ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 2 ՄԱՅԻՍ
LUNDI 2 MAI 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8-88 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4589

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՕԹԱՆԱՍՈՒՆԱՄԵԱԿ

Եօթանասուն տարեկան է այսօր «Մայիս Մէկ»ը:

1888 Դեկտեմբերին Ամերիկայի Աշխատաւորական Դաշնակցութիւնը Սէյնթ Լուիսի իր համագումարին մէջ որոշած էր զանգուածային մեծ ցոյցեր կատարել ամէն կողմ 1890 Մայիս 1ին, օրուան իշխանութիւններէն պահանջելու համար, որ բանուորներու օրական աշխատանքը ութ ժամի իջեցնեն: Միաժամանակ հրաւէր ուղղած էր Եւրոպայի Ընկերվարական կուսակցութեանց, որպէսզի իրենք ալ նման ցոյցեր կազմակերպեն նոյն օրը:

1889 Յուլիսին Փարիզի մէջ միաժամանակ, բայց տարբեր սրահներու մէջ, համագումար ունէին Ֆրանսական պառակտուած ընկերվարական կուսակցութեան երկու թեւերը:

Այդ թեւը քուէարկեց տասնեւչորս կէտերէ բաղկացեալ բանաձեւ մը, որով ամէն բանէ առաջ կը պահանջուէր միջազգային օրէնքով մը առաւելագոյն ութ ժամ նշանակել օրական աշխատանքը:

Մարքսեան թեւին կը մասնակցէին Փրանսացի եւ գերման յայտնի դէմքեր, ինչպէս Լիպքնէխթ, Պէպէլ, Պէրնշթայն, Վայեան, Ժիւլ Կէտ, Աուլէր, Լաֆարգ եւայլն: Համագումարը Յուլիս 20ի իր վերջին նիստին մէջ միաձայնութեամբ ընդունեցաւ բանաձեւ մը, որով Մայիս մէկը կը հռչակուէր «Միջազգային պայքարի օր՝ ութ ժամուան աշխատանքի համար»:

Փարիզի համագումարին կոչը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց այն բոլոր երկիրներուն մէջ, ուր բանուոր դասակարգը քաղաքականօրէն կազմակերպուած էր: Այսինքն Եւրոպայի, Հիւս. Ամերիկայի եւ Աւստրալիոյ մէջ: Յանձնախումբեր կազմուեցան ամէն տեղ՝ արժանավայել կերպով տօնելու համար 1890ի Մայիս մէկի օրը:

Ֆրանսայի մէջ խաղաղ ցոյցեր տեղի ունեցան 138 քաղաքներու եւ գաւառակներու մէջ: Միայն Վիէնի մէջ անիշխանականները խռովութիւններ յարուցին: Գործարաններու վրայ յարձակեցան եւ վեց օր գործադուլ ըրին: (Յաջորդ տարին, 1891ին, Ֆուրմիի մէջ զինուորները կրակ բացին ցուցարարներուն վրայ, սպաննելով 10 աղջիկներ ու երիտասարդներ):

Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Հունգարիոյ, Իտալիոյ, Ռումանիոյ, Զուիցերիոյ, Պելժիոյ, Հոլանտայի, Փորթուկալի, Նորվեկիոյ եւ Տանըմարքայի բանուորները մեծ թիւով մասնակցեցան ցոյցերուն: Հակառակ ռուսական բռնակալ վարչաձեւին, Չեխերն ու Լեհերը (Վարշաւայի եւ Լոձի մէջ) եւս գաղտնի թռուցիկներ ցրուեցին եւ գործադուլ ըրին:

Իսկ Սպանիոյ եւ Անգլիոյ մէջ բանուորները Մայիս 4ի կիրակի օրն է որ ցոյց կատարեցին (Պարսելոնայի մէջ 100.000, Լոնտոնի Հայտ Փարքին մէջ 300.000 հոգի):

Այնքան մեծ եղաւ յաջողութիւնը զանգուածային այս ցոյցերուն՝ դրօշակներով եւ նշանաբաններով, որ բոլոր ընկերվարական կուսակցութիւնները որոշեցին յաջորդ տարին եւս տօնել Մայիս Մէկը:

Եւ այնուհետեւ այդ տօնը դարձաւ աւանդական եւ տօնուեցաւ ամէն տարի: Երեք ութերու կարգախօսը ժողովրդականացաւ: Ութ ժամ աշխատանք, ութ ժամ զբօսանք եւ ութ ժամ քուն:

Համաշխարհային պատերազմէն վերջ փլած կայսրութեանց աւերակներուն վրայ կազմուեցան անկախ նոր պետութիւններ, — ինչպէս Հայաստան, Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, որոնք ութ ժամուան աշխատանքը օրէնքի վերածեցին եւ Մայիս մէկը հանգիստի օր հռչակեցին:

Վերսայլի դաշնագրի 427րդ յօդուածը կը նուիրագործէր ութ ժամուան աշխատանքը: Ռուզվելթին խորհրդաժողովը վերջնական ձեւ տուաւ անոր՝ ստեղծելով աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակը:

Մայիս մէկը ծնունդ առած էր բանուորներու օրական աշխատանքը ութ ժամի իջեցնելու համար: Այդ պահանջը շատոնց իրականացած է քաղաքակիրթ բոլոր երկիրներու մէջ: Եւ սակայն Մայիս մէկը կը տօնուի տակաւին ամէն երկրի մէջ:

Խորհրդային Միութիւնը այդ օրը կ'օգտագործէ՝ հանդիսաւորապէս ժողովուրդին ցուցադրելու համար իր զինուորական ուժը, զայն տեւական սարսափի տակ պահելու նպատակով: Մուսոլինիի Փաշական Իտալիան «Աշխատանքի ազգային տօն» հռչակած էր այդ օրը:

Նոյն օրինակին հետեւեցաւ Ատոլֆ Հիթլէր, երբ իշխանութեան գլուխ եկաւ 1933ին:

Մառեշալ Փէթէն Մայիս մէկը յայտարարեց իբրեւ «Աշխատանքի եւ համերաշխութեան Օր» եւ հրատարակեց «Ընկերային Օրէնք» մը, գլխաւորապէս արգիլելու համար դասակարգային պայքարը:

Բազմաթիւ երկիրներու մէջ ընկերային օրէնքները մեծապէս բարւոքած ըլլալով բանուոր դասակարգի վիճակը, այլեւս հին կարգախօսները ժամանակավրէպ են դարձած:

Նոր օերը նոր պահանջներ կը պարտադրեն:

Մայիս մէկը այժմ պէտք է առիթ մը ըլլայ ազատատենչ մարդկութեան՝ ազատութիւն պահանջելու անխտիր բոլոր այն ազգերուն համար, որոնք տակաւին կը հեծեն օտարի լուծին տակ, հիւլէական այս դարուն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՑՈՅՑԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԵՆՏԵՐԷՍ ԿԱՐԳԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ

Նոր միջադէպեր պատահած են Անգարայի մէջ, ուր ուսանողները փորձեր կատարած են հաւաքուելու մեծարելու համար ցոյցերու ընթացքին ինկած զոհերը:

Բախումները տեղի ունեցած են երբ 3000 ուսանողներ եւ համալսարանականներ հաւաքուած էին համալսարանին սրահին մէջ:

Ոստիկանութիւնը յարձակում գործած է, մինչ ուսանողները կը պոռային «Ազատութիւն», «Մենտերէս, հրաժարէ՛» եւ «փաշա-փաշա» (ակնարկը՝ Իսմէթ Ինէօնիւին է):

Երիտասարդ ուսանողուհիները շէնքերու մէջ ապաստանած են՝ անհարեկ լաց ու կոծով:

Վիրաւորուած ուսանողները անմիջապէս ձերբակալուած են: Կ'ենթադրուի թէ այս վերջիններուն թիւը հարիւրը կ'անցնի:

Ժամը 14,30ին (Ֆրանս. ժամ) պաշտօնական մարմինները հաղորդած են թէ անդորրութիւնը վերահաստատուած է:

Սակայն, բանակը որ կը փոխարինէ ոստիկանութիւնը, կը շարունակէ դիրք բռնել քաղաքի կեդրոնական մասերուն եւ յատկապէս համալսարանի շէնքին մօտերը: Ցարդ երկու քաղաքներուն՝ Անգարայի եւ Պոլսոյ բնակչութիւնը խուսափած է փողոց իջնելէ եւ դէպքերուն միջամուխ ըլլալէ:

Զինուորական իշխանութիւնները արգիլած են որ մինչեւ Մայիս 29ը համալսարանները փակ պահուին: Աւելին՝ գաւառի ուսանողները հրաւիրուած են իրենց տեղերը վերադառնալու:

Պոլսոյ մէջ, համալսարանի ուսուցչական կազմը կը սպառնայ հրաժարիլ եթէ երբեք սպաննուած ուսանողներուն մարմինները իրենց չյանձնուին:

Ուսանողներուն համաձայն, տասնըմէկ հոգի սպաննուած է: Ապահովութեան ուժերը իրենց կարգին վնասներ կրած են (մէկ սպաննուած եւ 15 վիրաւոր):

Պոլսոյ ուսանողները, հակառակ եղած արգելքին, ուսանողական սրահին մէջ հաւաքուած՝ սկսած են ազգային երգեր երգել: Իզմիրի մէջ շուրջ հազար ուսանողներ լուռ ցոյց մը կատարած են: Ոստիկանութիւնը ստիպած է զանոնք որ ցրուին:

Թուրքիոյ վարչապետը՝ Մենտերէս ձայնասփիւռէն խօսելով յայտարարած է, թէ Պոլսոյ եւ Անգարայի ցոյցերուն պատասխանատուները գրգռիչներ են, որոնք շահագործած են անմեղ երիտասարդներ: Սակայն, շեշտած է ան, այս բոլորին ետին կեցած են մոլեռանդ խմբակցութիւն մը եւ անհատներ: Պատասխանատուները կարճ ժամանակի մէջ պիտի պատժուին, — «շուտով կը հասկնան թէ ի՛նչ կը նշանակէ դէմ դնել պետական իշխանութեան»:

Ամէն պարագայի մէջ կացութիւնը բաւական ծանր նկատուեցաւ, որպէսզի Մենտերէս հրաժարի Թեհրանի ժողովին երթալէ:

Լուսարգելը կը շարունակուի եւ պետապաշտական վիճակ հռչակուած է 3 ամսուան համար:

Ցարդ դժուար է բացատրել այս դէպքերու պատճառը: Ճիշդ է որ կար Իսմէթ Ինէօնիւի Անատոլու երթալու արգելքը, բայց ատիկա աւելի «վերջին կաթիլ»ի դերը խաղաց: Մասնաւոր ճնշումի ենթարկուած է ընդդիմադիր մամուլը, 1954էն 1958, 1161 լրագրական դատեր տեղի ունեցած են Թուրքիոյ մէջ, թերթի տնօրէններ ձերբակալուած, թերթեր փակուած եւ տուգանքի դատապարտուած են: Եալման, 72 տարեկան հին խմբագիրը ցարդ բանտն է: Այս սեղմումներուն առջեւ դժուար չէր 76 տարեկան «խուլ փաշային» երիտասարդները գրգռել եւ ծանր կացութիւն մը ստեղծել Վերին ժողովին նախօրեակին:

Միջազգային մամուլը մեծ կարեւորութիւն կուտայ Թուրքիոյ միջադէպերուն, մանաւանդ Արեւմուտքը, որուն համար «կենսական խարիսխ» մըն է: Ֆրանսական մամուլը խմբագրականներով ցաւ կը յայտնէ որ այս «բարեկամ մեծ երկիրը» խռովութիւններու մէջ է եւ կը մաղթէ որ շուտով վերագտնէ իր բնական վիճակը: Լը Մոնտի խմբագիրը կը յիշէ Հալքեաններու վճռական դերը երբ իշխանութեան գլուխն էին եւ 1948ին բացարձակապէս մերժեցին «սթալինեան յաւակնութիւնները Կարսի եւ Արտահանի հայկական վիլայէթներու վրայ»: Այսօր, հանդարտեցնելու համար ընդդիմադիրները, Մենտերէս սիրալիր յարաբերութիւններ սկըսաւ իր դրացիին հետ եւ որոշեց Մոսկուա այցելել եւ Խրուշչեւն ալ Թուրքիա հրաւիրել:

× Նկատի առնելով որ Թուրքիոյ մամուլին եւ ձայնասփիւռին արգիլուած է արձագանգ հանդիսանալ արիւնալի դէպքերուն, որոնք տեղի կ'ունենան Անգարայի եւ Պոլսոյ մէջ, կարելի չէ եղած զոհերու թիւը ճիշդ գիտնալ: Ըստ Հոլանտացիի մը որ Պոլիս կը բնակի, նուազագոյն 80էն 200 մեռեալներ կան:

Ճաշարանները իրաւունք ստացան բանալու, բայց ոգելից ըմպելի պէտք չէ սպասարկեն:

Մինչեւ շաբաթ առտու ուսանողները հանդարտած չէին եւ կը շարունակէին տողանցել փաշա եւ հիւրիէթ (ազատութիւն) պոռալով, բայց նկատի առնելով որ երկուշաբթի օրուան Ատլանտեան նախարարներու ժողովը յետաձգուած է, կը կարծուի թէ Մենտերէս տէրն է կացութեան:

×

Քեզ այնքան անգութ
Կիզել եմ նոքա
Զարութեամբ ագահ,
Սիրով սին ու սուտ.
Ու կրկին ահա
Բաց ես՝ թող կիզեն.
Օ, սիրտ իմ, անզէն,
Անզօր երեխայ...

Քեզ, իմաստագոյն
Խիզախ նաւապետ,
Յանձնում եմ յաւէտ
Նաւակն իմ բեկուն.
Միայն դու անքուն
Բոցէ նաւավար
Գիտես ճանապարհ
Մթնում այս անհուն:

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԺՈՂՈՎԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Մինչ Անգարայի եւ Պոլսոյ մէջ խառնակ վիճակը կը շարունակուի, Ատլանտեան Ուխտի տասնըհինգ արտաքին նախարարները Պոլիս կը հաւաքուին այսօր, երկուշաբթի:

Անգամ մը եւս քննութեան պիտի առնուին յառաջիկայ Վերին ժողովի ընթացքին քննուելիք հարցերը ու այս առիթով պիտի ճշդուի Արեւմուտքի դիրքը:

Արեւմուտքի երեք մեծերու արտաքին նախարարները՝ Հերթըր, Լօյտ եւ Քուվ տը Միւրվիլ պիտի խօսին տը Կոլ – Մաք Միլըն – Այզընհաուըր հանդիպումներու արդիւնքի մասին:

Պերլինի, զինաթափութեան, Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութեանց եւ այլ կողմնակի հարցերու շուրջ Արեւմուտքի տեսակէտները յստակ են: Քաղաքական շրջանակներու կարծիքով ոչ մէկ տարակարծութիւն մէջտեղ պիտի գայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ Քորէայի վերջին դէպքերուն 171 հոգի սպաննուած եւ 650 հոգի վիրաւորուած են: Միջադէպերը սկսան Ապրիլ 19ին, որոնց հետեւանքով Սինկման Րի, Հանրապետութեան նախագահը հրաժարեցաւ:

ԳԻՐՄԱՆԻԱ, Հնդկաստան եւ Նեփալ երկու շաբթուան ճամբորդութենէ մը ետք, համայնավար Չինաստանի վարչապետը Զու Էն Լայ Չինաստան վերադարձած է: Կալկաթայի օդակայանին մէջ ցաւ յայտնած է որ Նեհրու Չինաստանը կ'ամբաստանէ որպէս նախայարձակ:

ԻՏԱԼԻՈՅ ծերակոյտը ութ ձայներու առաւելութեամբ վստահութեան քուէ տուած է Թամպրոնիի դահլիճին:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ամբաստանեցին Արեւելեան Գերմանիան որ «բիրտ միջոցներով հողերու համայնացումը կը գործադրէ»:

ՆԻՒ ՕՐԼԷԱՆԶԻ (Մ. Նահանգներ) մէջ 300.000 հոգի խանդավառ ցոյցերով դիմաւորած են Ֆրանսայի Նախագահը՝ տը Կոլ, որ Քայէն հասաւ շաբաթ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Ապահովութեան Խորհուրդը բողոքագիր մը ստացած է Թունուզէն: Այս վերջինը կ'ամբաստանէ Ֆրանսան որ կը բռնաբարէ հողային իր իրաւունքները:

«ՍԵՐԺ ՀԱՑԸ» անունով ճանչցուած երիտասարդ մը, Լէոն Կէնճեան, որ պետն է աւազակներու խումբի մը, ձերբակալուած է առջի օր, երբ կը փորձէր դրամարկղ մը բանալ, կը գրէ Ֆրանս-Սուար: Ձերբակալուած են նաեւ խուար Կիւլպէնկեան եւ քանի մը Ֆրանսացիներ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶԱՏԻԿ

Զատկական կրկնատօնին մեկնութեան համար (զոհ+յարութիւն), դժուար է վկայութիւն որսալ հայ լեզուի պատմութենէն՝ երկրորդ գաղափարին մասին:

Այլ ժողովուրդներու մօտ որոշ աշխատանքներ կատարուած են՝ զանազանելու համար եկեղեցական լեզուն աշխարհական լեզուէն: Պէտք է աւելցնել թէ եկեղեցական լեզուն, իր կարգին՝ հերմական լեզուին հարկատու, մեծ բան մը չի բերեր մեզի քուրմերու գաղտնիմացութենէն, — օրինակ՝ ո՛վ ի՛նչ գիտէ խորհուրդ (միսթէր) բառին պատմութեան մասին: Քրիստոնէական եկեղեցին իւրացուցած է խորհուրդ բառը, եւ այս բառին հետ՝ կարգ մը ծէսեր, որոնք խորհուրդ կը կոչուին: Բայց անոնց տրուած մեկնութիւնները, այժմ, հասարակ ֆրազէոլոժիներ են, որոնք կը կազմուին փոխաբերական իմաստ մը տալու ճիգով:

Ի՞նչպէս կ'ուզէք որ առաջին քրիստոնեաները, որոնք անուս ու տգէտ մարդիկ էին, մեծով պրոլետար, կարենային հասկնալ խրթնիմաստ վարդապետութեան մը սկզբունքները, ինիսիէներու ժառանգը, որոնք անմատչելի կը մնային հին փիլիսոփաներուն անգամ: Այսուհանդերձ փակ մատեաններէն դուրս ինկած էին փշրանքներ, զորս թաքուն գիտութեանց գաղտնիքներուն հետամուտ ռամիկ երեւակայութիւնը պիտի հաւաքէր, պիտի սրբագործէր ու պիտի պահպանէր:

Այսպէս, ինչ որ քրիստոնէութիւնը իւրացուցած ու պահպանած է, խլելով հեթանոսական կրօնական վարդապետութենէն, կատարուած չէ ուսուցման ճամբով: Ջուրը, որ ակէն կը բխի ու դուրս կը հոսի, կը պղտորի քանի մաքուր չէ ակօսկամ կողի:

Պօղոսի ստացած ուսումը չէր հասներ այն աստիճանին, — վկայ իր Թուղթերը, անշուշտ վաւերականները միայն — որ ելլէր, հակառակ իր ինքնավստահութեան եւ յանդգնութեան, ճառէր Աթէնքի իմաստուններուն արիսպագոսին առջեւ, ուր ծիծա՛ղը միայն արձագանգ պիտի տար «մեռեալներու յարութեան» իր ջատագովականին (ափոլոժեթիք): «Խորհուրդներու» մասին մտերմութիւնը չէր հասներ հմտութեան:

Հակառակ իր առատաբանութեան, աղքատ էին իր ծանօթութիւնները իբրեւ ինիսիէ: «Թուղթ առ Փիլիպեցիս»ի մէջ (Գլ. Դ. 12), հատուած մը կը վկայէ թէ ինիսիէ մըն էր.

«Գիտեմ նուաղել, գիտեմ առաւելուլ. յամենայնի ամենեւին խելամուտ եմ ե՛ւ յագել ե՛ւ քաղցենալ, ե՛ւ առաւելուլ ե՛ւ նուաղել»:

Հետաքրքրական է հայերէն «խելամուտ եմ» բայը այստեղ: Աւելի եւս հետաքրքրական է «գիտեմ» բառին տեղը գրուած յունարէնը, — նոյն բառն է որ կուտայ լատիներէն իտէա բառը (ֆրանսերէն՝ իտէ), որ թարգմանի գաղափար: Նոյն բառն է որ կուտայ դարձեալ ֆրանսերէն իտոլ բառը, որ թարգմանի կուռք, արձան կամ պատկեր աստուածներու, (ըստ Աւգերեանի՝ «տեսիլ առ աչօք»): Վերջապէս նոյն այդ յունարէն բառը եւ հայերէն «գիտեմ» բառը կը ծագին հնդեւրոպական նոյն արմատէն: Հոմերոս «գիտեմ» բային համապատասխան յունարէնին գերբայով կը ներկայացնէ բէոպրօպօը, որ կը յայտնէ աստուածներուն կամքը, ծանօթութիւնն ունի աստուածներու պատգամներուն:

Հայ լեզուին մէջ եւս «գէտը» համանիշ է կախարդին, այլ բառով՝ քաղդեայ: Ու Պօղոս, որ կը պարծի թէ գիտէ «նուաղել եւ առաւելուլ, յագել եւ քաղցենալ», վկայութիւն կը բերէ ինիսիէներու փորձերէն, փոյթ չէ թէ ուրիշներ սովորական նշանակութիւն մը տան այդ բայերուն (*):

Դժբախտաբար ուսումնասիրուած չէ հայ լեզուն՝ այդ ուղղութեամբ: Գիտենք, սակայն, թէ մեր բառամթերքը եւս հարուստ է հեթանոսական հին փիլիսոփայութեան մը... աւերակներով, — բառերով, այսօր տարբեր իմաստ առած, ինչպէս՝ իղձ, փափաք, աղօթք, ողջոյն:

Յարութիւն հայերէն բառը, ըստ իր արդի նշանակութեան՝ հին աւանդութեանց կապուած, տարազ մը չէ՝ նոյն այդ հին աւանդութիւններէն մնացած: Կը ծագի «յառնել» բայէն, որ կը նշանակէ ոտքի կանգնիլ, ուրեմն թարգմանութիւն ըստ յունարէնի:

Յարութիւն բառը, այսպէս, հայերէնի մէջ եւս վկայութիւն չի բերեր այն խորհուրդէն, որու ոչ տարազը ծանօթ է այս կամ այն լեզուին մէջ, ոչ ալ ծիսական նկարագրութիւնը:

Էնէլ երկար պրպտումներ կատարեց եգիպտական հնագոյն մատենագրութեան մէջ, բայց ոչ մէկ տարազ կրցաւ բերել Մեռելոց Գիրքերէն, — բոլոր այդ հին աւանդութիւններէն կը մնայ գերեզմանապաշտութիւն մը, որ կը հասնի մինչեւ մեր օրերը: Այսպէս, եթէ կը ժխտուի յարութեան գաղափարը, կը ժխտուի նոյնպէս մահուան գաղափարը, — գերեզմանը կը դառնայ տեսակ մը ֆէբիշ՝ երբ կը համարուի ննջարան, հանգստարան, կամ տեսակ մը կայան:

Քրիստոնէութիւնը, որ իւրացուց կայանի գաղափարը գերեզմանին մէջ, չյաջողեցաւ բարձրանալ ռամիկը շլացնող տեսութիւններէ վեր, — յակուբջիի մը մէջ գրած մարդ արարածը՝ կ'օրօրէ կեանքէն մահ ու մահէն կեանք, առանց յաջորդելու յետ-մահու կեանքին տալ այն շքեղութիւնը, զոր հեթանոսութիւնը տըւաւ մեթամորֆոզի գաղափարով:

Այսպէս, քրիստոնէութիւնը, որ տառապանքի եւ ցաւի վարդապետութիւն մըն է՝ տեսակ մը մազոխիսմ (հոգեվերլուծման հրաշալի նիւթ՝ մարտիրոսներու հրճուանքը մահուան տառապանքներուն մէջ), եթէ կ'ուզէք՝ տոլորիսմ, Յարութեան տօներով մնաց գերեզմանախաղ մը, որ կը վերջանայ յետ-մահու անհատական վայելքներու պարգեւաբաշխութեան խոստումով:

Ժողովուրդները կարելի չէ, սակայն, դատափարակել անհատական վարձատրութեամբ: Ազգային հաւաքական խռէալներն են որ կը ստեղծեն քաղաքակրթութիւն, — մարդը ինքնանպատակ անհատ մը չէ:

Ազգային տեսակէտով, Զատկական տօները կը մեղադրուին. իրենց հրէական թանձր ներկով եւ հայկական խռէալներու անսորպացումով:

Մեր քարոզիչները, ճիշտ է, յաճախ, Յարութեան տօնը կը նմանցնեն գարնան, այն յոյսը ներշնչելով թէ հայ ժողովուրդն ալ, օր մը, պիտի զարթնու ձմրան թմբիրէն ու պիտի ծաղկազարդուի գարնան պէս:

Բաւական չէ այս այլաբանութիւնը:

Այնպէս ինչպէս հինները գիտցան ազգայնացնել քրիստոնէութիւնը, նորերուն կը մնայ հայացնել մեր եկեղեցին, — այն ատեն միայն այս տօնը կը դառնայ Հայկական Զատիկ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Պօղոս, ողջնցնելու համար Եւտիքոս պատանին (Գործք, Ի. 10), կը կատարէ ճիշտ Եղիսէի ձեւերը, ողջնցնելու համար մեռած մանուկ մը. «Ել եւ անկաւ ի վերայ մանկանն, եւ եդ զբերան իւր ի վերայ բերանոյ նորա, եւ զաչս իւր ի վերայ աչաց նորա, եւ զձեռս իւր ի վերայ ձեռաց նորա, եւ կծկեցաւ ի վերա նորա, եւ ջեռաւ մարմին մանկանն... Ել եւ ծածկեաց զմանուկն մինչեւ ցեւթն անգամ. եւ եբաց մանուկն զաչս իւր» (Դ. Թագ. Դ. 34):

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

ԵՐԱԶԻ, ՏԽՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՍԻՐՈՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

(Մահուան քառասնամեակին առթիւ)

Շատերը զիս մերժեցին,
«Քընար մ'ունի սուտ» — ըսին.
Մին՝ «դողդոջ է, գոյն չունի» —
Միւսն ալ ըսաւ, — «կը մեռնի»:
(«Լճակ») ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

Արեւելահայ գրականութեան վերջին քառասնամեակի բանաստեղծութիւնը, հակառակ տասնեակ մը արժանաւոր քերթողներու, նուազ քնարերգակ է: Յովհ. Թումանեանի եւ Աւետիք Իսահակեանի ստեղծագործութիւնը նոյնիսկ մեծ չափով կը զանազանուի բանաստեղծութենէն Վահան Տէրեանի, որուն մահուան քառասնամեակը կը լրանայ այս տարի (1920): Առիթ մըն է նաեւ, որ 1960ին «Մթնշաղի Անուրջներ»ու հեղինակին ծննդեան 75 ամեակը տօնուի (1885):

Հայ պետական հրատարակչականը, Սաքօ Սուքիասեանի հեղինակութեամբ լոյս ընծայեց հետաքրքրական հատոր մը, «էջեր Վահան Տէրեանի կեանքից» խորագրով, երեք հարիւր էջերէ բաղկացած եւ հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

1. Վահան Տէրեանը, իբրեւ Մոսկուայի Համալսարանի ուսանող կասկածելի կը նկատուի եւ 1906 Դեկտ. 3ին, բնակարանը խուզարկուելէ ետք, կը ձերբակալուի:

2. Յովհ. Թումանեանի, Մաքսիմ Կորքիի եւ Վալէրի Բրիւսովի հետ ունեցած հանդիպումները:

3. Ջաւախքի, Աստրախանի եւ Հիւսիսային Կովկասի մէջ Վահան Տէրեանի ուղեւորութիւնները:

4. Վահան Տէրեանի կեանքին եւ գրականութեան հետ կապուած եւ այլ եւ այլ առիթներով դրած նամակներէն քաղուածքներ: Գրքին այս մասը ամէնէն շահեկան էջերը կը պարունակէ, հակառակ անոր որ ամէն մէկ նամակէն պարբերութիւններ միայն առնուած են:

Բարեբախտաբար, Հայաստանի պետական հրատարակչութիւնը 1960 թուին տըպագրել պիտի սկսի, ծննդեան 75 ամեակին առիթով, բանաստեղծին երկերու երեքհատորեակի հրատարակութիւնը: Առաջին հատորը պիտի բովանդակէ այն բանաստեղծութիւնները, զորս ժամանակին ինք տպագրութեան յանձներ է, ինչպէս նաեւ շարք մը ուրիշ բանաստեղծութիւններ: Երկրորդ հատորը պիտի ամփոփէ անտիպ էջերը, սեւագրութիւնները, չափածոյ թարգմանութիւնները եւ հրապարակախօսական — գրական — քննադատական յօդուածները: Երրորդ հատորը պիտի ներկայացնէ Վահան Տէրեանի հարուստ նամականին: Այս հատորին մէջ պիտի գրուին նաեւ շարք մը փաստաթուղթեր, որոնցմով պիտի լուսաբանուին բանաստեղծին կեանքը, գրականութիւնը եւ հանրային գործունէութիւնը:

1934ին Մոսկուայի մէջ կարելի կ'ըլլայ երեւան հանել Վահան Տէրեանի վերաբերեալ դիւանական բոլոր նիւթերը: 1907ին գրուած նամակին մէջ, որ իր ձերբակալման, բանտարկութեան եւ առհասարակ «գործին» հետ կապուած թըղականներուն գրուած է, հետեւեալը կը կարդանք.

«Ոստիկանները հաւաքեցին իմ բոլոր սկսուած եւ չվերջացրած «վէպերը», բոլոր նամակները եւ բրոշիւր»: Եւ սակայն յեղափոխական եւ արտաքին յարաբերութիւններու դիւանատան մէջ չեն գտնուիր այդ «վէպերը», որոնք բանաստեղծին կողմէ չակերտներու մէջ առնուած են, չենք գիտեր ինչո՞ւ համար:

Յովհ. Թումանեան եւ Աւ. Իսահակեան, երկուքն ալ Վ. Տէրեանի գրականութեան սկզբնական շրջանին գնահատողներէն եւ խրախուսողներէն եղած են եւ գրական գործունէութեան լայն ասպարէզ բացեր են: Եւ բանաստեղծը իր նամակներուն մէջ անվերապահ պոհունակութիւն յայտնած է, մանաւանդ տագնապի եւ նիւթական դժուարութիւններու օրերուն, որոնք՝ ինչպէս պիտի տեսնենք, իր կեանքը դառնացուցած եւ երախտագիտական զգացումներով տոգորած են զինքը, հանդէպ գրչի եղբայրակիցներու:

Ահա թէ ինչպէ՞ս արտայայտուած է Սասունցի Դաւիթի հեղինակը. «Մի բան, որ իմ առաջին պահանջն է սկսնակ գրողից, դա այն է, թէ արդեօք մի իծքնութեան նոր բան բերո՞ւմ է այդ մարդը (Վահան Տէրեան), կամ ցոյց տալի՞ս է նշաններ այդ ունենալու: Ձեր վերաբերմամբ պէտք է պատասխանել դրականապէս: Դուք բանաստեղծ էք: Դա ամենագլխաւորն է: Դուք խօսքերի հետ չէք խաղում: Եւ ուրախութեամբ ողջունում եմ ձեր մուտքը գրական ասպարէզ — բարով եկաք»:

Աւետիք Իսահակեան իր «Յուշեր»ուն մէջ գրած է.— «Կեցցե՛ս, Վանիկ ջան, հրաշալի՛ բաներ են, բիւրեղացած զգացումներ անթերի ձեւերի մէջ: Իսկական քնարերգութիւն է սա — մաքուր լիրիկա»:

Ցիշատակելէ ետք արեւելահայ երկու դասական քերթողներուն վկայութիւնը մանաւանդ Վահան Տէրեանի գրական սկզբնաւորութեան մասին, պիտի ծանրանամ բանաստեղծին նկարագրին, ինչպէս նաեւ քերթողական արուեստին յատկանշական գիծերուն վրայ, ճիշդ այն պահուն, երբ բանաստեղծին մէջ կը ձեւակերպուի հետեւեալ հարցումը.—

Մի՞թէ վերջին պոէտն եմ ես,
վերջին երգիչն եմ երկրի:

«Մթնշաղի Անուրջներ»ը (1908)ն առհասարակ ուրիշ քերթուածներ բանաստեղծին նկարագրին հարազատ արտայայտութիւնը կը ներկայացնեն:

Վահան Տէրեան խորապէս կը ճանչնար մեր ժողովուրդին գիւղացիական տարրը: Նոյնիսկ աւելի կանուխ, երբ հանրային քաղաքական գործունէութիւն ստանձնած էր: Առիթով մը Աւ. Իսահակեանին յայտնած է.— «Ի՜նչ տխուր աչքեր ունին մեր գիւղացիները: Ի՜նչ մտահոգ դէմքեր՝ արեւով, անձրեւով, այրուած ու բովուած: Ի՜նչ դառն աղքատութիւն է կաթում վրաններից, բայց ուրախանում են: Բայց ի՜նչ թախծոտ ուրախութիւն է այդ: Իբրեւ թէ ուրախ երգեր են երգում, բայց ի՜նչքան վիշտ ու մորմոք կայ սրանց ուրախ երգերի մէջ: Դարերի տառապանք է խօսում սրանց բերանով»:

Վահան Տէրեանի նկարագիրը կրնա՞ր տարբեր ըլլալ իր ժողովուրդին նկարագրէն, որ կ'աշխատի ու կ'երգէ, կը տքնի բայց կ'երգէ:

Վահան Տէրեան կը ճանչնար համաշխարհային գրական դէմքերը, ինչպէս Կէօթէ, Հայնէ, Բոդլէր, Վերլէն, Լերմոնտով, Սոլոգուբ, Վալէրի Բրիւսով, որոցմէ կարեւոր էջեր թարգմանած է, եւ որոնց ներգործութիւնը զգալի է իր քերթուածներու խորքին ու ձեւին վրայ: Ուսանողական տարիքին կը ճանչնար արդէն հայ գրականութիւնն ու գրագէտները: Կը թարգմանէր Լէնինի Պետութիւն եւ յեղափոխութիւն գործը, Կարլ Մարքսի կենսագրութիւնը, ինչպէս նաեւ նամակներ հայ գիւղացիներուն և բանուորներուն (1918):

1917 Փետրուարին Վահան Տէրեան չորս նամակներ գրած է, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— «Տրամադրութիւնս վատ խարար է: Գրելու էլ հալ ու հաւաս չկայ: Գրում եմ, որ իմաց տամ որտեղ լինելս: Այստեղ կը մնամ հաւանօրէն մինչեւ Մայիս, եթէ արգելք չլինի»:

Հակառակ բազմաթիւ նամակներու, կենսագիրը գիտել կուտայ որ Վ. Տէրեան այն գրողներէն է, որոնք գրական մեծարժէք ժառանգութիւն մը թողած ըլլալով հանդերձ, շատ քիչ բան գրած են իրենց անձնական կեանքին մասին: Բարեբախտաբար ինքնակենսագրականի բացը զգալի չափով կը լրացնեն բանաստեղծին գրած նամակները, որոնք ան ուղղած է իր մերձաւորներուն ու բարեկամներուն, մօտ երկու տասնեակ տարիներու ընթացքին:

Այս նամակներուն մէջ աւելի յաճախ կը դանդատի նիւթական տագնապներու եւ անձկութեան մասին: Իբրեւ գրող այդ դժուարութիւններուն յաղթահարելու համար, կը դիմէ էջմիածին, կաթողիկոսական դիւանին 23 Յուլիս 1910ին, եւ կը խնդրէ գրականութեան եւ ռուսերէնի դասեր տալ, բայց կը մերժուի: Գրականութիւնը եւ պատմութիւնը իր մենասիրելի առարկաներն էին եւ առանց առաջինին չի կրնար ապրիլ, ինչպէս առանց հացի: Ուսուցչական պաշտօնը կը սիրէր այնքան, ինչ չափով որ կը փափաքէր մանուկներուն հետ ըլլալ: Վերջինը սակայն անբաղձալի կը դառնար, երբ նոտարի մը մօտ առտուան ժամը 10էն մինչեւ 5, կը ստանար 25 ռուբլի: Եօթ ամբողջ ժամ, ի՜նչ դժոխային տանջանք:

Ուրիշ անգամ կը գրէ.— «Երբ եւ [illegible] կոպ. եմ ման գալիս եւ չեմ ճարում: Եւ չունեւորութիւնը հոգիս հանեց ու [illegible] չեց: Գալիքի ալեծուփ ծովը նախազգաչակում է տխրութիւն ու վիշտ: Գրպանում մի գրոշ չունեմ: Պարտքիս հաշիւ չկայ: Ուզում եմ անձնասպանութիւն գործել: Մի խօսքով, վերջնականապէս պրոլետարացել եմ»:

1907էն ետք, 8 Օգոստ. 1913ի նամակին մէջ կը գրէր.— «Առհասարակ վերջին բաւական խառնակ դրութեան մէջ եմ. Դրութիւնս անորոշ է եւ նիւթականս անախանձելի: Մտածեցի կարտ խաղալ գործս մի քիչ կարգի բերել: Բայց չյաջողուեց, տարուեցի: Թէեւ ոչ շատ»:

17 Մարտ 1916 թուականով մէկ նամակը կը սկսի հետեւեալ բառերով.— «Մինչեւ ամպը չգոռայ, գեղջուկն երբեք չի խաչակնքեր: Ես էլ, սիրելիս, գուցէ բնաւ չխաչակնքէի, եթէ չլինէր մի փոքրիկ գործ, որ առիթ է դառնում գրել... ... պէտք է գնալ գրախանութ եւ առնալ գրքերիս հաշիւը»:

Այսպէս «Օրերը անհատնում, անիրեն դում եւ անտուն» կ'անցնին:

Առիթով մը կը հարցնէ իր ընկերներէն

ՄՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ ՀԵՌԱՏԵՍՈՒԼԷՆ

Այս երեքշաբթի երեկոյ, Ֆրանսական հեռատեսիլի «Երաժշտութիւն ձեզի համար» (Լիւսիէն Գերնատաք) պատկերաժապաւէնի ընթացքին՝ Լիտիա Կարին պիտի երգէ Գամաւէն կտորներ:

Ակուն.— «Դուն ուզում ես իմանալ թէ ես ի՞նչ տեսայ ազատութեան մէջ: Բացի քաղցից ու ստորնութիւնից, ուրիշ ոչ մի բան: Շարունակելով իր խորհրդածութիւնները.— «Ահա այս երկու տարին ես գրեթէ հնար չունեմ բանաստեղծութիւնով պարապելու: Մինչդեռ «լի եմ» բանաստեղծութիւնով եւ զգում եմ մէջս կարողութիւն: Բայց ազատութիւն չունեմ եւ ոչ էլ յարմարութիւն՝ նուիրուելու գրոց եւ նոյնանման բաների: ... Բանաստեղծութիւնը եթէ այսօր չի գրուի, վաղը թառած կը լինի եւ չգրուիր, այնպէս չէ՞ մանաւանդ քնարերգական բանաստեղծութիւնը»:

1913 Մայիս 10ի երկար նամակին մէջ կը կարդանք.— «Հոգիս ծայրէ ծայր լի է պոեզիայով եւ ես այլեւս չեմ կարող, եւ գլխաւորը, չեմ ուզում ինձ պահել գանազան «ֆոնետիկայի», «քերականութիւնների» եւ ուրիշ անհեթեթութիւնների համար: Պէտք է գրել, քանի հոգումս պոեզիայի ջերմութիւն կայ, քանի դեռ վերջնականապէս չենք մզել զռեհիկ ունայնութիւնից եւ առօրեայ նողկալիութիւնից: Ես ուզում եմ ազատութիւն տալ իմ հոգուն եւ այն խոյանքներին, որոնք ես այնպէս երկար «հալածել եմ ու ճնշել»:

Մանկութեան տարիներէն սկսած Վահան Տէրեան թախիծէն եւ վիշտէն հալածուած, սովորութիւն ունէր եղունգները կրծել: Ճշտուած ուրբաթախօսական վարքագիծ մը ունէր: Հակառակ որ իր հայրենի գիւղին եւ ընտանեկան շրջանակին մէջ անցուցած է իր մանկութիւնը, շատ կանուխէն նախատրամադրուած էր նկարագրի այդ գիծերուն: Մեր գիւղացիները բացառիկ նշանակութիւն կուտան այն մարդոց, որոնք մելամաղձոտ են, մենակեաց, լռակեաց, եւ այդպիսիները կ'որակեն ուրբաթախօս:

Ընդհանրապէս լռակեաց էր Վահան Տէրեան եւ սակաւախօս: Երկչոտ էր եւ վեհերոտ: Երբ խօսակցութեան մը պահուն իրեն հարցում մը կը տրուէր, կը կարմրէր ու կը յուզուէր: Ծանօթներու վկայութեամբ, իր քահանայ հօրը կը նմանէր: Սեւ ու վառվռուն աչքեր ունէր, սուր հայեացք, թուխ մազեր եւ ջղային կազմուածք:

Վ. Տէրեանի մայրը կանուխէն մեռած էր, եւ տունը կը կառավարէին քոյրն ու մեծ հայրը, որոնք մասնաւոր գուրգուրանք ունէին Վահանին հանդէպ, որ կրտսերն էր եւ Վանիկ կը կոչէին:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

ԾՆՆԴԵԱՆ 75 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Տէրեանի ստեղծագործութիւնը նոր փայլուն էջ բացեց հայ քնարերգական պատմութեան մէջ: Խոր մարդկայնականութիւն, ազնիւ հայրենասիրութիւն, ըզգացմունքի անկեղծութիւն եւ անաղարտութիւն, բանաստեղծական բարձր մշակոյթ, լեզուի վճիտ պարզութիւն եւ երաժշտականութիւն՝ ահա այն գծերը, որոնք բնորոշում են Տէրեանի բանաստեղծական աշխարհայեացքը եւ քնարերգութիւնը:

Բանաստեղծի մահից յետոյ անցան տասնեակ տարիներ, եւ նրա անունը է՛լ աւելի բիւրեղացաւ, դարձաւ լուսապայծառ: Տէրեանը — ասել է Աւ. Իսահակեանը, — «մնում է իր առաջին օրուայ գեղեցկութեան մէջ, միշտ անփոխարինելի, միշտ անմրցելի»:

Տէրեանը պատկանել է այն քնարերգուների շարքին, որոնք գերազանցապէս երգել են անձնական զգացումների եւ խոհերի ներաշխարհը: Սակայն այդ աշխարհը չի սահմանափակուիր մահը, նեղ, հասարակական արձագանգ չունեցող ենթակայական ապրումներով ու տրամադրութիւններով: Տէրեանի թախծոտ մեղեդիներում իր ուրոյն արտայայտութիւնն են գտել հայ ժողովրդի տառապանքներն ու վիշտը, նրա երազանքն ու տենչերը: Տէրեանի քնարերգութեան արմատները գտնւում են հայ ժողովրդի հոգեկան եւ մշակութային զարգացման նախընթաց շրջաններում: Յենուելով հայ, ռուս, եւրոպական գրականութեան նուաճումների վրայ, Տէրեանը հայ բանաստեղծական արուեստը բարձրացրեց մի նոր փայլուն աստիճանի:

«Տէրեանը — գրել է 1916 թուականին ռուս անուանի բանաստեղծ Վալէրի Բրիւսովը, — փորձեց հայ բանաստեղծութեան սեփականութիւնը դարձնել այն ամէնը, ինչ վերջին տասնամեակներում ձեռք էր բերել եւրոպականը (մասնաւորապէս ռուսականը եւ ֆրանսականը): Այսպէս, օրինակ, Տէրեանը շօշափեց նիւթեր, որոնք հայ բանաստեղծների տեսադաշտից դուրս էին մնացել, փնտռեց նոր կշռոյթներ հայ բանաստեղծութեան մէջ, բացառիկ խստութեամբ վերաբերուեց յանգին: Տէրեանը իր ստեղծագործական փորձով ցոյց տուեց թէ ինչպիսի լայն հնարաւորութիւններ են թաքնուած հայ բանաստեղծական խօսքի հարստութիւններում: Նա մաքրեց գրական լեզուն գաւառական արտայայտութիւններից, գռեհիկ ու բանագրաւիկ ձեւերից, մշակեց, յղկեց այն, որն այսօր կարող է չափանիշ ծառայել հայ գրական լեզուի մշակոյթի, յստակութեան, նրբութեան եւ երաժշտականութեան տեսակէտից»: Հրաշալի բաներ են, բիւրեղացած զգացումներ՝ անթերի ձեւերի մէջ, իսկական քնարերգութիւնը սա է — մաքուր քնարերգակ» — ասել է Տէրեանի բանաստեղծութիւնների մասին Աւ. Իսահակեանը:

Տէրեանի գրեթէ ամբողջ կեանքը անցել է հին աշխարհի պայմաններում, եւ նրա տխուր ու մռայլ տրամադրութիւնների ակունքը պէտք է փնտռել իրականութեան մէջ, նրա բազմաթիւ հակասութիւններում: Տէրեանը անցել է գրական-գեղարուեստական զարգացման բարդ ճանապարհ: Նրա հասարակական դիրքի ինքնորոշման համար վճռական նշանակութիւն ունեցաւ բանաստեղծի կեանքի վերջին, Պետերբուրգեան շրջանը: Այստեղ կազմաւորուեցաւ նրա քաղաքական աշխարհայեացքը, եւ 1917 թուականի փետրուարեան իրադարձութիւնների ժամանակ նա արդէն համայնավար էր:

Վահան Տէրեանը (Վահան Սուքիասի Տէր-Գրիգորեան) ծնուել է 1885 Փետրուարի 10ին, Գանձակ գիւղում (այժմ վրացական Բոգդանովկայի շրջան) քահանայի ընտանիքում: Նախնական կրթութիւնը Տէրեանը ստացել է գիւղում, ապա Ախալքալաքի գաւառական դպրոցում: 1899 թուականի աշնանը նա դառնում է Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանի սան: Ճեմարանը աւարտելուց յետոյ Տէրեանը շարունակում է իր կրթութիւնը Մոսկուայի, ապա Պետերբուրգի համալսարաններում:

1908 թուականին Թիֆլիսում լոյս տեսաւ Տէրեանի անդրանիկ ժողովածուն՝ «Մթնշաղի անուրջները»: Չնայած տարբեր կարծիքներին ու տաք վիճաբանութիւններին, քննադատութիւնը ընդհանուր առմամբ ողջունեց Տէրեանի մուտքը գրականութիւն, ընդունեց, որ տաղանդաւոր երիտասարդ հեղինակը բերեց իր հետ նորութիւն, թարմութիւն, ինքնատիպ ոճ եւ լեզու: «Մթնշաղի անուրջները» հայ բանաստեղծութեան փայլուն, բացառիկ երեւոյթներից մէկն է: «Մեր գրականութեան պատմութիւնը, — գրում է իր յիշողութիւններում Ստ. Զօրեանը, — չի տեսել, երեւի, բանաստեղծական երկի այնպիսի ընդունելութիւն, որին արժանացան Տէրեանի «Մթնշաղի անուրջները» ... Նրանք աւելի սրտաբաց ընդունելութիւն գտան երիտասարդութեան կողմից, եւ կարճ միջոցում Տէրեանը ունեցաւ հետեւողների մի ամբողջ բազմութիւն: Իսկ երկրպագուներին թիւ չկար: Մի պահ մոռացուեցին մեր անուանի բանաստեղծները: Ամենուրեք՝ երեկոյթներում, ընտանիքներում, ընկերական շրջաններում արտասանում էին Տէրեանի սոնետները եւ էլեգիաները: Սկսուել էր էր պարզապէս տխրանական շրջան, Տէրեանի դարաշրջան: Օդը լիքն էր Տէրեանով: Երիտասարդութեան խօսակցութեան նիւթն ամէն տեղ նրա բանաստեղծութիւններն էին, իսկ ընկերների եւ սիրահարների նուէրը միմիանց «Մթնշաղի անուրջներ»: Եւ սա արդէն ապացուցում էր, թէ ինչ սրտագրաւ բանաստեղծ էր Տէրեանը»:

1912 թուականին Մոսկուայում հրատարակուեց Տէրեանի բանաստեղծութիւնների առաջին հատորը, ուր մտան նաեւ «Մթնշաղի անուրջները»: Այս հատորում հեղինակը բացատրում է «ներքին սերտ կապակցութեամբ», որով միացած է «Մթնշաղեան» շարքը յետագայ տարիներում գրուած նոր բանաստեղծական շարքերի՝ «Գիշեր եւ յուշեր»ի, «Ոսկէ հէքեաթ»ի եւ «Վերադարձ»ի հետ: Տէրեանի բանաստեղծութիւնների առաջին հատորում գերիշխում են նոյն տրամադրութիւններն ու շարժառիթները: Այնտեղ եւս, ինչպէս «Մթնշաղի անուրջներում», պահպանուած է ընդհանուր տխուր գունաւորումը: Բանաստեղծութիւնների վերնագրերն անգամ կանխորոշում են հատորի բովանդակութեան քնարական բնոյթը:

Տէրեանի ստեղծագործութիւնը կարելի է բաժանել երեք շրջանի: Առաջինն ընդգրկում է 1903–1912 թուականները, երկրորդի սկիզբը վերաբերում է առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին, երբ կազմաւորւում են բանաստեղծի հասարակական հայեացքները եւ վերջապէս, վերջին տարիների (1917–1919 թ.) ստեղծագործութիւնը, որը բնութագրում է Տէրեանին որպէս երիտասարդ ընկերվարական պետութեան գործիչ:

Իր ստեղծագործութեան առաջին շրջանում Տէրեանը անմիջականօրէն գրեթէ չի արձագանգել հասարակական կեանքի երեւոյթներին: Նրա բանաստեղծութիւններից մէկը, որը տեղ չի գտել «Մթնշաղի անուրջներ»ում, վկայում է այն մասին, թէ որքան խորն են հեղինակի թախծի ու տխրութեան արմատները, թէ որքան օրգանական է կապը Տէրեանի անձնական ապրումների եւ հասարակական տրամադրութիւնների միջեւ: Այդ բանաստեղծութեան մէջ, որը կրում է «Կոչմար» վերնագիրը, Տէրեանը սրտի կսկիծով պատմում է խաւար գիւղերի սարսափներով լի կեանքի մասին, թէ ինչպէս դաժան թշնամին եկաւ, «բոլորն ահաբեկ փախան դէպի սար», ինչպէս «մայրը վայր ընկաւ, 'երեխան մնաց...»: Բանաստեղծը ականատես է եղել մահասարսուռ տեսարանների, եւ նա եզրակացնում է դառն տխրութեամբ.

Արիւն եմ շնչում երկինք, ծով ու հող.
Մայրիկ, իմ շուրջը արիւն է միայն...

ԿԱՄՍԱՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

×

Երանի՜ նրանց, որ մութ բանտերում,
Եւ չարչարանքում դժնի, որպէս մահ,
Մաշեցին այնքան օրեր հրահրուն,
Գերուած թշնամուց անսիրտ ու ագահ:
Երանի՜ նրանց, որ սրտով խռուն
Մնացին տոկուն, հպարտ ու անահ,
Պարզած աչքերը դէպի լոյս հեռուն,
Արհամարհեցին ե՛ւ երկիւղ, ե՛ւ մահ,
Երանի՜ նրանց, ե՛ւ փառք, ե՛ւ օրհնենք...

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (189)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Զ.

Տոքթորը առոր պատճառը հարցուց մամային, մաման ալ՝ Սոֆիին: Այս վերջինը առարկեց թէ իր առողջութեանը պատճառով ստիպուած ըլլալով թեթեւ ճաշ մը առնելու, առանձին ճաշելը աւելի յարմար էր իրեն:

Սակայն, յետոյ տոքթորը նշմարեց որ Սոֆի՝ Համբիկի հետ կը ճաշէր միշտ անոր սենեակը, գլուխ գլխի:

Երիտասարդը, սրտմտած, մամային պայթեցաւ այս մասին:

— Աս աղջկան ըրածը կը վայլէ՞, մամա, պոռաց:

— Զաւակս, հիւանդ եմ կ'ըսէ կոր, ձեր կերած կերակուրներէն չեմ ուտեր կ'ըսէ կոր, պատասխանեց մաման, այդքան բծախնդրութեան մը վրայ զարմանալով: Ինչո՞ւ պէտք, զաւակս, ո՛ւր ուզէ ճաշէ, աւելի աղէկ, սեղանին վրայ մենք մեզի կ'ըլլանք:

— Բայց այդ մարդուն հետ կը ճաշէ կոր, շարունակեց Արշակ. ի՞նչ ըսել է, կը վայլէ՞ տան մէջ ասանկ բան:

— Ազգականս է, կ'ըսէ կոր, ի՞նչ ընենք:

— Չէ՛, չըլլար, չե՛մ ուզեր, կը կանչէր ամիրային թոռը մոլեգնօրէն ոտքը գետինը զարնելով, մեր պատիւը կայ, ամիրային պատիւը կայ. ի՞նչ կ'ըսէ հասարակութիւնը. բայց դո՞ւն ինչպէս թոյլ կուտաս ասանկ բան մը, մամա, պոռաց մօրը երեսին, որ ափ ի բերան եղած տըղուն կը նայէր:

— Ի՞նչ ընեմ, զաւակս, ի՞նչ կ'ուզես որ ընեմ:

— Ի՞նչ պիտի ընես, ամէնը մէկ վռընտէ, լմննայ երթայ. ատոնք մեր պատիւին հետ կը խաղան կոր. վռնտէ՛, ճանըմ, վռնտէ՛, ատոնք ինչերնի՞ս են. ի՞նչ կը սպասենք ատոնցմէ. Մերկէրեանին բերած հէտիէները, թող դայ առնէ տանի...

Եւ ուժգնօրէն դուրս ելլելով գնաց իր սենեակը փակուեցաւ:

Մաման այս պոռթկումէն սասանած, սկսաւ մտածել թէ ինչ կերպով տունէն հեռացնէր Սոֆին, մայրը ու տղան. այս մասին որոճալու վրայ էր երբ Արշակ նորէն ներս մտաւ սենեակէն: Անձայն վեր վար կը ճեմէր:

— Մամա, ըսաւ մօրը առջեւ տնկուելով մէկէն ի մէկ, կը մտածեմ որ ատոնք խեղճ մարդեր են. ասկէ դուրս հանուին նէ անօթի կը մնան, եկուր մի՛ ճամբեր, չը՞լլար, մեղք են:

— Ապրիս, բարեսիրտ զաւակս, ըսաւ տիկինը իր ազնիւ տղան համբուրելով:

Տարփանքէն եւ կատաղութենէն խարազանուած, ամիրային թոռը քանի մը օրը անգամ մը ասանկ տեսարաններ ստեղծեց: Հակառակ իր ճիգերուն, իր տենդը, յուզումը, վրդովումը անչափելի չմնացին Փարիզուհիէն որ սկսաւ հետաքրքրըւիլ: Տանջանք մըն ալ աս եղաւ:

Հիմա, կը զղջար Փարիզէն հետը բերած ըլլալուն այդ աղջիկը, որ հարիւրաւոր ոսկիներու նստած էր իրեն:

Բայց մանաւանդ, ձկնորսին տղուն ներկայութիւնը յարաժամ լլկանք մը եղաւ իր մորկալի հոգիին համար: Քանի մը անգամ մղուեցաւ բրտօրէն ապարանքէն դուրս նետել զանի, բայց առոր համար հարկ եղած բարոյական արու ուժը վերջին րոպէին միշտ պակսեցաւ իր քով, այդ երիտասարդին նայուածքին թաքուն սպառնալիքին առջեւ պաշարուելով երկիւղով մը որուն պատճառը չէր կրնար հասկնալ, հակառակ որ ինքը երկարօրէն եւ անձկանօք իր յիշողութեան մէջ փնտըռած ըլլար այդ նայուածքը:

Անոր հանդիպելուն, կ'աճապարէր խակոյն խուսափիլ, վրդովուած անոր վրէժխնդիր սեւեռումէն, որ նշդրակի մը պէս իր մէջը կը մխուէր:

Շուարած եւ մոլեգին, Փարիզուհիին խօլ շուայտութեան մը անձնատուր եղաւ, ջուրի պէս մսխելով դրամը, ա՛լ իրարու ետեւէ ծախելով կալուածները, որոնց անհետացումը ա՛լ երկիւղ չէր պատճառեր տիկին Մարկոսեանին, ըստ որում որոշուած էր որ երբ բոլոր կալուածները լմննային, Մարկոս ամիրային այդ պատմական ապարանքն ալ մէջով դուրսով ծախուէր եւ իրենք, մայր ու որդի, ելլային Փարիզ երթային՝ հոն հաստատուելու համար բոլորովին, համալսարաններու եւ ամէն տեսակ փրոֆեսէօրներու այդ ոստանին մէջ, որոնց հետ միշտ գործ պիտի ունենար «Հայ գիտական աշխարհին այս պարծանքը», ինչպէս գրած էր Արեւմուտք՝ տոքթոր Մարկոսեանին Պոլիս դարձին՝ Ֆրանսացի երեւելի բժիշկ, տոքթոր Ֆրուասարին աղջկանը հետ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Գօմոնի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր–Վարդանեան եղբայրներուն, համայն Տէր–Վարդանեան ընտանիքին եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց մօր եւ ազգականին՝ այրի Տիկին Տէր–Վարդանեանի մահուան առթիւ:

Այս առթիւ մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Տէր–Վարդանեան եղբայրներէ 50 Ն.Ֆ. Գօմոնի դպրոցին եւ 30 Ն. Ֆ. Կ. Խաչի աղքատներուն, այրի Տիկին Աստրինէ Կարապետեանէ 5, Պ. Վահան Խաչօղլեանէ 10, Պ. Վարդգէս Վարդանեանէ 10, Պ. Վարդան Սէրէնկիւլեանէ 10, Պ. Տիգրան Մահիկեանէ 20, Տէր եւ Տիկին Յ. Տօլ–պաշեանէ 20, Տէր եւ Տիկին Ս. Գասպարեանէ 20, Պ. Մեսրոպ Քասքասեանէ 5, Պ. Ժիրայր Ոսկեանէ 10, Պ. Սերժ Սարգիսեանէ 10, այրի Տիկին Հ. Միսկիրճեանէ 5 և Տէր և Տիկին Թ. Գըլըճեանէ 20 Ն.Ֆ.:

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած ենք Տէր եւ Տիկին Գ. Պաղտասարեանէ 25 եւ Տէր եւ Տիկին Մ. Անդրէասեանէ 10 Ն. Ֆ. ողբ. Յ. Իսպիրեանի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի:

Իսկ Զատկի առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած ենք Տիկին Ճ. Թոնկուրեանէ 20, Պ. Արամ Գաբրիէլեանէ 10, Տիկին Ան–սուրեանէ 5, Տիկին Ալլանեանէ 10, Պ. Մարկոսեանէ 5 և Պ. Գ. Քիւրտօղլեանէ 5 Ն. Ֆ. իր մօր մահուան երկրորդ տարելիցի հոգեհանգստեան առթիւ:

Ա Զ Դ

Հ. Բ. Ը. Մ.ի Փարիզի նորակազմ Տիկնանց Օժանդակ Միութիւնը Մայիս 6ին, երեկոյթ մը կազմակերպած է, բարձր հովանաւորութեամբ Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկոպոս Մանուկեանի, ՊՕ–ՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ հիմնած բազմ–օգուտ գործին, Հ. Բ. Ը. Մ.ի 54րդ տարեդարձին առթիւ:

Ջանք չէ խնայուած արժանավայել ձեւով տօնելու համար յիշատակի եւ յար–գանքի այս հանդիսութիւնը, հանդէպ մեծ Հայուն:

Գեղարուեստական խանդավառ բաժին մը ապահովելու համար հրաւիրուած են Պ. Կարպիս Ափրիկեան եւ «Սիփան – Կոմիտաս» երգչախումբը, ինչպէս նաեւ Պ. Մկրտիչ Պօղոսեան (երգ) եւ Օրիորդ Գաբոյեան (արտասանութիւն):

Կը սիրենք յուսալ որ հոծ բազմութիւն մը պիտի լեցնէ Լիւթէսիայի սրահը, այս ուրբաթ իրիկուն:

Հ.Բ.Ը.Մ.Ի ՏԻԿՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾԱՇՈՒՔ ՀԱՆԴԷՍ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մայիս 7ին, շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին

ԱՓԼԱՆՏԻՍ ՕԹԷԼԻ ՀԱՆԴԻՍԱՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ

Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Ցանձնաժողովի փոխ–Ատենապետ

ՏՈՔԹ. Ա. ՊԻՒՑԻՒՔԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Մեծարանք թէյով կամ շամբանեայով եւ հայկական խմորեղէններով

Ո՛չ հանգանակութիւն, ո՛չ Թոմպոլա

Ծախսերու մասնակցութիւն 5 Ն. փրանք:

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի ժամը ճիշդ 15,30ին, Մուլէն – Պլէոյի սրահը (Սընոն):

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 217–218 (Յունուար – Փետրուար), 48 էջ, ճոխ, այլազան եւ միշտ հետաքրքրական բովանդակութեամբ.—

Էջը... բժշկութեան մէջ (ԽՄԲ. — Իմ սիրելի Հայաստանը (ԱՍԱՖԵԻ). — Օդը սնունդ մըն է (ՏՈՔԹ. ՆԱՒԱՍԱՐԴ). — Վառարանի մասին (ՏՈՔԹ. ՂԱԶԱՐ–ԵԱՆ). — Ի՞նչ են կենսանիւթերը եւ ի՞նչպէս հասկնալ անոնց պակասը (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ). — Ջաւակ առնել պու–լիկով (ՏՈՔԹ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ). — Ի՞նչ անուն տալ երախային (ՀԱՆՐԻ ՄԱՍԷ). — Խրատներ մայրերուն (ԼԵՆԻՆԿՐԱՏԻ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ). — Հիւանդը եւ իր սնունդը (ՏՈՔԹ. ՊԸ–ԼՈՆՏԷԼ). — Ջլախտի մասին (ՏՈՔԹ. ՖՈՒՐՈՒՆՃԵԱՆ). — Թոքախտը յարձակողականի անցաւ (ՓՐՈՖ. ԷԹԻԷՆ ՊԵՌ–ՆԱՐ). — Սիֆիլիսը յարձակողականի անցաւ (ՏՈՔԹ. ՌՈՒՍԷ). — Միշտ մտածեցէք խլիրդի (քանսէր) մասին (ՓՐՈՖ. ԺԱՆԸՆԷ). — Թունաւորուեցաւ, ի՞նչ ընել (ԽԱԶՈՒՀԻ):

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան 15 նոր ֆրանք (1500 ֆրանք): Արտասահման 20 նոր ֆրանք (2000 ֆ.) երկու տարեկանը մէկ կանխիկ վճարողին համար 37,5 նոր ֆրանք (3750 ֆր.):

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Մայիս 7ին, «Ռուա Ռընէ» սրահին մէջ, ժամը 21,30էն մինչեւ առաւօտ

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Այս առթիւ պիտի քաշուի Միութեան 1959ին հրապարակ հանած վիճակահանութեան տոմսերը:

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 5 Ն. Ֆ.

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի փակուին Մայիսի վերջ:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20: Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս Թռիւտէն 27–35:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՔԱՂԱՔ, Տիկ. Թութէլեան, 4 Ռիւ Փարմանթիէ:

ՊՕՄՈՆ, Տիկ. Տօլպաշեան, 23 Պուլվար տը Պօմոն:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ, Տիկ. Շալճեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կապ. Խաչի հանդէսը Հ. Օ. Մ.ի յիսնամեակին առթիւ, Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ

ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ և Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրեն հետեւեալ մարմինները.—

5 Մայիս, հինգշաբթի՝ Փոթորիկ:
6 Մայիս, ուրբաթ Արծիւ:
7 Մայիս, շաբաթ՝ Զաւարեան:
8 Մայիս, կիրակի՝ Վարդան:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8,30ին, «Հարոնեան» ակումբը:

Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿՌԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Ի ՆՊԱՍՏ ՊՈՒԱ–ՔՈԼՈՄԲԻ

Հայկական դպրոցին բացառիկ ներկայացում հայկական ֆիլմերու Մայիս 10, երեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 20.45ին Սինեմա Ռէքս, 64, Ռիւ տէ Գուրկիննեն Անիէռ (Պուա–Քոլոմպի կայարանին մօտ):

Կը ցուցադրուին շրջանին մէջ առաջին անգամ ըլլալով ԿԱՄՕ պատմական ժապաւէնը եւ Սեւանայ լիճին Գաղտնիքը (հայախօս են երկու ֆիլմերն ալ):

Մուտք 2,00 եւ 3,00 Նոր ֆրանք:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՄԱՅԻՍ
MARDI 3 MAI 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8189 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4590

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԱՐ Կ'ՈՒՏԵՆ

Իսմէթ Ինէօնիւ, Մուսթաֆա Քէմալի աջ բազուկը, Լօզանի հաշտութեան ժողովին զօրաւոր պատուիրակն ու Վարիքի (Ազգային Փրկութեան տուրք) տխրահռչակ հեղինակը տասը տարիէ ի վեր չէր բաժնուած իր պարտութիւնը։ Հանրապետութեան նախագահի բարձր պաշտօնէն իջած էր պարզ կուսակցապետի եւ ընդդիմադիրի աստիճանին։ Ի՞նչ անկում։

Ճիւմհուրիյէթ Հալք փըրքասը (Հանրապետական Ժողովրդական Կուսակցութիւն), աւելի ծանօթ Հալք անունով, հիմնուած Աթաթիւրքի կողմէ, իր մէջ համախմբած էր նախկին Իթթիհատականներն ու մոլեռանդ Թուրքերը։

Շփացած անակնկալ եւ գիւղին յաղթանակէն, — շնորհիւ խորհրդային բարեկամին անվերապահ օժանդակութեան եւ կարգ մը դաշնակիցներու մեղսակցութեան, Աթաթիւրք յաջողած էր տապալել միապետական վարչաձեւը եւ ջնջել խալիֆայութիւնը, դառնալով Թուրքիոյ միահեծան տէրն ու տիրականը։

Ստեղծած էր Հալքը, իբրեւ յենարան իր մենատիրական վարչաձեւին։ Իսմէթ Ինէօնիւն երկար ատեն գործակցեցաւ իրեն հետ, մանաւանդ իբրեւ վարչապետ, մինչեւ շնորհազրկումը։ 1938ին, Մ. Քէմալի մահէն վերջ, իբրեւ անոր բնական եւ անվիճելի ժառանգորդը, ընտրուեցաւ Հանրապետութեան նախագահ, ամենալայն իրաւասութիւններով։

Կը յուսար ցկեանս մնալ իր պաշտօնին վրայ, շնորհիւ Հալքին, որ ձեռքին մէջ կեդրոնացուցած էր ամէն իշխանութիւն, իբրեւ միակ արտօնեալ կուսակցութիւն։

Երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ, Ամերիկայի հետ Թուրքիոյ չահախնդիր հըփումները պատճառ դարձան, որ կազմուի երկրորդ կուսակցութիւն մը եւս, — Դեմոկրատ — որուն մէջ մտան Հալքէն դըժգոհ բոլոր տարրերը։

1950ի ընտրութիւնները ջախջախիչ պարտութեան ենթարկեցին Հալքը, զարմանք պատճառելով բոլորին։ Իսմէթն ու իր ամբողջ սպայակոյտը քշուեցան հրապարակէն, իշխանութիւնը յանձնելով Ճէլալ Պայարի, Ատնան Մենտերէսի եւ Ֆուատ Քէօփրիւլիի, բոլորն ալ նախկին Հալքականներ, իսկ վերջինը ծանօթ նաեւ իբրեւ Իթթիհատական եւ համաթրքութեան տեսաբան։

Տասը տարիէ ի վեր իշխանութեան գլուխ կը գտնուի Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, 1954ի եւ 1957ի ընտրութեանց մէջ եւս շահած ըլլալով աթոռներուն մեծամասնութիւնը։

Մինչ 1950ին եւ 1954ին պարտութիւնը ջախջախիչ էր եղած, 1957ին Հալքը մեծ յառաջդիմութիւն արձանագրեց եւ Դեմոկրատներէն քիչ պակաս քուէ ստացաւ։ Սակայն ընտրական օրէնքին կարգ մը արտօնութիւններով Հալքը շահեցաւ 178 աթոռ միայն, Դեմոկրատներու 424ին դէմ։ Զօրաւոր աթոռ ալ շահեցան Միլլէթ եւ Հուրրիյէթ կուսակցութիւնները, դատապարտուած կլանուելու երկու մեծերուն կողմէ։

Ընդդիմադիր Հալքը յոյսը չէ կտրած երբեք կրկին տիրանալու իշխանութեան։ Երկրին մէջ ունի շատ կողմնակիցներ։

Մենտերէս իբրեւ «դեմոկրատ» հրապարակ իջաւ, սակայն իբրեւ մնացեր՝ փոխել տուաւ Աթաթիւրքն ու Իսմէթը։ Իր օրով ժողովրդավարական սկզբունքները բոլորովին ոտնակոխ եղան։ Խաթարուեցաւ մամուլի ազատութիւնը։ Համաձայն Մամուլի Միջազգային Հիմնարկութեան, Թուրքիոյ մէջ 1954էն մինչեւ 1958 չորս տարուան ընթացքին 1161 դատ բացուած է լրագրողներու դէմ, որոնցմէ 238 հոգի տուգանքի կամ բանտարկութեան դատապարտուած են։ Վարչապետ

Մենտերէս անցեալ չունի։ Շնորհիւ իր անձնական հարստութեան՝ անշահախնդր մեծատուն մեծատուն — խմբագրապետը Ահմէտ Էմին Եալման, որուն բանտարկութեան դէմ բողոքած էր միջազգային մամուլը, երկու շաբաթ առաջ ազատ արձակուեցաւ։

Աթոռի կռիւ է որ կը մղեն երկու կուսակցութիւնները։ Կատարեալ պայքար մարտ Իսմէթի եւ Մենտերէսի միջեւ։

Առաջինը իր անցեալի վաստակով մեծ համարում կը վայելէ դեռ ժողովրդական զանգուածներու մէջ։ Ժամանակին իրեն հետ էր նաեւ բանակը, սակայն դեմոկրատ կուսակցութիւնը իր մարդիկը տեղաւորեց սպայակոյտին եւ հրամանատարական կազմին մէջ։

Հակառակ մաքրագործումներուն, Իսմէթ տակաւին կողմնակիցներ ունի բանակին մէջ, ինչպէս տեսնուեցաւ վերջերս, երբ հակառակ կառավարական արգելքին, երկու բարձրաստիճան զինուորականներ թոյլ տուին, որ Հալքի կուսակցապետը Կեսարիա մտնէ, աչք առնելով պաշտօնազրկումը։

Մենտերէս անցեալ չունի։ Շնորհիւ իր անձնական հարստութեան՝ անշահախնդր — դիր մարդու համբաւ չինեց։ Իբրեւ երիտասարդ եւ արդիականութեան սիրահար՝ յանդուգն ծրագիրներ յղացաւ։ Ամէն կողմ գործարաններ բացաւ եւ հանրօգուտ շինութեանց ձեռնարկեց։ Պոլիսը եւրոպական ոստանի մը վերածելու նպատակով՝ մեծ պողոտաներ բացաւ, քանդելով բազմաթիւ հին շէնքեր, նոյնիսկ անոնք որ պատմական արժէք ունէին։

Իր քաղաքականութեան արդիւնքն եղաւ այն, որ երկիրը տնտեսապէս քայքայուեցաւ, հասնելով սնանկութեան դուռը։

Անցեալ շաբթուան արիւնալի դէպքերը ցոյց տուին, որ դժգոհութիւնը Մենտերէսի կառավարութեան դէմ՝ լուրջ համեմատութիւններ է ստացած։ Համալսարանական ուսանողներն ու ուսանողուհիները բմբոստացած՝ կը պահանջեն իշխանութեան գլուխ բերել կրկին հին աղուէս Իսմէթը։

Դեմոկրատ եւ Հալք իրար կ'ուտեն։ Արիւն հոսեցաւ Պոլսոյ եւ Անգարայի մէջ։

Ո՞ւր պիտի յանգի աթոռամարտը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՅԻՍ 1Ը ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

Մայիս Մէկը տօնուած է գրեթէ ամէն կողմ։ Ֆրանսայի կարեւոր քաղաքներուն մէջ խաղաղ հաւաքոյթներ կազմակերպուած են ու այս առթիւ ճառեր ալ արտասանուած։ Ասիոյ, Ափրիկէի շատ մը երկիրներու մէջ Աշխատանքի Օրը քաղաքական բնոյթ ստացած է։

Մոսկուայի մէջ Մայիս Մէկը ռազմական ուժի ցուցադրութիւն մըն է միշտ։

Բայց այս տարի տողանցքը տեւած է 17 վայրկեան, սակայն առաջին անգամն ըլլալով Խ. Միութիւնը ցոյց տուած է միջ-երկրային հրթիռը եւ գեր-արդիական թնդանօթներ։

Միջազգային դէտեր որ ներկայ գըտնուած են հետեւեալ ձեւով կը բացատրեն Մոսկուայի տողանցքին յետին նպատակը։ Վերին ժողովի նախօրեակին ցոյց տալ թէ ի՛նչ ահաւոր եւ աշխարհակործան զէնքեր ունի Խ. Միութիւնը։ Մոսկուայի ձայնասփիւռին խօսնակը ի մէջ այլոց ըսած է թէ այս զէնքերը «Խ. Միութեան ունեցած ուժին միայն մէկ կէտիկը կը ներկայացնեն»։

«Մահուան զէնքեր»ուն անմիջապէս յաջորդած է հսկայ ճերմակ աղաւնի մը՝ խաղաղութեան խորհրդանշան։ «Եթէ աշխարհ տրամադիր ըլլայ խաղաղութեան ճամբան բռնել, աւելցուցած է խօսնակը, խորհրդային բանակը պատրաստ է իր սուրերը արօրի խոփերու վերածել»։

Զինուորական տողանցքին յաջորդած է բանուորներու եւ ուսանողներու խումբը, կէս միլիոնէն մինչեւ մէկ միլիոն կը հաշուուի։

Երկու Պերլիններու մէջ տարբեր ցոյցեր տեղի ունեցած են, մինչ բանակը կը տողանցէր արեւելեան Պերլինի Մարքս-Էնկելս հրապարակին վրայ, անդին 750 հազար արեւմտեան Պերլինցիներ ինքնորոշման իրաւունք կը պահանջէին։

Միւս արբանեակ հանրապետութեանց մէջ, տողանցքներ տեղի ունեցան։ Փրակայի մէջ ժողովրդական հսկայ տողանցք մը, Պուքրէշի մէջ, նորէն ժողովրդական տողանցք առանց բանակի, Փեշտայի մէջ 500.000 հոգի տողանցած են կառավարութեան եւ համայնավար կուսակցութեան առջեւ։ Ալպանիոյ մէջ պզտիկ միջադէպ մը պատահած է, Եուկոսլաւիոյ դեսպանը հեռացած է պաշտօնական ամբիոնէն ճառի մը ընթացքին, զոր վիրաւորական գտած է իր երկրին համար։ Պելկրատի մէջ, երեք տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով տողանցք մը տեղի ունեցած է, որուն ներկայ գտնուած է մարէշալ Թիթօ։

Ծանօթ է որ քանի մը տարի է ի վեր Պապը Մայիս 1ը հռչակած է Ս. Յովսէփի տօն, եւ այդ առթիւ պատգամ մը կ'ընէ աշխարհի աշխատաւորներուն։ Յովհաննէս ԻԳ. կիրակի օրուան իր պատգամին մէջ շեշտեց — Աշխատանքը բարձր առաքելութիւն մըն է, խելացի եւ իւրական գործակցութիւն մըն է մարդուն համար ստեղծագործ Աստուծոյ հետ։

Նոյն օրը աւելի քան 10.000 աշխատաւորներ ընդունուեցան Պապին կողմէ։

ԿԻՐԱԿԻ ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ, ԼՈՒՍԱՐԳԵԼ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՍԿՍԱՒ

Մինչ Ատլանտեան Ուխտին անդամակցող տասնըհինգ արտաքին նախարարները Պոլսոյ մէջ սկսան իրենց խորհրդական ժողովը, անդին Թուրքիոյ մէջ ջղագրգիռ եւ լարուած կացութիւն մը կը տիրէ։

Մայիս մէկին ոչ մէկ նոր ցոյց կամ բախում տեղի ունեցած է։ Լուսարգելի դրութիւնը միշտ կը շարունակուի։ Զինուոր. իշխանութիւնները, որոնց յանձնուած է հսկել երկրին անդորրութեան վրայ, խիստ միջոցներ ձեռք առած են։ Հրասայլեր եւ զինուորական կարեւոր ուժեր պատերազմի հանդերձանքով կը շարունակեն գիրք գրաւել Պոլսոյ, Անգարայի եւ կարգ մը քաղաքներու մէջ։

Ցարդ 9 ուսանողներ որ հիւանդանոց փոխադրուած էին, մեռած են։

Պոլսոյ մէջ, կիրակիէն երկուշաբթի ժամը առաւօտեան 4էն 4, լուսարգել հաստատուած էր, այնպէս որ Ատլանտեան նախարարները մնացած քաղաք մը ժամանեցին։

Արտաքին նախարարը՝ Զօրլու մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարած է թէ «Հալք» ընդդիմադիր կուսակցութեան կարգ մը անդամները պատասխանատուութեան մեծ բաժին մը ունին այս խռովութիւններուն մէջ։ «Համայնավար գործելակերպ որդեգրած են, այս վերջինները»։

Առ այժմ թէ՛ հանդարտութիւն կը տիրէ եւ թէ ջղագրգիռ եւ լարուած վիճակ մը նշմարելի է ժողովուրդին եւ յատկապէս ուսանողական շրջանակներէն ներս։

Ատլանտեան Ուխտի արտաքին նախարարներու նիստը բացուած է մտահոգիչ մթնոլորտի մը մէջ։ Արդարեւ, միջազգային քաղաքական շրջանակները չեն ծածկեր իրենց դժգոհութիւնը։ Ի՞նչպէս կարելի է ազատութեան եւ ժողովրդավարութեան պահպանումին նուիրուած խորհրդաժողով մը գումարել քաղաքի մը մէջ, ուր պատերազմական վիճակ կը տիրէ։

Մայիս մէկի առաւօտ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները խորհրդակցական նախապատրաստական նիստ մը գումարած են ու քննած Պերլինի եւ Գերմանիոյ հարցերը։

Ամերիկայի արտաքին նախարար Հերթըրի պաշտօն յանձնուած է ներկայացնել վերոյիշեալ երկու հարցերը։

Ատլանտեան Խորհուրդը օրակարգի երկու հարցեր քննութեան պիտի առնէ։ Առաջինը խիստ կարեւոր, (Վերին ժողովի նախօրեակին քննել միջազգային ներկայ կացութիւնը)։ Երկրորդը նուազ կարեւոր (քննութիւն՝ ընդհանուր քարտուղարի զեկոյցին)։ Ժողովին առաջին նիստը բացուեցաւ Նորվեկիոյ արտաքին նախարարին նախագահութեան տակ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԻՒՆԱԼԻ միջադէպերը կը շարունակուին Լեհաստանի մէջ, կաթողիկէներու եւ տեղական իշխանութեանց միջեւ։ Նովա-Հութայէն ետք, ապստամբութիւն մը ծագած է Ոլցթինի մէջ։ Լեհական մամուլը առաջին անգամ ըլլալով արձագանգ հանդիսացած է միջադէպերուն։ Վերջին օրերու այս դէպքերը ցոյց տուին որ Լեհերը ոչինչ կորսնցուցած են կրօնական իրենց մոլեռանդութենէն, իսկ միւս կողմէ յայտնի եղաւ նաեւ որ ոստիկանական արտակարգ ուժեր պատրաստ են միշտ միջամտելու։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ եւս ցոյցեր կատարուած են կիրակի օր, մէկ հոգի մեռած է, 70 հոգի վիրաւորուած։ Էշրէֆիէի Սէն-Վենսան տը Փօլ եկեղեցիին մէջ Գերապայծառ Մէուշի պատարագ կը մատուցանէր վարչապետ Քարամէի եւ կառավարական միւս անդամներու ներկայութեան երբ միջադէպեր ծագեցան եկեղեցիին առջեւ։ Ուսանողները հակամերիկեան ցոյց մը սկսած են։ Ոստիկանները ստիպուած եղած են արտասուաբեր ռումբեր գործածել։

ՏԸ ԿՈԼ շաբաթ կէսօրէ ետք Քայէն (Կիւյան) հասած է։ Խանդավառ բազմութեան մը առջեւ Հանրապետութեան Նախագահը իր ուրախութիւնը յայտնած է որ կը գտնուի «350 տարիներէ ի վեր Ֆրանսական հող դարձած» այս երկրին մէջ։ Կիրակի տը Կոլ Մարթինիք հասած է ու դիմաւորուած 50.000ի հասնող բազմութեամբ մը որ աննկարագրելի խանդավառութեամբ մը «Կեցցէ՛ տը Կոլ» աղաղակած է։

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ հաւաքուած են անգլիական Հասարակապետութեան արտաքին նախարարները։ Խորհրդաժողովը տասը օր պիտի տեւէ եւ պիտի ունենայ զուտ խորհրդակցական բնոյթ։

ԱՓՐԻԿԷԻ ԵՒ ԱՍԻՈՅ ժողովուրդներու երկրորդ համագումարը որ տեղի կ'ունենայ Գահիրէի մէջ, որոշեց «տնտեսական համագործակցութիւնը կարգաւորող մարմին մը ստեղծել»։ Բանաձեւը կը շեշտէ թէ մարմնին հիմնական նպատակը պիտի ըլլայ ժողովրդական գետնի վրայ զարգացնել Ափրիկէի եւ Ասիոյ ժողովուրդներու համագործակցութիւնը, որպէսզի տեղական ժողովուրդներուն ապրելակերպի մակարդակը բարձրանայ»։

ՓԵՔԻՆ հասած է էֆ. էլ. էն.ի պատուիրակութիւն մը որուն գլուխը կը գտնուի Ֆերհատ Պելքասեմ։ Համայնավար Չինաստանի փոխ-վարչապետը՝ մառէշալ Հօ Լունկ բարի գալուստի իր խօսքին մէջ շեշտած է թէ ալժերացի ժողովուրդը «յամառ ընդդիմութիւն ցոյց կուտայ Ֆրանս. բանակին աշխարհակալութեան եւ Ատլանտ. Ուխտի խմբակցութեան»։

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ
ԵՐԱԶԻ, ՏԽՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՍԻՐՈՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

(Մահուան քառասնամեակին առթիւ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գերազանցապէս սիրոյ եւ վիշտի, քնարերգակ բանաստեղծ, չէր կրնար ժամանակակից հայրենի տառապանքը եւ աւերակներն անտեսել: Այդ տեսակէտով մաս մը քերթուածներ եւս ունի, որոնք Արարատին եւ կիզուած Հայրենիքին ուղղուած են: Գիրքերէն յոգնեցայ, զիս տարէ՛ք, կ'ըսէ. մեր պայծառ դաշտերը, մեր անառիկ ու վեհանիստ սարերը, մեր արեւոտ արտերը: Երբ ես մեռնիմ, կ'ըսէ, տարէ՛ք, թաղեցէ՛ք զիս հայրենի երկրին մէջ, հոգ չէ թէ աւեր իմ երկրիս մէջ ըլլայ, որովհետեւ կ'ուզէ իր մօրը մօտ ննջել եւ իր տառապած ժողովուրդին մէջ...

Տարաբախտ բանաստեղծը հիւծախտաւոր կը մեռնի Օրէնպուրկի մէջ, 7 Յունուար 1920ին:

«Մթնշաղի Անուրջներ»ու հատորէն զատ, Վահան Տէրեան ուրիշ քերթուածներ ալ ունի: Երեւան տպուած երկերու ժողովածուին մէջ անոնք ցրուած են: Այդ հատորները խմբագրած է Գ. Մակինցեան 1925ին: Վաթսուն հատ են անոնք, մեծ մասով պարագայական բանաստեղծութիւններ, եւ որոնց ընդհանուր խորագիրն է Սեւագրութիւններ: *Անոնց կը յաջորդեն* Թարգմանութիւնները:

Շատ յատկանշական է Վահան Տէրեանի քնարերգութիւնը: Ինչ բան որ տխրութիւն, վիշտ ու ցաւ է, ամէնէն աւելի կը ներշնչուի անոնցմով: Իր բնութիւնը, երգած աղջիկները մթնշաղի երազներ են: Կը սիրէ աշնան մեղեդիները, մշուշոտ ու անձրեւով բեռնաւորուած երկինքը: Կը սիրէ տխուր ու մելամաղձոտ աչքերը: Իրիկնապահերն ու ժամերը: Մահուան սուսերն է, որ կը հալածէ զինքը: 1905ին, երբ տակաւին քսան տարեկան է, թաղման մասին կը մտածէ ու կ'երգէ եւ կը բաղձայ որ իր շիրմին վրայ դեղնած ծաղիկներ ցանեն: Կը թուի թէ, մանաւանդ վերջին տարիներուն, ուրախ ու զուարթ օրեր չէ անցուցած: Հիւանդ հոգի մը, ծայրայեղօրէն, ցրտահար եւ հողմավար, որուն համար չկայ արշալոյս: Իր սիրած աղջիկը, կարօտով ու երազով փնտռուած, ցաւ ու տառապանք ապրեցնելով մէկտեղ, օրհնուած է, որովհետեւ երգ է ու կեանք: Ճակատագիր սակայն, անոր զգացումներէն առջեւ դողալով ու յուզուելով մէկտեղ:

Ահաւասիկ թէ ինչպէ՛ս կ'երգէ ան Ցնորք *խորագրով քերթուածի մը մէջ.—*

Նա ունէր խորունկ երկնագոյն աչքեր,
Քնքոյշ ու տրտում, որպէս իրիկուն.
Նա մի անծանօթ երկրի աղջիկ էր,
Որ աղօթքի պէս ապրեց իմ հոգում:

Նրա ժպիտը մեղմ էր ու դողդոջ,
Որպէս լուսնեակի ժպիտը տխուր.
Նա չունէր խոցող թովչանքը կնոջ. —
Նա մտնում էր որպէս քաղցր քոյր...

Իմ յուշերի մէջ ամէնից պայծառ,
Իմ լքուած սրտի մաքուր հանգրուան,
Քոյր իմ, դու չկաս, քոյր իմ, դու մեռար,
Ու քեզ հետ հոգուս լոյսերը մեռան...:

Շատ մը բանաստեղծներ թախիծով արբած են եւ իրենց հիւանդ սրտին մէջ տագնապ մը կայ: Ամէն բան, ամէն ինչ մոռնալ կը բաղձան, չսիրել, չտենչալ, չխորհիլ, չափսոսալ ու հեռանալ... Բայց Վահանդ Տէրեանի պարագան հոս ալ բացառիկ կերպով կը ներկայանայ.

Տրտմութիւնն է իմ շուրջն ու բեկում,
Իմ հոգում է անվերջ սուգ ու լաց:

Կարօտով ու երազով տարուելով մէկտեղ, սիրոյ ենթակային ֆիզիքականը գերած է իր հոգին: Ալեծածան մազերը, աչքերուն խորախորհուրդ խորութիւնը, անձայն խօսքերուն քնքոյշ տեսքը, բոցավառուած վարդ ժպիտները գերած են զինքը: Կ'ուզէ աղօթել ու երկրպագել, նոյնիսկ առանց սիրուելու: Միշտ տրամադիր է նոր սէրերով գինովնալու: Գերի է խորունկ ու մեղաւոր աչքերուն մանաւանդ, որոնք իրիկնամուտի թովչութիւն ունին, աչքեր, որոնք մոլորուած են անխօս կանչող փարոսի շողերուն պէս: Եռաստղ վերնագրով այդ քերթուածը նոյնութեամբ կու տանք.—

Ես սիրում եմ քո մեղաւոր աչքերը խոր,
Գիշերի պէս խորհրդաւոր.
Քո մեղաւոր, խորհրդաւոր աչքերը մութ,
Որպէս թովիչ իրիկնամուտ:
Քո աչքերի անծայր–ծովում մեղքն է դողում,
Որպէս զարնան մթնաշաղում:
Քո աչքերում կայ մի քնքոյշ բախտի վերյուշ՝
Արբեցումի ոսկէ մշուշ:
Մոլորուածին անխօս կանչող փարոսի շող
Քո աչքերը հոգի տանջող,
Ես սիրում եմ զգւող – անզուսպ աչքերդ մութ,
Որպէս զարնան իրիկնամուտ:

Չէ՞ք կարծեր որ անոր բանաստեղծութիւնը, իր ամբողջութեանը մէջ գերազանցապէս անհատական դրոշմ կը կրէ, ըլլալով գերազանցապէս քնարերգական: Իր խառնուածքին, նկարագրին, տրամադրութիւններուն ծնունդն է: Քիչ մը չափազանցուած եսասիրական: Կրնար լաւատես դրոշմով ներկայանալ, ինչպէս քանի մը քերթուածները իր ստեղծագործութեան, զոր պիտի տեսնենք: Ինչպէս այն միւս հիւանդ բանաստեղծը, որուն անունն է Միսաք Մեծարենց, որուն քնարին վրայ ուրախութիւնն անանձնականին *պէս ուրախ ու մարդկային երգեր հնչած են: Բայց Վահան Տէրեան, թախիծի, տրտմութեան, ցաւի ու վիշտի, մորմոքի բանաստեղծն է: Կը սիրէ աշնան մշուշն ու ոսկին, հողմավար տերեւները եւ զոհար արցունքները:*

Ինչպէս կ'ըսէի, ունի սակայն քանի մը քերթուածներ Առաւօտը, Գարնանամուտը, Վերադարձը, *որոնց մէջ բացառաբար լաւատես է քերթողը: Կ'ուզէ օրհնակ՝ սիրով ողջունել անցնող ու դարձողը, կեանքը օրհներգել, աշխարհին ժպտիլ, նոյնիսկ ջուրին ու հողին հարազատ ըլլալ, եւ անհուն սիրով սիրել ու գթալ, մեռնող մանուկին, նոյնիսկ բաց շիրմի մը առջեւ անդրադառնալ որ կեանքը հէքեաթ մըն է: Բայց պահեր կան, երբ բանաստեղծը այլասէր է, կը սիրէ անոնք, որոնք խենթ են ու անտուն, որոնք կայան չունին եւ ոչ ալ ինդում: Կը սիրէ կորսուածները, շրջիկ թափառողները, որբ մանուկները եւ այն կիները, որոնք մահը իրենց աչքերուն մէջ, խաւար գիշերին մէջ պաղատագողի կը թափառին եւ աւար կը փնտռեն: Անոնք, որոնց արդէն մեռած սրտին մէջ սէր չկայ: Կը բաղձայ հարազատ ու ընկեր ըլլալ անոնց, որոնք բանտերու մէջ մոռցուած են: Կ'ուզէ եղբայր ըլլալ անոնց, որոնք մթին չարչարանքներու մէջ իրենց յետին կրակը կորսնցուցած են:*

Հրաժեշտի Գազէլը *ցնցող հրաժեշտ մըն է, տրտմաթախիծ շեշտերով ու յանկերգներով: Կ'արժէ ամբողջութեամբ կարդալ զայն, հաղորդուելու համար կեանքէն բաժնուողի մը վերջին կարօտովը.—*

Ամէն վայրկեան սիրով տրտում
ասում ես մնաս բարով.
Բորբ արեւին իմ բոց սրտում
ասում եմ ես մնաս բարով:
Մնաք բարով, ասում եմ ես,
բոլոր մարդկանց՝ չար ու բարի,
Տանջւող ու որբ Ադամորդուն
ասում եմ ես մնաս բարով:
Մնաք բարով, ասում եմ ես,
Ընկերներիս՝ մօտ ու հեռու,
Ոսոխներիս՝ չար ու արթուն,
ասում եմ ես մնաք բարով:
Երկնի մովին, կանաչ ծովին,
անտառներին խոր ու մթին,
Գարնան ամպին լոյս ոլորտում,
ասում եմ ես մնաք բարով:
Մարգարտաշատ իմ յուշերին,
իմ գիշերին, իմ փշերին,
Արտասուներին ոսկի արտում,
ասում եմ ես մնաք բարով:
Ծաղիկներին դեռ չբացուած,
դեռ չկիզուած հոգիներին,
Մանուկներին վառ խլրտուն,
ասում եմ ես մնաք բարով:
Գնում եմ ես մի մութ աշխարհ,
Հեռու երկիր, էլ չեմ գալու.
Բարի յիշէք ինձ ձեր սրտում,
մնաք բարով, մնաք բարով:

Անշուշտ հայրենասիրական քերթուածներ ալ ստորագրած է Երկիր Նայիրի *խորագրով: Թէ՛ այդ էջերը ինչպէս նաեւ քաղաքական իմաստով բանաստեղծութիւններն ու յօդուածները երբ կը մեկնաբանուին ու կը վերլուծուին, քաղաքական նորադարձութեան կը վերագրուին, որոնց մէջ հեղինակը օրուան տուրքը տալու համար որոշ մոլեռանդութիւն կրնար ցոյց տուած ըլլալ, ինչպէս նաեւ պատեհապաշտութիւն, առանց վնասելու մեծ քնարերգակ մը եղած ըլլալու արժանիքին:*

Կարելի չէ նաեւ անտեսել Վահան Տէրեանի քնարական լեզուին համար ունեցած բծախնդրութիւնն ու արժանիքը: Ոչ աշուղական եւ ոչ ալ գրաբարի հետք կը տեսնուի անոր ոտանաւորներուն մէջ: Օտար հորիզոններու տակ աղօթքի մը պէս կը հնչէ այդ լեզուն: Ականատես ըլլալով հայ գրականութեան բազմաթիւ կորուստներուն, երբ կը տեսնէ անպաշտպան այդ վիճակը եւ նոյնիսկ տարագիր, կը գոչէ. Արդեօք վերջին պոէ՞տն եմ ես, վերջին երգի՞չը:

Կարդացէք դուք «Ես սիրում եմ քո մեղաւոր աչքերը խոր» խորագրով քերթուածը եւ տեսէք այն քնքուշ, պայծառ, նուրբ ու յստակ աշխարհաբարը, որով արտայայտուեցաւ ան եւ զանազանուեցաւ իր ժամանակակից աշխարհաբարէն: Ոչ մէկ թաթարական կամ օտար բառ, որմէ կրնային նոյնիսկ օրինակ առնել Յովհ. Թումանեան եւ Աւ. Իսահակեան, ժողովրդական լեզուով գրուած քերթուածներուն մէջ: Չափի զգացում եւ ճաշակ յատկանիշը պիտի մնան: Վ. Բրիւսով ալ շատ նպաստաւոր արտայայտուած է Վ. Տէրեանի լեզուին մասին, որուն համաձայն ան փորձեց հայ բանաստեղծութեան մէջ որդեգրել եւ բերացնել այն չափը, զոր վերջին տասը տարիներու ընթացքին ձեռք ձգած է եւրոպական բանաստեղծութիւնը, փնտռելով նոր չափեր քնարերգութեան մէջ, ա՛յնքան բծախնդրութիւն ցոյց տալով յանգերու հարցին մէջ: Կարելի չէ անտեսել անշուշտ յանգերու ճոխութեան հետ մէկտեղ երաժշտականութիւնը, որով անոր քերթուածները կը զանազանուին ուրիշներու ստեղծագործութենէն:

Մասնաւորուած երաժշտութեան հետ ձայներու կրկնութիւնը որոշ գեղեցկութիւն կու տայ, ինչ որ Նարեկացին տուած է իր Տաղերուն *մէջ,*

Գոհար վարդն վառ առեալ
ի վեհից վարսեցն արփենից,
Ի վեր ի վերայ վարսից
ծաւալէր ծաղիկ ծովային:
«Վարդավառի» տաղ
Աչքն ծով ի ծով ծիծաղախիտ
Ծաւալանայր յառաւօտուն
«Ծննդեան» տաղ

Վերջին օրինակ մը, դարձեալ «Վարդավառի» տաղէն.

Նուշանն շաղով լցեալ,
Շաղ շաղով եւ շար մարգարտով,
Ծաղկունքդ ամէն շաղ առին,
Շաղն յամպէն, ամպն յարեգակնէն:

Վ. Տէրեանէն՝

«Վարդավառի վարդերը վառ
Երգող երգեր երգւում եմ ես»:

Առաջին տողին մէջ վ *բաղաձայնին կրկնութիւնը, եւ երկրորդ տողին մէջ* ե *ձայնաւորին թաւալումը: Երբեմն բառերու կրկնութիւնը նոյնպէս երաժշտականութիւն կու տայ, ինչպէս՝*

անամոք իմ հոգում
անամոք իմ հոգում
մղկտում է անվերջ
Հեկեկո՛ւմ, հեկեկո՛ւմ, հեկեկո՛ւմ...

Պատկերներ ու այլաբանութիւններ նոյնպէս գեղեցկութիւն կու տան իր ոճին, ինչպէս՝

— Ծաղկէ ինկած թերթի մը կը նմանի ինք, տրտում.

— Իմ սիրած աղջիկը գունատուող աստղի մը կը նմանի.

— Անոր հոգին անծանօթ ծովերուն մէջ մենաւոր ու մոլոր նաւակ մըն է, որուն ղեկն ու թիակը յուսաբեկ կը լքէ փոթորկին, երբ սիրած աղջիկը կանացի խաղով անհոգ կը նայի ու կ'անցնի.

— Ինչպէս ցուրտ աստղերի մէջ ծաղիկը անխօս կը գունատուի, նոյնպէս թող սէրը մեռնի իմ սրտին մէջ:

Որեւէ սիրահար կրցե՞ր է իր սէրը արտայայտել, ինչպէս Վահան Տէրեան քնարերգակ բանաստեղծը, որուն սիրոյ ենթական մեղաւոր, խորհրդաւոր ու մութ աչքեր ունի...:

Ուրիշ քնարերգակներ ալ անյատակ վիշտի եւ տխրութեան, ցաւի ու մորմոքի նմանօրինակ լարերուն վրայ երգած են ինչպէս Վահան Տէրեան, ամէն մէկուն սակայն անձնական դրոշմ ունի եւ սատով իսկ ան կը պահէ հայ քնարերգութեան մէջ իր սեփական անհատականութիւնն ու ինքնատպութիւնը:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ
ԾՆՆԴԵԱՆ 75 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երբ լոյս տեսան «Մթնշաղի անուրջներ»ը, քննադատներից ոմանք յայտնեցին այն կարծիքը, որ իբր թէ Տէրեանի քնարերգութիւնը զուրկ է տիպայնութիւնից, որ հարազատ չէ նրան հայրենի … նութիւնը: Այս սխալ տեսակէտի դէմ … ժամանակ հանդէս եկաւ Յովհ. Թումանեանը: 1915 թուականի Նոյեմբերին, Տէրեանին նուիրուած երեկոյթին, նա ասաց «Ես եղել եմ էն երկնքին մօտիկ լեռնադաշտում, ուր ծնուել է Տէրեանը, … կարծես թէ նա լիքն է մշուշային թախիծով ու քնքոյշ երազներով, որ բնորոշ են մեր տաղանդաւոր բանաստեղծի … նարը»:

Ճիշդ է, Տէրեանի բանաստեղծութիւններում ընթերցողը չի գտնի Ջաւախքի սարերը՝ Աբուլն ու Քէօռօղլուն, … Փարւանան ու Սաղամոյի լիճը: Սակայն բանաստեղծի համար բոլորովին պարտադիր չեն աշխարհագրական մանրամասնութիւնները կամ լուսանկարչական ճշգրտութիւնը: Կարեւորը գեղարուեստական ընդհանրացումները եւ վառ պատկերներն են: Տէրեանը որպէս Ջաւախքի երգիչ ունի իր ինքնատիպութիւնը: Նա քնարերգու է եւ դիտում է բնութիւնը … բաղանցապէս բանաստեղծական տեսանկիւնից: Նրա նկարագրութիւններում միշտ գերիշխում է տրամադրութիւնը.

Աստղերն են ժպտում լուսեղէն նազով,
Խաղաղ դաշտերը մութն է համբուրում,
Ես կախարդուած եմ միշտ նոյն երազով,
Միշտ նոյն ցնորքն է իմ սիրտը այրում…
(«Շիրակի դաշտերից»)

Դժկամ նայում են ժայռերը խոժոռ,
Տխուր խաղում են ալիքները ծիր. —
Ընդունիր հոգիս մոլոր, մենաւոր, —
Վերջին աղօթքիս խօսքը մի՛ մերժիր…

Թէ՛ առաջին եւ թէ երկրորդ դէպ… սկզբի երկու տողը բնութեան նկարագ… է, որտեղ գերիշխում է զգացմունքը, … տաղայ տողերը բնորոշում են տրամա… դրութիւնը եւ այս երկուսը՝ զգացմունք եւ տրամադրութիւնը միաձոյլ են: … եանի բնանկարին խորթ են վերացա… պատկերացումները: Այն միշտ … է բնութեան կենդանի, անմիջական … կայման:

Ջաւախքի լեռնային բնութեան … տեսիլ պատկերները՝ «Կապոյտ … բով», «Արտուտները ոսկէ …», «Արծաթաշող առուն», գուլալ, … բակ աղբիւրները եւ պայծառ իրիկ… ը սարերում, որոնք բանաստեղծի … դավայրի՝ Գանձակ գիւղի բնութեան … բայատուկ տեսարաններն են, … բնորոշ են Տէրեանի քնարին:

Առաջին համաշխարհային պատեր… տագնապալից օրերին բանաստեղծը … նած ու հիւանդ, կարօտագին ձգ… ցուրտ հիւսիսից դէպի հեռու լեռն… խարհը.

… Ինձ տարէք մեր դաշտերը պայծառ,
Մեր սարերն անառիկ, վեհանիստ,
Մեր արտերն արեւոտ ու հանգիստ:

Թունոտ մտքերից, խոհերի կծիկ… խճճուած, պատերազմի արհաւիրք… ու սարսափներից բանաստեղծը … տան է փնտռում հայրենի սարերում … ուշ գիշերին հովիւներն ազատ «կ… արել, կանչում են իրար»: Եւ … Տէրեանի երգերում աւելի ուժեղ է … չում հայրենիքի ձայնը: Նա … քայլով» ու վշտաբեկ վերադառ… հայրենիք, դէպի «քարերը նրա … հին խրճիթները ահով ներհող»: … տաղին դիմում է նա հայրենի երկր…

Չըկայ քեզնից գերիչ երազ,
Քո անունից անուշ անուն…

Տէրեանի քաղաքական ինքնոր… գործում վճռական դեր է խաղաց… հանգամանքը, որ նա ինքը դուրս … ժողովրդի ծոցից, որ նրան քաջ … են եղել հայ գիւղացիութեան … կեանքն ու տառապանքները: Նրա … նաստեղծութիւններում գիւղական … քի տեսարանները, որոնք այնքան … հարազատ են նրա սրտին, լայն… հարստանում են նոր զգացումներ…

խոհերով, կորցնում իրենց մասնակի բընոյթը եւ դառնում հայրենի երկրի ու ժողովրդի խտացած նկարագիրը։

Մանկութեան տարիների վառ տպաւորութիւնները հարուստ նիւթ դարձան Տէրեանի քաղաքացիական բանաստեղծութիւնների համար։ Նրա քնարական երգերից շատերը մտան «Երկիր Հայրենի» հայրենասիրական շարքը։ Այստեղ պարզորոշ նկատւում է Տէրեանի ստեղծագործական զարգացման հիմնական գըծերից մէկը՝ ինչպէս քաղաքացիական նիւթը ծագում ու սնւում է իր զարգացումը նրա մտերմիկ քնարերգութեան խորքում։ «Նայիրեան» շարքում սրտառուչ շատ տողեր Տէրեանը նուիրել է մօրը։ Իր «Կարծես թէ դարձել եմ ես տուն» բանաստեղծութեան մէջ նա ջերմ սիրով ու երախտագիտութեամբ կերտում է իր բարի մօր խաղաղ պատկերը, յիշում մանկութեան անցած – գնացած քաղցր օրերը։ Մօր պատկերի հետ միաձոյլ կենդանանում է հայրենի գիւղը՝ Գանձակը

Յիշում եմ՝ ինչպէս այն ուշ
Աշունն էր ոսկեւորւում,
Մայրամուտն էր ժլատ վառւում,
Բուրը պատել էր մուժ···
Մեր գիւղն է՝ սարերի մերկ,
Մեր գիւղը՝ բարակ միգում,
Զանգակը՝ մեղմ ու բեկուն,
Թախծում են արտ ու երկ···

Նոյն շարքում («Երբ կը յոգնեմ, տարէք ինձ հեռու մեր Գանձան···», «Այս գիշեր կրկին մայրս···», «Այստեղ լացել է իմ մայրը···») քնարական բանաստեղծութեան շրջանակները լայնանում են, տանելով

Դու շրջում ես ամենուրեք, դու չըկաս,
Անհրեւոյթ դու խօսում ես աշխարհում,
Յանկարծ, անկարծ շշնջում ես որ կը
գաս,
Հմայում ես, կանչում, կանչում ու
լռում···

Քնքոյշաբոյր ծաղիկների թերթերում,
Լոյս դաշտերի խաղաղ նիրհող ովկիանում
Եւ աստղազարդ, խորհրդաւոր գիշերում,
Եւ ջրերի արծաթաճեմ օրրանում։

Ամենուրեք մի կարօտ ես դու նետել,
Քո ստուերն են փոխել անձեր աշխարհում,
Դու ես հիւսում ամպդագանը ոսկեթեր
Գիշեր ու զօր կեանքը դու ես զարդարում։

Եւ աշխարհի ուղիներում ես մոլոր
Թափառում եմ եւ որոնում տխրադէմ,
Լսում եմ քո ձայնը անուշ–լուսաւոր
Կանչում եմ քեզ, բայց անունդ
չըգիտեմ···

իրենց մէջ նոր զգացումներ։ Քանդուած հայրենի տան պատկերը, որտեղ լացել է բանաստեղծի մայրը, միահիւսւում է ժողովրդի վշտի հետ։ Բանաստեղծը յիշում է գիւղացիներին, նրանց չարքաշ կեանքը, արեւից խանձուած, տխրութեան սովոր դէմքերը, նրանց կոպիտ, բայց անկեղծ փայփայանքը, բարի ժպիտը։ Այս բոլոր դէմքերում հասարակական, ժողովրդական վիշտը հնչում է որպէս անձնական զգացում, որպէս սրտի կսկիծ։ Տէրեանի հայրենի գիւղին եւ մօրը նուիրուած երգերը օրկանապէս կապւում են քաղաքացիական քնարերգութեան այնպիսի փայլուն նմոյների հետ, ինչպիսիք են «Մի՞թէ վերջին պոետն եմ ես···», «Այնպէս անխինդ են եւ նման լացին···», «Ի՞նչպէս չսիրեմ, երկիր իմ կիզուած···», «Դու հպարտ չես իմ հայրենիք···», «Բարակիրան Նաիրուհին ինձ ժպտաց···», «Իջնում է գիշերն անդուլ ու մթին···», «Քեզ կը մնայ միշտ օտար···» եւ միւս հանրածանօթ բանաստեղծութիւնները «Երկիր Հայրենի» շարքից։

Տէրեանը հպարտ է եղել հայ ժողովրդի խաղաղ, հաշտ բնաւորութեամբ, տոկունութեամբ, որը սրի ու հրի միջով անցել է իր դարաւոր փշոտ ճանապարհը, դաժանագոյն պայմաններում պաշտպանել իր հայրենի հողը, պահպանել իր գոյութիւնը, իր մշակութային աւանդները, իր Նայիրեան «արքայական լեզուն»։ Հայրենի պատկերը, որ Տէրեանի մօտ ստացել է լուսեղ տխրութեամբ։ Նա չի երգում հայրենիքը՝ կուրացած ազգայնական զգացումով ու սնապարծութեամբ։ Նա երգում է ժողովրդի «վիշտը խոր», «թախիծը անդադար» եւ «տրտունջը հին»։ Նա երգում է հայրենի երկրի «քարերը դարաւոր» ու «դրերն աւեր»։ Բանաստեղծի սէրը խոցուած էր ժողովրդի ցաւով։ Եւ ի՞նչպէս չցաւէր Տէրեանի սիրտը, երբ Հայաստանը նորից մատնուել էր հրին ու սրին։ «Եւ մի՞թէ կայ մեր ժողովրդից աւելի դժբախտ, աւելի բազմատանջ մի ժողովուրդ, — գրում է Տէրեանը առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին։ — Եւ մի՞թէ կայ աւելի բարձր եւ վսեմ մի գործ, քան խաչակիր հայ ժողովրդին ծառայելը, նրա կեանքը, նրա պատիւը, նրա պայծառ հաւատն ու յոյսը փրկելը»։ Այս վսեմ ու վեհ գաղափարներով տոգորուած՝ Տէրեանը մինչեւ կեանքի վերջը (նա վախճանուեց 1920 Թուականի Յունուար 7ին) հաւատարիմ ու անձնազոհ ծառայեց ժողովրդին։ Չմեռան նրա մէջ պայծառ հաւատն ու յոյսը»։ Նրա մէջ ամրացաւ այն համոզմունքը, որ կ'անցնին տաղնապի ծանր տարիները, կըգան նոր, արեւոտ լուսապայծառ օրեր, որոնք խաղաղ ու երջանիկ կեանք կը բերեն բազմաչարչար ժողովրդին։

ԿԱՄՍԱՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՇՆԱՆ ԾԱՂԻԿՆԵՐ, բանաստեղծութիւններ, գրեց Արամ Գառօնէ։ Թեհրան 1960, տպարան «Ալիք»։

ՀԱՆԴԷՍ-ԱՄՍՕՐԵԱՅ, հայագիտական ուսումնաթերթ Վիեննայի Մխիթարեան Միաբանութեան, թիւ 1-3, Յունուար – Մարտ 1960, ՀԴ Տարի։ Հասցէ՝ Մխիթարիսթընկասէ 4, Վիեննա, Աւստրիա։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11-24

ՆԻՍ (Յատուկ)·— Ապրիլեան Եղեռնի 45րդ տարեդարձը ոգեկոչուեցաւ այս տարի ալ իր արժանավայել շուքով Նիսի գեղեցիկ մէկ սրահին մէջ, կիրակի Ապրիլ 24ին։ Նիսի, Քանի եւ շրջակայ Հայութեան ընտրանին, ամէն խաւերէ եւ դասակարգէ, ներկայ էր բազմութեամբ։ Ինչպէս նաեւ տեղական Նիս Մաթէնի եւ Փաթրիոթի թղթակիցները եւ Տոքթ. Օպէրը։ Վարագոյրը բացուելուն՝ ներկաները անակնկալի եկան, տպաւորիչ տեսարանը դիտելով։

Բեմին մէկ կողմը խոշոր գիրերով գըրուած Յիշեցէք նահատակները, էջմիածնի մեծ նկարը, որուն տակ՝ սեղան մը մեխակներով զարդարուած, խաչ մը, եւ մէջտեղը մոմ մը, որ կը պլպլար։

Բեմին միւս կողմը խոշոր գիրերով գըրուած էր Սիրեցէք Հայաստանը, Մասիսի մեծ նկարը, Հայաստանի մեծ քարտէս մը, որուն տակ սեղան մը վարդերով. ճիշդ մէջտեղը խոշոր թաղար մը կանաչ տունկերով, եւ վերէն սեւ մեծ շղարշ մը նահատակներուն կողմը իջած եւ ճերմակ մեծ շղարշ մը Հայաստանի կողմը իջած։

Կազմակերպիչ մարմինը որոշած էր ընդառնի կամ սգահանդէսի փոխարէն ըսել Ապրիլ 11-24ի նահատակաց տօնը։

Օրուան խօսնակը քանի մը բառերով հանդէսը բացաւ ըսելով. «45 տարիներէ ի վեր գաղթաշխարհի Հայութիւնը կը տօնէ եւ պիտի տօնէ Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձը, այնքան ատեն որ չէ իրականացած նահատակներուն դատը»։

Յետոյ Օր. Շաքէ Գաբրիէլեան դաշնակի վրայ նուագեց շնորհալի կերպով Շոփէնի մահերգը։

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան պատւոյ նախագահուհին՝ այրի Տիկին Ռ. Զարդարեան, որ հակառակ իր հիւանդութեան եւ յառաջացած տարիքին՝ խօսեցաւ յուզուած եւ վշտահար, եւ ըսաւ.

« Համբերաշխ ըլլանք եւ սիրենք մեր հայրենիքը, որպէսզի հանդիստ ըննեն մեր մեռելները »։ Նոյն միջոցին փոքրիկ մը ծաղկեփունջ մը նուիրեց իրեն։

Մարսէյլէն հրաւիրուած էին Օրիորդներ Ալիս Շամիրեան եւ Սեդա Թիւթէլեան, որոնք իրենց կրօնական եւ այլ երգերով եւ արտասանութիւններով յուզեցին բոլորը եւ գնահատուեցան։ Նիսէն՝ Նիլտա Գասպարեան, Սալբի Գէորգեան, Աքօլնեան եւ Արամ հայկական երգերով եւ արտասանութիւններով եւ նուագով աւելցուցին հանդէսին փայլը։

Օրուան առաջին բանախօսը Գ. Հրաչ Զարդարեան Ֆրանսերէն խօսեցաւ գեղեցիկ ճառ մը, եւ հրաւիրեց Տոքթ. Օպէրը, որ իր կարգին խօսեցաւ հայ եւ Ֆըրանսական մշակոյթի ունեցած խնամութեան եւ փառքերու նոյնութեան մասին, միեւնոյն ժամանակ գովելով հայ ժողովուրդին աշխատասիրութիւնը, յիշեց անոր կրած տառապանքները եւ ըսաւ. «Կը խոնարհիմ ձեզի հետ ձեր նահատակներուն յիշատակին առջեւ եւ կը մաղթեմ, որ օր մը արդարութիւնը գործադրուի»։

Խօսեցաւ նաեւ Փաթրիոթի խմբագիրը, որ միեւնոյն միտքերը յայտնեց եւ գովեց Հայաստանի վերելքը, ինչպէս նաեւ Հայերուն ունեցած հաւատարմութիւնը իրենց գտնուած երկրին մէջ։

Նիս Մաթէնի թղթակիցը կանուխ մեկնած էր, ներողութիւն խնդրելով, բայց երեկոյեան թերթին մէջ (էափուար) յիշած էր հանդէսին նկարագրութիւնը։

Մեր սիրելի գրագէտը Գ. Կ. Փօլատեան, որ ինչպէս միշտ՝ այս անգամ ալ սիրով պատասխանած էր հրաւէրին, հակառակ իր հիւանդութեան՝ խօսեցաւ իր գեղեցիկ ճառերէն մին, նախ Ֆրանսերէն կարճ եւ ազդիչ բառերով բացատրեց մեր Ֆրանսացի հիւրերուն՝ ցեղասպանութեան այս առաջին եւ ամէնէն քստմնելի ոճիրը։ Շեշտեց թէ ինչո՞ւ համար Հայութիւնը 45 տարիներէ ի վեր ամէն տարի կը հաւաքուի ու կը յիշէ իր նահատակները, քաղաքակիրթ աշխարհին առջեւ աղաղակելով իր ցեղին դէմ գործուած եւ մինչեւ այսօր անպատիժ մնացած անորակելի ոճիրը, թէ ողջ մնացած Հայութիւնը հաւատարիմ կը մնայ իր մարտիրոսներուն մարդկային իտէալին, ազատութեան։

Ապա հանդէսին վերջաւորութեան հայերէնով, աւելի պերճախօս, Գ. Փօլատեան ընդլայնեց իր Ֆրանսերէն ճառը, թէ՛ յուզեց եւ թէ խանդավառեց ներկաները, իր խոր հաւատքը յայտնելով Հայութեան անրոնաբարելի իրաւունքներու վերջնական յաղթանակին մասին։

Ներկաները իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին այս գեղեցիկ հաւաքոյթը կազմակերպող մարմինին եւ շնորհաւորեցին ու խնդրեցին որ յաճախ հայկական հաւաքոյթներով ազգասիրական ոգին վառ պահել տան այս շրջանի Հայութեան մէջ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Գրիւսէլի մէջ վերջերս մեծ յաջողութիւն գտած է դաշնակահարուհի Մառիա Քալէմքեարեան։ Տեղական մամուլի ձեռնհաս քննադատները մեծ գովեստով կը խօսին Օրիորդին ինքնատիպ, խանդավառ եւ եռանդուն խառնուածքին մասին։

Աթըլիէի մէջ, Մառիա Քալէմքեարեան նուագած է Գախէն, Զայքովսքիէն, Գառթոքէն եւ Խաչատուրեանէն։

Իր նուագը անզուգական կը գտնէ, Գրիւսէլի մամուլը եւ ծանօթ քննադատ մը կը գրէ.— Ամէն ինչ, զոր կ'ընէ, կենդանի եւ ինքնատիպ է եւ կը ծածկէ իր աշխատանքին խորացած հետազօտութիւնները։

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (190)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Զ.

Այս հեռաւոր եւ շլացուցիչ նպատակին գործադրութեանը համար նոյնիսկ մասնաւոր տենդ մը կար կարծես ամէն բան շուտ լմնցնելու, Մարկոս աղային յիշատակները մոխիրի վերածելու։ Շատ հեղ, մաման իր զաւկին խուցը կ'երթար, անոր հետ գաղտնապէս տեսնուելու համար պատրաստուած այս նոր ծրագրին մանրամասնութիւններուն վրայ, բացարձակապէս անտեղեակ այն եռացումին որուն մատնուած էր տօքթօրին ուղեղը։

«Այո, մամա, կ'ըլլայ, մամա. շատ աղէկ մամա. ինչո՞ւ չէ մամա. Հարկաւ մամայի պէս անորոշ եւ դիւրին պատասխաններով գլխէն կը հեռացնէր այդ անտանելի մաման, որ մանկան մը պէս հրճուելով կ'երթար միս-մինակը ժպտելու «հեռաւոր համալսարաններու եւ Փրոֆեսէօրներու» ստուերագիծներուն որոնք կարծես հիմակուընէ կը շարժէին, կը պարէին, կը ցատկռտէին իր մշշապատ աչուըներուն առջեւ։

Անդին, Համբիկ – Սօֆի տաք սիրերգութիւնը հանդարտօրէն կը հոլովէր։ Աղջկան հաւատարմութեան եւ անկեղծութեան ամէնօրեայ հաւաստումներուն, ցոյցերուն առջեւ՝ երիտասարդը կը սըրտապնդուէր, եւ իր յետին կասկածները կը ջնջուէին, ու ներքնապէս կը սկսէր ժպտիլ կեանքին, մօտաւոր ապագայի ազնուր ծրագիրներ մշակել, ամիրայի այդ մղլոտ ու խղդուկ յարկէն դուրս կազմուելիք տաք բոյնին տեւականութիւնն ու երանութիւնը ապահովող, երկու սիրտերու ներդաշնակ կապին յաւերժութիւնը նուիրագործող։

Իր միամիտ, անկեղծ, բոլորանուէր յորդումներով իր ա՛լ անվերապահ գաղտնասացութիւններովը որոնցմով իր սրտին ամենածածուկ իղձերը կ'արտայայտէր խղճահարութեան բուռն փորձութիւններու եւ իր մեղաւոր ձգտումներուն մէջ յանկարծական կասումներու կը մատնէր Սօֆին։

Այդ սրտաբաց մտերմութեան մէջ, Համբիկ պերճախօս եւ համոզիչ շեշտերով կ'ուզէր աղջկանը մտքին վրայէն փարատել աղետալի տպաւորութիւնը զոր հոն թողած էր ամիրայական կեանքին փարթամութիւնը եւ բոլոր մեծաշուք կեանքը, կրնար ապրուիլ, եւ վերադարձնել զայն համեստ, անշուք, խաղաղ, կեանքի երջանկութեան մտածումին։

Ան գրեթէ ամէն օր, իր վշտաբեկ եւ յուզիչ շեշտովը, Համբիկ իր յախտենական հրաւէրը կը կարդար աղջկան.

— Երթանք, հեռանանք ասկից. Սօֆի, ա՛լ ինչո՞ւ կեցեր ենք։

— Քիչ մըն ալ, քիչ մըն ալ համբերէ կը պատասխանէր աղջիկը։

Եւ սակայն, հակառակ իր թաքուն եւ մեղապարտ դիտումներուն, կ'ազդուէր երիտասարդէն, անոր անկեղծ ու սրտառուչ շեշտէն, անոր գաղափարներուն բարբառող ողջմտութենէն. այո՛, բուն երջանկութիւնը անոր յայտնած խորհուրդներուն իրականացումին մէջ կը տեսնէր, խրատուած իր առջի մերժումին տխուր հետեւանքներէն։ Հիմա, նմանօրինակ վարմունք մը ո՛վ գիտէ որքան աւելի սուղի պիտի նստէր իրեն։ Ամիրային Թոռանը հետ ապրած առջի ապերասան ու շռայլ կեանքին վերյիշումը մերթ նողկանքի սարսուռներ կը պատճառէր իրեն։ Հոն, ննդաւոր ու ախտավարակ նկարագրի մը ամբողջ հրէշային մերկութիւնը կը ցցուէր իր դէմը։

Ծարէութեան բոլոր նրբութիւնները, ոճրին բոլոր մանրամասն դրուագները մտքին առջեւէն կը տողանցէին՝ շարժանկարի մը սարսռալի արագութեամբը։ Կը յիշէր մանաւանդ վերջին տեսարանը, ուր այդ հրէշը՝ իբրեւ պսակումը իր եղեռնին՝ խարուած ըլկուած աղջկան պաղատանքի արցունքներուն։ չնական անտարբերութեամբ պատասխանած էր. վռընտած էր զինքը, ու ինք հիմա, այդ ամէնէն ետքը կը մղուէր նորէն երթալ իյնալու այդ բազուկներուն մէջ. հեշտանալու անոր շունչին թունաւոր գինովութեանը տակ···։ Եւ ահա ան հոն էր, իր դէմը իր կիրքերուն սանձարձակ ցուցադրութեամբը, մոլութեան խորունկներէն դուրս քաշկռտուած բոցի մը հետ գիրկ գիրկի, շունչ շունչի, անարգ եւ անպատկառ։

Իր մոլորած շլմորած հոգիին զգաստացումի այս տագնապներուն մէջ՝ հէք աղջիկը լուռ զղջանքի արցունքներով նորէն կը նետուէր Համբիկի գիրկը.

— Ների՛, ների՛ ինծի, Համբիկ, կը հառաչէր··· ես արժանի չեմ քեզի··· ա՛հ, ոչ, ոչ, արժանի չեմ···

Տղան կը բողոքէր, չհասկնալով անոր հոգեկան տանջանքը, ջանալով մխիթարել զանի, սրտապնդիչ բառեր շշնջալով ականջին։

— Ո՛չ, ո՛չ, արժանի չեմ քեզի, կը հեծկլտար նորէն Սօֆի։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ՄԱՅԻՍ 28 Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մայիս 28, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ Թաղապետարանի սրահը։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ ետք։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3,30ին, Ռիւ Ժէի Սէն-Լուի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ տեղւոյն Հայ Ազգ. Եկեղեցական Միութեան։

Կը նախագահէ Պ. Տ. ՍԹԱՄԲՈՒԼԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն մասնակցող կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները։

Գեղարուեստական բաժին՝ Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի պատրաստութեամբ։

ՆՈՒԷՐ

Ողբացեալ Սահակ Տէր-Թովմասեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Մարանկոզեան 50 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Ֆ. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին։

×

Փոքրիկն Գլօտ Տէր-Ղուկասեան իր մեծ հայրիկին եղբօրը մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Մայիս 7ին, «Ռուա Ռընէ» սրահին մէջ, ժամը 21,30էն մինչեւ առաւօտ

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Այս առթիւ պիտի քաշուի Միութեան 1959ին հրապարակ հանած վիճակահանութեան տոմսերը։

Ճոխ պիւֆէ — Մուտք 5 Ն. Ֆ.

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գորգիկեան ցաւակցութիւն կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Ժիրայր եւ Վաղարշակ Տէր-Վարդանեանի եւ ընտանիքին, իրենց մօր մահուան առթիւ։

—ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ—

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ժանթիյիի դպրոցի սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

Պատգամաւորներու ընտրութիւն։

Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ։

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հայ Գրողներու Ընկերակցութեան ընդհանուր ժողովը այս շաբաթ ժամը 17ին, Որբանոցի սրահը՝ 6, Ռիւ Լամարթին (Մէթրօ Քատէ)։ Օրակարգ — ա) Վարչական գործունէութեան տեղեկագիր, բ) Ընտրութիւն նոր վարչութեան։

Ըստ կանոնագրի, ժողովը օրինական կը համարուի ինչ որ ալ ըլլայ ներկաներուն թիւը։ Ժողովին կրնան մասնակցիլ բոլոր հայ գրողները անխտիր։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, նոր փրանքով.— Կուտուզեան-Եօթնեղբայրեան պսակադրութեան առիթով Քիւփէլեան ընտանիքէն 30։ Տէր եւ Տիկին Ղ. Գասպարեանէ, իրենց ողբացեալ մօր մահուան քառասունքին առիթով 30։ Նոյն առիթով Տիկ. Է. Չալըքեանէ 30։ Ողբացեալ Թորգոմ Զաքարեանի մահուան առիթով Պ. Պ. Զ. Ալեքսանեանէ եւ Օ. Հայկազեանէ 20ական, փոխան ծաղկեպսակի։

× Պուքրէշէն Սարգիս Գարանֆիլեան կը փնտռէ իր եղբայրները՝ Գրիգոր եւ Ղազար։ Երեւանէն Ռոզա Մաքինէսեան կը փնտռէ իր զաւակները՝ Հայկազուն եւ Յովհաննէս։ Դիմել եկեղեցի։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՊՈՐՏՕՅԻ ՄԷՋ.

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի ժամը ճիշդ 15,30ին, Մուլէն-Պլէոյի սրահը (Սընոն)։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի փակուին Մայիսի վերջ։

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13-14 եւ 18-20։ Անկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս Թռիտէն 27-35։

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՔԱՂԱՔ, Տիկ. Թութէլեան, 4 Ռիւ Փարմանթիէ։

ՊՕՄՈՆ, Տիկ. Տօլպաշեան, 23 Պուլվար տը Պօմոն։

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ, Տիկ. Շալճեան։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կապ. Խաչի հանդէսը Հ. Օ. Մ.-ի յիսնամեակին առթիւ, Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ

ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ եւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրեն հետեւեալ մարմինները.—

5 Մայիս, հինգշաբթի՝ Փոթորիկ։

6 Մայիս, ուրբաթ Արծիւ։

7 Մայիս, շաբաթ՝ Զաւարեան։

8 Մայիս, կիրակի՝ Վարդան։

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.-ի եւ Շրջ. Կ.-ի ներկայացուցիչները։

Ի ՆՊԱՍՏ ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՄԲԻ

Հայկական դպրոցին բացառիկ ներկայացում հայկական ֆիլմերու Մայիս 10, երեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 20,45ին Սինեմա Ռէքս, 64, Ռիւ տէ Պուրկինեօն, Անիէռ (Պուա-Քոլոմպի կայարանին մօտ)։

Կը ցուցադրուին շրջանին մէջ առաջին անգամ ըլլալով ԿԱՄՕ պատմական ժապաւէնը եւ Սեւանայ լիճին Գաղտնիքը (հայախօս են երկու ֆիլմերն ալ)։

Մուտք 2,00 եւ 3,00 Նոր Փրանք։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քատէի սրահը։ Կը խօսի Պ. Բորիս Նազարեան, Բ. մասը իր նախորդ դասախօսութեան՝ «Հայաստանի վիճակագրութիւնը համեմատական վերլուծութեամբ դրացի ժողովուրդներու հետ»։ Կը խնդրուի ըլլալ ճշդապահ։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

կազմակերպուած

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ

(ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ)

Կիրակի, Մայիս 8, ժամը 14,30ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ

47, Rue des Ecoles, Métro : St-Michel et Odéon

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

(Կաթող. Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

եւ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ

Նախագահութեամբ՝ ակադեմական

PROF. CAMILLE LIAN Ի

Secrétaire Général du Congrès Mondial des Cardiologues,
Commandeur de la Légion d'Honneur

Սիրայօժար կը մասնակցին՝ Հիւկէթ Աժտէրեան (դաշնակ), Ալիս Պօյաճեան (պար), Տիկին Ռուա-Սաաքեան (երգ), Մարիվօ լը Տիգէս (ջութակ), Մարիէթ Նորմանտ (տաւիղ), Ժիզէլ տը Մոնսօ (թաւջութակ) Սեդրակ Եավրուեան (դաշնակ), Հանրի Մարգարեան (երգ), Իրմա Պասմաճեան (արտասանութիւն), Արլէթ Միքանեան (պար), Արտաշէս Գմբէթեան (արտասանութիւն), Սերժ Նահապետեան (արմոնիքայի երիտասարդ վարպետը), Պերճ Պէրպէրեան (պար), Եդուարդ Ազմալեան (պար) եւ

ՆԱՅԻՐԻ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆԳԸԿԵԱՆԻ

Դաշնակով կ'ընկերանան Ֆրանսուազ Տիւփրէ, Անժէլ Թագւորեան, Միշէլ [illegible]

Տոմսերու գինն է 1, 2, 3 եւ 5 Ն. Ֆ.։ Կը ծախուին Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝ 15, Ռիւ Ժան Կուժոն, ինչպէս նաեւ Կարմիր Խաչի մասնաճիւղերուն մօտ։

ՅՈՐԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Հովանաւորութեամբ Հայրապետ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Նախագահութեամբ Ակադեմական ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ

եւ նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն։

Ակադեմական եւ գեղարուեստական ճոխ բաժիններով։

Նկատի ունենալ այս թուականը։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ՄԱՅԻՍ — MERCREDI 4 MAI 1960

36րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 8190 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4591

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"ՀԱՅԱՍԷՐ"ԻՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

Պարտաւորուեցանք սովորականէն աւելի տեղ տալ Ճէմալ փաշայի Յիշատակներուն, նկատի առնելով իր անձը եւ արծարծած հարցերուն կարեւորութիւնը հայկական տեսակէտէ:

Ըսինք թէ Մեծ Եղեռնի ամէնէն սահմռկեցուցիչ դէպքը տեղի ունեցաւ Տէր Զօրի մէջ, որ իր ազդեցութեան գօտին տակ կ'իյնար:

Թէեւ այդ մեծ ոճիրին հանդէպ իր խղճահարութեան հետեւանքով է, որ Դամասկոսի մէջ արտօնած էր հայ խլեակներուն ծխախոտ ծախել եւ կօշիկ ներկել փողոցներուն մէջ եւ քանի մը առանձնացի ընտանիքներ ալ Երուսաղէմ ղրկեր էր, Կիլիկիոյ Սահակ Բ. կաթողիկոսին եւ կարգ մը եկեղեցականներու հետ, — վարդապետ եւ եպիսկոպոս:

Երբ մէկ կողմէ կը պնդէ թէ ինք համամիտ չէր Հայերու տեղահանութեան եւ ջարդին, միւս կողմէ կրկին հակասութեան մէջ իյնալով կը գրէ.

« Սակայն եթէ Պոլիս գտնուած ըլլայի ու արեւելեան Անատոլուի նահանգներուն մէջ եւ բանակին ետեւը անցնող դաժան կացութեան վերահասու ըլլալով խորհրդակցութեանց մասնակցէի, արդեօ՞ք տեղահանութեան որոշումին համամտութիւն պիտի չյայտնէի: Այս կէտը այժմ չեմ կրնար գնահատել»:

Այս հարցումն իսկ խոստովանութիւն եւ համամտութիւն կ'ենթադրէ:

Եւ ոճիրը արդարացնելու համար չի քաշուիր գրելէ թէ այդպիսի «խիստ սաստիկ եւ ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհը հետաքրքրող որոշում մը տալու համար ընկերներու ձեռք անցուցած պէտք է ըլլան խիստ կարեւոր փաստաթուղթեր եւ ունենան շատ մեծ պատճառներ...»:

« Կատարելապէս համոզուած » է եղեր, որ Հայերը Կովկասեան ճակատի Թուրք բանակներուն ետեւ վտանգաւոր եւ բանակի քայքայման պատճառ ըլլալիք ձեռնարկներ կատարելէ ետ չեն կենար: Այն ատեն, որ « ընկերները » փոխանակ թոյլ տալու, որ Հայերը վտանգի մատնեն զօրքը, հայրենիքը եւ պատճառ դառնան, որ Ռուսերը գրաւեն ամբողջ Անատոլուն՝ ընդհ. աղէտ մը առաջացնելով, յարմար դատած ըլլալու են հայ ժողովուրդը փոխադրել այնպիսի վայր մը, ուր այլեւս պիտի չկրնար որեւէ վնաս հասցնել»:

Ցեղոյ «իրական պատասխանատուները» փնտռելով, ամէն մեղք կը փաթթէ Ռուսիոյ վզին, որուն անէծք կը կարդայ:

«Իրապէս պղուանքի արժանի են այն ոճիրները, որ գործուեցան 1915ի տարագրութեան ատեն: Սակայն տարօրինութեան եւ զզուելի ըլլալու տեսակէտէն նուազ դրուելի չեն այն ոճիրները, որոնք ռուս բռնութեան շրջանին Հայերուն կողմէ գործուեցան Թուրքերու եւ Քիւրտերու դէմ»:

Ու կ'ըսէ թէ ինչ թշուառ վիճակ կը ներկայացնէին քիւրտ եւ Թուրք գաղթականները, որոնք ռուսական գրաւման շրջանին Տիգրանակերտէն Հալէպի եւ Ադանայի վրայով կ'երթային Գոնիա, Կարինէն ու Երզնկայէն ալ՝ Սեբաստիա:

Ցեղոյ կ'աւելցնէ.

«Ընդունինք թէ օսմ. կառավարութիւնը արեւելեան Անատոլուի նահանգներէն տարագրեց բոլոր շուրջ մէկուկէս միլիոն Հայեր եւ անոնցմէ 600.000 հոգի ճամբուն երկայնքը մասամբ սպաննուեցան եւ մասամբ ալ անօթութեան եւ թշուառութեան պատճառաւ մեռան: Բայց արդեօ՞ք գիտցող կայ թէ երբ Ռուսերը Տրապիզոն, Էրզրում, Վան եւ Բիթլիս նահանգները գրաւեցին, հոն ապրող Թուրքերէն եւ Քիւրտերէն քանինե՞ր զոհ գացին Հայերու ամենաբարբարոսային ոճիրներուն եւ քանինե՛ր բնաջնջուեցան գաղթի ընթացքին: Ահաւասիկ մենք ըսենք: Այդ պատճառով մեռնող Թուրքերու եւ Քիւրտերու թիւը անպայման կ'անցնի մէկուկէս միլիոնը»:

Իսկ ընդհ. պատերազմի Թուրք զոհերուն թիւը կը հաշուէ երեք միլիոնէն աւելի:

Կը յիշէ նաեւ Վանի, Զէյթունի, Ուրֆայի, Մուսատաղի հայկական ապստամբութիւնները, որոնք բոլորն ալ դրդուած են եղեր դաշնակիցներուն կողմէ...:

Ճէմալ փաշա 1919ին գրեր է իր Յիշատակները: Տղան՝ Պէհճէթ Ճէմալ, քառասուն տարի սպասեր է զայն հրատարակելու համար Թուրքերէն լեզուով:

Անոնք որ «հայասէր» կը կարծէին Ճէմալը, այժմ պիտի ճանչնան իր իսկական դիմագիծը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Կառավարութիւնը չէ կրցած տէր կանգնիլ կացութեան եւ ցոյցերը կը շարունակուին Պոլսոյ մէջ: Թաքսիմ հրապարակին վրայ, ամբոխը փորձած է դէմ դնել բանակին մինչ հիւրիէթ (ազատութիւն) պոռալով:

Միջազգային մամուլի թղթակիցները կը գրեն թէ ոչ մէկ տեղ Մայիս մէկը առանց աշխատանքի եղած է, որքան Պոլսոյ մէջ, ուր կառավարութիւնը 24 ժամ լուսարգել հաստատած էր, որպէսզի ժողովուրդը խորհելու ժամանակ ունենայ: Երկուշաբթի օր բանակը աւելի խիստ միջոցներու պիտի դիմէր:

Ատլանտեան Ուխտի նախարարները շատ շփոթ վիճակի մը ենթարկուած էին եւ կը զգային թէ կացութիւնը լաւ չէր հակառակ մամուլի տեսուչին եւ արտաքին նախարար Զօրլուի տուած տեղեկութեանց:

Թուրքերը կը դժգոհին որ օտար լրագրողները մեծցուցած են դէպքերը: Բայց պէտք է նկատի առնել որ թրքական մամուլին դրուած արգելքը որեւէ լուր հրատարակելու հիմնական պատճառն է այդ կացութեան: Ոչ մէկ հաւաստի կամ պաշտօնական աղբիւր ըլլալուն, օտար լրագրողները կ'ապաւինին զանազան աղբիւրներու:

Ճիւմհիւրիէթը որ Պոլսոյ ամենալուրջ թերթերէն կը նկատուի, տասը օրուան համար դադրած է զինուորական իշխանութեան որոշումով: Ծաղրանկար մը հրատարակած էր, որ Յուլիոս Կեսարը, Մուսոլինին, Հիթլէրը, Փերոնը, Սինկման Ռին կը ներկայացնէր հետեւեալ մեկնութեամբ «գացած են»: Ուղղակի ակնարկութիւն մը Մենտերէսի մեկնումին: Պատերազմի վաղորդայնին Ճիւմհիւրիէթ զօրաւոր կողմնակիցը եղած է Մենտերէսի: Կը թուի թէ այս վերջինը միտք դրած է պաշտպանել իր հեղինակութիւնը:

Երբ Զօրլուի ուշադրութեան յանձնուած է, մամուլի ասուլիսի ընթացքին, թէ ձեռք առնուած արտակարգ միջոցները եւ տրուած տեղեկութիւնները «հանդարտ կացութեան» մը մասին խօսք կը համեմատին, արտաքին նախարարը յիշած է թրքական առածը — «Երբ մէկուն լեզուն տաք կաթէն այրած է, մածունը փչելով կ'ուտէ»:

Զօրլու պնդած է նաեւ թէ կառավարութեան ընթացքը սահմանադրական եւ օրինաւոր է եւ երբ լրագրող մը իրեն հարց տուած է թէ դաշնակից կառավարութիւնները ի՞նչ ըսած են այս վերջին դէպքերուն մասին, Զօրլու պատասխանած է կտրուկ — « Սովորութիւն չունինք միւս կառավարութիւններուն հետ մեր ներքին գործերու մասին խօսելու»:

Ինչպէս գրեցինք, Ատլանտեան նախարարներու ժողովը բացուած է երկուշաբթի առտու, բայց ոչ Մենտերէս, ոչ ալ Պայար ներկայ եղած են:

Դէպքերը պատճառ դարձած են որ Ատլանտեան Ուխտի ժողովը իր կարեւորութիւնը կորսնցնէ:

Ըստ վերջին լուրերուն, ցարդ 15 հոգի մեռած են եւ յիսուն հոգի վիրաւորուած: Ձերբակալութիւնները եւ թերթերու գրաւումները կը շարունակուին: Օտար թղթակիցներու կարծիքով, ցոյցերը ինքնաբուխ եղած են եւ ոչ մէկ ձեւով կարելի է զանոնք Հալքի վերագրել:

ՕՐԷ ՕՐԻՆ

ՃԱԿԱՏ՝ ԿՈՏՈՇՈՎ ԵՒ ԱՌԱՆՑ ԿՈՏՈՇԻ

Պէյրութի «Ազդակ»էն կ'իմանանք թէ, Լիբանանի երեսփոխանական ընտրութեանց իբրեւ պատրաստութիւն, միացեր են Հնչակեանները, Ռամկավարները, Վերածնունդ Միութիւնը, Անկախներու խմբաւորումը եւ կազմեր են «Միացեալ ճակատ» մը:

Այս «Միացեալ ճակատը» յարմար դատեր է «հաղորդագրութիւն» մը հրատարակել տեղական հայ մամուլին մէջ, տեղեկացնելու համար թէ

1 — Լիբանանի Հայութեան «ջախջախիչ մեծամասնութիւնը» իրենց հետ է, այսինքն կանգնած է Միացեալ ճակատին ետեւը:

2 — Միացեալ ճակատը համախմբուած է պայքարելու համար Դաշնակցութեան դէմ:

3 — Եւ վկայելու համար որ իրաւ է իրենց « մեծամասնութիւն » կազմելը, ստորագրած են Հնչակեաններու, Ռամկավարներու, Վերածնունդ Միութեան, Անկախներու խմբաւորումին ներկայացուցիչները:

Այսքան անո՛ւն... իբրպէս մեծամասնութիւն: Այսքան անո՛ւն, կ'ըսեն՝ կը ներկայացնեն ամբողջ Հայութիւնը:

Այսպէս յայտարարուած է հայ «մեծամասնութեան» մամուլին մէջ:

Սակայն, «Իլ էլ Էմամ» թերթին մէջ, այսինքն մեծամասնական «մեծամասնութեան» թերթով, կը յայտարարուի թէ Միացեալ ճակատը իրա՛ւամբ մեծամասնութիւն կը կազմէ, որովհետեւ Միացեալ ճակատը «կ'ընդգրկէ ոչ միայն Հնչակեան եւ Ռամկավար կուսակցութիւնները, Վերածնունդ Միութիւնը եւ Անկախներու խմբաւորումը, այլ եւ... հայ կոմունիստները»: Ներողութի՛ւն, աւելցուցած է նաեւ՝ «իրենց հետեւորդ մասսայով»:

Այսքան «ջախջախիչ»... *խալալայի՛ն*, կռուելու համար Դաշնակցութիւն կոչուած փոքրի՛կ, շատ փոքրի՛կ փոքրամասնութեան դէմ:

Ի՞նչ է կարծիքը Փարիզի համերաշխականներուն:

Եթէ փոքրամասնութիւն մը ջախջախելու համար է, որ Պէյրութի մէջ մարդիկ, իրենց գործը ձգած, հեւ ի հեւ կը բազմացնեն ու կը միացնեն ճակատները, (ճշդուած չէ թէ ի՛նչի ճակատ են այս ճակատները), կ'ուզէինք գիտնալ թէ ինչո՛ւ Միացեալ ճակատը *Զարթօնքի* եւ *Արարատի* մէջ կը հրատարակէ իր յայտարարութիւնը՝ առանց յիշելու թէ իրենց հետ «համախմբուած» են նաեւ հայ կոմունիստները, մինչդեռ «Իլ էլ Էմամ»ի մէջ կը յայտարարուի թէ հայ կոմունիստներն ալ «համախմբուած» են Միացեալ ճակատին ետեւ:

Աւելո՞րդ գտան ճակատին վրայ աւելցնել հայ կոմունիստները իբրեւ... կոտոշ:

Եթէ ջախջախիչները կոտոշ չունին, իրենց ցուցադրած ճակատը ցուլի ճակատ չէ, հորթի ճակատ է:

ՎԱՐԱԶ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՐԻԼ ՉԵՍՄԱՆԻ դէմ 1948ին արձակուած մահապատիժը գործադրուեցաւ երկուշաբթի ժամը 18ին (Ֆրանս. ժամ): Բռնաբարութեան յանցանքով դատապարտուած ամերիկացի մահապարտը յաջողած էր ութ անգամ յետաձգել տալ մահապատիժի գործադրութիւնը: Իններորդը մերժուեցաւ Քալիֆորնիոյ եւ Մ. Նահանգներու գերագոյն ատեաններուն կողմէ: Իր վերջին խօսքերը եղած են «շատ լաւ, շատ լաւ»: Ամբողջ աշխարհ յուզուած է եւ միջազգային մամուլը երկար սիւնակներ կը տրամադրէ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ առաջին անգամ ըլլալով Ալփ-Մարիթիմի բժիշկները գործադուլ ըրած են բողոքելու համար Ընկերային Ապահովութեան նոր օրինագիծին որոշ տրամադրութիւններուն դէմ: Կարգ մը նահանգներու (Նոռ) բժիշկներն ալ հետեւած են գործադուլին:

ՆԵՀՐՈՒ, Հնդկաստանի վարչապետը Լոնտոնի մէջ լրագրողներուն յայտարարած է թէ համայնավար Չինաստան ոտքի տակ առաւ խաղաղ գոյակցութեան հինգ սկզբունքները: Այս առթիւ ըսած է, թէ «Չինացիները խնդրոյ առարկայ հարցերուն կը մօտենան իրենց տեսանկիւնէն եւ կը մերժեն ընդունիլ ուրիշներուն տեսակէտները»:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ դէպքերուն պատասխանատու կը նկատուի ոստիկանութիւնը: 68 վիրաւորներ կան եւ երկու հոգի մեռած են: Կառավարութեան պաշտօնական զեկոյցն ալ ապահովութեան ուժերուն կը ձգէ ամբողջ պատասխանատուութիւնը:

ՊԱՂՏԱՏԻ ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ Մայիս մէկին ընդհարումներ տեղի ունեցած են ազգայնական եւ համայնավար տարրերուն միջեւ: Հինգ սպաննուած եւ 50 վիրաւորներ կան:

ՄԱՅԻՍ 12էն 15, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները Փարիզի մէջ խորհրդակցութիւն մը պիտի ունենան, իսկ Մայիս 14էն 15 երեք երկիրներու նախագահները իրենց կարգին վերջին անգամ ըլլալով քննութեան պիտի առնեն Վերին ժողովի օրակարգի հարցերը:

ԷՖ. ԷԼ. ԷՆ.Ի ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ներկայացուցիչը՝ Շանտերլի ամերիկեան հեռատեսիլէն յայտարարած է թէ «Ազատ. ճակատը» թոյլ պիտի չտայ որ Ֆրանսա միս-մինակը գործադրութեան դնէ ինքնորոշման հանրաքուէն: Այս առթիւ հաստատեց թէ Փեքինի մէջ էֆ. էլ. էն.ի պատուիրակութիւնը պիտի աշխատի ապահովել Չինաստանի օժանդակութիւնը:

ԱՐԱԲ բեռնակիրները որոշած են պոյքոթի ենթարկել ամերիկեան նաւերը որպէս հակազդեցութիւն եգիպտական « Կլէոպատրա » փոխադրանաւին դէմ ամերիկացի բեռնակիրներու պոյքոթին: Այս վերջինները Ապրիլ 18էն ի վեր կը մերժեն պարպել եգիպտական նաւուն բեռները բողոքելու համար Սուէզի ջրանցքին մէջ Իսրայէլեան նաւերուն դէմ գործադրուած արգելքին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ 31 լրագրողներ Մերձաւոր Արեւելք պիտի այցելեն: Այժմ Լիբանան կը գտնուին եւ այցելած են Սայիտայի նաւթուղիի կեդրոնը:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ի գործ դրուած հողերու համայնացումը պատճառ կը դառնայ որ մեծ թիւով Գերմանացիներ՝ Արեւմտեան Պերլին ապաստանին: Վերջին շաբթուան ընթացքին 5.850 անձեր սահմանագիծը անցած են:

«ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿ»

Սգատօ՞ն կոչել, աղաՀանդէ՞ս, կամ ուրիշ ի՞նչ վերջաւորութիւն, — չփոթութիւն մը կը մատնէն չատեր՝ երբ Հարկ կը դառնայ բառով մը ներկայացնել բարբարոս Թուրքերու կատարած ցեղասպանութեան արարքը, աննախընթաց եւ աՀաւոր բռնանլի մը զոՀ գացած մեր նաՀատակ — ները, Հայ ժողովուրդին կէսը:

Թուականը բաւական է՝ պատմելու Համար ոճիրը, — Ապրիլ Տասնըմէկ:

Ափսո՜ս, բառը գտնելու մասին չէ անՀամաձայնութիւնը մեր մէջ: Կար ժամանակ մը, երբ Հայաստան չէր կրնար բերան բանալ՝ արտասանելու Համար բառը կամ Թուականը, որ կը խօսի խոր կսկիծի մը մասին: Եւ «Հայաստանասէրնե՞ր» կային, որոնք Հերոսակա՞ն խոյանքով մը կը խանգարէին սուգի կամ յիշատակի ամէն արտայայտութիւն՝ Ապրիլ Տասնը — մէկի առթիւ:

Հովին ուղղութիւնը փոխուած է Հիմա, եւ Էջմիածին, բայց ոչ Հայաստան, — այլ բառով՝ Հայոց եկեղեցին, բայց ոչ Հայոց կառավարութիւնը, — չնորՀ կ'ընէն մեզի, օրացոյցի մէջ գրուած երկու տողով, պատարագ մատուցանել ի յիշատակ «բիւրաւոր նաՀատակաց մերոց, յընթացս Համաչխարհային ԱՌԱՋԻՆ եւ ԵՐԿՐՈՐԴ պատերազմաց»:

Առաջին պատերազմին մեռելները ոճիրի մը զոՀերն են, երկրորդ պատերազմին մեռելները պարտականութեան զոՀեր են: Առաջինները ինկան՝ Թրքական անօրինակ բարբարոսութեան վկաներ, — այր, կին, աղջիկ, տղայ, կաթնկեր երախայ կամ բազմամեայ ծերունի: Վերջին պատերազմին ինկան անոնք որ իրենց Հայրենասիրութեան տուրքը տուին, երիտասարդներ զէն ի ձեռին:

Մե՞ծ է տարբերութիւնը, աՀաւո՜ր է տարբերութիւնը, նախատի՞նք է չփոթութիւնը:

Եւ աՀա անոնք որ արտասաՀմանի մէջ կը խանգարէին Ապրիլեան յիշատակի երեկոները, այժմ կու կ'ընեն որ իրե՞նց տրուի նման երեկոներ կազմակերպելու իրաւունքը կամ պատիւը: Կը տեսնէք որ յառաջդիմե՞ր են արդէն այս յառաջդիմականները, եւ դասարան փոխեր: Թոյլ տուէք, սակայն, դիտել տալ թէ սորված չեն իրենց դասը: Տանք յիշատակի երեկոյ կազմակերպելու պատիւը, պայմա — նով որ ապացոյցը տան թէ գիտեն թէ ի՛նչ յիշատակ է որ կ'ոգեկոչեն:

Երեւակայեցէք, — այս տարի առանձին կազմակերպեցին Ապրիլեան ՆաՀատակներու (կը սրբագրենք էջմիածնի ալ խալը գրելով՝ Առաջին Մեծ Աչխարհամարտին զոՀերուն) յիշատակի երեկոն, ուր... սինեմա ցուցադրեցին բազմութիւն ունենալու Համար (բայց չունեցան բազմութիւն՝ որովՀետեւ չխաբուեցաւ ժողովուրդը), եւ ո՞վ զարմանք, ցուցադրեցին սինէմա մը, ցոյց տալու Համար Հայաստանի բարձր լեռները, որոնց գագաթէն՝ Դաչնակները անդունդ գլորեր են Հայերը, — մարդոց Հոգիին նայեցէք, լաւ ընտրեր են օրը, ըսելու Համար Հայ ժողովուրդին, Ապրիլ Տասնըմէկի ազգային սուգի այդ օրուան մէջ, թէ Դաչնակները անդունդ գլորեր են, սպաններ են, խողխողեր են Հայ ժողովուրդը: Կը խորՀիմ թէ այդ սինէմայով ուզեր են մոռցնել Թուրքին ոճիրը, խառորելու Համար ժողովուրդին ուչադրութիւնը:

Եթէ սխալ է այս դատումս, կը Հարցնեմ ձեզի, — ուրիչ սինէմա չունէի՞ն այս մարդիկը, որ ցուցադրէին՝ բազմութիւն Հաւաքելու Համար իրենց չուրջ եւ արդարացնելու Համար «Հայաստանասիրութիւն», պրոգրեսիմ եւ... ամսական:

Ոմանք կը մեղադրեն ՋՈՄը թէ դէմ է Համերաչխութեան: Անցեալ տարի, Թոյլ տուաւ որ բարեմիտներ փորձեն ստեղծել այդ Համերաչխութիւնը: Ստեղծուեցա՞ւ այդ Համերաչխութիւնը, համազգային ձեւով կատարուեցա՞ւ Ապրիլեան ՆաՀատակներուն յիշատակի երեկոն, — վերջին ժամուն չրաժնուեցա՞ն... «Հայաստան սիրողները», այլ անուամբ պրոգրեսիստները, առանձին կազմակերպելով իրենց երեկոն: Ո՞վ է, ուրեմն, Համերաչխութեան դէմ:

ՋՈՄը դէմ չէ մէկուն կամ միւսին: Ուրախ է որ Ապրիլեան ՆաՀատակներու յիշատակի երեկոյ կազմակերպել սորվեցուց անոնց որ դէմ էին մինչեւ երէկ: Հիմա դեռ դէչ կը կազմակերպեն, որովՀետեւ նոր սորվեցան: Վաղը լաւ կը կազմակերպեն, ամէն բան իր ափոանքիսաժը ունի:

Ու կը խորՀինք թէ դէչ չէ նաեւ որ ամէն Միութիւն, Ընկերակցութիւն, Կուսակցութիւն, իր կարգին առանձին տօնէ: Գէչը այն կ'ըլլայ որ չի տօնուիր երբեք: Թող տօնուի, տասն անգամ տօնուի, ամէն Հայու Հոգին մէջ լաւ դրոչմուի միլիոնաւոր Հայերու նաՀատակութեան թըւականը, թէ ինչո՞ւ մեռան, որո՞ւ ձեռքով մեռան, ի՞նչ պայմաններու մէջ մեռան:

Համերաչխութեան եւ ազգային միութեան զորչ Հերոսներուն կը յայտարարենք միանգամ ընդ միչտ թէ աժան խօսքերը, աժան գաղափարները, աժան ապչախութիւնները մեր ապրանքը չեն: Նման ապրանքներ ծախելու ոչ սիրտ ունինք, ոչ ալ ընդունակութիւն:

ՋՈՄը կը տօնէ առանձին, Թող ուրիչներ ալ տօնեն: Չի մաչիր մէկուն կամ միւսին բերանը, չի սպասեր նաեւ ոճիրին նկարագրութիւնը:

Կը խնդրենք նաեւ որ խելքի կամ սրամտութեան իրենց տոպրակները ուրիչ տեղ պարպեն մարդիկ, որոնք տոպրակով կը պտըտին Հրապարակներու վրայ, մարշաճ ու'ապիներու ձեւով: ՋՈՄ կը կոչուի Միութիւնը Զափահաս Որբերուն, որոնք գաղտ Հեղնանքովմը կ'ուզեն յաւերժացնել իրենց տրուած անունը, — Հիմա իմացէք այդ անուան պատմութիւնը եւ Հեգնանքին իմաստը: Առաջին աչխարհամարտէն ետք՝ Հայ ազգը իր որբերը յանձնեց Ամերիկացիներուն, որոնք մեր երկիրը եկած էին ողորմածութեան իրենց չնորՀքը ցոյց տալու, բերելով նաեւ... քրիստոնէութիւն եւ ալիւր: Որբերը, այսպէս, յանձնուեցան ամերիկացի միսիոնարներու Հողածութեան, գործ Հայթայթելու Համար անոնց չոմէօրներուն: Եւ աՀա եղաւ ժամանակ մը, երբ աղբիւրը ցամքիլ սկըսաւ, — արեւելքի որբերուն Համար Հանգանակութիւնը մեծ արդիւնք չէր տար այլեւս: Հարկ էր զօտին սեղմել, — որբանոցները պարպել: «Զափահաս դար — ձաք այլեւս», ըսին եւ դուրս ձգեցին որբերը, յանձնարարելով որ իրենց գըլխուն ճարը նային: Ոմանք քրիստոնէական նոյն գթածութեամբ՝ աղջիկները ադախին տուին օտար Հարուստ տուներու, տղաքը՝ ագարակապաններու: Տէր չկար, — ծախեցին որբերը՝ «չափահաս» պիտակը գրելով անոնց կռնակին վրայ: Ի՞նչ ողբերգութիւններ, ի՞նչ ճերմակ ջարդեր, ի՞նչ կսկծալի պատմութիւններ, — եթէ դուն չես լսած, ժողովուրդ Հայոց, Զափահաս Որբերու Միութիւնը ունի դիւան մը, ուր գրուած է այս ամէնը:

Ու չարն ընդՀուպ:

ԱՐԱԶ

ՀԱՅԵՐԸ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ

ԽՄԲ.— Այս յօդուածով կ'ամբողջանայ Փրոֆ. Գընըճեանի ուսումնասիրութիւնը ռումանական Արճէշ քաղաքին եւ չրջակայքին չուրջ, — ասով վկայութիւն մը եւս կը տրուի Հայոց գաղթին՝ արեւելքէն արեւմուտք:

Արճէշը գոյութիւն ունեցած է (Ռումանիոյ մէջ), ամէն պարագայի տակ, դեռեւս ԺԴ. դարէն առաջ, որովՀետեւ այս դարուն սկիզբը կառուցուած Արգիասի մէջ ստորագրուեցաւ զինադադարը Կարոլոս Ռոպերթի եւ իչխան Պասարապի միջեւ:

Ուրիչ ստոյգ վկայութիւններ, Արճէշի մասին, կը գտնենք 1369 Թուականին, երբ յիչուած է իբրեւ Արկիսս, յետոյ 1372ին՝ Արճիկս ձեւով, ինչպէս ցոյց կուտայ Ցիմմէրման: ԺԵ. դարուն սկիզբը այս վայրը կը գտնենք Արկիչ, Արկէչ ձեւերով, ինչպէս ցոյց կուտայ Տրըկանու: 1431 Թուականէն ունինք վաւերագիր մը, Արճէչ քաղաքին յիչատակութեամբ, ստորագրուած Ամլաչի եւ Ֆըկըրաչի դուքս՝ Տան իչխանին կողմէ, ինչպէս ցոյց կուտայ Կիպրինեսքու: Գոյութիւն ունի նաեւ վաւերագրերու չարք մը, ուր կը յիչուի Արճէչ քաղաքը ԺԵ. դարուն սկիզբը:

Հայաստանի Արճէչ քաղաքին երկրաչարժէ կործանումէն (1275) մինչեւ Կասարոմ Արգիասի զինադադարի ստորագրութեան Թուականը անցած է մօտ 50 տարի: Սակայն կը կարծեմ թէ մինչեւ Մունթենիոյ Հիւսիսային կողմը Հասած Հայերը իրենց երկրէն մեկնեցան Հայաստանը աւերակի վերածող մեծ արտագաղթին ժամանակ, դեռեւս 1239ին, երբ Մոնկոլները ներխուժեցին Հայաստան եւ թէ մօտ 100 տարուան ընթացքին ամէնէն քիչ երկու սերունդի մարդիկ կրցան Հասնիլ Մունթենիոյ Հիւսիսային կողմը, իրենց մտքին մէջ ունենալով չրջանի լճին եւ Արճէչ քաղաքին յիչատակը, որ մղեց զիրենք Հայրենիքին Հին անունը տալու իրենց նոր բնակավայրին: Հայերու տարածումը չարունակուած է դէպի Թրանսիլվանիա, ուր յաջորդ դարերուն կազմուեցան խիստ ուժեղ գաղութներ Քլուժի չրջանին մէջ: Այսպէս Հաւանական է որ Մունթենիոյ չրջանի Արճէչին մէջ Հաստատուած բոլոր Հայերը չուտով բնակավայրեր Հիմնեցին Քլուժի չրջանը, որոնք կոչուեցան նոյնպէս Արտէչ (1373), Արկեաս (1414), Արճիսս (1415), Արկիչ (1470):

Հետաքրքրական է նաեւ այն իրողութիւնը թէ Մունթենիոյ նոյն Արճէչը Հաւանաբար իր անունը տուաւ Ֆալչիու մէկ գիւղին՝ Մոլտավայի մէջ, կոչուած Արճիչան, ինչպէս կը վկայուի 1495ին:

Կարեւոր կէտ մը եւս, զոր կը մատնանչէ Հաչտէու եւ զոր կարելի չէ անտեսել, — Արճէչ քաղաքին կնիքը իբր խորՀրդանչան ունի երկգլխանի արծիւ մը: Պետութեան դիւաններուն մէջ պաՀուած այս տեսակի կնիքներուն ամենաՀինն է ատիկա, որ կը մնայ 1632 Թուականէն, ինչպէս կը Հաստատէ Տամիան Բողդան:

Արդ, երկգլխանի արծիւը մեզի յայտնի է դեռեւս Կապադովկիայէն՝ Օյուքի մէջ: Կը գտնենք նոյնպէս Հայկական քանդակագործութեան մէջ, ինչպէս ցոյց կուտայ Ստրչիկովսկի: Չենք կրնար Հաւատալ թէ Արճէչի կնիքին երկգլխանի արծիւը ծնունդ առած ըլլայ Եւրոպայէն:

Գիտենք թէ արծիւը գոյութիւն ունեցած է միջնադարեան գերման պետութեան պետական խորՀրդանչանին մէջ ԺԲ. դարուն, եւ Հազիւ ԺԴ. դարուն զայն փոխանակեց երկգլխանի արծիւը: Աւստրիական կայսրութիւնը անկէ առաւ ԺԸ. դարուն: Գերմանիա չատ Հեռու կը գտնուէր, նոյնիսկ Արճէչի նման առեւտրական քաղաքի մը Համար, — այնպէս որ աւելի ընդունելի է այն կարծիքը թէ Հայոց երկգլխանի աւանդական արծիւն է ատիկա:

Արճէչը առեւտրական քաղաք մըն էր: Բնակիչները գերազանց էին իրենց առեւտրական ոգիով մինչեւ ԺԵ. դար: Բայց մանաւանդ ԺԵ. դարէն սկսած՝ Պրաչովէն եւ Սիպիուէն ունինք նօթագրութիւններ, որոնց մէջ կը յիչուին Հայ վաճառականներ Արճէչէն, (նչուած է Աւետիք անուն Հայը 1500 Թուականէն): Արճէչի այս վաճառականները Թրանսիլվանիայէն կը բերէին Հիւսուածեղէն, մուչտակ, կաչեղէն, իսկ Սիպիու եւ Պրաչով կը տանէին արեւելեան ապրանքներ, գորգ, Թաւիչ եւայլն: Պէտք է նըթադրել թէ արեւելքի Հետ այս առեւտուրը աւելի լաւ կրնային կատարել Հայերը քան ուրիչներ: Փաստը կը խօսի քանդակեալ բրուտեղէնի եւ Հրակայուն սալիկներու մասին, որոնք աչխատուած էին Արճէչի մէջ: Բրասէօ քրոնիկագիրը եւս կը վկայէ թէ Արճէչի մէջ կը չինուէին կիտուածանկար կղմինտրներ, նկարուած աղիւսներ, որոնք վաճառքի կը տարուէին Թրանսիլվանիոյ մէջ: ԺԵ. դարու վերջաւորութեան եւ ԺԶ. դարու սկիզբը, Նէակոյէ Պասարապի ժամանակուան նկարուած եւ կիտուածանկարուած այս սալիկներէն քանի մը Հատը ցոյց կը տրուին Թուչի — լեսքուի եւ Հաչտէուի կողմէ: Անոնք կը ներկայացնեն խորՀրդանչական դրուագ — ներ մեզի յայտնի Հայկական մանրանըկարներէ, ցօղուններու վրայ բարձրացող առիւծներ, կենաց ծառին վրայ կանգնած Թեւաւոր ձիեր, ծաղկաձեւ արապեսքներ, եւայլն: Յիչատակենք նաեւ որ արեւելեան Պուլկարիոյ մէջ, Պրեսլաւ աթոռանիստ Հին բերդաքաղաքին մօտերը, Փաթլեյնայի եկեղեցիին մէջ գտնուեցան նըկարուած եւ կիտուածանկարուած սալիկներ, գործ՝ կարգ մը Հայ արուեստագէտներու, որոնց մասին չուտով լոյս կը տեսնէ Կլիա Գրնըճեանի մէկ ուսում — նասիրութիւնը: Կը կարծեմ թէ այն վարպետները, որոնք Արճէչի մէջ սալիկներ նկարեցին եւ կիտուածանկարեցին Հայկական մանրանկարի խորՀրդանչական դրուագներով, Հայեր էին:

Այս իրողութեանց վրայ Հիմնուած չարք մը փաստեր ինծի կարծել կուտան թէ Հիւսիսային Մունթենիոյ [...] գտնուած Արճէչը, որու մօտերը կը [...] նուին նաեւ այլ տեղանուններ [...] պէտք է Համարել Հայկական ծագում [...] բնակավայրեր, Հիմնուած է ԺԴ. դարու սկիզբը՝ Հայաստանէն գաղթած Հայերու կողմէ: Սկզբնաբար Արճէչը ուրիշ [...] չէր՝ եթէ ոչ ամրացեալ վայր մը (Կաստրում Արգիաս):

Վէյկանտ գրեց թէ Արճէչը ծագումով կրնայ եղած ըլլալ քումանական կամ [...] չենեկական, անուանուած ըլլալով [...] Թայական բառով՝ արճիչ = կարմ[...] Չեմ ընդունիր այս ստուգաբանութիւնը, որովՀետեւ չագաթայ լեզուն կը [...] կեղր. Ասիոյ մէջ եւ զայն խօսողներ [...] զորդակցութեան մէջ չէն եղած եւրոպա[...] յի ժողովուրդներուն Հետ, թէեւ [...] Թայ լեզուն չատ մօտ է քումանե[...] Վէյկանտ պէտք է ընդունի թէ քումա[...] րէնի մէջ չկայ բառ մը, որով կարելի [...] լայ բացատրել Արճէչ անունը: Չի [...] նուիր ոչ Թրքական արկիչ բառը [...] գաթ, բարձր Հող), ոչ ալ պաչկիր[...] արկիչ բառը (ջուրի եւ լիճի անուն[...] տես Բեզոնով՝ էթնոկրաֆիա. ժԳ. [...] տոր, Մեյիի՝ Ռըվիւ տէ գ'էթիա[...] կրուազ, 1928, էջ 267):

Մեր երկրի տեղանուններուն փէ[...] կական կամ քումանական ծագում[...] յատակ ու պայծառ է, այնպէս որ [...] քաղաքին քումանական եւ փեչենե[...] ծագումը, զոր ցոյց կուտան Վէյկ[...] Տրըկանու, չի կրնար պաչտպանուի[...] ճէչ Հայկական քաղաք է իր ծագումով:

ՓՐՈՖ. Վ. ԳԸՆՃԵՅԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Համազգայինի նոր չրջանին առաջին դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ 26 Ապրիլին, երեքչաբթի գիչեր, Մչակոյթի Տան սրաՀին մէջ, գրաւէր բազմութեան մը ներկայութեան:

Բանաստեղծ բժիչկ Արամայիս Սրապեանի Փարիզ ներկայութենէն օգտուելով Համազգայինը կազմակերպած էր այս դասախօսութիւնը:

Նախագահը, Մ. Գարսամեան, ներկայացուց օրուան դասախօսը, որ նիւթ ընտրած էր Պետրոս Դուրեանը, Միսաք Մեծարենցը, Մատթէոս Զարիֆեանը եւ Եղիչէ Չարենցը: Անակնկալներով եւ արկածներով լի, բանաստեղծութեան եւ գրականութեան Համար աննպաստ դարաչրջան մը կ'ապրինք, ըսաւ, եւ սակայն տակաւին կը գտնուին բարեխառնարար դասախօսներ եւ ունկնդիր անՀատներ, որոնք չեն Հրաժարիր խօսելէ եւ լսել գրական սեռի մը մասին, որ բանաստեղծութիւնն է, եւ որ մեր Հոգիներուն եւ զգացումներուն Հաճոյք կը պատճառէ։ Թէեւ դասախօսին Հետ վերջերս Փարիզ ծանօթացայ, բայց իրեն Հետ թղթակցութիւն պաՀած եմ, երբ «Կեանք եւ Արուեստ» ամսագրին, «Յառաջ»ին ու «Բազմավէպ»ին կ'աչխատակցէր:

Արամայիս Սրապեան ծանօթ է մեր գրականութեան մէջ իբրեւ բանաստեղծ եւ արձակագիր: Տուած է բանաստեղծութեան երկու Հատորներ, «Հանդիպումներ Մուսային Հետ» (Վենետիկ 1948) եւ «Ազօրայէն Վենետիկ» (Վենետիկ, 1952): Երգած է բնութեան եւ սիրոյ նուիրուած, ինչպէս նաեւ պարագայական քերթուածներ, անՀատներու ձօնուած: «Ձեր[...] տակ» (1956) եւ «Ալպեան Թադմիկներու Հետ» (1959) երկուքն ալ Վենետիկ տպուած, պատերազմական յուչեր [...] յաճախ բանաստեղծական արձակով [...] գրուած:

Նիւթը զոր ընտրած է, չատ ընդարձակ նիւթ մըն է, զոր պիտի ներկայացնէ Համառօտակի ձեւով, եւ վստաՀ ենք որ [...] րեւան պիտի բերէ նաեւ ոչ միայն իր [...] րունդին, այլ եւ վենետիկեան դպրոց[...] մտածելակերպը եւ դատողութիւնը:

Դասախօսը յաջող կերպով կրցաւ [...] կայացնել չորս քերթողները, տալով ամէն մէկուն արուեստին յատկանիչները, կարդալով նաեւ ընտրուած էջեր:

Պետրոս Դուրեան տուած է բառ[...] մակարդութիւն եւ թատերգութիւններ[...]

...րս ց հր 40ի չափ քերթուածները կը կազմեն իր ... ստեղծագործութիւնը: Մանաւանդ Տրտունջքը հոյակապ քերթուած մըն է համաշխարհային արժէքով, նոյնիսկ. ցասման, ըմբոստացման եւ պոռթկումի ալիքներով վեհեցկացած, զոր կարդալ ... ումով եւ վերացումով:

Միսաք Մեծարենց ոչ միայն քնարերգակ մըն է իր «Ծիածան»ով եւ «Նոր Տաղեր»ով, այլ եւ արձակագիր մը «Ոսկի սրտին տակ» հատորով: Լեզուի կատարելութիւն մը ունի, գաւառական վերաբերումներու քաղցրութեամբ օծուն:

Լեռնցին էր «Զրոյց»ը:

Երրորդ քնարերգակը Մատթէոս Զարիֆեան է, իր «Տրտմութիւն եւ Յաղթութիւն» եւ «Կեանքի եւ Մահուան» զոյգ գործերով: Այս հատորներուն խորագիրներն իսկ կը վկայեն իր քերթուածներուն բովանդակութիւնը, զգացումներուն անկեղծութիւնը եւ կեանքի կարօտը, որով կը թարախէր իր հիւանդ հոգին, ինչպէս էին, հիւծախտով վարակուած, Պետրոս Դուրեան եւ Միսաք Մեծարենց: —

Գալով չորրորդ բանաստեղծին, Եղիշէ Չարենցին, անոր սև հակատագիրը տարբեր վախճան մը ունեցաւ միւսներէն. բանտին մէջ տառապեցաւ եւ հոն ալ մեռած գտնուեցաւ: Գրած է երեք հատորներ. 1. Բանաստեղծութիւններ, 2. Էպիքական լուսաբաց, 3. Գիրք ճանապարհի, իր գլուխ գործոցը և վէպ մը «Երկիր Նաիրի»: Իր բոլոր արտադրութիւնները արուեստի կատարեալ գործեր չեն, որովհետեւ կը թուի հեւ ի հեւ գրող մը եղած ըլլալ եւ ինքնաքննադատական ոգիէն կարծէք մասամբ զուրկ: Երբ կուտայ գեղեցիկ գործ մը, ուժեղ է հոն երիտասարդ ձնոյի մը պէս, հրացայտ եւ կայտառ: Բանաստեղծէն կարդաց շատ ծանօթ «Ես իմ անուշ Հայաստանի» քերթուածը:

Նախագահը Համազգայինի եւ ներկաներուն շնորհակալութիւնը յայտնեց, շնորհաւորելով դասախօսը որ գրական քննադատի ալ կարողութիւնը երեւան հանեց, ու միեւնոյն ատեն կրցաւ շատ քերթողներ ներկայացնել լաւագոյն եւ խնամուած կերպով:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Մայիս 7էն 28, Քլէօպ տէ Քաթր վանի մէջ տեղի կ'ունենայ (1, ռիւ Կոզլէն — Փ. Սէն-Ժերմէն տէ Փրէ), նկարիչ Թորոսեանի վերջին գործերու ցուցահանդէսը:

Բացումը կը կատարուի շաբաթ Մայիս 7ին, ժամը 18էն 20:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

■

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ)'.— «Փետրուար — եան ապստամբութեան» խանդավառ տօնակատարութենէն ետքը, անգամ մըն ալ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի մասնաճիւղը տաք շունչ մը կը բերէր, կազմակերպելով հայ երգի փառատօնը:

Այս առթիւ Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած էր «Սիփան — Կոմիտաս» երգչախումբը, որուն ղեկավարն է երիտասարդ եւ տաղանդաւոր երաժիշտ Կարպիս Ափրիկեան:

Ապրիլ 16, շաբաթ երեկոյ, հոծ բազմութիւն մը եկած էր լեցնելու Վերտիի սրահը: Նոր Սերունդի վարչութեան կողմէ հանդէսին բացումը կատարեց Յ. Արթինեան, որ նախ ներկաները հրաւիրեց վայրկեան մը յոտնկայս յարգելու յիշատակը մեր երեսուն հայ աշակերտ — աշակերտուհիներու, որոնք Ապրիլ 1ին, զոհ գացին ինքնաշարժի ահաւոր արկածի մը՝ Պէյրութի մէջ: Ապա ան ըսաւ ի մէջ այլոց.— «Վարչութիւնս համոզուած է թէ Հայը ուր որ ալ ըլլայ, երէկ թէ այսօր, հայրենի հողին թէ օտար ափունքներու վրայ, հին սերունդը թէ նորը, անքակտելիօրէն կապուած կը մնայ իր մշակոյթին, մանաւանդ հայ երգին, որ ամէնէն հարազատ արտայայտութիւնն է ժողովուրդին կեանքին ու ներաշխարհին: Ճիշդ ատոր համար վարչութիւնս նիւթական եւ բարոյական ջանք չխնայեց յաջողցնելու համար այս փառատօնը»: Ապա ներկայացուց «Սիփան — Կոմիտաս» երգչախումբը, որ ծանօթ է Ֆրանսահայութեան եւ օտար շրջանակներուն 1923էն ի վեր, որուն ծանօթ ղեկավարն էր, յաւէտ ողբացեալ Գ. Ալէմշահ, իսկ 1953էն ի վեր խումբը վերակազմած է եւ կը ղեկավարէ երիտասարդ երաժիշտ Կ. Ափրիկեան:

Ս. Գըլըճեան Ֆրանսերէն լեզուով խումբը ներկայացնելէ ետքը, իւրաքանչիւր երգի մասին տուաւ բացատրութիւններ:

Համերգի նուագախմբային մասը վերցուցած էր Մարսէյլի պետական ռատիօկայանի սէմֆոնիք նուագախումբը:

Ցայտագիրը ճոխ էր, ժողովրդական եւ Հայաստանի ու արտասահմանի լաւագոյն հեղինակներու ստեղծագործութիւններով:

Առաջին մասը կազմուած էր — Ցոլակ ջան (Թ. Ալթունեան, Ջանկլի (Բ. Կանաչեան — Կ. Ափրիկեան), Գինիի երգը, Շուշօ (Կանաչեան), Ջիւտրի երգ (Ա. Սաթեան): Պօղոսեան մեներգեց Ալվարդի երազ, Այ վարդ եւ Սիրուն Երեւան:

Երկրորդ մասը սկսաւ Օրիորդ Ա. Առաքելեանի մեներգով, — Պըճինկօ, Ծաղիկ էի եւ Նազեր (Գ. Մ. Ալէմշահ):

Իսկ խմբերգի բաժինը կազմուած էր — Կալի երգ (Կոմիտաս), Նազան իմ եարը (Թ. Ալթունեան), Լուսնակն անուշ (Կոմիտաս — Կ. Ափրիկեան), Էս գիշեր (Կ. Ափրիկեան), Նինճամ (Կ. Ափրիկեան):

Ժողովուրդի բուռն փափաքին վրայ, շատ մը երգեր կրկնուեցան:

Թէ' մեներգողները եւ թէ խումբը յաջողութեամբ կատարեցին իրենց բաժինները եւ արժանի են ջերմ շնորհաւորութեան: Շնորհաւորութեան արժանի է մանաւանդ խումբին անխոնջ եւ տաղանդաւոր ղեկավարը Կ. Ափրիկեան, որուն ճարտար ճպոտին տակ հոգի ու մարմին առաւ հայ երգը, խանդավառելով ներկաները:

Պէտք է խրախուսել, թիկունք կանգնելով թէ' խումբին եւ թէ Ափրիկեանին, որուն միակ նպատակն է տարածել հայ երգը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

ԳՐԻԳՈՐ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ (ՄԽՕ)

Ինչպէս գրած էինք, Թեհրանի մէջ, Մարտ 23ին իր մահկանացուն կնքած է մեր վաստակաւոր ու նուիրուած ընկերներէն Գրիգոր Մխիթարեան, սրտի կաթուածի հետեւանքով: Տասնամեակներու ընթացքին, ընկեր Մխիթարեան ունեցած է հանրային ու կուսակցական բեղուն ու բազմանուէր գործունէութիւն:

Հանգուցեալ ընկերը ծնած է Երեւան 1899ին եւ ուսումը առացած թեմական դպրոցին մէջ: Փոքր տարիքէն մտած է Դաշնակցութեան շարքերը եւ այդ տարիքէն ստանձնած պատասխանատու, յեղափոխական գործեր:

Հայաստանի Հանրապետութեան ժամանակ պետական հիմնարկներու մէջ: Ապա, բանակի մէջ մտնելով, կռուած է բոլշեւիկներու դէմ:

Խորհրդայնացման ժամանակ ձերբակալուած է, սակայն ազատուելով՝ անցած է Զանգեզուր:

Խորհրդայնացումէն յետոյ, շատերու պէս անցած է Պարսկաստան եւ ապա Փրակա, ուր աւարտած է գիւղատնտեսական վարժարանը: Չեխոսլովաքիայէն անցած է Ռումանիա, Փարիզ, եւ ապա նորէն Պարսկաստան, 1931ին: Նոր Ջուղայի Համայնական Խորհուրդի հրաւէրով ստանձնած է Փերիայի շրջանի գիւղատնտեսական աշխատանքներու կազմակերպման եւ ղեկավարման գործը: Քանի մը տարի մնալէ յետոյ անցած է Թեհրան եւ նուիրուած շինարարական աշխատանքներու:

Ընկ. Մխիթարեան երկրէն դուրս եւս նուիրուած է հանրային — կուսակցական բեղուն գործունէութեան, ստանձնած է պատասխանատու պաշտօններ, զորս վարած է ձեռնհասութեամբ եւ բարեխղճութեամբ:

Հանգուցեալ ընկերը մեծապէս սատարած է նաեւ Թեհրանի մեր պաշտօնակից «Ալիք»ի շէնքի եւ տողաշար մեքենայի գնման գործին:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ մէջ, վերջերս մեռած է Տիկին Մարիամ Ափրիկեան, յետ անողոք հիւանդութեան, 54 տարեկանին: Ողբացեալը մայրն էր երաժշտագէտ Կարպիս Ափրիկեանի, որուն կը ներկայացնենք մեր ցաւակցութիւնները:

ԳԱԶԱՊԼԱՆՔԱՅԻ մէջ, Մայիս 1ին հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ տեղի ունեցած է Ապրիլեան նահատակներու յիշատակին, նախաձեռնութեամբ Գրիգոր վարդապետ Խաչերեանի:

ՈՒՈԹՐԹԱՈՒՆԻ (Պոսթըն) հայ գաղութը 49.000 տոլար եւս նուիրած է Ս. Ստեփանոս եկեղեցիին պարտքը վճարելու համար:

Եկեղեցիին սրահին մէջ տեղի ունեցած է հայկերոյթ մը, ձեղարուեստական յայտագրով: Այս առթիւ բժ. Լեւոն Տաղլեան կոչ ըրած է հաւատացեալներուն որ թեթեւցնեն հոգաբարձութեան բեռը՝ իրենց սրտաբուխ նուէրներով: 49.000 տոլար վճարելով պարտքին երկու երրորդը կը փակուի.

«ԿՂԵՈՊԱՏՐԱ» պատմական շարժանկարին ղեկավարութիւնը ստանձնած է ծանօթ բեմադիր Ռուբէն Մամուլեան: Հինգ միլիոն տոլար պիտի ծախսուի շարժանկարին պատրաստութեան համար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ, Օգոստոսին պիտի գումարուի «Արեւելագէտներու Միջազգային ԻԵ. համագումարը»: Համագումարին առաջին փոխ—նախագահն է հանրածանօթ հայ գիտնական Ի. Ա. Օրբէլի, որ նախագահն է նաեւ «Կովկասեան Ուսմանց» բաժնին: Կովկասի եւ Անդրկովկասի պատմութեան հատուածը կը գլխաւորեն Ս. Տ. Երեմեան եւ երկու ուրիշներ (ոչ հայ):

Մ. Նահանգներէն հրաւիրուած է Տիկին Վարդուհի Քալանթար — Նալպանտեան:

ԿԻՊՐՈՍԻ թեմին կաթողիկոսական պատուիրակ նշանակուած է Կիլիկեան Միաբանութեան երիտասարդ եւ զօրաւոր անդամներէն Երուանդ վրդ. Արքլեան:

Եր. վրդ. Արքլեան, ուսումնաւարտ Դպրեվանքէն, երեք տարիէ ի վեր կը վարէր ուսուցչական պաշտօններ Դպրեվանքի, Ս. Նշան վարժարանի եւ Փալանճեան ճեմարանին մէջ, ուր կ'աւանդէր կրօնք եւ մատենագրութիւն:

ՄԵՐԼՊՈՒՐՆԻ մէջ (Աւստրալիա) հայկական նկարներու ցուցահանդէս մը կազմակերպուած է վերջերս:

Ցուցադրուած են աւելի քան 130 սեւ-ճերմակ եւ գունաւոր լուսանկարներ հայկական պատմական եկեղեցիներու, վանքերու, վարժարաններու, ազգային հաստատութեանց, հայ անուանի դէմքերու, պատմական իրերու, եւայլն:

Ցուցահանդէսը ուշադրութիւնը գրաւած է հայ եւ օտար արուեստասէր այցելուներու:

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

—o—

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

—o—

ՅՈՂՈՐՈՒՄԸ

Զ.

Սակայն, Երիտասարդին հանդէպ իր վարմունքին անկեղծութիւնը հետզհետէ անոր մաքին վանեց կասկածանքի յետին նշոյլները: Համբիկ, չօշափելի իրողութիւններով եւ դրականապէս տեսաւ Սոֆիին սառն ընթացքը տնեցիներուն հանդէպ. նոյնիսկ վերջին անգամ անոնց սեղանը արհամարհելը և իրեն հետ առանձնակի ճաշելու որոշումը գերագանցօրէն արհամարհող ու խորխոտ շարժում մը եղաւ իրեն, իրենց մօտալուտ ու վերջնական կենակցութեան նախազգուշակ պարագայ մը, որ ուրախութեան նոպայով մը ցնցեց իր հոգին: Իրիկուան մթնշաղներու, ամիրային պարտէզին տերեւախիտ ծառերուն առուերներուն տակ իրենց պտոյտները այնքան անզգոյշ ու բացարձակ եղան որ Կիւլիւկ հանըմ հարկ զատեց այս մասին թեթեւ դիտողութիւն մը ընել աղջկանը. Սոֆի խուսափողական բան մը ըսաւ ու անցաւ: Ու մտերմական կեանքը շարունակուեցաւ նորէն:

Ասկէ քաջալերուած, Համբիկ այդ տունէն հեռանալու հարցին թախանձագին չեշտ մը տուաւ: Ա՛լ գրեթէ իրենց խօսակցութիւնը այս նիւթին վրայ դարձաւ:

Համբիկ ծրագիրներ պարզեց աղջկանը՝ ապահովող անոր ապագայ երջանկութիւնը: Կամքով ու կորովով լեցուն՝ Համբիկ ապարէզ պիտի նետուէր նորէն դրամ շահելու, իրեն գիրք մը ստեղծելու համար: Յետոյ, պիտի ամուսնանային, տաք ու սիրաշունչ բոյն մը կազմելով, ուր՝ վրայ հասնող պզտիկներու հետ՝ բարօրութիւնը միահեծան պիտի տիրէր, ուր ամէն բան վարդագոյն պիտի ըլլար... ի՛նչ անուշ հեռապատկեր:

Սոֆի, անկայուն հոգի, քիչ քիչ տարուեցաւ այս քաղցր օրերէն:

Միւս ազմկալից կեանքին համար իր պժգանքը հետզհետէ խորին եղաւ, եւ ա՛լ սկսաւ նոյնիսկ ենթադրել որ տղեկթորին հանդէպ իր բռնած դիտումնաւոր ընթացքին բուն շարժառիթը ոչ թէ զանիկա գրգռել, անոր սէրը բռնկցնել էր, այլ պարզապէս զանիկա վերջնականապէս... ատել: Այս բառը ինքնիրենը քանի մը հեղ բարձրաձայն արտասանեց ալ. կարծես համոզուելու համար թէ անիկա խորթ չէր հնչեր իր ականջին եւ իր ամենաթաքուն զգացումները կ'արձագանգէր:

— Այո՛, կ'ատե՛մ, կ'ատե՛մ, կ'ատե՛մ, կրկնեց՝ այս բառը եւ անոր արտայայտած զգացումը իրեն պարտադրելու կորովի ճիգով մը:

Յետոյ, օրին մէկն ալ տեղի տուաւ Համբիկի թախանձանքներուն, մէկէն ի մէկ, առանց դժուարութեան:

— Երթանք, հեռանանք սրկէ, ըսաւ. ա՛լ կը բաւէ. կը ձանձրանամ կոր:

Երիտասարդը ուրախութենէն աղջկան ճիտը փաթթուեցաւ: Իր երազած արշալոյսը վե՛րջապէս կը ծագէր:

Եւ հանդարտօրէն անոնք մտածեցին այդ ալետալի շէնքէն դուրս ելլելու միջոցներուն վրայ: Համբիկ այն օրուընէ իսկ պիտի ճարտարարուօրէր գործ մը գտնելու:

Իր նախկին չորպաճիին պիտի դիմէր, կամ իրեն ծանօթ ուրիշ վաճառականներու՝ նորէն առեւտրական ասպարէզը մտնելու համար: Այս բանը բոլորովին գաղտնի պահուեցաւ, նոյնիսկ Կիւլիւկ հանըմէն: Որոշեցին, ամէն բան պատրաստելէ յետոյ յանկարծակի մեկնիլ, ափ ի բերան ձգելու համար ամիրային աղջիկն ու թոռը:

Համբիկ ամէն օր շուկայ կ'երթար՝ իր մտադրած դիմումներուն աշխատելու. եւ իրիկուան վերադարձին, միշտ յուսադրիչ լուր մը կը բերէր Սոֆիին, որ մանկական ուրախութեամբ մը կը հրճուէր:

Այդ միջոցներուն յանկարծ կարեւոր բան մը տեղի ունեցաւ տան մէջ: Առտու մը, տիկին Մարկոսեան, տղեկթորը եւ Օր. Ամէլի Ֆրուասարը շուտով կառք մը նստելով մեկնեցան:

Եւ իրիկուան, մայր ու զաւակ վերադարձան՝ առանց Օր. Ամէլիի:

Ոչ ոք կրցաւ հասկնալ թէ ի՛նչ եղած էր Ֆրանսուհին, մինչեւ որ քանի մը օր ետքը հանըմը յայտնեց Սոֆիի թէ տղեկթոր Ֆրուասար շուտով իր քովը ուզած էր իր աղջիկը, որով ստիպուած էին ճամբու դնել զանի: Եւ ազմկալի Փարիզուհիին հեռացումովը ապարանքը վերստացաւ իր առաջուան անդորրութիւնը:

Բացի Սոֆիէն ոչ ոք նշմարեց սակայն այն տարօրինակ փայլը որ յանկարծ շողաց տղեկթորին աչուըներուն մէջ: Զայրացած, զսպուած կիրքի մը բոցն էր ատիկա, լուռ, իր ինքնիր մէջ ճարճատող, բռնկող, այրող: Սոֆի տեսաւ ատիկա. հասկցաւ:

Համբիկ՝ անձնատուր այն երջանկութեան որուն վերջապէս հասած ըլլալ կը կարծէր, պատրաստուած ծրագրին գործադրութեանը կը հետամտէր հեւ ի հեւ: Օր. Ամէլիին հեռացումը իր ուշը անգամ չգրաւեց: «Երթաս բարո՛վ», ըսաւ մուր մը սալով անոր ետեւէն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մայիս 28, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ Թաղապետարանի սրահը:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ ետք:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3,30ին, Ռիւ Ժէի Սէն – Լուի *սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ տեղւոյն Հայ Ազգ. Եկեղեցական Միութեան:*

Կը նախագահէ Պ. Տ. ՍԹԱՄՊՈՒԼԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն մասնակցող կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական բաժին՝ Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի պատրաստութեամբ:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Մայիս 7ին, «Ռուա Ռըոէ» սրահին մէջ, ժամը 21,30էն մինչեւ առաւօտ

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Այս առթիւ պիտի քաշուի Միութեան 1959ին հրապարակ հանած վիճակահանութեան տոմսերը:

Ձոխ պիւֆէ Մուտք 5 Ն. Ֆ.

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

45րդ տարեդարձը Վիէնի մէջ, Մայիս 28ին, շաբաթ օր:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

«Սիփան-Կոմիտաս» երգչախումբի վարչութիւնը եւ իր ղեկավարը շնորհակալութիւններ կը յայտնեն Մարսէյլի եւ Լիոնի հայ ընտանիքներուն, որոնք հիւրընկալեցին երգչախումբին անդամ – անդամուհիները իրենց երդիքին տակ, Ապրիլ 16 եւ 17ի Հայ Երգի Փառատօնին *առթիւ, եւ այդ ձեւով մեծապէս նպաստած եղան վերոյիշեալ բացառիկ ձեռնարկին:*

×

Որբերու Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Օ. Մաթիկեանէ 10.000 Ֆր. (100 Ն.Ֆ.) իրենց մօր՝ Տիկին Օ. Գալըպճեանի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Հանգուցեալ Բերրոնիա Տէր-Վարդանեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի եղած նուիրատուութեանց ցանկը.

Կապոյտ Խաչին

Պարոններ՝ Տէր – Վարդանեան եղբարք 80 Ն. Ֆ., Թադէոս Գըլըճեան, Տիգրան Մահիկեան, Յակոբ Տօլպաշեան, Սիմոն Գասպարեան 20ական Ն. Ֆ., Վահան Խալօղլուեան, Վարդգէս Վարդանեան, Վարդան Սէքէնկիւլեան, Ժիրայր Ռոկեան, Սերժ Սարգիսեան 10ական Ն. Ֆ., Տիկ. Աստղինէ Կարապետեան, Տիկ. Հերմինէ Միսքէրճեան, Պ. Մեսրոպ Գասպարեան 5ական Ն. Ֆ.:

Պոմոնի եկեղեցին

Պարոններ Տէր-Վարդանեան եղբարք 30 Ն. Ֆ., Վարդգէս Վարդանեան, Գարիս Մուսայէլեան, Գրիգոր Թապախեան, Ժիրայր Ռոկեան, Գեղամ Խասրովեան 10ական Ն. Ֆ., Յակոբ Արծնեան 20, Մկրտիչ Ծառուկեան եւ Հերմինէ Միսքէրճեան 5ական Ն. Ֆ.:

Պոմոնի Աղքատախնամին

Տէր եւ Տիկ. Կար. Մահիկեան եւ Գարիս Մուսայէլեան 10ական Ն. Ֆ., Պ. Մեսրոպ Գասպարեան 5 Ն. Ֆ..

Զանազան հաստատութեանց

Պարոններ Տէր Վարդանեան եղբարք Վեթերանի Ֆոնտին 50 Ն. Ֆ., Տէր-Վարդանեան եղբարք Զաւարեան Ենթակոմիտէին 30. Զաւարեան Ենթակոմիտէի Պոմոնի սրահին 30, Ժիրայր Ռոկեան Պոմոնի սրահին 10. Վարդգէս Վարդանեան Կարմիր Խաչին 10. Վարդգէս Վարդանեան «Յառաջ»ին 10, Գրիգոր Պօյաճեան «Հայ-Բոյժ»ին 10. Օննիկ Ճգնաւորեան Փալանճեան Ճեմարանին 10, Մկրտիչ Ծառուկեան Բարձր Հայքի Միութեան 5 Ն. Ֆրանք:

Գումար՝ Կապ. Խաչին 225, Եկեղեցիին 110, Աղքատաց 25, Զանազան հաստատութեանց 185 Ն. Ֆրանք:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերներ Ժիրայր եւ Վաղարշակ Տէր-Վարդանեանի եւ ընտան. պարագաներուն, իրենց մօր՝ Տիկին Բերրոնիա Տէր-Վարդանեանի մահուան առթիւ:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՊՈՐՏՕՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտօյի «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի ժամը ճիշդ 15,30ին, Մուլէն – Պլէօյի *սրահը (Սրնոն):*

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ եւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրեն հետեւեալ մարմինները.—

5 Մայիս, հինգշաբթի՝ Փօթօրիկ:

6 Մայիս, ուրբաթ Արծիւ:

7 Մայիս, շաբաթ՝ Զաւարեան:

8 Մայիս, կիրակի՝ Վարդան:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ շրջանիս Նոր Սերունդի բոլոր Թաղերու ներկայացուցիչները, այս շաբաթ, 7 Մայիս, իրիկուն ժամը 21ին, « Ահարոնեան » սրահին մէջ: Ներկայ պէտք է ըլլայ նաեւ Մարսէյլի Ն. Ս.ի Շրջ. Վարչութիւնը:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի ՏԻԿՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ յանձնախումբին կողմէ կազմակերպուած՝ Միութեան հիմնարկութեան 54րդ տարեդարձի հանդիսութիւնը Մայիս 6ին, ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին, Օթէլ Լիւթէսիայի *շքեղ սրահին մէջ, 43,* Պուլվար Ռասփայլ:

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Մասնակցութիւն 10 Ն. փրանք

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾԱՇՈՒՔ ՀԱՆԴԷՍ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մայիս 7ին, շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին

ՍՓԼԱՆՏԻՏ ՕԹԷԼԻ ՀԱՆԴԻՍԱՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ

Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի փոխ-Ատենապետ

ՏՈՔԹ. Ա. ՊԻՒՑԻՒՔԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Մեծարանք թէյով կամ շամբանեյով եւ հայկական խմորեղէններով

Ո՛չ հանգանակութիւն, ո՛չ Թոմպոլա

Մասնակցութիւն 5 Ն. փրանք:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Փարիզի կամ արուարձաններու մէջ, վարձու երկու սենեակ, խոհանոց, մատչելի պայմաններով:

Դիմել «Յառաջ»ին:

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. « Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան կողմէ

Ե. Դասախօսութիւն

Նիւթ՝ Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը *(Բ. մաս)*

Դասախօս՝ Ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Այս ուրբաթ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներուն

Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քասէի սրահը: Կը խօսի Պ. Բօրիս Նազարեան, *Բ. մասը իր նախորդ դասախօսութեան՝ «Հայաստանի վիճակագրութիւնը համեմատական վերլուծութեամբ դրացի ժողովուրդներու հետ»: Կը խնդրուի ըլլալ ճշդապահ:*

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ժանթիյիի դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ.

Պատգամաւորներու ընտրութիւն:

Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ.

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ

(ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ)

Կիրակի, Մայիս 8, ժամը 14,30ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ

47, Rue des Ecoles, Métro : St-Michel et Odéon

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

(Կաթող. Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

եւ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ

Նախագահութեամբ՝ ակադեմական

PROF. CAMILLE LIANի

Secretaire General du Congrés Mondial des Cardiologues,

Commandour de la Légion d'Honneur

Մասնակցութեամբ՝ Հիւկէթ Աժտէրեան *(դաշնակ)*, Ալիս Պօյաճեան *(պար)* Տիկին Ռուա-Սապթեան *(երգ)*, Մարիվոլ լը Տիզէս *(ջութակ)*, Մարիէթ Նորմանտ *(տաւիղ)*, Ժիզէլ տը Մոնսօ *(թաւջութակ)* Սեդրակ Եավրուեան *(դաշնակ)*, Հանրի Մարգարեան *(երգ)*, Իրմա Պասմաճեան *(արտասանութիւն)*, Արլէթ Մէ. ֆոնեան *(պար)*, Արտաշէս Գմբէթեան *(արտասանութիւն)*, Սերժ Նահապետեան *(արմոնիքայի երիտասարդ վարպետը)*, Պերճ Պէրպէրեան *(պար)*, Եդուարդ Աղամալեան *(պար)* եւ

«ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութեամբ ԿԱՐԳԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ Դաշնակով կ'ընկերանան Ֆրանսուազ Տիփրէ, Անժէլ Թագւորեան, Միշէլ Էմըրիք

Տոմսերու գինն է 1, 2, 3 եւ 5 Ն. Ֆ.: Կրծախուին Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝ 15, Ռիւ Ժան Կուժոն, ինչպէս նաեւ Կարմիր Խաչի մասնաճիւղերուն մօտ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 5 ՄԱՅԻՍ ☧ JEUDI 5 MAI 1960

36րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8191 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4592

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԹՈՌԱՄՈԼ ԾԵՐ ԱՂՈՒԷՍԸ

Տասը տարուան աթոռամարտը Հալք եւ Դեմոկրատ կուսակցութեանց միջեւ վերջապէս յանգեցաւ արիւնահեղութեան՝ Պոլսոյ եւ Անգարայի մէջ։

Աթոռամոլ Իսմէթ փաշա, «Ինէօնիւ» մկրտուած 1922էն ի վեր, Թուրքիոյ չփաշացած զուաւն է։ «Անկախութեան պատերազմին առեն Յոյներուն բանակին դէմ տարած յաղթանակին յաջորդած էր Լօզանի մէջ ձեռք բերած արտակարգ յաջողութիւնը։

Զինուորական եւ քաղաքական կրկնակ ճակատներու վրայ բացառիկ շահեր ապահոված էր իր երկրին։ Սակայն Մուսթաֆա Քէմալն է որ բոլոր դափնիները խլած էր ու դարձած «Աթաթիւրք» (Թուրքերու հայրիկը)։ Իսմէթ կուգար երկրորդ գիծի վրայ։ Մինչ Աթաթիւրք Հանրապետութեան նախագահ էր եւ անվիճելի պետը իր ստեղծած Հանրապետական Ժողովրդական կուսակցութեան (Ճիւմհուրիյէթ Հալք-Փըրթիսը), Իսմէթի կը տրուէր վարչապետի պաշտօնը, որոշ շրջանի մը համար։

Սակայն իր յաւակնութիւնները չափ ու սահման չունէին։ Այն աստիճան, որ Մուսթաֆա Քէմալ ստիպուեցաւ պահ մը մեկուսացնել եւ բոլորովին հրապարակէն քշել զայն։ Իսմէթ քաշուեցաւ Իշխանաց կղզին, իբրեւ կամաւոր աքսորական, սպասելով լաւագոյն օրերու։

Բախտը չուշացաւ ժպտիլ իրեն։ Աթաթիւրք մեռաւ 1938ին, զոհ գինիի ու ցոփ կեանքի մը աւերներուն։

Իսմէթի վերելքին գլխաւոր արգելքը վերցուած ըլլալով, ասպարէզը բաց էր իր առջեւ։ Մինոտին ժառանգութեան տիրացաւ առանց մրցակցի։ Հայրը թեւ ու թիկունք կանգնեցաւ իրեն. Զայն նշանակեց Հանրապետութեան նախագահ եւ կուսակցապետ։

Իսմէթ շարունակեց իր նախորդին քաղաքականութիւնը ներքին եւ արտաքին ճակատներուն վրայ։ Իբրեւ խորամանկ աղուէս՝ համաշխարհային երկրորդ պատերազմի նախօրեակին նոր յաջողութիւններ ապահովեց իր երկրին, Ալեքսանտրէթն ու Անտիոքը խլելով Սուրիոյ ձեռքէն, միջամտութեամբ Մեծն Բրիտանիոյ 1939 Յուլ. 19ին այս վերջինին եւ Ֆրանսայի հետ կնքեց զինուորական դաշինք մը, որով Թուրքիա պիտի անցնէր դաշնակիցներու կողմը՝ երբ պատերազմը փոխադրուէր Միջերկրական։

1940ին Իտալացիներն ու Գերմանները յարձակեցան Յունաստանի վրայ։ Միջերկրականը դարձաւ ռազմավայր։ Սակայն Թուրքիա տեղէն չշարժեցաւ։ Ա–... յողնութեան մարսեց Սանճաքը։

Ամբողջ պատերազմի տեւողութեան Իսմէթ երկու չուանի վրայ խաղալով, թոյլ տուաւ որ իր երկիրը պատերազմին մասնակցի։ Անգլիա եւ Ֆրանսա չստիպեցին Թուրքերը որ գործադրեն դաշնագրով իրենց ստանձնած պարտաւորութիւնները։ Գերմանները ալ առաւելագոյն չափով օգտուեցան Թուրքիայէն՝ ուտելիք եւ ռազմական նախանիւթեր գնելով, շնորհիւ դեսպան Ֆոն Փափէնի ճարպիկ դիւանագիտութեան։

Սթալինկրատի յաղթանակն է, որ ետ կեցուց Թուրքերը Գերմանիոյ կողքին պատերազմի մտնելէ եւ առաջին հերթին Կովկասի վրայ քալելէ։

Ու երբ տեսան թէ անխուսափելի է Գերմանիոյ պարտութիւնը, մետասաներորդ ժամուն պատերազմ յայտարարեցին անոր դէմ։ Զինադադարին իրենք ալ «դաշնակից» էին դարձած։

Երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ Մոսկուա փոխեց իր դիրքը Թուրքիոյ հանդէպ։ 1945 Մարտին խզեց 1925ին ստորագրուած բարեկամական դաշինքը, տասը տարին անգամ մը նորոգելի։ Նոյն տարուան Յուլիսին Փոցտամի գերագոյն ժողովին մէջ ալ պահանջեց Կարսն ու Արտահանը, ինչպէս նաեւ հակակշիռ՝ Նեղուցներուն վրայ։

Հակառակ քաղաքականութեան այս փոփոխութեան, Իսմէթ շարունակեց մէկ կողմէ սիրաբանիլ Կրեմլինի վարիչներուն հետ, միւս կողմէ 1947ին ընդառաջ երթալով «Թրումընի Վարդապետութեան», դրամական աջակցութիւն ստացաւ Միացեալ Նահանգներէն՝ բանակը արդիացնելու եւ նոր զէնքերով սպառազինելու, ինչպէս նաեւ ամրացնելու համար խորհրդային սահմանագլուխը։ Թուրքիա կը ներկայացնէր կարեւոր ճակատ մը ազատ աշխարհի պաշտպանութեան համար ու պատնէշ՝ բոլշեւիզմի ծաւալումին դէմ դէպի Մերձաւոր Արեւելք։

Այս կացութեան մէջ էր երկիրը, երբ Իսմէթն ու իր կուսակցութիւնը տեղի տալով Ամերիկացիներու ճնշումին՝ վերջապէս համակերպեցան, որ կազմուին ուրիշ կուսակցութիւններ ալ, ինչպէս վայել է ժողովրդավար կարգերով կառավարուող երկրի մը համար։

Այդպէս է որ մէջտեղ եկաւ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, որ փորձանք պիտի դառնար Հալքի եւ իր պետին գլխուն։ Ու 1950ին բոլորովին հրապարակէն պիտի քշէր զանոնք։

Այդ թուականէն պիտի սկսէր Հալք-Դեմոկրատ աթոռամարտը։

Ընդդիմադիր դարձած, նոր ասպարէզ մը կը բացուէր հին աղուէսին առջեւ, որուն անունը յաւիտեան արատաւորուած պիտի մնայ այն դիւային ծրագրին պատճառաւ, որ Վարլըք վէրկիսի կը կոչուէր։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՈԼՍՈՅ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Ատլանտեան Ուխտի արտաքին նախարարներու ժողովը յաջորդական երեք նիստերով վերջացուց իր աշխատանքները։

Օրակարգը բազմազան եղած է։ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ տնտեսական համագործակցութիւն, օժանդակութիւն թերաճ երկիրներու, մշակութային յարաբերութիւն եւայլն։ Ժողովը յատկապէս քննութեան առած է յառաջիկայ Վերին Ժողովին ներկայանալիք հարցերը։

Վերջին նիստի ընթացքին՝ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը՝ Քուվ տը Միւրվիլ բացատրած է իր կառավարութեան եւ Արեւմուտքի դիրքը՝ յառաջիկայ Վերին Ժողովի նպատակներուն շուրջ։

Հիմնական առաջին հարցն է, ըստ Ֆրանսայի արտաքին նախարարին, վերջ դնել ներկայ լարուած կացութեան։ «Պէտք է համոզուիլ, ըսած է ան, որ խաղաղ գոյակցութիւնը չի վնասեր Արեւմուտքի, եթէ վնասուող մը կայ ան ալ Արեւելքն է»։ Այս պատճառով Արեւմուտքի դիրքը դրական է. ոչ մէկ շահ կարելի է ակնկալել ներկայ լարուած միջազգային կացութեան շարունակելուն մէջ։

Այսուհանդերձ, ֆրանսացի նախարարը չեշտած է թէ խաղաղ գոյակցութեան հասնելու համար, Արեւմուտք պէտք չէ խոնարհի Արեւելքի առջեւ։ «Եթէ օրինակ Պերլինի հարցին մէջ Ռուսերը յամառին պարտադրել իրենց տեսակէտները, աշխարհի առջեւ ցոյց տուած պիտի ըլլան որ իրականին մէջ դէմ են խաղաղ գոյակցութեան»։

Ապա՝ Քուվ տը Միւրվիլ դիտել տուած է թէ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութիւնները պէտք է սերտանան։ «Ձեւ մը գտնելու է որպէսզի կարենանք լաւ յարաբերութիւններ մշակել եւ խաղաղ ներդաշնակութեամբ ապրիլ Արեւելքի հետ»։

Սելվին Լոյտ, Անգլիոյ արտաքին նախարարը նոյնիմաստ միտքեր արտայայտած է։

Յատկանշական եւ հետաքրքրական է նշել թէ Ֆիկառոյի Պոլսոյ թղթակիցը՝ Մաքս Քլօ այն տպաւորութիւնը ստացած է որ Թուրքիա այնքան ալ համախոհ չէ խաղաղ գոյակցութեան։ Թէ ինչո՞ւ։ Թուրքիա բացէ ի բաց դիրք յարդարած է Խորհ. Միութեան դէմ ու կը վայելէ ընդհանրապէս Արեւմուտքի եւ յատկապէս Ամերիկայի անվերապահ համակրանքը։ Իր դիրքին շնորհիւ՝ Թուրքիա կարեւոր օժանդակութիւն կը ստանայ Մ. Նահանգներէն։ Մենտերէսի կառավարութիւնը որ ներկայիս սնանկութեան դուռը հասած է, կ'ուզէ շարունակ նպաստաւորուիլ իր մեծ դաշնակիցէն։ Խաղաղ գոյակցութիւնը կրնայ ուրիշ մտածումի մը մղել՝ Ամերիկան։

★

ԱՆՀՈՐՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Թուրքիոյ մէջ հանդարտութիւնը վերստին հաստատուած է թէեւ աննշան դէպքեր պատահած են ու կրնան ալ պատահիլ։

Առջի օր՝ դրօշակներով եւ ծաղկեփունջերով ուսանողներ փորձած են ցոյցեր կազմակերպել։ Բանակը անմիջապէս ցրուած է։ Ուրիշ խմբակ մը Ղալաթասարայէն՝ Անգարա երթալ ուզած է սակայն Թաքսիմի հրապարակին վրայ հանդիպած է ապահովութեան ուժերուն եւ ցրուած։

Այստեղ-այնտեղ «Հուրրիէթ», «Մարդասպան Մենտերէս» աղաղակները կը շարունակուին։

Լուսարգելը միշտ ի զօրու կը մնայ։

Պոլիս հաւաքուած արտաքին նախարարները՝ Ատլանտեան Ուխտի խորհրդաժողովի վերջաւորութեան մեկնած են Պոլսէն եւ խուսափած են ժամանակցիլ իրենց ի պատիւ Թրքական կառավարութեան կազմակերպած ընդունելութիւններուն։

Իսմէթ Ինէօնիւ, ընդդիմադիրներու պարագլուխը ճառ մը խօսած ու յայտարարած է թէ Մենտերէսի կառավարութեան դէմ եղած այս ցոյցերը «կ'արտայայտեն ամբողջ ժողովուրդին զգացումները» եւ կը հիմնաւորուին «Թուրք ժողովուրդին ժողովրդավարութիւն հաստատելու բաղձանքին վրայ»։ Այս առթիւ ըսած է թէ իր կուսակցութիւնը պատրաստ է ընտրութեանց մասնակցելու։

Միւս կողմէ չորրորդ անգամ ըլլալով վարչապետ Մենտերէս խօսեցաւ ժողովուրդին։ Ամբաստանեց Հալքը որ խռովութիւններ կը ստեղծէ որպէսզի կարենայ տալ Ատլանտեան նախարարներուն թէ երկրին մէջ հանդարտութիւն չի տիրեր եւ կառավարութիւնը այլեւս կացութեան տէրը չէ։ Ըստ կարգ մը աղբիւրներու, դէպքեր պատահած են նաեւ Պուրսայի մէջ։ Վարչապետը աւելցուց թէ — «Ըմբոստութիւն մըն էր, յեղափոխական իրական կոմիտէի մը կողմէ ղեկավարուած»։

X Թրքական մաքսային իշխանութիւնները առջի օր գրաւեցին Ատլանտեան Ուխտի բոլոր հրատարակութիւնները ֆրանսերէն թէ անգլերէն, երբ անոնք Պոլիս հասան, համաձայն պատերազմական վիճակին պարտադրած տրամադրութեանց։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ բանակին հրամանատարութեան մէջ կարեւոր փոփոխութիւններ տեղի ունեցան վերջերս։ Քիէվի շրջանին համար մարեշալ Չուիքովի տեղ նշանակուեցաւ զօրավար Քոշեվօյ։

ՃԵՍՄԱՆԻ մահուան առթիւ, միջազգային մամուլը իրարանցումի մէջ է, եւ նոյնիսկ Ամերիկացի մը իր հպատակութիւնը ետ տուաւ եւ ֆրանսական իշխանութեանց դիմում ըրաւ, որպէսզի Ֆրանսացի ըլլայ։ Աշխարհի վրդովումը մեծ է բայց այս առթիւ Լը Մոնտի քրոնիկագիրը կը գրէ.— Ամէն օր, աշխարհի չորս կողմը մարդիկ, կիներ, երախաներ կը մեռնին անարդարութենէ կամ անօթութենէ։ Ոչ ձայնասփիւռը, ոչ մամուլը, ոչ հեռատեսիլը կ'անդրադառնան։ Հազար երիտասարդներ, դատապարտուած, երեք տարի ապրեցան իրենց բանտին մէջ, որպէսզի գնդակահարուելու համար... չափահաս ըլլային։ Աշխարհի ժողովուրդները չզբաղեցան անոնցմով...»։

ԶՕՐ. ԳՐԻՎԱՍ, Եօքայի նախկին պարագլուխը յայտարարեց թէ Մակարիոս արք. այլեւս կացութեան տէրը չէ եւ կառավարելու ի վիճակի ալ չէ։ Գրիվաս աւելցուցած է թէ Կիպրոսի վիճակը ծանր է։

ԼԻՈՆԻ մէջ 3000 ուսեվարներ գործադուլի մէջ են։ Փարիզի մէջ հանրակառքերու անակնկալ գործադուլները կը շարունակուին։

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ցոյցեր տեղի ունեցած են Հարաւային Քորէայի մէջ։ Զանազան քաղաքներու մէջ 10էն քան հազարի հասնող ցուցարարներ պահանջած են որ ժողովրդավարական կարգերը վերահաստատուին երկրին մէջ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ եւ Գերմանիոյ միջեւ զինուորական համաձայնութիւն մը կնքուած է։ Գերմանիա իրաւունք պիտի ունենայ զինուորական կայաններ եւ մթերանոցներ հաստատելու Ֆրանսայի մէջ։ Անգլիա, Ֆրանսա և Գերմանիա պիտի զինուին նոյն զէնքերով ու պիտի գործակցին իրարու հետ, ուղղահայեաց օդանաւերու և կարգ մը զէնքերու պատրաստութեան համար։

ՄՈՍԿՈՒԱ անհրաժեշտ կը գտնէ Խ. Միութեան եւ Իսրայէլի վարչապետներուն միջեւ հանդիպում մը։ Որովհետեւ՝ «Իսրայէլացի բազմաթիւ անձնաւորութիւններ համամիտ չեն խաղաղութեան վերահաստատման»։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ տնտեսական գետնի վրայ նպատակ ունի գործակցելու Արեւմուտքի հետ, յայտարարեց Խրուշչեւ Մոսկուայի Չինական ցուցահանդէսին բացումին առթիւ։ «Ոչ մէկ վնաս կը հասնի մեզի եթէ երբեք դրամատէրները արգելք հանդիսանան գործակցութեան» աւելցուց ան։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ հաւաքուած են խորհրդային երկիրներու ներկայացուցիչները քննելու համար Վերին Ժողովի օրակարգը։

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Նախագահը՝ տը Կոլ Փարիզ ժամանեց, չորեքշաբթի առաւօտ։ Ապրիլ 18էն ի վեր տը Կոլ 30 հազար քիլոմ. ճամբայ ըրած է եւ այցելած՝ Քանատա, Մ. Նահանգներ եւ Անթիլեան կղզիները։

ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ գործադուլը կը ծաւալի Ֆրանսայի մէջ։ Ալփ-Մարիթիմէն եւ Նոռէն ետք Լիոնի շրջանը, Բարձր-Սավուան իրենց կարգին սկսած են։ Վարչապետ Տըպրէ որոշած է անձամբ զբաղիլ այս խնդրով։ Ծանօթ է որ իր հայրը միջազգային համբաւի տիրացած մանկաբոյժ է։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ՄԱՐԿԱՐԷԹ ամէն օր նուէրներ կը ստանայ իր ամուսնութեան առթիւ (Մայիս 6)։ Առջի օր 10 միլիոն արժող Րոյլս ինքնաշարժ մը ստացաւ։

ՔԻՒՐՏ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

ԵՒ ԻՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— «Քիւրտ ժողովուրդին պատմութեան» մասին, զոր գրած է Ն. Մախմուդով (հրատ. Երեւան, 1959), տուած էինք գրախօսական մը՝ առնելով Հայաստանի թերթերէն: Այժմ այս գրախօսականը՝ արտասահմանի ակնոցով:

Եթէ ոչ ամբողջական, գէթ համառօտ պատկեր մը կուտայ այս գիրքը քիւրտ ժողովուրդի պատմութեան եւ ներկայ վիճակի մասին: Հեղինակը Քիւրտ մըն է, որ կ'ապրի Խորհ. Միութեան՝ հաւանաբար Հայաստանի մէջ, եւ գրած է հայերէն: Ծանօթ է թէ ինչ քաջալերութիւն կը գտնեն Քիւրտերը արդի Հայաստանի մէջ: Անշուշտ իրենց քաղաքական ձըգտումները թելադրուած են իշխանութիւններուն կողմէ, եւ տեսակէտները ձեւուած են տիրող վարչակարգի գաղափարականին կամ քաղաքականութեան վրայ:

Քիւրտիստանի աշխարհագրական սահմանները որոշ չեն: Ըստ հեղինակին՝ Քիւրտերու «պատմական հայրենիքը եղել է Արեւելեան Տաւրոսի (Եփրատից արեւելք) եւ Զագրոսի լեռնաշխարհը»: Իսկ այժմեան Քիւրտիստանը, միշտ հեղինակին համաձայն, կը տարածուի Քիրմանշահէն Քիւրտ Տաղիի եւ Մարաշի շրջանները եւ Օլթ քաղաքէն Ճարապլուս, Ալեքսանտրէթ եւ Միջերկրական ծով (էջ 28–29): Անշուշտ, չափազանցութիւն է այս ձեւով Քիւրտիստան համարել այն բոլոր շրջանները, ուր Քիւրտեր բնակած են ժամանակին կամ կ'ապրին ցարդ:

Քիւրտերու ընդհանուր թիւը Մախմուդով կը հասցնէ 9 միլիոնի. այսպէս՝ Թուրքիա 4 միլիոն, Իրան 3.500.000, Իրաք 1 միլիոն, Սուրիա՝ 250.000 եւ Խ. Միութիւն՝ 160.000: Քիւրտերու ընդհանուր թիւին մասին յայտնուած են զանազան կարծիքներ, բայց վիճակագրական ստոյգ տեղեկութիւններու բացակայութեան պատճառով որոշ եւ ճիշդ թիւ մը կարելի չէ տալ:

Գրքի առաջին մասին մէջ, հեղինակը կը ջանայ համադրել պատմաբաններու կողմէ ցարդ յայտնուած կարծիքները Քիւրտերու ծագման մասին: Ինքնըրոյ առարկայ ժողովուրդը դրաւոր յիշատակութիւն չէ ձգած իր ծագման մասին: Քիւրտիստան կոչուած ու աշխարհագրական փոփոխական եւ տարտամ սահմաններով բնորոշուող աշխարհամասի վրայ ապրող հին ժողովուրդներու կամ ցեղերու առուպարանութեամբ է, որ կարելի պիտի ըլլայ ճշդել թէ որո՛նք են այժմու Քիւրտերուն նախնիքը:

Քրիստոսէ առաջ երրորդ հազարամեակին սկսեալ Զագրոսեան լեռներուն վըրայ բնակած է լուլլուբիտ անունով ժողովուրդ մը. բառը կը նշանակէ լեռնական, ուրարտերէնով՝ օտարական. Թըր–նամի: Անոնք երկար ատեն պայքարած են Ուրքատեան մեծ պետութեան դէմ եւ գոյատեւած մինչեւ Քրիստոսէ առաջ Է. դար, երբ ձուլուած են մարական ժողովուրդներու մէջ:

Նոյն հողամասին վրայ, երրորդ հազարամեակէն սկսեալ, գտնուած են նաեւ Քութիները, որոնց մասին յաճախ կը խօսուի սումերական արձանագրութեանց մէջ, իբրեւ լեռնական եւ բարբարոս ժողովուրդ:

Լուլլուբիտներու եւ Քութիներու բնակավայրը կը համապատասխանէ Ուրմիոյ լճի հարաւ եւ հարաւ-արեւմտեան շրջաններուն, ուր յետագային ստեղծուեցաւ Մաննայի պետութիւնը, որ Քրիստոսէ առաջ Ը. եւ Է. դարերուն կռուախնձոր դարձաւ Ուրարտուի եւ Ասորեստանի միջեւ, բայց ի վերջոյ ինկաւ մարական եւ պարսկական տիրապետութեանց տակ: Անկէ ետք, այս երկու ցեղերուն մասին գրեթէ բան չենք գիտեր. բայց, մարական լեզուի եւ ներկայ քրտերէնի բաղդատութենէն պատմաբաններ կը հետեւցնեն, որ անոնց մէկ մասը պէտք է ձուլուած ըլլայ Մարերուն հետ: Աշխարհագրական անուններու նմանութիւն, լեզուի ազգակցութիւն եւ բառապաշարի գրեթէ նոյնութիւն կը նշմարուի մարական լեզուի եւ արդի քրտերէնի միջեւ: Թէ Լուլլուբիտներու, Քութիններու, Մարերու եւ Քիւրտերու միջեւ ցեղակցութիւն գոյութիւն ունի, կարելի չէ հաստատ կերպով ըսել, բայց կենցաղի, պաշտամունքի և լեզուի փոխադարձ ազդեցութիւն եւ երբեմն նոյնութիւն կը նշմարուին այս ժողովուրդներուն մօտ: Քիւրտերու կողմէ բնակուած երկիրն ալ հին պատմագիրներու մօտ զանազան անուններով կը յիշատակուի. այսպէս՝ Քութիներու երկիր, Կորդուենա, Գորգի, իսկ Հայերու կողմէ՝ Կորդուաց աշխարհ, Կորճէք, Կորդիք: ԺԵ. եւ ԺԶ. դարերուն, հայ գրիչներու մօտ մար եւ քիւրտ ժողովուրդները նոյնացած են. այսպէս՝ կը կարդանք տեղ մը. «Բնակեալք յայն աշխարհին որք են Քուրդ, որք Մարք կոչուին»: Ուրիշ ձեռագրի մը մէջ հայ գրիչ մը կը գրէ. «Եկեալ հասին վազվազակի ազգն Մարաց, որ Քիւրտ կոչի»:

Մախմուդով ընդհանրապէս կը կարծէ, թէ այս վկայութիւնները եւ շարք մը ուրիշ փաստեր կը բաւեն ենթադրելու, որ «Մարերը եղել են ժամանակակից Քրդերի նախահայրը» (էջ 21):

Մախմուդովի գործին ամէնէն հետաքրքրական բաժիններէն մէկը այն է, ուր ան կուտայ այժմու Քիւրտերու ցեղաբաժանումը: Ծանօթ է, որ Քիւրտերը մինչեւ այսօր կ'ապրին մեծ մասամբ աւատապետական կարգի տակ եւ բաժնուած են հարիւրաւոր ցեղերու, որոնցմէ շատեր կազմած են ցեղային միութիւններ. ուրիշներ ալ կ'ապրին անկախ: Քիւրտիստանի, այսինքն՝ Իրանի, Թուրքիոյ, Իրաքի եւ Սուրիոյ մէջ կան ընդամէնը 527 ցեղեր, որոնց մեծագոյն մասը խմբուած է 16 ցեղային միութիւններու մէջ. անոնցմէ գլխաւորներն են՝ Մուքրի, Ջաւանրուդի, Ջաֆարանլու, Շադելլու, Հայդարեան, Միլանի, Բերազի, եւայլն:

Այս ցեղերը միշտ միակամ չեն եղած եւ միջցեղային կռիւները անպակաս են Քիւրտերու միջեւ: Ապրելով սահմանակից մէկ քանի երկիրներու մէջ, յաճախ անոնք ծառայած են իբրեւ գործիք՝ տիրող պետութեանց ձեռքը: Անշուշտ, ազգային գիտակցութեան պակասն է պատճառ դարձած, որ քիւրտ ժողովուրդը, հակառակ իր թիւին, ռազմունակութեան եւ գրաւած աշխարհագրական նպաստաւոր դիրքին, չէ կրցած կեդրոնական պետութիւն կազմել եւ ինքզինք պարտադրել Արեւելքի մէջ: Քիւրտերը, ուրեմն, եթէ գիրենք յետնորդները համարենք պատմական Մարերուն, իրենց պատմութեան ընթացքին փոխն ի փոխ ինկած են Պարսկաստանի, Հայաստանի, Հռոմի, Բիւզանդիոնի տիրապետութեան տակ, մինչեւ իրենց մահմետական կրօնքին յարիլը (Է. դար): Այնուհետեւ, Քիւրտիստանի կը տիրեն Արաբները, սելճուք Թուրքերը, Մոնկոլները, Պարսիկները եւ օսմանցի Թուրքերը: Արդէն, ԺԱ. դարէն սկըսեալ, հայ եւ քիւրտ ժողովուրդները կը դառնան իրարու բախտակից:

«Քուրդ ժողովուրդը» գործին հեղինակը իր ուսումնասիրութեան վերջին եւ մեծագոյն բաժինը յատկացուցած է ԺԹ. եւ Ի. դարերու ընթացքին Քիւրտերու մըղած ազատագրական պայքարին: Այդ պայքարը մղուած է մէկէ աւելի ճակատներու վրայ Պարսկաստանի, Թուրքիոյ եւ Իրանի դէմ: Երբ խօսք կ'ըլլայ օսմանեան բռնակալութեան մասին, անշուշտ կարելի չէ լռութեամբ անցնիլ հայեւ-քիւրտ յարաբերութիւններու վրայէն: Պէտք է խոստովանիլ, թէ այս երկու ժողովուրդները բախտակից էին խորքին մէջ եւ, քաղաքական տեսակէտով գէթ, մէկուն առանձնաշնորհեալի դիրքը ոչինչով նախանձելի էր միւսին դժբախտ կացութենէն: Եթէ մէկը մշակութային իր հարուստ անցեալով բռնակալ լուծի տակ կը հեծէր, միւսին ռազմունակութիւնը կը ծառայէր բռնակալին կամքը գործադրելու միայն, իրեն համար առանց մասնաւոր շահի, սպասելով սակայն, որ դըժբախտանալու կարգը իրեն հասնէր:

Մախմուդով մի առ մի կը թուէ այն պարագաները, երբ, շնորհիւ մասի վրայ համբուող քիւրտ պայծառատես ցեղապետներու, փորձուած է գործակցութիւն յառաջացնել Քիւրտերու եւ Հայերու միջեւ: Կը մոռնայ սակայն յիշելու Հայերու եւ մասնաւորաբար Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ կատարուած եւ բազմիցս կրկնուած քայլերը, որոնց նպատակն էր համոզել քիւրտ ցեղապետները, թէ Հայերու բնաջնջումը այն հանգրուանն էր, որուն պիտի յաջորդէր Քիւրտերու իսկ բնաջնջումը: Ու միայն կը մոռնայ արձանագրելու այս իրողութիւններ, այլ և

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԱՏԵԱՆԸ ԵՒ ՊԵՐԼԻՆ

*

«Նիւ Եորք Հերըլտ»ի մէջ, ծանօթ... գրող Տ. Լորտնս, կ'անդրադառնայ ... չեւի Պաքթի մէջ արտասանած ... ճառին ու այս առթիւ Պերլինի ... մասին շահեկան կարծիքներ կը յ...

Նիքիթա Խրուշչեւ նորէն հրապարակ... պղտորեց: Իր վերջին ճառով յայտարարեց թէ Խորհրդային Միութիւնը եթէ ... ռանձին դաշնագիր մը ստորագրէ Արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, Արեւմտեան ... նակիցներու Արեւմտեան Պերլինի իրաւունքները ջուրը կ'իյնան:

Ասիկա կրկնութիւնն է իր նախորդ ... պառնալիքին, սակայն տարօրինակ ... ներկայ «խաղաղ գոյակցութեան» շըջա... նին կը վերանորոգէ իր սպառնալիք... Խորհրդային վարչապետը թերեւս ... անհամարձակ փորձ մը կը կատարէ ... քելու այն միւս փաստը, որ Թուրքի... ետք, հայ գիւղացիին երկրորդ պատճառը Քիւրտն էր: Այս մէկը — կ'ըսէ, անգլիացի եւ Ֆրանսացի աշխարհակալներու յերիւրանքն է:

Չենք զարմանար, որ հայկ. պետութեան հիւրընկալութիւնը վայելող քիւրտ հեղինակ մը խուսափի նման խոստովանութիւններ ընելէ: Բայց մեզ կը զարմացնէ այն իրողութիւնը, թէ ինչպէս հայկ. պետութիւնը թոյլ կուտայ, որ «գողը տանուտէրը դող բռնէ». Մինչեւ հիմա համայն աշխարհի գիտցածն այն էր, որ Հայերը կը ջարդուէին Քիւրտերու կողմէ: Մախմուդով կը պնդէ սակայն թէ հակառակն է ճիշդը: Ահա՛ իր վկայութիւնը այս մասին. «Առաջին համաշխարհային պատերազմից յետոյ, մինչեւ սովետական կարգերի հաստատումը Թուրք ջարդարարները, դաւելով Կարսի, Նախիջեւանի, Սուրմալուի գաւառները, անխնայ կոտորում էին Քրդերի եզդի հատուածին, իսկ տխրահռչակ դաշնակ խմբապետները քուրդ աշխատաւոր ... գալների Թուրքիայում կատարած գազանութիւնների վրէժը լուծում էին Հայաստանում բնակուող անմեղ քուրդ բնակչութիւնից՝ հրի ու սրի քաշելով նրանց» (էջ 221–222):

Մախմուդով ապա կը պատմէ թէ ... ու գրախօսային կեանք ստեղծուած ... Քիւրտերուն համար, «սովետական կարգերի հաստատում»էն ետք եւ թէ ... լիր ընդունելութեան արժանացած ... նոնք արդի Հայաստանի մէջ, ... տնտեսական կեանքի վերելքին ... րենց համար յարմարութիւն ... ծուած է գիր ու գրականութիւն ... լու, թերթ հրատարակելու, համա... յաճախելու եւ քաղաքական վառ... նկարներով ապրելու:

Ն. ՓԱՄՓՈՒՇԵԱՆ

ՕՍԳԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

ՅԱՐԳԻ ԿԻՆԸ

Ատենօք, բարձրաբերձ բլրակի մը վրայ կառուցուած ագարակի մը մէջ կ'ապրէր բարի մարդուկ մը, որ կը կոչուէր Կիւտպրան:

Անմիջապէս ըսենք որ Կիւտպրան ունէր պատուական կին մը, բան մը որ երբեմն կը պատահի, եւ սակայն, ինչ որ հազուադէպ է, Կիւտպրան տեղեակ էր թէ իր կինը գանձ մըն էր:

Ամոլը կ'ապրէր խոր համերաշխութեան մը մէջ, կատարելապէս ըմբոշխնելով խաղաղ կեանքի մը բոլոր առաւելութիւնները, առանց զբաղելու ո՛չ իրենց նիւթական կարողութեամբ եւ ոչ ալ թաւալող տարիներու արագաալաց գնացքով:

Ինչ որ կ'ընէր Կիւտպրան, լրիւ կը համապատասխանէր իր կնոջ բոլոր ցանկութիւններուն, այնպէս որ բարի մարդուկը տանը մէջ երբ որեւէ գործ ընէր, բան մը փոխէր, առարկայ մը տեղահան ընէր, անպայման կ'արժանանար իր կողակցին անվերապահ երախտագիտութեան ու շընորհակալութեան:

Մնաց որ, հեշտ կեանք մը ունէին: Ագարակը իրենց սեփականութիւնն էր: Դրբիւր ոսկիի պահեստի հնչուն դրամունէին մեծ պահարանի գզրոցին մէջ, ինչպէս նաեւ երկու յաղթամարմին կովեր՝ ախոռատան մէջ:

Ոչինչ կը պակսէր իրենց. կրնային հանդարտութեամբ ծերանալ առանց վախ ունենալու խոնջէնքէն եւ թշուառութենէն. ոչ ալ պէտք ունենալու ուրիշներու գութին եւ կարեկցութեան:

Գիշեր մը, երբ այր ու կին կը խօսէին իրենց գործին եւ իրենց ապագայի ծրագիրներուն մասին, Կիւտպրանի կինը ըսաւ ամուսնոյն.

— Սիրելի բարեկամս, միտք մը յղացայ: Պէտք է տանինք մեր կովերէն մէկը եւ քաղաք տանելով զայն ծախենք: Երկրորդ կովը որ պիտի պահենք, բաւականաչափ կաթ ու կարագ պիտի կրնայ տալ մեր պէտքերուն համար: Ի՞նչ պէտք ունինք յոգնելու ուրիշներուն համար: Դրամ ունինք՝ որ կը քնանայ գզրոցին մէջ, զաւակ չունինք, աւելի լաւ չէ՞ որ խնայենք մեր տակաւ ծերանալ սկսող բազուկները: Տանը մէջ բաւականաչափ գործ պիտի ունենանք ընելիք, քանի որ միշտ ալ պիտի կարենաք գտնել կարասի մը եւ կամ գործիք մը նորոգութեան կարօտ: Իսկ ես, այսպէսով, աւելի յաճախ առիթը պիտի ունենամ վայելելու ձեր ընկերակցութիւնը:

Կիւտպրան գտաւ որ, ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ կինը իրաւունք ունէր:

Հետեւեալ օրն իսկ, գեղեցիկ օդով մը, մեկնեցաւ դէպի քաղաք իր կովով, զայն ծախելու համար: Սակայն, պզպզի օր շըլլալով, յաճախորդ չկրցաւ գտնել:

— Է՜հ, հոգ չէ, փիլիսոփայեց Կիւտպրան, ճամբան երկար չէ, ինչպէս որ եկայ, այնպէս ալ կը վերադառնամ եւ ախոռիս մէջ տակաւին բաւականաչափ խոտ ունիմ կովս կշտացնելու համար:

Ու այս խորհրդածութեամբ, հանդարտօրէն բռնեց իր տան ճամբան:

Քանի մը ժամ ետք, երբ ինքզինքը արդէն քիչ մը յոգնած զգաց, պատահեցաւ մարդու մը որ ձիու մը սանձէն բռնած քաղաք կը տանէր: Ձին հուժկու կենդանի մըն էր, ամբողջապէս համետուած ... ասպանդակուած:

«Ճամբան երկար է, գիշերը շուտ վրայ պիտի հասնի, խորհեցաւ Կիւտպրան, եւ ես բաւական ուժ պիտի չունենամ այսպէս իմ կովս քարշ տալու: Ետքը, պէտք պիտի ըլլայ որ վաղը նոյն գործողութեան վերսկսիմ: Ահա՛ ձի մը որ աւելի օգտակար կրնայ ըլլալ ինծի համար եւ ես տուն պիտի վերադառնամ հպարտ գլուխով, նման հարուստ ու ականաւոր անձնաւորութեան մը: Եւ ո՞վ է որ հպարտ պիտի զգայ ինքզինքը, տեսնելով իր ամուսնոյն յաղթական ու վեհապանծ գնացքը. անկասկած ծերունի Կիւտպրանի կինը...»:

Այս մտածումէն ետք, մօտեցաւ ձիուն տիրոջը, յարմարեցաւ անոր հետ եւ իր կովը փոխանակեց ազնուացեղ երիվարին հետ:

Բայց անգամ մը որ հեծաւ կենդանիին վրայ, սկսաւ զղջալ: Կիւտպրան ... եւ ծանր, իսկ ձին՝ երիտասարդ, ... խոյժ, գիւրագրգիռ:

Կէս ժամ ետքը, մեր նորընծայ ձիա... իր արդէն հեւիոտն կ'ընթանար, ... բռնած իր ձիուն սանձէն, որ ամէն ... կեան ոստումներ կ'ընէր, կը վրնջէր ... իր գլուխը կը ցցէր հովուն դիմաց...

— Շատ վատ գործ մը տեսայ. ... ուեցայ այս փոխանակութենէն. ... ցաւ ծերունին, երբ նոյն պահուն ... րեց գիւղացի մը որ պարարտ ... ձգած իր առջին կը յառաջանար:

— Գամը նոյնիսկ, երբ պէ՛տք է ... օգտակար է քան փայլող ազնու... ինչպէս կը կրկնէ յաճախ կինս, ... րովի Կիւտպրան:

Եւ անմիջապէս իր ձիուն հետ փո... խոզը...

Գեղեցիկ գաղափար մըն էր ... եւ սակայն Կիւտպրան մոռցած էր ... ուի առնելու ազատ կենդանիին ... ղաչարժութեան պարագան, ... ցեխին մէջ թաւալելով, չէր ուզեր ... տեղէն շարժիլ:

Ծեծեց կենդանին, հրեց զայն իր ... րուն ներած չափով, եւ սակայն ... խոզը նախընտրեց մնալ ցեխին մէ... չշարժիլ տեղէն, ճիշդ այնպէս, ... նաւ մը՝ աւազակոյտին մէջ խրած...

ԷՏՈՒԱՐ ՏԸ ԼԱՊՈՒԼ...

(Շար – 1)

մաղարական պատճառներ ունէր կրկնե–լու եւ հաստատելու իր սպառնալիքը: Վե–րին Ժողովը Փարիզի մէջ պիտի գումար–ւի Մայիսի կէսերուն (16): Մաս–ուր Մայիսի կէսերուն ոչ մէկը նախորդ կառավարութիւններէն ոչ մէկը մինչ այդ պիտի ուզէր իր տեսակէտները յրապարակաւ յայտնել: Ցատկանշական է սակայն որ Խրուշչեւ այժմ խնդրոյ ա–ռարկայ կ'ընէ Դաշնակիցներու համաձայ–նութիւն, որ ստորագրուած էր Երկրորդ Համաշխարհային պատերազմի վաղորդայնին: Եթէ մեծ պետութիւններէն մէկը կրնայ չեղ–եալ յայտարարել ընդհանուր համաձայ–նութիւն մը այդ պարագային ոչինչ կ'ար–ժեն միջազգային համաձայնագիրները եւ դաշնագիրները:

Հարցը ուրեմն «օրէնսգիտական» բնոյթ կը ստանայ: Արդ, պէտք է կարգադրուի միջազգային ատեանի մը կողմէ: Նման ատեան մը գոյութիւն ունի Լա Հէյի մէջ որ ճանչցուած է «Արդարութեան Միջազ–գային Ատեան» անունին տակ: Անշուշտ, արդարադատութեան եւ ողջախոհութեան դէմ պիտի ըլլար ըսել թէ յիշեալ Միջազ–գային Ատեանը իրաւունք չունի քննելու նմանօրինակ հարցը — Դաշնակիցներու ի–րաւունքները կարե՞լի է իրարմէ անջա–տել: Անոնցմէ մէկը իրաւունք ունի՞ չեղ–եալ նկատելու եւ ուրանալու միւսներուն իրաւունքները:

Միւս ալ վէճի առարկայ դարձած է Դաշնակիցներու որոշումը կրաւուած Գերմանիան չորս շրջաններու բաժնելու եւ ռուսական շրջանէն ներս միւս դաշ–նակիցներու երթեւեկի իրաւունքը: Ճիշդ է թէ դաշնագրին մէջ յականէ յանուանէ ոչինչ յիշուած է այս մասին, սակայն չէ յիշուած, որովհետեւ նման հարց մը ծառանալու պատճառ մը չէ տեսնուած: Հոն էին զինուորական ներկայացուցիչ–ներ յաղթական երեք պետութեանց — Խորհ. Միութիւն, Մ. Նահանգներ եւ Անգլիա եւ ճշդելու վրայ էին պար–տուած երկրի մը գրաւման պայմանները: Անհեթեթութիւն պիտի ըլլար մտածել թէ որովհետեւ ոչինչ յիշուած է պայմաննե–րու մասին, ուստի գրաւման ուժերը կը զրկուին իրենց իրաւունքներէն:

Գրաւման բանակի մը իրաւունքները երբ առնչանձնուրուած են ուրիշ գրաւման բանակներու իրաւասութիւններուն հետ կը վերածուի միջազգային հարցի մը, եւ տարակարծութեան մը պարագային Լա Հէյի ատեանը, որ միջազգային բնոյթ ու–նի, իրաւասութիւն կ'ունենայ քննելու տարակարծութիւնը: Անշուշտ ստորա–գրող կողմերէն մէկը կրնայ հրաժարիլ իր իրաւունքներէն, սակայն չի կրնար ու–րանալ միւս ճակատին իրաւունքները:

Բոնի որ այս հարցը օրէնսգիտական բոյթ կը կրէ, երկու կողմերու միջեւ ե–ղած բանակցութեանց ձախողութեան պա–րագային, Միջազգային Ատեանին կ'իյ–նայ որոշում եւ վճիռ տալ:

Կար ժամանակ մը երբ միջազգային տարակարծութիւնները հարթելու դրա–կան միջոց ցոյց կը տրուէր Միջազգային Ատեանը: Անցեալին շատ մը վէճեր եւ անհամաձայնութիւններ ղերադոյն իրա–ւարարութեան մը յանձնուած էին: Լա–տին Ամերիկայի պետութիւններու միջեւ ծագած բազմաթիւ հարցերու քննութեան եւ կարգադրութեան վերին իրաւարարու–թիւնը յանձնուած է Մ. Նահանգներու Գերագոյն Ատեանին:

Բախտորոշ է որ գոյութիւն ունի Լա Հէյի միջազգային ատեանը որ կ'ընդունի կողմերու միջեւ ծագած որեւէ վէճ, ան–կախ այն հանգամանքէն որ կողմերէն մէ–կը կամ միւսը անդամ է կամ ոչ ատեա–նի կազմին: Եթէ Խորհ. Միութիւն իրա–պէս ուզէ խաղաղ միջոցներով հարթել տարակարծութիւնը, պէտք է ընդունի հարցը տանիլ մինչեւ Լա Հէ:

Արեւմտեան Գերլինի կնճիռը մէջտեղ եկաւ Խ. Միութեան սպառնալիքին առ–թիւ: Արդարեւ, այս վերջինը յայտարա–րեց թէ այլեւս արեւմտեան Դաշնակից–ները պէտք է հրաժարին քաղաքի արեւ–մտեան բաժնի իրենց իրաւունքներէն, քանի որ Արեւելեան Գերմանիան պիտի ստանձնէ բոլոր իրաւասութիւնները:

Պարզ է թէ Արեւմուտքը մտադիր չէ հրաժարելու իր իրաւունքներէն եւ նման որեւէ փորձ պիտի հանդիպի զինուորա–կան ընդդիմութեան: Նիքիթա Խրուշչեւ գիտէ այս պարագան, ուրեմն եթէ քա–րոզչական նպատակներով է որ կ'ընէ մի–այն, այն ատեն ոչ մէկը մտահոգուելու պատճառ ունի: Սակայն եթէ մտադրած է գործի անցնիլ եւ գործադրել իր սպառ–նալիքը, այդ պարագային Միջազգային Ատեանի իրաւարարութեան դիմելու կարծիքը օգտակար եւ պատուաբեր լու–ծում մը պիտի ըլլայ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11–24Ի 45ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՎԻԷՆ (Յառաջ).— Այլեւս սրբազան ա–ւանդութիւն մը — հասկցէ՛ք, անժխտա–ձգելի պարտականութիւն մը դարձած, Մեծ Եղեռնի 45րդ տարեդարձը, պարտ ու պատշաճ հանդիսութեամբ տօնուեցաւ, այս կիրակի, 24 Ապրիլին, Սէրքըր Կաթո–լիկի հանրածանօթ սրահին մէջ:

Բայց նախապէս, Ջատիկի երկրորդ օ–րը, Մեռելոցին, Ազգային Միութեան վարչութիւնը գեղեցիկ գաղափարն ունե–ցած էր հոգեհանգստեան պաշտօնով եւ Ս. պատարագով (պատարագիչ՝ Տէր Թորգոմ Փօսթէքեան՝ Լիոնէն) պատուե–լու մեր մէկ ու կէս միլիոն նահատակնե–րու յիշատակի տօնը, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ:

Այս տարի ալ, Համազգային պատօ–նին նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Ազգային Միութիւնը — միշտ առժամեայ պիտակով — եւ որուն աջակցեցան գա–ղութին կազմակերպութիւնները եւ դա–նազան Միութիւններ:

Համերաշխ ոգին եւ միասնաբար գոր–ծելու եռանդը, դրդիչ եւ նոյնքան հրա–պուրիչ մղում տուած էր մեր հայրենա–կիցներէն շատերուն ներկայ գտնուելու ա՛նպայման, յիշատակի մեծ տօնակատա–րութեան:

Ազգային Միութեան Նախագահը Պ. Արտաշէս Զաքարեան բացումը կատարե–լով ողահանդէսին, բեմ հրաւիրեց յա–ջորդաբար, կազմակերպութեանց եւ Մի–ութեանց ներկայացուցիչները: Եւ այս–պէս, Մալաթիոյ Կրթ. Միութեան (Պ. Տօնիկեան), Վասպուրականի Հայրենակց. Միութեան (Պ. Խ. Տէրտէրեան), Կա–պոյտ Խաչի (Տիկ. Վ. Ռստիկեան), Հ. Մ. Ը. Մ.ի (Օր. Հ. Փլթոյեան), Հնչակ–եան կուսակցութեան (Օր. Ա. Մելիք–եան), Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի (Օր. Գի–նոսեան) եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վիէ–նի կազմի կողմէ եղան ընտիր արտասա–նութիւններ, երգեր եւ ճառախօսութիւն–ներ:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Յակոբ Վարժապետեան (Լիոնէն):

Բանախօսը, իր ուրախութիւնը յայտնելէ վերջ, որ Վիէնի մէջ միասնա–կանութիւն մը ստեղծուած էր տօնելու համար մէկ սիրտ, մէկ հոգի մէկուկէս միլիոնէ աւելի նահատակներու յիշատա–կը, յիշեց յուզիչ դրուագներ, պատմա–կան դէպքեր աքսորէն եւ Մեծ Սպանդէն:

Յուզումով եւ նոյնքան վստահութեամբ ծանրացաւ մեր պարտականութեանց վը–րայ որոնց բծախնդիր եւ անսայթաք գոր–ծադրութենէն կախուած է մեր ապագայի ապահովութիւնը եւ մեր ժողովուրդի տե–ւականութիւնը: Խոր համոզումով յիշեց նաեւ հայ ժողովուրդի ձեռք բերած ազա–տագրական հրաշալի մեծ «դէպքերը», արձանագրուած Հայոց նորագոյն պատ–մութեան գրքին մէջ. — Վասպուրականի հերոսամարտ եւ Մայիս 28: Այս գեղեցիկ եւ մեծիմաստ խօսքերով վերջացուց Պ. Յակոբ Վարժապետեան իր կուռ եւ ամ–փոփ բանախօսութիւնը:

Հանդէսին նախագահը, փակեց սգա–տօնը ուղղելով շնորհակալութեան խօս–քեր նախ յարգելի բանախօսին եւ ապա բոլոր անոնց, որոնք մասնակցեցան գե–ղարուեստական բաժինին եւ ներկայ հա–սարակութեան որ գիտակից եւ երախտա–գէտ սիրով եկած էր իր յարգանքի տուր–քը մատուցանելու մեր անթաղ, անշիրիմ պաշտելի նահատակներու յիշատակին:

× ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ընտանեկան խնջոյքը Ապրիլ 3ին, կիրակի, տեղի ունեցաւ Հա–մօ Օհանջանեան ակումբին մէջ, ուր ըն–տանեկան ջերմիկ մթնոլորտի մէջ, գի–տակից եւ հաւատաւոր հայրենակիցներ, իրենց ընտանիքներով ուրախ պահեր ան–ցուցին եւ մասնակցեցան տարեկան այս ձեռնարկի յաջողութեան:

Տիկին Ով. Խօջաիւղեան, Վիէնի Կա–պոյտ Խաչի գործունէութեան եւ նպա–տակներուն շուրջ տուաւ ամփոփ եւ շա–հեկան տեղեկութիւններ, յորդորեց ներ–կաները եւ մասնաւորաբար ծնողքները, որ օգնեն իրենց կարողութեան չափով, Կապոյտ Խաչին, կանացի այս մեծ եւ հրաշագործ կազմակերպութեան:

Ապա բեմը յանձնուեցաւ երեք դպրոց–ներու աշակերտութեան եւ իրենց ուսուց–չին, գործադրելու համար համեստ, շատ համեստ յայտագիր մը:

Պաշտօնական յայտագրին գործադրու–թիւնը լրանալով եւ Պ. Կ. Տէրմոյեան սեղանապետ ընտրուելով, սրահը ուրախ զուարթ տրամադրութեան տակ սկսաւ թնդալ եւ խայտալ: Կիւլպէնկ Զարդարեան, նախկին աշակերտ Կապոյտ Խաչի դպրոցին, իր երեք արդիական փանթէզիներով խնջոյքին փայլը աւել–ցուց: Առանց բացառութեան, ամէնքը յօժարակամ աջակցեցան սեղանապետին, մինչեւ երեկոյեան ուշ ատեն՝ խմբերգ–ներով, մեներգով, ճառախօսութեամբ, կատակներով եւ ինքնաբուխ նը–ւէրներով (Մ. Անտոնեան, Տիկ. Թար–վէզ Մալխասեան):

× ՎԻԷՆԻ Հ.Մ.Ը.Մ.ի մարզական ե–ղանակի լրանալուն կը մնայ, միայն մէկ պաշտօնական մրցում, 8 Մայիսին: Ապա կը սկսի մեծ արձակուրդը:

Ութիչ տարիներ, մօտիկ անցեալին, Հ. Մ.Ը.Մ.ական քոյր Միութիւններ իրար կը փնտռէին իրարու հետ մրցումներ, բաժակի մեծածախս մրցումներ կը կա–տարէին: Իրարմով կը հետաքրքրուէին եւ կ'ուզէին միասնականութիւն մը ստեղ–ծել Հ.Մ.Ը.Մ.ի շուրջ:

Բայց հիմա, ամէն ինչ մոռցուած, քոյր Միութիւնները ամփոփուած իրենց պատ–եանին մէջ, կ'անցընեն պաղուկ, անտար–բեր շրջան մը: Իրապէս անհարազատ եւ անհրապոյր երեւոյթ: Ի՞նչ ըսենք, ան–շուշտ ներկայ օրերու անողոք պարտա–դրանք...:

Կ. Տ.

Շատ ծեր կին մը, որուն երիտասար–դութիւնը ինչպէս նաեւ չափահաս տա–րիքն ալ շատ փոթորկալից եղած է, մա–համերձ է եւ կ'ուզէ խոստովանիլ:

Երբ քահանան կուգայ՝ միւս նէրկանե–րը կ'ուզեն հեռանալ՝ զանոնք առանձին ձգելու համար:

Պառաւը կը գոչէ.

— Ո՛չ, մի՛ երթաք: Կրնամ բարձրա–ձայն ընել խոստովանութիւնս, առանց զայթակղեցնելու ձեզմէ ոեւէ մէկը: Տէր Հայր, կ'ըսէ, երիտասարդ էի, գեղեցիկ էի: Գեղեցիկ ըլլալս բոլն իմծի եւ հաւա–տացի: Մնացեալը դատեցէ՛ք:

ՄՏԱՑԱՆՔ

ՍԻՈՆ, կրօնական, գրական, բանասի–րական ամսագիր, Հրատարակութիւն Ե–րուսաղէմի Պատրիարքութեան, Թիւ 3, Մարտ 1960:

ՅԱՌԱՋ.Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (192)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈԼՈՐՈՒՄԸ

Զ.

Եւ երիկուն մը՝ վերջապէս՝ գեղուն խնդութեամբ մը հաղորդեց Սոֆիի թէ բաւական գոհացուցիչ գործ մը գտած էր կարեւոր փաճառատան մը մէջ, որուն պիտի սկսէր քանի մը օրէն. թէ գումար մըն ալ ձեռք բերած էր, նոր տան մը մէջ իրենց տեղաւորման ծախսերուն համար, եւ թէ հետեւեալ օրն իսկ կրնային ընդ–միշտ թողուլ այդ չարաշուք յարկը եւ հեռանալ:

Սոֆի անխառն հրճուանքով մը ընդու–նեց այս լուրը, որուն այնքան անհամբե–րութեամբ կը սպասուէր այնքան ատե–նէ ի վեր:

Կիւլիւկ հանըմի իմաց տուին գործը. խեղճ կինը ուրախութեան արցունքներ թափեց, ու փոխն ի փոխ համբուրեց աղ–ջիկն ու տղան, իրարու վրայ քանի մը ծունկ աղօթք ըրաւ, բազկատարած, փառք տալով Աստուծոյ ու երկնքի բոլոր սուրբերուն: Իրենց փրկութեան կոչնա–կին ձայնը լսել կարծեց:

Վերջին արգելքները ինկած անհետա–ցած էին այն ճամբուն վրայ, որուն հարթ հաւասար գիծը կ'երեւար հիմա իրեն՝ սպիտակ ու փողփողուն:

Որոշուեցաւ որ յաջորդ օրը Սոֆի՛ հա–նըմին յայտնէր իրենց անմիջական մեկ–նումին հարկաւորութիւնը եւ հրաժեշտ առնէր անկէ, ինչպէս նաեւ տղոցմէն: Բնաւ տեղի պիտի տար եւ անզիջուելի պիտի մնար հանըմին ստիպումներուն:

Նոյնպէս որեւէ վարձատրութիւն պիտի մերժէր, եթէ հանըմը առանց բան մը ընել ուզէր իրեն: Նմանապէս հոն պիտի թողուէին բոլոր այն առարկաները որոնք Սոֆիին գործածութեանը յատկացուած էին, բոլոր իրերը որոնք այնքան տխուր յիշատակներ կ'արթնցնէին:

Հետեւեալ օրը, ամէն բան կարգադրելէ յետոյ, Համբիկ իրիկուան ապարանք պի–տի դառնար, առնելու համար Սոֆին ու Կիւլիւկ հանըմը:

Թումիկին տղան կեանքին առաջին եր–ջանիկ օրը կ'ապրէր:

Առտուն, համբուրելէ յետոյ Սոֆին որ ջերմօրէն փոխարինեց այդ ողջագուրան–քը, գնաց վերջին պատրաստութեանց ե–տեւէն:

Գարնանավերջի ճառագայթարձակ վը–ճիտ օր մըն էր: Իր երջանկութեան՝ բը–նութիւնն ալ ուրեմն կը մասնակցէր:

Իր հրճուանքին սաստկութեանը տակ, երբեմն կը մղուէր չհաւատալու որ ինք երկարամեայ տառապանք մըն էր ապ–րած սկիզբէն, կարծես բոլոր իրերը բնա–կան ու հանդարտ ընթացքով մը քալած էին:

Եւ ի՜նչ յաղթանակ ամիրային այդ շը–քեղ ու հպարտ թոռանը վրայ տարուած. ի՜նչ վրիժառութիւն՝ իրեն հասցուցած անոր բոլոր չարիքներուն դէմ:

Ծամբան, կամ հոս հոն կեցած ատենը, առանց ուզելու, կ'անդրադառնար անցեալ դէպքերու, մինչեւ իր պատանեկութեան մանր մունր եւ շատոնց մոռցուած ան–նշան պարագաներուն, մանաւանդ իր սի–րային ողբականին դրուագներուն:

Ոսկորներուն մէջ սարսուռներ կը շըր–ջէին՝ օձի պա՛ղ սողումներով, քանի՛ մակարդ յամառութեամբ մը միտքը գար նամակին հիւանդոտ պատմութիւնը. չնչասպառ եւ դողդղահար՝ խելոյն հի–մակուան երանութեան գաղափարին կը կառչէր չնուաղելու համար. հապա այդ անիծեալ ապարանքին տակ իր գիշերա–յին երկարօրի սպասումները, ու համ–բոյրը որ վճռական հարուածն էր եղած եւ որ կարծես դեռ հոն, պատուհանին վերեւը կախուած կը մնար՝ չարաղէ՜տ խորհրդանշան:

Ցետոյ, իրարու ետեւէ, հօրը մօրը պատկերները կուգային աչուըներուն առ–ջեւէն կ'անցնէին. ո՞ւր էին անոնք, ո՛հ, խեղճերը. Թշուառութիւնը մէկ-մէկ հար–ուածով քշած տարած էր զանոնք: Մա՜յ–րը մանաւանդ, հէք սիրելի մայրը. ի՜նչ սպաննած էր զանի:

Համբիկ կ'ուզէր տեսնել հիմա անոնց վշտաշարչար դէմքերը՝ իր այդ յամեցած երջանկութենէն ճառագայթի, հրճուանքի բաժինին առնելու համար վերջապէս:

Տամբին վերջին արարուածը իրմով կը լմննար. լեռ, ձոր, ծովեզր իր աստան–դական կեանքը, բոկոտն քըջազգեստ, վայրենի, ձկնորսներուն պնակէն ուտե–լով, սրաճրաններու նաւարաններուն տա–կը քնանալով, շուներու քովն ի վեր, ա–նոնց հետ չունեչ չունչի: Այս կեանքէն հա–ճոյք զգացած էր, թաղուա՛ծ էր անոր մէջ:

Ցանկարծ ձեռք մը երկնցած էր իրեն, մողական ու փրկարար, այն միեւնոյն ձեռքը որ թեթեւ շարժումով մը դժբախ–տութեան գեհենը նետած էր զինքը: Բայց հիմա, Համբիկ ուժգնօրէն կը դատապար–տէր ինքզինքը՝ վայրկեան մը տարակու–սած ըլլալուն Սոֆիին սիրոյն անկեղծու–թեան վրայ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԵՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ՕՐՒՈՐԴ ՆԱՏԻՆ ՌՈՒԱ
եւ
Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՕՆՈՍԵԱՆ
Նշանուած
Ապրիլ 24, 1960
Կնքահայրութեամբ Պ. ԳԷՈՐԳ ՊԱԼԱ – ՊԱՆԵԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 28 Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մայիս 28, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ Թաղապետարանի սրահը:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ ետք:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3,30ին, Ռիւ Ժէի Սէն – Լուի *սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ տեղւոյն Հայ Ազգ. Եկեղեցական Միութեան:*

Կը նախագահէ Պ. Տ. ՍԹԱՄՊՈՒԼԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն մասնակցող կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական բաժին՝ Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի պատրաստութեամբ:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի՝ Մայիս 8, ժամը 16ին
ՍԱԼ ՍԷՆ ԼՈՒԻ — ՍԷՐՔԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հայկական համերգ Լիոնի եւ Վիէնի միացեալ երգչախումբերով, ղեկավարութեամբ ԼԵՒՈՆԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ:

Յայտագիր: 12 *քառաձայն երգեր.— Կոմիտաս վրդ., Բ. Կանաչեան, Գ. Մ. Ալէմշահ, Ա. Խաչատուրեան, Գ. Սիւնի եւ Ա. Պատմագրեան:*

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐԱՏ ՌՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Մայիս 7ին, «Ռուա Ռընէ» սրահին մէջ, ժամը 21,30էն մինչեւ առաւօտ

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Այս առթիւ պիտի քաշուի Միութեան 1959ին հրապարակ հանած վիճակահանութեան տոմսերը:

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 5 Ն. Ֆ.

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ
45րդ տարեդարձը Վիէնի մէջ, Մայիս 28ին, շաբաթ օր:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Գործաւոր մը կամ գործաւորուհի մը, դերձակի մօտ աշխատելու համար: Դիմել

BASMADJIAN
39, Rue Montmartre Paris 2ᵉ GUT. : 76-50

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Ապրիլեան Նահատակաց հոգւոց հանգստեան համար:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը անխտիր, յարգելու համար մեր բիւրաւոր անշիրիմ նահատակներուն յիշատակը: Երգեցողութիւնները կը ղեկավարէ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերոյեան:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Շաւիլէն Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Տէր–Գալուստեան, փոխան ծաղկեպսակի, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կը նուիրեն 30 Ն. Ֆ., իրենց սիրեցեալ մեծ–մօր, այրի Տիկին Փերրոնէ Տէր–Վարդանեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

Այս տխուր առթիւ, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Տէր–Գալուստեան Շաւիլի դպրոցին կը նուիրեն 20 Ն. Ֆրանք:

(Մտանայ Նուիրատուէն):

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԻ

Հայ երիտասարդ կին մը սպասուհիի գործ կը փնտռէ, բնակարանի կարելիութեամբ: Դիմել Ազգատախնամի գրասենեակը՝ 32, Ռիւ տը Թրէվիզ, կամ հեռաձայնել Փրովանս 77-73:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վարդանանցը *կը ներկայացուի Լիոնի մէջ Մայիս 14ին:*

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՊՈՐՏՕՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտօյի «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի ժամը ճիշդ 15,30ին, Մուլէն – Պլէօյի *սրահը (Սընոն):*

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ եւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրեն հետեւեալ մարմինները.—

5 *Մայիս, հինգշաբթի՝* Փօթօրիկ:
6 *Մայիս, ուրբաթ* Արծիւ:
7 *Մայիս, շաբաթ՝* Ջաւարեան:
8 *Մայիս, կիրակի՝* Վարդան:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.-ի եւ Շրջ. Կ.-ի ներկայացուցիչները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ շրջանիս Նոր Սերունդի բոլոր Թաղերու ներկայացուցիչները, այս շաբաթ, 7 Մայիս, իրիկուն ժամը 21ին, « Ահարոնեան » սրահին մէջ: Ներկայ պէտք է ըլլայ նաեւ Մարսէյլի Ն. Ս.-ի Շրջ. Վարչութիւնը:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի ՏԻԿՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ յանձնախումբին կողմէ կազմակերպուած՝ Միութեան հիմնարկութեան 54րդ տարեդարձի հանդիսութիւնը Մայիս 6ին, ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին, Օթէլ Լիւթէսիայի *շքեղ սրահին մէջ, 43,* Պուլվար Ռասփայլ:

Հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժին. — Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ Կարպիս Աֆրիկեանի: Մ. Պօղոսեան (*երգ*), Օր. Գաբոյեան (*արտասանութիւն*):

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ծախքերու մասնակցութիւն 10 Ն. փրանք

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

SALLE PAUL FARALICQ
21, Rue Yves Toudic (Métro ; Bonsergent et République)

Երեքշաբթի, 24 Մայիս, ժամը 21ին
ՆԱԶԱՐԷԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ կուտայ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ,
ուր Փարիզահայ ամենասիրուած դերասաններու կազմով կը ներկայացուի՝

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգ. 3 արար *Մոլիէրի «Ակամայ Բժիշկը» հանրածանօթ գործէն հայկական կեանքի վերածուած*
ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ կողմէ

Կը մասնակցին՝ Օր. Շուշանիկ Գէորգեան, Պ. Պ. Արտաշէս Գմբէթեան, Ն. Մարգարեան, Ն. Պշտիկեան, Ժագ Սթեփանօ, Աշոտ *եւ այլ երիտասարդ ուժեր, ինչպէս նաեւ*
Հ. Խրտըշեան — Լա Շաստեր

Այս ներկայացումը կը փոխարինէ նախապէս ծանուցուած «Մրնկլզակցիներու Միութիւնը» կատակերգութեան բեմադրութիւնը, որ յետաձգուած է հեղինակին՝ Գրիգոր–Վահանի անակնկալ եւ ծանր վիճակով հիւանդանոց փոխադրութեան հետեւանքով:

. Մուտքի գիները ժողովրդական:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պղտիկներու արձանագրութիւնները պիտի փակուին Մայիսի վերջ:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20: Անկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս Թրիւտէն 27-35:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՔԱՂԱՔ, Տիկ. Թութէլեան, 4 Ռիւ Փարմանթիէ:

ՊՈՄՈՆ, Տիկ. Տօլպաշեան, 23 Պուլվար տը Պոմոն:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ, Տիկ. Շալճեան:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. « Նոր Սերունդ*»ի* կեդր. վարչութեան կողմէ
Ե. Դասախօսութիւն

Նիւթ՝ Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը *(Բ. մաս)* *Դասախօս՝ Ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ*

Այս ուրբաթ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներուն Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է:

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ժանթիյիի դպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Պատգամաւորներու ընտրութիւն:

Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ:

×

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, կ. ե. ժամը 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17, Ռիւ Պլէօ Մէթրօ՝ Քատէ:

Օրակարգ.— *«Ծոմապահութեան Օր.» ուան հաշուետուութիւն, Պատգամաւորի ընտրութիւն, Ընթացիկ հարցեր:*

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱԽՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ
(ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ)

Կիրակի, Մայիս 8, ժամը 14,30ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ

47, Rue des Ecoles, Métro : St-Michel et Odéon

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
(Կաթող. Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)
եւ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ

Նախագահութեամբ՝ ակադեմական

PROF. CAMILLE LIAN
Secrétaire Général du Congrès Mondial des Cardiologues,
Commandeur de la Légion d'Honneur

Սիրայօժար կը մասնակցին՝ Հիւկէթ Աժտէրեան (*դաշնակ*), Ալիս Պօյաճեան (*երգ*), Գէորգ Եանըքեան (*երգ*), Մարիվոլ լը Տիգէս (*ջութակ*), Մ. Լոռ Տ... (*տաւիղ*), Ժիզէլ տը Մոնսօ (*թաւջութակ*) Սեդրակ Եավրուեան (*դաշնակ*) Հանրի Մարգարեան (*երգ*), Իրմա Պասմաճեան (*արտասանութիւն*), Արլէք Մր...քոնեան (*պար*), Արտաշէս Գմբէթեան (*արտասանութիւն*), Սերժ Նահապետեան (*արմոնիքայի երիտասարդ վարպետը*), Պերճ Պէրպէրեան (*պար*), Եդուարդ Ագամալեան (*պար*) եւ

«ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՖՐԻԿԵԱՆԻ

Դաշնակով կ'ընկերանան Ֆրանսուազ Տիփրէ, Անժէլ Թագւորեան, Միշէլ Էմրիք

Տոմսերու գինն է 1, 2, 3 եւ 5 Ն. Ֆ.: Կը ծախուին Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝ 15, Ռիւ Ժան Կուժոն, ինչպէս նաեւ Կարմիր Խաչի մասնաճիւղերուն մօտ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր.,վեց-22Ն.Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 6 ՄԱՅԻՍ
VENDREDI 6 MAI 1960

...ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8192 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4593

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԵՄՈԿՐԱՏՆԵՐՈՒ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌԸ

«Դուն ըլլ՛ր որ տեղդ ես նստիմ»։

Այս է պարզապէս իմաստը Հալք–Դեմոկրատ հակամարտութեան։

Այլապէս գաղափարական գետնի վրայ ...չ մէկ տարբերութիւն կայ երկու կուսակցութեանց միջեւ։

Երկուքն ալ՝ Թուղթի վրայ՝ հանրապետական եւ ժողովրդավարական են։ Կը ...ղանեն աշխարհական սկզբունքներ. ...կրօնքը բաժնած են պետութենէն. կ՚ընդունին մարդկային տարրական բոլոր ազատութիւնները, — մամուլի, հաւաքոյթի, երթեւեկի, եւայլն։

Սակայն երբ իշխանութեան գլուխ ըլլան՝ այս գեղեցիկ սկզբունքներէն եւ ոչ մէկը կը յարգեն։ Իրենց ժողովրդավարութիւնը ա լա թուրքա տեսակէն է։

Ժամանակին՝ Հալքի մենատիրութեան ...3 տարիներու ընթացքին՝ ո՛չ մէկ ընդդիմադիր ձայն կարելի էր լսել երկրին մէջ։ Ձայն հանողին գլուխը կը ջախջախէին։

...ան մը Աթաթիւրք՝ իբրեւ «պարապ ...վախտի խաղալիք»՝ ընդդիմադիր կուսակցութիւն մը ստեղծելու գաղափարը յղացաւ։ Ու փորձի համար պաշտօն յանձնեց յայտնի իթթիհատական Ֆէթհի պէյի որ նոր կուսակցութիւն մը կազմէ։ 1930ին առաջ երբ Ֆէթհի պէյ Սոֆիայի դեսպան էր, Մուսթաֆա Քէմալ դեսպանատան զինուորական կցորդն էր։

Իր բարեկամին փորձը առիթ ընծայեց ...ստատելու թէ ժողովուրդին մէջ ի՛նչ մեծ դժգոհութիւն կար Հալքի դէմ։ Ֆէթհի իր այցելած բոլոր վայրերուն մէջ մեծ խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ եւ իբրեւ ազատարար ողջունուեցաւ։

Այս երեւոյթին առջեւ, Մ. Քէմալ կարճ կապեց եւ խորհուրդ տուաւ իր նախկին ...երին՝ լուծել կուսակցութիւնը։ Այնուհետեւ Հալքը շարունակեց իր միահեծան ...տիրապետութիւնը։ Իսմէթ փաշա շարունակեց Աթաթիւրքի աւանդութիւնը։

Արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ հիմնական խնդիրներու շուրջ համաձայնութիւն ըլլալով հանդերձ, որոշ տարաձայնութիւններ նշմարելի եղան Հալքի ...ւն՝ երբ իշխանութեան գլուխ անցան Դեմոկրատները։

Մինչ Հալքը հաւատարիմ կը մնար Մոսկուայի հետ բարեկամութեան եւ Քեմալին Վարդապետութիւն ...ը կ՚ընդունէր պարզապէս դրամ քաշելու համար Ամերիկայէն, խորքին մէջ «չէզոքութեան» քաղաքականութիւն հետապնդելով Դեմոկրատ կուսակցութիւնը առաջին օրէն սկսեալ կապուեցաւ արեւմտեան աշխարհին հետ եւ լծուեցաւ «ազատ աշխարհի» սայլին։

Դարձաւ քան զՊապն պապական եւ ընդառաջ երթալով ՄԱԿի ընդհանուր հրաւէրին՝ կամաւորական զօրագունդ մը ղրկեց Քորէա։ Շատ քիչ պետութիւններ պատասխաներ էին ՄԱԿի կոչին եւ ո՛չ ...ե կը սպասէր Թուրքիոյ օժանդակութեան։

Հալքը այս պարագան օգտագործեց ...ւոր պայքար մը բանալու համար երկրին մէջ դեմոկրատներուն դէմ։ Ասոնք ...։ միայն խախտած էին չէզոքութեան քաղաքականութիւնը, այլ նաեւ դիրք էին բռնած հանդէպ Խորհրդային Միութեան, ...որ Քորէայի մէջ հակառակ ճակատին վրայ կը գտնուէր.

Դեմոկրատներու արտաքին քաղաքականութեան վարիչն էր Մէհմէտ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, որ համալսարանին մէջ իր ...սուցչական ամպիոնը ձգելով դարձած էր վարչապետ Ատնան Մէնտերէսի աջ ...բազուկը, իբրեւ արտաքին նախարար։

Քայլ մը աւելի առաջ երթալով, այս վերջինը ամէն ճիգ ի գործ դրաւ Թուրքիան մտցնելու համար Ատլանտեան, Պալքանեան եւ Պաղտատի Ուխտերուն մէջ, բոլորն ալ ուղղուած Մոսկուայի դէմ։

Հալքը այս առիթներն ալ շահագործեց՝ մատնանշելով դեմոկրատներու չեշտուած կողմնակալ քաղաքականութեան վտանգները։

Մինչ այդ, կրօնական զարթօնք մը ծայր տուաւ Թուրքիոյ մէջ, Պոլիսէն մինչեւ Անատոլու։ Մէնտերէս եւ Իսմէթ հաւասարապէս իբրեւ ջերմեռանդ միւսլիման՝ աչք գոցեցին այս շարժումին, որ հետզհետէ կը ծաւալի։

Մէնտերէսի կառավարութեան արտաքին քաղաքականութեան կարեւոր մէկ յաղթանակը կը կազմէ Կիպրոսի խնդիրը։

Թուրքերը, որ 1878 Յունիս 4ի գաղտնի դաշնագրով Անգլիոյ յանձնած էին կղզին եւ 1923 Յուլիս 24ին Լօզանի դաշնագրով հրաժարած էին իրենց բոլոր իրաւունքներէն, այժմ ոչ միայն միջամուխ կ՚ըլլան Կիպրոսի վարչական գործերուն, այլ եւ զինուորական պահակախումբ մը ունին հոն։

Մէնտերէս Խորհրդային Միութեան հետ ալ սիրալիր յարաբերութիւններ մշակեց։ Սթալինի մահէն վերջ, 1953 Մայիս 30ին Մոլոթով պաշտօնապէս հաղորդեց Անգարայի կառավարութեան, յանուն Հայաստանի եւ Վրաստանի՝ թէ հողային ո՛չ մէկ պահանջ ունի Թուրքիայէն։

Հակառակ ատոր, 1957ին Բուլկանին կարգ մը սաստող նամակներ ուղղեց Թուրք վարչապետին եւ Խրուշչեւ ալ անցեալ տարի սպառնական ճառեր խօսեցաւ Հարեւան երկրին դէմ։

Սակայն ի վերջոյ յարաբերութիւնները շտկուեցան։ Դեմոկրատները վերադարձան Իսմէթի եւ Հալքի խորհրդասէր քաղաքականութեան։ Մէնտերէս Մոսկուա պիտի երթայ Յուլիսին, Խրուշչեւ ալ Անգարա պիտի այցելէ։ Սիրաբանութիւնը կատարեալ է։

Ուրեմն արտաքին քաղաքականութեան գետնին վրայ եւս ներկայիս դեմոկրատները ու Հալքը իրար կը գտնեն։

Ներքին կեանքին մէջ գրաքննութիւնն ու մամուլի եւ հաւաքոյթի ազատութեան դէմ գործադրուած խիստ սեղմումներն են, որ յորդեցուցին բաժակը։

Գոռթկումը անխուսափելի էր դարձած։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՆԴԱՐՏ Է ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ, ԲԱՅՑ...

ՀԱԼՔԸ ՉԻ ՀԱՆԴԱՐՏԱԾ

Ինչպէս գրած էինք, Ատլանտեան Ուխտի նախարարներու ժողովը յաջորդական երեք նիստերով վերջացուց իր աշխատանքները։ Չորեքշաբթի, գեկոյցով մը, Ուխտին տասնը–հինգ անդամները կը պարզէին Արեւմուտքի դիրքը՝ միջազգային հրատապ հարցերուն շուրջ (Պերլին, Գերմանիա եւ զինաթափութիւն), բայց ոչ մէկ նորութիւն կը մատնանշուի։ Ցիշեալ երեք խնդիրներուն կապակցութեամբ Արեւմուտքի տեսակէտները յստակ են և քանիցս կրկնուած։

«Մաղթելով հանդերձ վերջ դնել միջազգային լարուած կացութեան, Ատլանտեան Ուխտը չի կրնար գոհանալ խաղաղ գոյակցութեամբ մը, որուն պիտակին տակ յարձակումները կը շարունակուին Ուխտի կարգ մը անդամներուն դէմ։ Խաղաղ գոյակցութիւնը ինչպէս եւ խաղաղութիւնը անբաժանելի են։ Խորհրդային Միութեան քարոզչական ճիգերը վարկաբեկելու համար Դաշնակցային Գերմանիան եւ Ուխտի անդամ կարգ մը ուրիշ երկիրներ, խոտոր կը համեմատին միջազգային կացութիւնը բարելաւելու ներկայ ճիգերուն եւ աշխատանքներուն»։

Առաջին անգամն է որ Ուխտի տասնը–հինգ անդամ երկիրները կը յիշատակեն Խրուշչեւի այնքան սիրելի «խաղաղ գոյակցութիւնը» սա տարբերութեամբ միայն որ իսկական խաղաղ գոյակցութիւնը չի կրնար ստեղծուիլ եւ տեւել ցորչափ «սառանց զէնքի» պատերազմ մը կը մղուի՝ Խ. Միութեան կողմէ Ուխտի շարք մը երկիրներուն դէմ։

Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր քարտուղարը՝ Փօլ–Հանրի Սփաք լրագրողներուն բացատրած է թէ սիրալիր խօսքերուն կողքին, Խ. Միութիւնը որոշ երկիրներու դէմ յարձակողական քաղաքականութիւն կը վարէ։ Պէտք է ուժգին կրկնել թէ ոչ մէկ յոյս կայ Ատլանտեան Ուխտը բաժնելու։

Յունաստանի եւ Թուրքիոյ ճնշումներուն տակ է որ Ուխտի ժողովը բանաձեւած է այս տեսակէտը։ Արդարեւ՝ Յունաստան մտահոգ է ու կը վախնայ թէ խաղաղ գոյակցութիւնը կրնայ պատճառ դառնալ որ ինք առանձին դէմ յանդիման մնայ Խ. Միութեան։ Թուրքիա իր կարգին կ՚ուզէ չարունակ նպաստաւորուիլ՝ Ամերիկայի տնտեսական օժանդակութենէն։

ԴԻՊՔԵՐ ԻԶՄԻՐԻ ՄԷՋ

Մինչ Պոլսոյ մէջ յարաբերական հանդարտութիւն մը կը տիրէ, Իզմիրի մէջ նոր դէպքեր ծագած են։

Առջի օր, երեք հազար ցուցարարներ «Հուրիէթ» բացագանչելով կառավարութեան հրաժարումը պահանջած են։

Փորձած են պաշարել քաղաքապետին պալատը, սակայն ապահովութեան ուժերը խիստ միջոցներու դիմելով ցրուած են զանոնք։ Երեք ուսանողներ վիրաւորուած են, իսկ տասներեք հոգի ձերբակալուած։ Հաւանական է որ Պոլիսէն եւ Անգարայէն ետք Իզմիրի մէջ եւս լուսարգել հաստատուի։

Գոնիայի մէջ (Անատոլու) ուսանողներ փորձած են ցոյցեր կազմակերպել, սակայն հանդիպած են ոստիկանական ընդդիմութեան։

× Փեքինի ձայնասփիւռը կը հաղորդէ թէ 50.000 ցուցարարներ տողանցք մը կատարած են «զօրավիգ կանգնելու համար Թուրք ժողովուրդին արդար պայքարին եւ պահանջելու որ ժողովրդավարական կարգեր հաստատուին Թուրքիոյ մէջ»։

Հալքը սակայն չէ հանդարտած եւ Իսմէթ ու իր կուսակիցները կը պահանջեն որ քննութիւն բացուի կառավարութեան մենատիրական գործունէութեան դէմ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՊԵՐ ԱՊՏԵՍԵԼԱՄ, Ալժէի երեսփոխանը ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ առջի առաւօտ էֆ. էլ. էն.ի ահաբեկիչի մը արձակած վեց գնդակներէն։ Առաւօտեան ժամը 9ին, երբ կը պատրաստուէր իր գործատեղին երթալ, անակնկալ կերպով յարձակումի կ՚ենթարկուի։ Իր անձնական պահակը սպաննուեցաւ երկրորդ ահաբեկիչի մը կողմէ։ Երեսփոխանին ահաբեկիչը ձերբակալուած է տեղւոյն վրայ, երկրորդը խոյս տուած է։ Մահմետական երեսփոխանը ջերմ ֆրանսասէր մըն է, փայլուն փաստաբան մը եւ թէնիսի ծանօթ ախոյեան։

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ միջադէպեր պատահած են ափրիկեասիական ժողովին մէջ։ Առաջինը ծագած է երբ Խորհ. Միութիւնը եւ Խորհրդային Մահմետական ութ Հանրապետութիւն «գործօն անդամի» աթոռ չեն ստացած։ Երկրորդ անգամ՝ Ինտոնեզիոյ եւ կարմիր Չինաստանի ներկայացուցիչները բախում ունեցած են։

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՆԻՍՏԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԷ

*

Գերագոյն Խորհուրդի երկրորդ նստաշրջանը բացուեցաւ հինգշաբթի օր եւ կը սպասուէր շարք մը անակնկալներու եւ նորութեանց։

Արդարեւ, չորեքշաբթի օր կուսակցութեան լիակատար նիստին մէջ որոշուած էին կարգ մը փոփոխութիւններ։ Ասոնց կարգին կարեւորագոյնը այն նոր պաշտօնն է զոր կը ստանայ Կոսիգին, որ իբրաւմբ կը նկատուի Խրուշչեւի յաջորդը։

Արդէն երբ Խրուշչեւ Փարիզ էր, երկու անգամ յայտարարած էր.— «Կոսիգինին հարցուցէք, ես կը ստորագրեմ, բայց ան կ՚որոշէ»։ Այսօր Պետական Ծրագրի (կոսպլան) նախարարը Կոսիգին կը դառնայ առաջին փոխ–վարչապետ։ Ցարդ այդ պաշտօնը ունէր Կոզլով որ իր տեղը կու տայ Կոսիգինի։ Մէկ կէտ յստակ է. Կոզլով ձեւով մը չնորհազրկուած է, մինչ Կոսիգին Խորհ. Միութեան կարեւոր դէմքը կը դառնայ, Կոզլով նշանակուած է կուսակցութեան քարտուղար։

Ուրիշ փոփոխութիւններ ալ տեղի ունեցած են.—

Ն. Իկնատով՝ նշանակուած է փոխ–վարչապետ։ Տիկ. Ք. Ֆուրծեւա՝ մշակոյթի նախարար նշանակուած է։ Ն. Միխայլով որ այդ պաշտօնն ունէր, ուրիշ մը պիտի ստանայ։ Կոսիգինի նախկին պաշտօնին տիրացած է Վ. Նովիքով։

Վերջապէս Ն. Պելիայեւ եւ Ա. Կիրիչէնքօ — այս վերջինը միշտ կը նկատուէր Խրուշչեւի անմիջական յաջորդը — ազատ արձակուած են Կեդր. Կոմիտէի դիւանէն։

Միշտ Կեդր. Կոմիտէի որոշումով, Ավերկի Արիսթով եւ Փ. Փոսփելով ազատ արձակուած են Կեդր. Կոմիտէի իրենց քարտուղարի պաշտօնէն։ Այժմ պիտի ըլլան ռուսական Հանրապետութեան հարցերուն համար կազմուած Կեդր. Կոմիտէով։

Ն. Իկնատով եւ Տիկ. Ֆուրծեւա նոյնպէս ազատ արձակուած են Կեդր. Կոմիտէի քարտուղարութեան իրենց պաշտօններէն։

Խրուշչեւի ճառը կրնայ նաեւ նորութիւններ բերել վերին ժողովէն տասը օր առաջ, քաղաքական գետնի վրայ։

Մոսկուայի մէջ շատ կը խօսուի Փրաւտայի հրատարակած հակաստալինեան մէկ ստանաւորին մասին։ Իվարտովսքի, խորհրդային վարչաձեւի ամէնէն ցայտուն բանաստեղծներէն է, Լենինեան եւ նոյնիսկ... Սթալինեան մրցանակի արժանացած։ Բանաստեղծութիւնը ամբողջ էջ մը բռնած է եւ Ինտելիկենցիայի համար փաստ մըն է որ ասկէ ետք պաշտօնապէս արտօնուած է հակաստալինեան պայքար տանիլ։ Բանաստեղծը կ՚ըսէ.— Քերթուածներ կը գրէինք իր մասին, հայր կը կոչէինք զինքը, բայց հայր մըն էր որուն մէկ խօսքը օրէնք էր։ Եւ ստիպուած էինք լաւ խօսիլ իր մասին։ Եւ այդ պատճառով չկրցանք գրել թէ իր բարկութիւնը կրնար թափիլ ժողովուրդներու վրայ, եւ թէ անօրոք արդարութեան եւ կոյր անարդարութեան օրինակը տուաւ։ Սթալին ատուած չէ եղած»։

× ՎՐԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն առաջին քարտուղար նշանակած է Տզիպլանձէն։ Որոշումը հաղորդուած է «Արեւելքի արշալոյս»ի Ապրիլ 29ի թիւին մէջ։ Նախկին քարտուղարն էր Պ. Տոլիձէն։

ՄԵԾԱՐԱՆՔ

Նիւ Եորքի Հայ Գրականութեան Բարեկամներու Միութեան վարչութիւնը Մայիս 13ին պիտի սարքէ գրական-գեղարուեստական երեկոյ մը, նուիրուած՝ ծանօթ գրագէտ Արամ Հայկազի եւ իր գրականութեան: Երեկոյթին պիտի նախագահէ Մալխաս. պիտի խօսին Գուրգէն Մխիթարեան, Համաստեղ, Արփինէ Աբրահամեան եւ ուրիշներ:

Մեծարանքի այս արտայայտութիւնը արդար «հատուցում» մըն է ծանօթ գրագէտին, որ ալեւոր չէ, բայց վաստակաւոր է: Արդէն վաթսունամեայ, սակայն պահած է երիտասարդութեան «գիծ»ը, որ իր խառնուածքէն կը բխի եւ կապ չունի տարիներուն հետ:

Այս «գիծ»ը իր անձէն անցած է իր գրականութեան, — միշտ թարմ, առոյգ ու աշխոյժ, հակառակ այն իրողութեան, որ 30–35 տարուան անցեալ մը, աւելի ճիշդ՝ պատմութիւն մը ունի իր ետին: Ամէն անցեալ պատմութիւն չէ, ինչպէս ամէն պատմութիւն անցեալ չէ:

Արամ Հայկազի պարագային՝ մեղի ճիշդ կը թուի այս վկայութիւնը: Ամէն մարդ անցեալ մը ունի բնականօրէն, բայց ամէն մարդ պատմութիւն մը չունի, որովհետեւ անցեալը ժամանակ է լոկ, իսկ պատմութիւնը բովանդակութիւն է եւ վաստակ:

« Պատմութիւն » բառը կ'առնենք ուրեմն այս իմաստով եւ մեզի իրաւունք կուտանք ըսելու, թէ Մայիս 13ին պաշտօնապէս մեծարելի, իսկ անկէ առաջ արդէն անպաշտօն կերպով մեծարուած գրագէտը կրցած է իր «անցեալ»ին մէջ դնել պատմութիւն, այսինքն՝ բովանդակութիւն եւ վաստակ:

Գրած է բազմաթիւ պատմուածքներ եւ արձակ էջեր, ընդհանրապէս վիպածեւ յուշեր ու ապրումներ, զորս Ֆրանսացիները կը կոչեն ռոմանսէ: Վէպ չեն, բայց վիպաձեւ են, աւելի ճիշդ՝ վիպաձեւ կենսագրութիւն են, ինչպէս է, օրինակ, « Քիւրտիստանի լեռներուն մէջ » խորագրով ապրուած օրերու շարքը: Տուած է իր ծննդավայրին՝ Շապին Գարահիսարի հերոսամարտին պատմութիւնը, իբրեւ ականատես ու մասնակից: Երկու հատորներով հրատարակած է իր ցանուցիր էջերը՝ « Ցեղին ձայնը » ընդհանուր ու յատկանշական խորագրին տակ: Եւ դեռ կը շարունակէ առօրեայ կեանքէն քաղուած եւ հետաքրքրութեամբ, երբեմն յափշտակութեամբ, բայց յաճախ անակընկալին անձկութեամբը կարդացուած իր գեղեցիկ պատմուածքները, գրեթէ միշտ վիպաձեւ եւ, առանց «գրեթէ»ի, համակող ջերմութեամբ, քաղցր ու նուրբ հիւմուրով:

Բանաստեղծութիւն գրած չէ: Բանաստեղծութիւնը ապրած է թերեւս, բայց գրած չէ: Հաւանաբար սխալ բան ըրինք նորէն, քանի որ բանաստեղծութիւն չեն — երբեմն բոլորովին չեն — չափածոյ գրուածքները միայն: Եթէ ուշադրութեամբ հետեւինք Հայկազի արձակին, անպայմանօրէն պիտի համոզուինք, թէ չափի ու յանգի պարունակէն դուրս ալ բանաստեղծութիւն կայ («Սիրտս պանդոկ մըն էր», օրինակ):

Վաթսունամեայ «յոբելեար»ը իր գործերուն մէջ տեղ մը կը խոստովանի. «Ես միշտ տխուր բաները սիրած եմ»: Իրագէկներու վկայութեամբ՝ նոյն բանը ըսած են նաեւ մեր զոյգ երգիծաբանները, — Յակոբ Պարոնեան և Երուանդ Օտեան: Տխուր բաներ սիրած եւ տխուր բաներ կարդացած են, բայց ուրախ բաներ գրած են: Ի՞նչ բանի արդիւնք է այս հակասութիւնը: Ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ տխուր բաներ սիրող մարդիկ ուրախ բաներ կը գրեն:

Մեր կարծիքով՝ կեանքին վրայ նայելու, կեանքը ըմբռնելու կերպ մըն է ասիկա: Գիտի ըսենք նոյնիսկ՝ ոճ մըն է: Յակոբ Պարոնեան, ինչպէս Երուանդ Օտեան, ինչպէս Արամ Հայկազ «ոճ» ունեցող գրագէտներ են: Հպատակ են իրենց «ոճ»ին: Եւ եթէ ուզէին իսկ չեղել այդ «ոճ»էն, պիտի ձախողէին ապահովաբար, որովհետեւ ստիպուած պիտի ըլլային կեղծել:

Արուեստագէտը չի կեղծեր: Չի կրնար կեղծել: Պէտք չէ, որ կեղծէ: Եւ բարեբախտութիւն է, որ իրական արուեստագէտները չեն կեղծեր: Չե՛ն կեղծեր, որովհետեւ «ոճ» ունին, «հոգի» ունին:

Սակայն ճշմարտութեան բաժին մը կայ անշուշտ Արամ Հայկազի պարզուկ խոստովանութեան մէջ: Այո՛, թերեւս իրաւամբ տխուր բաներ կը սիրէ. ասիկա խորքն է: Բայց չի սիրեր, վստահօրէն նաեւ չի կրնար տխուր ձեւով ըսել իր ըսելիքը. ասիկա ձեւն է: Ուրիշ խօսքով՝ ասիկա «ոճ»ն է, որուն հաւատարիմ է արժանիք ունեցող ամէն գրագէտ:

Ձենք կրնար մեր կարգին չխոստովանիլ, որ թախիծն է, անաչառ տրտմութիւնն է Արամ Հայկազի գրականութեան խորքը: Խառնուածքով զգայուն, վշտահար, հալածանք, աքսոր, տառապանք տեսած ու ապրած մարդ, չէր կրնար «տխուր բաներ» չսիրել, բայց նաեւ չէր կրնար մոռնալ, որ գրականութիւն ընելու նախապայման է դրոշմ ունենալ:

Արամ Հայկազի դրոշմն է երգիծանքի զգայարանքը, զուարթախոհութեան ու բարի հեղնանքի զգայութիւնը, որ ձեւը կը գտնէ ամենատխուր բաներն իսկ պատմելու սպիտակ քողով, ժպիտով, հոգեկան բարեխառնութեամբ, հաճելի մեղմութեամբ.

Թեթեւութիւն, չափազանցութիւն, բռնօրէն ստեղծուած սահմանազանցումներ չկան իր հիւմուրին մէջ, որ բնական է, բարի ու անկեղծ:

Երբ կ'աւարտենք «հայկազեան ոճ»ով գրուած իր պատմուածքները, ռոմանսէ յուշերը, ապրումները, կ'ունենանք այն տպաւորութիւնը, թէ գրողը անհոգ ու երջանիկ մարդ մըն է, հանգստեան կոչուած պաշտօնատար մը, հասատու մը, կամ ասոնց մօտ եւ ասոնց նման բան մը: Բայց չուտով կը զգանք նաեւ, թէ երեւութապէս անկլիժէ ձեւին տակ ծխաշունչ խորք մը կայ: Ջուապ թախիծ մը: Աւաղանք մը: Տրտմութեան լար մը: Փիլիսոփայ մարդու մը ղիկ-ղակներ կան:

Այս բոլորին գումարն է ծանօթ գրագէտը՝ Արամ Հայկազ:

Միայն երեք վայրկեան «խօսելու» իրաւունք ունէինք, բայց կը վախնանք, որ այդ սահմանը անցանք արդէն: Ուստի, փակենք մեր ուղերձը եւ դառնանք բսենք «յոբելեար»ին.

— Սիրելի Արամ Հայկազ, մեր այս խեղճուկրակ բառերուն մէջ դուն ուրիշ բան մի՛ փնտռեր, այլ միայն եղբայրական սէր, զուրգուրանք, շատ համակրանք եւ աւելի շատ... բարեմաղթութիւն, ինչպէս կ'ըսեն սահմանէն անդին:

Ապահով եղիր, որ ոչ թէ տեղ մը պիտի հասնիս, այլ տեղ մը հասած ես արդէն:

«Յուսաբեր»

ԳԻՏԱԿԱՆ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺՆԵՐԸ, ՀՐԱԲՈՒԽՆԵՐՆ ՈՒ ԱՆՈՆՑ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

1) Երկրաշարժները

Ակատիր (Մարոք) եւ Լար (Պարսկաստան) քաղաքներու վերջին երկրաշարժները որ այնքան զոհեր խլեցին եւ տեղերը ամբողջութեամբ աւերակոյտի վերածեցին, անգամ մըն ալ մարդոց ուշադրութիւնը հրաւիրեցին երկրաշարժներու վրայ:

Արդարեւ, երկրաշարժը բնութեան կործանարար, ահարկու եւ անըմբռնելի ուժերէն մին է: Մարդը անյիշաչար ժամանակներէ, սարսափած է այդ ուժէն ու անոր մէջ գտած՝ անծանօթ աստուծոյ մը վրէժխնդրութիւնը: Եւ ստեղծած է աստուածութիւններ ու դիցաբանական աւանդութիւններ:

Հելլէնները ունէին Հեփեստոս չաստուածը որ ըստ աւանդութեան, Ողիմպոսի բարձունքէն վար ձգուած էր իր մօրը կողմէ՝ տգեղ ըլլալուն պատճառաւ: Ան ինկած էր Լեմնոս կղզին ու այդ անկումէն հետեւանքով կաղ մնացած: Յետոյ անցած է էթնա, ուր հիմնած է, դարբնոց մը գործակիցներ ունենալով, Կիկլոպները, որոնց միակ աչքը իրենց ճակտին մէջտեղը զետեղուած էր: Ահա այդ դարբնոցին հնոցէն է որ կը ժայթքէին հուր ու բոց, ծուխ ու մոխիր, որոնք կը կազմէն էթնայի հրաբուխը:

Նոյն չաստուածը Հռովմ սեփականացուցած էր Վուլքանօ անուամբ որ հրաբուխ կը նշանակէր: Այս չաստուածը ծընունդ կուտար բոցին՝ որ կը փճացնէր մարդոց կողմէ կառուցուած գործ... կը ստեղծէր ջերմութիւնը՝ որ սա ... ցուներուն ի նպաստ էր

Ուրիշ աւանդութեամբ մը, Անկլ... հական պարտուած աստուածներ... տարուած էր Սիկիլիա ու հոն թաղ... կուած լերան խոռոչին մէջ: Այս ... ամէն անգամ որ շարժի, երկիր ... ցուի ու կ'երերայ:

Զգենք սակայն երեւակայական ... մտնենք գիտութեան կալուածէն ներս ... թէ աչք մը նետենք երկրաշարժային ... րերու վրայ, կը նշմարենք թէ ... մասամբ կը գտնուին հրաբուխներու ... ովկիանոսային խոր անդունդներու ... ջը:

Միջերկրականն ալ պարբերաբար ... հանդիսացած է երկրաշարժային ... գումներու: Վերջիններէն յիշենք ... պատահած երկրաշարժները Յոնիական կղզիներուն եւ Ալժերիոյ Օրլէանսվ... մէջ:

Որո՞նք են այս երկրաշարժներու պատճառները: Նախապէս կարծիքները տարբերէին մէկ գիտունէն մը... 1954ին Հռոմի մէջ գումարուեցաւ Երկրաբնագիտութեան տիեզերական խորհրդաժողովը, ուր ամէն ազգի հոչակաւոր մասնագէտներ աշխատեցան պարզել ... տեսութիւններ երկրաշարժներու եւ հրաբուխներու գործունէութեանց պատճառներուն մասին: Շուտով յայտնի եղաւ ... տեսակէտներու նոյնութիւն մը կը ... գլխաւոր հարցերու շուրջ. Նախ՝ բո... ալ կը ժխտէին նախկին տեսութիւնները: Երկրորդ՝ անոնց ուշադրութիւնը գրաւած էին երկրին ձգողական ուժին անկանոնութիւնները բազմաթիւ կէտերու վրայ, որոնց կը համապատասխանէին երկրաշարժային կեդրոնները: Եթէ նախապէս այդ անկանոնութիւնները չահեկանութենէ զուրկ նկատուած էին, յարատեւ տագնապներուն շնորհիւ այժմ ... կը հանդիսանային երկրագունդին կեղեւին տակ խմորուող ահռելի ուժերու շարժումներու յայտարար նշանը

Ինչպէս գիտենք, երկրի ձգողականութիւնը զգալի իրեն կը քաշէ իր մակերեսին վրայ գտնուող բոլոր իրերը: Փարիզի մէջ ձգողական ուժի արագութիւնն է երկվայրկեանը 9,81 մեթր: Ինքն՝ պարապութեան մէջ ձգուած առարկայի մը անկումը տեղի կ'ունենայ երկվայրկեանը 9,81 մեթր արագութեամբ: Հասարակածին վրայ այդ արագութիւնը 9,78 մեթր է: Մինչդեռ ... սային բեւեռին վրայ կը բարձրանայ ... մեթրի: Այս տարբերութիւնները ... են երկրի կեղեւին անհարթ ... երկրագունդին տափակ կամ ... մասերուն, որոնց պատճառաւ ... իւրաքանչիւր կէտը կեդրոնաձիգ կեդրոնէն աւելի կամ նուազ հեռաւորութեան մը վրայ կը գտնուի: Ան... նչենք թէ ձգողական զօրութիւնը ծանրութիւնը Նիւթոնի տիեզերական ձգողական օրէնքին մէկ երեւոյթն է: Այս օրէնքին համաձայն, երկու մարմին փոխադարձաբար կը քաշեն զօրութեամբ մը ... համեմատական է իրենց զանգուածին ... այդ զօրութիւնը խոտոր կը համեմատի մարմիններու իրարմէ ունեցած հեռաւորութեան քառակուսիին: Այլ խօսքով ... զանգուածեղ մարմինները կը ձգեն ... րենց քաշել իրենցմէ աւելի փոքր ... մինները: Ձգողական այդ ուժը կը ... գի որքան իրարմէ հեռու գտնուին մարմինները:

Նոյնն է պարագան նաեւ երկրի ...

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԲԱՐԻ ԿԻՆԸ

Ագարակապանը յուսահատած էր արդէն, երբ իր առջեւէն անցաւ մարդ մը որ այծ մը կը քաշէր իր ետեւէն:

Զորքոտանին լեցուն էր կաթով, եւ սակայն, հակառակ իր ծանրութեան, կը ցատկոտէր, աչքերու հաճոյք պատճառող աշխուժութեամբ մը:

— Ահա՛, ինչ որ պէտք է ինծի, բացագանչեց Կիւտպրան: Կը նախընտրեմ այս զուարթ այծը, քան սա անիծեալ ու անհեթեթ խոզը:

Եւ առանց երկարն ու բարակը փնտռելու, իր խոզը զիջեց այծին...

Ամէն բան լաւ գնաց միայն կէս ժամ: Այծը, միշտ արագաշարժ, կը ցատկէր պուրակէ պուրակ եւ կը քաշքշէր իր ետեւէն արդէն ուժասպառ ծերունին:

Եւ սակայն, երբ մարդ քսան տարեկան չէ, շուտով կը ձանձրանայ այս . տեսակ վազքերէ:

Ուստի, ագարակապանը, իր հօտը արածող հովիւի մը պատահելով, առանց որեւէ առարկութեան, իր այծը փոխեց ոչխարի մը հետ:

— Այս ոչխարով նոյնքան կաթ կրնամ ունենալ որքան այծով: Եւ յետոյ, այս ոչխարը աւելի հանդարտաբարոյ է- պիտի չյոգնեցնէ ո՛չ զիս եւ ո՛չ ալ կինս:

Լաւ գատողութիւն մըն էր ըրած Կիւտպրան:

Ոչխարը հեզ կենդանի մըն էր, զուրկ ամէն տեսակի քմահաճոյքէ: Եւ սակայն, չափէն աւելի դանդաղաշարժ էր եւ կը կաղար ալ: Իր հօտէն բաժնուած անմեղ կենդանին կարծես կ'ուզէր վերադառնալ իր քոյրիկներուն քով, եւ քանի ծերունին կը քաշէր անոր վզէն անցուած պարանը, այնքան կենդանին կը հեծկլտար թշուառօրէն:

— Սատանան տանի, գոչեց Կիւտպրան, այս ոչխարն ալ նոյնքան յամառ է ու լալկան, որքան դրացիիս կինը: Ո՞վ պիտի ազատէ զիս այս տաղտկալի չորքոտանիէն: Ինչ գնով ալ ըլլայ կ'ուզեմ ձերբազատուիլ անկէ:

— Եթէ կ'ուզէք, համաձայն եմ, վարպետ, ըսաւ գիւղացի մը որ հոնկէ կ'անցնէր: Առէք այս գեղեցիկ տեսքով բադը, որ աւելի կ'արժէ քան ձեր տխմար ու չար ոչխարը. որ ժամ մը չանցած պիտի սատկի:

— Լա՛ւ, ըսաւ Կիւտպրան, աւելի լաւ է ունենալ սագ մը, քան հողեվարքի մէջ եղող ոչխար մը...

Եւ իր հետ տարաւ սագը:

Այս ալ դիւրին գործ մը չեղաւ: Փետրաւոր կենդանին վատ ուղեկից մըն էր: Ծերունիին գրկին մէջ անհանգիստ էր ու շարունակ կը թափահարէր իր թեւերը եւ կ'ուզէր իջնել վար, ինչ որ կը դժուարացնէր Կիւտպրանի գնացքը:

— Օ՜հ, սագը աղտոտ կենդանի մըն է եւ իրաւացիօրէն կինս երբեք չէ փափաքած ունենալ զայն:

Եւ առաջին հանդիպած ագարակին մէջ իր սագին փոխարէն ստացաւ կարմրակատար աքլոր մը, որուն փետուրները կը փայլէին երփներանգ, արեւուն ճառագայթներուն տակ:

Այս անգամ գոհ էր: Ճիշդ է որ աքաղաղը մերթ ընդ մերթ կը պոռար, եւ սակայն, երբ ծերունին կը բռնէր կենդանիին գլուխէն եւ կը դարձնէր զայն դէպի վար, հաւազգին կը լռէր ու կ'անշարժանար:

Միակ անպատեհութիւնը այն էր, որ Կիւտպրան առաւօտուն կանուխ ճամբայ ինկած ըլլալով, օրը սկսած էր իր լրումին հասնիլ: Ծերունին իր ստամոքսին մէջ զգաց անօթութեան գիշատիչ ճիրանները եւ դրամ ալ չունէր: Երկար ճամբայ կար տակաւին կտրելիք: Կիւտպրանի սրբունքները յոգնութեան նշաններ ցոյց կուտային իսկ քաղցը՝ հասած էր իր գագաթնակէտին:

Պէտք էր հերոսական ճիգ մը ընել:

Առաջին օթեւանը երբ հասաւ, ծախեց իր աքաղաղը ոսկեդրամի մը փոխ... եւ քանի որ մեծ ախորժակ մը ունի... վերջին լուման ծախսեց լաւ մը կ... լու համար:

— Վերջ ի վերջոյ, մտածեց, ... նի պիտի ծառայէ աքաղաղը, ... քաղցէն մեռնիմ...

Երբ մօտեցաւ իր տանը, ագարակապանը սկսաւ խորհրդածել իր ճամբորդութեան տարօրինակ հետեւանքին վրայ. Նախ քան տուն մտնելը, կանգ առաւ դրացիներէն զօրշամօրուս Գեւորգի ... նը առջեւ:

— Է՜հ, վարպետ, ըսաւ զօրշամօրուս ... ի՞նչ արդիւնքի յանգեցան այսօրուան գործերը:

ԷՏՈՒԱՐ ՏԸ ԼԱՓՈՒ.

(Շար. – 2)

...ան զօրութեան. Որքա՛ն հետեւանք ...ղերն. ձգողական ուժի ազդեցութիւնը ...կը նուազի, իր տեղը տալով կեդրոնա-ձիգ զօրութեան.

...զօրութեան պարտադրած վե-... Երկրին ձգողութեան ...արագութիւններէն զատ, ինչ-...ինք, երկրագունդին որոշ մասե-...րուն վրայ արագութեան անբնական երե-...թներ կը պարզուին: Ասոնց անկա-...նութիւններ են որ երկրաբանագէտները ...նման պարզաբանել:

...ութիւնը մեզի կ'ուսուցանէ թէ եր-կրին հաստատուն կեղեւին ներքեւ գտ-նուած սիւթի խմորի մը թանձրութեամբ ...ներկայանայ եւ «մագմա» կը կոչուի, ...որ կը նշանակէ խմոր: Այդ խմ-որային նիւթը կազմուած է բոլոր տե-սակ հանքային մարմիններէ, որոնք հա-մաձայն իրենց տեսակարար ծանրու-թեան, կը գրաւեն յատուկ խաւեր: Իսկ ...երկրագունդին կեդրոնական մասը կը ...թէ խտացած կազերու կոյտ մը ...կայ: Երկրին այն կէտերուն վրայ, ուր կեղեւին հաստութիւնը տկար է ու մագմա կը մօտենայ մակերեսին, այդ-տեղ կը յառկանչուի դրական ծանրու-թիւն. Այսինքն՝ ձգողական ուժը հա-սարակէն աւելի զօրաւոր կ'ըլլայ: Իսկ ...հակառակն՝ եթէ մակման բաժնող կե-ղեւը հաստ է, այդ կէտին ծանրութիւնը ...կ'ըլլայ, որ ձգողութեան տը-կարութիւն կը նշանակէ:

Նկատի ունենալով երկրի կեդրոնին ...վիճակը եւ բարձր ջերմութեան ...պարագաները, երկրաբանագէտները կը կարծեն թէ յարատեւ հոսանքի մը ա-ռարկայ է այդ հեղուկ զանգուածը: Հո-սանք մը որ կը մեկնի երկրի կեդրոնէն, ուր ամենաբարձր ջերմութեան հնոցն մըն է, ու կը բարձրանայ դէպի մակերեսը, իսկ երկրի կեղեւին մօտ պաղելու հակա-...մասին ուրիշ հոսանք մը կ'ուղղուի դէպի կեդրոն. Այս ներհակ հոսանքներուն ընթացքին, կեդրոնէն մեկնող հոսանքը կը ջանայ իր ճնշումով բարձրացնել երկ-րի կեղեւին տկար մասերը: Իսկ դէպի կեդրոն մղուող հոսանքը յաճախ պարպ-ումներ կը յառաջացնէ կեղեւին ներ-քեւ. Ինչ որ կքումներու եւ ճեղքերու պատճառ կը դառնայ եւ այդ գործողու-թիւնները երկրի վրայ կը թարգմանուին ...երկրաշարժներով:

Ահա այս ներքին երեւոյթներուն կը վերագրուի նաեւ լեռներու կամ ովկիա-նոսային անդունդներու կազմութիւնը: Սակայն չկարծուի թէ յեղակարծ են այդ շարժումները: Անոնց արագութիւնը տա-րիներ մէկ սանթիմեթրէն աւելին չանց-նիր: Այդքան դանդաղ գործունէու-թեամբ իսկ ներքին հոսանքներն են երկ-րաշարժներու մէկ մասին պատճառը:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

"ԱԿՐԻԲԻՆԱՅԻ ՄԱՀԸ"

Ֆրանսայի Գեղարուեստի Նախարարը Պ. Անտրէ Մալրօ, ինչպէս գիտենք, տա-րակարծութիւն մը ունեցած էր Քոմէտի Ֆրանսէզի տնօրէն Պ. Պուաստժէի հետ: Այդ տարակարծութիւնը հետզհետէ սուր վէճի մը բնոյթը ստանալով, յառաջացու-ցած էր տնօրէնին հրաժարեցումը:

Մեր ընթերցողներուն յիշողութիւնը թարմացնելու համար անգամ մը եւս կը նշենք թէ՝ վէճին պատճառն էր Նախա-րարին կողմէ եղած այն առարկութիւնը, որ կ'ամբաստանէր Քոմէտի Ֆրանսէզը ֆրանսական դասական թատրոնի երկերը լքած ըլլալու յանցանքով:

Նոր կարգադրութեամբ մը Մոլիէրի Տան տնօրէնութեան կոչուեցաւ Պ. Մորիս Էսքանտ՝ Տան ամէնէն տարեց անդամը, եւ իր պաշտօնի ձեռնարկելէն ի վեր ար-դարեւ զարկ տրուած է դասական գործե-րու բեմադրութեան, եւ ներկայիս յա-ճախ է որ Քոմէտի Ֆրանսէզի յայտա-գիրներուն վրայ կ'երեւին Քորնէյլի, Ռա-սինի եւ Մոլիէրի անունները:

Հիմա, սակայն, դժգոհութեան նոր ալիք մը սկսած է բարձրանալ ֆրանսա-կան մամուլին մէջ: Ինչո՞ւ համար, կ'ա-ռարկեն շատերը, Մոլիէրի Տան դասական գործերու բեմադրութեան ջանքերը սահ-մանափակուած են երկվեցեակ մը բերնի ծամոց դարձած գործերու շրջագծին մէջ: Աւելի նպատակայարմա՞ր չէ, կը պնդեն դժգոհները, որ Քոմէտի Ֆրանսէզը թա-տերական արուեստի թանգարանի իր կո-չումին գիտակից, գրադարաններու փո-շիներու մէջէն դուրս քաշէ ԺԶ. կամ ԺԷ. դարերուն գրուած դասական այլ թատե-րակներ եւ զանոնք ժամանակակից բեմա-դրութեան մը պատմուճանով, ներկայա-ցնէ հանրութեան:

Այս պահանջին ընդառաջ գացած է ե-րիտասարդ բեմադիր մը՝ Անթուան Պուր-սէյլ, որ անցեալ շաբթու, Շան զ'Էլիզէի թատրոնին մէջ ներկայացուց ԺԶ. դարու ֆրանսացի գրող Սիրանօ տը Պէրժըրաքի դասական մէկ ողբերգութիւնը՝ «Ակրի-բինայի Մահը», գործ մը՝ որուն վրայ ծանրացած էր դարերու մոռացութեան բեռը:

Արդարեւ, Էտմոն Ռոսթանի գրչով ան-մահացած Սիրանօ տը Պէրժըրաքի այս երկը, իր առաջին բեմադրութենէն ետք, Օթէլ տը Պուրկոնեըի բեմին վրայ (1640) օրուան իշխանութեանց կողմէ արգիլ-ուած էր, եւ այդ օրէն ի վեր մնած՝ գրադարաններու փոշեպատ գզրոցներուն մէջ:

Անթուան Պուրսէյլի ձեռնարկին մա-սին, հետեւեալը կը գրէ ծանօթ թատե-րական քննադատ Փօլ Կորտօ.—

«... Անշուշտ, այս ողբերգութիւնը կարենալ մտիկ ընելու համար հարկ է մոռնալ մէկ կողմէն Էտմոն Ռոսթանի ստեղծած կռուազան եւ պոռոտախօս Սի-րանօն, եւ միւս կողմէ պէտք է մտածել միայն ու միայն գրագէտ — բանաստեղծ Սիրանոյի մասին, որ իր ուրիշ մէկ թա-տերակովը՝ «Նամակ՝ Վհուկներու դէմ», մեզի կը ներկայանայ իբրեւ կատարեալ ողբերգակ մը: Դարձեալ, պէտք է մոռ-նալ Ռասինի «Պրիտանիկուս»ին մէջ ներ-կայացուած Ակրիբինայի տիպարը, որով-հետեւ Սիրանօ տը Պէրժըրաքի ստեղծած Ակրիբինան մեզի չի ներկայանար իբրեւ Ներոնի մեծամիտ, դաւադիր ու նենգ մայրը, այլ իբրեւ Օգոստոս կայսեր թո-ռը եւ իբրեւ Գերմանիկոս կայսեր այրին՝ Ակրիբինա Ա.ը»:

Թէեւ Սիրանօ տը Պէրժըրաքի գործը պատմական ճշմարտութեանց գիծէն թե-թեւ շեղում մըն է ըրած, այսուհանդերձ, սակայն, չի դադրիր ըլլալէ Ռասինի եւ Քորնէյլի ողբերգութեանց համահաւասար արժէքով գործ մը:

Պէրժըրաք իր երկը վիպականացուցած է: Մինչ պատմութիւնը մեզի կ'աւանդէ թէ Ակրիբինա իր զաւկին՝ արիւնարբու Ներոնին նման նենգամիտ ու խարդախ է եղած, հոս, Սիրանոյի գործին մէջ ան կը ներկայանայ իբրեւ գաղափարական տի-պար մը:

Խաղին նիւթը կը կազմէ դաւադրական շարժում մը՝ Տիբերիոսի դաժան լուծին դէմ: Դաւադրութեան պարագլուխներն են Ակրիբինան, մանկամարդ Լիվիլլան եւ պալատական մը՝ Սեկան, որոնք նոյն գաղափարին ծառայելով հանդերձ զիրար կ'ատեն, իրարմէ կը նախանձին, եւ զի-րար կ'ամբաստանեն իբրեւ թունալից ի-ժեր:

Գործին մէջ կան արտակարգօրէն յան-դուգն գաղափարներ: Օրինակ, Սեկանի բերնով, հեղինակը կատարեալ հանդար-տութեամբ մէջտեղ կը նետէ հետեւեալ անաստուածեան նախադասութիւնը.— «Մարդն է որ ստեղծած է Աստուածը, եւ սակայն չէ կրցած ստեղծել մարդը...»: Ուրիշ տեղ մը՝ «Մահէն մէկ ժամ ետք մեր նուաղած հոգին պիտի ըլլայ այն ինչ որ էր մեր ծնունդէն մէկ ժամ առաջ»:

«Ակրիբինայի Մահը» ամէն գիշեր, հա-րիւրաւոր ունկնդիրներ կը քաշէ դէպի Շան զ'Էլիզէի թատրոնը, ուր բեմադիրը իր շուրջը հաւաքած իրեն նման երիտա-սարդ ուժեր, կ'արժանանայ անվերապահ գնահատանքի:

Մամուլը միաձայնութեամբ կը յայտա-րարէ թէ Անթուան Պուրսէյլ իր այս ձեռնարկով յաջողած է վերյառնել ու վերակենդանացնել մոռցուած բանաս-տեղծ մը:

×

Ազգերու Թատրոնի ելոյթները կը շա-րունակուին Սառա Պէրնարի բեմին վրայ:

Այս տարի, սակայն, այս կազմակեր-պութիւնը շատ բան կորսնցուցած կը թուի ըլլալ նախորդ տարիներու իր վե-հութենէն:

Անցեալ շաբթու Հելլենական երգի ու պարի ազգային կազմը, առաջնորդու-թեամբ Տորա Սթրաթուի, ներկայացուց յունական ֆոլքլորը, առանց սակայն փայլուն յաջողութիւն մը ձեռք բերելու:

«Ֆիկարոյի» թատերական քննադատը՝ Գլոտ Պէնյէր, անդրադառնալով Յոյնե-րու ելոյթին, ստորագրած է տողեր, ո-րոնց մէջ ակնրախ է յուսախաբութեան շեշտը.

«Յունական Ֆոլքլորը, կը գրէ Գլոտ Պէնյէր, ոչինչ պահած է իր մէջ հին Հել-լադայի դասական բնոյթէն: Միայն մա-կեդոնացի պարուհիներու գլխանոցները, որոնց ոճը ներշնչուած է Մեծն Աղեքսան-դրի զինուորներու սաղաւարտներու ձե-ւէն, տարտամ գաղափար մը կուտան մե-զի հինաւուրց անցեալէն: Մնացեալը օ-տար ազդեցութեանց տեսակ մը խառ-նուրդ է, որ հելլէնական քուրային մէջ թրծուած եւ յաճախ ալ պարզաբանուած է: Մեզի ներկայացուած պարերուն մէջ, օրինակ, յստակ տեսանք միջին արեւել-եան ժողովրդային արուեստին դրոշմը եւ լարախաղացներու ճաշակը որ յարգի է միայն Տոնի խաղալիներուն քով...»:

Աւելի առաջ տանելով իր քննադատու-թիւնները, Գլոտ Պէնյէր չի վարանիր Յոյներու ելոյթները կոչել «ձանձրացու-ցիչ եւ միապաղաղ»:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Ուրեմն, ձգողական ուժի անկանոնու-թիւնները կը մատնեն երկրին տկար կէ-տերը, որոնք հակամէտ են երկրաշարժ-ներու: Միջերկրականն ալ ունի տկար գիծ մը՝ որ կը սկսի Ալժերիոյ հողամա-սէն ու կ'երկարի մինչեւ Պարսկաստան:

Այս վարկածներուն շնորհիւ, այժմ մասնագէտները կարող են ստուգել թէ երկրի ո՛ր կէտին վրայ կրնայ երկրաշարժ պատահիլ: Անշուշտ չեն կրնար ըսել թէ ե՛րբ պիտի պատահի երկրաշարժը: Մաղ-թենք որ օր մը այդ առեղծուածն ալ պար-զուի:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՇԱՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ» Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (193)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄՈՂՈ՛ՐՈՒՄԸ

Զ.

— Այսպէս, լսած էր աղջիկը, դեռ ժամանակը չէ:

Եւ ահա վերջապէս եկած հասած էր ե-րանելի ժամանակը:

Միս-մինակ, ա՛լ երբ պիտի ըլլար այդ աղջիկը: Ալ պիտի սիրէր զանի, ինչպէս դեռ չէր սիրած, մոլեռանդի մը պէս:

Ուստի, անոր ուղղած իր նամակին մէջ բոլոր դրամները կէս առ կէս պիտի գործածէր, եւ իր սիրոյն այս երկարա-ձիգ արտայայտութեանը եւ անոր ան-փոփոխ ապացուցումին տակ պիտի զմայ-լեցնէր, պիտի ապշեցնէր զանի:

— Տղեկո՛ր, տղեկո՛ր... խե՛ղճ մարդ, ...հիմա նայիմ ձեռքէս Սոֆին...

Բերա եկաւ, անկէց Պոլիս անցաւ՝ ծը-րարներով բեռնաւորուած, եռանդուն եւ փութոտ, շուտ տուն դառնալու տենդով մը բռնկած:

Սոֆիին համար քանի մը արդուզարդի նիւթեր գնեց, առաջին անակնկալը ընելու համար անոր: Եւ հակառակ իր ջանքե-րուն, իրիկուն էր, արեւը մարը մտնելու մօտ, երբոր Համբիկ իր ծրարները ապա-հով տեղ մը դնելէ յետոյ՝ ազատանք դարձաւ՝ փոխադրութիւնը կատարելու համար նոյն իրիկունն իսկ, եթէ կա-րելի էր:

Իսկոյն Սոֆիին սենեակը ելաւ հարցնե-լու թէ պատրա՞ստ էր մեկնելու:

Սոֆի հոն չէր:

Երիտասարդը սրահ գնաց, տիկինին քովը գտնելու յոյսով: Սրահը պարապ էր:

Համբիկ վար իջաւ, քանի մը սենեակ աչքէ անցուց:

Սենեակի մը մէջ Կիւլիւկ հանըմը տե-սաւ, որ իր գուլպաները կարգի դնելու վրայ էր:

— Ո՞ւր է Սոֆին, հարցուց Համբիկ:

— Չիտեմ, զաւակս, հանըմին քովը չըլլա՞յ:

— Չկայ:

Եւ ինքնիրեն.

— Զարմանալի բան, կը մրմնջէր տը-ղան:

Մեքենաբար մինչեւ խոհանոց իջաւ:

Պառաւ խոհարարուհին կ'աշխատէր հոն կորաքամակ:

— Օրիորդ Սոֆին տեսա՞ր, հարցուց:

Խոհարարուհին չակուեցաւ:

— Հա զաւակս, ըսաւ պառաւը, պախ-չան ըլլալու է:

Շունչ մը առաւ Համբիկ: Հրեց խոհա-նոցին դուռը որ պարտէզին վրայ կը բաց-ուէր, եւ քայլ մէկ քանի սանդուխներէն իջաւ:

Շատ իրիկուն էր՝ ու Սոֆի պարտէզը կը պտըտէր: Հոն էր ուրեմն որ իրեն կը սպասէր:

Արագ ակնարկ մը պտըտցուց չորս դին, ծառերուն տակ: Քանի մը անխնամ ա-ծուներ կոխկռտելով՝ ասդին անդին պըր-պտեց Համբիկ:

Սիրտը կը սեղմուէր:

— Ո՞ւր կրնայ ըլլալ, կը մրմնջէր:

Պարտէզին մէկ անկիւնը, պատին կից, հինէն մնացած պարտիզպանի խրճիթը կը կանգնէր, խարխուլ, մենաւոր:

Անծանօթ ուժէ մը մղուած, Համբիկ հոն սլացաւ, հրեց կիսափակ դուռը եւ հազիւ երկու քայլ առած, կեցաւ, քարա-ցածի պէս:

Անկիւնը, լայնաթոռ ու ցածուկ թիկ-նաթոռի մը վրայ, տոքթոր Մարկոսեանի ճիտէն կախուած, Սոֆի մարմնամատոյց կը փռուէր՝ պարեգօտին ճեղքը բաց, ուրկէ ներս ամիրային թոռը իր թուշը երկարած, խելայեղ կիրքի մը յագեցու-մին կը պարապէր ինքնակորոյս...

Համբիկ վայրկեան մը դիտեց այդ տե-սարանը, վայրկեան մը միայն: Ետքը, հանդարտօրէն, դուրս ելաւ: Բացաւ պարտէզին դուռը որ փողոցին վրայ կը նայէր, ու գնաց:

Գլխիկոր գնաց Հ... գիւղին փողոցնե-րէն, խաղաղ անցորդի մը պէս, մինչեւ լեռ ելաւ:

Գարնանավերջի շքեղ վերջալոյսի մը տակ, բնութեան բիւրերանգ հրապոյրը դիտեց: Կապտորակ, խաղաղ, երջանիկ բան մը կը թրթռար օդին մէջ: Բլուր-ներու շղթան՝ նրբացնցուղ մշուշի մը ներքեւ կ'ալիքանար անսահմանօրէն:

Ծովային բազերը՝ կոր սաւառնումնե-րով՝ վերջին լոգանքին կ'ընէին գետա-կին մէջ: Բոյր մը, անուշ եւ գինովցու-ցիչ, եկաւ խոյտեց Համբիկի ռնգունքը:

— Օ՜ֆ, հառաչեց տղան, ի՜նչ աղուոր է:

Ետքը, վայրկենօրէն եւ թաւալգլոր, ցատկեց վար վազեց դէպի ծոցը բնու-թեան, միակ բանին, որ չի գիտեր խա-բել, որ կոյս է մինչեւ իր յատին ըն-դերքները...

. . . .

Ձմեռուան սկիզբները, առտու մը, ծե-րուկ ձկնորսը եւ Ղազար, Նաւամատոյ-ցին մօտ, նաւակին մէջ ուռկաննին քաշե-լու զբաղած էին: Որսը առատ էր. ձըկ-նորսները ուրախ էին:

Յանկարծ մէկը ցատկեց նաւակին մէջ, ոտքը բոպիկ, գլուխը բաց. պատառա-տուն հագուստներով ծածկուած:

Ձկնորսները վեր նայեցան եւ զարմաց-ման աղաղակ մը արձակեցին:

— Ծօ Համբիկ...

— Քաշենք, ըսաւ տղան, երկու բա-զուկներովը ուռկանին կառչելով:

— Ծօ սատանամարդը ի՞նչ եղաւ, հար-ցուց Ղազար հեգնօրէն:

Համբիկ ձկնորսին նայեցաւ, չհասկնա-լով.

— Սա վուր է օր մը քեզի եկաւ ասկէց առաւ տարաւ նէ ա՛ն սատանամարդը, բա-ցատրեց Ղազար:

— Մեռա՜ւ, ըսաւ Համբիկ հանդարտօ-րէն:

— Աստուած ողորմի հոգուն, մըլտաց ծերուկը թաղմանական ձայնով:

Ու երեքը մէկանց սկսան ուռկանը քա-շել:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Վերջ)

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը
ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3,30ին, Ռիւ Ժէի Սէն – Լուի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ տեղւոյն Հայ Ազգ. Եկեղեցական Միութեան:

Կը նախագահէ Գ. Տ. ՍԹԱՄԲՈՒԼԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն մասնակցող կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական բաժին՝ Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի պատրաստութեամբ:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Կիրակի՝ Մայիս 8, ժամը 16ին
ՍԱԼ ՄԷՆ ԼՈՒԻ — ՍԷՐՔԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հայկական համերգ Լիոնի եւ Վիէնի միացեալ երգչախումբերով, ղեկավարութեամբ ԼԵՒՈՆԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ:

Յայտագիր: 12 *քառաձայն երգեր.— Կոմիտաս վրդ., Բ. Կանաչեան, Գ. Մ. Ալէմշահ, Ա. Խաչատուրեան, Գ. Սիւնի եւ Ա. Գասմագրեան:*

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՕԳԸՆԱ.— Այրի Տիկին Մարի Սիւրմէնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սիւրմէնեան, այրի Տիկին Սաթենիկ Սիւրմէնեան եւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Վալանսի Ս. Գրիգոր եկեղեցիին մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԽՈՐԷՆ ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆԻ
(Երզնկացի)

յիշատակին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Այրի Տիկ. Մառի Կարապետեան եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վարդան» ենթակոմիտէն հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ ընկերոջ՝

ՕՆՆԻԿ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ Առնուվիլի Վարազայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերոջ յիշատակը յարգողները:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը կէս օրուան (ժամը 14էն 17) աշխատանքի համար: ԱՆՁԱՄԲ դիմել Յառաջի վարչութեան կէս օրէն յետոյ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Գործաւոր մը կամ գործաւորուհի մը, դերձակի մօտ աշխատելու համար: Դիմել

BASMADJIAN
39, Rue Montmartre Paris 2e GUT. : 76-50

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

1. *Երեւանէն Տիկին Արուսեակ Տատայեան, ծնեալ Փաշաբէգեան կը փնտռէ իր հօրեղբօր որդիները Գարգեւ եւ Վազգէն Փաշաբէգեան, որոնք 1946ին Լիբանանէն եկած եւ Փարիզ հաստատուած են:*

2. *Թիֆլիսէն Տիկին Լուսաբեր Յովհաննէսեան կը փնտռէ իր որդին Եդուարդ Յովհաննէսեան, ծնած 1921 թուականին Թիֆլիս, որ պատերազմի մեկնած է եւ չէ վերադարձած:*

3. *Երեւանէն Տիկին Ծաղկազարդ Թագէոսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Սերոժա Թագէոսեան, որ գերի ինկած է երկրորդ պատերազմին եւ այժմ Ֆրանսա կը գտնուի:*

4. *Ցունաստանէն Հայաստան ներգաղթած Տիկին Աշխէն Աղնաւորեան եւ աղջիկը Արաքսի Տէրոէրեան կը փնտռեն իրենց ազգականը Գարօն Կարպիսը որ ըստ իրենց ստացած տեղեկութիւններուն, այժմ Ֆրանսա կը գտնուի:*

5. *Հայաստանէն կը փնտռեն Գարօն Վարդգէս Սուրէն Միքայէլեանը, ծնեալ 1921 թուականին Արթիկի շրջանի Փոքր Գարնի գիւղը.*

6. *Ամերիկայէն Տիկին Մարիամ Թագէոսեան կը փնտռէ իր մօրեղբայրը Հաճընցի Մինաս Մամասեանը:*

7. *Հայաստանէն Տիկին Սիրանոյշ Մխիթարեան կը փնտռէ Գ. Մարգար Բարսեղեանը որ Փարիզի արուարձանները կը բնակի:*

Փնտռուող վերոյիշեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել եկեղեցւոյ դիւանատունը, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, Փարիզ 8րդ:

ՕՐ: ԻՌԷՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆ
Պ. ԺԱԳ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Նշանուած

Շաւիլ — Գառտօ

Տէր եւ Տիկ. Սիրուն Պարոնեան եւ Տէր եւ Տիկին Միքայէլեան 50ական Ն. Ֆ. կը նուիրեն Շաւիլի եկեղեցիին, իրենց զաւակաց նշանախօսութեան առթիւ եւ շնորհակալութիւն՝ բոլոր անոնց որոնք շնորհաւորեցին անձամբ կամ հեռագրով իրենց զաւակներուն նշանախօսութիւնը:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի ժամը ճիշդ 15,30ին, Մուլէն – Պլէօյի սրահը (Սընոն):

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆԷՆ Տէր եւ Տիկին Արմենակ Աւետեան եւ զաւակները իրենց խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնեն հայրենակից Տէր եւ Տիկին Ժիրայր, Վաղարշակ եւ Գամէր Տէր-Վարդանեանի եւ իրենց զաւակներուն եւ համայն ընտանիքին, իրենց սիրեցեալ մօր ՓԵԲՐՈՆԻԱ ՏԷՐ-ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի ՏԻԿՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ յանձնախումբին կողմէ կազմակերպուած՝ Միութեան հիմնարկութեան 54րդ տարեդարձի հանդիսութիւնը Մայիս 6ին, ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին, Օթէլ Լիւթէսիայի *շքեղ սրահին մէջ, 43,* Պուլվար Ռասփայլ:

Հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժին. — Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ Կարպիս Աֆրիկեանի: Մ. Պօղոսեան (*երգ*), Օր. Գաբոյեան (*արտասանութիւն*):

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ծախքերու մասնակցութիւն 10 Ն. փրանք

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Ապրիլեան Նահատակաց հոգւոց հանգստեան համար.

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը անխտիր, յարգելու համար մեր բիւրաւոր անշիրիմ նահատակներուն յիշատակը: Երգեցողութիւնները կը ղեկավարէ երաժշտապետ Գ. Նշան Սերգոյեան:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ
43րդ տարեդարձը Վիէնի մէջ, Մայիս 28ին, շաբաթ օր:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ երիտասարդ կին մը սպասուհիի գործ կը փնտռէ, բնակարանի կարելիութեամբ: Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32, Ռիւ տը Թրէվիզ, կամ հեռաձայնել Փրովանս 77–73:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. « Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան կողմէ

Ե. Դասախօսութիւն

Նիւթ՝ Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը (Բ. մաս)

Դասախօս՝ Ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Այս ուրբաթ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներուն: Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք ԵՒ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՑԷ՛Ք

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12, ԺԱՄԸ 13էն 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ժանթիյիի ղըպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Պատգամաւորներու ընտրութիւն:

Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ:

×

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, կ. ե. ժամը 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17, Ռիւ Պլէօ Մէթրօ՝ Քաւէ:

Օրակարգ.— *«Ծոմապահութեան Օր» – ուան հաշուետուութիւն, Պատգամաւորի ընտրութիւն, Ընթացիկ հարցեր:*

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վարդանանցը *կը ներկայացուի Լիոնի մէջ Մայիս 14ին:*

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ եւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրեն հետեւեալ մարմինները.—

6 *Մայիս, ուրբաթ* Արծիւ:

7 *Մայիս, շաբաթ՝* Զաւարեան:

8 *Մայիս, կիրակի՝* Վարդան:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ շրջանիս Նոր Սերունդի բոլոր թաղերու ներկայացուցիչները, այս շաբաթ, 7 Մայիս, իրիկուն ժամը 9ին « Ահարոնեան » սրահին մէջ: Ներկա պէտք է ըլլայ նաեւ Մարսէյլի Ն. Ս. Շրջ. Վարչութիւնը:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Հովանաւորութեամբ Հայրապետ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Նախագահութեամբ Ակադեմական ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ

եւ նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն:

Ակադեմական եւ գեղարուեստական ճոխ բաժիններով:

Նկատի ունենալ այս թուականը:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ
(ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ)

Կիրակի, Մայիս 8, ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ

47, Rue des Ecoles, Métro : St-Michel et Odéon

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
(Կաթող. Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)
եւ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ

Նախագահութեամբ՝ ակադեմական

PROF. CAMILLE LIANԻ
Secrétaire Général du Congrès Mondial des Cardiologues.
Commandour de la Légion d'Henneur

Սիրայօժար կը մասնակցին՝ Հիւկէթ Աժտէրեան (*դաշնակ*), Ալիս Պօյաճեան (*պար*), Գէորգ Եանպէկեան (*երգ*), Մարիվօլ լը Տիգէս (*ջութակ*), Մ. Լոռ Տըգէր (*տաւիղ*), Ժիզէլ տը Մոնսօ (*թաւջութակ*) Սեդրակ Նավրուզեան (*դաշնակ*), Մելէ Հանրի Մարգարեան (*երգ*), Իրմա Պասմաճեան (*արտասանութիւն*), Արլէթ Մէքոնեան (*պար*), Արտաշէս Գմբէթեան (*արտասանութիւն*), Սերժ Նահապետեան (*արմոնիքայի երիտասարդ վարպետը*), Պէրճ Պէրպէրեան (*պար*), Եդուարդ Աղամալեան (*պար*) եւ

«ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՖՐԻԿԵԱՆԻ

Դաշնակով կ'ընկերանան Ֆրանսուազ Տիփրէ, Անժէլ Թագւորեան, Միշէլ Էմրի

Տոմսերու գինն է 1, 2, 3 եւ 5 Ն. Ֆ.: Կը ծախուին Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝ 15, Ռիւ Ժան Կուժոն, ինչպէս նաեւ Կարմիր Խաչի մասնաճիւղերուն մօտ.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ Հաարակայ(?)ut. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 7 ՄԱՅԻՍ — SAMEDI 7 MAI 1960

ԼԱՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8193 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4594

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԱՐ Կ'ԱՐԺԵՆ

Ճակատագրական, թերեւս նախախնամական է կարծես, որ Թուրքերը պարբերաբար խայտառակուին օտարներու առջեւ, ցուցադրելով իրենց իսկական դիմագիծը.

«Դեմոկրատ» Թուրքիան իր վրայ առած է «հանրապետական», «ժողովրդավարական», «աշխարհական», «արդիական» կամ «յառաջդիմական» պիտակները, պարզապէս խաբելու համար քաղաքակիրթ աշխարհը: Սակայն իր չար բախտէն պակաս չեն դէպքեր, երբ երեսին կեղծ շպարները կ'իյնան եւ երեւան կ'ելլէ բուն Թուրքը, իր բոլոր թերութիւններով.

1955 Սեպտեմբեր 6ի դէպքը պատահեցաւ ճիշդ այն օրերուն, երբ Պոլսոյ մէջ կը գումարուէր ոճիրներու եւ եղեռնական գործերու մասնագէտ իրաւաբաններու միջազգային համաժողովը: Օտար պատգամաւորներն ու գրօսաշրջիկները, որոնց շարքին Մենտէս-Ֆրանս, տեսան այն ատեն թէ ինչպէս մէկ գիշերուան մէջ Յարդի եւ կողոպուտի մասնագէտ Թուրքերը «մաքրագործեցին» Հայերու եւ Յոյներու պատկանող հազարաւոր խանութներ եւ քարուքանդ ըրին քանի մը տասնեակ եկեղեցիներ:

Մենտերէսի մենատիրութեան ամէնէն սեւ էջը կը կազմէ այդ թուականը: Տնտեսապէս քայքայուած եւ սնանկութեան դուռը հասած, դեմոկրատ կառավարութիւնը «Կիպրոս»ի խնդիր մը ստեղծած էր՝ ամբոխին կեր տալու, անոր ազգայնամոլական զգացումները գրգռելու եւ ուշադրութիւնը այլուր դարձնելու համար:

Ընդդիմադիր Հալք կուսակցութիւնը — որ տողով-արտով համաձայն էր կառավարութեան մանտալականութեան — առիթը օգտագործեց՝ մեղադրելու եւ այպանելու համար օրուան իշխանութիւնները: Կ'ուզէր մանաւանդ տապալել զանոնք, որպէսզի որոշ չափով թեթեւցնէ իր աններելի մեղքը Վարլըք վէրկիսին:

Այս անգամ Ատլանտեան Ուխտի արտաքին նախարարներն էին, որ ժողով կը գումարէին Պոլսոյ մէջ, երբ համալսարանի ուսանողները զանգուածային ցոյցեր կատարեցին Երեք մեծ քաղաքներու մէջ՝ բողոքելու համար «դեմոկրատ» կառավարութեան հակադեմոկրատ օրէնքներուն եւ արարքներուն դէմ.

Աշխարհի ճակատագիրը վարելու կոչուած երկիրներու պետական պատասխանատու դէմքերը իրենց աչքերով տեսան թէ ինչպէս ծայրէ ի ծայր տակնուվրայ դարձած են ժողովրդավարական սկզբունքները երկրի մը մէջ, որ կը յաւակնի «դեմոկրատ»ի կեղծ փետուրներով զարդարուիլ, որուն ներկայացուցիչները հաւասար աստիճանի վրայ կողք կողքի կը բազմին քաղաքակիրթ երկիրներու նախարարներուն հետ:

Անոնց Մենտերէս ոտքի տակ առնելով դիւանագիտական բարքերու ամէնէն տարրական պատշաճութիւնները՝ չհամարձակեցաւ Պոլիս երթալ՝ իբրեւ հիւրընկալ երկրի վարչապետը բարի գալուստ մաղթելու եւ մեծարելու համար Ատլանտեան Ուխտի բարձրաստիճան պատգամաւորները: Ինչ որ ա՛յնքան կը յոխորտար իր վայելած ժողովրդականութեան համար եւ տարուան կէսը կ'անցընէր Սուլթաններու մայրաքաղաքին մէջ, վախցաւ խայտառակուելէ ցուցարարներու կողմէ, - բոլորն ալ համալսարանի ուսանողներ եւ ուսանողուհիներ, մտաւորականներ, որոնք կոչուած են ղեկավարելու երկրին վաղուան վարիչները:

Ատլանտեան ուխտակիցները տեսան թէ բանտերը լեցուած են լրագրողներով, չկայ մամուլի ազատութիւն: Ո՛վ որ գնդակի հարուած մը կուտայ Մենտերէսի կամ իր նախարարներուն, բանտին մէջ կը բանայ աչքերը: Ընդդիմադիրներուն արգիլուած է հրապարակային ժողովներ գումարել: Ազգային Ժողովին մէջ երեսփոխանները շարունակ կափամարտի փորձեր կը կատարեն:

Փոխանակ քիչ մը ազատութիւն ընձեռելու, դեմոկրատները շարունակեցին միահեծան Հալքի բնատիրական բարքերը, վերջերս նոյնիսկ գերազանցեցին զանոնք:

Նորէկը փնտռել տուաւ գացողը:

Տարակոյս չկայ, որ վաղը՝ երբ Հալքը կրկին իշխանութեան գլուխ գայ, փնտռել պիտի տայ Մենտերէսը: Կը ճանչնանք Իսմէթ Ինէօնիւն:

Երկուքն ալ իրար կ'արժեն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ 3 ԺԱՄ ԽՕՍԵՑԱՒ

«ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԶԻՆԵԼ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԵՐՐՈՐԴ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՄԸ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼ» ԿԸ ՇԵՇՏԷ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

*

Գերագոյն Խորհուրդի բացման նիստի հարցերն էին.—

1. Պաշտօնեաներու եւ բանուորներու վրայ սահմանուած տուրքերու ջնջում:
2. Աշխատանքի ժամերու կրճատում:
3. Վաւերացնել՝ նստաշրջաններու ժամանակամիջոցին՝ Գերագոյն Խորհուրդի դիւանին տուած որոշումները:

Խորհրդային վարչապետը խօսք առած ու երեք ժամ տեւող ճառով մը քննութեան առած է օրակարգի հարցերը միեւնոյն ատեն շօշափած է միջազգային կարգ մը խնդիրներ, յատկապէս Վերին Ժողով եւ Գերմանիա: Խորհրդային վարչապետը ծանր ոճ մը գործածած է ընդհանրապէս: Ընդհանուր կարծիքն այն է որ իր քաղաքականութիւնը խստացուցած է:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ. — Խրուշչեւ յայտարարած է թէ 1960 Հոկտեմբեր 1էն մինչեւ 1965, պաշտօնեաներու եւ բանուորներու եկամուտի տուրքերը պիտի ջնջուին (խորհրդային պիւտճէին 7,4 առ հարիւրը):

Եկամուտի տուրքերու ջնջումին հետ պիտի ջնջուին ամուրիներու, ընտանիքի մենակեաց հայրերու եւ փոքրաթիւ ընտանիք ունեցող քաղաքացիներու տուրքերը:

Յայտարարած է նաեւ, որ այս տարի, 16 միլիոն հոգիի օրուան աշխատանքի ժամերը եղած են վեց կամ եօթը: 1964էն սկսեալ բոլոր բանուորներն ու պաշտօնեաները պիտի աշխատին օրական հինգ կամ վեց ժամ:

Վերջապէս Խրուշչեւ յայտնած է, թէ 1961էն սկսեալ «ծանր ռուբլիներ» շրջաբերութեան պիտի դրուին, որոնց արժէքը նախկինին բաղդատմամբ, 10 անգամ աւելի պիտի ըլլայ: Այս առթիւ ըսած է.— «Դրամներու փոփոխութիւնը պիտի տեւէ երեք ամիս, որուն ընթացքին հինն ու նորը կարելի պիտի ըլլայ գործածել»:

Խրուշչեւ այս առթիւ ըսած է, թէ կառավարական եւ կուսակցական մարմինները ծրագիր մը կը մշակեն քսան տարուան համար որուն շնորհիւ Խորհրդային Միութեան ժողովուրդները կեանքի այնպիսի մակարդակի մը պիտի հասնին, զոր կարելի պիտի չըլլայ գերազանցել:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ.— «Պատերազմի միջոցաւ չէ որ համայնավարութիւնը պիտի պարտադրենք: Կեանքը ինքը ցոյց պիտի տայ թէ միակ ճամբան ձերբազատուելու դրամատիրական տիրապետութենէն եւ իրականութիւն դարձնելու ժողովուրդներու երջանկութիւնը համայնավարութեան մէջ է», ու աւելցուցած — «Պատրաստ ենք համաձայնելու աշխարհի բոլոր երկիրներուն հետ, որպէսզի փճացնենք զանգուածային քանդիչ զէնքերը, մէջն ըլլալով հիւլէական ռումբերը եւ հրթիռները»: Այս առթիւ կոչ ըրած է ընդհանուր զինաթափութեան մը համար:

«Մեր ժողովուրդը պիտի չմոռնայ երբեք թէ ի՛նչ գինով ապահովեցինք յաղթանակը՝ մենք եւ մեր դաշնակիցները: Չենք ուզեր որ կրկնուին այդ սարսափները: Ահա թէ ինչո՛ւ կ'ուզենք որ կարգադրուին Գերմանիոյ եւ արեւմտեան Պերլինի հարցերը: Զինաթափութեան շուրջ ալ համաձայնութեան մը գալ կ'ուզենք»:

Խրուշչեւ շեշտած է թէ Վերին Ժողովի առաջին հիմնական նպատակը պէտք է ըլլայ իրականութիւն դարձնել ապազինումը: Երկրորդ հիմնական նպատակը պէտք ըլլայ խաղաղութեան դաշնագիրներ կնքել երկու Գերմանիաներու հետ:

Այս առթիւ քննադատած է Արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքականութիւնը ու յատկապէս վարչապետ Ատենաուըր «իր քաղաքականութեան առանցքը կը կազմէ վրէժխնդրութիւնը եւ նոր պատերազմ մը մէջտեղ հանելու ձգտումը»:

Վերջապէս Խրուշչեւ յոռետես է յառաջիկայ Վերին Ժողովի արդիւնքին շուրջ: «Ամերիկացի ղեկավարներու յայտարարութիւնները, որոնք դժբախտաբար վաւերացուեցան Նախագահ Այզընհաուըրի կողմէ, ցոյց կուտան թէ յառաջիկայ Վերին Ժողովի արդիւնքը բացասական պիտի ըլլայ: Անոնք որ կը զինեն Գերմանիան, երրորդ պատերազմ մը կը պատրաստեն

ՕԴԱՅԻՆ ՄԻՋԱԴԷՊ.— Իր ճառի ընթացքին, Խրուշչեւ յայտարարած է, թէ Մայիս մէկին, ամերիկեան օդանաւ մը վար առնուած է Խորհ. Միութեան վրայ: «Ամերիկեան օդանաւը, որ բռնաբարեց օդային մեր սահմանները, եկած էր Թեհրանէն կամ Փաքիստանէն» ըսած է ան, ու այս առթիւ շեշտած է թէ Խորհ. Միութիւնը պիտի բողոքէ Մ. Նահանգներուն եւ հարցը պիտի տանի ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին: Խորհրդային վարչապետը օդային այս բռնաբարումը նկատած է «աւազակի գործ մը»: Չէ մոռցած այս առթիւ շեշտելու թէ Խ. Միութիւնը պատասխանելու եւ փոխադարձելու ամէն միջոցները ունի: «Հրթիռներ ունինք որոնք շատ լաւ կը գործեն եւ ի վիճակի են հարուածելու իրենց նպատակակէտերը»:

Ամերիկեան շրջանակները դիտել կուտան որ խնդրոյ առարկայ օդանաւը օդերեւութաբանական քննութեան մը նուած էր Վանայ լիճի շրջանին մէջ եւ վերջին տեղեկութեանց համաձայն, թռթռուածինի պակասէն նեղուած է: Կրնայ ըլլալ որ իր ուղղութիւնը կորսնցուցած՝ սխալմամբ խորհրդային սահմանագիծը անցած է: Ցամենայն դէպս, կը շեշտեն ամերիկեան զինուորական շրջանակները, խնդրոյ առարկայ օդանաւը զինուած չէր:

Ճառին վերջաւորութեան Խրուշչեւ աւելի լաւատես դարձած է եւ կոչ ըրած Ամերիկայի, որպէսզի վերջ դնէ ցլամարտին:

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

Ուաշինկթըն: Խորհրդային վարչապետին ճառը մասնաւորապէս Վերին Ժողովի արդիւնքին շուրջ յայտնած իր յոռետես տրամադրութիւնները մտահոգութեան մթնոլորտ մը ստեղծած են:

Պոն: Քաղաքական շրջանակները դիտել կուտան թէ Խրուշչեւ իր ճառով նորութիւն մը չբերաւ: Նպատակին հասնելու համար իր ձեռք առած միջոցները եւ ընտրած ճամբան չեն փոխուած: Խրուշչեւի ճառը կապ ունի նաեւ Կրեմլինի ներքին խուլ պայքարին հետ:

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն կարծիքով, Խրուշչեւ յառաջիկայ Վերին Ժողովին կ'ուզէ ներկայանալ «զօրաւոր» դիրքով մը:

Հռոմ: Խրուշչեւ Կրեմլինէն ներս իր դիրքը այնքան զօրացուց եւ հաստատ հիմերու վրայ դրաւ որ այժմ ի վիճակի կը գտնուի անյողդողդ շեշտով մը խօսելու:

Խրուշչեւ որեւէ զիջում պիտի չընէ ու համոզուած է թէ Արեւմուտք իր կարգին տրամադիր չէ զիջումներու գինով համաձայնութեան հասնելու:

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍԿ. ՊԷՅՐՈՒԹ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը կը հաղորդէ թէ ուրբաթ առաւօտ, Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկոպոս Մանուկեան Պէյրութ մեկնած է զբաղելու համար եկեղեցական կարգ մը խնդիրներով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՋՕՐ. ՔԱՍԸՄ փոփոխութիւններ ըրած է իր կառավարութեան մէջ: Ելմտական նախարարը պաշտօնանկ եղած է: Պաշտօնանկ եղած է նաեւ Տիկին Տելէյմի եւ այս երկուքին տեղը գրուած են «վստահելի» անձեր՝ նուիրուած Քասըմի:

«ԻՆՏՈՆԷԶԻԱՆ հեռու է Ալժերիայէն եւ դժուար թէ կարելի ըլլայ գործակցիլ եւ օժանդակել այս վերջինին» պատասխանած է Ինտոնէզիոյ արտաքին նախարարը՝ թղթակիցներուն:

«ՋԻՍ ՍՊԱՆՆԵՑԷ՛Ք» պոռաց Մենտերէս երբ ուսանողները վրան յարձակեցան Անգարայի մէջ եւ ստիպեցին որ Քաթիյաֆէն իջնէ: Ցամաքային ուժերու հրամանատար Ճէմալ Կիւրսոյ պաշտօնանկ եղած է: 50 ուսանողները ձերբակալած են:

ՍԹԵՖԱՆ ՀԵՔԷ, ծանօթ փաստաբան եւ գրագէտ, մեռաւ 39 տարեկանին իւրեմիի հետեւանքով: Տաղանդաւոր գրիչ էր եւ կ'աշխատակցէր կարգ մը շաբաթաթերթու:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ՄԱՐԿԱՐԷԹ ուրբաթ առաւօտ Ուէսթմինսթըրի մէջ ամուսնացաւ Թոնի Ճոնսի հետ քանի մը հազար հիւրերու ներկայութեան, բայց արքայական բոլոր ընտանիքները հրաւէրը մերժած էին: «Ես, Մարկարէթ - Ռոզ իբրեւ ամուսին կ'առնեմ քեզի՝ Անթոնի Ճոնս, քեզ ունենալու եւ պահելու համար այսօրուընէ եւ ապագային, հարստութեան կամ աղքատութեան մէջ, բարգաւաճման կամ թշնամութեան մէջ, հիւանդութեան կամ առողջութեան մէջ, քեզ սիրելու, քեզ պաշտելու եւ քեզի հնազանդելու համար մինչեւ որ մահը զմեզ բաժնէ»: Այս խօսքերը արտասանեց Քենթերպըրիի արքեպիսկոպոսին առջեւ: Նորապսակ ամոլը մեղրալուսնի մեկնեցաւ Թագուհիին Պրիթանիա նաւով՝ դէպի Քարայիպ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ խորհրդարանը լուծուեցաւ Հանրապետութեան նախագահին հրամանագրով: Երեսփոխանական ընտրութիւնները պիտի կատարուին Յունիս 12, 19 եւ 26ին եւ Յուլիս 3ին:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ եւ արմատականներու ներկայացուցած բանաձեւը մերժուեցաւ Ազգ. Ժողովին կողմէ, միայն 122 ձայն ստանալով: Նիստի ընթացքին խօսք առնելով Կի Մոլէ ըսաւ.— Ոչ մէկ ատեն խօսք եղած է որ Նախագահը պիտի ճնշէ կառավարական քաղաքականութիւնը: Միապետութիւն չէր զոր ուզեցինք (ծափահարութիւններ), իրաւարար մը ուզեցինք, բայց օրինական իշխանութեանց միջեւ իրաւարար մը, կոչ ընելու կարելիութեամբ միակ գերիշխանութեան՝ ժողովուրդին:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ հինգ համայնավարներ գնդակահարուած են, ուրիշ հինգ հոգի ցկեանս եւ տասներկու հոգի ալ 10էն 15 տարուան բանտարկութեան դատապարտուած են:

ՆԻՒԹԵՐ ԱՐՄԱՒԻՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

ԽՄԲ.— Վերջերս սխալ տեղեկութիւններ տրուեցան Արմաւիրի պատմութեան մասին: Սրբագրելու եւ շփոթութիւնները փարատելու համար, կուտանք հետեւեալ վկայութիւնը, — ինչ խօսք որ Արմաւիր հայկական քաղաք մըն է եւ կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ հայ գաղութներու պատմութեան մէջ:

Ես 1916–17ին մայրիկիս հետ ապրեցայ Արմաւիր քաղաքում՝ տեղացի Ջաղուպեան շատ հին ընտանիքի մէջ, կայարանի փողոց 170 թուակիր տունը: Այս ընտանիքին մէջ, հայրն ու մայրը, ինչպէս եւ իրենց զաւակը Ցարութիւն, իր կինը Մաքրուհի – Մառօ, նոյնպէս տեղացի Հայ, միւս զաւակը Գրիգոր – Կրիշա եւ աղջիկը Լիզա՝ շատ դէշ հայերէն կը խօսէին, բայց շատ լաւ կը հասկնային: Իրենց ընտանեկան խօսակցութիւնը կ'ընէին տեղական աղճատ լեզուով՝ որ վրացերէնին կը նմանէր, կամ՝ ռուսերէնով: Իրենց հօրաքրոջ զաւակը՝ Օր. Փեփրոնէ եւ եղբայրը՝ Սուրէն հիանալի հայերէն կը խօսէին եւ կը գրէին, ինչպէս նաեւ իրենց ծնողքը: Իմ հարցումիս թէ ինչո՞ւ ձեր հարազատները Ջաղուպովի զաւակները, ձեզի պէս չեն գիտեր հայերէնը, կը պատասխանէին թէ «որովհետեւ մենք տեղւոյս հայկական դպրոցը սորված ենք, իսկ անոնք յաճախած են ռուսական գիմնազիան»:

Արմաւիր քաղաքը ունէր շատ գեղեցիկ, եւ հոյակապ եկեղեցի մը, զուտ հայկական ոճով: Տեղացիները շատ եկեղեցասէր եւ բարեպաշտ մարդիկ էին: Ցաճախ կը լսէի որ եկեղեցիին մէջ ալ կը խօսէին իրենց ընտանեկան լեզուն, կամ ռուսերէն, ինչպէս հոս մենք ալ դժբախտաբար ունինք Թրքախօս Հայեր, բայց ատիկա չի նշանակեր բնաւ թէ իրենք Թուրք մահմետական են՝ Թուրքերէն խօսելով: Ունէին հայկական լաւ դպրոց մը, ուր կը պաշտօնավարէր դասընկեր – հայրենակիցս, Արտաշէս Հացագործեանի (Վանիրեան) հօրեղբօր որդին՝ Խաչատուր Հացագործեանը: Ինքն ալ յաճախ ինծի կը գանգատէր թէ դժբախտաբար տեղացի հայ ընտանիքները իրենց զաւակները կ'ուղարկեն Ռուսաց դպրոցը եւ այսպէս կամաց կամաց կ'օտարանան: Արմաւիրի մէջ ես բնաւ չհանդիպեցայ իսկական Չերքէզի մը, — Չերքէզները բոլորն ալ անխտիր, հարիւր տոկոսով, մահմետական են եւ կ'ապրին միայն Հիւսիսային Կովկասի Վլատիկովկասի (այժմու Օրջոնիկիձէ) քաղաքը, եւ Տերեկ գաւառին քաղաքին մէջ՝ Էլպրուզ լերան ստորոտը, ինչպէս նաեւ իրենց հետ Ինկուշ, Չեչէն, Լեզգին, Տաղստանցի Թաթար ցեղերը, նոյնպէս մոլեռանդ մահմետականներ:

Արմաւիր քաղաքը 80 տոկոսով հայաբնակ էր, մնացածները՝ տեղացի Քուպանի Խազախներ եւ Ռուսեր: Քուպանի նահանգը ամբողջութեամբ բնակուած է Ռուսերէ եւ Խազախներէ:

Տեղացի Արմաւիրցիները միշտ կ'ըսէին թէ իրենք շատ հինէն գաղթած են Արմաւիր, թէ Հայ են, ոչ մէկ խօսք Չերքէզ կամ այլազգի ըլլալու մասին: Մահմետակա՞ն, մեղա՜յ Աստուծոյ: — Հապա իրենց հայկական՝ փառաւո՛ր եկեղեցին, որ խօսուն կոթող մըն է դարաւոր: Դպրոցն ալ իր կարգին: Իրենց ընտանեկան խառնակ լեզո՞ւն, ատիկա ոչինչ կը ժխտէ: Այստեղ Ցրանսայի գրեթէ ամէն գաւառ ունի իր patois լեզուն, խառնակ բարբառ մը, զոր միայն իրենք կը խօսին ու կը հասկնան, բայց հպարտ են որ Ցրանսացի են: Դժբախտաբար Արմաւիրցի Հայերն ալ վճարած են իրենց տուրքը, օտարութեան տուրքը, այդ ահաւոր ժանգը, որ երկա՜ր տարիներ կրծած է իրենց Հայու հարազատ մարմինն ու հոգին: Նոյն ճակատագրին ենթարկուած են պատմութեան ընթացքին մեր գաղթականները՝ օտարութեան կլանող ճամբաներուն վրայ, ինչպէս այժմ ալ մեր աչքերուն առջեւ, քիչ մը ամէ՛ն տեղ, աւա՜ղ....:

Ահա վկայութիւնս Արմաւիրի եւ իր տեղացի Հայերու մասին, ապրած ըլլալով անոնց մէջ, անոնց հետ:

Իսկ այժմ ամէնէն հետաքրքրականը.—

Երբ մեր ազգային մեծ հերոս Անդրանիկը շրջագայութեան ելաւ Հիւսիսային Կովկասի հայաբնակ քաղաքները, Թիֆլիսէն անցաւ Պաքու, Վլատիկովկաս, Պիատիկորսկ, Քիսլավոտսկ, Խարկով, Ռոստով, նաեւ Արմաւիր: Ես շատ լաւ կը ճանչնամ այս քաղաքները, ուր եւ ապրած եմ: Ամէն տեղ խանդավառ ընդունելութիւն գտաւ Անդրանիկ, իսկ Արմաւիրի ընդունելութիւնը, աննախընթաց եւ փառաւո՛ր՝ իր ձեւին մէջ, գլեց անցաւ ամէնքը:

Թարասօֆ կամ Թորոսեան եղբայրներուն մեծը (Հանրի Թրուայայի հայրը թէ հօրեղբայրը, չեմ գիտեր), դիմաւորելու գնաց իր սեփական ձիու կառքով, հագնելով իրենց ծառայ կառապանին մասնաւոր տարազը (յատուկ միայն կառապաններուն համար, — լայն, կանաչ գոյնով երկար շրջազգեստ մը կարմիր լայն գօտիով, ոսկեգոյն մետաղեայ խոշոր կոճակներով եւ փնջոյով եւ կլոր–տափակ մորթէ փափախ–գլխարկով): Գնաց մինչեւ Արմաւիրի կայարանը: Անդրանիկը առաւ իր կառքին մէջ առանձին, իսկ ինքը կառապանի հագուստով նստաւ կառապանին տեղը եւ վարեց կառքը, ինքը կառապանութիւն ընելով: Այսպէս պտըտցուց քաղաքին գլխաւոր փողոցները՝ բազմահազար ժողովուրդի ներկայութեան, անօրինա՛կ խանդավառութեան մէջ, զարմացնելով բոլորը, — Թարասօֆ կառապա՞ն, կը հարցնէին Հայերը իրարու: Ցետոյ հիւրընկալեց իր տան մէջ քանի մը օր: Անշուշտ օտար մը պիտի չուզէր յարգել հայ հերոս մը, խմբապետ հայդուկ մը, մանաւանդ, կառապանի հագուստով, կառապանի ծառայութեան իջնելով մեծանուն հայ հերոսին առջեւ: Եւ ինչո՞ւ խոնարհէր այդքան, եթէ չըլլար Հայ, ծագումով եւ զգացումով:

Արմաւիրցի հայազգի մարդը, մեծահարուստ, միլիոնատէր, կալուածատէր, հանրածանօթ՝ ամբողջ Ռուսիոյ մէջ, պատիւ համարեցաւ իրեն՝ հարազատ հայրենասիրութեամբ հաստատել անվերապահ ձեւով թէ ինքը զաւակն է Հայութեան, առանց երբեք ուրանալու իր հարազատ ծագումը: Հայու արի՛ւնն էր որ պոռթկաց այդ պահուն հպարտօ՛ր հանդիսատեսներու կէս մը օտարացած, ուծացած սիրտերուն մէջ: Օ՜, Հայու կրակարի՛ւնը, յաւերժակա՛ն, անմարելի՛, մշտանորո՛գ:

ԱՐԱՄ ՉԻԹՈՒՆԻ

ԳԻՏԱԿԱՆ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԵՐԸ, ՀՐԱԲՈՒԽՆԵՐՆ ՈՒ ԱՆՈՆՑ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

2. Հրաբուխները

Հրաբուխն ալ բնական ուժի սարսափազդու երեւոյթներէն մին է: Ան կը բնորոշուի հալած լաւայի եւ կազային նիւթերու երկրին ընդերքէն դուրս ժայթքումով, որուն յաճախ կ'ընկերանան երկրաշարժը եւ այլ աղէտներ:

Հրաբուխները յատուկ չեն միայն հրաբխային կոնաձեւ լեռներու: Լիճերու, ծովերու ու մանաւանդ ովկիանոսներու յատակը եւս գոյութիւն ունին հրաբխային վառարաններ: Խաղաղականի յատակը կան բազմաթիւ հրաբուխներ:

Հրաբխագիտութիւնը նոր գիտութիւն մըն է որ կ'ուսումնասիրէ հրաբուխներու ֆիզիքական կառուցուածքը, կը դասաւորէ զանոնք համաձայն իրենց գործունէութեան եղանակին եւ կը ջանայ [illegible] փանցել ժայթքումը յառաջ բերող [illegible] ահռելի ուժին պատճառներուն.

Գիտութեան այս ճիւղը տեղքայլ [illegible] նէր երկար տենէ ի վեր: Թէեւ Ֆրանսացի երկու գիտուններ՝ Կեթար եւ [illegible] միջօ բանաձեւած էին քանի մը վարկ[illegible] ներ հրաբուխներու պատճառներուն [illegible] սին:

Ներկայիս, հրաբուխներուն ներ[illegible] մասերը հետազօտելու նպատակով [illegible] մակերպուած արշաւները որքան վտան[illegible] կան, նոյնքան ալ մարդկային յանդ[illegible] շատ վտանգաւոր ձեռնարկներ են, [illegible] յաճախ զոհ կ'երթան մասնակցող[illegible] չատեր, ըլլայ արձակուող կազերէն [illegible] ձամահ, թունաւորուելով եւ կամ այ[illegible] լով՝ հրահէգ լաւաներէն ու հրաբխ[illegible] ռումբերէն: Այս վերջինները հրաբեր[illegible] ներէն դէպի օդը ժայթքող հալած ն[illegible] թեր են, որոնց մակերեսը պաղելով [illegible] բի մը կերպարանքը կուտայ զանոնք[illegible] ծին: Մինչեւ 50 քիլօ կշռող հրաբխ[illegible] ռումբեր կը գտնուին: Ուրկէ՞ կ'առ[illegible] ուի այն հսկայական ուժը որ հրաբ[illegible] բանէն մինչեւ 200 մեթր բարձրութ[illegible] դուրս կ'արձակէ միլիոնաւոր թոն ծա[illegible] րութեամբ հալած ժայռեր թէ այլ ն[illegible] թեր. Թէեւ երկրի կեդրոնին ներքեւ [illegible] բարուած է բարձր ջերմութիւն մը, [illegible] կայն հոսանուտ մը միջնորդութ[illegible] պէտք է այդ ջերմութիւնը մեքենակ[illegible] ուժի մը վերածելու համար: Ինչպէս [illegible] գին՝ որ վայրաշարժին հնոցին ջերմ[illegible] թիւնը կը փոխակերպէ շարժիչ ուժի [illegible] կը վերաբերի երկրի ներքին ջերմութ[illegible] մասնագէտներէն ոմանք կը կարծեն [illegible] նախապէս երկիրը իր ամբողջութ[illegible] պաղ էր ու աստիճան առ աստիճան տա[illegible] ցած է շողարձակ մարմիններու կործ[illegible] յին տարանջատումէն յառաջ եկած բար[illegible] ջերմութեամբ: Այդ մարմինները որ[illegible] առատ էին աշխարհի ստեղծման շրջա[illegible] նին, հետզհետէ պակսած են:

Երկրի ներքին ջերմութիւնը կը մն[illegible] գրեթէ նոյնը, շնորհիւ կեդրոնին չէզո[illegible] ցուցիչ հանգամանքին: Ըստ մասնագէ[illegible] ներու՝ մէկ դարու ընթացքին քանի [illegible] հազարերորդ աստիճան միայն կը նուա[illegible]

Այժմ տեսնենք թէ ո՛րն է այն հաստա[illegible] տը որ ընդերկրային ջերմութեամբ ստեղծէ հրաբուխները շարժման մէջ [illegible] նող ահռելի ուժը:

Համաձայն նոր վարկածներու, ջ[illegible] ջուրն եւ այլ կազերն են այդ կործանարար ուժը արտադրողը: Այս նոր [illegible] նումը արդիւնքն է երկար հետազօ[illegible] թեանց ու քիմիական աշխատանոց[illegible] աշխատանքներու:

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԲԱՐԻ ԿԻՆԸ

— Այսպէս թէ այնպէս, պատասխանեց Կիւտպրան, չեմ կրնար ըսել թէ շատ յաջող գործ մը ըրի, չեմ ալ կրնար ըսել թէ դժգոհ եմ:

Եւ պատմեց ինչ որ անցած էր գլխէն:

— Դրացի, ըսաւ Պետրոս, անյաջող գործ մըն էք տեսեր եւ կը խորհիմ թէ ձեր կինը այնքան ալ հաճոյակատարութեամբ պիտի չընդունի ձեզ: Երկինքը թող օգնութեան հասնի ձեզի: Նոյնիսկ տասը կարմիր ոսկիի փոխարէն պիտի չուզէի ձեր տեղը ըլլալ:

— Լա՛ւ, պատասխանեց Կիւտպրան, դէպքերը կրնային աւելի դէշ ըլլալ ինծի համար, սակայն, հիմա, ես կատարելապէս հանգիստ եմ եւ հոգիս խաղաղ: Ցանցաւոր ըլլամ կամ ոչ, կինս այնքան բարի է որ ոչ մէկ կշտամբանքի կամ ցասումի խօսք պիտի ունենայ իմ հասցէիս:

— Կը լսեմ ձեզ, դրացի, եւ կը հիանամ ձեր վրայ, սակայն հակառակ ձեր անձին հանդէպ ունեցած խոր յարգանքիս, չեմ կրնար հաւատալ ձեր բառերուն նոյնիսկ ոչ մէկ բառին:

— Կ'ուզէ՞ք գրաւ գալ, ըսաւ Կիւտպրան: Ես իմ պահարանիս գզրոցին մէջ հարիւր ոսկի ունիմ, որոնցմէ քսան հատը կը տրամադրեմ այս գրաւին: Նոյնը կրնա՞ք ընել ձեր կողմէ:

— Այո՛, համաձայն եմ, պատասխանեց Պետրոս:

Երկու դրացիները կարգադրեցին այնպէս, որ միասին պիտի մտնէին Կիւտպրանի տունէն ներս եւ հոն՝ Պետրոս պիտի պահուըտէր սենեակին դրան ետեւ եւ ականջ պիտի դնէր այր ու կնոջ խօսակցութեան:

— Բարի երեկոյ, պատասխանեց քաղցրաբարոյ կինը, դո՞ւք էք, բարեկամս: Օրհնեալ ըլլայ Տէրը: Ինչպէ՞ս անցաւ ձեր օրը:

— Ո՛չ լաւ, ո՛չ ալ վատ, ըսաւ Կիւտպրան: Մարդ չգտայ մեր կովը ծախելու համար եւ ստիպուեցայ զայն փոխել ձիով մը:

— Ձիո՞վ մը... գեղեցիկ գաղափա՜ր, բոլոր սրտովս շնորհակալ եմ ձեզի, այսուհետեւ կառքով կրնանք եկեղեցի երթալ, բոլոր այն մարդոց նման որ մեր վրայ վերէն կը նային եւ սակայն մեզի արժէք չունին: Եթէ կ'ուզենք ձի մը ունենալ եւ զայն կերակրել, ատիկա մեր բացարձակ իրաւունքն է, կը կարծեմ: Ոչ ոքի բեռ պիտի ըլլանք եւ ոչ ոքէ բան մը պիտի պահանջենք: Ո՞ւր է ձին, պէտք է զայն ախոռ առաջնորդել:

— Մինչեւ այստեղ չբերի կենդանին, ըսաւ Կիւտպրան: Ճամբան միտքս փոխեցի եւ զայն փոխանակեցի խոզով մը:

— Ա՜հ, ինչ լաւ բան, ըսաւ կինը, ես ձեր տեղը ճիշդ այդպէս պիտի ընէի: Հարիւր անգամ շնորհակալ եմ եմ ձեզմէ: Հիմա երբ դրացիները ինծի այցելութեան գան, ամէնուն պէս ես ալ կտոր մը երշիկ պիտի ունենամ անոնց հրամցնելու: Ի՞նչ պէտք ունէինք ձիու մը: Շատեր պիտի ըսէին. «Տեսէք սա սնապարծները, շատ վերէն կը նային եւ կառքով կ'ուզեն եկեղեցի երթալ»: Անմիջապէս խոզը տանինք իր որջը:

— Խոզը չեմ բերած, ըսաւ Կիւտպրան, ճամբու ընթացքին զայն ալ փոխեցի այծի մը հետ:

— Կեցցէ՛, բացագանչեց բարի կինը, ի՜նչ խելացի ու խոհուն մարդ էք: Եթէ լաւ մտածենք, ի՞նչ պիտի ընէի խոզը: Մեզ մատով ցոյց պիտի տային եւ պիտի ըսէին. «Տեսէք սա մարդիկը, ինչ որ կը շահին իսկոյն կ'ուտեն»: Սակայն, այծով պիտի կրնամ ունենալ պահեստի կաթ, կարագ, պանիր, առանց խօսելու բազմաթիւ ուլիկներու մասին: Իսկոյն իսկոյն այծը առաջնորդեցէք փարախ:

— Այծն ալ չեմ բերած, ըսաւ Կիւտպրան: Անոր տեղ գառնուկ մը առի:

— Ա՜հ, հիմա կատարելապէս կը ճանչնամ ձեզ, գոչեց տանտիկինը: Ինծի հաճոյք պատճառելու համար այդպէս ըրիք անշուշտ: Ի հարկէ, այծի մը ետեւէն լեռներն ու ձորերը վազելու տարիքը չունիմ հիմա, բայց գառնուկը ինծի պիտի տայ թէ' իր կաթը եւ թէ իր բուրդը: Իսկոյն փարախ տարէք:

— Գառնո՛ւկը... ան ալ հոս չէ, ըսաւ Կիւտպրան: Ճամբու ընթացքին անոր փոխարէն սագ մը առի:

— Շնորհակալ եմ, սրտանց շնորհակալ եմ, կրկնեց բարի կինը: Ի՞նչ պիտի ընէի գառնուկը: Ո՛չ ճախարակ ունիմ եւ ոչ ալ արհեստին տեղեակ եմ: Դժուար արհեստ մըն է մանելը: Բացի այդ դիւրին գործ չէ բրդեղէն հագուստներ շինելը: Աւելի նպատակայարմար է պատրաստի գնել, ինչպէս միշտ ըրած ենք: Սակայն սա՜գ մը, իրօք սա՜գ մը անկասկած, ահա՛ ինչ որ կը փափաքէի ունենալ: Մեր բարձերուն համար պէտք ունէի փետուրներու եւ քիմքս պէտքը կը զգար խորոված սագի մը ախորժալից հպումին: Պէտք է սագը հաւնոց տանիլ...

— Ան ալ, դժբախտաբար, չեմ բերած: Սագին տեղ աքաղաղ մը առի:

— Սիրելի բարեկամս, դուք ինձմէ աւելի խելօք էք, ըսաւ բարի կինը: Աքաղա՜ղ մը հրաշալի է: Աւելի աղէ[illegible] կար է քան ժամացոյցը որ պէտք է [illegible] ամէն ութ օրը անգամ մը: Աքաղա՛ղ [illegible] ամէն առաւօտ ժամը չորսին կ[illegible] կանչէ, մեզի իմացնելու համար թէ [illegible] մանակը եկած է Տէրը փառաբանելու [illegible] աշխատանքի սկսելու: Սա՛գ մը, ի՞նչ [illegible] տի ընէի սագը: Կերակուր եփելու [illegible] վարպետ չեմ: Գալով մեր բարձեր[illegible] Աստուած մեծ է... Շո՛ւտ, հաւնոց տա[illegible] րէք աքաղաղը...

— Աքաղաղը նոյնպէս չկայ, [illegible] Կիւտպրան, որովհետեւ իրիկուան [illegible] շատ անօթեցած ըլլալով ծախեցի զա[illegible] այդ դրամով լաւ ճաշ մը ըրի, [illegible] րուն կրնայի սովամահ ըլլալ...

— Փա՜ռք Աստուծոյ ազատեցիք [illegible] կինը ժպտելով երեսին, փա՜ռք Աստ[illegible] որ ձեզի ներշնչեց այդ գեղեցիկ մտ[illegible] մը: Ինչ որ դուք կ'ընէք, Կիւտպ[illegible] միշտ ալ իմ սրտիս ցանկութիւններ[illegible] համապատասխան են եղած: Ինչ [illegible] ունէինք աքաղաղի: Կը կարծեմ թէ [illegible] մեր բռածին [illegible] ոչ ոքէ որեւէ հրահանգ կը [illegible] կրնանք անկողին մնալ այնքան [illegible] ատեն, որքան կը փափաքինք: Այժմ [illegible] հոս էք, սիրելի բարեկամս, երջանի[illegible] եւ մէկ բանի միայն պէտքը կը [illegible] այն է՝ որ դուք միշտ իմ կողքիս ըլլա[illegible]

Այն ատեն, Կիւտպրան սենեակին [illegible] բանալով, պոռաց.

— Է՜հ, դրացի Պետրոս, ի՞նչ կ'ըսէ[illegible] Գացէ՛ք եւ իսկոյն բերէք քսան ոսկին[illegible]

Եւ դառնալով դէպի իր բարի [illegible] գրկեց զայն ու համբուրեց այնքան [illegible] վով ու գորովանքով, որքան չէր [illegible] բած նոյնիսկ երբ քսան տարեկան էր[illegible]

ԷՏՈՒԱՐ ՏԸ ԼԱԲՈՒԼԷ

(3 եւ վերջ)

Համայեան Մոնա Լօա հրաբուխին վըրայ կատարուած քննութիւնները ցոյց բաւ կատարուած որ հրաբուխէն դուրս խուժող կուտան որ հրաբուխէն դուրս խուժող կաղամխ նիւթերուն 60–70 առ հարիւրը կազային պարունակէ։ Այդ կազերը գանազան բաղադրութիւններ են, ինչպէս՝ ջրային շոգիներ, մեթան եւայլն, որոնք օդին շփումով կը վառին, լուսաւորելով հրաբխաններ։ Կազերը կը ներկայացնեն լաւաներու 0,4 առ հարիւրը։ Կատարուած հաշիւներուն համաձայն, այս տոկոսը կը հաւասարի երկվայրկեանը 247 քիլօ կազի։ Գազած լաւաներն ալ կը պարունակեն կազեր։ Սակայն նուազ համեմատութեամբ։ Հրաբխային ռումբերու մէջ եւս գտնուած ոչ դանցառելի քանակութեամբ կազեր որոնց 90 առ հարիւրը ջուրի շոգի։

Ինչպէս տեսանք ջուրի շոգին կարեւոր տարրը կը կազմէ արձակուած կազերուն։ Ուրեմն հրաբուխներու գործունէութեան գլխաւոր դերը վերապահուած է ջուրի շոգիին։ Հարց է սակայն թէ ուրկէ՞ կու գայ այդ ջուրը։ Չի կարծուիր թէ ջուրի այդքան կարեւոր քանակութիւն մը ամբողջութեամբ երկրի ժակերեւէն իջած ըլլայ։ Անշուշտ դանցառելի չեն կուտակուած մինները կամ ծովերուն ջուրերը, որոնք կրնան երկրի կեղեւի վրայ կաղ մուած ճեղքերէ խորանալ մինչեւ հալած ժակման։ Բայց մակմային պարունակած ջուրին ծագումը մութ է տակաւին, որովհետեւ մակերեսային ջուրերու ջրածինի ֆիզիկական կառուցուածքէն տարբեր է մակմայի ջուրին կազմական ջրածինը։ Ներքին այդ ջուրերուն շնորհիւ է որ մայրերը կը բիւրեղանան։ Նաեւ ատոնք են պատճառ որ կարգ մը հրաբուխներէ կը հոսին գետեր ու կը ժայթքին ալ տաք ջուրի աղբիւրներ։

Ծովերու յատակը յայտնուող հրաբուխները եթէ երկու հազար մեթրէն աւելի խորութեան մէջ են, մակերեսային ոչ մէկ երեւոյթ կը պարզուի, ջրային խաւին կատարած ճնշումին հետեւանքով, նուազ խորութիւն ներկայացնող հրաբուխները ցամաքային հրաբուխներուն նման ջուրէն դուրս կը նետեն բորբոքած ընդերքի նիւթերը։

Ովկիանոսին մէջ յաճախ կը յայտնուին հրաբխային նոր կղզիներ։ Բայց անոնց մեծ մասը կարճատեւ կեանք մը կ'ունենայ. Միջերկրականը եւս 1831ին ծնունդ տուած է հրաբխային կղզեակի մը՝ Թունուզի եւ Բանթէլլարիա կղզիին միջեւ գտնուող ջուրերուն մէջ։ Եւ ինչպէս ամէն հրաբխային պաթկում, հրաբուխն ընկերացած էր երկրաշարժ, ջուրերու եռացում, ու ծծմբային կազերու արձակում։ Առաջին առթիւ անգլիացի մը տուած է կղզիին վրայ։ Ցետոյ Ֆրանսացի մը՝ Փրեվօ, որուն անունը կնքած է [illegible]։ Իրիկուքն ալ ուզած են աղդայնացնել կղզին։ Բարեբախտաբար կղզին ծովամոյն անհետացած է նոյն տարուան Դեկտեմբերին։

Միջերկրականի գլխաւոր հրաբուխներն են, Վեզուվը, Էթնան, Վուլքանոն եւ Սթրոմպոլին։ Վեզուվը պատմական հրաբուխ մըն է եղած։ Քրիստոսէ առաջ 79 թիւին Վեզուվէն յորդած լաւաներուն եւ արձակուած մոխիրին տակ թաղուած են հռոմէական Պոմպէյի եւ Հերկուլանում երկու նշանաւոր քաղաքները։ Վեզուվը պարբերական բորբոքումներ կ'ունենայ։ Առայժմ հանդարտ է։

Էթնան Եւրոպայի ամենաբարձր հրաբուխն է, իր 3315 մեթր բարձրութեամբ գագաթով։

Ստրոմպոլին ալ 3220 մեթր բարձրութեան վրայ է։ Այս հրաբուխը 10–15 վայրկեանը անգամ մը իր հրաբերանէն դուրս կուտայ առատ լաւա, հրակէզ քարեր ու հրաբխային ռումբեր։ Իր այդ կանոնաւոր գործունէութեան պատճառաւ կարելի կ'ըլլայ մօտենալ ու նկարել զայն։

Ցանդուղն երկրախոյզներ իջած են Վեզուվի, Վուլքանոյի եւ այլ երկիրներու հրաբուխներուն ներքին մասը, հետախուզած են ու նկարած զանոնք։ Երկար պիտի ըլլար թուել այստեղ բոլոր հրաբուխները։ Այնքան շատ են անոնք։ Այսքանով ալ ջանացի գաղափար մը տալ հրաբուխներու ծագման պատճառներուն մասին։

Մարդիկ տակաւին հեռու են ընական աղէտներուն արդելք հանդիսանալէ։ Ընդհակառակն, մահասփիւռ զէնքերով կ'աշխատին իրար բնաջնջել։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

"ԿԱՏՂԱԾ ԳՈՄԷՇԸ"

Կիլիկիոյ 1909ի հայկական աՀաւոր ըսպանդին, տասնեւվեց տարեկան պատանի մըն էի Ատանա։ Ինքնապաշտպան հայ քաջորդիները գիւցազնօրէն անհաւասար պայքար կը մղէին իրենց որսի հրացաններով արիւնարբու Թուրք պաշըպօզուքներու գերմանական մաւզէրներուն դէմ։

Ատանայի շրջակայքի հայաբնակ բոլոր գիւղերը չարաչար քանդուեցան ու բնակիչները խողխողուեցան անգթօրէն, դժնդակ տանջանքներու ենթարկուելէ վերջ։ Միայն Շէյխ Մուրատ գիւղի բնակիչները կրցան դիմադրել վայրագ ջարդարարներու աՀռելի յարձակումներուն։ Երեք օրուան արիւնահեղ կռիւէ ետք, հայ կտրիճները յաջողեցան ճեղքել ջարդարարներուն պաշարման գիծը ու սարսափի մատնելով զանոնք ու հասան իրենց ընտանիքներով Ատանա, ուր արդէն առաջին ջարդը վերջ էր գտած՝ տեղւոյն Թուրք եւ հայ երեւելիներուն միջնորդութեամբ։ Հաւանական է որ Ատանա քաղաքին մէջ կռիւը չէր դադրեր, եթէ Թուրք ջարդարարները մարդկային աՀագին կորուստի ենթարկուած չըլլային հայ հերոսներու վրիժառու գնդակներու տեղատարափին տակ։

Մոլեռանդ եւ յետադիմական, կեղծաւոր եւ ստախօս կուսակալ Ճէվատ պէյի եւ Իթթիհատի նիւթած ծրագիրը՝ Կիլիկիոյ Հայութեան զանգուածային բնաջնջման համար՝ ձախողութեան մատնուած էր Ատանա քաղաքին մէջ՝ քաջարի հայորդիներու ինքնապաշտպանութեան շնորհիւ։ Ահա անոր համար, Պոլսոյ Իթթիհատական արիւնարբու կառավարութիւնը առաջին ջարդին դադարումէն տասը օր վերջը, Տէտէ Աղաճի Շարժուն բանակէն 8000 զինուորներ ղրկեց Ատանա, հիմնայատակ կործանելու համար քաղաքին հայաբնակ մասը, սրէ անցընելով իրենց ձեռքն ինկած Հայերը, չխնայելով նոյնիսկ երախաներուն ու ծերերուն։

Այս երկրորդ աՀաւոր սպանդը սկսելէ առաջ, ոստիկանները ամէն կողմէն կը պոռային. «Հայե՛ր, մի վախնաք, գոմէշ մը կատղած է, զինուորները զայն սպաննելու համար է որ կը պարպեն մաւզէրները»։ Իրենց նպատակն էր խաբել Հայերը, զանոնք յանկարծակիի բերելու համար, որպէսզի ինքնապաշտպանութեան չդիմեն։ Ջարդարարները յաջողեցան իրենց խորամանկ եւ խարդախ ծրագրին մէջ։

Ինքնապաշտպանութեան հերոսներէն շատեր, Ատանայի առաջին սպանդէն վերջ օտար երկիրներ ապաստանած էին։ Իսկ քաղաքին մէջ մնացածներէն շատերն ալ խաբուած էին «կատղած գոմէշ»ին առասպելէն ու չէին կրցած ինքնապաշտպանութեան դիմել, մանաւանդ որ Հայոց զէնքերը հաւաքուած էին կառավարութեան կողմէ եւ Թուրք ու հայ երեւելիները խաղաղութիւն էին կնքած։

Թաղապետական ձեռնարկները ամէն կողմէն քարիւղ կը տեղացնէին, հրկիզելու համար հայ տուները, իրենց բնակիչներով։

Քսանեւչորս ժամ տեւած էր աՀաւոր կոտորածը, որուն զոհ գացած էին անհամար հայորդիներ։

Քսաներորդ դարուն սկիզբը, հայ ազգը Կիլիկիոյ մէջ բնաջնջ կ'ըլլար բարբարոս Թուրք «պաշըպօզուք»ներու եւ կանոնաւոր զինուորներու եաթաղանին տակ, քաղաքակիրթ Եւրոպայի անտարբեր աչքերուն առջեւ։

ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՍԷՐԷՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՆԹԵՂՈՒԱԾ ԿՈՀԱԿՆԵՐ, արձակ էջեր, գրեց Վաչէ Փափազեան, Պէյրութ 1960։ Հեղինակը կը ներկայացնէ՝ Սիմոն Վրացեան։ Կեդրոնատեղի՝ Գրատուն «Համազգային»ի, 10 Ռիւ Հիւսէյին Պէյհում, Պէյրութ (Լիբանան)։ Գին՝ արտասահման 1 տոլար։

ԱՐՇԱԼՈՅՍԻ ՇՈՂԵՐ, քերթուածներ. գրեց Անահիտ Նազարեան, Պէյրութ 1960։ Հասցէ՝ Ռիւ Ղազիլիէն, Շահէտ Ֆերաթ Էշրեֆիէ, Պէյրութ (Լիբանան)։

ԳԻՒՂԻ ՃԱՄԲԱՆ, պատմուածքներու ժողովածու, առաջին հատոր, գրեց Աղասի Յովհաննիսեան։ Թեհրան 1960, տպարան Ալիք։ Հասցէ՝ Խիապան Սաատի, Թեհրան (Իրան)։

ԱՌԱՆՑ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

•

Արեւիկը Հայոց լեզուից «3» ստացաւ։ Ծնողներն ու հարեւանները զարմացած մնացին։ Եւ ի՛նչպէս չզարմանային, երբ Արեւիկը ոչ միայն ուժեղ էր այդ առարկայում, այլ եւ բծախնդիր։

Երբ հասակակիցները սխալ չուրջ նստած խօսում են, Արեւիկը նստած վերք է կարդում եւ մի ականջով լսում, թէ ի՞նչ են խօսում եւ ինչպէ՞ս են խօսում։

Խօսակիցներից մէկը ասում է.
— Ցերկից ուշ վերադարձանք...
— Ոչ թէ «ցերկ», այլ կրկէս։
Մայրիկը ասում է.
— Կուխնիայում ճանճեր են երեւացել..
Արեւիկը շղացնում է իր սեւ աչքերը։
— Ոչ թէ «կուխնիա», այլ խոհանոց...
— Մեր հայաթում այս տարի ծառեր տնկեցինք, — պարծենում է մօրաքոյր Աստղիկը, իսկ Արեւիկը՝
— Ոչ թէ «հայաթ», այլ բակ...

Հայոց լեզուից «3» ստանալուց մի օր առաջ մի աննշան դէպք պատահեց, ուսուցչուհին դասը պատմելիս ի միջի այլոց ասաց.

— Սուրիկը բարկացաւ եւ Արամիկին մի դմբուզ հասցրեց։

— Ոչ թէ «դմբուզ», այլ բռունցք, — ուղղեց Արեւիկը։

Տեղն է Արեւիկին «3»ը, անտանելի՛ աղջիկ...

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

Ովկէանոսներն ու ծովերը երկրագնդի մակերեսին 72 առ հարիւրը կը գրաւեն։

×

Բնութեան ամենէն տաք արտադրոյթը լաւան է, որ երբ հրաբուխէն կը ժայթքի 2000էն 3000 աստիճան (փարենայթ) տաքութիւն ունի։

×

Աշխարհի վրայ ամենէն շատ սպառող անունը բրինձն է, դեղին ցեղին հիմնական եւ յաճախ միակ ուտեստը։

×

Վատիկան աշխարհի ամենէն մեծ պալատն է, իր չորս հազար սրահներով եւ սենեակներով։

×

Ամերիկեան վիճակագրութեան մը համաձայն, աշխարհի մէջ, ապրուստ ապահովելու 25 հազար կերպեր կան, այսինքն 25 հազար տեսակ գործ կայ։

×

Քրիստոսէ առաջ երրորդ դարուն շինուած Չինական մեծ պարիսպը օժտուած էր հեռաձայնային նախնական հաղորդակցութեամբ մը, որ մետաղէ խողովակ մըն էր, որով զանազան պահականոցները իրարու կը կապուէին։

"ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ԿՈՄԵՏԻԱ"

•

Մեր վաճառատան կառավարիչը հեռախօսի լսափողը կախելուց յետոյ մօտեցաւ ինձ եւ ասաց.

— Շուտ գնա Մր. Ֆինկլշտայնի տունը եւ տես թէ ինչ արեւելեան գորգեր կան, որոնք կարիք ունեն նորոգելու եւ մաքրելու

— Շատ լաւ, ասացի եւ դուրս եկայ անմիջապէս գնալ Մր. Ֆիլկնշտայնի ապարանքը

Մր Ֆիլկնշտայնը Ամերիկայի Միացեալ Նահանգների միլիարդատէրերից մէկն էր. Ամերիկայի շատ հարուստների տներում եղել էի շնորհիւ արեւելեան գորգերի մասնագէտ լինելուս, բայց մինչեւ այդ չէի եղել Ֆիլկնշտայնի բնակարանում։

Մր. Ֆիլկնշտայնի բնակարանը գտնըւում էր արիստոկրատների թաղում, բըլուրի ամենաբարձր կէտի վրայ, շրջապատուած զանազան տեսակի ծառերով, որոնց իւրաքանչիւր ճիւղին դիպել էր մարդկային մկրատը եւ արուեստական ձեւ տուել։

Դեռ ես ծառուղին չմտած, իմ դէմ տնկուեցին երկու նեգր, որոնք պաշտպանում էին Մր. Ֆիլկնշտայնի բնակարանի մուտքը։ Անմիջապէս ներկայացրի մեր վաճառատան այցետոմսը եւ նրանք բաց արին դուռը։ Դրանը դիմաւորեց երիտասարդ եւ գեղեցիկ մի սպասուհի, որի սպիտակ գլխանոցը միայն մատնում էր նրա ընկերային դրութիւնը։ Բարեւեցի սպասուհուն եւ երկարեցի մեր վաճառատան այցետոմսը։ Սպասուհին խկոյն ինձ հրաւիրեց դէպի դահլիճ, խնդրեց նստել իսկ ինքը հեռացաւ այցետոմսը ձեռին։

Դահլիճում ամէն ինչ թանկագին էր, բայց չափազանց պարզ։ Մր. Ֆիլկնշտայնի մամարէ կիսանդրին դրուած էր դահլիճի վերեւի ճակատին, բարձր պատուանդանի վրայ։ Մր. Ֆիլկնշտայնի դէմքը ոչ մի խորշոմ ունէր։

— Երեւի երիտասարդութեան կիսանդրին է, մտածեցի. կամ ինքը ցանկացել է, որ վարձու արուեստագէտը երիտասարդ քանդակէ իրեն։

Պատի օջախում դարսուած էին համաչափ փայտեր, որոնց ետեւում վառւում էր ելեկտրական կարմիր մի լամբ, սոսկ վառուելու պատրանքը տալու համար։ Աջակողմեան լուսամուտներից, ծառերի արանքում, երեւում էր փոթորկալի մի ծով, իսկ ծովի անմիջապէս ետեւը ցցըւում էր հարեւանի տան կտուրը։

— Այս քաղաքում ծով չկայ, մտածեցի, սա ի՞նչ ծով է, որ երեւում է։

Երբ շարունակեցի նայել, գլխի ընկայ, որ փոթորկալի ալիքները չէին շարժւում, — սոսկ դեկորացիա էր, բնութենէն առնուած մի նկար։

Դահլիճի խորքի մուգ-կարմիր թաւշեայ վարագոյրները բացուեցին, ներս մտաւ մի պառաւ կին, չափազանց պարզ հագնուած եւ մոմի պէս տժգոյն դէմքով։ Ծովային պատրանքը ինձ մի վայրկեան մտածել տուեց, որ ներս մտնողն էլ դեկորացիա է, — այնպէս նկարային դէմք ունէր, բայց ոչ, սկսեց խօսել.

— Դուք եկել էք արեւելեան գորգե՞րը տեսնելու։

— Այո, մադամ, պատասխանեցի եւ ոտքի կանգնեցի։

— Գնանք, ցոյց տամ։
Ցես հետեւեցի նրան։

Նա ինձ առաջնորդեց մատենադարանը եւ խնդրեց, որ մատենադարանի արեւելեան գորգերը նորոգեմ, լուամ եւ արդուկեմ։

— Շատ լաւ, պատասխանեցի մեքենաբար, որովհետեւ այդ րոպէին իմ աչքերը յափշտակուած էին մատենադարանի գըրքերով։

Համաշխարհային ամբողջ գրականունութիւնն այստեղ կար, բոլորը ոսկեզօծ, իւրաքանչիւր դարաշրջանի և ազգութեան գրականութիւնը դարսուած էր միաչափ հատորներով եւ միագոյն շապիկներով։ Օրինակ, հելլէնական գրականութիւնը ամբողջական դարսուած էր դահլիճի արեւմտեան պատի վերեւում, յունական երկնքի նման կապոյտ շապիկով, ոչ մի անուն պակաս էր։

Կեանքումս առաջին անգամն էր, որ խորապէս նախանձեցի հարուստին։ Գըրքեր, գրքե՛ր, — ահա իմ կեանքի երազը։ պէտք է խնդրել մադամից, որ թոյլ տայ աչքից անցկացնելու բոլոր գրքերը, մտածում էի, երբ տեսայ, որ պառաւը գնում էր դուրս։

Պառաւի ետեւից ես էլ դուրս եկայ եւ գնացի վաճառատուն կառք բերելու եւ տանելու գորգերը նորոգելու եւ լուանալու համար։

Վերադարձիս արդէն որոշել էի խնդրել, որ ինձ թոյլ տար գէթ տեսնելու Դանթէի «Աստուածային Կոմեդիա»յի մեծ հատորը, որի վրայ շլացուցիչ տառերով գըրուած էր — «Արքայական Հրատարակութիւն»։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար. — 1)

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3,30ին, Ռիւ Ժէի Սէն – Լուի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ տեղւոյն Հայ Ազգ. Եկեղեցական Միութեան:

Կը նախագահէ Գ. Տ. ՍԹԱՄՊՈՒԼԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն մասնակցող կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական բաժին՝ Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի պատրաստութեամբ:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի՝ Մայիս 8, ժամը 16ին
ՍԱԼ ՍԷՆ ԼՈՒԻ — ՍԷՐՔԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հայկական համերգ Լիոնի եւ Վիէնի միացեալ երգչախումբերով, ղեկավարութեամբ ԼԵՒՈՆԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ:

Ցայտագիր: 12 քառաձայն երգեր.— Կոմիտաս վրդ., Բ. Կանաչեան, Գ. Մ. Ալէմշահ, Ա. Խաչատուրեան, Գ. Սիւնի եւ Ա. Պատմագրեան:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկ. Մառի Կարապետեան եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վարդան» ենթակոմիտէն հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ ընկերոջ՝

ՕՆՆԻԿ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերոջ յիշատակը յարգողները:

×

Այրի Տիկ. Արշալոյս Պալեան, Տէր եւ Տիկ. Կարպիս Պալեան, Տէր եւ Տիկ. Խամօն Պարաքեան, այրի Տիկ. Կուլիանէ Ճէնտէրճեան, Տէր եւ Տիկ. Հրաչ Կիլոպոլեան, Տէր եւ Տիկ. Վրէժ Կիրակոսեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ.— Մկրտիչ եկեղեցին՝

ՍՏԵՓԱՆ ՊԱԼԵԱՆԻ

յիշատակին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբի համերգը որ տեղի պիտի ունենար Մայիս 15ին, յետաձգուած է:

Նոր թուականը կը յայտարարուի իր ժամանակին:

THÉATRE DES CHAMPS-ÉLYSÉES

Մայիս 17ին, ժամը 20,30ին, Ֆրանսական ձայն-պատկերասփիւռը նուագահանդէսի ձեւի տակ կ'ուտայ

ՄԱՐՍԷԼ ՏԸԼԱՆՈՒԱՅԻ
« ԱԲՐԱՀԱՄ ԵՒ ՀՐԵՇՏԱԿԸ »
(օփերա)

Գլխաւոր դերը կը կատարէ

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

Նուագախումբ՝

Orchestre National de la R. T. F.

Մուտքը հրաւէրով: Դիմել՝

CENTRE PISTAURE
18 Rue François 1°

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւնը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր ղեկավար Կարպիս Աֆրիկեանի, իր մօր կսկծալի մահուան առթիւ:

×

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն, Ֆ. Կ. Խաչը եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր եւ ընկերուհի Դաւիթ Երամեանի եւ իր ընտանեկան պարագաներուն, ողբացեալ Գ. Երամեանի կսկծալի մահուան առթիւ (Պոլիս):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վարդանանցը կը ներկայացուի Լիոնի մէջ Մայիս 14ին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը կէս օրուան (ժամը 14էն 17) աշխատանքի համար: ԱՆՁԱՄԲ դիմել Ցառաջի վարչութեան կէս օրէն յետոյ:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի «Մուրատ» խումբի, այս կիրակի ժամը ճիշդ 15,30ին, Մուլէն – Պլէոյի սրահը (Արնոն):

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Ապրիլեան Նահատակաց հոգւոց հանգստեան համար:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը անխտիր, յարգելու համար մեր բիւրաւոր անշիրիմ նահատակներուն յիշատակը: Երգեցողութիւնները կը ղեկավարէ երաժշտապետ Գ. Նշան Սերգոյեան:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

45րդ տարեդարձը Վիէնի մէջ, Մայիս 28ին, շաբաթ օր:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ եւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրեն հետեւեալ մարմինները.—

7 Մայիս, շաբաթ՝ Զաւարեան:

8 Մայիս, կիրակի՝ Վարդան:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն Ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ շրջանիս Նոր Սերունդի բոլոր թաղերու ներկայացուցիչները, այս շաբաթ, 7 Մայիս, իրիկուն ժամը 21ին, « Ահարոնեան » սրահին մէջ: Ներկայ պէտք է ըլլայ նաեւ Մարսէյլի Ն. Ս.ի Շրջ. Վարչութիւնը:

— ԹՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ժանթիյիի դըպրոցի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Պատգամաւորներու ընտրութիւն.

Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ:

×

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, կ. ե. ժամը 4ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17, Ռիւ Պլէօ Մէթրօ՝ Քատէ:

Օրակարգ.— «Մօմապահութեան Օր» — ուան հաշուետուութիւն, Պատգամաւորի ընտրութիւն, Ընթացիկ հարցեր:

Կը խնդրուի ճշգապահ ըլլալ:

SALLE GAVEAU

45, RUE LA BOETIE MÉTRO MIROMESNIL
Հինգշաբթի, 19 Մայիս, ժամը 21ին

Concerts Chouteau

ՍԷՆՖՈՆԻՔ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
Ղեկավարութեամբ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ
Փարիզի Հայկական Երգչախումբին
ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ

Ցայտագիրը նուիրուած է հեղինակին գործերուն: (Լերան վրայ, Աշնանային, Տաղաղաղմի հարսը)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳԸ
ԻԲՐ ՕՐԱՏՈՐԻՕ

նուագախումբի, երգչախումբի, մեներգի եւ երգեհոնի համար

120 հոգինոց խումբի կողմէ:

Տոմսերու համար դիմել՝ Պարսամեան եւ Բալուեան գրատուները, եկեղեցւոյ դիւանատունը, երգչախումբի անդամներուն եւ Ա. Պարթեւեանի

14, Ռիւ Փըթի. Հեռ. Պոզարիս 99–22
Գին՝ 2.50, 4.50, 7, 9, եւ 10 Ն. Ֆ.

ԾԱԽՈՒ Է

Ցարկարաժին մը, կարասիներով միասին Լը Կռօ տիւ Ռուա (Կառ), ծովափին, դիմացը: նոր շէնքի մէջ: Դիմել Գ. Գ. Ալաջեանի (սափրիչ)

29, Rue de la Charité LYON (Rhône)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9ᵉ

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հաստրակայետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

[illegible] ԹԻՒ 8194 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4595

ԿՈՆԴԱԿ

ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

[illegible] — Մայր Աթոռէն ստացանք հետեւեալ կոնդակը.—

[illegible] ՍԻՐՈՅ ՈՂՋՈՅՆ ԵՒ [illegible] ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾԻ [illegible] ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ, ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱ[illegible], [illegible] ՀԱՅՈՑ, ԱՐՔԵՊԻՍ[illegible] ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ, ՎԱՐԴԱՊԵ[illegible] ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ ԵՒ ՍԱՐԿԱՒԱԳԱՑ, [illegible] ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈ[illegible], [illegible] ԵՒ ԹԱՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐ[illegible] ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԷԻՑ ԵՒ ՍԻՐԵՑԵԱԼ [illegible] ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ ՀԱՅՈՑ

[illegible] չորս տարիներ անցան այն օրէն, [illegible] բարութենէն քանի մը ամիս [illegible] քիչ անգամ նախընթաց ու[illegible] մը առինք եւ արտասահման [illegible] Մեր ցրուած հօտին, առաջ[illegible] Մեր հոգեւոր եւ ազգային ա[illegible] գիտակցութենէն:

[illegible] համոզուած ենք, որ Մեր հայ[illegible] առաքելութիւնը իր բարի [illegible] տուաւ բազում տեսակէտ[illegible]:

[illegible] յաջորդող չորս [illegible] Մեր գործոց ընթացքը ար[illegible] թէ Մեր յոյսերը եւ թէ Մեր [illegible]:

[illegible] սակայն Մեր գոհու[illegible] [illegible] չեղաւ: Ցայտնի [illegible] թէ 1956ին Մեր նախապարհոր[illegible] գլխաւոր նպատակներէն մին [illegible]: Տանն Կիլիկիոյ Աթո[illegible]. Մենք չյաջողեցանք չէզոքացնել [illegible] միաբանութեան սպառնա[illegible] [illegible] ու ծրագիրները: Մեր [illegible]. Մեր համբերատարութեան եւ [illegible] յորդորները չկրցան մեղմել [illegible] կիրքերը: Անթիլիասի մէջ, [illegible]. Մենք զՄեզ զգացինք անա[illegible] մը մէջ: Եւ նախահատ, հեռացանք, [illegible] Մեր օրհնութիւնը տալէ վերջ: [illegible] տխուր մեկնեցանք Մենք [illegible]: Տխուր եւ տրտում մնացին [illegible] Մեր եղբայրները, բ[illegible]: Տխուր մնաց եւ անմխի[illegible] մեր ժողովուրդը:

[illegible] դէպքերը եւ պատահարները [illegible] կազմուած ու գործի դրուած [illegible], որ բոլորիս քաջ յայտնի են, [illegible] չմեղմեցին կիրքերը, այլ առա[illegible], եւ առաւել երկփեղ[illegible] Ազգն ու Եկեղեցին:

[illegible] այս բոլորին, Մեր սիրտը վիշ[illegible], բայց երբե՛ք չկորսնցու[illegible] Մեր յոյսը եւ Մեր լաւատեսութիւ[illegible] Եկեղեցւոյ միութիւնը եւ խաղա[illegible] վերահաստատելու Մեր ճիգերուն [illegible] են բոլորին Մեր բազմաթիւ [illegible] այս աստուածահաճոյ եւ ազգա[illegible] վրայ:

[illegible]. Մեր հայեացքը սեւեռած Ս. [illegible] անմար կանթեղին, անդու[illegible] մեր Եկեղեցւոյ այս ար[illegible] վրայ եւ վերստին սի[illegible] հրաւէր կը կարդանք [illegible] եւ ազգային աղէ[illegible] այս կացութեան առաջ, [illegible] հեղինակութենէն խնդիր յա[illegible] նշանակէր հոգեկան տխա[illegible] եւ ընդհանուրի շահին գիտակ[illegible]:

[illegible] Մենք, անվարան ու անկեղծա[illegible] կոչ կ'ընենք ամենուն ան[illegible], որպէսզի պահուի ու պահպանուի, [illegible] սրբազան կանոն, Հայ Եկե[illegible] [illegible]թիւնը եւ ամբողջութիւնը, ամենայն Հայոց նախամեծար Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնով, որպէսզի միացեալ ճիգերով եւ փոխադարձ զիջումներով վերահաստատուի համերաշխ գործակցութիւնը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռէն եւ պատկառուած թեմերէն ներս՝ մեր Եկեղեցւոյ կանոններուն, աւանդութիւններուն եւ նուիրապետական Աթոռներու պատմական իրաւասութիւններու լոյսին տակ:

Այս խզմերու կենսագործումը լոկ անհատական կամ խմբակցական ցանկութիւն չէ, այլ հրամայական թելադրանքը մեր Եկեղեցւոյ կանոններուն, մեր ազգային պատմութեան եւ մեր ժողովուրդի գերագոյն շահերուն: Մենք մէկ Ազգ ենք եւ մէկ Եկեղեցի, եւ մէկ հաւատք ունինք՝ Փրկչի Իջման սուրբ տեղով, ամենայն Հայոց Ս. Էջմիածնով, որ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի օրերէն մինչեւ մեր օրերը եղած է ու կը մնայ աստուածադիր միակ Գլուխը Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ և հոգեւոր գերագոյն հեղինակութիւնը մեր Եկեղեցւոյ նուիրապետութեան եւ համայն հայ հաւատացեալ ժողովուրդի: Ս. Էջմիածնի օրհնութեամբ, մեր Եկեղեցիէն ներս եւ մեր Եկեղեցիով, պէտք է պահենք եւ ամէն գնով պահպանենք ի սփիւռս աշխարհի ցրուած մեր ժողովուրդի հոգեկան միութիւնը:

Սիրոյ եւ միութեան Մեր կոչը կ'ուղղենք նախ Անթիլիասի ներկայ Աթոռակալին՝ Զարեհ սիրեցեալ Եղբօրը Մեր, որմէ չորս տարիներ առաջ համբոյրով բաժնուեցանք Մեր մեկնումի տխուր օրը, ուրախ օր մը վերստին ողջագուրուելու քաղցր յոյսով:

Սրտագին կոչ կ'ուղղենք նաեւ ծերունազարդ Եղբօրը մեր՝ Խադ Սրբազանին, որ, իբրեւ ճշմարիտ Աջապահեան մը, հաւատարիմ մնաց Կիլիկեան Աթոռի լաւագոյն աւանդութիւններուն:

Կը փափաքինք, որ Մեր կոչը հասնի նաեւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ երկփեղկուած միաբանութեան եւ ժողովուրդի սրտին, բոլոր ազգային – եկեղեցական եւ հասարակական կազմակերպութիւններուն, հայ մամուլին, ինչպէս եւ Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու, Իրանի եւ Յունաստանի բաժանեալ համուածներուն:

Այս ոգիով ներշնչուած ու զօտեպնդուած, կ'առաջարկենք, որ այս տարուան ընթացքին, յարմար թուականի մը, տեղի ունենայ ժողով մը, Մայր Աթոռի ներկայացուցիչներու եւ Կիլիկեան Աթոռի երկու կողմերու ներկայացուցիչներու միջեւ, յոյժ փափաքելի գտնելով նաեւ, որ Մենք եւս անձնական հանդիպում մը ունենանք Տանն Կիլիկիոյ Սրբազան Աթոռակալին հետ, յամրապնդումն մեր սիրոյ միութեան եւ ի շինութիւն մեր Ս. Եկեղեցւոյ:

Աստուածահաճոյ Մեր այս առաջարկի ճանապարհին վրայ, վստահ ենք, թէ Մեզ աջակից պիտի ունենանք Ս. Երուսաղէմի եւ Կոստանդնուպոլսոյ մեր Պատրիարքական Աթոռները, ինչպէս նաեւ մեր բոլոր թեմակալ սրբազան առաջնորդները, որոնց նախանձայոյզ քարի ոգին եւ օրինակելի հաւատարմութիւնը մեծ մխիթարութիւն եղած են միշտ Մեզ համար:

Թող իմաստութեան լոյսը եւ աւետարանական սէրն ու խաղաղութիւնը իջնեն մեր բոլորիս վրայ եւ առաջնորդեն մեզ, որպէսզի ձեռք ձեռքի տուած, խաղաղութիւն ընենք մեր աղօթքի Տունին մէջ եւ լծուինք ազգաշէն գործի:

Թող միութեան եւ շինարար գործակցութեան նոր շրջան մը սկիզբ առնէ մեր Ս. Եկեղեցւոյ հովանիին ներքեւ եւ համազգային միացեալ ճիգերով մեր ժողովուրդի հոգեւոր, իմացական ու նիւթական ուժերը մէկտեղելով, նուիրուինք Սփիւռքի Հայութեան ազգապահպանութեան սրբազան գործին, մեր օրերու մեծագոյն հարցը, որ դրուած է մեր առաջ:

Ողորմութիւն Աստուծոյ եւ շնորհք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եղիցին ընդ ձեզ, ընդ ամենեսին, ամէն:

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Տուաւ կոնդակս ի 25ն Ապրիլի 1960 փրկչական ամի, եւ ի տումարիս Հայոց ՌՆԼ. ի Ս. Էջմիածին: Թիւ 171

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅՑԸՆՀԱՐՈՒԸԸ ԿՐՆԱՅ ՄՈՍԿՈՒԱ ՁԵՐԲԱԼ

Գերագոյն Խորհուրդը կը շարունակէ իր նիստերը: Խրուշչեւի փոթորկալից ճառէն ետք խօսք առած են ուրիշներ, որոնց կարգին մառէշալ Գրէչկօ եւ Կրոմիքօ:

Խորհրդային մառէշալը մանրամասն նկարագրած է ամերիկեան օդանաւին միջադէպը: «Ամերիկեան օդանաւը, ըսած է ան, որ Մայիս մէկին թռչարարեց խորհրդային օդային սահմանները, վար առնուած է հրթիռով մը եւ առաջին իսկ հարուածով: Հրթիռները, աւելցուցած է ան, նշանաւոր զէնքեր են որոնցմով զինուած են խորհրդային բանակները: Օդանաւը վար առնելու հրամանը տրուած է խորհրդային կառավարութեան եւ Խրուշչեւի կողմէ, անձնապէս:

Այս առթիւ մառէշալը ամբաստանած է Մ. Նահանգները որ «Վերին Ժողովի նախօրեակին դիտաւորեալ գրգռութիւններ կը ստեղծեն»:

Կրոմիքօ, արտաքին նախարարը, յատկապէս անդրադարձած է Գերմանիոյ հարցին: Ցայտարարելէ ետք թէ Խ. Միութիւնը որոշած է արդէն հանդիսանալ Դաշնակցային Գերմանիոյ մէջ ծայր տուած վրէժխնդրական եւ պատերազմական տրամադրութիւններուն, զգուշացուցած է Արեւմուտքը ըսելով թէ եթէ արեւմտեան Պերլինի հարցը չկարգադրուի, ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ հետ խաղաղութեան դաշնագրի մը կնքումը, կացութիւնը կրնայ վտանգաւոր դառնալ:

Այս առթիւ Կրոմիքօ դիտել տուած է թէ Արեւելեան Գերմանիոյ սահմանները «ամուր կղպուած են»: Գէտք եղած պարագային, աւելցուցած է ան, խորհրդային բոլոր ուժերը, նաեւ Վարշաւայի Ուխտի անդամ երկիրները օգնութեան պիտի հասնին այս վերջինին»:

Սպիտակ Տան բանբերը՝ Հէկըրթի յայտարարած է թէ Այզընհաուըր միշտ տրամադիր է մասնակցելու Վերին Ժողովին, սակայն կրնայ ըլլալ որ Նախագահը մերժէ Խ. Միութիւն երթալ, մանաւանդ եթէ Խրուշչեւ այս ոճը պահէ:

Ամերիկեան կառավարութիւնը Մոսկուայէն խնդրած է յաւելեալ մանրամասն տեղեկութիւններ՝ Մայիս մէկին վար առնուած օդանաւին մասին:

Այս առթիւ քաղաքական միջազգային շրջանակները դիտել կու տան թէ միջազգային օրէնքով օդանաւ մը վար առնելէ առաջ պէտք է հարցնել ինքնութիւնը, մերժումի պարագային հալածիչներ օդ կը բարձրանան եւ նշաններով կը ստիպեն որ վար իջնէ:

Խ. Միութիւնը չէ յարգած այս կանոնները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐԿԱՐԷԹ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ եւ ամուսինը մեկնեցան մեղրալուսնի… 300 հոգիի հետ: Արքայական Պրիթանիա նաւին անձնակազմին մէջ կան մէկ ծովակալ, 20 սպայ եւ 230 նաւաստի: Ճամբորդութիւնը պիտի արժէ 56 միլիոն (թեթեւ Ֆ.) ինչ որ չափազանցուած է, ըստ Աշխատաւորականներուն:

ԻՍՄԷԹ ԻՆԷՕՆԻՒ կ'ամբաստանէ Մենտերէսը ըսելով թէ ամերիկեան օժանդակութեան գումարները կը գործածէ «ճնշումի իր քաղաքականութիւնը պարտադրելու համար»:

ՖԵՐԱԹ ԱԲԲԱՍ տեսակցութիւն մը տուած է Իտալիոյ համայնավար պաշտօնաթերթին Ունիթա ուր կ'ամբաստանէ Նախագահ տը Կոլը որ կոնակ դարձուցած է բանակցութիւններուն: Ըմբոստներու պարագլուխը աւելցուցած է թէ Ալժ. ազատ. ճակատը պէտք է երկար պատերազմի մը համար զինուի:

ՆԵՀՐՈՒ, Հնդկաստանի վարչապետը Փարիզ ժամանած է ու տեսակցած՝ զօրավար տը Կոլի հետ:

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՔՈՐԷԱՅԻ ներկայ նախագահը՝ Հիւ Զիւնկ որ փոխանցուած Սինկման Ռիի հրաժարումէն հետեւանքով, յայտարարած է թէ Հիւսիսային Քորէայէն համայնավարներ սահմանը անցած են ու կ'աշխատին խռովութիւններ յառաջ բերել: «Բարեբախտաբար մեր ժողովուրդը հակահամայնավար է» աւելցուցած է ան:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ երեք մեծերը եւ Ատընաուըր խորհրդակցութեան պիտի նստին Մայիս 12ին, Փարիզի մէջ: Օրակարգ՝ Վերին Ժողով:

ԹՐՈՑՔԻՆ սպաննողը Ժ. Մորնար, 20 տարուան բանտարկութենէ մը ետք ազատ արձակուեցաւ Մեքսիքոյի մէջ: Մորնար՝ Թրոցքին սպաննած էր 1940 Օգոստոս 20ին Մեքսիքոյի ապարանքին մէջ:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ եւ անգլիական Սոմալիները անկախութիւն կը ստանան յառաջիկայ Յուլիս 1ին: Հաւանական է որ երկու երկիրները միանան:

ՀԵՐԹԸՐ Ամերիկայի արտաքին նախարարը Ուաշինկթընի մէջ յայտարարեց թէ որչափ Խ. Միութիւնը կը շարունակէ Արեւմուտքի դէմ իր յարձակումները, համաձայնութիւնը կարելի պիտի չըլլայ իրագործել:

ԼԱՐՈՒԱԾ կացութիւն մը կը տիրէ Ինտոնէզիոյ եւ Հոլանտայի միջեւ: Այս վերջինը որ հաստատուած է Նոր Կինէի մէջ, կը մերժէ ընթացք տալ Ինտոնէզիոյ հողային պահանջներուն: Ճաքարթայի (Ինտոնէզիոյ մայրաքաղաքը) հոլանտական դեսպանատունը յարձակումի եւ թալանի ենթարկուած է:

ԳԱՅԼԵՐՈՒ փոհմակ մը գիշերանց յարձակած է երկրաշարժէն քանդուած Լար (Պարսկաստան) քաղաքի բնակիչներուն վրայ, որոնք վրաններու տակ ապաստանած էին: Շուրջ երեսուն հոգի, շատեր մանուկներ վայրագօրէն խոշտանգուած են:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ բնանկարները որոշեցին վերջ դնել եգիպտական «Կլէոպաթրա» նաւուն դէմ եղած պոյքոթին: Բեռնակիրներու ընկերակցութիւնը հաւաստիք ստացած է թէ Ուաշինկթըն միջոցներ ձեռք պիտի առնէ որ վերջ դրուի Սուէզի մէջ իսրայէլեան նաւերու անցքին դէմ դրուած արգելքին:

*ՄԱԼԷԶԻՈՅ վարչապետը՝ իշխան Ապտիւլ Ռահման Լոնտոնի մէջ Թղթակիցներուն յայտարարած է թէ «Մալեզիա վճռադարձիս Ափրիկէի եւ Ասիոյ բոլոր երկիրներուն ուշադրութիւնը պիտի հրաւիրեմ Հարաւ. Ափրիկէի ցեղային խտրականութեան վրայ»: Հարաւ. Ափրիկէ կը յամառի շարունակել «Ափարթէյթ»ի իր քաղաքականութիւնը:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՆՔԵՐՈՒ ԵՒ ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Գ.

Գրեցի թէ Համբայ եկայ՝ յենակս… պատրուակ մը, ընթերցողին ծանօթ: Վանապետութեան թարխ (Էպօշ) մը կազմելու միտք չունիմ, ոչ ալ կը փափաքիմ ջատագովական մը հիւսել հին վանականութեան: Դժուարահաճութիւնը, ակադեմական բացատրութեամբ՝ քննական ոգին, որ գիս թշնամի դարձուց դարաշրջանին եւ պայքարի մէջ դրաւ ժամանակին հետ, ընդունելով ներկան իբրեւ յեղափոխական հրաբուխներու խառնարան, ինչպէս անցեալը՝ աւերակախօսութեան տաղձ, ինծի պիտի արգիլէր նման գառածանք մը: Տասներե՞ք դար, ինչպէս գիտել կուտայ հեղինակ մը, հիացման ու պանծացման առարկայ՝ վանքերը մահացու հարուած մը կրեցին ԺԸ. դարուն, — փիլիսոփայական միտքը քանդեց վանականութեան հմայքը, վերածեց աւերակի՝ կուռք մը տապալելու ձեւով: Ի՞նձ է մընացեր, այժմ, վերականգնել հնօրեայ լուսեղէն յիշատակարանները, որոնք կը յաւակնէին յաւիտենական հաղորդակցութեան մէջ գտնուիլ Աստուծոյ հետ, կանգնած՝ լեռներուն գագաթը, կամ կախուած՝ անդունդներու շրթներէն, բընութեան ապշեցուցիչ ու կախարդական գեղեցկութիւններուն դէմ յանդիման, փոխ առնելով ամէնէն բանաստեղծական անունները, — յիշենք հայկականները՝ Ձիւնասարու վանք, Ծիծեռնավանք, Հաւուց Թառ, Լուսկեվանք, Երգեվանք, Իննակնեան վանք, Փշոց վանք:

Այժմ քաղաքակրթութիւնը հաշտ չէ վանքերուն հետ՝ այն չափով որ ծանօթ են, անոնք, պատմութեան մէջ, (երկար են վիճաբանութիւնները, մեծ մասամբ կատաղի, որոնք կատարուած են վանքերու շուրջ): Վանքի մը պարիսպներուն տակ ծնած՝ հաշտ չեմ եւ ես, — պիտի ներկայացնեմ եւ, անշուշտ, պիտի նաեւ գովաբանեմ վանքերու պատմական դերը, մանաւանդ կորիզային Հայրենիքի դերը, մասնաւորաբար օտար ապատակութեանց եւ տիրապետութեան շրջանին, զոր կը մատնանշէ ռուս նոր հեղինակ մը: Պայմանաւ որ, վաղուան գործունէութեան մէջ, վանքը դառնայ ապակրօն (ոչ թէ հակակրօն) հաստատութիւն մը, հիմնուած հաւաքական աշխատանքի եւ հաւաքական սեփականատիրութեան սկզբունքին վրայ:

Արդիական վա՞նք մը, — իմ խոհալս, իմ երազս, միակ տենչանքս: Հին վանքը գիւղ մըն է հիմա, — փտութիւն: Բայց դեռ ի՞նչ դասեր կարելի է քաղել վանքերու պատմութենէն:

Ըսի թէ քրիստոնէութիւնը չէր որ հիմնեց առաջին վանքը:

Հայեցողական ոգին (էսփրի քոնթամփլաթիֆ), բնախօսական պահանջի մը չափ զօրաւոր, յատկութի՛ւնն իսկ է մարդկային հոգիին: Կեանքը, զոր կ'ապրինք, փորձ մըն է հաւասարակշռելու երկու գլխաւոր ուժեր, — բնութիւնը եւ ընկերութիւնը: Մարդ արարածը կը մտնէ ձգտում մը՝ բնութենէն հեռանալու, ըստեղծելով արուեստականը, որ ընկերութիւնն է: Եւ սակայն բնութիւնը, խանդակաթ մօր մը նման, հրաւէր կը կարդայ, խորհուրդ կուտայ, չարունակ կը յորդորէ չհեռանալ… կապը խզելու ատենն: Թուսոյականութիւնը չէր որ մատնանշեց վտանգը առաջին անգամ, — հին Հռոմը քանիցս խօսած է բնութեան մասին՝ իբրեւ աղբիւր առողջարար եւ կենսագործ, երբ անդին՝ հնդկական փիլիսոփայութիւնը կը զարգացնէր ներքին լռութիւնը, պատրաստելով աստուածախօս լռութեան, լուսախայտ և ճաճանչաղեղ տեսիլքներու սպասման մէջ:

Միշտ ամչկոտ ու վեհերոտ եղած են մեծ փիլիսոփայութեանց դպրոցներուն հիմնադիրները, ու միտքով տհասներն են որ յանդգնութիւնն ունեցած են իւրացնել ծանրագին սկզբունքներ, իրենց համար անմարսելի, ու կիրարկել գայթակղեցնելու կամ շրջապատը զարմացնելու ձեւով, — վերջին պայմանը իրենց ինքնատպութիւնը կը կազմէ:

Այստեղ կարելի է յիշել, առանց ոստում մը կատարելու մինչեւ Նախաքրիստոնէական շրջանը, Նեղոսի առաջին քրիստոնեայ անապատականները, — մըտածելու անկարող, հոգեպէս պըռլետար, գաղափարներու նուազագոյն հարստութենէն զրկուած, քաղաքակրթական որեւէ ժառանգութեան անհաղորդ, փսիքօլօ-ժիք փորձարաններու այս թշուառ անասունները շէնցուցած էին Նեղոսի հովիտը իրենց էքսհիպիսիօնիզմին վկայութիւններով: Ասոնք էրմիթներն էին, — աւագներու թաղաւորութեան ոջիլները: Կ'արժէ՞ յիշել այս խեղճերէն մին՝ որ, իր ճգնակեցութեան փոսին մէջ՝ մժեղ մը ճզմած ըլլալով… արկածով, մեղքը քաւելու համար կ'երթայ կը մտնէ ճահճախուտք մը, ուր կը մնայ այնքան ժամանակ որ արկածամահ մժեղին ցեղակիցները լաւագոյնս լուծեն վրէժը՝ անճանաչելի դարձնելով զինք իրենց խայթումներով, — այլեւս ձայնէն միայն կը հասկցուէր թէ ո՛վ էր ինք:

Ահա լռութեան, ներհայեցողութեան, առանձնակեցութեան առաջին առաքեալներուն պատկերը:

Ցետագային զարգացաւ առանձնակեցութիւնը: Ընկերութենէն անջատուեցան նաեւ զարգացած միտքեր, միանալով անոնց որ կ'ապրէին ազատ բնութեան մէջ, միայն քուրձ ու ձուկն հագած, ու փուռի պէս տաք փոսերու մէջ ծնրադիր՝ գօտի կը հիւսէին այծի մազէ, կամ սակառ՝ արմաւենիի ոստէ, յետոյ չոր հացը կը թաթխէին ջուրին մէջ ու կ'ուտէին սաղմոս կարդալով, — աւելորդ է յիշել թէ, դարեր եաքը, իրենց եղբայրները նոյն սաղմոսները պիտի կարդային չաթալ-թագ ի գլուխ, ոսկեճարմանդ նափորտ մը՝ ուսերուն, զմրուխտէ մատնի մը՝ մատներուն:

Անապատականները ի վերջոյ մօտեցան իրարու, որքան իրենց կամքով, նոյնքան… տեղի պակասութեան պատճառով, — այնքա՛ն բազմացեր էին անոնք, կը գրէ հեղինակ մը չափազանցութեամբ: Այսպէս մենաբնակները (անաքօրէթ) դարձան միաբնակ (սենօպիթ), — համակեցութեան ձեւ մը: Եւ ստեղծուեցան առաջին վանքերը:

Նեղոսի հոսանքին զուգահեռ, այնքան շատ բուսան այս վանքերը, որ Ջուրի յաւերժական ուղին կոչուեցաւ «վանքերու գետ», — հասկնալ երկու իմաստով:

Ս. Պակումիոս առաջինն եղաւ որ սահմանադրութիւն մը տուաւ Նեղոսի վանքերուն: Վանական այս առաջին կանոնագրութիւնը կը համախմբէր 30–40 մոնազն մէկ մեծաւորի իշխանութեան տակ, — բացարձակ հնազանդութիւնը հիմնական պայման:

Անապատներէն շուտով քաղաք հասան հրաշքներու պատմութիւններ: Տառապանքներու մէջ ծիւրած, ընկերային չարիքներէն յոգնած, բոցավառեցաւ կնոջ երեւակայութիւնը: Մոռնալու համար մարդոց բարբարոսութիւնը, իբրեւ բալասան իր յուսահատ եւ թախծոտ հոգիին՝ կինը եւս ուզեց ունենալ իր վանքը: Առաջինը հիմնեց Ս. Պակումիոսի քոյրը:

Այրերու եւ կիներու վանքերը իրարմէ կը բաժնէր Նեղոսը: Արգիլուած էր փոխադարձ այցելութիւնը: Մահը միայն կ'արտօնէր անցնիլ գետին մէկ ափէն միւսը: Երբ մեռնել մը ունենային կիները, կը պատանքէին ու կը բերէին կը դնէին գետեզերքը, յետոյ սաղմոս կ'երգէին բարձրաձայն: Այրերու վանքէն խումբ մը, արմաւենիի եւ ձիթենիի ճիւղեր ի ձեռին, սաղմոս կարդալով բարձրաձայն, յառաջ կ'անցնէին հանդիպակաց եզերքը, մեռելը կը փոխադրէին իրենց գերեզմանոցը, — թաղումը կիներու ուժին անհամապատասխան համարելով:

Ցետոյ եկան Ս. Բարսեղ եւ Ս. Բենեդիկտոս, վանական կանոնադրութեանց երկու մեծագոյն հեղինակները, — առաջինը՝ Արեւելքի մէջ, երկրորդը՝ Արեւմուտքի մէջ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՐՄԱՒԻՐ

ԽՄԲ.— Արմաւիրի պատմութիւնը այժմէութիւն ստացած ըլլալով՝ մեր ընթերցողներուն կը ներկայացնենք կարգ մը տեղեկութիւններ, հին աղբիւրներէ քաղուած:

ԲՆԱՇԽԱՐՀԻԿ ԲԱՌԱՐԱՆԷՆ.— Հայաբնակ աւան կամ քաղաքաւան Քուպան գաւառին մէջ, Քուպան գետին ձախ եզերքին վրայ Փրոչնօ–Օքոփ կոչուած ամրոցէն մէկ մղոնի չափ հեռու: Քաղաքը հիմնած են Եգերահայք կամ Չերքէզի Հայք, 1848ին, ռուս զօրավար Զասի քաջալերութեամբ: Չորս կողմը բացուած են խորունկ խրամներ եւ չորս դուռ: Հիւսիսային կողմը թերակղզի մը, — բնակիչները (Հայերը) այնտեղ կը փախցնէին իրենց ստացուածքը, կիներն ու զաւակները՝ երբ յարձակում գործէին Չերքէզները:

1838ին կառուցուած է Ս. Աստուածածին քարաշէն եկեղեցին, որու շինութեան օժանդակած է ռուս կառավարութիւնը 40 հազար Փրանքով: Հայերը ունին նաեւ Ս. Գէորգ հոյակապ եկեղեցին, եւ երկսեռ վարժարան մը:

Երբ Ռոստով – Վլատիկովկաս երկաթուղին անցաւ Արմաւիրէն, քաղաքը կերպարանափոխուեցաւ, — գեղեցիկ ու լայն փողոցներ, քարաշէն ու փայտաշէն միայարկ կամ երկյարկ տուներ, բազմաթիւ խանութներ: Վաճառականութիւնը կը ծաղկի օրէ օր: Ամէն կողմէ առեւտրականներ կը լեցուին Արմաւիր, որ կը դառնայ վաճառականութեան կեդրոն՝ Կովկասի մէջ:

Հայերը աւելի քան 600 տուն: Իրարու հետ շատ սիրով, իրենց հեռաւոր ազգակիցներուն մասին եւս կը հետաքրքրուին: Բացի վաճառականութենէ՝ կը հետաքրքրուին նաեւ երկրագործութեամբ, անասնաբուծութեամբ եւ մասամբ ձկ[illegible]բուծութեամբ: Ենիկ Արմաւիրցի [illegible] րէն զատ, այնտեղ հաստատուած են [illegible] Նոր Նախիջեւանցի Հայեր, մօտ 2[illegible] գի: (Ներկայ դարուն սկիզբը՝ աւելի [illegible] 7.000 Հայեր կը բնակէին այնտեղ [illegible] ջերս Ռուսերուն թիւը եւս չատցա[illegible] սաւ մինչեւ 1.000: Ռուսերը եկեղեց[illegible] նելու համար տեղ ուզեցին Հայերէն [illegible] տրուեցաւ: Հայերէն շատեր պետակ[illegible] պաշտօններու մէջ կը գտնուին, [illegible] շաններով եւ աստիճաններով [illegible] ւած: Հայերը երկար ժամանակ Չերքէզներու մէջ բնակելով՝ սորված են [illegible] լեզուն եւ իւրացուցած են սովորութ[illegible]ները: Նոր սերունդը սկսած է [illegible] խօսիլ.

ԽՄԲ.— «Բնաշխարհիկ Բառարան[illegible]» հեղինակը, Հ. Էփրիկեան, այս տեղեկ[illegible] թիւնները քաղած է Մասեաց Աղ[illegible] պարբերաթերթէն, որ 1856ին կը լ[illegible] րակուէր Փարիզ, — տեսնել Բ [illegible] թիւ 12, էջ 319–323, «Եզերահայք [illegible] ինքն Հայկազունք Կովկաս լերանց [illegible] բազրով ուսումնասիրութիւն. Ա[illegible] Ղահրամանեան – Ցովհաննիսեան [illegible] գրութեամբ:

«Հայ Հանրագիտակին» հեղինակ[illegible] Պօտուրեան, բոլոր այս տեղեկութի[illegible] րը քաղելէ ետք նոյն աղբիւրներէն [illegible] յիշեցինք, կ'աւելցնէ.—

1917–1918ին, Արմաւիրի մէջ լոյս [illegible] սաւ Կարիք օրաթերթը, խմբագրութե[illegible] Ներսէս քահ. Հերթեւցեանի: 1918ին [illegible] տեսած է Բանուորի Ձայնը: 1919–1920 Բանուորի Կարիք համայնավար շաբաթ[illegible] թերթը, խմբագրութեամբ Վէքիլեան[illegible]

ԽՄԲ.— Ժամանակ մը ինքնավար [illegible] ջանի կեդրոն դարձաւ Արմաւիրը [illegible] պէս կը գրէ Ցովհ. Պօղոսեան՝ իր [illegible] յաստանի աշխարհագրութեան» Ա[illegible] 169.—

Հիւս. Կովկասի մէջ, Սեւ ծովու [illegible] փին, Նովորոսիսկի մօտ կը գտնուի [illegible] մաւիրի ինքնավար շրջանը, 20 հա[illegible] հայ բնակչութեամբ: Տեղական իշխ[illegible] վարութիւն կը վայելէ եւ ունի հայկ[illegible] դպրոցներ եւ հիմնարկութիւններ [illegible] ւիր առաջնորդական վիճակ կ[illegible]

ԽՄԲ.— Այս Արմաւիրը կը կ[illegible] Արմաւիր: Հինը պատմական քաղաք է, որ կը գտնուէր Արագածոտն գ[illegible] մէջ, բլուրի մը վրայ: Ըստ [illegible] թեան՝ Արամայիս թագաւորի [illegible] զայն, այժմ աւերակ: Վերջա[illegible] Արմաւիրի շուրջն էր որ կը գ[illegible] չակաւոր սօսեաց անտառը: Նոր [illegible] րը, ինչպէս կ'աւանդուի, հիմնած [illegible] գերահայք:

ԵԳԵՐԱՀԱՅՈՑ ՄԱՍԻՆ.— Ջամ[illegible] գրէ թէ Եգերացիք կը սերին [illegible] հապետի Եգրէս անուն եղբօրմէն [illegible] նացի կը յիշէ Եգերացիները՝ Պոնտ[illegible] ներէն եաքը, ենթադրել տալով [illegible]

ԱՆԻ

ԱՆՑԵԱԼԻՆ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԽՄԲ.— Փարիզի «Ժարտէն տէ զ'Ար» պատկերազարդ ամսաթերթը, իր Մարտ ամսուան թիւին մէջ՝ 12 էջով եւ բազմաթիւ լուսանկարներով, պատմական ուսումնասիրութիւն մը նուիրած է Անի քաղաքին եւ անոր աւերակներով ալ աշխարհի յայտնուած հայ ճարտարապետութեան բարձր արուեստին անկորնչելի փառքին:

Ցօղուածագիր Տէր եւ Տիկին Թիէռի եւ ամսաթերթին տնօրէնութիւնը ազնուութիւնն ունեցան մեր տրամադրութեան տակ դնելու այդ գրութեան բնագիրը եւ լուսանկարներէն ոմանք:

Թրքական հողամասի վրայ, ռուսական սահմանագլուխին մօտ, Կարսի արեւելեան կողմը եւ անկէ յիսուն հազարամեթր հեռու, Անի այսօր լքուած մեռեալ քաղաք մըն է, ամայի բարձր սրահարթերու վըրայ:

Սեպ ժայռերով կազմուած բարձունքի մը վրայ եւ շրջապատուած խոր ձորերով, Անի կը բաժնուի Ի. Միութենէն Ախուրեան գետով:

Միջին դարուն, Անի ռազմագիտական յայտնի վայր մըն էր, մէկ կողմէն պատերազմի մէջ եղող երկու աշխարհներու՝ մահմետական Արեւելքի եւ քրիստոնեայ Արեւմուտքի միջեւ, եւ միւս կողմէ կեդրոնական Ասիայէն եկած արշաւանքներու մեծ ճամբուն վրայ: Հնուց ի վեր այդ ժայռին գագաթը միջնաբերդ մը եղած է. յետագային քաղաքը տարածուեցաւ սարահարթին վրայ, եւ այս կողմէն պաշտպանուելու համար պէտք եղաւ կառուցանել պարիսպներու երկար շարք մը:

Խաղաղութեան ատեն, քաղաքը կը դառնար վաճառականական կարեւոր կեդրոն մը, անցքի եւ փոխանցման տեղ բոլոր այն կարաւաններուն համար, որոնք Պարսկաստանէն եւ Հնդկաստանէն գալով կ'ուղղուէին դէպի Անատոլու եւ Տրապիզոն եւ կ'անցնէին գետին վրայ յատկապէս շինուած կամուրջներէ:

Ներկայիս, քաղաքին այցելութիւնը կը բախի ամէն տեսակ դժուարութիւններու: Գտնուելով զինուորական արգիլեալ գօտիի մէջ, հոն կարելի չէ մուտք գործել առանց Անգարայի կեդր. իշխանութեան արտօնութեան, նոյնիսկ տեղւոյն վրայ, Կարսէն մինչեւ Անի, զինուած պահակ մը պէտք է որ ընկերանայ այցելուին: Բնականաբար, արգիլուած է ռուսական սահմանագլուխին կողմը լուսանկարել, տեղի չտալու համար սահմանային միջադէպերու, ինչպէս արգիլուած է այցելել բերդաքաղաքին որոշ մասերը, անգզուշութեանց առաջքն առնելու համար.

Վերջապէս, քաղաքին մուտքը [illegible] ալ դիւրին չէ, որովհետեւ պէտք [illegible] ցնիլ արահետներէ որոնք կարո[illegible] ժայռոտ եւ հրաբխային հողամաս[illegible] ճախճախուտ խորութիւններով [illegible] կառավարիչը, այս վայրերու զբօս[illegible] ջիկներուն դիւրութիւններ ընծայ[illegible] տահոգութեամբ, կը խորհի յառ[illegible] տարիներուն բարեկարգել այդ ճ[illegible]

Անի քաղաքի պատմութեան յեղ[illegible] ջումները՛ կը գուշակուին այցել[illegible] րակներու այս ընդարձակ դաշտ[illegible] չալի պարսպապատերը, 9րդ եւ [illegible] րերու քանի մը կոթողները, մինչ[illegible] լաւ պահպանուած, կը պատմեն [illegible] քը աւանի մը՝ որ եղած է մայրա[illegible] Հայաստանի թագաւորութեան 9րդ [illegible] եւ որ մինչեւ 14րդ դար կը մնա[illegible] ռաչափ կարեւոր կեդրոն մը, [illegible] պատերազմներու որոնք զայն դար[illegible] բիւզանդական սեփականութիւն՝ [illegible] 1064, Թուրքսելճուք՝ մինչեւ [illegible] քրտական՝ մինչեւ 1124, վրացակա[illegible] չեւ 1239, եւ վերջապէս մոնկոլա[illegible] թուրանական սեփականութիւն՝ [illegible] 1473 Թուականը: Ցետագային [illegible] օսմանեան սեփականութիւն մինչեւ [illegible] եւ մաս կազմեց ռուսական հող[illegible] մինչեւ 1921, եւ անկէ ի վեր [illegible] կցուեցաւ Թուրքիոյ:

(Շար – 1) Մ. եւ Ն. Թիէ[illegible]

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Աշխարհի մեծ քաղաքը ցած կը մնայ, երբ լայն ապակեպատ սրահներէն կը բարձրանաս ու կ՚անցնիս այն շէնքը որ աճած է ժայռի վրայ, մաքուր հիմերու վրայ եւ ուսապարուած տեղաւորուած նոյն պատշաճ վայրին։

Այստեղ արդէն չի լսուիր այլեւս քաղաքին աղմուկը, ոչ ալ փողոցներու եռուզեռը։ Այր լռութիւն կը տիրէ, մարդոց ոտնաձայներ սահուն են, զգոյշ։ Եւ սրահներուն մէջ պահուող հնագարեան ձեռագիրները չափազանց հարուստ հատորներն են։

Բայց այդ զգացումը խաբուսիկ է, որովհետեւ անմիջապէս որ դուռը կը լուէ, բոլոր կիսամայն, ուղեցոյցին ողեշունչ թէեւ կիսաձայն բացատրութիւնները, այդ վաղեմի ձեռագիրները կը վերակենդանանան եւ առաջ կը բերեն հին լեզուն, լուրութիւն կ՚առնէ անցեալի փոթորկայոյզ պատմութիւնը...

Հնագարեան ձեռագիրները իրենց բովանդակութեամբ գիտական մեծ հետաքրքրութիւն յառաջ կը բերեն։ Ասոնցմէ շատեր նախ քան Հայաստանի Պետական Մատենադարանի թանկարժէք ցուցանիւթեր դառնալը՝ շատ փորձանքներու են ենթարկուած են։

Կը փափաքիս որ խօսին քեզի Հաղբատի նախկին գրապահոցի նախնական այն պեղումներուն մասին, որ վերջերս կատարուեցան Հաղբատի կիրճի քարանձաւներուն մէջ։

... Ապակիի տակ դրուած են մագաղաթի ու թուղթի կտորներ, անեղծ գոյներով փայլփլող մանրանկարներու փոքրիկ հատուածներ եւ սեւ, ժամանակէն քարացած կաշեկազմ պատառիկներ։ Վեց, ութ, թերեւս եւ աւելի դարեր մնացած են Հաղբատի դժուարամատոյց քարանձաւներէն մէկուն մէջ։

Եւ ինչքա՞ն ժամանակ։ Ինչպէ՞ս եղեր է որ քարանձաւ ինկեր են։ Այդ ի՞նչ մնացորդներ են։

Այդ հարցերուն պատասխանները մեզի կու տայ 13րդ դարու պատմիչ Կիրակոս Գանձակեցին՝ նկարագրելով 11–12րդ դարերու նշանաւոր գիտնական Յովհաննէս Սարկաւագի կեանքը։ Կիրակոս Գանձակեցին կը հաղորդէ թէ ան կը պարապէր Հաղբատի քարանձաւի գրապահոցին մէջ։

Այդպէսով ակնյայտ կը դառնայ, որ դեռ 11–12րդ դարերուն Հաղբատի քարանձաւներուն մէջ պահուած են ձեռագիրներ, որոնք այնտեղ հաւանաբար թաքցուած են օտար նուաճողներու արշաւանքներէն փրկելու համար։

Այդ քարանձաւի գրապահոցի ունեցած ճակատագրին մասին հետաքրքրական տեղեկութիւններ կան 18րդ դարու վերջաւորութեան գրուած ձեռագրի մը մէջ։ 1777 թուականին Հաղբատի վանքին առաջնորդ կարգուած է Աբրահամ Թեքիրտաղցի, որ իր օգնական Պետրոս Սարկաւագին հետ անծանօթ պատճառով մը քարանձաւէն կը հանէ ձեռագիր մատեաններու այդ հաւաքածոները եւ վար իջեցնելով զանոնք կը տեղաւորէ վանքի զանգակատան ներքնայարկին մէջ։ Տեղի փոքրութեան պատճառաւ այդ ամբողջ ձեռագիրները այդտեղ չեն տեղափոխուիր եւ ան ձեռագիրներով կը լեցնէ նաեւ խորաններն ու մատուռները։ Ասոնք օր աւուր կը պակսէին, կը յափշտակուէին գողերու եւ անծանօթներու կողմէ ու զարմանալի չէ որ այսօր ասոնցմէ ոչ մէկ թերթ մնացած է։ Ականատեսներ կը պատմեն, թէ վերոյիշեալ Պետրոս Սարկաւագը բազմաթիւ ձեռագիրներ, որոնք մասամբ փտած էին, թերթահան եղած ու պատռած, զանգակատան դրան առջեւ հաւաքելով, 10–12 ոտնաչափ բարձրութեամբ կոյտի մը վերածելով՝ կրակի տուած է։

1797ին Յովսէփ Արղութեան Արք. Հաղբատի քարանձաւներուն մէջ կը կազմակերպէ պեղումներ եւ կը յաջողի յայտնաբերել մէկ քանի ձեռագիր, որոնց մէկ մասը կը պահուի Մատենադարանին մէջ։ Ասոնց շարքին մեծ արժէք կը ներկայացնէ Սանահինի վանքի կալուածներու վերաբերեալ փաստաթուղթերու այն ժողովածուն, որ յայտնի է Սանահինի «քուռթուկ» անունով։

1873ին, բանաստեղծ Ալեքսանդր Երիցեան Հաղբատի քարանձաւներէն մէկուն մէջ կը յայտնաբերէ քարացած մեծ ձեռագիր մը, որ ցուցադրութեան դրուած է Մատենադարանին մէջ։

Աւելի ուշ՝ 1899ին, մնացած ձեռագիրներուն պեղումները կը շարունակէ «Լումայ» ամսագիրի խմբագիր՝ Գիւտ քահ. Աղայեան

Անցեալ աշնան, հին ձեռագիրներու գիտա – հետազօտական հիմնարկութիւնը՝ Մատենադարանը Հաղբատի քարանձաւներուն մէջ կը կազմակերպէ նոր պեղումներ։ Բացի Մատենադարանի գիտական երեք աշխատողներէն արշաւախումբին մաս կազմած են Երեւանի Ֆիզիքական մշակոյթի հիմնարկութեան չորս ուսանող – լեռնախոյզներ, աւագ դասատու Ս. Յարութիւնեանի գլխաւորութեամբ։

Ծակ–այր քարանձաւը իջնելու նպատակով մէջտեղէն ծակուած է գրեթէ 100 մեթր ուղղաբերձ ժայռը։ Լեռնախոյզները վերէն քարանձաւ մտած են, եւ գրեթէ կէս մեթր հողածածկոյթի տակ յայտնաբերած են հնագարեան ձեռագիրներու մնացորդները։ Լեռնախոյզները իրենց պարկերը լեցուցած են հողով, որուն մէջ որպէս թանկարժէք թափուածք կային մագաղաթի, թուղթի, կաշիի կտորուանքներ։

Եւ ահա դարաւոր հողաշերտերէն մաքրուած այդ բեկորները այժմ կը գտնուին Մատենադարանի սենեակներէն մէկուն մէջ, ապակիներու տակ։ Մանրազնին ուսումնասիրութիւն կը կատարուի այն մասին թէ հնագարեան պատմարաններէն, կրօնքներէն, վանականներէն ո՞ր մէկուն կը պատկանին այդ բեկորներուն մէջ տեղ–տեղ պահպանուած բառերը։ Ո՞ր համբերատար ձեռքերն են որ գրած են, որո՞նք են որ զունաւորած են մագաղաթի այդ կտորները։ Առ այժմ յայտնի է թէ այդ հատուածները Աստուածաշունչի, բառարաններու, շարականներու, ժողովածուներու (հին հայկական ձայնանիշերու հետ) երեսունէն աւելի զանազան ձեռագիրներու մնացորդներ են եւ կ՚ենթադրուի թէ ասոնք 10–14րդ դարերուն կը պատկանին։

Հաղբատի կիրճի տասնեակ քարանձաւներու մեծագոյն մասը դեռ չէ ուսումնասիրուած։ Կարելի չէ ժխտել թէ ասոնց մէջ չեն գտնուիր հայերէն հին ձեռագիրներու բազմաթիւ ուրիշ բեկորներ։ Այս տարի եւս պիտի շարունակուին պեղումները։

Կ. ԲԱԳՐԱՏԵԱՆ

ժամանակից են։ Այժմ Եգերաստան անունին տակ ծանօթ է Չերքէզներու երկիրը։ Մխիթար արբահայր կը գրէ — «Եգեր, կամ եւ Կոլքիս կամ Կողքիս, տաճկերէն՝ Չերքէզ մէմլէքէթի։ Սա ըստ ասելոյ բարդագ՝ է նոյն որ յԱստուածաշունչ գիրս կոչի Եւիլատ։ Եւ է ընդարձակ գաւառ Մեծին Ասիոյ յարեւմտից հիւսիսոյ Մեծին Հայոց ի մէջ աշխարհին Վրաց եւ Պոնտոսի ծովուն, որ է Սեաւ Ծով. եւ սահմանի ի հիւսիսոյ կողմանէ Կովկասիոս լերամբ, որ է մասն Կաւկասու լերին. արեւմտեան կողմանէ ի Սարմատիոյ, իսկ ի հարաւոյ կուսէ պատի Փասիս գետով, որ է Փռասին։ Եւ ունի Եգեր փոքր աշխարհս չորս, որք կոչին Մանիեղիա, Ապխազ, Բողդս. ձանիւ, որ են Ծաղաիք։ Եւ սոքա ամենքեան կոչին Չերքէզ, Իմերէթ, որ եւ Գուրիէլ, Գուրեալ, եւ այլք։ Ունի եւ լերինս յազումս, եւ գետս, եւ դաշտս, եւ բազում, եւ բերդս, եւ այլ գիւղաքաղաքս եւ փաճառատեղիս։ Իսկ ազգք եւ բնակիչք նորա կոչին Եգերացիք, որոց թագաւորն երբեմն էր ընդ իշխանութեամբ թագաւորին Հայոց»։

Յաճորդ թիւով Եգերահայոց պատմութիւնը, քաղելով Մասեաց Աղաւնիէն։

"ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ԿՈՄԵՏԻԱ"

●

Վաղուց լսել էի, որ «Աստուածային Կոմեդիա» մի այդպիսի շքեղ հրատարակութիւն գոյութիւն ունի, որի նկարազարդումը գերազանցում է ցանկացած գրքի նկարազարդումը։

Անպայման այդ հրատարակութիւնը կը լինի, մտածում էի։

Երբ վերադարձայ Մր. Ֆիլքնշտայնի ապարանքը, էլի ինձ դիմաւորեց նոյն գեղեցիկ սպասուհին։

— Ի՞նչ լուռ բնակարան է, ասացի բարեւելուց յետոյ, միջանցքներում անցնելիս, որպէսզի մի խօսք բանամ եւ հետզհետէ հասնեմ գրքերի հարցին։

— Լուռ է, այո, եւ շատ էլ տխուր, պատասխանեց սպասուհին։

— Տխո՞ւր, ընդհակառակն, լաւ է այստեղ, լուռ, խոր։

— Այս հսկայ տան մէջ միայն այդ սպասուհին է եւ մին էլ Մր. Ֆինկլշտայնը, նրա ամուսինը, ուրիշ ոչ ոք չկայ, շատ գործ էլ չկայ, որ չտխրեմ։ Ես դիմաւորում եմ միայն այցելողներին եւ ճանապարհ գցում նրանց. ճաշն էլ դրսից է գալիս, ոչինչ չկայ անելու. այնքան տխրում եմ, որ երբեմն մտածում եմ գնալ դուրս, լինել գործաւորուհի, բայց լինել մարդկանց մէջ, աղմուկի մէջ։

— Կարդացէ՛ք, ասացի զսպուած բարկութեամբ, կարդացէ՛ք, կարդացէ՛ք, ա՛խ, եթէ ես ժամանակ եւ գիրք ունենամ կարդալու։

— Կարդում եմ, պատասխանեց սպասուհին, շատ եմ կարդում, «Կապոյտ գրքի» վերջին համարն ամբողջ վերջացրել եմ, ուզում էք ձեզ տամ, կարդացէք։

— «Կապոյտ գիրքը» չեմ ուզում, ասացի եւ մատենադարան չմտած, բռնեցի նրա ձեռքը։ Զգիմադրեց։

— Մի վախենաք, փսփսաց նա։

— Մի բան եմ խնդրում քեզանից։

— Պատրաստ եմ, պատասխանեց սպասուհին եւ նրա դէմքի վրայ հրճուանքի մի մեծ ալիք բացուեց։

— Սպասիր, գործերը հաւաքեմ, կ՚ասեմ։

Գործերը հաւաքեցի, յանձնեցի նեղ – րին, որ դարսի կառքի մէջ, եւ, մօտենալով սպասուհուն՝

— Երիտասարդ լէդի, ասացի, թոյլ տուր տեսնեմ Դանտէի «Աստուածային Կոմեդիա»յի մեծ հատորը։

Սպասուհին ապշած նայեց իմ աչքերին եւ սկսեց բարձր ծիծաղել ու հռհռալ.

— Խնդրեմ, խնդրեմ։

Առանց ուշք դարձնելու կանացի հրահանգին, արագօրէն վերցրեցի «Աստուածային» հատորը։ Թեթեւ էր, փորձեցի բանալ, բայց չկարողացայ. դէս–դէն շուռ տուի, անօգուտ։ Սպասուհին շարունակում էր դաժանօրէն ծիծաղել։

Զայրացած՝ գետին շպրտեցի Դանտէն։

Այս բոլոր գրքերը խաւաքարտից են շինուած, յարեց սպասուհին. աւելի լաւ է որ վերցնես «Կապոյտ գիրքը» եւ կարդաս։

Շնորհակալ եմ, պատասխանեցի եւ սկսեցի քայլել դէպի դուրս։

Միջանցքից լսում էի, որ սպասուհին ծիծաղում էր անգութ կերպով։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(2 եւ վերջ)

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Եթէ Արմէն Տիգրանեանի «Անուշ» եւ «Դաւիթ Բէկ» օփերաներում գտած համաժողովրդական ջերմ ընդունելութեան գլխաւոր պատճառը օփերայի երաժշտութեան ներդաշնակութեան, մեղեդիներու գգայնութեան եւ ոճի եւ կերպարներու հարազատութեան արդիւնքն է, ապա... ոչ նուազ դեր ունեցած են օփերաներու ժողովրդականացման մէջ, հայ բեմի վաստակաւոր եւ տաղանդաւոր երգիչ–երգչուհիները, ի շարս որոնց Գոհար Գասպարեան եւ Տաթեւիկ Սազանդարեան։

Ստորեւ իրենց տպաւորութիւնները.—

Թովիչ մեղեդիների վարպետը.— «Անուշ» օփերան ներկայացուել է բազմաթիւ բեմերի վրայ։ Դեռեւս 1945 թուականին «Անուշ»ը բեմադրուեց Եգիպտոսում, սիրողների ուժերով։ Այն ժամանակ ես առաջին անգամ լսեցի Տիգրանեանի այս գլուխ – գործոցը, նրա հոյակապ մեղեդիները՝ «Ասում են ուրին...», «Բարձր սարեր»ը.

«Անուշի դերերգը պատրաստելիս իմ առջեւ ծանր պարտականութիւն էր դրուած. պէտք է աշխատէի Անուշին ներկայացնել այնպէս, ինչպէս իր պօէմում պատկերել է Թումանեանը եւ օփերայում Տիգրանեանը։ Ցամառ աշխատանքից յետոյ, ինչպէս զգացի բազմահազար ունկնդիրների վերաբերմունքից ու նամակներից, ինձ յաջողուեց կերտել համեստ ու սիրող հայ աղջկայ կերպարը։

«Արմէն Տիգրանեանի երկրորդ օփերան «Դաւիթ Բէկ»ն է, որ ոչ նուազ ժողովրդականութիւն է վայելում։ Երգահանը օփերայում փոխել է Շուշանի կերպարը։ Շուշանին Տիգրանեանը աւելի հերոսական է դարձրել, միեւնոյն ժամանակ նրա կերպարի մէջ թողնելով քնարերգութիւնը։ Շուշանը թշնամու կողմից կեղեքուած ժողովրդի հերոսական եւ հայրենասէր կնոջ կերպարի ընդհանրացումն է։

«Կոլորատուրային երգչուհու համար չափազանց դժուար է Անուշի եւ Շուշանի, առաջինի՝ քնարերգական, միւսի՝ քնարա–հերոսական կերպարները ստեղծելը։ Բայց ես այդ արել եմ մեծ սիրով։ Երկար մտորել եմ այդ կերպարների մասին։ Տքնաջան աշխատանք եմ կատարել, որպէսզի դրանք կարողանամ լիարժէք ներկայացնել ունկնդիրներին»։

ԳՈՀԱՐԻԿ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

×

«Ասում են ուրին»...

«Եթէ փորձեմ յիշել, թէ ե՞րբ եմ առաջին անգամ լսել «Ասում են ուրին» երգը, թերեւս չկարողանամ, բայց որ ինձ համար այն առաջին հայկական երգերից մէկն էր, դա կարող եմ ասել անսխալ։

«... Առաջին անգամ, 1937 թուականին, Երեւանի օփերայի բեմում տեսայ Հայկանոյշ Դանիէլեանին անմահ Անուշի դերում։ Ժողովրդի հազար–հազար բերանով երգած «Ուրին» վերածուել էր քնարերգական մեծ շնչով կատարուող արիայի։

«... Թիֆլիսում ունեցած համերգիս վերջին երգը աւարտեցի եւ իջայ դերասանական սենեակը։ Առաջին մարդը, որ ձեռք մեկնեց ինձ եւ ջերմ խօսքեր ասաց, սիրելի Արմէն Տիգրանեանն էր։

«Երբ իր կարծիքը յայտնեց համերգիս մաթիւ, խնդրեց այցելել իրեն մի «բան» ասելու։ Փոքրիկ առանձնասենեակում դաշնամուրի վրայ էր «Դաւիթ Բէկ»ը, իսկ նրա թերթերից մէկի վրայ կարդացի «Թամարի, արիա»... Ցուցուած էի եւ երջանիկ, չէ՞ որ կատարուել էր շատ տարիների իղձս։

«Ինձ համար հազիւ լսելի, շատ մեղմ եւ անուշ ձայնով ինքը՝ հեղինակը առաջինը երգեց այսօր արդէն շատ սիրելի դարձած Թամարի արիան։

«Հեշտ է ունկնդրում եւ էլ աւելի հեշտ յիշւում Տիգրանեանի երաժշտութիւնը։ Եւ սա թերեւս ականաւոր երգահանի մեծագոյն առաւելութիւնն է եւ սրանում է, անկասկած, Տիգրանեանի մեծ ժողովրդականութիւնը։

«Մեծ եւ անգնահատելի են Արմէն Տիգրանեանի ծառայութիւնները հայ արուեստին։ Երկու, իրար բոլորովին չնմանուող գանձեր է թողել նա օփերային արուեստին՝ երգ–օփերա քնարերգական «Անուշ»ը եւ հերոսական «Դաւիթ Բէկ»ը։

«Ժողովրդի սրտով, մտքով գրուած այս մեծ գործերը դարեր կ՚ապրին եւ միշտ կը յուզեն։ Ժողովրդինն են նրանք եւ ժողովրդի համար, ուստի եւ անմահ են։

«Այսքան երգ թողնել ժողովրդին, նշանակում է երգով ապրել, եւ երգի մեծ վարպետը կ՚ապրի դարեր...»։

ՏԱԹԵՒԻԿ ՍԱԶԱՆԴԱՐԵԱՆ

Գիտութեան ծանօթ են 750 հազար տեսակ միջատներ, եւ թէ ամէն տարի, ուտեստեղէնի արտադրութեան մէկ տասներորդը կ՚ուտեն անոնք։

×

Ստնաւոր կենդանիներէն ամէնէն կարճակեացը մուկն է, որ միջին հաշուով երկուքէն երեք տարի կ՚ապրի միայն իսկ կրիան՝ որ սողուն է, կ՚ապրի աւելի քան 150 տարի։

×

Երբեմն, անձրեւի կաթիլները, հազիւ մէկ ժամէն կը հասնին երկիր։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿՐԸՆՈԲԼԻ Կապ. Խաչը՝ շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Նազարեանէ (Լաքոթ — Ս. Անտրէ) իր ողբացեալ կնոջ մահուան քառասունքին առիթով 20 Ն. Ֆ. ի նպաստ իր դպրոցին։

×

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկն. Միութիւնը խորին շնորհակալութեամբ եւ երախտիքով ստացած է Կապոյտ Խաչի 300 Ն. Ֆ.ի նուիրատուութիւնը ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան։

Կապոյտ Խաչը առաջին անգամ չէ որ կ'ընէ այսպիսի կարեւոր նուիրատուութիւններ։ Ամէն առթիւ, ոչ միայն բարոյական այլ նաեւ կարեւոր նուիրատուութիւններով քաջալերած է Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան գործը։ Այս անգամ ալ իրենց պարահանդէսէն գոյացած հասոյթին կարեւոր մասը շինութեան կը յատկացնեն։

Եկեղեցաշէն Տիկն. Միութիւնը նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.— Փոքրիկն Սեդա Տիւյմէճեանի մկրտութեան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ. Մանուկ Մանուկեանէ 50 Ն. Ֆ., Պ. Յակոբ Փափազեանէ 50, Ոմն 50 Ն. Ֆ.։ Ս. Զատկի առթիւ Պ. Արտաշէս Դանիէլեանէ 20 Ն. Ֆ.։

×

Լիոնի Աղքատախնամ Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Ռիքամարիէն Տիկին Եսթեր Պալեանէ 10 Ն. Ֆրանք։

SALLE GAVEAU

45, RUE LA BOETIE MÉTRO MIROMESNIL

Հինգշաբթի, 19 Մայիս, ժամը 21ին

Concerts Chouteau

ՍԷՆՖՈՆԻՔ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ղեկավարութեամբ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ

Փարիզի Հայկական Երգչախումբին

ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ

Յայտագիրը նուիրուած է հեղինակին գործերուն։ (Լերան վրայ, Աշնանային, Տարրագոմի հարսը)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳԸ

ԻՒՐ ՕՐԱՏՈՐԻՕ

Նուագախումբի, երգչախումբի, մեներգի եւ երգեհոնի համար

120 հոգինոց խումբի կողմէ։

Տոմսերու համար դիմել՝ Պարսամեան եւ Բալուեան գրատուններ, եկեղեցւոյ դիւանատունը, երգչախումբի անդամներուն եւ Ա. Պարթեւեանի

14, Ռիւ Փրթի, Հեռ. Պոցարիս 99–22

Գին՝ 2.50, 4.50, 7, 9, եւ 10 Ն. Ֆ.

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՊԱԼԱՔԵԱՆ ՍՐԲ.Ի ՇԻՐՄԻՆ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ Ե. ՑՈՒՑԱԿ

Պօմոնէն. *Պ. Պ. Գր. Ամանաթեան 50 Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Ծովիկեան 20, Պետրոս Աւոյեան, Արտ. Վանոյեան, Անդրանիկ Պետրոսեան, Եղսա Եդիկեան, Մանուէլ Տէր–Մեսրոպեան եւ Խանըմիկ Ներսէսեան 10ական, Տիկ. Արմենուհի Գըլըճեան, Աննա Վարպետեան, Մաքրուհի Արութեան 5ական Ն. Ֆրանք։ Պ. Պ. Վրէժ եւ Գրիգոր Եէլգովանեան եղբարք՝ 100, գումար 245 Ն. Ֆ.։*

Վիէնի ազգայիններէն. *Պ. Պ. Մ. Մուրատեան, Պ. Ստեփանեան, Հ. Յակոբեան 10 Ն. Ֆ. Ս. Արամեան, Յ. Դանիէլեան, Կ. Սապոնճեան, Մ. Զոպոյեան, Ն. Ռատիկեան, Ա. Խլոյեան եւ Տ. Մուրատեան 5ական, Յ. Թէճիրեան 4, Ա. Մաղաքեան 3, Ե. Ութուզեան 2 Ն. Ֆրանք։*

Վիէնի գումար՝ 74 Ն. Փրանք։

Վալանսի ազգայիններէն. *Արժ. Տ. Սահակ Ա. քհնյ. Պապիկեանի միջոցաւ.— Պ. Պ. Ճերանեան եղբարք եւ Ն. Արապեան 50ական Ն. Ֆ., Պ. Հարոնեան եւ Ա. Հացագործեան 20ական, Ն. Աճէմեան, Մ. Մաղաուտեան, Յ.Կօշկակարեան, Նազարէթ Պալթայեան, Ստ. Զօրղօփեան, Յովսէփ Կուտեան, Տիգրան Աղամեան 10ական, Շահան Հացագործեան, Յ. Անտոնեան, Յ. Զէքէմեան եւ Յ. Թէրզիպաշեան 5ական Ն. Ֆրանք։*

Վալանսի գումար՝ 230 Ն. Ֆրանք։

ՄԱՅԻՍ 28 Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մայիս 28, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ Թաղապետարանի սրահը։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ ետք։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը կէս օրուան (ժամը 14էն 17) աշխատանքի համար։ ԱՆՁԱՄԲ դիմել Յառաջի վարչութեան կէս օրէն յետոյ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Փարիզի կամ արուարձաններու մէջ, վարձու երկու սենեակ, խոհանոց, մատչելի պայմաններով։

Դիմել «Յառաջ»ին։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի փակուին Մայիսի վերջ։

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20։ Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, Հեռախօս Թռխւտէն 27–35։

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՔԱՂԱՔ, Տիկ. Թութէլեան, 4 Ռիւ Փարմանթիէ։

ՊՕՄՕՆ, Տիկ. Տօլպաշեան, 23 Պուլվար տը Պօմոն։

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ, Տիկ. Շալճեան։

КԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍ 29, ԺԱՄԸ 20.45ԻՆ

SALLE CHOPIN 8, Rue Daru Paris 8e

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Թատերական ներկայացում, երգ, արտասանութիւն

Տեղերը ապահովել դիմելով հինգշաբթի օրերը ժամը 5էն 7, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ վարժարանը, ինչպէս նաեւ Արաքս վաճառատունը։ Հանդէսին օրը կարելի չէ տոմսակ գտնել։

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին

Հովանաւորութեամբ Հայրապետ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Նախագահութեամբ Ակադեմական ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ

եւ նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն։

Ակադեմական եւ գեղարուեստական ճոխ բաժիններով։

Նկատի ունենալ այս թուականը։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք ԵՒ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՑԷ՛Ք

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԳԱՐՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12, ԺԱՄԸ 15էն 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

45րդ տարեդարձը Վիէնի մէջ, Մայիս 28ին, շաբաթ օր։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Այրի Տիկ. Յասմիկ Զաքարեան եւ զաւակները՝ Սոնա, Կարօ, այրի Տիկ. Արուս Պօյաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Քառայիֆեան եւ զաւակները, այրի Տիկ. Սիրվարդ Գուրեան եւ զաւակները եւ ընտանիքին բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որ անձամբ, ծաղկեպսակով, նամակով եւ բարենպատակ նուիրատուութեամբ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, եղբօր, քեռորդւոյն եւ փեսին ու ազգականին, ողբացեալ Թորգոմ Զաքարեանի զառնակսկիծ մահուան առթիւ, որ պատահեցաւ 24 Ապրիլ՝ յանկարծամահ, 53 տարեկան հասակին։

Մարմինը ամփոփուեցաւ տեղւոյն Սէնփիէր գերեզմանատան մէջ Ապրիլ 26ին։

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՄԱՅԻՍ — MARDI 10 MAI 1960

36րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8195 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ԻԻՅ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4596

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

« Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը ձեռնարկ մըն է, որ կուգայ մէկ շէնքի մէջ կեդրոնացնել գաղութին ազգային ու մշակութային գործունէութիւնը, — գրական, թատերական, երաժշտական, նկարչական, ուսումնասիրական եւ հրատարակչական ամէն աշխատանք »։

Այս միտք նախադասութիւնը յատակօրէն կը բացատրէ այն ազնիւ նպատակը, որուն կը ձգտին Հայ Մշակոյթի Տան գաղափարը յղացողները, ինչպէս կը կարդանք իրենց հրատարակած գրքոյկին մէջ.

Աստիճանաբար եւ անընդհատ աշխատանքով առաջ կը տարուին նորոգութիւնները գրեթէ երկու տարիէ ի վեր ։

Ներքնայարկին մէջ կանոնաւորաբար կը բանի արդէն, 1957 Սեպտեմբերէն ի վեր, Յառաջի տպարանը ։

Աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր գետնայարկի մեծ սրահը կ'օգտագործուի Համազգայինի լսարանին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութեանց եւ ընկերական ժողովներուն համար ։

Վերջին ամիսներու ընթացքին զարկ տրուած է բարեզարդումի աշխատանքներուն, ելեկտրականութեան եւ խողովակներու վերանորոգումին եւ ներկին՝ ո՛չ միայն գետնայարկին, այլեւ առաջին և երկրորդ յարկերուն վրայ եւս ։

Ակումբ - Ընթերցասրահի, Շ. Միսաքեան սրահին եւ Հ. Յ. Դ. Արշաւիր Վանարեան Թանգարանի Գ. Բալայեան սրահին նորոգութիւնները միաժամանակ առաջ կը տարուին ։

Կեդրոնական Յանձնախումբը կը յուսայ մօտ ատենէն կատարել պաշտօնական բացումը եւ հանրութեան տրամադրութեան տակ դնել կարգ մը սրահներ, երբ վերջանան յարդարումի աշխատանքները, որոնք մեծապէս յառաջացած են ։

Նախատեսուած ծրագիրը կարելի չեղաւ գործադրել ժամանակին, կամքէ անկախ զանազան անակնկալ պատճառներով

Շէնքը կիսաւեր վիճակի մէջ էր։ Նորոգութիւններուն սկսելէ վերջ յայտնի եղաւ, որ անհրաժեշտ էր նաեւ ամրապնդել պատերը՝ կրաղիւսէ բազմաթիւ սիւներով. բոլորովին փլցնել չորրորդ յարկը եւ նորը շինել ։

Յատակագիծը քաղաքապետութեան ձեռնհաս պաշտօնատունէն վաւերացնելու ատեն, տեսնուեցաւ, որ մէկ սանդուխը բաւական չէր շէնքի մը մէջ, որ կոչուած էր հանդիսասրահի եւ թանգարանի բաժիններ ունենալու ։ Հրդեհի կամ աղէտի մը պարագային հասարակութիւնը արագօրէն կերպով կարենալ դուրս հանելու համար պարտաւորուած էր զայն օժտել օժանդակ երկու սանդուխներով ։

Քանի յառաջացան նորոգութիւնները, այնքան չնախատեսուած ուրիշ աշխատանքներ մէջտեղ ելան։ Այդ պատճառաւ մէկ կողմէ ծախքերը աւելցան, միւս կողմէ նորոգութիւնները յապաղեցան ։ Շինանիւթերու գիներն ալ օրէ օր բարձրացում կրեցին ։

Շէնքի գնման եւ նորոգութիւններուն համար ցարդ միլիոններ ծախսուած են ։ Տակաւին կարեւոր գումարներ պէտք են նորոգութիւնները աւարտելու, սրահներն ու սենեակները կահաւորելու համար

Տան կեդրոնական յանձնախումբը յոյսը դրած է մեր հայրենակիցներուն վրայ, որոնք ցարդ իրենց լուման չխնայեցին ձեռնարկին յաջողութեան համար ։

Կաթիլ առ կաթիլ հաւաքուած դրամներու շնորհիւ կարելի եղաւ գնել շէնքը եւ առաջ տանիլ վերաշինութեան աշխատանքները ։

« Շատը գնաց, քիչը մնաց »։

Այս քիչն ալ գլուխ հանելու համար կ'ակնկալուի, որ մեր բարեկամներն ու համակիրները նոր զոհողութիւններ ընեն։

Որպէսզի Ֆրանսահայ գաղութը վերջապէս ունենայ իր Մշակոյթի Տունը ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ԽՈՍՏՈՎԱՆԵՑԱՆ "ՕԴԱՆԱՒՈՐԴԸ ԼՐՏԵՍ ԷՐ ԲԱՅՑ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՏԵՂԵԱԿ ՉԷՐ"

Գերագոյն Խորհուրդը վերջացուց իր նստաշրջանը ։ Շաբաթ օր՝ վաւերացուցած է Խորհրդային կառավարութեան քաղաքականութիւնը, արտաքին եւ ներքին ճակատներէն ներս ։

Վերջին նիստին, Խրուշչեւ խօսած է շուրջ մէկ ժամ, որուն հինգ վայրկեանը յատկացուցած է ներքին հարցերու, իսկ մնացեալ 55 վայրկեաններու ընթացքին անդրադարձած է Մայիս մէկի Ամերիկեան օդանաւի միջադէպին ։

Այս առթիւ յաւելեալ նոր մանրամասնութիւններ թուած է ։

Ամերիկացի օդաչուն ողջ է ու այս միջոցին Մոսկուա կը գտնուի ։ Վար առնուած օդանաւին բեկորները Մոսկուա փոխադրուած են, նոյնպէս ։

Խրուշչեւ յայտնած է թէ դիտմամբ առաջին օրն իսկ յայտնած չէր որ Փաուըրս ողջ է որպէսզի տեսնէ թէ ի՞նչ պիտի ըսեն Ամերիկացիները ։

Ամերիկացի օդաչուն գնդապետի աստիճան ունի եւ կը կոչուի՝ Ֆրանսիս Հէրի Փաուըրս։ Մինչեւ 1956 ծառայած է Ամերիկեան օդատորմին մէջ, ապա անցած է «գաղտնի սպասարկութեան բաժինը »։

Ամերիկացի անձնաւորութիւններուն տուած պաշտօնական բացատրութիւնը, զուտ երեւակայական է

« Ամերիկացի օդաչուն, յայտարարած է՝ Խրուշչեւ, հարցաքննութեան ընթացքին ըսած է թէ նուաղում երբեք չէ ունեցած ոչ ալ օդանաւին թթուածինը պակսած է։ Առաջուընէ ճշդուած յատուկ ուղեգիծի մը կը հետեւէր ու այս ձեւով կը գործադրէր իրեն տրուած հրահանգները։ Ան շարժումի մէջ դրած է յատուկ գործիքներ որոնց միջոցաւ լուսանկարած է զինուորական եւ ճարտարարուեստական կեդրոններ »։

Խրուշչեւ աւելցուցած է թէ օդանաւը վար առնուած պահուն արդէն իսկ չորս ժամ տեւող թռիչք կատարած եւ Խորհրդային սահմաններէն 2000 քիլմ. ներս հասած էր։ Օդանաւը առաջին իսկ վայրկեանէն հսկողութեան տակ առնուած էր։

Վերջապէս Խրուշչեւ ըսած է, — Ամերիկացի օդաչուն խոստովանած է թէ Ապրիլ 27ին ճամբայ ելած էր Ատանայէն, հասած Փեշավար (Փաքիստան)։ Ուրեմն Մայիս մէկին Ատանայէն չէր որ ճամբայ ելած էր այլ Փաքիստանէն։ Գտնուած քարտէսի մը համաձայն օդանաւին ուղեգիծը պիտի ըլլար Արալ ծովը, Սվերտլովսք եւ ուրիշ կէտեր որմէ ետք պիտի հասնէր Արխանկելսք եւ Մուրմանսք։ Առաքելութիւնը աւարտած պիտի իջնէր Պիւտայի Նորվեկիական օդակայանը։

Իրեն հրահանգ տրուած էր ողջ չյանձնուիլ։ Իր մօտ գտնուած են թունաւոր ասեղ մը (անձնասպան ըլլալու համար) ինչպէս նաեւ զանազան դրամներ, ոսկիներ եւ «անձայն» ատրճանակ մը։

« Կ'ուզեմ հաւատալ, ըսած է Խրուշչեւ որ Այզընհաուըր ինչպէս յայտարարեց. տեղեկութիւն չունէր։ Սակայն այս պարագային կացութիւնը աւելի կը բարդանայ որովհետեւ յայտնի կ'ըլլայ թէ զինուորականները եւ զօրավարները Մ. Նահանգներու իշխանութիւնը իրենց ձեռքին մէջ կեդրոնացուցած են »։

Խրուշչեւ շեշտած է թէ Ամերիկացիները «ծուղակը ինկած են» եւ իրենց կը մնայ դուրս ելլելու մասին մտածել ։

Ուաշինկթըն որ նախապէս յայտարարած էր թէ խնդրոյ առարկայ օդանաւը « ճամբան կորսնցուցած էր », «թթուածինի պակասին» պատճառաւ, կիրակի օր պաշտօնական զեկոյցով մը կը խոստովանէր թէ իրականութեան մէջ օդանաւը գաղտնի տեղեկութիւններ հաւաքելու համար էր որ ճամբուած էր։ Այս առթիւ զեկոյցը կը շեշտէ թէ Ուաշինկթըն որեւէ լուր չէ ունեցած եւ միջադէպը պատահած է առանց իրենց գիտութեան ։ Այսուհանդերձ Ամերիկացիք կը շեշտեն թէ « գաղտնիք չէ թէ աշխարհի բոլոր երկիրներն ալ, քաղաքական ներկայ կացութեան մէջ, կը ձգտին տեղեկութիւններ հաւաքել եւ յետ պատերազմեան պատմութիւնը ցոյց կուտայ որ Խ. Միութիւնը ետ չէ մնացած այս մարզին մէջ։ Նման գործունէութիւն մը անհրաժեշտ է եւ իր պաշտպանութեան օրինաւոր միջոցներն մաս կը կազմէ ։

Կասկած չկայ անշուշտ թէ Ամերիկացիներու կամքը վերին ժողովի նախօրեակին փափաքելի չէր։ Ամերիկեան մամուլը խստօրէն կը քննադատէ արտաքին նախարարութիւնը, եւ զարմանալի չի գտներ որ Այզընհաուըր տեղեակ չըլլայ — «Արդէն ի՞նչ բանէ տեղեակ է »։

Ամերիկացիներուն համար ըսել թէ Այզընհաուըր տեղեակ չէր, կը նշանակէ նաեւ թէ այս ծիծաղելի կացութեան մէջ Ուաշինկթընի շրջանակները կը փորձեն նախագահին վարկը պահել վերին ժողովին։

Ամէն պարագայի մէջ Խրուշչեւի յետապնդած նպատակը յստակ է։ Ամերիկեան լրտեսական օդանաւին միջադէպը կը բաւէ, կը գրէ Մոսկուայի մամուլը, որ ապազինման մասին համաձայնութիւն չգոյանայ։ Այս պայմաններու մէջ, ի՞նչպէս կարելի է ընդունիլ ապազինման եւ հսկողութեան արեւմտեան ծրագիրը ։

Փարիզի մէջ մամուլը շեշտը կը փոխէ ձախէն աջ։ Մինչ Լիպերասիոն եւ Իւմանիթէ ծիծաղելի կը գտնեն Ամերիկացիները, Օռոռ վստահ է որ Ամերիկայի լրտես մը չէ որ վար առնուած է Խորհ. Միութեան վրայ այլ Խորհրդային Միութեան համար աշխատող գործակալ մը։ Եւ Տոմինիք Փաւօ կը գրէ թէ ամբողջ պատմութիւնը համայնավարներու կողմէ շինուած է ծիծաղելի դարձնելու համար Ամերիկացիները ։ Իբրեւ փաստ կը բերէ օդանաւին վար առնուած պայմանները առանց վնասելու գործիքներուն եւ օդաչուին ։

Անգլիական մամուլն ալ խստօրէն կը քննադատէ Ամերիկայի պատերազմական նախարարութիւնը ։

Օպզըրվըր կը գրէ թէ ո՞վ է արդեօք աւելի անպատասխանատու Ամերիկան թէ Խորհրդ. Միութիւնը, վերին ժողովէն ութ օր առաջ, նման թռիչքի մը հրամանը տուո՞ղը թէ այդ միջադէպը քարոզչական նպատակներով օգտագործողը ։

Դաշնակցային Գերմանիոյ համար, նոր փաստ մըն է որ ապազինումը անհրաժեշտ է ։

Հռոմի Իլ Թէմփօ կը գրէ թէ ճիշդ է որ անխոհեմ է օդանաւ մը ղրկել ուրիշ երկրի մը վրայ, բայց ի՞նչպէս որակել խափանարար սպասարկութեանց եւ տարրերու մշտական ներխուժումը ուրիշ երկիրներու մէջ ։

Եգիպտական մամուլին համար պատմութեան մէկ նոր անկիւնադարձն է ։

Պարզ է որ քարոզչական գետնի վրայ մեծ ձախողութիւն մըն է Միացեալ Նահանգներուն համար եւ աչքառու վէնք մըն է Խրուշչեւի համար ։

ՎՈՐՈՇԻԼՈՎ ԿԸ ՀԵՌԱՆԱՅ

ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ՝ ԲՐԵՅՆԵՒ

Գերագոյն Խորհուրդի վերջին նիստին յայտարարուած է Հանրապետութեան նախագահ՝ Վորոշիլովի հրաժարումը ։ Նոր նախագահ ընտրուած է՝ Լէոնիտ Իլիչեւ Բրեյնեւ

Մարեշալ Վորոշիլովի հրաժարումը անակնկալ մը չէ։ Արդարեւ նախկին նախագահը 79 տարեկան էր ու իր առողջական վիճակը խանգարուած էր վերջերս ։

Գերագոյն Խորհուրդի դիւանը «Ընկերվարական աշխատանքի հերոս» եւ «Լենինի շքանշան», « Մուրճ - Մանգաղի ոսկի մետալ» շնորհած է ծերունի մարեշալին։

Այս առթիւ Խրուշչեւ յայտարարած է. — « Պէտք է շնորհակալութիւն յայտնենք մարեշալ Վորոշիլովին, հաւատարիմ զաւակը՝ կուսակցութեան նաեւ անոր հիմնադիրներէն մէկը։ Քաղաքացիական պատերազմին ան պաշտպանեց կուսակցութեան դատը ։ Ան միշտ աշխատեցաւ ժողովուրդի բարօրութեան եւ կուսակցութեան բարգաւաճման համար »։

Կեդրոնական Կոմիտէի անունով՝ Խրուշչեւ առաջարկած է պաշտօնի գլուխ կանչել՝ Լէոնիտ Բրեյնեւ ։

Նոր նախագահը ծնած է 1905ին եւ ունեցած է զինուորական եւ քաղաքական կարեւոր գործունէութիւն ։

Պատերազմէն առաջ կուսակցական պաշտօն վարած է Ուկրանիոյ մէջ իսկ պատերազմի շրջանին հրետանիի զօրավար էր ։

Եղած է Մոլտավիոյ համայնավար կուսակցութեան առաջին քարտուղարը, իսկ 1952ին ընտրուած է փոխ - անդամ կեդրոնական կոմիտէի դիւանին ։

Ստալինի մահէն ետք կարճ ժամանակով մը վերադարձած է զինուորական իր պաշտօնին։ Ապա վարած է Ղազախստանի կեդրոնական կոմիտէի առաջին քարտուղարի պաշտօնը ։

20րդ համագումարին վերստին անդամ կ'ընտրուի դիւանի ։

1956ին այցելած է Հիւս. Քորէա, իսկ 1960ին Հելսինքի։

Կը նկատուի Խրուշչեւի ամէնէն մօտիկ ընկերը եւ հաւատարիմ բարեկամը ։

Լ. Բրեյնեւ Խորհրդ. Միութեան չորրորդ նախագահն է։ Առաջին նախագահը եղած է՝ Քալինին (1922 - 1946)։ Երկրորդը եղած է՝ Նիքոլա Շվերնիք որ պաշտօնի գլուխ մնացած է մինչեւ 1953 (Ստալինի մահը)։ Երրորդը՝ Վորոշիլովն էր։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԻՆԱԴԱԴԱՐԻ (Մայիս 8) 15րդ տարեդարձը տօնուեցաւ Կիրակի օր, ինչպէս նաեւ Ժան տ'Արքի տօնը։ Զօր. տը Կոլ տաւաւտուն գնաց Անծանօթ Զինուորին գերեզմանը ։ Վարչապետ Տըպրէ Օրլէանի մէջ նախագահեց Ժան տ'Արքի տօներուն ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ հրացան պարպած են Ուրբաթ օր, նախկին վարչապետ՝ Սամի Սոլհի կառքին վրայ։ Բայց Սոլհ կառքին մէջ չէր ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ տասը օր ցոյցերէ, անկարգութիւններէ եւ խառնակութիւններէ ետք կը թուի թէ անդորրութիւնը հաստատուած է, Մենտերէս այլեւս վստահութիւն չի ներշնչեր եւ կորսնցուցած է իր ժողովրդականութիւնը ։ «Վագր մը հեծած մարդու կը նմանի, ոչ կրնայ վար իջնել ոչ ալ ձեռքէն ձգել» կ'ըսեն Թուրքերը ։

ՍՈՒՐԲ ԼՈՒՏՈՎԻԿՈՍԻ խաչակիրներուն վրայ մահմետականներու տարած յաղթանակին 710րդ տարեդարձին առթիւ, Նասր ճառ մը խօսած է անգամ մը եւս դատապարտելով ամերիկեան աշխարհակալութիւնը ։

ՄԻ ՓՈՔՐԻԿ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ

●

(ԸՆԿԵՐ ՍԱՀԱԿԻ ՀԵՏ)

Երբ կարդում եմ գրութիւններ ողբացեալ Սահակի մասին, ակամայից յիշում եմ Երեւանում ապրուած օրերը: Այնտեղ առիթ էի ունենում յաճախակի հանդիպելու նրան: Սահակը միշտ եղած է բարի, համեստ, համբերատար: Ով տեսել է Նրան՝ գործի մէջ, Սփիւռքում, գրեթէ միշտ յանգել է այդ եզրակացութեան: Սակայն նրա մէջ ապրում էր նաեւ մի տարբեր յոյզ, որը նրան դարձնում էր յանդուգն յեղափոխական, անվախ եւ անձնուէր: Այդպէս էր Սահակը երկրում, երբ Հայաստանը ապրում էր ճակատագրական օրեր: Խորհրդային իշխանութիւնը ցոյց էր տալիս իր ժանիքները: Կասեան – Արխի Ցեղկոմը սկսում էր ահ ու սարսափի իր քաղաքականութիւնը: Հակառակ Լրգրան–Սիլին եւ Դրօ–Տէրտէրեան կողմից ստորագրուած համաձայնագրի, հակառակ տրուած հանդիսաւոր խոստումներին՝ Չեկան անցել էր իր սեւ գործին, մտաւորականութեան ձերբակալութիւնը: Մինչդ այդ օրերին, երբ Դաշնակցական աչքի ընկնող մտաւորականներ առաջնորդւում էին բանտ, դուրսը, ազատ մնացած ընկերները, առանց տատանման եւ վախի կապ էին հաստատում իրար հետ, ստորհանդակի դեր կատարում, անցնելով շրջանից շրջան:

Բոլորը տեսնում էին, որ բոլշեւիկների խելայեղ քաղաքականութիւնը տանում է դէպի զանգուածային պոռթկում, ըմբոստութիւն: Ապստամբութիւնը չուտով պիտի դառնար փաստ: Մեր ընկերներից շատերը ջանում էին ձեւ, մարմին եւ ուղղութիւն տալ ժողովրդական յեղափոխութեանը, որքան որ հնարաւոր էր այդ: Եւ ահա Սահակը մէկն էր նրանցից որը լծուել էր կապը պահելու պատասխանատու եւ վտանգաւոր աշխատանքին:

Զինուորական իշխանութիւնների կարգադրութեամբ, երեկոյեան ժամը 9ից յետոյ քաղաքացիներին արգիլուած էր երթեւեկել փողոցներում: Նրանք, որոնք ստիպուած էին իրենց գործի բերումով 9ից յետոյ դուրսը մնալ, պարտաւոր էին ունենալ յատուկ Թոյլտուութիւն:

Մէկ անգամ ես անցնում էի Աբովեանի պողոտայով: Շտապում էի տուն հասնել, որովհետեւ ժամը 9ը արդէն մօտ էր: Այդ ժամից յետոյ զինուորական պահակները կարող էին ստուգել իմ Թղթերը, իսկ ես Թոյլտուութիւն չունէի:

Ազատութեան փողոցի անկիւնում Նրշմարեցի մէկ զինուորական: Այն ժամանակ կարմիր բանակայինները հագնում էին սրածայր գլխարկ եւ նրանց հեռուից արդէն կարելի էր ճանաչել: Ահա հասնում եմ Նրան, աչքիս տակով Նայում եմ վրան եւ ապշած կանգնում... Դու, դու ... ես... Սահակ... հազիւ կարողացայ կմկմալով այս մի քանի բառերը արտասանել, այնքան մեծ էր զարմանքս, այնքան անսպասելի այս հանդիպումը... Սահակը կարմիր բանակայինի համազգեստով կանգնած էր առջեւս:

«Շո՛ւտ, չուտ բաժանուենք, պէտք չէ որ ուեւէ մէկը մեզ տեսնի միասին, խոկոյն կը կասկածի եւ գործերս կը խանգարեն», ցածրաձայն ասաց նա: Ու ասաց հանդարտօրէն, անաղմուկ, իսկ վերջն էլ ժպտաց: Ես իսկոյն հրաժեշտ առայ եւ արագ քայլերով դիմեցի դէպի տուն:

Այս դէպքը անջնջելի յիշատակ Թողեց իմ մէջ: Ամէն անգամ, երբ Սահակի մասին խօսք էր լինում, ես միշտ յիշում էի այդ պատմութիւնը: Ոմանց պատմել եմ իր Ներկայութեամբ, միշտ համեստօրէն ժպտում էր:

Մինչդեռ նրանք, որոնք այդ ահ ու սարսափի օրերին եղել են Երեւանում, գիտեն Թէ ի՛նչ մեծ յանդգնութիւն էր քաղաքացու համար դուրս գալ փողոց զինուորական համազգեստով:

Մի յանդուգն միջոց, ազատ պտըտելու համար քաղաքում գիշերը, այցելելու բընակարաններ, ուր ապրում էին Թաքնուած մեր ընկերների մեծ մասը: Շնորհիւ այդ գիշերային պտոյտներին, Սահակը լաւագոյն կերպով կարողանում էր տանել իր աշխատանքը:

Եկաւ ապստամբութիւնը, սրբեց տարաւ հեղեղի նման բոլշեւիկեան իշխանութիւններին եւ զօրքին: Ցաղթեց ժողովուրդը: Հայաստանը նորից անկախ էր եւ ազատ: Երկիրը կառավարում էր Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէն, իսկ այդ կոմիտէի քարտուղար Նշանակուեց ընկեր Սահակ Տէր–Թովմասեանը:

Ա. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԵԳԵՐԱՀԱՅԵՐԸ ԿԱՄ ՆՈՐ ԱՐՄԱՒԻՐԻ ՀԻՄՆԱԴԻՐՆԵՐԸ

Եգերաստան կամ Չէրքէզի երկիր, — կը գտնուի Կովկասեան լեռներուն արեւմըտեան ծայրը, որու լեռներուն ու դաշտերուն մէկ մասին մէջ բնակած են, ժամանակաւ, գրեթէ ինքնագլուխ, Հայերը, որոնք ետքը հիմնած են Նոր Արմաւիր քաղաքը:

Այս Հայոց մասին, ռուսական աղբիւրներէ քաղելով, Սարգիս Ղահրամանեան–Յովհաննիսեան կը հրատարակէ հետեւեալ տեղեկութիւնները Մասեաց Աղաւնի պարբերաթերթին մէջ (Բ. տարի, Թիւ 12, Դեկտեմբեր):

Եգերահայք, կամ ինչպէս իրենք կ'ըսեն՝ Չէրքէզ–Հայք, կը պատմեն աւանդութեամբ Թէ իրենց նախնիքը գաղթած են Խրիմէն, Տրապիզոնէն, Սինոպէն եւ Թուրքիոյ այլ նաւահանգիստներէ: Ասկէց 250 տարի առաջ (հաշուելով 1850էն) այդ տեղերու հայ վաճառականները, առեւտուրի համար, չարունակաբար կ'երթեւեկէին Չէրքէզներու երկիրը, եւ այսպէս բարեկամացեր էին լեռնական իշխաններուն հետ, ծանօթացեր անոնց սովորութիւններուն, ի վերջոյ երկրին ամբողջ վաճառականութիւնը կեդրոնացնելով իրենց ձեռքին մէջ: Հետզհետէ այնքան սիրելի դարձեր էին Չէրքէզ իշխաններուն, որ այս վերջինները, իրենց երկրին մէջ հաստատելու համար Հայերը, իրենց աղջիկները կնութեան կուտային հայ երիտասարդներուն: Այդ շրջանին, դեռ մահմետական չէին Չէրքէզները, քրիստոնէութեան, մահմետականութեան ու կռապաշտութեան խառնուրդ մըն էր իրենց կրօնքը:

Տրապիզոնի եւ Սինոպի Հայերէն շատեր, ետքն ալ Խրիմի հայ հարուստները, լսելով որ Չէրքէզի Երկիրը գացողները ոչ միայն հարստացած են, այլ եւ մեծ պատիւներու արժանացած, իրենք ալ գացին: Չէրքէզները սիրով ընդունեցան բոլոր Հայերը, եւ աղջիկ տուին: Հայերը բաին Թէ հարս կ'առնեն Չէրքէզ աղջիկները, պայմանով որ քրիստոնեայ դառնան հարսնութենէն առաջ, մկրտուին, եւ երկրորդ՝ Չէրքէզ իշխանները երբեք չխառնուին Հայոց կրօնական պաշտամունքին: Չէրքէզները խօսք կուտան Թէ երբեք արգելք պիտի չըլլան Հայոց աստուածպաշտութեան: Նոյնիսկ արտօնեցին որ ազգային խնդիրները, դատաստանական վէճերը Հայերը իրենք իրենց մէջ վճռեն ու կարգադրեն իրենց ուզածին պէս:

Այսպէս, Հայերը ազատ համարձակ տարածուեցան լեռնականներուն մէջ, խընամութիւն ըրին, եւ հետզհետէ չատցան, այնքան որ բազմաթիւ գիւղերու մէջ բընակչութեան մեծամասնութիւնը կը բաղկանար Հայերէ: Այս գիւղերուն մէջ Հայոց գլխաւորը կը կոչուէր Երէցփոխան, երբեմն ալ Թամատա: Երէցփոխան կոչուելուն պատճառն այն էր, որ Հայերը քահանայ չունէին ամէն մէկ բնակավայրի մէջ, ուստի քահանան, գիւղերուն հոգեւոր կարիքը հոգալու համար, մէկ գիւղէն միւսը կ'երթար, չարունակ կը պտըտէր, իր տեղը փոխանորդ Նշանակելով ժողովուրդին շատ սիրած մէկ անձ՝ երբ կը բացակայէր ինք, — այս երէցփոխանը ոչ միայն կը քննէր վէճերը, կը վարէր դատերը, այլ եւ եկեղեցական պաշտամունք կը կատարէր ի հարկին:

Չէրքէզները զօնազ անունը կուտային Հայերուն, այսինքն հիւր կը կոչէին, ուրիշ խօսքով՝ բարեկամ: Զափազանց հիւրասէր ըլլալով, — հիւրասիրութիւնը սրբազան պարտք մը կը համարէին Չէրքէզները, — Հայերը ապահով ու զօրաւոր կը զգային իրենքզիրենք, ներքին կամ արտաքին Թշնամիներէ վախ չունէին: Մանաւանդ Չէրքէզ իշխանները իրենց հայ հիւրերուն տուին նաեւ Էօզտէն, այսինքն ազնուական կոչուելու պատիւը: Այս ձեւով, Հայերը եւս իրաւունք ստացան գերի ունենալու, — մինչեւ յիսուն տըրուոր գերի ունեցող Հայեր կային Եգերաստանի մէջ:

Եւ սակայն այս առանձնաշնորհ[...] ճառ դարձաւ որ Հայոց վայելած [...] քական ազատութիւնը աստիճանաբար Նուազի: Որովհետեւ գերիներ երբ [...] դանդատ կ'ընէին Չէրքէզ իշխան[...] իրենց հայ տէրը դէշ կը վարուի [...] ալ, եթէ դաժան մարդ էր, նեղութ[...] տալ կը սկսէր Հայերուն:

Հայերը Խրիմէն ու Թամանէն կը [...] բածէին զանազան վաճառքներ, ձեռ[...] գործներ, աղ ու երկաթեղէն, ու փոխ[...] րէն կ'արտածէին մորթ, կաշի, ձի[...] խար, մեղր, մոմ եւ այլ բերքեր, [...] մանչ կամ աղջիկ պատանիներ կը [...] Չէրքէզներէն ու կը տանէին կը ծախ[...] Խրիմի Թաթար խաներուն:

Ասկէց մօտ 150 տարի առաջ ([...] հաշուել 1850 Թուականէն), երբ Թո[...] քիայէն մահմետական քարոզիչներ [...] ռան Չէրքէզներու երկիրը, Հայոց [...] լած խաղաղութիւնն ալ սկսաւ նուազ[...] Չէրքէզները այլեւս ծուռ կը նայէին [...] յոց, քրիստոնէութիւնը աչքի փուշ [...] ձած էր: Պէլիրատի դաշնագրութեան [...] մանակ, 1739ին, Կապարթայի բնակի[...] րը, որոնք ռուսական հպատակ [...] ցուած էին, որոչուեցաւ որ ինքնագլ[...] ըլլան: Այս որոշումը՝ մահմետականու[...] Թիւնը աւելի զօրացաւ Չէրքէզներու [...] Այսպէս, կրօնական պայքար բացուեցա[...]

Հայերը ի սկզբան հաստատուն մնացին իրենց կրօնքին վրայ, բայց որովհետեւ այն առեւները ցրուած կ'ապրէին Չէրքէզներու մէջ՝ վտանգ կար որ կորսնցնէին իրենց հաւատքը, ուստի սկսան իրարու հետ խօսք մէկ ընել որ հեռանան Եգերաց երկրէն: Կ'ըսեն Թէ նոյն ժամանակները Աթաճըխ – Էյթէք անունով Չէրքէզ իշխանը խորհուրդ տուաւ Հայոց [...] ամէնքը մէկ տեղ մը ժողվուին ու միասին բնակին: Եւ տեղ մըն ալ որոշեց երկրին մէջ, Շահվաչէ գետին մօտ Հայոց բաժնուելով լեռնական Չէրքէզներէն սկսան հաւաքուիլ այդ վայրը, [...] կարճ ժամանակուան մէջ այստեղ [...] մուեցան երեք աւաններ եւ մէկ [...] փոքրիկ գիւղեր: Նոյն միջոցին, [...] տալ էյմիրաձնէն մէկ մէկ այցելու [...] դալեաններ եկան Եղերիոյ Հայոց [...] ւոր կարիքը հոգալու: Այսպէս [...] եանց Յովսէփ արքեպիսկոպոսը՝ [...] քահանայ դրկեց լեռնական Հայոց [...] երբ 1781ին Խրիմի Հայերը փոխադրուեցան Նոր Նախիջեւան, առաջնորդ[...] նաեւ Չէրքէզի Հայոց որ, եթէ [...] անցնին Ռուսաստան: Կը Թուի Թէ [...] չչարժեցաւ իր տեղէն: Նոյն առաջ[...] կրկնուեցաւ ժամանակ մը ետքը [...] գամ հինգ ընտանիք միայն փոխադր[...] ցան: Միւսները մնացին իրենց տեղը [...] րովհետեւ իրենց Չէրքէզ հարսները [...] ուզեր հեռանալ հայրենիքէն:

Անցեալ դարուն սկիզբները, մէկ [...] հայ ընտանիքներ, Շէյխ Մանսուր [...] Նով սուտ մարգարէին խօսքերուն [...] տալով, տանկցան ու գացին բնակ[...] Անափա քաղաքը: Այնուհետեւ լեռն[...]

ԱՆԻ ԱՆՑԵԱԼԻՆ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Սակայն, 16րդ դարէն ի վեր, Անի գործնականապէս ամայացած էր: Ցաջորդական անԹիւ պատերազմներն ու Ներխուժումները որոնք ամէն օր կը քանդէին քաղաքը եւ կը փճացնէին անոր առեւտուրը, եւ վերջապէս Կոստանդնուպոլսոյ եւ Տրապիզոնի գրաւումը Թուրքերուն կողմէ, որ վերջնականապէս կը ցամքեցնէր գլխաւոր աղբիւրները այս առեւտուրին, հետզհետէ յաղԹահարեցին քաղաքին եւ անոր բնակիչներուն հաստատակամութիւնը: Մայր եկեղեցիին վըրայ, 1480 Թուականին գտնուած արձանագրութիւն մը վերջին վկան է քաղաքային գործունէութեան: Այնուհետեւ բացարձակ մոռացութեան կ'ենթարկուի իր գոյութիւնը, եւ քանի մը ցանցառ Թուրք եւ արաբ ճամբորդներ միայն կը Նշեն Թէ հովիւներ հաստատուած են այս մեռեալ քաղաքի աւերակներուն մէջ:

19րդ դարու ընթացքին, պատմագիրները կը վերագտնեն զայն, եւ 20րդ դարու սկիզբը, հնագէտ Ն. Մառ կը ձեռնարկէ կարեւոր պեղումներու որոնք Թոյլ կուտան երեւակայել Թէ ի՛նչ է եղած առենօք այս ծաղկեալ աւանը:

Այսօր, աշխարհի չորս ծագերուն ցըրուած Հայերուն համար, Անի կը մնայ կախարդական բառ մը, խորհրդանիշը ոսկեդարու մը որ նետուած է հէքեաԹային դարերու ծոցը:

Հոռոմոս: Ս.Յովհաննէսի վանքը: Ժ.դար
Աջ կողմը՝ արքայական դամբարանը:

Եւ վայրը կ'արդարացնէ բոլոր երազները: Միջնադարեան ամէնէն գեղեցիկ տեսարաններէն մէկը կը պարզուի ձեր աչքերուն առջեւ, երբ կը տեսնէք ընդարձակ պարապապատը, աւելի քան մէկ մղոն երկարութեամբ, որ իրարու կը միացնէ երկու ջրախողովները երբ հարթավայրէն կ'անցնիք: Կարսի ճամբան ուղղակի հոն կը տանի, եւ ճանապարհորդը ժամանակ ունի դիտելու համար ընդհանուր տեսարանը, զատորոշելու համար կրկնակ չըրջապատը՝ իր կլոր եւ քառանկիւն աշտարակներով, լաւ պահպանուած դռներով:

Այս հրաշալի պարսպապատերը կառուցուած են Սմբատ Բ. Բագրատունի կողմէ (977–989), երբ Անի, մայրաքաղաք դառնալով, արագօրէն տարածուեցաւ բերդն ի վար եւ նախնական պատերէն անդին: Այս բոլորը բազմաթիւ անգամներ վերանորոգուեցան մանաւանդ Վրացիներու կողմէ եւ քարերու վրայ գոյութիւն ունեցող արձանագրութիւնները ցոյց կուտան զանազան նորոգութեանց մօտաւոր շրջանը: Այսպէս, 1218–1219ին է որ չինուած են երկու աշտարակներ զարդ[...] ուած օձերով, եւ ցուլի գլուխներո[վ ...] րոնք հին ուրարտական խորհրդան[...] են: Հետզհետէ քաղաքին Թաղերը [...] եղած են այս պատերէն, միայն [...] եկեղեցին, այժմ աւերակ, կը վկա[յէ ...] պարապան:

Երբ դուրս կ'ելլէք դուռներէն, [...] եռանկիւն սարահարթը կը տարածուի [...] աւելի քան երեք հազարամեթրի [...] ծածկուած դեղին ու չոր խոտով [...] աւերակները տարտղնուած են այս [...] վայրին վրայ, որոնց մէջէն դժուա[րու]թեամբ կարելի է շրջիլ, վասնզի [...] մացառները խուչընդոտ կը հանդի[...] եւ կը ծածկեն քաղաքին հիմունքներ[...]

Անիի իւրաքանչիւր շրջանի [...] անցեալէն կը մնան միայն քանի մը [...] արձաններ:

Ամէնէն հին մասին, ծայրաքաղա[...] վրայ, վերնաբերդի եկեղեցին կը [...] միայն մէկ մասը իր գաւիթին, [...] չորս հովերուն դիմաց: Կը տեսնէ[...] 7րդ եւ 8րդ դարերու հոյակապ [...] ներ. առանցմէ մին քանդակուած [...] լեռնական ճաչակով, խաղողի ողկո[յզ ...] շրջապատի մը մէջ ուր քանի մը [...] կը խաղան. ուրիշ մը՝ զարդարուած [...] բարոս ցցուն–քանդակով մը, ուր կը [...] նուիրաբերէ մը Թառած վիբաւոր [...] մը վրայ:

(Շար. – 2)

Մ. եւ Ն. Թ[...]

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԻՍԸ

ԼՈՆՏՈՆ — Ապրիլեան մեր բիւրաւոր նահատակներուն յիշատակը ոգեկոչեց Լոնտոնի Հայութիւնը, Ապրիլ 24ին, Հէմփսթէտի սրահին մէջ: Սգահանդէսը կազմակերպուած էր Հայ Երիտասարդաց Միութեան կողմէ: Ժամը ճիշդ 8ին, Միութեան նախագահ Պ. Հայկ Ասլանեան բացուած յայտարարեց սգահանդէսը: Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերին Պարոնէր՝ Յակոբ ..., ... արտասանելով Վ. Թէք... Աւուր բան մը այնտեղը, Սրբուհի Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր»ը եւ Ժիրայր Ղարիպեան՝ Սիա... «Պատ մը ջուրը»: Մեներգեցին Տիկին ... Կիւրճի Էլըրժի եւ Պ. Շահէն Մովսէս «Գիւղիս ճամբան»: Երկու մե... Տիկին Կ'ընկերանար Օր. Ալէքթ... Արտասանութիւններն ... դաշնակով: Արտասանութիւններն ... մեներգները, ինչպէս նաեւ դաշնամուր ... յաջող էին եւ գնահատելի:

Խանախօսներն Պարոններ Շաւարշ Թոփալեան, Արտաշ Խաչատուրեան եւ Մկրտիչ Օրուան բանախօսը, Պ. Շաւարշ Թոփալեան հմտութեամբ եւ լուսաբանութիւններով մէկիկ մէկիկ թուեց պատճառները Ապրիլեան Եղեռնին, սկսելով Ժէօն Թուրքերէն մինչեւ հայ յեղափոխական ... չարժումը: Ցարդելի բանախօսը ... մեր նահատակներուն պատգամը, ... երկու կէտերու մէջ.

Ա. Պէտք է որդեգրել ընդհանրական կեցուածք մեր բոլոր ազգային հարցերուն մէջ, բաժնելով միասնաբար մեր ճակատագիրը: Բ. Հայ ժողովուրդին փրկութիւնը կը կայանայ իր հաւաքական ուժին մէջ, ոչ մէկ յոյս օտարներէն:

Անցնելով ներկայ մեր օրերուն, շարունակեց ըսելով «Քաղաքական պայմաններ այս օրերուն արագ կ'ընթանան, եւ մեր կ'ապրինք շրջան մը ուր ազգային ... օրուան նշանաբանը դարձած է: Ցեղամեռ ազգեր քաջութիւն կ'ունենան ... եւ պատսպարուելու, ունենալու ... իրենց անկախութիւնը: Հիմնական ... այն է որ մենք պէտք է կարող ... մեր յաւակնութիւնները պահել, երբ ... ալ բոլոր ազգերու կողքին ազատութիւն ... մեր հողին վրայ, մենք ալ ... կարողանանք ուրիշ ազգերու նման ... մեր մշակոյթի, մեր ... գծով: Մեր յաւակնութիւնները ... մենք կատարած կ'ըլլանք մեր նահատակներուն փափաքը»:

Իսկ Պ. Արտաշ Խաչատուրեան, նկատի ... օտարներուն ներկայութիւնը, իր խօսքը հայերէն լեզուով սկսելէ ետք, անգլերէն լեզուով շարունակեց: Մանրամասն բացատրեց Ապրիլ 24ին պատմականն ու խորհուրդը օտարներուն: Անդրադարձաւ հայ ժողովուրդի զարգացման մասին, յիշեց եւ թուեց կրթական եւ մշակութային մեր հաստատութիւնները, եւ իրենց կատարած մեծ դերը հայ կեանքին մէջ: Իր խօսքը վերջացուց Ապրիլ 24ի անմահ նշանաբանով որ արտասանեց հայերէն լեզուով՝ «Այսքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդայ նախատինք»:

Պ. Մկրեան յիշեց ներկաներուն իր անցեալն ու հին օրերը որ անցուցած է Սիամանթոյի, Խաժակին եւ Տոքթ. Զիլին-կիրեան — Սեւակին հետ: Իր խօսքը փակեց ըսելով. «Մեզ բնաջնջել ընել կ'ուզէին, մենք Հայ կը մնանք ու զարերու ընթացքին յաղթանակը մերը կը մնայ»:

Օրուան յայտագիրը կը բաղկանար երկու մասերէ: Առաջին մասին մէջ տեղի ունեցան արտասանութիւնները, մեներգները եւ խօսքերը: Իսկ երկրորդ մասին մէջ՝ կենդանի պատկեր մը եւ փակման խօսքը: Կենդանի պատկերը կը ներկայացնէին հինգ օրիորդներ, երեքը սեւազգեստ, արտայայտելու համար հայ ժողովուրդին սուգը, իսկ երկուքը ճերմակ հագած, բարձր ջահեր ի ձեռին, որոնք կը խորհրդանշէին Ցարութեան շունչը: Բեմը խաչերով եւ ծաղկեպսակներով ձեւաւորուած էր շատ կոկիկ: Կենդանի պատկերին կ'ընկերանար Վ. Թէքէեանի «Ցարութեան շունչն է անհա» քերթուածը, (Շուպէրթի Սերենաթով), զոր արտասանեց Պ. Ժիրայր Ղարիպեան: Կենդանի պատկերը ընդհանուր առմամբ յաջող էր եւ տպաւորիչ:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ առաջնորդ Սրբազանը, որ խօսեցաւ ազգային ոգիով՝ Ապրիլ 24ի մասին: Անդրադարձաւ ազգային հպարտութեան. «Մենք ալ փառաւոր անցեալ ունինք, որմով հպարտանալու իրաւունք ունինք: Անցեալը ներկային կապելով, այս երկու ազդակներով զօրացած եւ զոտեպնդուած նայինք ապագային եւ խանդավառուինք»: Սրբազան Հայրը յետոյ իր գնահատանքի խօսքը ըսաւ Լոնտոնի Հայ Երիտասարդական Միութեան, որ հաւատարիմ մնացած է իր ազգային գաղափարներուն, տօնելով Ապրիլ 24ը: Գնահատանքի խօսք ուղղեց նաեւ յայտագրին մասնակցող բոլոր անձերուն, ետքը խնդրեց մէկ վայրկեան ոտքի կենալ, յարգելու եւ յիշելու համար մեր նահատակներուն յիշատակը: Ապա երգուեցաւ «Հայր մեր»ը եւ այսպէսով Ապրիլ 24ի ազգային մեծ սգահանդէսը փակուեցաւ:

Երբ սրահէն դուրս կ'ելլէի, գաղութին երէցները կը խօսէին իրարու հետ ըսելով. «Այս տարուան մեր սգահանդէսը առաջին անգամն է որ Լոնտոնի մէջ այսքան յաջող եւ հոծ բազմութեամբ կը յարգուի»: Իրենց վերջին խօսքն էր. «Ապրին մեր տղաքը, շա՜տ ապրին...»:

Գ. ԺԻՐԱՅՐ

Չերքէզները ամէն ջանք թափեցին, որ ... չայցելէ Հայոց, որպէսզի ըստիպուին սանձնել բոլորն ալ:

Ռուսերու եւ Թուրքերու պատերազմէն ետք (1828-1829), Սեւ ծովին եզերքը Ռուսերուն ձեռքն անցաւ, այնպէս որ Չերքէզներու երկրին հետ առեւտրական ամէն յարաբերութիւն կտրուեցաւ ծովին կողմէ: Հայերը սկսան իրենց առեւտրական գործունէութիւնը կատարել Կովկասի հիւսիսային կողմը գտնուած ռուսական գաւառներուն մէջ: Չերքէզները, իրենց կարգին, սաստիկ հալածանք հանեցին Հայոց դէմ՝ արգելք հանդիսանալով անոնց բարօրութեան, — ամէն ազատութիւն ղլացուեցաւ Հայոց, զանոնք իրենց դերիներուն կարգը դասեցին, ապանութիւնները իրարու յաջորդեցին, շատերն ալ լեռներուն խորերը քշեցին:

Խեղճ Հայերը, ճարահատ, 1838ին դիմեցին Ռուսաց Զաս զօրավարին: Անոր պաշտպանութեամբ՝ գացին բնակիլ վըրաններու տակ, Ռուսիոյ սահմաններուն մօտիկ, անտառներու մէջ, աւելի քան 500 տուն: Զօրավար Զաս, ռուս պետութեան ծախքով, եկեղեցի մը շինեց Հայոց համար, թելադրելով որ հաւաքուին եկեղեցիին շուրջ, բնակարան շինեն եւ քաղաք մը կազմեն:

Չերքէզները 1841ին յարձակեցան Հայոց վրայ, այրեցին տուները, կողոպտեցին, սպաննեցին, շատեր ալ գերի տարին: Զյուսահատեցան Հայերը, ռուս պետութիւնն ալ քաջալերեց, եւ այսպէս ռուս պետութեան եւ Ռուսահայերուն նիւթական օժանդակութեամբ՝ հիմնեցին նոր քաղաք մը, զոր կոչեցին Նոր Արմավիր:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆՕ (Յատուկ) — Այս տարի եւս, նախաձեռնութեամբ Միլանահայ ազգային կազմակերպութեանց՝ Մայիս 3ի գիշերը մեծ շուքով ոգեկոչուեցան Ապրիլ 11-24ի նահատակները: Հայկ. Տան մայր սրահին կեդրոնական պատը կը զարդարէր նահատակ մտաւորականներուն կենդանագիրներուն համադրական լուսանկարը, շրջանակուած կարմիր և ճերմակ մեխակներու երիզով:

Ժողովուրդը մէկ վայրկեանի յոտնկայս լռութեամբ յարգեց աւելի քան մէկ միլիոն զոհուածներուն յիշատակը, որմէ ետք երգչախումբը երգեց Գ. Կանաչեանցի «Անոնց համար որ ինկան»ն ու Մ. Դ. Թաղիադեանցի «Տէր կեցո՛ դու զՀայս»ը, ղեկավարութեամբ գաղութին բոլորանուէր անդամներէն Պ. Հրանդ Բամպակեանի: Բացման խօսք արտասանեց հոգեւոր հովիւը: Յետոյ Երիտասարդ երգչուհի Տիկ. Անայիս Գոզապալեան արուեստի նուրբ ըմբռնումով յաջորդաբար երգեց Կոմիտաս վրդ.-ի «Կռունկ»ն ու Համբարձում Պէրպէրեանի «Կ'անձրեւէ, տղաս»ը: Դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Երանուհի Ղուկասեան:

Բեմ բարձրացաւ օրուան բանախօս Պ. Ստեփան Սրապեան, որ յուզումնալից եւ պատճառաբանեալ ճառով՝ մը ապրեցաւ եւ ապրեցուց Արհաւիրքին այն սարսափելի տարիները՝ յորում մեր ցեղին աւելի քան մէկ միլիոն զաւակները առաջնորդուեցան կառափնատ: Ցիշեց վեց դարերու գերութիւնը, ապա՝ այդ գերութեան յաջորդող ազատութեան եւ անկախութեան սարսուռները, որոնք թեւ առին մեր մեծատաղանդ բանաստեղծներուն եւ գրագէտներուն գրչին տակ, ինչպէս տեսաբան — ընկերաբաններուն:

Հոս կը փափաքինք յիշել, որ օրուան բանախօսը կը պատկանի Ապրիլեան Սեբուհի մեծ ընտանիքին:

Պ. Նուպար Գոզապալեան, արուեստագէտի ներթափանցումով արտասանեց Գէորգ Էմինի «Երգ կռունկի մասին»ը ու Արամայիս Սրապեանի «Սարսուռ եւ քերթուած» բանաստեղծութիւնները:

Հոգեւոր Հօր փակման խօսքով վերջացաւ 1915 Ապրիլ 11-24ի Սգահանդէսը:

Ա. Ս.

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐԱԿԱՆ ՑԱՆՑ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՆՈՒԱԾ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ԽԱԼՏԷԻ ՄԷՋ ԳՐԱՒՈՒԱԾ ԾԱԾԿԱԳԻՐ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ ԿԱՐԴԱՑՈՒԵՑԱՆ

Ընդհանուր Ապահովութեան սպասարկութիւնները յաջողեցան երեւան հանել համայնավար գործակալներու ցանց մը Լիբանանի մէջ: Ձերբակալուածներու մէջ կան Հայեր:

Ցանցը երեւան հանուեցաւ շնորհիւ այն 12 ծածկագիր նամակներուն, որոնք անցեալ շաբաթ գրաւուեցան Խալտէի օդակայանին մէջ, մաքսային պաշտօնեաներուն կողմէ: Շաբաթ, Ապրիլ 23ին, օդակայանի մաքսային պաշտօնեաները զարմանքով կը նկատեն թէ 15 ակռայի դեղի տուփեր կը գտնուին էր — Ինտիայով Ցիւրիխէն եկած եւ յորդանանեան անցագիր կրող Տոքթ. Ճեմիլ Պատտուրի պայուսակին մէջ: Այդ տուփերէն մէկը, որ սովորականէն աւելի լեցուած էր, կասկածելի կը թուի իրենց: Կարծելով թէ թմրեցուցիչի մաքսանենգի մը հետ է իրենց գործը, պաշտօնեաները կը բանան տուփերը եւ անոնց մէջ կը գտնեն ծածկագիր փաստաթուղթեր:

Այս ծածկագիրները քակելով, ոստիկանապետ Նուէյրի կըցաւ ձեռք անցընել համայնավար ցանց մը, որ կը ղեկավարուի Մերձաւոր Արեւելքով զբաղող համայնավար միջազգային կեդրոնական գործակալութեան կողմէ, որուն կեդրոնատեղին կը գտնուի Լայփցիկ եւ որուն պէյրութի գործակալն է ոմն Իպրահիմ Թավալ:

Տուփին մէջ գտնուող ծածկագիր նամակները ուղղուած էին Իպրահիմ Թավալի եւ Իսկէնտէր Ուարտի, որուն հետքը դժուար չեղաւ գտնել: Արդվհետեւ Ուարտ, բազմիցս գացած էր Ընդհանուր Ապահովութիւն՝ տեղեկանալու համար Խալտէի մէջ գրաւուած գաղտնի փաստաթուղթերուն շուրջ բացուած քննութիւններուն ընթացքին:

Ձերբակալուելով, Ուարտ նախ կատարեալ լռութիւն պահեց: Յետոյ, երբ իմացաւ թէ իր անուան յիշատակութիւնը կայ ծածկագիր նամակներուն մէջ, մեղադրեալը կատարեց լրիւ խոստովանութիւններ, տալով յատկապէս անունները արաբ բազմաթիւ համայնավար ղեկավարներուն — մահուան դատապարտուած կամ բանտարկութեան — որոնք կրցած են ձեռք բերել լիբանանեան կեղծ ինքնութեան թուղթեր եւ շնորհիւ այդ թուղթերուն, կրցած են երթեւեկել արաբական երկիրներու մէջ, կատարելու համար Լայփցիկի համայնավար կեդր. գրասենեակին կողմէ իրենց վստահուած առաքելութիւնները:

Մեղադրեալը յայտնեց թէ Լայփցիկի մէջ կայ մասնաւոր «դպրոց» մը կազմութեանը համար գործակալներու. ինք եւ Տոքթ. Ճեմիլ Պատտուր «վկայուած» են այդ դպրոցէն:

Քակուած ծածկագիրները կը պարունակեն Լիբանանի վերաբերեալ հրահանգներ, որոնց բնոյթը չհրապարակուեցաւ՝ քննութիւններու յաջող ընթացքին համար: Մասնաւորաբար Տոքթ. Պատտուր իր վրայ ունէր 7000 տոլարի գումար մը՝ սահմանուած Լիբանանի մէջ գործող համայնավար գործակալի մը:

«Լիւքս» լուսանկարչատան տէրը, որ Իպրահիմ Թավալի աջ բազուկն է եղեր, նոյնպէս ձերբակալուեցաւ:

Այս խնդրին հետ կապ ունեցող բոլոր անձերը պիտի դատուին Զինուորական Ատեանին կողմէ, պետութեան ապահովութեան դէմ գործած ըլլալու յանցանքով

Այս խնդրին զուգահեռ, Ընդհանուր Ապահովութիւնը ձերբակալեց խումբ մը զեղծարարներ, որոնք կեղծ ինքնութեան թուղթեր կուտային համայնավար օտար գործակալներու: Զեղծարարները՝ Հաննա Սալամ Անթար, Իսպիր Պըշարա, կոչեցեալն Մահլութա, եւ Ճեմիլ Շամահա, ինչպէս նաեւ անոնց մեղսակիցները ձերբակալուեցան:

«ԱԶԴԱԿ»

ԿՆՈՋ

ՈՒԹ ՕՐՈՒԱՅ ԾԱԽՍԸ

Երբ Մր. Կուլինգը մտաւ Նիւ Եորքի «Ուալտորֆ Աստորիա» հիւրանոցը իր անունն ստորագրելու եւ սենեակ առնելու մի շաբաթուայ համար, նրան մօտեցաւ 30 տարեկան, սեւ մետաքս հագած մի գեղեցիկ կին, բարեւեց եւ ուզեց հետը խօսել: Մր. Կուլինգն իր 40 տարուայ առեւտրական եւ քսանեւհինգ տարուայ ամուսնական կեանքում ճանաչել էր միայն երկու տեղ, — իր առեւտրական վիթխարի տունը, 13 յարկանի, որի մէջ աշխատում էին աւելի քան 10.000 ծառայող, եւ իր ընտանեկան տունը՝ կինը եւ երախաները: Մր. Կուլինգը ունէր նաեւ ամուսնացած որդի, որոնք ապրում էին առանձին:

Մր. Կուլինգը 60ից քիչ անց մի առոյգ ծերունի էր, քսան տարեկանից սկսել էր ծառայել այն միեւնոյն առեւտրական տան մէջ, որի սեփականատէրն էր հիմա: Սկսել էր նա իր ծառայութիւնը շաբաթական 4 դոլար վարձով, իբրեւ ամէն բանի հասնող ճարպիկ մի երիտասարդ եւ հասել էր այդ հսկայ առեւտրական տան տիրոջ դիրքին: Կարողացել էր նա 40 տարուայ ընթացքում այդ առեւտրական տան տէրը դառնալ, նուիրելով իր ամբողջ կեանքն այդ տան տէրը դառնալուն, մոռանալով ծաղիկներին եւ կանանց:

— Ի՞նչ կարող եմ անել ձեզ համար, — հարցրեց Մր. Կուլինգը գեղեցիկ կնոջը, երբ կինն արդէն բռնել էր նրա սպիտակ ձեռքը եւ հաղորդել էր նրա մարմնին այն միեւնոյն դողը, որն առաջել էր Մր. Կուլինգը 35–36 տարի առաջ, երբ հանդիպել էր իր կնոջը:

— Ոչինչ, պատասխանեց գեղեցիկ կինը երգող ձայնով, ուզում էի ձեզ հետ ծանօթանալ. իմ ամուսինն էլ ձեզ նման յայտնի առեւտրական էր, երբ նա դեռ եւս ապրում էր:

Մր. Կուլինգը մի պահ երերաց, իր կարճ հասակից դիտեց սլացիկ հասակով կնոջը, ժպտաց եւ,

— Գնանք դուրս, ասաց:

— Գնանք, պատասխանեց գեղեցիկ կինը:

Երբ փակ ինքնաշարժը սլանում էր Հըդսըն գետի ափերով, Մր. Կուլինգը եւ գեղեցիկ կինը մեքենայի մէջ ոչ մի խօսք չէին փոխանակում: Գեղեցիկ կինը կծկուել էր մարմնով փոքրիկ ծերունու գրկում: Երբ վերադարձան «Ուալդորֆ Աստորիա» հիւրանոցը, Մր. Կուլինգը մօտեցաւ ստորագրութեան տետրին եւ ստորագրեց.

— Տէր եւ Տիկին Ու. Ա. Կուլինգ:

Նրանք բարձրացան սենեակ:

Երկու ժամից յետոյ Մր. Կուլինգն իջաւ դահլիճ, մի հեռագիր խմբագրեց կնոջը, ըստ տարիների սովորութեան.

— «Առողջ եմ, գործերս մի շաբաթից կը վերջացնեմ եւ կը վերադառնամ. բիւրաւոր համբոյրներ»:

ՈՒԱԼԴՕ

(Շար. 1) ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

ՄԱՅԻՍ 28 Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մայիս 28, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ Թաղապետարանի սրահը:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ ետք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վալանսի մէջ «Մայիս 28»ը կը տօնուի Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյը պետական Թատրոնի շքեղ սրահին մէջ:

×

Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խաւառը *խումբի տարեկան խնջոյքը Մայիս 29ին:*

×

Ֆ. Կապ. Խաչի հանդէսը Հ. Օ. Մ.ի յիսնամեակին առթիւ, Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ

ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քառէի սրահը. պիտի տրուի Ա. Խաչատուրեանի Սալ Փլէյէլի նուագահանդէսին ձայնագրուած Քոնչէրթօն եւ Վարպետին այցը Սեւտի Մուրատեան վարժարանն ու այլ վայրեր, գունաւոր ժապաւէնով: Ըլլալ ճշգապահ:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

SALLE PAUL FARALICQ

21, Rue Yves Toudic (Métro ; Bonsergent et République)

Երեքշաբթի, 24 Մայիս, ժամը 21ին

ՆԱԶԱՐԷԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ կուտայ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ,

ուր Փարիզահայ ամենասիրուած դերասաններու կազմով կը ներկայացուի՝

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգ. 3 արար *Մոլիէրի «Ակամայ Բժիշկը» հանրածանօթ գործէն հայկական կեանքի վերածուած*

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ կողմէ

Կը մասնակցին՝ Օր. Շուշանիկ Գէորգեան, Պ. Պ. Արտաշէս Գմբէթեան, Ն. Մարգարեան, Ն. Պշտիկեան, Ժագ Սթեփանօ, Աշոտ *եւ այլ երիտասարդ ուժեր, ինչպէս նաեւ*

Հ. Խըտըշեան — Լա Շատաներ

Մուտքի գիները ժողովրդական:

ԿՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը կէս օրուան (ժամը 14էն 17) աշխատանքի համար: ԱՆՁԱՄԲ դիմել Յառաջի վարչութեան կէս օրէն յետոյ:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

45րդ տարեդարձը Վիէնի մէջ, Մայիս 28ին, շաբաթ օր:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

ԵՒ

ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 6

ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31

Հռոմի Ողիմպիական Խաղերը զբօսաշրջիկներու խճողում պիտի պատճառեն այս տարի Իտալիոյ մէջ:

Մեր խումբին հանգիստ ճամբորդութիւնը եւ լաւագոյն բնակութիւնը օր առաջ ապահովելու համար, կազմակերպութեան աշխատանքները սկսած են:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օրերը շուտ կ'անցնին, ցանկը շուտով կ'ամբողջանայ:

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ՝

Պ. ԹԱՐՈՆ

58, Bd. Serrurier, PARIS 19 - Métro Pré-St-Gervais

Ն. ՄԱՅԻՍԵԱՆ

45, Rue de Trévise' PARIS 9 - Tél. TAI. 49-40 (Գաւիթին մէջ)

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

11, Ave. Béranger, ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Փարիզի կամ արուարձաններու մէջ, վարձու երկու սենեակ, խոհանոց, մատչելի պայմաններով:

Դիմել «Յառաջ»ին:

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐԸ 1960 ԻՆ

(15ՐԴ ՏԱՐԻ)

Մեր բանակումները այս տարի տեղի պիտի ունենան Յուլիս 4–30 եւ Օգոստոս 1–20: Այժմ մեր գեղեցիկ բանակավայրին մէջ կը շինուին նոր ննջարաններ: Արձանագրութեան համար դիմել ժէօնէս է Աֆսիոնի *Հիմնադիր–Տնօրէն Վեր. Յ. Հելվաճեանի,*

6, Place de la Potonde

St Jérôme, Marseille 13' Tel. : 62-85-10

ԾԱԽՈՒ Է ՓԱՎԻՅՕՆ ՄԸ

Ռոնի–Սու–Պուայի մէջ, 3 սենեակ, խոհանոց, տուշ, գազ, ամէն յարմարութիւնով օժտուած: 20 մեթր ճակատ, 63 մեթր երկարութիւն, ընդամէնը 900 քառակուսի մեթր, շատ լաւ մշակուած, պտղատու ծառերով պարտէզ: Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել Տիկին Պարսամեանի՝

Tel. : MON. 15-75

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հ. Յ. Դ. ՍԻԱՄԱՆԹՕ խումբին

Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ Մայիս 14, շաբաթ ժամը 21էն կը ներկայացնէ Հայոց պատմութեան անմոռանալի էջերէն՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

(Ողբերգութիւն 5 արար եւ 4 պատկեր)

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՄԻՀՐԱՆ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆԻ

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ եւ ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ԷՍԹԻՃԵԱՆԻ

6րդ թաղապետարանի սրահը Ռիւ տը Սէզ ԼԻՈՆ

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Հովանաւորութեամբ Հայրապետ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Նախագահութեամբ Ակադեմական ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ

եւ նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն:

Ակադեմական եւ գեղարուեստական ճոխ բաժիններով:

Նկատի ունենալ այս Թուականը:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ

ՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 26ԻՆ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի փակուին Մայիսի վերջ:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20: Աւելի դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս Թռիւտէն *27–35:*

5 Ռիւ Մէյրան:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՔԱՂԱՔ, Տիկ. Թութէլեան, 4 Ռիւ Փարմանթիէ:

ՊՕՄՈՆ, Տիկ. Տօլպաշեան, 23 Պուլվար տը Պօմոն:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ, Տիկ. Շալճեան:

THÉATRE DES CHAMPS-ÉLYSÉES

Մայիս 17ին, ժամը 20,30ին, ֆրանսական ձայն–պատկերասփիւռը նուագախումբը դէսի ձեւի տակ կ'ուտայ

ՄԱՐՍԷԼ ՏԸԼԱՆՈՒԱՅԻ

« ԱԲՐԱՀԱՄ ԵՒ ՀՐԵՇՏԱԿԸ »

(օփերա)

Գլխաւոր դերը կը կատարէ

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

Նուագախումբ՝

Orchestre National de la R.T.F

Մուտքը հրաւէրով: Դիմել՝

CENTRE PISTAURE

18 Rue François 1°

PENSION
DE
FAMILLE

AVEC CONFORT

M. O. AVAKIANTZ

52, Grand'rue

Montcerf (S. et M.)

Tél. 57

POUR RETRAITÉS - CONVALESCENTS - REPOS

Téléphoner SUF. 82-59 aux heures de repas

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԴԵՂԱՐԱՆ ՍԻԼՎԷՍԹՐԸ

46, Ռիւ տը Թրէվիզ, 46

ՓԱՐԻԶ (9)

Ցանձնարարելի Դեղարան մը

Ջերմ ընդունելութիւն Փարիզի Արուարձանի եւ Գաւառի հայ յաճախորդներուն:

Դեղարանը կը գտնուի Ռիւ տը Թրէվիզի *եւ* Ռիւ Լաֆայէթի *անկիւնը, Ազգային Տունէն 100 մեթր հեռու:*

Պ. Վահրամ Էլմաճեան՝ դեղագործ – վաճառող, ամէն օր իր հայրենակիցներուն տրամադրութեան տակ է, Սիլվէսթրը Դեղարանը ժամը 8էն – 12, 15-30 – 20:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք ԵՒ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՑԷ՛Ք

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12, ԺԱՄԸ 13էն 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

CLUB, 51, Rue Grignan, Marseille

Շաբաթ, Մայիս 21, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

ORCHESTRE EDDY TOURNEL ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԿԱԶՄՈՎ

Հայկական նուագ եւ պար, ծանօթ արուեստագէտներու կողմէ

Կ՚երգեն՝ ՕՐ. Ժ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Պ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Կը նուագեն Պ. Պ. ՀԱՄՕ եւ ՊԱՐՈՅՐ Մենապար՝ Պ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Մուտք՝ 5 Ն. Ֆ.

ԳԱՐՈՒՆԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, պայծառ լոյս և ոսկի արեւ...

Գարունը կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանի ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ և ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e

Tél. : ARC. 26-61 Métro : (CHATELET - HALLES)

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով շինուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք *եւ* վինիլիք *պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր ամէն տեսակ* լինոլէոմ *եւ* փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12° — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20

166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE

4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. — 18, RUE BRÉZIN, PARIS 14

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հաաարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՄԱՅԻՍ — MERCREDI 11 MAI 1960

...ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8196 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4597

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Բարեմիտ մարդիկ կը կարծէին թէ Նիքիթա Խրուշչեւի շրջապտոյտները Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի մէջ յանգած էին բարեբեր արդիւնքի մը. մեղմացուցած էին միջազգային լարուած կացութիւնը եւ փարատած քաղաքական հորիզոնին վրայ կուտակուած սեւ, մութ ամպերը :

Կրեմլինի մենատիրոջ Մայիս 5ի ըսպառնական ճառը Գերագոյն Խորհուրդի հինգերորդ նստաշրջանին մէջ՝ եկաւ անգամ մը եւս աշխարհի առջեւ ցուցադրելու անոր խեղկատակ դիմագիծը :

Մինչ կը սպասուէր, որ յառաջիկայ երկուշաբթի՝ Մայիս 16ին՝ Չորսերու Վերին Ժողովը պիտի բացուէր խաղաղ եւ համերաշխական մթնոլորտի մէջ, ռումբի մը պէս պայթեցաւ Խորհրդային Միութեան վարչապետին ռազմաշունչ ճառը, զարմացնելով արեւմտեան դաշնակիցները՝ Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա :

Վերին ժողովի գումարման համար Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի համաձայնութիւնը ձեռք բերելով, մեծ յաջողութիւն մըն էր ապահոված Խրուշչեւ, որ տարիներէ ի վեր կը փափաքէր գլուխ գլխի տեսակցութիւններ ունենալ ազատ աշխարհի երեք մեծ վարիչներուն հետ :

Եւ երբ իր փայփայած երազը իրականութիւն է դարձած արդէն, ինչո՞ւ այս անհաշտ — չըսելու համար թշնամական — դիրքը՝ անոնցմէ ամէնէն կարեւորին դէմ՝ ժողովի բացումէն տասը օր առաջ :

Մայիս 1ին Ատանայէն Փէշավար (Փաքիստան), անկէ դէպի Խորհրդային Միութիւն թռչող ամերիկեան օդանաւի մը վար առնուիլը առիթ տուած է իրեն՝ նախ յոխորտալու եւ յաղթականօրէն յայտարարելու, որ խորհրդային հրթիռները ի վիճակի են նոյնիսկ շատ բարձրէն թռչող օդանաւերը մէկ հարուածով եւ [illegible] առնեն վար առնելու : Այսինքն անոնք աւելի կատարելագործուած են քան արեւմտեան դաշնակիցներու զէնքերը :

Յետոյ կ'ընէ սպառնալիք մը. «Գերագոյն Խորհուրդի այս բեմին վրայէն ազդարարութիւն կ'ուզենք Խորհրդ. Միութեան դէմ կատարուած այս գործողութեան մեղսակից կառավարութեանց եւ երկիրներուն. — Թուրքիոյ, Փաքիստանի եւ Նորվեկիոյ» :

Վար առնուած ամերիկեան օդանաւին միակ վարիչը ողջ է եղեր եւ «խոստովաներ է» թէ «լրտես» էր ... :

Մթնոլորտը թունաւորուած է : Այս պայմաններուն տակ ի՞նչ լաւ արդիւնք կարելի է սպասել Վերին Ժողովէն, որուն ուղղուած են բոլոր խաղաղասէր մարդոց աչքերը, անկէ սպասելով միջազգային կացութեան բարելաւումը :

Միացեալ Նահանգները «յանցանքի վրայ» բռնելով, Խրուշչեւ կը յուսայ գերակշիռ դիրք մը ապահովել իրեն Վերին Ժողովին մէջ :

Սակայն դաշնակիցները չեն խաբուիր եւ սպառնալիքներու առջեւ տեղի չեն տար :

Վերին ժողովի օրակարգի գլխաւոր հարցերն են՝ Գերմանիա եւ Պերլին, ապազինում եւ խաղաղ համակեցութիւն :

Մոսկուա վճռած է այս բոլոր հարցերուն մէջ ալ հաստատ մնալ իր տեսակէտներուն վրայ : Ստիպուած է այդ դիրքը բռնել՝ պատիւը բարձր պահելու համար նախ Խորհրդային Միութեան ժողովուրդին, յետոյ մանաւանդ Չինաստանի առջեւ :

Անցեալ շաբաթ Բագուի մէջ խօսած իր ճառով Խրուշչեւ արդէն հասկցուցած էր, որ ոչ մէկ զիջում պիտի ընէ Պերլինի եւ Գերմանիոյ հարցերուն մէջ :

Ինչո՞ւ կը գումարուի ուրեմն Վերին ժողովը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՆԱՄԱԿ ԿԸ ԳՐԷ ՏԸ ԿՈԼԻՆ ԵՒ ՄԱՔ ՄԻԼԸՆԻՆ

Խրուշչեւի ծանօթ ճառէն ի վեր, քաղաքական աշխարհի ուշադրութիւնը կեդրոնացած է ամերիկեան օդանաւի միջադէպին վրայ : Մինչ Խ. Միութիւնը կ'աշխատի շահագործել առիթը, իր շուրջ նպաստաւոր մթնոլորտ մը ստեղծելու համար. անդին Ամերիկացիք կը փորձեն մեղմացնել միջադէպին արժէքը :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը՝ Հերթըր յայտարարութիւնով մը բացատրած է թէ Ամերիկայի պարտականութիւնն է հսկողութեան տակ առնել՝ Խորհրդային Միութիւնը, որպէսզի յանկարծական յարձակումի մը առաջքն առնուի :

«Այն օրէն ի վեր երբ մարեշալ Սթալին Խ. Միութեան գործակցութեան սկզբունքը վերածեց թշնամական քաղաքականութեան մը, ու մասնաւորապէս Պերլինի պաշարումէն, Չեխոսլովաքիան ձեռք անցընելէ, Քորէայի եւ Վիէթ-Նամի յարձակումներէն ետք աշխարհը կասկածով դիտեց Խ. Միութեան նպատակները» ըսած է Հերթըր եւ աւելցուցած — «Խորհրդային վարիչները գրեթէ ազատ մուտք ունին մեր ընկերութիւններէն ներս ու իրենց տեղեկութիւնները կ'ամբողջացնեն շնորհիւ լրտեսական լայն ցանցի մը : Միեւնոյն ատեն իրենց ընկերութիւնները փակ կը պահեն» :

Տարիներէ ի վեր, ըսած է վերջապէս Հերթըր, Մ. Նահանգներն եւ իր դաշնակիցները հսկողութեան զանազան առաջարկներ ներկայացուցած են ու ամէն անգամ ալ մերժումի հանդիպած են

×

Մոսկուայի մարզական պալատին մէջ, Գերմանիոյ վրայ տարուած յաղթանակի 15րդ տարեդարձին առթիւ Մարեշալ Մալինովսքի փոթորկալից ճառ մը խօսած է :

Յայտարարելէ ետք թէ ամերիկեան օդանաւին միջադէպը «խոր զայրոյթ» եւ «հակակրութիւն» ստեղծած է խաղաղութիւն ուզող ժողովուրդներուն մօտ, մարեշալը յայտարարած է թէ «ան որ իր սուրը կը վերցնէ մեզի դէմ պիտի փճանայ ...» :

Այս առթիւ շեշտած է նաեւ թէ Խ. Միութեան բանակը «գերազանց է բոլոր միւս բանակներէն» :

Խրուշչեւ իր կարգին վերստին սպառնացած է : Չեխ ազգային տօնին առթիւ, Մոսկուայի Չեխոսլովաքիոյ դեսպանատան մէջ իր խօսքը ուղղելով ներկայ գտնուող արեւմտեան դեսպաններուն ըսած է «յաջորդ անգամ որ Մայիս 1ի նման դէպք մը պատահի, Խ. Միութիւնը փոխադարձելու միջոցներ ձեռք պիտի առնէ այն երկիրներուն դէմ որոնք իրենց կայանները կը տրամադրեն օտարներուն :

Այս առթիւ Խրուշչեւ սրամտութիւն ալ ըրած է : Բացատրելով Ամերիկացիներուն տուած հակասական պատճառաբանութիւնները ըսած է թէ ռուսական մանրադէպ մը կայ որ կ'ըսէ. — «Ես աղջիկ եմ, բայց զաւակ մը ունիմ առանց ամուսնացած ըլլալու, ուրեմն ի վերջոյ աղջի՞կ կ'ըլլամ» :

Խրուշչեւ անգամ մը եւս քննադատած է Արեւմուտքի դիրքը Պերլինի նկատմամբ ու շեշտած է վերստին Խ. Միութեան տեսակէտները : «Արեւմուտքը այնքան պէտք ունի արեւմտեան Պերլինի որքան շուն մը հինգերորդ թաթի մը» :

Խրուշչեւ ծանրօրէն յարձակած է նաեւ ամերիկեան սպայակոյտի պետ՝ Զոր. Թուինինկի վրայ :

Մինչ երկու ճակատները ամերիկեան օդանաւի դէպքին առիթով խուլ պայքարի մը լծուած են, անդին ամերիկացի մասնագէտներ այն կարծիքն ունին որ դէպքը «կազմակերպուած» է Խ. Միութեան կողմէ :

Արդարեւ՝ իրենց կարծիքով հրթիռով մը քանդուած օդանաւի մը մէջէն ի՞նչպէս կարելի է անվնաս վիճակի մէջ գտնել նկարչական գործիքները եւ քաշուած լուսանկարները : Մանաւանդ որ լրտեսութեան սահմանուած օդանաւերուն մէջ զետեղուած կ'ըլլան միշտ վտանգի պարագային ինքնաբերաբար պայթող ռումբեր որոնք հիմնապէս կը փճացնեն սաւառնակը : Շատ հաւանական է որ ամերիկացի օդանաւորդը՝ Փաուըրս Ռուսերուն հաշւոյն աշխատող լրտես մը եղած ըլլայ :

Նոյն ատեն Խրուշչեւ նամակ մը գրած է տը Կոլին եւ ՄաքՄիլընին : Կը թուի թէ խորհրդային վարչապետը յոյս կը յայտնէ որ «սիրալիր յարաբերութիւնները» շարունակուին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ կացութիւնը հանդարտած է, այսուհանդերձ ջղագրգիռ մթնոլորտ մը կը տիրէ միշտ ու վախ կայ թէ նոր միջադէպեր ծայր տան : Շուրջ 1500 անձեր ձերբակալուած են եւ հաւանաբար դատի քաշուին : Հալքեան ներկայացուցիչ մը զգուշացուցած է կառավարութիւնը որ ծայրայեղութիւններու չդիմէ այլապէս «մէջտեղ պիտի նետենք մեր բոլոր ուժերը երկրի բոլոր անկիւններուն մէջ ու կրնամ վստահացնել թէ գլուխներ պիտի վտանգուին» : Գրաքննութիւնը կը շարունակուի : Ութ թերթեր գրաւուած են որոնց կարգին «Միլիէթ» :

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՌՈՏԵԶԻԱՅԻ մէջ վայրագ դէպքեր պատահած են : Սեւամորթներ զանազան վայրերու մէջ յարձակած են ճերմակներու վրայ : Կին մը ու իր երկու աղջիկները քարկոծուած են : 100 սեւամորթներ ձերբակալուած են :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ Քանի միջազգային փառատօնին ցարդ ներկայացուած լաւագոյն ժապաւէնը կը նկատուի խորհրդային «Լա Պալատ տիւ Սոլտա»ն :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ազգային տօնին առիթով, ներում շնորհուած է քաղաքական կարգ մը բանտարկեալներու :

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ, ամերիկեան օդանաւի միջադէպին առթիւ ըսած է թէ Խրուշչեւ դէպքը չափազանցեց : «Գիտեմ թէ, ըսած է ան, վերջին տարիներուն խորհրդային օդանաւեր քննական թռիչք կատարած են Ամերիկայի եւ Դաշնակցային Գերմանիոյ վրայ» :

ՆԱՍԸՐ Տամիէթի (Եգիպտոս) մէջ յայտարարած է թէ Յուլիս 22ին Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան խորհրդարանը առաջին անգամն ըլլալով պիտի գումարուի

ՖՐԱՆՍԱՅԻ առեւտրական եւ ճամբորդական նաւերու տարողութիւնն է 4.500.000 թոն : Պատերազմի վերջաւորութեան 800.000 թոն էր : Այսօր, Ֆրանսա աշխարհի ամէնէն արդիական եւ մեծ նաւը որ կը կոչուի «Ֆրանս», վերջացուց :

ՏԸ ԿՈԼԻ նախագահութեան տակ Ալժերիոյ կոմիտէն նիստ գումարած է՝ Էլիզէի մէջ : Քննութեան առնուած է Ալժերիոյ զինուորական կացութիւնը :

ՊԵԹՈՎԸՆԻ բնակարանը՝ Պոնի մէջ կրակի տրուած է 60 տարեկան անծանօթի մը կողմէ որ իր տխուր արարքը կատարելէ ետք յանձնուած է ոստիկանութեան : Վնասները մեծ են : Պեթովընի կահ-կարասին ինչպէս նաեւ երգեհոնը կրակէն փճացած են :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ նոր միջադէպեր տեղի կ'ունենան յառաջիկայ ընտրութեանց առթիւ : Մահափորձ մը կատարուած է թեկնածուի մը վրայ :

ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ գործադուլը կը վերսկսի : Չորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի Լուառի եւ Մարսէյլի, իսկ Հինգշաբթի Քորսիքայի բժիշկները կը բողոքեն ընկերային ապահովութեան բարեփոխման ծրագրին դէմ :

ԻՐԱՔ եւ Մարոք առեւտրական համաձայնագիր մը ստորագրած են : Իրաք Մարոքէն պիտի ներածէ հանքային եւ ճարտարարուեստական արտադրութիւններ եւ փոխարէն քարիւղ պիտի տայ Մարոքի :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԻԳ. Պապը երկուշաբթի օր ընդունած է ափրիկեան երկիրներու կարգ մը պետեր :

ՓԱՐԻԶԻ ոստիկանապետը անուանարկութեան դատ մը բացած է «Ֆրանս-Օպսերվաթէօր» թերթին դէմ որ «ոստիկանական ծրագիր» խորագրով յօդուած մը հրատարակած էր :

«ՇՈՒՄԱՆԻ ԾՐԱԳՐԻՆ» 10րդ տարեդարձին առթիւ վարչապետ Ատընաուըր յայտարարած է թէ «Մեծ եւ քաջ գործ մըն էր պողպատի եւ ածուխի ծրագիրը» : Շուման իր կարգին շեշտած է թէ Ֆրանքօ-գերման գործակցութիւնը եւրոպական ապահովութեան հիմը կը կազմէ :

ՓԷՕԺՕ ինքնաշարժներու գործարանը մէջտեղ հանեց իր նոր կառքը, 404, որուն գինն է 9150 Ն. Ֆ. : Հաստատութիւնը ժամը տասը կառք կ'արտադրէ ներկայիս :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ներքին գործերու պատասխանատուն Լիփշից յայտարարած է Քոմպային թէ պէտք է նախ ապազինումով զբաղիլ, ապա Պերլինով :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՄԵՆՏՈՐ ՏԷՐ-ԳԷՈՐԳՈՖ

Ցաւով կ'իմանանք որ ինքնաշարժի ծանր արկածի մը զոհ գացած է Պ. Մենտոր Տէր Գէորգոֆ, ընդհանուր-տնօրէնը Թէֆա թուղթի մեծ վաճառատան :

Պ. Մենտոր Տէր Գէորգոֆ առկէ երկու տարի առաջ ունեցած էր ինքնաշարժի ուրիշ ծանր արկած մը որուն հետեւանքով ինք եւ կինը վիրաւորուած էին :

Շաբաթ օր, Պ. Տէր Գէորգոֆ իր կինը կ'առաջնորդէր Տիվոն-լէ-Պէն, ուր բժիշկներու խորհուրդով Տիկին Տէր Գէորգոֆ կ'երթար խնամուելու իր նախորդ արկածին ձգած հետեւանքներուն համար : Ռոմիյի սիւր Սէնի մէջ ուրիշ կառք մը փորձած է անցնիլ Պ. Տէր Գէորգոֆի կառքը եւ ուժգնօրէն զարնուելով պատճառ դարձած է անոր մահուան : Տիկին Տէր Գէորգոֆ եւ հիւանդապահուհին վիրաւորուած եւ հիւանդանոց փոխադրուած են :

Մեր ցաւակցութիւնները Թէֆա հաստատութեան տնօրէնութեան, ինչպէս նաեւ Տէր Գէորգոֆ եւ Էլլէբեկոֆ ընտանիքներուն :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեց ծանօթ փաստաբան Սուրէն Սարոյեան, Սան Ֆրանսիսքոյէն : Պ. Սուրէն Սարոյեան, պատասխանատու՝ Անչայի շրջապտոյտ մը պիտի կատարէ Վիէննա, Պոլիս, Աթէնք, Գահիրէ, Պէյրութ, Հռոմ, Միլանօ, Նափոլի եւ Լոնտոնէն պիտի վերադառնայ Ամերիկա : Պ. Սարոյեան մասնաւորաբար պիտի զբաղի Ռումանիայէն եւ Պուլկարիայէն Ամերիկա ներգաղթողներով :

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԼՔՈՒԵՑԱՒ ՄԱՐԱՇԸ

Անցեալ Փետրուար 11ին, «Ցառաջ»ի խմբագրականին մէջ Պ. Հրանտ–Սամուէլ Մարաշի ողբերգութեան քառասնամեա–կին առիթով կը հարցնէ թէ ուրկէ եկած էր լքումի հրամանը, Փարիզէ՞ն թէ Պէյ–րութէն կամ Ատանայէն:

Դէպքին դերակատարներէն մէկը եղած է փոխ – գնդապետ Քոռնըլու, ժամա–նակին՝ հազարապետ: Այժմ 87րդ տա–րին բոլորած, կը բնակի էքս ան Փրո–վանս: Երբեմն իրարու կը հանդիպինք: Հաղորդեցի իրեն «Ցառաջ»ի յօդուածա–գրին հարցումը: Հակառակ յառաջացած տարիքին՝ իր չատ սուր յիչողութիւնը պահած է: Ցուցումը չի զլացեր՝ երբ կ'ո–գեկոչէ Մարաշը:

Ընդհանուր կերպով փոխ – գնդապետ Քոռնըլուի բացատրութիւնները կը հաս–տատեն Փօլ տիւ Վէուի պատմածը «Լա Փասիօն տը լա Սիլիսի»ի մէջ (էջ 93):

Նախ պէտք է ի բաց առնել Ատանայի պատասխանատուութիւնը: Մարաշի պար–պումը աղետաբեր անակնկալ մը եղաւ Ատանայի հրամանատար Զօր. Տիւֆիէո–յին համար: Կասկած չի վերցներ ատի–կա:

Ուստի կը չքանայ մեղադրանքը հան–դէպ Փարիզի կամ Պէյրութի: Ասոնք չէ–ին կրնար հեռուէն պատուիրել ինքն ըստ ինքեան սահմանափակ գործողութիւն մը Կիլիկեան ռազմադաշտին վրայ՝ առանց կռուող ուժերու (այսինքն Զօր. Տիւֆիէո–յի) միջնորդութեան կամ գիտութեան:

Անշուշտ Տիւ Վէու, իբր ծանօթագրու–թիւն (էջ 95–96) Զօր. Գուեմոնի իրեն ուղղուած նամակ մը կը հրատարակէ, ըստ որուն՝ Զօր. Կուռօ կանխապէս Պէյ–րութէն Ատանա հեռագրած էր, «Մարաշը պարպելու հարց չի կրնար ըլլալ»: Զօր. Գուեմոն տարօրինակ կը համարի այդ հե–ռագիրը եւ կը հետեւցնէ թէ խարդախ էր եւ թէ Կուռօ ձեռքի տակէ հակառակ հրաման տուած ըլլալու էր: Զօր. Գուե–մոնի եւ Զօր. Կուռոյի միջեւ յայտնօրէն գոյութիւն ունեցած խոր հակառակու–թիւնը եւ վերջնական բախումը յիչեալ վկայութիւնը արժէքէ կը զրկեն չունենա–լով այլ տուեալներ: Կուռօ, եթէ ուզած ըլլար պարպել տալ Մարաշը, պէտք չու–նէր իրեն ստորադասեալ Զօր. Տիւֆիէո–յէն քաշուելու, վտանգելով, այդ մա–քիավելական խաղով, ամբողջ ռազմա–դաշտը: Կարելի չէ, առանց կիրքի խոր–հելով, նման հնարք մը վերագրել ընդ–հանուր հրամանատար Կուռոյին, որ Տիւֆիէոյի աղետալի հեռագրին կը պատասխանէ.—

22 Փետրուար, թիւ 384/2

Կը ստանամ եւ յուզումով կը կարդամ 342/3 Փետրուար 15ի ձեր հեռագիրը:

Շնորհակալ եմ արի զօրագունդերուն, որոնք այնչափ քաջօրէն կռուեցան թըշ–նամիին եւ ամրան դէմ, ինչպէս եւ Մա–րաշի մէջ, դիմադրողներուն եւ զանոնք ազատողներուն:

Բոլորը վաղը պիտի գիտնան դրօշակը հաստատուն պահել իրենց պահպանու–թեան վստահուած երկրին մէջ:

Այլ խնդիր է թէ Կուռօն Տարտանէլի կռիւներէն ստացած ծանր վէրքերէն ան–դամահատ եւ մարմնապէս տկար մնացած ըլլալով՝ կրնար երբեմն, ինչպէս կը հա–ւաստեն ոմանք, կորովի պակասութեան ենթակայ ըլլալ:

Ըստ փոխ – գնդապետ Քոռնըլուին՝ Մարաշի պարպումին իրական պատաս–խանատուն եղած է Մարաշի զօրագունդի հրամանատար Զօր. Քեռէթը: Նոյն եզ–րակացութեան կը յանգին Փօլ Տիւ Վէ–ուի մեկնաբանութիւնները: Փօլ Տիւ Վէու կ'աւելցնէ թէ Քեռէթը քննիչ յանձ–նախումբի մը առջեւ կանչուեցաւ Ֆրան–սա վերադարձին (արդիւնքը յայտնի չէ): Փոխ – գնդապետ Քոռնըլուն կը հաստա–տէ այդ հշգումը եւ կը յարէ թէ հարց ե–ղաւ զինքն ալ եւ ուրիշներ հարցաքննու–թեան ենթարկել, բայց անտեղի դտնուե–ցաւ քանի որ Քեռէթի հրամանով չար–ժած էին:

Զօր. Քեռէթ նոր եկած էր Կիլիկիա, Գերմանիոյ հետ զինադադարին՝ ազատ–ուելով գերութենէ: Գերութեան երկար տարիները նուազեցուցած էին իր կամքը եւ կարողութիւնը: Մարաշի զօրագուն–դը, կ'ըսէ Քոռնըլու, իրականօրէն հրա–մանատարէ զուրկ գտնուեցաւ: Զօրավա–րէն ստացուած քանի մը հրամանագիրնե–րը կացութեան չէին համապատասխա–ներ, անգործադրելի էին, երբեմն ան–հասկնալի: Իւրաքանչիւրը ստիպուած էր ինքնագլուխ գործելու:

Վրայ հասաւ օգնութեան զօրասիւնը գնդապետ Նոռմանի հրամանատարու–թեամբ: Այս վերջինը առանց իսկ Մարաշ մտնելու եւ Զօր. Քեռէթին ներկայանա–լու, լրաբեր մը կը ղրկէ ուղղակի հազա–րապետ Քոռնըլուին թէ քաղաքին հարա–ւային կողմը բռնած էր: Կը յայտնէ նա–եւ թէ իր ռազմամթերքն ու պաշարը հա–զիւ իրեն կը բաւէ եւ Քոռնըլուին կը պատուիրէ Մարաշը ձգել եւ միանալ ի–րեն՝ նահանջելու համար: Անսալով այդ հրամանին՝ Քոռնըլու կը սկսի պարպել իր դիրքերը եւ ճամբայ ելլել:

Այս եղաւ առաջին սխալը: Գնդ. Նոռ–ման իրաւասութիւն չունէր այդ տեսակ հրաման մը տալու Քոռնըլուին՝ առանց Մարաշի հրամանատար Զօր. Քեռէթին խորհրդակէն անցնելու:

Շրջապատող ժողովուրդը, երբ կը տեսնէ Քոռնըլուի զօրքին քաշուիլը, խու–ճապի կը մատնուի: Լուրը կը հասնի Զօր. Քեռէթին: Ի՞նչ պէտք է ընէր զօ–րավարը: Պարտաւոր էր իր մօտ կանչել գնդ. Նոռմանը եւ բացատրութիւն պա–հանջել: Ատոր փոխարէն կ'որոշէ ինքը գիշերանց երթալ Նոռմանին քով եւ խոր–հրդակցիլ: Ներքնապէս համակերպելու պատրաստակամութիւն ունենալու էր, քանի որ մեկնելէ առաջ իր փոխանորդ գնդ. Թիպոյին կը պատուիրէ նահանջի

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Վերջերս կուսակցութենէն արտաք–սուեցաւ Ժան Պայի, իր հրատարակած վերջին գիրքին պատճառով՝ «Հիմնական քննադատութիւն»: Գիրքին ենթախորա–գիրն է՝ «Ֆրանսական համայնավար կու–սակցութիւնը անցեալին եւ ապագային միջեւ»: Գիրքին գլխաւոր չահեկանու–թիւնը այն է որ վկայութիւն մը կը բերէ կուսակցութեան «ծերութեան հիւանդու–թեան» վրայ, ինչ որ ֆրանսական քա–ղաքականութեան յեղաշրջման գլխաւոր ազդակներէն մէկն է: Տարբերութիւն մը կայ սակայն Պայիի եւ համայնավար միւս մտաւորականներու միջեւ, ընդհան–րապէս չեղում կատարողները կը դատա–պարտեն մարքսեան հիմնական սկըզ–բունքները, մինչ Պայի անվերապահ հա–մակրող մըն է մարքսեան աւանդական սկզբունքներուն: Ինք կը չարունակէ պաչտել այն գաղափարները որոնց հա–ւատացած է ամբողջ կեանքը: Այն քըն–նադատութիւնները զորս կ'ընէ համայ–նավար ֆրանսական կուսակցու–թեան դէմ, միայն անոր կը վերա–պահէ եւ ոչ մէկ բան կ'ըսէ համայնա–վար միւս կուսակցութեանց հակառակ: Իրեն համար Սթալինի վրիպումները ար–կածներ են եւ ինք կը չարունակէ հիանալ Սթալինի վրայ:

Ժ. Պայի լեզուն չէ փոխած: Կը չա–րունակէ խօսիլ իբրեւ համայնավար, ո–րովհետեւ կարելի չէ մէկ օրէն ժխտել ամբողջ կեանքի մը սովորոյ–ները: Ուրեմն անկեղծ է երբ կը... վերաքննական ոչ մէկ միտք ունի... ջատագովէ նոյնիսկ չին համա–... կուսակցութեան ժողովրդավարական... ռաքինութիւնները: Գաղափարակա... «ուղղափառութեան» վրայ կա... ոճի ուղղափառութիւն մը. Հին ... յին, արտաքսուած կուսակցութ... Ժան Պայի ամբողջ կեանքը «համա–... վար» պիտի մնայ: Այն քննադա–... թիւնները զորս կ'ընէ ֆրանսական... մայնավար կուսակցութեան ղեկավա–... թեան դէմ ա՛լ աւելի օրինակելի... «Վճռական», «վերացական» ... րըն են. զորս կը կրկնէ յանախ Արագ... դառնալով տնտեսական մարզին... դիտողութեամբ կը նկատէ որ համա–... վարները կը գոհանան յայտնելով ... ցական սկզբունքներ առանց ... բացատրութեան դնելու ներկայ ... լի կացութեան հետ: Այսպէս բոլոր ... կանութեանց դէմ պաշտպանելի... ուորական դասուն չքաւորութեան ... բունքը: Փոխանակ բնակարաններ... նութեան անհրաժեշտ եւ օգտակար ... քարի մը գլուխն անցնելու, նախապա... ցին ըսել թէ դրամատիրական վարչա... կարելիութիւնը չունէր այս հարցը ... ծելու: Եթէ համայնավար երեսփոխա–... ներու չարքերը 300.000էն 1945 ... մը հազարի իջան, պատճառն այն է ... կուսակցութեան ղեկավարութիւնը ... խանակ նախատեսելու երիտասարդներ... մտահոգութիւնները եւ իրենց գիրեն...

...պատրաստութիւններ տեսնել: Ծիշդ այդ ժամանակին ամերիկեան հիւանդանոցի բժշկապետը իրեն կը հաղորդէ թէ Թուր–քերուն կողմէ Տօքթ. Մուսթաֆա կ'ուզէ անձնատուութիւն առաջարկել: Հակառակ այդ բախտորոշ լուրին՝ Զօրավարը կը յետաձգէ բանակցային ընդունելութիւնը եւ հետեւելով իր նախկին որոշման՝ կը հեռանայ իր կայանէն եւ կ'երթայ տես–նուիլ Գնդ. Նոռմանի հետ:

Գնդ. Նոռմանը գրաւման առաջին օրե–րուն Ատանայի Սանճաքին կառավարիչ նշանակուած էր: Տեղական ժողովուրդ–ներու հողերանութեան անթափանց էր գրեթէ: Չէր պատկաներ հետեւակ զօր–քին, այլ զինուորական ճարտարագիտու–թեան: Հակում ունէր բնականօրէն դէպ–քերը չափազէտի աչքով դիտելու եւ դա–տելու: Գուցէ քանի մը չաբաթ առաջ մինչեւ Տիարպէքիր կատարած իր առա–քելութեան ձախողանքը եւս զինքը դէպի յոռետեսութիւն հակած էր: Այսուհան–դերձ նկարագրի տէր մարդ էր:

Քեռէթը առանց դժուարութեան Նոռ–մանի նահանջական հրամանը վաւերա–ցուց ապիկարութեամբ, չուզելով նժարին մէջ դնել Թրքական պարտութեան խոս–տովանութիւնը: Վերադարձաւ իր կայա–նը եւ միւս օրը միայն ընդունեցաւ Տօքթ. Մուսթաֆան: Անձնատուութեան ... ջարկին Քեռէթը պատասխանեց թէ ... դէն ինքը ֆրանսական ուժերուն նահան–ջի հրաման տուած է դէպի Իսլահիէ...

Այդ մտային կուրութեան եղերակ... հետեւանքները ծանօթ են:

Անշուշտ կարելի չէ ըսել թէ Կիլիկ... վերջնական ճակատագիրը տարբեր պի–... ըլլար՝ եթէ Մարաշը այդպէս չլքուէ... Արտաքին ազդակներու ճնշումը գերա–... չիռ եղաւ: Բայց զինուորական կաց... թիւնը եւ քաղաքական մթնոլորտ... տով չէին ապականեր՝ ինչպէս եղա... բանակը եւ անպաշտպան ժողով... աննկարագրելի զոհողութիւններ... սարսռազդեցիկ կորուստներու չէին ... նուեր:

Մարաշի լքումը քաղաքական թոյ... հաշիւի մը արդիւնքը չեղաւ, այլ ... րական ծանրածանր սխալի մը, ... դժբախտաբար ընդհանուր պատմու... նը, անցեալին եւ ժամանակակից ... ջաններուն մէջ, բազմաթիւ եւ ... ազդակործան օրինակներ կը ներկայ... ցընէ:

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵ...

ԽՄԲ.— Արտատպումի պարագայ... խնդրուի աղբիւրը յիշել:

Ա Ն Ի

ԱՆՑԵԱԼԻՆ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Սարահարթին կեդրոնը կը կանգնի մայր եկեղեցին, տոկուն կառուցուածք մը, չինուած հրաբխային քարերով եւ ուղղանկիւն նաւու մը ձեւով, որուն տեսքը այժմ դժբախտաբար տձեւ կեր–պարանք մըն է ստացած գմբէթին ան–կումով: Սակայն ողորկ բարձր պատերը, գուսպ կերպով քանդակազարդ սիւնամ–բարձ կոյր կամարաշարքով մը, երկար ու ճաշակով ցցուն պատուհաններ եւ նեղ ե–ռանկիւն որմախորշեր կը պատկերացնեն հայկական ճարտարապետութեան յղա–ցումներու մեծութիւնը: Գոյնով բազմե–րանգ քարերու (վարդագոյն եւ թխորակ) տեսակ մը աննշան տեղաւորումը երբեք չի խանգարեր ընդհանուր ներդաշնակու–թիւնը: Կառուցողներո՞ւն թէ նորոգող–ներուն կողմէ անհոգութիւն: Ի՛նչ փոյթ, քանի որ ճարտարապետական արդիւնքը չէ տուժած անկէ:

Կառուցուած նախկին մայր եկեղեցիի մը աւերակներուն վրայ, հաւանաբար ա–ւելի պզտիկ, նորին չինութիւնը աւար–տած է 1001ին եւ յետագային բազմաթիւ անգամներ վերանորոգուած:

Այսպէս, 1042 Թուականի արձանագրու–թիւն մը կը նշէ քաղաքին Բիւզանդական կառավարիչին կողմէ կատարուած նորո–գութիւն մը: Ուրիշ արձանագրութիւններ կը նշեն այն բոլոր նուիրատուութիւննե–րը, որոնք եղած են անոր բարեզարդու–թեան համար, եւ որոնց վերջինը՝ 1486ին:

Ներքնամասին մէջ, կեդրոնական բար–ձըր եւ կողմնակի երկու նեղ նաւաձեւ մասերը, առանց որեւէ զարդի եւ հսկայ սիւները որոնք կը բարձրանան մերկ մին–չեւ կամարները, ունին ծանր եւ չքեղ վեղեցկութիւն մը: Հոն է որ Հայոց Թա–գաւորները կը թագադրուէին Հայրապե–տին կողմէ, այդտեղ էր որ կը պատարա–գէր Հայոց եկեղեցիին պետը, պահելով Անին իբրեւ աթոռանիստ քաղաք մինչեւ 12րդ դարու վերջերը, այսինքն Թագա–ւորութեան անկումէն աւելի քան դար մը ետք:

Հոգեւոր պետին մեկնումէն ետք, կըղե–րականները եւ բազմաթիւ վանականներ կը մնան անպարտելի պաշտպանները հայ–կական ծէսին, Անիի մէջ, ուր քրիստոն–եայ վրացի պետերը ուղղափառ ծէսին կը պատկանէին: Գալով ժամանակակից պե–տերուն, անոնք, խաղաղութեան չրջան–ներուն, ցոյց կուտային մեծ հանդուր–ժողութիւն մը:

Անի, ինչպէս չատ մը ուրիչ արեւելեան քրիստոնեայ քաղաքներ, ունէր բազմա–թիւ եկեղեցիներ,«հազար ու մէկ»՝ինչպէս կ'ըսէ աւանդութիւնը: Եւ, արդարեւ, փոքր յիշատակարաններուն մէջ աւելի ցայտուն կ'երեւի հայկական ճարտարա–պետութեան ոճին այլազանութիւնը:

Ս. Փրկիչ եկեղեցին: ԺԱ. դար: Կանգուն մնացած կէսը:

Հայոց Թագաւորներու չրջանին, կը կա–ռուցուէին հնագոյն ճաշակով: Բագրա–տունիները, որոնք կուգային Կովկասի հարաւային զառիթափներէն, կը ձգտէին մայրաքաղաքին մէջ վերարտադրել իրենց նախնիքներուն գեղեցիկ կառուցումներ... Այսպէս, Ս. Գրիգոր եկեղեցին, ... Ա.ի կողմէ կառուցուած 1889–1... հարազատ վերարտադրութիւնն է ... ւոր Զուարթնոցի գմբէթին, որ կը ... կանի 7րդ դարու կիսուն: Թէեւ ... փլած է, սակայն միաձոյլ եւ բոլորշ... բահարթակը, սիւները, մեծղի խոյա... ըը, բոլորն ալ հինաւուրց ներշնչ... ճշգրիտ վերարտադրութիւններ են.

Ս. Գրիգոր Ապուղամրենցի փոք... ու սիրուն բազմանկիւն եկեղեցին ... կուած սրածայր տանիքով մը, 10րդ ... րու հայկական արուեստին յատկան... կան մէկ օրինակն է: Այս եկեղեցին ... ուած է աստղաձեւ յատակագիծով (12 արտաքին ճակատներ եւ 6 ներ... կողակներ) եւ թմբկաձեւ գմբէթով ... տերը չինուած են խնամքով ... ուած քարերու արտաքին եւ ներքին ... զարդարանքով եւ տաղախի հաստ ... մը: Այդ քարերը իյնալով, խեղճ երե... մը տուած են փլատ պատերուն որոնց ... փը կազմուած է խճախառն ագեղ ... ղախով:

Մ. եւ Ն. Թ...

(Շար. – 3)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

★

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԸ

Ամրոցներ, վանքեր, պալատներ, եկե–ղեցիներ, ասոնք են Հայաստանի յու–շարձանները, որոնց վրայ մեր նախնիքը դրած են իրենց հանճարին դրոշմը։ Մեծ է թիւր այդ յուշարձաններուն։ Բոլորն ալ հայ ժողովուրդի դարաւոր պատմու–թեան, մշակոյթին եւ շինարար ոգիին անգնահատելի կոթողներն են, ստեղծա–գործական նոր ներշնչումներու մշտա–բուխ աղբիւր. Պետութեան պաշտպա–նութեան եւ հոգատարութեան տակ կը գտնուին անոնք. Յուշարձաններու պահ–պանութեան կոմիտէին անդամակցած են մեծ գիտուններ եւ արուեստագէտներ. [illegible] Թումանեան, Մարտիրոս Սար–եան, Թորոս Թորամանեան, Յովսէփ Օր–բելի

Այժմ, ոչ միայն պահպանութիւնը յու–շարձաններու, այլեւ անոնց վերականգ–նումը եւ ուսումնասիրութիւնը յանձն ա–ռած են Հայաստանի գիտութիւններու ա–կադեմիայի երեք խոշոր հիմնարկու–թիւնները՝ պատմութեան, արուեստի եւ հնագիտութեան։ Երեսունէ աւելի գի–տուններ, պատմաբաններ, հնագէտներ լծուած են աշխատանքի։ Անոնց հետազօ–տութիւնները կ՚ընդգրկեն հին քարի դա–րէն մինչեւ նոր ժամանակներու պատմա–կան ճարտարապետական յուշարձանները։ Մեծ եւ փայլուն արդիւնքներ տը–ւած են արդէն Սեւանի ափին, Երեւանի մերձակայքը, Շէն Գաւիթի մէջ, Կարմիր Բլուրին վրայ, Արինբերդի շուրջ, Գառ–նի ամրոցէն ներս, Դուին քաղաքին մէջ կատարուած հետազօտութիւնները։

4438 յուշարձաններ ուսումնասիրու–թեան առարկայ են, ասոնցմէ 1324ը ճարտարապետական նկարագիր ունին, 3114ը՝ պատմահնագիտական։ Ասոնց վերանորոգման եւ վերականգնումին հա–յոց աշխատանքները մեծ կարեւորութիւն ստացած են, մինչեւ այսօր վերանորո–գումի ենթարկուած են 150 խումբ յու–շարձաններ։

Վերականգնուած են Հաղբատը, Սանա–հինը, Կեչառիսը, Մարմաշէնը, ինչպէս նաեւ առանձին յուշարձանները՝ Ամա–ղուն, Կարմրաւոր, Զուարթնոց, Արատ–ւադիկ, Յովհաննավանք, եւ դեռ Երեւա–նի, Աշտարակի, Աղարակաձորի պատմա–կան կամուրջները, առանձին կամ խմբա–կան խաչքարերը, որոնք կը հանդիսանան հայ քանդակագործութեան բարձրար–ուեստ նմոյշներ եւ կոթողներ։ Վերա–կառուցման ընթացքի մէջ են՝ Գօշավան–քը, Մշակավանքը, Ախթալան, Արուճը, Գորիսի նորավանքը, Թալինի մեծ տա–ճարը։

Այս աշխատանքներուն շնորհիւ մէկ քանի տասնեակ չափազանց կարեւոր եւ բարձրարուեստ յուշարձաններ պարզա–պէս փրկուած են կորուստէ եւ կործա–նումէ։

Վերանորոգումները կը կատարուին գի–տական հիմունքներու վրայ։ Պետական Յանձնախումբին առընթեր գոյութիւն ունի գիտական խորհուրդը, որուն կազ–մին մէջ մտած են Հայաստանի ականա–ւոր ճարտարապետները, հնագէտ–պատ–մաբանները, արուեստագէտները։ Ի հարկին կը հրաւիրուին այլ մասնագէտ–ներ։

Փորձառու քարակոփ վարպետները կ՚աշխատին անդադար, տարիներէ ի վեր։

նոյց տեղը դնելու, գոհացան անոնց ան–բաժամար ֆլիշէներ ներկայացնելով։

Բլիշէ են նաեւ ժողովրդավարութեան վրայ եղած յայտարարութիւնները։ Երբ ամէն ոք գիտէ թէ նշանակալի ընտրու–թեան սկզբունքը փոխարինած է ընտրու–թիւնը եւ կուսակցութեան բոլոր ղեկա–վարները նշանակուած են վերին մարմ–նին կողմէ։

Այս նոյն ձեւապաշտ ոգին է որ կը ներ–շնչէ կուսակցութեան մամուլը, բառ Ժ. Գաքիի։ Այն է որ կը փոխարինէ, կը գրէ Գաքի, կենդանի լրատուութիւնը։ Վար–չական հաստատումներն ալ կը փո–խարինեն համոզիչ պատճառաբանութիւ–նը։

Այս հաւատարիմ չարքայինին գիրքը, գրեթէ կամքէ անկախ կը յայտնաբերէ ֆրանսական համայնավար կուսակցու–թեան տագնապը եւ անոր արդարմանելի ցաւը, որն է մերժել դուրսի աշխարհը նկատի առնելու։ Անկարող իրենք գիրենք տեսնելու, իրենք իրենց վրայ անդրա–դառնալու, Ֆրանսացի համայնավարնե–րը անկարող են աշխարհի յեղաշրջման հետեւելու։ Զուարճալի հակասութիւն մըն է տեսնել թէ մշտական «ըլլալու» մը գիտակցութեան վրայ հիմնուած փար–գալութեան մը պաշտօնական ներկա–յացուցիչները, անշարժ սֆօլասթիֆի մը մեծ վարդապետները դարձած ըլլան։

Ֆրանսայի մէջ, համայնավարութիւնը հետզհետէ կը վերածուի անփոփոխ ծէ–սերով կրօնքի որ օրստօրէ աւելի անհաս–կնալի կը դառնայ հասարակ մահկանա–ցուին

ՉԸՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԽՆՋՈՅՔ

*

ՎԱԼԱՆՍ, (Յառաջ) — Ֆր. Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին տարեկան խնջոյքը տեղի ունեցաւ Մայիս մէկին, Կիրակի կէսօրէ ետքը, «Ահարոնեան» ա–կումբին մէջ։

Կոկիկ բազմութիւն մը եկած էր քա–ջալերելու այս բարենպատակ ձեռնարկը։ Հիւրեր եկած էին նաեւ Հեռաւոր Ռոմա–նէն եւ Քրէյէն։

Ժամանակէն առաջ գրաւուած էին սե–ղանները, եւ սկսած՝ խնջոյքի ուրախու–թիւնը։ Հայկական այս տաք մթնոլոր–տին մէջ ներկաներու հոգիները կը խայ–տային, եւ իրենց դէմքերուն վրայ կը կրէին Մայիսեան դեղածիծաղ ժպիտը։

Խնջոյքի պաշտօնական բացման խօսքը կատարեց Տիկին Մաղաքեան, ներկայա–ցնելով Կապոյտ Խաչի բարենպատակ գործունէութիւնը։ Կոչ ըրաւ մեր սիրելի մայրերուն եւ քոյրերուն, որ գան միա–նան այս ազնիւ եւ նուիրական գործին։ «Մենք, աւելցուց, միջին սերունդի հայ կիներս շատ աւելի գործ կրնանք կատա–րել, որքան անցեալին մէջ մեր մայրերը, որոնք շատ աւելի դժբախտ պարագանե–րու մէջ կ՚ապրէին։ Հետեւինք անոնց մեզի ձգած նուիրական եւ ազնիւ գոր–ծին։ Հայ կինը ստեղծած է, կը ստեղծէ եւ կրնայ ստեղծել»։

Տիկին Մաղաքեանի այս խօսքերէն ետ–քը, ներկաները սկսան իրենց կեր ու խու–մը։ Օր. Էլիզապէթ Սարգիսեան իր եր–գերով փայլ տուաւ օրուան խնջոյքին։ Գ. Սարգիս Քէփէնեկեան խոր յուզումով երգեց «Բանտիս դռներն էին եօթը»։

Ցետոյ խօսքը տրուեցաւ Գ. Եդուարդ Գասեանի, որ ներկայացուց Կ. Խաչի կանացի այս մեծ կազմակերպութեան կէս դարու տքնաջան աշխատանքները, տեղե–կութիւններ տալով Կ. Խաչի հիմնարկու–թեան մասին։

1910ին Ամերիկայի մէջ, Հ. Յ. Դաշ–նակցութեան կողքին, կը սկսի գիտակից հայ իգական սեռին հաւաքական գոր–ծունէութիւնը։ Կանացի խումբերը ի–րենց եռանդուն աշխատանքին արժէքը ցոյց տուին օգնութեան հասնելով ազա–տագրութեան պայքարներուն։ Անկուրելի թելադրութեամբ է որ կը կազմուի Հայ Կ. Խաչը, որու 50ամեայ աշխատանքի յոբելեանը պիտի տօնուի այս տարի Ամե–րիկայի եւ Սփիւռքի մէջ։

Ներկաներու փափաքով, Կապոյտ Խա–չին եղան սրտաբուխ նուիրատուութիւն–ներ եւ կարճ ժամանակամիջոցին դրամա–ցաւ երեք հարիւր Ն. Ֆ.։ Գ. Գէորգ Քի–րէճեան եւս իր յարգանքի եւ գնահատան–քի խօսքը բերաւ Կ. Խաչին։ Ապա իր խօսքերը ուղղեց մասնաւոր կերպով Նոր Սերունդին, — «Երիտասարդներ, ձեր եւ մեր մէջ հոգեկան կապը կը պակսի, այդ կապը դուք պէտք է որ ստեղծէք։ Դուք պէտք է ըլլաք վաղուան մեր լու–սաւոր ջահերը։»։

Խնջոյքը վերջացաւ իր ժամանակին ընդհանուր գոհունակութեան մէջ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

■

Պարսկաստանի Լար քաղաքի երկրա–շարժին առթիւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա.ի եւ Ն. Կայսերական Մեծութիւն Իրանի Շահնշահին միջեւ փոխանակուեցան հե–տեւեալ ցաւակցական եւ շնորհակալու–թեան հեռագիրները։

ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ
ՇԱՀՆՇԱՀ ԻՐԱՆԻ
Թեհրան

Շատ խորապէս զգացուած Լարի երկ–րաշարժի ցնցիչ լուրերէն, ձերդ կայսե–րական մեծութեան կը ներկայացնենք մեր անկեղծ ցաւակցութիւնները եւ Աստուած ջերմեռանդն կ՚աղօթենք որ սիրելի Իրանին խնայէ նման պատուհաս–ներ։ Մեր լաւագոյն մաղթանքները կը ներկայացնենք ձեր օգոստափառ անձին եւ իրանեան ազնուական ժողովուրդին։

ԶԱՐԵՀ Ա.
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ
26 Ապրիլ, 1960, Անթիլիաս

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԶԱՐԵՀ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ
Անթիլիաս

Խորապէս զգածուած ձեր Սրբութեան համակրանքի արտայայտութեանց հա–մար Լարի աղէտին առթիւ, իմ անձնա–պէս, նոյնպէս իրանեան ժողովուրդի ա–նունով կ՚ուզեմ յայտնել շատ անկեղծ շը–նորհակալութիւններ մեր ազգային սու–գին Ձեր Սրբութեան մասնակցութեան համար։

ՄՈՀԱՄՄԷՏ ՐԸԶԱ ՓԱՀԼԱՒԻ
3 Մայիս 1960
Թեհրան

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ
Անթիլիաս, 4 Մայիս 1960

ԿՆՈՋ ՈՒԹ ՕՐՈՒԱՅ ԾԱԽՍԸ

———o———

Ինքն անձամբ տարաւ հեռագիրը գի–շերի ղեկավարն մէջ գտնուող հեռագրա–կան բաժինը, որպէսզի հիւրանոցի ծա–ռայողները չիմանային, թէ իր կինը հետը չէր գտնւում հիւրանոցում։ Մի քիչ յե–տոյ, գեղեցիկ կինը, որ տիկին Ջեյմէն էր կոչւում, չորսը փոխած իջաւ դահ–լիճ եւ մի գաղտագողի շնական ակնարկ նետեց հիւրանոցի կառավարիչին։ Կա–ռավարիչը ժպտաց։ Տիկին Ջեյմէն դուրս եկաւ, նստեց ինքնաշարժը եւ կորաւ վիթ–խարի քաղաքում։

Մր. Կուլինգը հեռագիրը տալուց յե–տոյ շտապեց իր առեւտրական գործին։ Նա աւելի քան 2·000·000 դոլարի ապ–րանք էր գնելու իր առեւտրական տան համար Նիւ Եորքի զանազան մեծաքանա–կի ընկերութիւններից։ Երբ նա առաջին անգամ մտաւ Ուոլդորֆ չէնքը 5 եւ 10 սենտանոց ապրանքներ գնելու, զգաց որ տիկին Ջեյմէնը մոտքերը չի հեռանում եւ լսւում է նրա ձայնը։ Սիրտն ուզեց ան–միջապէս վերադառնալ հիւրանոց, բայց ամրութիւնը նրան մղեց դէպի առեւ–տուրը, եւ, թէկուզ նա կարծում էր, որ դէպի հիւրանոց է վերադառնում, բայց խօսում էր Ուոլդորֆի վաճառողի հետ։ Իր որոշման համաձայն, Մր. Կուլինգն շտապեց այցելել երեք ընկերութիւններ։

×

Տիկին Ջեյմէնի ինքնաշարժը կանգնեց հրդոյն գետի ափին մի վիլլայի առաջ, դրսի երկաթեայ դուռը բաց արեց, ծա–ղիկներով եզերուած փոքրիկ կածանից անցաւ եւ երբ մօտեցաւ վիլլայի մեծ դը–րանը, երկու նեգր դուռը լայնօրէն բաց արին եւ տիկին Ջեյմէն մտաւ ներս ու բարձրացաւ ուղիղ Մր. Հոպկինսի ննջա–սենեակը։

Մր. Հոպկինս մի ծերացած կապիտա–լիստ էր, որ քաշուած առեւտրական կեանքից, ապրում էր այդ վիլլայում եւ տառապում էր անքնութիւնից։ Նա իր կնոջը եւ երեխաներին ուղարկել էր Գեր–մանիա, Վեսբադէն քաղաքը եւ ինքն այդ վիլլայում որոնում էր քնելու միջոցներ։

Տիկին Ջեյմէն գնում էր Մր. Հոպկին–սի մօտ եւ օրական երկու ժամ նրա գլու–խը շփում, որպէսզի շփման այդ հեշտան–քի տակ նա քնի։ Տիկին Ջեյմէն, մէկ–մէկ, ալկոհոլ էր քսում Մր. Հոպկինսի չորացած եւ ոսկրացարդ մարմնին։ Այդ բոլոր գործողութիւնը կատարւում էր նախնական անմեղութեամբ, որովհետեւ Մր. Հոպկինս վաղուց մոռացել էր իր անասուն լինելը։

Երբ երկու ժամը վերջացաւ, տիկին Ջեյմէն ոտի կանգնեց յոգնած եւ ձանձ–րացած, առանց աղմուկի վերցրեց սեղա–նի վրայ դրուած 1000 դոլարի չէքը եւ հեռացաւ՝ չխանգարելու համար Մր. Հոպկինսի քունը։

Մր. Հոպկինս իր քարտուղարի միջոցով նամակ էր գրում Վեսբադէն, իր կնոջը, թէ բժիշկներին յաջողուեց մի քնաբեր դեղ գտնել եւ ինքը վերջերս քնում է։

×

Երբ տիկին Ջեյմէն վերադարձաւ «Ուալ–դորֆ Աստորիա» հիւրանոցը, Մր. Կու–լինգն արդէն վերադարձել էր եւ իրեն անհանգիստ էր զգում տիկին Ջեյմէնի ուշանալուն համար։

Մր. Կուլինգը գրկեց տիկին Ջեյմէնին եւ մինչեւ կէս գիշեր չքնեցին նրան։

Տիկին Ջեյմէն Մր. Հոպկինսին քնե–ցրեց, իսկ Մր. Կուլինգին չթողեց որ քնի։

Մի շաբաթը լրանալուց յետոյ Մր. Կուլինգ յայտնեց տիկին Ջեյմէնին, թէ իր առեւտրական գնումները վերջացել են եւ պէտք է մեկնի։ Տիկին Ջեյմէն առանց պատասխան տալու տխրեց եւ Մր. Կու–լինգ նշմարեց, որ տիկինը երկու կաթիլ արցունք է կախել իր սեւ եւ խոշոր աչ–քերից։ Մր. Կուլինգ խոստացաւ նրան շուտով վերադառնալ առեւտրական գոր–ծերի պատրուակով ու մի քանի օր եւս անցկացնել իր հետ եւ խնդրեց նրանից իր հասցէն։

— Հասցէի կարիք չկայ, պատասխանեց տիկին Ջեյմէն, ես կ՚իմանամ թէ դուք երբ կը լինէք Նիւ Եորքում։

Մր. Կուլինգ չառարկեց, որովհետեւ ճիշդ էր տիկին Ջեյմէնը։ Երբ Մր. Կու–լինգ Նիւ Եորք էր գալիս, իր գալուց եր–կու օր առաջ իր պատկերն էին հրատա–րակում Նիւ Եորքի թերթերը եւ յայտա–րարում նրա գալը։

Տիկին Ջեյմէն հրաժեշտ տուեց Մր. Կուլինգին եւ հեռացաւ հիւրանոցից։

Մր. Կուլինգ իր փոքրիկ պայուսակի մէջ տեղաւորեց իր շապիկները, օձիքնե–րը, գուլպաները, թաշկինակները եւ թղթերը, ելեկտրական կոճակը սեղմեց, որից յետոյ անմիջապէս նեգրը տնկուեց իր առաջ։

— Տար պայուսակը ներքեւ, ես գնում եմ։

— Շատ լաւ, ասաց նեգրը եւ թռաւ։

Մր. Կուլինգ մի քանի րոպէ յետոյ ի–ջաւ ներքեւ եւ հիւրանոցի կառավարիչից խնդրեց իր հաշիւը։

Հիւրանոցի կառավարիչը ժպտուն դէմ–քով ներկայացրեց նրան հաշիւը —250·000 դոլար ծա՜խս...։

Մր. Կուլինգ ապշեց. մի շաբաթ եւ 250·000 դոլար ծա՜խս ...

— Խնդրեմ, այս ծախսերի մանրամաս–նութիւնները տուէք ինձ, ասաց Մր. Կու–լինգ խիստ եւ խորապէս վրդովուած ձեւ–վով։

Հիւրանոցի կառավարիչը դուրս բերեց հաշիւների մանրամասնութիւնները, «տի–կին Կուլինգ»ի ստորագրած ստացական–ներով։ Դրանից յետոյ պարզ եղաւ Մր. Կուլինգի համար, որ «տիկին Կուլինգ»ը գնել է ադամանդներ, մարգարիտներ, մանեակներ, 15–20 տեսակ շորեր, եւայլն։

Մր. Կուլինգ ուզեց ասել, որ այդ կինն իր կինը չէր, այլ մի պատահական կին, բայց լռեց, որ ստորագրութեան տեղ–րում գրել էր.

— «Տէր եւ տիկին Ու. Ա. Կուլինգ»։

Մր. Կուլինգ մի րոպէ կրծոտեց իր շրթունքները, հանեց իր դրպանից չէքի տետրը, 250·00 դոլարի չէքը գրեց եւ դուրս եկաւ հիւրանոցից։

Հիւրանոցի կառավարիչն անմիջապէս մօտաւ հեռախօսի խցիկը եւ զանգահարեց տիկին Դորոթի Ջեյմէնին.

—Հըլօ՛, հըլօ՛,՛ Դորոթի՞, ծերուկի յի–մարը մեկնեց, չէքն ստացայ...

Եւ սկսեց շնականօրէն հռհռալ հեռա–խօսի խցիկում։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(2 Ու վերջ)

Այրի Տիկին Մենտոր Տէր Գէորգոֆ ,
Տէր եւ Տիկին Ալեքսանտր Տէր Գէոր-գոֆ ,
Տէր եւ Տիկին Վիքթոր Տէր Գէորգոֆ ,
Տէր եւ Տիկին Ստեփան Էլչիբեկոֆ ,
Տէր եւ Տիկին Անտա եւ զաւակը ,
Տէր եւ Տիկին Պրուսմիշ ,
Տէր եւ Տիկին Րաֆֆի Աքնազարեան եւ զաւակը Գաթերին ,
Ինչպէս նաեւ բոլոր ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, աներձագին, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՄԵՆՏՈՐ ՏԷՐ-ԳԷՈՐԳՈՖԻ

եղերական մահը որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ Մայիս 7, *Րոմէյի Սիւր Սէն* , 54 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր Չորեքշաբթի, Մայիս 11, ժամը 11ին , Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի *Պաթինեօլի* գերեզմանատունը , ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը :

ԹԷՔԷԱ հաստատութեան տնօրէնութիւնը եւ պաշտօնէութիւնը խորապէս զգացուած իրենց ընդհանուր-տնօրէն՝

ՄԵՆՏՈՐ ՏԷՐ ԳԷՈՐԳՈՖԻ

եղերական մահէն, իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ողբացեալին այրիին եւ Տէր-Գէորգոֆ եղբայրներուն ու համայն ընտանիքին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Կ. Փափազեանէ 10 Ն. Ֆ., Տիկին Մակէսեանէ 10 Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ս. Տէր-Մանեանէ տասը Ն. Ֆ., իրենց երկրորդ Թոռնիկին ծննդեան առթիւ: (Ամերիկա):

×

ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Պաննէօ Քաչանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Վարդան Աղապապեանէ իր առաջին վաստակէն քսան Ն. Ֆ. :

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Տիգրան Օհոսեան 100 Նոր Ֆրանք կը նուիրեն Իսիի եկեղեցիին, իրենց զաւկին Յովհաննէսի զինուորութենէ վերադարձին առթիւ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի փակուին Մայիսի վերջ.

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20: Անկէ դուրս ժամադրութեամբ, Հեռախօս Թռիւտէն 27–35:

5 Րիւ Մէյրան :

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՔԱՂԱՔ, Տիկ. Թուլթէլեան, 4 Ռիւ Փարմանթիէ:

ՊՕՄՈՆ, Տիկ. Տօլպաչեան, 23 Պուլվար տը Պոմոն:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ, Տիկ. Շալճեան:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԱՅԻՍ 28 Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մայիս 28, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ Թաղապետարանի սրահը:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ ետք:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քամէի սրահը. պիտի տրուի Ա. Խաչատուրեանի Սալ Փլէյէլի նուագահանդէսին ձայնագրուած Քոնչէրթօն եւ Վարպետին այցը Սեւրի Մուրատեան վարժարանն ու այլ վայրեր, գունաւոր ժապաւէնով: Ըլլալ ճշդապահ :

THÉATRE DES CHAMPS-ÉLYSÉES

Մայիս 17ին, ժամը 20,30ին, Ֆրանսական ձայն-պատկերասփիւռը նուագահանդէսի ձեւի տակ կ'ուտայ

ՄԱՐՍԷԼ ՏԸԼԱՆՈՒԱՅԻ

« ԱԲՐԱՀԱՄ ԵՒ ՀՐԵՇՏԱԿԸ »
(օփերա)

Գլխաւոր դերը կը կատարէ

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

Նուագախումբ՝

Orchestre National de la R. T. F.

Մուտքը հրաւէրով: Դիմել՝

CENTRE PISTAURE
18 Rue François 1er

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 26ԻՆ

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները , այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը :
Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱԽԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները : Ներկայ պիտի ըլլան իր ներկայացուցիչները — ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէ այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին:
Զաւարեան ենթակոմիտէն այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին:
ՀԱՄԱԶԱՍՊ ենթակոմիտէն այս Կիրակի առտու, ժամը 10ին:
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:
ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 9ին :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԼԻՈՆԻ ՍԻԱՄԱՆԹՕ ԽՈՒՄԲԻՆ

Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ Մայիս 14, շաբաթ ժամը 21էն կը ներկայացնէ Հայոց պատմութեան անմոռանալի էջերէն՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐՇԻՒԸ **ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ**

(Ողբերգութիւն 5 արար եւ 4 պատկեր)

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՄԻՀՐԱՆ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆԻ

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ եւ ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ԷՍՔԻՃԵԱՆԻ

Դիմայարդար՝ ԿԱՐՊԻՍ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ

6րդ թաղապետարանի սրահը Ռիւ տը Սէզլիոն

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նոր Սերունդի օրը Մայիս 21ին, Անիէռի Թաղապետարանի սրահը :

— ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ —

Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին դպրոցի սրահը: Ընթացիկ պատգամաւորի եւ ընթացիկ հարցեր :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

45րդ տարեդարձը Վիէնի մէջ, Մայիս 28ին, շաբաթ օր:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Փարիզի կամ արուարձաններու մէջ, վարձու երկու սենեակ, խոհանոց, մատչելի պայմաններով:
Դիմել «Յառաջ»ին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ս Ե Ւ Ր

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐ-ՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Երեք ուշիմ եւ աշխատասէր նոր աշակերտներու համար — վեց տարի շարունակ վճարելի — մասնական նպաստ մը ստեղծուած է Սամուէլ Մուրատեան Վարժարանի Ընկերակցութեան կողմէ.

Ծնողները որոնք կը փափաքին հայեցի դաստիարակութիւն ալ տալ իրենց զաւակներուն՝ բայց նիւթական միջոցները չունին ամբողջական թոշակը վճարելու, կրնան այդ նպաստէն օգտուիլ

Պայմաններուն համար նամակով կամ հեռախօսով դիմել Տեսչութեան.

DIRECTION DU COLLEGE ARMÉNIEN
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O)
Tél. : OBS. 18-28

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 12 ՄԱՅԻՍ
JEUDI 12 MAI 1960

... ՏԱՐԻ – ԹԻՒ ... 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4598

ՕՐՈՒԱՆ ԽՈՀԸ

ՀԱՇՈՒԿՇԻՌ

...ալթանակի տասնեւհինգամեակը տօն– ...ւեցաւ դաշնակից բոլոր երկիրներու ...մէջ պաշտօնական ու ժողովրդական հանդիսութիւն– ...ով, առանց չյիշելու զոհերը եւ ... յաղթանակին պատճառները :

...փորձենք համառօտ գիծերու մէջ պատ– ...կերացնել խաղաղութեան» շրջանին վեր– ...ջին տարիներու անցուդարձերը : Տե– ...սակ մը հաշուեկշիռ :

Քսանը դարու ընթացքին Գերմանիա երկու անգամ (1914ին եւ 1939ին) ասպա– րէզ կարդացած էր Եւրոպային՝ զայն իր տիրապետութեան ենթարկելու յետին նը– պատակով. Եւ երկու անգամն ալ չա– րաչար պարտուած՝ ծունկի եկած էր յաղթական դաշնակիցներուն առջեւ :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազ– մը վերջ գտաւ 1945 Մայիս 8ին՝ Ռէնսի ... գիւղին մէջ կնքուած Զինադադա– րով՝ Գերմանիա «առանց պայմանի» անձնատուր կ՚ըլլար : Աշխարհ ազատ շունչ կը քաշէր : Վերջ կը գտնէր մղձա– ւանջը, որ հինգ ու կէս տարի տեւած էր :

Խորհրդային Միութիւնը, որ 1939 Օ– գոստոս 23ին Ռիպէնթրոփ – Մոլոթով դաշնագրով Գերմանիոյ հետ զինակցած էր եւ ամիս մը վերջ լեհական աւարէն իր բաժինն առած, առանց գնդակ արձակե– լու, 1941 Յունիս 22ին ակամայ կ՚անց– նէր դաշնակիցներու կողմը, երբեւ հետե– ւանք Հիթլէրի բանակներուն դէպի արե– ւելք արշաւանքին.

Անգլիա, Ամերիկա, ազատ Ֆրանսա եւ Խորհրդ. Միութիւն միասին չահած էին յաղթանակը եւ դարձած «դաշնակից» ... մը Զինադադարն ալ ... դաշնակիցներու կարգին, երբ ... դրաւ զէնքերը) :

...աղթայի մէջ (Ռուզվէլթ եւ Չըրչիլ) ... զիջումներ ըրեր էին Սթալինին, որ ... առած էր պատերազմ յայտարարել ... դէմ : Արեւմտեան դաշնակիցնե– ... կը կարծէին թէ այս վերջինը կրնար ... երկար դիմանալ եւ թէ ռուսական օ– ... ժանդակութիւնը կրնար օգտակար ըլլալ : ... դէպքերը ցոյց տուին, որ չա– ... սխալած էին : Նագազաքիի եւ ... վրայ նետուած ամերիկեան ... հիւլէական ռումբերը մաքրեցին ... : Կարմիր բանակը այն– ... առանց գնդակ արձակելու գրա– ... կարգ մը կարեւոր հողամասեր, զորս ... կորսնցուցած էր 1905ի ռժբախտ ... պատերազմի ընթացքին :

Թրումըն, Չըրչիլ եւ Սթալին 1945ի ... Յուլիս — 2 Օգոստ., Փոցտամի ... հաւաքուեցան՝ պատերազմը հաշ– ... հարցերի ենթարկելու եւ հաշտու– ... վերջին պատրաստելու համար :

... է, որ դաշնակիցները որոշե– ... չորս գօտիներու բաժնել Գերմա– ... բաժին հանելով նաեւ Ֆրանսայի : ... հաշտութեան պայմանները եւ ... կոչեցին Արտաքին Նախարար– ... Խորհուրդը՝ հաշտութեան վերա– ... ծրագրով զբաղելու համար : Այս ... մասնակցելու հրաւէր ստացան ... Ֆրանսա եւ Չինաստան, որոնք մինչ ... կը պահուէին մեծ դաշնակից– ... ժողովներէն :

... մէջ էր, որ Սթալին առա– ... ներկայացուց Խորհրդ. Միութեան ... ենթարկել Վոսփորի եւ Տար– ... նեղուցները եւ անոր վերադար– ... հայկական երկու նահանգները — ... ու Արտահանը. Սակայն չատ ... այս պահանջներուն վրայ, երբ ... ու Ամերիկա մերժողական պա– ... տուին : Մանաւանդ Անգլիա չէր ..., որ Ռուսիա իր թեւարկութեան ... Սեւ Ծովէն Միջերկրական

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆՔ ԹՌՉԻԼ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկեան օդանաւի միջադէպէն ի վեր, Խորհրդային Միութեան եւ Մ. Նա– հանգներու յարաբերութիւնները խան– գարուած են :

Սպիտակ տունը մօտէն կը հետեւի «Իւ 2»ի միջադէպին ու յատկապէս ճշդել կ՚ուզէ անոր ազդեցութիւնը՝ Վերին ժո– ղովին վրայ :

Ինչպէս յիշած էինք Ամերիկայի արտա– քին նախարարը՝ Հերթըր յայտարարու– թիւնով մը բացատրած էր թէ զօրչափ ի– րականութիւն չէ դարձած միջազգային հսկողութիւնը ու ցորչափ « անակնկալ» յարձակում մը գործելու կարելիութիւնը կայ, Ամերիկայի պարտականութիւնն է աչալուրջ գտնուիլ եւ հսկողութեան տակ առնել՝ Խ. Միութիւնը :

Ուրիշ խօսքով Մ. Նահանգները պիտի շարունակեն լրտեսական օդանաւեր ղրկել Խորհրդային Միութեան վրայ :

Խրուշչեւ զգուշացուցած է Արեւմուտքը ու շեշտած թէ Խ. Միութիւնը ձեռքերը ծալած պիտի չնստի : Փոխադարձութիւնը անխուսափելի պիտի ըլլայ եթէ Ամերի– կա յամառի քննիչ օդանաւեր ղրկել՝ Խ. Միութիւն :

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը՝ Կրոմիքօ բողոքագիր մը ներկայացուցած է Մոսկուայի Ամերիկեան դեսպանին :

Մանրամասն Թուեալ է ... Մայիս 1ին վար առնուած ամերիկեան օդանաւին միջադէպը՝ Մոսկուա կը յայտնէ թէ«այս պայմաններուն մէջ խորհրդային կառա– վարութիւնը հարկադրաբար խիստ հրա– հանգ պիտի տայ խորհրդային բանակին որպէսզի հարկ տեսած միջոցները ձեռք առնէ արգիլելու համար ամէն բռնաբա– րում որ կրնայ տեղի ունենալ օտար օդա– նաւերու կողմէ » :

Այս առթիւ բողոքագիրը կը շեշտէ թէ ամերիկացի օդանաւորդը պիտի դատուի « խորհրդային օրէնքներուն համաձայն» :

Ամերիկայի արտաքին նախարարը՝ Հերթըր պատասխանելով Խրուշչեւի բա– ցատրութիւններուն յայտարարած է թէ հոչ մէկ կասկած որ Մ. Նահանգները տէր պիտի կանգնին դաշնակիցներուն հան– դէպ իրենց ստանձնած պարտաւորու– թիւններուն » :

Մինչ Մոսկուա եւ Ուաշինկթըն կը շա– րունակեն դիրք ճշդել, Ամերիկացի՝ ձոն– սըն, հնարիչը վար առնուած «Իւ 2» սա– ւառնակին դիտել կու տայ թէ Մայիս 1ին Սվերտլովսի մօտ զարնուած սաւառնակը՝ «Իւ 2»ն չէ այլ ուրիշ սաւառնակ մը : Ա– մերիկացի մասնագէտը որ քննած է բա– ցատրուած լուսանկարները կը յիշէ իր կասկածին տուն տուող մասնայատուկ պատճառները :

Միջազգային դէտերը համոզուած են որ դէպքը կազմակերպուած էր՝ Խ. Միու– թեան կողմէ յատուկ նպատակներով : Փաուըրս, գերի ինկած ամերիկացի օ– դանաւորդը, հաւանաբար Խ. Միութեան հաշւոյն աշխատող գործակալ մըն էր :

Մաքմիլըն, Անգլիոյ վարչապետը անձ– նական նամակ մը ստացած է՝ Խրուշչե– ւէն :

Լոնտոն կը խուսափի խօսիլ նամակին պարունակութեան մասին : Կը թուի սա– կայն, թէ Խրուշչեւ առաջարկ ներկայա– ցուցած է ամերիկեան օդանաւի միջա– դէպը քննութեան ենթարկել, յառաջի– կայ Վերին ժողովին : Դոնփակ նիստի մը ընթացքին : Հաւանական է որ Մաքմիլըն համաձայն գտնուի :

× Այուպ Խան, Փաքիստանի նախագա– հը անդրադարձած է Խրուշչեւի սպառնա– լիքին ու այս առթիւ յայտարարած է.

1.— Դաշնակից ըլլալով Մ. Նահանգ– ներուն, իր երկրի օդակայանները Մ. Նահանգներու տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուին :

2.— Եթէ քննութիւնը ցոյց տայ թէ խնդրոյ առարկայ օդանաւը Փաքիստանէն ճամբայ ելած է, միջոցներ ձեռք պիտի առնէ որ նման միջադէպեր չկրկնուին

× Թուրքիոյ պաշտօնական շրջանակ– ները դիտել տուած են թէ «Թուրքիա վարժուած է Խ. Միութեան սպառնալիք– ներուն » :

× Նորվեկիոյ մամուլին համար ամե– րիկեան օդանաւին միջադէպին շահագոր– ծումը Ռուսերուն կողմէ, մաս կը կազմէ ջլատարտին :

Նպատակը պարզ է : Շփոթութիւն եւ խառնակութիւն ստեղծել վերին ժողովի նախօրեակին :

× Մոսկուայի «Կարմիր Աստղ»ին հա– մաձայն Փաուըրս դրամի համար է որ լըր– տեսութիւն կ՚ընէ : Յայտարարած է որ մեծ ամսավճարներն են որոնք զինքը հրա– պուրեցին եւ ուղեց գաղտնի սպասարկու– թեան մէջ մտնել : Խորհրդային թերթը կը շարունակէ «իր ախորժակին գոհա– ցում տալու համար հայրն ու մայրը ծա– խելու պատրաստ է : Ահա, այս ձեւով է որ դրամատիրական վարչաձեւը կը դնէ մարդոց պատիւը, խիղճը եւ կեանքը » :

× Զորեքշաբթի օր ժամը 2ին Մոս– կուայի Կորքի մարզադաշտին մէջ պիտի ցուցադրուէր ամերիկեան օդանաւը եւ օ– դանաւորդը որ մամուլի ասուլիս մը պի– տի տար .... :

տանող ծովային ճամբան : Եալթայի մէջ Սթալին առիթը փախցուցած էր՝ պա– հանջելու 1914ի ռուսեւթրքական սահ– մանները :

Յաղթանակէն վերջ գումարուած այս առաջին ժողովին մէջ երեւան եկաւ դաշ– նակիցներու տարակարծութիւնը, որ եր– թալով պիտի խորանար :

1945 Սեպտեմբեր 11 — Հոկտ. 8 Ամե– րիկայի, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Խ. Մի– ութեան արտաքին նախարարները Լոն– տոնի ժողովին մէջ չկրցան համաձայնիլ Գերմանիոյ եւ իր արբանեակներուն հետ կնքուելիք հաշտութեան մասին : Նոյն տարուան Դեկտեմբերին Մոսկուայի մէջ կրկին գումարուելով որոշեցին 1946ի գարնան Փարիզի մէջ գումարել հաշտու– թեան ժողովը :

Մեծ յոյսեր դրուած էին այս խորհըր– դաժողովին վրայ :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեց Պ. Օ. Փիլիկ– եան, քիմիագէտ, որ Պէյրութի մէջ կը վարէ առաջնակարգ լաբորաթուար մը՝ ընկերակցութեամբ Մարկ Տօնիկեանի : Պ. Փիլիկեան իր ազգականներուն այցե– լութիւն տալէ ետք Ֆրանսայի մէջ (Ս. Էթիէն), կը վերադառնայ Պէյրութ :

ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ...

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՄԷԹ ԻՆԷՕՆԻԻ տեսակցութիւն մը տուած է Թուրքիոյ Սթանիա օրաթեր– թին : Լրագրողին այն հարցումին թէ «ե– թէ իսկապէս ժողովուրդը Հալէպին հետ է ինչո՞ւ 1950ի ընտրութեանց մեծամաս– նութիւնը դեմոքրատներուն քուէարկեց», Ինէօնիւ պատասխանած է.— Իշխանու– թեան բնական մաշումն է : Երկար տարի– ներէ ի վեր իշխանութեան գլուխն էինք : Տրամաբանական էր որ ժողովրդավար ձեւով ուրիշներ մեր տեղը գրաւէին : Հալէպի պարագլուխը հետեւեալ քննադա– տութիւնները կ՚ընէ կառավարութեան գործունէութեան շուրջ.— տնտեսական ձախող եւ ապարդիւն քաղաքականութիւն եւ ժողովրդավար ազատութեան պակաս, լրագրողներու ձերբակալութիւն եւ թեր– թերու գրաւում : Ինէօնիւ կը շեշտէ թէ շատ երկար պիտի ըլլար Ա. Մենտերէ– սի բոլոր մեղքերը թուել : Ինէօնիւ վըս– տահ է որ ընտրութեան պարագային Հալ– էպ կը յաղթէ :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ քննութեան առնե– լու վրայ է Սահմանադրութեան երկու յօդուածներու փոփոխութեան առաջարկը զոր կառավարութիւնը ներկայացուցած է : Նոր եւ վերամշակուած յօդուածները կը միտին Հասարակապետութեան մաս կազմող որոշ երկիրներուն (Մալի եւ Մատակասքար) փոխանձել որոշ իրա– ւասութիւններ :

Ընդդիմադիր հատուածը կ՚ուզէ որ այս մասին հանրաքուէ մը կազմակերպուի եւ հարցը քննուի Վերսայլի մէջ, յատուկ նիստի մը ընթացքին : Կառավարութիւնը աւելի պարզ եւ գործնական քայլեր կ՚ու– զէ առնել :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ չորս յանձնա– խումբերը ժողով գումարեցին, Չորեք– շաբթի : Արտաքին հարցերու յանձնա– խումբը քննութեան առած է միջազգային ներկայ կացութիւնը, յատկապէս ամե– րիկեան օդանաւի միջադէպը : Պաշտպա– նութեան եւ բանակի յանձնախումբը լը– սած է Ալժերիոյ զինուորական կացութեան շուրջ՝ ժարոյի զեկոյցը : Մատնտական պաշտամունքի բաժանումը պետութենէն քննող յանձնախումբը նշանակած է տե– ղեկաբեր մը : Զանազան արտադրութեանց վրայ սակերու դրութեամբ տուրքերու յանձնախումբը մշակած է աշխատանքի յայտագիր մը :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ հակիրաքեան ցոյցեր տեղի կ՚ունենան : Պատճառն այն է որ կարգ մը աղբիւրներու համաձայն Քասըմ քանի մը օրէն գնդակահարել պիտի տայ ազգայնականներ : Պէյրութի թերթերը կը գրեն թէ համայնավարները ճնշում կը բանեցնեն Քասըմի վրայ որ գնդակահա– րութեան հրամանը տայ :

ՆԻԿԵՐԻՈՅ անկախութեան շուրջ բա– նակցութիւններ տեղի կ՚ունենան Լոնտո– նի մէջ : Բանակցութիւնները պիտի տեւեն տասներկու օր ու քննութեան պիտի առ– նուի իշխանութեան փոխանցման պայ– մանները :

ՏԸՐՊԱՆԻ (Հարաւային Ափրիկէի Հանր.) շրջանին մէջ 2300 սեւամորթներ ձերբակալուած են :

«ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ» սահմանուած երկու արուեստական արբանեակներ պիտի ար– ձակուին Ամերիկացիներուն կողմէ. Վեր– ջին պատրաստութիւնները կը տեսնուին : « Սամոս » եւ «Միտաս » յաջողութեամբ արձակուելու պարագային պիտի կարե– նան աշխարհի բոլոր հողամասերը, լու– սանկարել : Ամերիկացիք կը ծրագրեն նա– եւ լուսնին ուղղութեամբ հրթիռ մը ար– ձակել :

« ԹՐԻԹՈՆ » , ամերիկեան հիւլէա– գարժ ընդծովեան միայն ներկու անգամ ջուրին մակերեսը ելլելով աշխարհի շըր– ջանը ըրած է (57.600 քլմ.) :

ՄԻԱՑՄԱՆ ԵՒ ԱՆՋԱՏՄԱՆ ԿԷՏԵՐ

●

Առաւել կամ նուազ չափով, գրեթէ ամէն հայ գաղութ կը տառապի փոխադարձ առերլութեան հոգեվիճակով մը, որ սակայն պայքարող կողմերէն ոչ մէկուն բարիք կը խոստանայ :

Ինչո՞ւ սակայն այս առեղծուած կիրքը՝ տարաղիր, տառապած բազմութիւններու մէջ :

Երբ կը հետեւինք Սփիւռքի հայ մամուլի գլխաւոր օրգաններուն, որոնք հակամարտ խմբակցութիւններու բերանը կը հանդիսանան, կը տեսնենք որ Սփիւռքի Հայութիւնը չհասկցող եւ իր կարողութեան ու իրաւասութեան սահմաններուն մէջ գտնուող շատ մը հիմնական խնդիրներու մէջ մտածումի նմանութիւն կայ :

Ասոնք այն հարցերն են, որ ինքնին կը հանդիսանան միացման կէտեր՝ խորապէս իրարմէ բաժնուած կազմակերպութեանց կամ քաղաքական հոսանքներու միջեւ :

Թուենք այդ հիմնական կէտերէն մէկ քանին, հիմնական՝ մասնաւորաբար արտասահմանի Հայութեան համար, որուն կը վերաբերի մեր խօսքը :

Հայ մամուլի բոլոր օրգաններն ալ համաձայն են, որ

Ա) Հայաստան եւ իր ժողովուրդը կը հանդիսանան Հայկ. Դատի լուծման եթէ ոչ միակ, գոնէ մեծագոյն ազդակը:

Բ) Պէտք է պայքարիլ նոր սերունդին հողեկան եւ բարոյական հայեցի դիմագծին սպառնացող, այլ խօսքով ապազգայնացման վտանգին դէմ :

Գ) Պէտք է պաշտպանել ու տարածել հայ մշակոյթի արժէքները նախ Հայութեան եւ ապա նաեւ օտար շրջանակներու մէջ :

Դ) Պէտք է ջանք չխնայել նոր սերունդին սորվեցնելու մեր մեծասքանչ լեզուն, առանց որուն արտասահմանը ոչ ընթերցող պիտի ունենայ եւ ոչ ալ գիր ու գրականութիւն :

Ե) Անհրաժեշտ է ունենալ ոչ միայն նախակրթարաններ, այլ նաեւ միջնակարգ վարժարաններ, որոնցմէ միայն կրնայ դուրս գալ հայ լեզուին, մշակոյթին ու պատմութեան քիչ թէ շատ հմուտ նոր սերունդ մը :

Զ) Անհրաժեշտ է պատրաստել իրենց ասպարէզին յարմար եւ կոչումին գիտակից հայ ուսուցիչներ, առանց անոնց գոյութեան մեր դպրոցները չեն կրնար ծառայել իրենց նպատակին :

Է) Հայ Եկեղեցին այսօր ալ կը շարունակէ ըլլալ ազգապահպանման ազդակ մը, հետեւաբար պէտք է ջանադիր ըլլանք պատրաստելու իրենց կոչումին արժանի եկեղեցականներ, որոնք իրենց ասպարէզին սահմաններէն դուրս չելլեն եւ ժողովուրդին մէջ կատարեն միարարի, համադրողի եւ ոչ թէ պառակտողի դեր :

Կը կարծենք, թէ ասոնք են այն գլխաւոր խնդիրները, որոնց բարեյաջող լուծումէն կախում ունի արտասահմանի հայ գաղութներուն ապագան :

Ինչպէս բսինք, գոհունակութեամբ կը հաստատենք այն փաստը, թէ այս հիմնական հարցերուն շուրջ տեսակէտի նոյնութիւն կայ գաղութահայութեան բաղկացուցիչ բոլոր տարրերուն մօտ :

Այսպէս ըլլալով հանդերձ, նոյն այդ հարցերուն շուրջ ցարդ կարելի չէ եղած համագործակցութիւն մը ստեղծել, իրրեւ հետեւանք քաղաքական հաշիւներու կամ գաղափարական տարակարծութիւններու, որոնք որեւէ կապ չունին վերոյիշեալ հարցերուն բարւոք լուծումին հետ :

Կան տարրեր, որոնք արտասահմանի իրենց գործունէութեան առանցք դարձուցած են Հայաստանի վարչաձեւին պաշտպանութիւնը :

Կը հաւաստուի, թէ Խորհրդային Հայաստանի նախագահ Գ. Շ. Առուշանեանի Ս. Փաւլօ այցելութեան առթիւ, հայրենակից մը հարց տուած է անոր, թէ արտասահմանի Հայերը ինչո՞վ կրնան օգնել Հայաստանի :

Առուշանեան պատասխանած է. — Հայաստան նիւթական կամ այլ օժանդակութիւններու պէտք չունի: Մեր միակ պահանջը ձեզմէ այն է, որ ՀԱՅ ՄՆԱՔ, մինչեւ որ հնարաւորութիւններ ստեղծուին հայրենիք վերադառնալու

Այս պահանջը, հայրենիքի մեծագոյն պաշտօնատարին կողմէ դժբախտաբար անլսելի մնաց ու կը մնայ : «Հայաստանասէր»ներէն շատեր հայրենիքին օգնելու լաւագոյն միջոցը կը նկատեն բոլշեւիկեան քարոզչութիւնն ու խորհրդային վարչաձեւին պաշտպանութիւնը :

Այս ախտաւոր մտայնութիւնն է, որ արգելք կ'ըլլայ համագործակցութեան :

Այս բոլորէն կը հետեւի, որ քաղաքական եւ կուսակցական խնդիրներ արգելք կը հանդիսանան գաղութներու մէջ ապազգայնացման դէմ հաւաքական եւ միասնական կազմակերպուած պայքարի մը:

Մենք ցոյց տուինք միացման կէտերը, որոնց շուրջ կրնան համախմբուիլ գաղութահայութեան բոլոր հայրենասէր եւ ազգասէր տարրերը :

«ԱՐՄԵՆԻԱ»

ՂԱԶԱՐՈՍ ԱՂԱՅԵԱՆ

Ղազարոս Աղայեան, ոչ միայն յայտնի բանաստեղծ եւ վիպասան մըն է, այլեւ հանրածանօթ մանկավարժ մը, որ իր գրական, դաստիարակչական ու ազգային բեղուն գործունէութեամբ՝ առաջնորդուած Խ. Աբովեանի եւ Մ. Նալբանդեանի յառաջդիմական գաղափարներէն, մեծապէս սատարեց հայ քաղաքական ազատութեան եւ նոր սերունդի հայեցի կրթութեան նուիրական գործին :

Ծնած 1840ին, Վրաստանի Բոլնիս Խաչին գիւղը, իր մանկութիւնը անցուցած է ծննդավայրին մէջ, ուր եւ ստացած է նախնական կրթութիւնը, ապրելով տունէ տուն շրջող հայ աշուղներու ազդեցութեան տակ : 1853ին, հազիւ տարի մը կը յաճախէ Թիֆլիսի Ներսիսեան դպրոցը, բայց ուսման իր պապակը դեռ լիովին չյագեցուցած՝ կը լքէ դպրոցը վերջնապէս, նիւթական անձուկ պայմաններու հարկադրանքէն :

Արհեստով գրաշար՝ ինքնազարգացմամբ հասնելով մտաւորական որոշ մակարդակի մը, ան մտերմութիւն կը հաստատէ Պերճ Պռօշեանի, Պետերբուրգի մէջ «Հիւսիս» շաբաթաթերթը հրատարակող բանաստեղծ Ռաֆայէլ Պատկանեանի եւ «Հիւսիսափայլ»ի խմբագիր Ստեփանոս Նազարեանի հետ :

Իբրեւ համեստ քերթող Ղ. Աղայեան Արեւելահայ գրականութեան մէջ հրապարակ եկաւ իր «աշուղաշունչ» բանաստեղծութիւններով, որոնց փառապսակը կազմեց Մովսէս Խորենացիի մէկ զրոյցէն առնուած իր «Տորք Անգեղ» խորագիրը կրող ժողովրդական գրաւիչ ոճով մանկական դիւցազներգութիւնը, որուն մէջ ցոյց կուտայ Պասքամեան Տորքի ազատութեան, մարդասիրութեան եւ հայրենասիրութեան վեհ գաղափարները :

Իր ինքնատիպ քերթուածներէն ոմանք կ'արտայայտեն 19րդ դարու ճնշուած ու կեղեքուած հայ իրականութեան տխուր պատկերը :

Նոյն ժամանակաշրջանի իր անկախութիւնը կորսնցուցած Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի տնտեսական եւ մշակութային յետամնաց դրութիւնը յատկանշող քերթուածներէն կը նշենք «Սերմնացան»ը եւ «Ճախարակ»ը, որոնք իրենց բովանդակութեամբ իրապէս շօշափելի եւ տեսանելի փաստերով ցոյց կուտան տգիտութեան խաւարին մէջ անտեսուած հայ աշխատաւոր դանդուածներուն եւ աղքատ գիւղացիներուն արդար ընդվզումն անխիղճ բռնակալներուն դէմ .

Կարմիր օրս երբ սեւացաւ
Եւ պարտք մնաց թէեւ քիչ,
Պարտատիրոջ սիրտն էլ սեւացաւ
Եկաւ տարաւ ամէն ինչ :

Աղայեանի ստեղծագործութիւնը սերտ կերպով կապուած է իր դաստիարակչական եւ կրթական բազմամեայ գործունէութեան հետ: Ան գրեթէ իր բոլոր հէքեաթներուն եւ բանաստեղծութեանց մէջ նկատի առած է երիտասարդ սերունդին կրթութեան, դաստիարակութեան եւ ուսման վսեմ նպատակը՝ պարտա... չութեան գիտակցութեամբ .

Իր ստեղծագործութեանց մաս... «Արութիւն եւ Մանուէլ», ինչպէս «Երկու քոյր» վէպերը, եթէ ... սարեր Աբովեանի եւ Պռօշեանի վիպա... կան կարողութեան, այնուհանդերձ ... նոնք նոր էջ մը կ'աւելցնեն ... թուականներուն հայ խաւարամիտ ... քի, ծայրայեղ թշուառութեան ... ւած հայ գիւղի, անոր յետամնաց ... րութիւններուն եւ կոպիտ բարք... մասին, ...

«Քէօռօղլի» ժողովրդական դիւ... ներգութիւնը, որմէ մշակած է ... րեք հատուածներ՝ «Քէօռօղլին ... պան», «Քէօռօղլու թուրը» եւ ... օղլին կոյրանում», յատկապէս կը ... հայ եւ ատրպէյճանական կապը ... «Բաժանութիւն» պատմուածքին, Աղայեան կը փորձէ ցոյց տալ ... նահապետական յարաբերութեանց ... փոխումը՝ իբրեւ հետեւանք նոր ... սական ընկերային նպաստաւոր պայմ... ներուն :

Իր գրական ստեղծագործութեան ... կարեւոր տեղ կը գրաւեն նաեւ յատ... սութեամբ, բարիին վերջնական յաղթ... նակով եւ կեանքի բազմափորձ իմաստ... թեամբ յօրինուած հէքեաթները ... ունին դաստիարակիչ բնոյթ :

Հայ մանկավարժական միտքի ... դացման տեսակէտէն մեծ լուսաւորիչ... րու ուսեչղթան կազմող Խաչատուր ... բովեանի, Ստ. Նազարեանի, Միք... Մանդինեանի, Յարութիւն Մուրատ... Ռեթէոս Պէրպէրեանի, Յովհաննէս ... լեանի եւ ուրիշներու շարքին կարել... դասել նաեւ Ղ. Աղայեան, որ իր բազմ... վաստակ կրթական գործունէութեամբ ... իր անձով կը համարուի մեր ... դաստիարակներէն մէկը :

Թէպէտեւ դպրոց չտեսնող ան, ... կայն, իր մանկավարժական հմտութ... ու փորձառութեամբ բազմաթիւ սեր... ներ կրթեց: Անոնց մէջ ... ներշնչելով սէր դէպի աշխատանքը ... եւ ուժեղ կամքի տէր ... դառնալու տենչը :

Աղայեան իր ինքնատիպ, ... կան եւ մարդասիրական բնաւորութ... ինչպէս նաեւ իր մանկավարժական ... դութիւնը ի սպառ դրաւ հայ ... Փիլիպպոսպէս, ... պէս զարգացնելու վսեմ գործին

Իբրեւ ուսուցիչ, դաստիարակ եւ ... սուչ, ան 1870էն ի վեր գործեց ... խայի, նախկին Ալեքսանդրապոլի ... ւանի, Շուշիի, Թիֆլիսի եւ ... մէջ, յայտնաբերելով մանկավարժ... րացառիկ հմտութիւն :

Մանկական գրականութեան ... թաց, Աղայեան հեղինակած է ... նի մը դասագիրքեր՝ «Ուսումն ... լեզուի», «Արեւիկ» եւ «Այբբենա...», որոնք այդ ժամանակաշրջանին ... տասխան՝ մտաւոր սնունդ ջամբեր...

ԱՆԻ
ԱՆՑԵԱԼԻՆ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Առանց շրայլութեան զարդերը կ'արժեքաւորեն ճարտարապետութեան գծերը: Հիւսքերով եւ վարդակներով զարդարուած ցցուակներ, ողորկ կամ ոլորածոյ զարդեր կը շրջապատեն բացուածքները: Եւ վերջապէս, կոնին ծայրը ծածկուած է երկրին արտադրութիւնը եղող թուխ եւ մանիշակագոյն տաշուած հրաբխային քարերով: Մատուռին պատերուն վրայի արձանագրութիւնները ցոյց կուտան, թէ ան շինուած է Պահլաւունիներու նշանաւոր տոհմին կողմէ՝ իբր ընտանեկան դամբարան: Ուրիշ ոչինչ ենթադրել կուտայ զայն կառուցանողներուն սկզբնական գիտաւորութիւնը: Ներսը պատերը մերկ են, եւ կողակները պարապ :

Սուրբ Փրկիչ եկեղեցին, մէկ դար վերջը կառուցուած, սարահարթին միւս եզերքը, տարբեր ուրուագիծ մը ունի : Դարձեալ կեդրոնական յատակագիծով եկեղեցի մըն է, հիմը կլոր, բայց կոյր կամարաշարքին զարդարանքը բացուած չէ եռանկիւնաձեւ այն բարձր խորշերով, որ դուրսի կողմը կան եւ ցոյց կուտան որմախորշերու եւ կողակներու բաժանումը: Եւ բազմերանգ թմբկաձեւ գագաթը, զարդարուած նուրբ սիւներով, ու վերջին

Տիգրան Հոնենցի Ս. Գրիգոր եկեղեցին: Հարաւային պատին մէկ անկիւնը: ԺԳ. դար:

մեծ գմբէթը զուրկ տաշուած քարերով կոնէն, այս եկեղեցիին կուտայ աւելի Արեւելեան երեւոյթ մը, քան՝ հնագարեան հայկական յիշատակարանները : Իր պատմութիւնն ալ նմանապէս աւելի բարդ է: Սկսուած 1034 – 1036ին, Յովհաննէս Սմբատ Թագաւորին խնդրանքին վրայ, պատսպարելու համար Իրական Խաչին մէկ բեկորը (1913ին հող գտնուեցաւ մարմարի կտոր մը ճոխ կերպով քանդակուած, որ նշխարատուփի մը մէկ մասն էր, առհմանուած հաւանաբար պահպանելու այդ թանկագին նշխարը) ան բաղմիցս նորոգուեցաւ եւ իր գմբէթը աւարտեցաւ 1342ին :

Քանի մը տարի առաջ, այս եկեղեցին ճեղքով մը երկուքի բաժնուեցաւ եւ այժմ ճարտարապետական ուսումնասիրութեան մը համար պատրաստուած հերձապատկերի մը երեւոյթն ունի: Խախուտ հաւասարակշռութեամբ դեռ կանգուն մնացած կէսը յառաջիկային փլչելու վտանգին մէջ է, եթէ շուտով դարման մը չըգործադրուի: Արեւելքի քրիստոնեայ արուեստի գլխաւոր յիշատակարաններէն մէկը կրնայ անհետանալ այդ փլուզումով :

Տիգրան Հոնենցի գեղեցիկ եկեղեցին, շինուած է Ախուրեան գետը իջնող զառիթափին վրայ, այն կամուրջներուն մօտ, որոնք Անիի հարստութիւնը ապահովեցին՝ կարաւաններուն առեւտրական անցքը դառնալով: Վրացական եկեղեցի մըն է, այն շրջանէն ուր քաղաքը, գրեթէ ինքնավար, ունէր առեւտրական եւ գեղարուեստական կարեւոր գործունէութիւն մը: Կառուցուած 13րդ դարու սկիզբը՝ ուղղափառութիւնը ընդունած հայ ճարտարապետի մը կողմէ, մայր տաճարին երեւոյթն ունի, բայց ուրուագիծը աւելի թեթեւ է իր բարձր թմբկաձեւ գագաթով, գմբէթը ծածկուած է այդ շըրջաններու յատկանշական սուր տանիքով եւ արտաքին պատերեւները երեւոյթով նուազ խիստ են : Կոյր կամարաշարքին վրայ կը գտնուի հարթաքանդակ ... պտուղներու մէջ տերեւներ եւ ... ներ, գիրար դիմագրաւող կամ ... դող աքաղաքներ, բազէներ, փասիան... սիրամարգներ, յուշկապարիկներ ... այծեր եւ արջեր, հրապուրիչ ... ներ կը ստեղծեն պարսկական ... նման անոնց որ կը տեսնուին 13րդ ... փղոսկրէ արկղիկներու վրայ. Ար... տաւէքին համար այնտեղ կան ... նակներ յապաղած հայ քաղաքակր... թեան բազմակողմանիութեան, ... զարնակներու յատուկ չինութեան ... ուեստը կ'ենթարկուի Պաղստին ... արաբական նորաձեւութեան. ... տարրեր կը յիշեցնեն աւելի հեռաւ... զաքակրթութիւններ, ... արուեստը, Հնդկաստանի եւ Ծայր... Արեւելքի արուեստը : Աւկիւնաքար... վրայ երկու չինական վիշապներ ... կը դիմագրաւեն: Սելճուկ Թուրք... րենց արշաւանքներով բերած են ... խորհրդանշանները, թէ պարզապէս ... յիշեցնեն խաղաղութեամբ ներածուած ... նական մետաքսները, որոնք կը ծախ... ին եւ կը փոխանակուէին Անիի մէ...

Ներսը, մեծ եւ միակ առանց ... բէթը ծածկուած են 13րդ դարու ... կան որմնանկարներով :

Մ. եւ Ն. ...

(4 Շար.)

ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳՈՐԾԸ

Այն իրիկուն կնոջս ըսի․
— Դրամը նորէ՞ն չբաւեց, Մարգրի՛տ։
— Ամէն բան սուղ է։ Նեստոր, սուղ է, պատասխանեց ան։ Ցեռոյ՝ ծխած դրամը ու բան մըն էր։ Քառնոցով մը ի՞նչ կ'ուզէիր որ ընէի։ Եւ, դեռ տղաքը կօշիկ կ'ուզեն, տանտէրը անցած երկու ամիսներու վարձքերը կը պահանջէ, կաթնավաճառը ալ կաթ չի բերեր եւ ամէն օր շոմին ու խօսք է կերածնիս.
…, ո՞ւր պիտի յանգի այս տագնապը։ Գործերը պակսեցան, ծախքերը բազմապատկուեցան։ Եւ գլխուս ալ կան սա տղաները, որ երբեմն այսինչ բանը կ'ուզեն, երբեմն ալ՝ այնինչը։
Անճարակ ես, Նեստոր, կրկնեց կինս։ Ուրիշները ինչպէ՞ս գլուխ կը հանեն։ Բովինը՝ ոսկիներու մէջ կը լողայ։ Վիլիփը՝ դրամ կը դիզէ։ Վարինը՝ կ'ուտէ, կը խմէ եւ կը զուարճանայ։ Միայն մենք ենք որ կը տապկուինք եւ ծայրը ծայրին բերել չենք կրնար։
Անճարակը ե՞ս եմ։ Ծանր եկաւ այս խօսքը։ Մտքիս ըսի որ Մարգրիտին վրայ խոյանամ, մազերը փետտեմ, բայց, զսպեցի զայրոյթս։ Ինքնիրենս ըսի, կեցիր, նախ ծրագիր մը մշակեմ, տեսնեմ թէ ինչպէս կ'երթայ եւ երբ նորէն սկսիմ քսակին կաթն անգամ բերել, այն ատեն հետը կը խօսիմ։ Իրեն ցոյց կուտամ թէ ո՞վ է անճարակը։

×

Ծրագիրս պատրաստեցի եւ գործադրութեան դրի։ Բայց, Մարգրիտին բան չըսի։ Երբ տեսաւ որ կէսօրները գնումներով բեռնաւոր տուն կ'երթայի, հարցուց։
Ուրկէ՞ ճարեցիր։
Մէկ աչքս խփելով ըսի․
— Բացառիկ գործ գտայ։
Եւ երբ կէս գիշերը անց տուն դարձայ՝ խմած ու խառնխռլած, նորէն հարցուց․
— Ո՞ւր կը ալկոտայիր այս ժամուն։
Խորհրդաւոր կերպով նորէն աչքս գոցեցի եւ ըսի․
— Բացառիկ գործ գտայ։
Մինչեւ որ, գիշեր մըն ալ, կամ աւելի ճիշդ՝ առաւօտ մօտ – տեսայ որ աւելին կոթին փայտը ձեռքը՝ ինծի կը սպասէ։
— Ծօ, անշնորհք, ո՞ւր էիր, ըսաւ ան։
— Բա – բա – բաա – ցա – ցա – ռիկ գո – գո – գործ, պատասխանեցի թոթովելով։
— Հապա ո՞վ էր գինետունի զաւաղանի պէս բարակ, երկար այն կինը, որուն հետ երէկ տեսեր են քեզ։
Բա – բա – բաա – ցա – ռիկ գո – գործ, ըսի նորէն։
— Իսկ այն մի՞ւսը, երեք հարիւր օխանոց գինիի տակառի նմանող գիրուկ կնիկը, որուն հետ այս գիշեր ժամը ութին թաքսի մտեր ու գացեր ես։ Ան ո՞վ էր։
— Բա – բա – բաա – ցա – ցա – ռիկ գո – գործ, ըսի կրկին։
— Ծօ, ինչ բացառիկ գործ կը հոլովես ինծի, ըսաւ Մարկրիտս եւ ծաղկաման մը վերցնելով չպրտեց գլխուս։
Միայն ծաղիկ չկար ծաղկամանին մէջ։ Ջուր ալ կար։ Եւ երբ ջուրը երեսիս թափուեցաւ, քիչ մը սթափեցայ եւ կըրցայ բացատրել խնդիրը։
— Ինծի մտիկ ըրէ, պուպրիկս, ըսի։ Դուն չէի՞ր որ ըսիր թէ անճարակին եւ ծոյլին մէկն եմ։ Ես ալ որոշեցի քեզի ապացուցանել՝ թէ չեմ։ Աթէնքի արհեստաւորներու ցանկը աչքէ անցուցի, տեսնելու համար թէ՝ ո՞ր խանութներու տէրերը կիներ են։ Եւ գտայ մսավաճառուհի մը — այն նիհար ու երկար կինը — եւ գործը եփեցի հետը։ Հիմա՝ Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը անոր հետ կ'երթամ՝ կ'ուտեմ – կը խմեմ եւ առանց դըրամի տան միսն ալ կ'ապահովեմ։ Գտայ նաեւ նպարավաճառուհի մը, — այն գիրուկը, տակառակազմը — եւ անոր հետ ալ գործը չոկեցի։ Երկուշաբթի եւ Հինգշաբթի օրերը անոր հետ կ'ուտեմ-կը խմեմ եւ տան նպարեղէններն ալ ձրի կը բերեմ։ Եւ քանի որ ազատ քանի մը օր ալ կ'աւելնայ՝ կը մտածեմ գտնել բանջարավաճառուհի մը, ձկնավաճառուհի մը եւ դերձակուհի մըն ալ, որպէսզի ձրի բանջարեղէն, նպարեղէն եւ մեր տղոց ձրի հագուստ ապահովեմ ...
— Լաւ, հետը կը հաշուակցինք վաղը, ըսաւ կինս։

×

Յաջորդ օրը — Ուրբաթ էր — ոչ մսավաճառուհիին եւ ոչ ալ նպարավաճառուհիին հետ ժամադրութիւն ունէի։ Ուստի, կանուխ գացի տուն։ Ներս մտայ եւ ի՞նչ տեսնեմ։ Կինս անթերի հագուած - սըքուած, դուրս ելլելու կը պատրաստուէր։
— Ասանկ ո՞ւր բարով, հարցուցի ես։
— Բացառիկ գործ, պատասխանեց ան, խորհրդաւոր կերպով փակելով մէկ աչքը։
— Այսի՞նքն, յարեցի ես։
— Որոշեցի քու սիսթեմին հետեւիլ։ Բաւական ատեն է որ, տանտէրը եռեւէս կը դառնայ։ Ուստի, որոշեցի հետը դուրս ելլել այս գիշեր։ Ձրի պիտի ուտեմ – խըմեմ եւ տան վարձք ալ պիտի չվճարենք։

×

Աւելորդ է ըսել՝ թէ ոչ միայն չձգեցի որ դուրս ելլէ, այլ նաեւ՝ այդ օրուընէ փոխեցի տունս։ Մարգրիտին սիրտն ալ հանդարտեցնելու համար, փոխեցի թէ՝ մսավաճառս եւ թէ նպարավաճառս եւ դադրեցուցի բացառիկ գործերս։
Անշուշտ, շուտով պիտի վերսկսին շոմինով բրինձը եւ խոտը եւ նաեւ տըրտըռոցները, բայց, պէտք են անոնք ալ, որպէսզի միօրինակ չսահի կեանքը։

ՖԱՆԻՍ ՔԼԷԱՆԹԻՍ

նի մը սերունդներու։
Աղայեանի մանկավարժական գործունէութիւնը կ'ընդհատուի 1895 – 1898ին, իր հակացարական գաղափարներուն պատճառով, սակայն, աքսորէն վերադառնալէն ետքը, միեւնոյն երիտասարդական կորովով շարունակեց իր սիրած ու պաշտած ուսուցչական պաշտօնը մինչեւ 1911. երբ վերջնականապէս փակեց իր աչքերը Թիֆլիսի մէջ։
Ղ. Աղայեան պատկառելի մանկավարժը, ոչ միայն հայրենասիրական ոգիով ու համամարդկային զգացումներով դաստիարակեց բիւրաւոր սան – սանուհիներ, այլեւ իր գրական ու հանրային անդուլ գործունէութեամբ ծառայեց միշտ հայ ժողովուրդի բարօրութեան։

Թ. ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մայիս 5ին աւարտեցան Ֆրանսայի Ադատ Դպրոցներու ընկերակցութեան կազմակերպած միջ – դպրոցական ախոյեանական մրցումները։
Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի աշակերտութիւնը, 1959 – 1960 ուսումնական տարեշրջանի ընթացքին, մասնակցած է ձեռնագնդակի (հէնտ – պոլ) մըրցումներուն, կրտսերներու (քատէ), փոքրերու (մինիմ) եւ Բենիամիններու (Պենժամէն) խումբերով։
Փայլուն յաղթանակներէ ետք, երեք կարգերը շահած են իրենց համապատասխան կարգերու ախոյեանական մրցումները եւ արժանացած Փարիզի երեք յաղթանշան բաժակներուն։
Կրտսերներու խումբ․—13 մրցումի վըրայ 12 յաղթանակ, 270 կէտով 99ի դէմ։
Փոքրերու խումբ․ — 10 մրցումի վրայ 9 յաղթանակ, 176 կէտով 52 դէմ։
Բենիամիններու խումբը անպարտելի մնացած է իր 14 մրցումներուն մէջ եւ 253 կէտ արձանագրած է 31ի դէմ։
Ինչպէ՛ս չհպարտանալ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանով որուն աշակերտութիւնը՝ մարզական գետնի վրայ ալ, այնքան բարձր եւ միշտ աւելի վեր կը պահէ հայ անունը։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԻՏԷ՞Ք ԹԷ ...

Երբ մանրադիտակով քննուի, ածուխը կարմիր, սրճագոյն, դեղին կամ սեւ կ'երեւայ։

×

Կարգ մը արեւադարձային երկիրներու պարտէզներուն մէջ, որդերը մինչեւ երկու մեթր երկարութիւն ունին։

×

Ասկէ 65 տարի առաջ, 1895ին, ամբողջ Միացեալ Նահանգներու մէջ միայն չորս ինքնաշարժներ կային. իսկ 1904ին, Քանսաս Սիթիի մէջ կային երկու ինքնաշարժներ, որոնք իրարու զարնուեցան օր մը։

×

Պէյզ – Պոլը Ամերիկացիներու ազգային խաղն է եւ երբ Ուաշինկթընի մէջ մեծ մրցում մը տեղի ունենայ, Խորհրդարանը իր նիստը կը դադրեցնէ՝ որպէսզի երեսփոխանները մրցումին հետեւին։

×

Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ քրիստոնէական առաջին եկեղեցին շինուեցաւ 1525ին, Սպանացիներու կողմէ, Մեքսիքօ Սիթիի մէջ Ածաքներու հին մէկ տաճարին քարերով։

×

Խորհրդային գիտնականներ, Բեւեռային ծովուն, Խաղաղական Ովկիանոսի եւ Սեւ Ծովուն մէջ երեւան հանած են մանրակազմ կենդանիներ, որոնք մասամբ կենդանիի եւ մասամբ ալ բոյսի յատկութիւններ ունին եւ երեւան հանուած են երկու հարիւր մեթրէն հինգ հազար մեթրը խորութեան մէջ։

×

Շիքակոյի մէջ գործածուիլ սկսած են դրամ փոխող ինքնագործ մեքենաներ, որոնք անկարելի է որ խաբուին եւ կեղծ դրամներ առնեն։ Երբ մէկը կեղծ դրամ մը նետէ մեքենային մէջ, բարակ խողովակէ մը անմիջապէս թունաւոր կազ մը դուրս կուգայ։

×

Փարիզի ընդերկրեայ երկաթուղիի տնօրէնութիւնը վերջերս սկսած է հականեխումի հոտաւէտ միջոց մը գործածել՝ չէզոքացնելու համար գինիի եւ սխտորի անհաճոյ հոտերը։

ՄԵՐ ՎԱՐԺԱՊԵՏՆԵՐԸ

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

Ամէն Հինգշաբթի, դասասկիզբը ծանուցանող զանգակէն հինգ վայրկեան առաջ, անպատրաստները կ'աճապարէին ապաստանիլ դասարանին հեռաւոր ու անչմարելի անկիւնները, մինչ ուրիշներ, գրածնին կարդալու մարմաջով, կը գրաւէին անոնց լքած դիրքերը, աղմկելով, կռուելով, իրար հրելով։
Խաղաղութիւնը եւ կուգար դասարան, երբ ներս կը մտնէր եթէ ոչ կլորիկ, գէթ գիրուկ ու ամրակազմ մարդ մը, բարի դէմքով ու հաստատ քալուածքով։
Դուրսի աշխարհը Օշական անունով կը ճանչնար զինք, մենք՝ «Մենծ Աղա»։ Ուսուցչական սեղանին առջեւ «բարի լոյս» մը կը նետէր ոտքի վրայ սպասող տղոց՝ եւ, իր ժպտող աչքերը պտըտցնելով անոնց վրայ, կ'ըսէր որ նստին։ Իր խոշոր մարմինը տեղաւորելով աթոռին վրայ, որ ցաւագինօրէն կը ճռճռար, խօսք կ'ուղղէր առաջին տղուն․
— Եղ նայիմ, «մենծ փիլիսոփայ», ո՞րտեղացի ես։
— Մշեցի։
— Մուշը կը յիշե՞ս․ քանի՞ տարի է անկէ հեռանալդ։
— Վեց տարի։
— Քաղքէ՞ն ես։
— Ոչ, գիւղերէն։
— Հելէ առոր գեղ ըսէ։ Ձեզի խրատ՝ բոլոր անոնք, որ գաւառացի են, թող գիւղի տեղ գեղ գործածեն։ Կարդա՛։
— «Վերջալոյսի պատկերներ»...
— Ա՛յ, ի՛նչ շողշողուն վերնագիր է․ քալէ։
— «Իրիկուն է․ հորիզոնին վրայ արեւը մահին կը մօտենայ, մինչ նուաղկոտ ու մաշած ցոլքեր կը վէտվէտին ճերմակ ամպերու խառնիխուռն դէզերուն մէջ ոսկոզօ...»։
— Ծանրը, — կ'ընդմիջէ Օշական, — հերիք թամ բանաստեղծ է. ես ձեզի ըսած չե՞մ, որ պարզ գրէք, առանց սիւռի. սիւսը կը հասկնա՞ք։ Գրականութիւն ըրած ըլլալու համար մի գրէք. աշխատեցէք պարզ ու բնական ըլլալ. մի սարուիք չիք բառերու հրապոյրէն։ Շարունակէ։
— «Ոսկեզօծելով անհունին մէջ նիհար բազուկներու պէս վեր նետուող, մահիկաւոր մինարէներու երկար սիլուէթները եւ հեռաւոր հորիզոններու կապոյտին մէջ գծագրուող նոճիներու ստուերոտ պուրակները, որոնց մէջ ...»։
— Կեցիր, — կ'ըսէ Օշական, — ես շարունակեմ․ հաւանաբար թռչնոց խումբեր ... անոնց կապած քաղցր դայլայլիկներ ունին։
— Այո՛, միւսիւ։
— Գետինն անցնին այդ բոլորն ալ, նոճիներն ալ, թռչուններն ալ, պուրակն ալ։ Հիմա անցիր տեղդ եւ աշխատէ չըմոռնալ խրատներս։
— Միւսիւ, վերջը պարզ գրած եմ։
— Սկի՞զբը ինչու պարզ չէ․ սա նախարա՞ն է․ քալէ տեսնենք։
Ծեզճ տղան թաշկինակը կ'անցընէ ճակտին վրայէն, եւ քանի մը հատուած ցատկելով, կը սկսի կարդալ։
— «Գլխարկս գլուխս կը դնեմ ու հացիս ծրարը առած ...»։
— Կը բաւէ, անցիր տեղդ, — կը սրտնեղի Օշական, — գլխարկը ոտքերնիս չենք դներ, ոչ ալ կրնանք ուտել․ յետոյ՝ վերջալոյսին հացիդ ծրարով ո՞ւր կ'երթաս։ Այս սովորական ու անկապ բաները մեզի մի պատմեր․ ամէն մարդու տեսածն ու լսածը մեզ չի հետաքրքրեր․ աշխատէ նոր ու չըսուած բաներ ըսել։ Եթէ չես կրնար տեսնել զանոնք, գէթ նոր ձեւ մը գտիր, մանաւանդ գրէ տեսած եւ ապրած միջավայրէդ, այլապէս անօգուտ է այն ազատութիւնը, զոր ես ձեզի կուտամ նիւթերու ընտրութեան մէջ։ Բարեբախտ ես, որ Մուշի պէս տեղ մը ծնած ես։ Քեպապ դարձուցած չէ՞ք հոն։ Կրնա՞ս անոր բերնի ջուր վազցնող զոյնը, պուղերը, բրինձով լեցուած փորը կամ հնդկահաւի մը արքայական զիստը հրամցնել մեզի։ Ասոնք բացառիկ բաներ են։ Հացիդ ծրարը իր երկու կուտ ձիթապտուղով մի բաներ մեր առջեւ վերջալոյսներու տակ, լսեցի՞ր։ Անցիր տեղդ ու մի մոռնար խրատներս։ Ձեմ ըսեր, որ բոլորովին պարապ է գրածդ․ հոն քանի մը յաջող պատկերներ կան, բայց կորսըւած են ընդհանուր չփոթին մէջ։ Յաջորդը թող գայ։
Դեղնած ու ճլըզ տղայ մը կը բաժնուի սեղաններէն եւ տետրակը ձեռքը՝ կը սպասէ հարցաքննութեան։
— Դո՞ւն որտեղացի ես։
— Գում Գափուցի։
— Կարդա՛։
— «Պալըքճիները» ...
— Թամ գլխուն զարկիր․ հայտէ նայինք։
Ձկնորսներու առօրեայ կեանքէն առնուած հասարակ նկարագրական մըն էր սա տղունը, զոր կարդաց առանց ընդմիջուելու։
— Ինծի նայէ, տղաս, — կը խօսի Օշական, — գրածիդ մէջ ինչ որ գետնին վրայ է, կարելի է յաջողած համարել․ բայց քու ձկնորսդ թուղթէ շինուած է, հոգի չունի։ Յաճախ, բառ մը, խօսք մը՝ անոր բերնէն փրցուած, շատ աւելի բան կ'ըսեն մեզի, քան ամբողջ հատուածներ ու էջեր։ Ձե՞ս լսած, անոնք թոհաֆ խօսքեր ունին։ Հայտէ գնա, դուն աս ձուկը չես կրնար ուտել, փչոտ է։ Սուղ ձուկերու աղքատ յաճախորդներու կ'ըսեն ասանկ բաներ։ Յաջորդը գայ։

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(1 Շար․)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Պետրոս Զպուքճեան 30 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան Յ. Օհ-պաշեանի սրահին եւ 30 Ն. Ֆ. Գ. ԲԱԼԱՅ-ԵԱՆ սրահին ՄԵՆՏՈՐ ՏԷՐ ԳԷՈՐԳՈՅԻ եղերական մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Գառնիկ Քիլարճեան շնորհակալու-թիւն կը յայտնէ իր բոլոր ազգականնե-րուն եւ բարեկամներուն, որոնք իրենց այցելութիւններով մխիթարեցին զինքը իր հիւանդութեան ժամանակ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նոր Սերունդի օրը Մայիս 21ին, Անի-էոլի թաղապետարանի սրահը։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ
ՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 26ԻՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐ-ՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ։

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Երեք ուշիմ եւ աշխատասէր նոր աշա-կերտներու համար — վեց տարի շարու-նակաբար վճարելի — ձաւսնական նպաստ մը ստեղծուած է Սամուէլ Մուրատեան Վարժարանի Ընկերակցութեան կողմէն։

Ծնողները որոնք կը փափաքին հայե-ցի դաստիարակութիւն տալ իրենց զաւակներուն՝ բայց նիւթական միջոցնե-րը չունին ամբողջական թոշակը վճարե-լու, կրնան այդ նպաստէն օգտուիլ։

Պայմաններուն համար նամակով կամ հեռախօսով դիմել Տնչութեան։

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

SALLE GAVEAU
45, RUE LA BOETIE MÈTRO MIROMESNIL
Հինգշաբթի, 19 Մայիս, ժամը 21ին

Concerts Chouteau

ՍԷՆՖՈՆԻՔ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
Ղեկավարութեամբ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ
Փարիզի Հայկական Երգչախումբին
ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ

Յայտագիրը նուիրուած է հեղինակին գործերուն։ (Լերան վրայ, Աշնանային, Տատրագոմի հարսը)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳԸ
ԻԲՐ ՕՐԱԹՈՐԻՕ

Նուագախումբի, երգչախումբի, մեներգի եւ երգեհոնի համար
120 հոգինոց խումբի կողմէ։

Տոմսերու համար դիմել՝ Պարսամեան եւ Բալուեան գրատուները, եկեղեցւոյ դի-ւանատունը, երգչախումբի անդամներուն եւ Ա. Պարթեւեանի
14, Ռիւ Փըթի, Հեռ. Պոցարիս 99-22
Գին՝ 2.50, 4,50, 7, 9, եւ 10 Ն. Ֆ.

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի փակուին Մայիսի վերջ։

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13-14 եւ 18-20։ Անկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս Թռիւտէն 27-35։

5 Րիւ Մէյրան։

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մաս-նաճիւղերուն։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՔԱՂԱՔ, Տիկ. Թուբճեան, 4 Ռիւ Փարմանթիէ։

ՊՈՄՈՆ, Տիկ. Տօլպաշեան, 23 Պուլվար տը Պօմոն։

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ, Տիկ. Շալճեան։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Օր. ՍՈՆԱ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ
Պ. ԳԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Նշանուած

Փարիզ, 8 Մայիս, 1960

ՄԱՅԻՍ 28 Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մայիս 28, ժամը 21էն մին-չեւ լոյս, 6րդ թաղապետարանի սրահը։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ ետք։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ
43րդ տարեդարձը Վիէնի մէջ, Մայիս 28ին, շաբաթ օր։

THÉATRE DES CHAMPS-ÉLYSÉES

Մայիս 17ին, ժամը 20,30ին, ֆրանսա-կան ձայն-պատկերասփիւռ նուագահան-դէսի ձեւի տակ կ'ուտայ

ՄԱՐՍԷԼ ՏԸԼԱՆՈՒԱՅԻ
« ԱԲՐԱՀԱՄ ԵՒ ՀՐԵՇՏԱԿԸ »
(օփերա)

Գլխաւոր դերը կը կատարէ

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

Նուագախումբ՝

Orchestre National de la R. T. F.

Մուտքը հրաւէրով։ Դիմել՝
CENTRE PISTAURE
18 Rue François 1er

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր Բ. երեկոյթը՝ Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, 167, Rue Montmartre, au sous sol de la Casita

Պար, երգ, համեղ մթնոլորտ, Պերճար Տէտէճեան իր ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախում-բով։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10-30ին հոգեհանգստեան ձայնաւոր պատարագ՝ ԼԵՒՈՆ ԵՒ ՍՏԵՓԱՆ ԵՐԱԶԵԱՆԻ հոգւոյն համար, անոնց մահուան տարե-լիցին առթիւ։

Ողբացեալներուն յիշատակը յարգողնե-րէն կը խնդրուի այս ազդը իբրեւ հրաւէր նկատել։

ԼԻՈՆԷՆ ԼԱԼՈՒԷ ԵՒ ՆՈԹՐ - ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ՌՈՇ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՋԿՕՍՈՒՑԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յունիս 6ին, Հոգեգալուստի Երկու-շաբթին, զբօսացիկ ուխտագնացութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Լալուէ՝ գեղա-զուարճ տեսարաններով եւ բարեպաշտա-կան յիշատակներով լի Արտէշի այդ սըր-բավայրը։ Երթեւեկի փոխադրութեան ծախք կը նախատեսուի 10 Ն. Ֆ. մարդ գլուխ։

Նոյնպէս Յունիս 19ին Կիրակի ալ Նոթր - Տամ տը լա Ռոշ, փոխադրու-թեան ծախք հինգ Ն. Ֆ. մարդ գլուխ։

Արձանագրութիւններու համար դիմել Միքայէլ Վ. Մոմճեանի։ Տեղերը սահ-մանափակ ըլլալով՝ վերջին պայմանա-ժամ արձանագրութեան մինչեւ ՄԱՅԻՍ 15։

PIANOS

ՀԻՆ
ԳԻՆԵՐՈՎ
ՆՈՐ
ՎԻՃԱԿԻ ՄԷՋ ԴԱՇՆԱԿՆԵՐ

PANE

18, RUE RAMBUTEAU - Téléphone : ARC .22-14
Ամէն տեսակ նորոգութիւն
Դաշնակաւ
Կատարեալ աշխատանք
Զեղչեալ գիներով

PARIS

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԼԻՈՆԻ ՍԻԱՄԱՆԹՕ ԽՈՒՄԲԻՆ

Անմոռանալի Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ Մայիս 14, շաբաթ ժամը 21ին կը ներկա-յացնէ Հայոց պատմութեան անմոռանալի էջերէն՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ **ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ**

(Ողբերգութիւն 5 արար եւ 4 պատկեր)

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՄԻՀՐԱՆ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆԻ

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ եւ ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ԷՍՔԻՃԵԱՆԻ

Դիմայարդար՝ ԿԱՐՊԻՍ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ

6րդ թաղապետարանի սրահը Ռիւ տը Սէզ ԼԻՈՆ

ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո-միտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20-30ին, Ցոյներու սրահը։

Կարեւոր օրակարգ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արզութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժա-մը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կա-րեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինաս-եան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն։ Կը խնդ-րուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները։ Ներկայ պիտի ըլլան իր ներկայացուցիչները։ — ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէ այս Ուրբաթ ի-րիկուն ժամը 9ին։

Զաւարեան ենթակոմիտէն այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ ենթակոմիտէն այս Կիրակի առտու, ժամը 10ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս Կիրակի իրի-կուն ժամը 9ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան են-թակոմիտէի ընկերական ժողովը 14 Մա-յիս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորա-կան հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է. Կարե-ւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին նաեւ «Յառաջ» խումբի ընկեր - ընկերուհի-ները։

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի վար-չութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Կիրակի կէս-օրէ ետք ժամը 4ին դպրոցի սրահը։ Ըն-թացիկ պատգամաւորի եւ ընթացիկ հարցեր։

ՇՔԵՂ ՀԱՆԴԷՍ - ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Լիոնի Հայ Մշակութային ակումբին կողմէ։
21 Մայիս, Շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8-30ին, Սալ Ռամոյի մէջ.

PLACE SATHONAY, LYON

Միութեանս 40 հոգինոց երգչախումբը բեմին վրայ Ղեկավարութեամբ

ՅՈՎՍԷՓ ՎՐԴ. ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ

Ներդաշնակ երգերով։

Պիտի ներկայացուի « ՏԻԿԻՆԸ ԿԸ ՆՆՋԷ ... »

Յակոբ Աբրահամեանի, որուն կը մասնակցին — Սրբուհի Գզարենեան, Մանուկ Սերովբէ, Ռոստանիկ Գաբրիէլեան, Գէորգ Պառաւեան։

Գեղջկական պարեր, առաջնորդութեամբ՝ Տէր եւ Տիկ. Մութաֆեանի։

Կը մասնակցի երգիչ Բիւզանդ Ֆրնտըգեան (Փարիզէն)

Խնամեալ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի նաեւ

« ՎԵՑ ՈՒ ԿԷՍ ՊՈՐՏԻ ԺԱՌԱՆԳ ՄՆԱՑԱԾ ՄՆՏՈՒԿԸ »

Զաւեշտ մը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Մարթէն Օֆլազի

Մասնակցութեամբ Օր. Լեա Դաւիթեան Պ. Պ. Ստ. Զրաեճեան, Արթիւր Պիլէ-ճեան, Փօլ Փորթուգալեան, Ժաք Օրջանեան։

Տոմսերու գիներ.— Հրաւիրատոմս, Ա. կարգ 5 Ն. Ֆ., Բ. կարգ 3 Ն. Ֆ.

Ճնշումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի կանխաւ ապահովել ձեր տոմսերը եւ ճշդապահ ըլլալ։

ԳԱՐՈՒՆԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, պայծառ լոյս և ոսկի արեւ...

Գարունը կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ և ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e

Tél. : ARC. 26-61 Métro : (CHATELET - HALLES)

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հար-ուած ատաղձակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սենեկներու եւ վինի-լիք պատրաստութիւններու։ Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք։

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. — 18, RUE BREZIN, PARIS 14

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9ᵉ

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 13 ՄԱՅԻՍ
VENDREDI 13 MAI 1960

...րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8798 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4599

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ

Բ.

Խորհրդային Միութեան անհաշտ ընթացքը պատճառ դարձաւ, որ պատերազմի դաշնակիցները հետզհետէ հեռանան իրմէ՝ բաժնուելով երկու հակառակ ճակատներու — Արեւելք եւ Արեւմուտք. Երկաթեայ վարագոյր մը պիտի իջնէր երկուքին միջեւ :

Փարիզի Հաշտութեան ժողովը տեղի ունեցաւ Լիւքսէնպուրկի պալատին մէջ, ...ն Ապրիլ 25ին եւ տեւեց երեք ամիս, առանց դրական արդիւնքի մը յանգելու: Մոլոթով իր նշանաւոր «Նիէթ»ներով համաձայնութեան ո՛չ մէկ տրամադրութիւն ցոյց կուտար :

Այս ժողովին էր, որ Փարիզի «Թրքա- ... Դատի պաշտպան յանձնախումբ»ը յանձնարարութիւն — յուշագիր մը ներկայացուց քառասուն հազար ստորագրութիւններով, պահանջելու համար Ուիլսընեան սահմանները:

Ապա վերջերս Նիւ Եորքի, 1947 Մարտ Ապրիլին Մոսկուայի, նոյն տարուան Նոյեմբեր – Դեկտեմբերին Լոնտոնի մէջ խորհրդաժողովներ գումարեցին Զօրսերը միշտ ապարդիւն :

Մինչ այդ հետզհետէ կը ստեղծանար Պերլինի շուրջ պատերազմը, որ իր գագաթնակէտին պիտի հասնէր 1948 Յունիս 24ին, երբ բոլշեւիկները պաշարեցին Պերլինը, թոյլ չտալով որ դաշնակիցները ցամաքի ճամբով հաղորդակցին Գերմանիոյ նախկին մայրաքաղաքին հետ. Մինչեւ 1949 Մայիս 12 տեւեց պաշարումը, որուն ընթացքին հաղորդակցութիւնները տեղի ունեցան օդանաւերով:

Մոսկուայի այս որեւէ թշնամական քաղաքականութեան առջեւ արեւմտեան դաշնակիցները որոշեցին աւելի եւս սերտացնել իրենց յարաբերութիւնները : Եւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց գլխաւորութեամբ Խորհրդային Միութեան ծաւալապաշտական ձգտումներուն, 1949 Ապրիլ 4ին Ուաշինկթընի մէջ ստեղծեցին Ատլանտեան Ուխտը.

Յաջորդ տարին, 1950 Յունիս 25ին սկսաւ Քորէայի պատերազմը.

Դաշնակիցները աչք գոցած եւ զինեալ միջամտութիւն չէին բրած՝ երբ 1948 Փետրուարին բոլշեւիկները նուաճեցին [illegible] Չեխոսլովաքիան՝ զայն վերածելով Խ. Միութեան արբանեակ ժողովրդական հանրապետութեան. Հսկայ Չինաստանն ալ ինկած էր Մոսկուայի ազդեցութեան տակ :

Քորէան բաժնուեցաւ : Մ. Նահանգները որոշեցին զինեալ միջամտութեամբ արգելք հանդիսանալ Հիւս. Քորէայի բոլշեւիկներուն դէպի հարաւ յառաջխաղացման. ՄԱԿի ուժերը օգնութեան հասան Հար. Քորէայի բանակին : Երկար տեւեց պատերազմը : 1953 Յուլիսին վերջնական հաշտութիւն կնքուեցաւ. Յաղթած էր ՄԱԿը : Բոլշեւիկները [illegible] 38րդ զուգահեռականէն անդին. Անձ դրուեցաւ խորհրդային ծաւալման Հեռ. Արեւելքի մէջ :

Եւրոպայի մէջ երրորդ ուժ մը ստեղծելու ձեռնարկներ կատարուեցան 1949էն, երբ նոյն տարուան Ապրիլ 5ին ստորագրուեցաւ «Եւրոպայի Խորհուրդ»ի [illegible]. 1950 Մայիս 9ին Ռոպէր Շումանի կոչեց ածուխի եւ պողպատի համայնքութիւնը, որուն տնտեսական [illegible] Լիւքսէնպուրկի մէջ [illegible]. Յետոյ ստեղծուեցաւ Եւրոպա[illegible] պաշտպանութեան համաքաղաքանութիւ[illegible]. Ուրիշ ձեռնարկներ ալ յաջորդեցին [illegible], մինչեւ Հասարակաց Շուկան :

[illegible] Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ վէճի [illegible] յարաբերութեանց առարկայ դարձող [illegible] հարցերը կը վերաբերէին Գերմանիոյ, մասնաւորապէս Պերլինի ապագային, ինչպէս նաեւ սպառազինութեանց կրճատման, նոյնիսկ ապազինման : «Խաղաղ համակեցութեան» համար նախապայման կը նկատուէին այս հարցերը, որոնք ցարդ լուծում չեն գտած :

Վերջին ժողով մը գումարուեցաւ Ժընեւի մէջ 18 – 24 Յուլիս 1955ին : Կը մասնակցէին Այզընհաուըր, Բուլկանին, Իտըն եւ Էտկար Ֆօր : Ասոնք որոշեցին որ «Գերմանիոյ վերամիացումը տեղի ունենայ ազատ ընտրութեանց դրութեամբ, եւ գերման ժողովուրդի ազգային շահերն ու Եւրոպայի ապահովութիւնը երաշխաւորելու ձեւով » :

Այս որոշումը առ ի գործադրութիւն հաղորդուեցաւ Զօրսերու արտաքին նախարարներուն եւ ՄԱԿի ապազինման ենթա – յանձնախումբին : 1955 Հոկտ. – Նոյեմբերին Ժընեւի մէջ գումարուեցաւ արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովը, առանց եզրակացութեան մը յանգելու :

Տարի մը վերջ, 1956 Հոկտեմբեր – Նոյեմբերին Հունգարիոյ ազատատենչ ժողովուրդին յեղափոխութիւնը արեան մէջ խեղդուեցաւ, վարկաբեկելով Կրեմլինը աշխարհի առջեւ :

1958 Նոյեմբեր 10ին Խրուշչեւ դաշնակիցներուն ուղղեց իր նշանաւոր «վերջնագիր»ը՝ պահանջելով մինչեւ վեց ամիս պարպել Պերլինը, այսպէս Արեւմտեան գօտիէն դուրս պիտի վանուէր զիրենք եւ անջատ հաշտութիւն պիտի կնքէր Արեւելեան Գերմանիոյ հետ :

Դաշնակիցները պատասխանեցին անմիջապէս՝ թէ տրամադիր չեն տեղի տալու սպառնալիքներու առջեւ : Խրուշչեւ նահանջեց, յայտնելով որ Նոյեմբեր 10ի գրութիւնը « վերջնագրի » հանգամանք չունէր :

Այնուհետեւ հիմը դրուեցաւ դիւանագիտական անձնական հանդիպումներու նոր մեթոտի մը, — շրջուն դիւանագիտութեան : Ամէնէն առաջ Անգլիոյ վարչապետ Մաքմիլըն փութաց Մոսկուա : Խրուշչեւ գնաց Ամերիկա եւ Քէմփ Տէյվիտի մէջ տեսնուեցաւ Այզընհաուըրի հետ : Այս վերջինը այցելեց Լոնտոն, Փարիզ ու Պոն : Մաքմիլընէն վերջ Խրուշչեւ եկաւ Փարիզ : Ծետոյ Զօր. տը Կոլ գնաց Լոնտոն, Քանատա եւ Ամերիկա : Ցիշենք նաեւ Ատընաուըրի բազմաթիւ ճամբորդութիւնները :

Ցաղթանակէն 15 տարի վերջ տակաւին խաղաղութիւնը չէ հաստատուած աշխարհի վրայ :

Հակառակ բոլոր աննպաստ երեւոյթներուն, կը սիրենք յուսալ որ Մայիս 16ին գումարուելիք Վերին Ժողովը արդիւնաւէտ ըլլայ, յօգուտ խաղաղատենչ մարդկութեան :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՄՈՒԼԻ ԵՐԿՈՒ ԱՍՈՒԼԻՍՆԵՐ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԵՒ ԽՐՈՒՇՉԵՒ

Ամերիկեան օդանաւի միջադէպին շուրջ ջլամարտը կը շարունակուի : Մամուլի հերթական ասուլիսի ընթացքին՝ Նախագահ Այզընհաուըր դրաւոր, անդրադարձած է միջադէպին ու յայտնած է .—

Միացեալ Նահանգները նոր Փըրլ Հարպըրի մը վտանգը աչք չեն կրնար առնել, ուստի անհրաժեշտ է գիտնալ, կարելի եղածին չափ յստակ, այլ երկիրներու զինուորական ուժը որպէսզի առաջքը կարելի ըլլայ առնել անակնկալ յարձակումի մը :

Նման տպաւորութեանց գործունէութիւնը խիստ գաղտնի է : Այս տպաւորութիւնը կառավարութեան անմիջական հակակշիռին ենթակայ չէ, այլ մասնագէտներու : Կառավարութիւնը կը գոհանայ ցուցմունքներ ընելով :

Այս գործողութիւնները «անհաճոյ են, այսուհանդերձ անհրաժեշտ են» :

Բայց միջադէպը պատճառ չէ որ մոռցուին կարեւոր խնդիրները՝ զինաթափութիւն, Գերմանիոյ եւ Պերլինի հարցերը, Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութիւնները :

Այս առթիւ՝ Այզընհաուըր յայտարարած է թէ միշտ Մոսկուա երթալու պատրաստ է :

×

Կորքի հանրային պարտէզին մէջ, ուր ցուցադրուած է ամերիկեան «Իւ 2» վար առնուած օդանաւը Խրուշչեւ կարգ մը ուշագրաւ յայտարարութիւններ բրած է լրագրողներուն :

« Պիտի չուզէի Այզընհաուըրի կօշիկներուն մէջ գտնուիլ երբ Խ. Միութիւն գայ. բսած է .

«Ինչ կը վերաբերի Ամերիկայի նախագահին՝ Խ. Միութիւն այցելութեան, Խրուշչեւ բսած է «Փարիզի մէջ կը տեսնենք, եթէ երբեք պէտք է գայ թէ յետաձգէ իր այցելութիւնը » :

Խրուշչեւ Փարիզ պիտի գայ Մայիս 14ին : Ժողովէն երկու օր առաջ, որովհետեւ ամէն մարդու պէս Փարիզը սիրած է : Խրուշչեւ յայտարարած է նաեւ թէ սիրած է Ֆրանսայի ժողովուրդը եւ շատ գոհ մնացած է տը Կոլի հետ ունեցած խօսակցութիւններէն : Ինչ կը վերաբերի Այզընհաուըրի, վարչապետը չէշտած է «կրնայ գալ, բայց ի՞նչ պիտի բսէ ժողովուրդս երբ թեւերս բաց ընդունիմ մէկը որ լրտեսութիւն կ՚ընէ մեր գլխուն վրայ » :

Այզընհաուըրի եւ Խրուշչեւի ասուլիսները տեսակ մը գրոյց էին, ոչ սիրալիր, ոչ ալ բարեկամական :

Մթնոլորտը պայծառ չէ վերին ժողովի նախօրեակին : Ի՞նչ բանի մասին պիտի խօսին «Զօրսերը» : Ծանօթ է որ գլխաւոր հարցը ապազինումն էր : Բայց ինչպէ՞ս այդ մասին խօսիլ այս միջոցին : Մնաց Պերլինը, որ արդէն կնճռոտ հարց մըն է :

× Խորհրդային դեսպանատան երկու պաշտօնեաներ որոնք լրտեսութեամբ կը զբաղէին, ձերբակալուած են զուիցերական ոստիկանութեան կողմէ ու կառավարութեան որոշումով՝ արտաքսուած են : Երկուքն յանցանքի վրայ բռնուած են :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԱՄԵՐԻԿԱ՞ Կ'ԵՐԹԱՅ

Մարմարայի վերջին թիւը (Մայիս 10) կը տեղեկացնէ թէ Մայիսի կէսին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Միացեալ-Նահանգները պիտի այցելէ : Մարմարայի Նիւ Եորքի թղթակիցը կ՚աւելցնէ . —

« Մայիս 4ի առաւօտուն Նիւ Եորք հասած է Վեհափառ Հայրապետի կողմէ ստորագրուած հեռագիր մը որ կը տեղեկացնէ իր այցելութիւնը : Տակաւին որոշապէս յայտնի չէ Վեհափառին այցելութեան վերջնական օրն ու թուականը :

Ասկէ առաջ, Վեհափառ Հայրապետին գրկուած էր, այդ այցելութեան համար անհրաժեշտ վիզան, բայց Անոր ժամանման մասին որեւէ տեղեկութիւն չէ հաղորդուած ժողովուրդին, մինչեւ վերջնական կարգադրութիւն այդ պարագան գաղտնի կը պահուի :

Ընդհանրապէս կը տիրէ այն տպաւորութիւնը թէ, Նորին Ս. Օծութեան այս այցելութիւնը մօտէն կապ ունի Անթիլիասի ծանօթ հարցին հետ եւ Նիւ Եորքի մէջ ընդհանուր է այն լաւատեսութիւնը որով կը յուսացուի որ, որոշ կարգադրութիւններ կը կատարուին եւ կարելի կ՚ըլլայ որոշ եզրակացութիւններու յանգիլ » :

''ՅԱՌԱՋ''Ի ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑԻ

''ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ'' ՎԷՊԸ

Գրեթէ խօթը ամիսներէ ի վեր «Յառաջ»ի ընթերցողները կը հետեւէին Երուանդ Արմաքէշխանլեանի (Երուխան) « Ամիրային Աղջիկը » ընդարձակ վէպին :

Պոլսահայ եւ ամիրայական կեանքէ առնուած, այս վէպին ընթերցողները հետեւ ի հետ հետեւեցան բոլոր դրուագներուն :

Քանի մը օրէն «Յառաջ» պիտի սկսի արեւմտահայ գրող, բայց «Հայաստանի գրականութեան մէջ եւս ծանօթ Վահան Թոթովենցի շատ հետաքրքրական եւ գաւառական կեանքէ՝ առնուած մէկ վէպը, « Կեանքը հին Հռովմէական ճանապարհի վրայ» խորագիրը կրող, որուն միջավայրը գաւառը, Խարբերդը, եւ գործող անձերէն մէկն ալ՝ հեղինակը :

Վահան Թոթովենց, որուն մանկութիւնն անցած է նահանգին կուսակալանիստ քաղաքը, Մէզրէն, շատ կանուխէն հետեւած է գրականութեան, ուսուցիչ ունենալով Թլկատինցի եւ Ռուբէն Զարդարեանի պէս, տոհմային շունչով եւ խոէալով գրող գրագէտները, հարազատօրէն հետեւելով անոնց եւ շատ բան զգալի ընելով իր գրականութեան մէջ :

Բազմակողմանի է իր ստեղծագործութիւնը : « Կեանքը հին Հռոմէական ճանապարհի վրայ » վէպէն զատ, բազմաթիւ գործեր տուած է ան : «Հրկիզուած Թուղթեր», «Բաքու» ընդարձակ վէպը, «Բաց կապոյտ ծաղիկներ», « Աղաւնիներ », «Դոկտոր Բուրոնեան», «Յովնաթան որդի Երեմիայի», «Բիւզանդիոն» (Թատ.) եւայլն :

Ընդհանրապէս իր գրականութեան նիւթը իր մանկութիւնն ու պատանեկութիւնն է, զոր կը նկարագրէ կենդանի կերպով, ընթերցողներուն մէջ նոյն յիշատակներն ու զգայութիւններն արթնցնելով :

Վէպին մէջ կ՚ոգեկոչէ հայրը, մայրը, երկու եղբայրները եւայլն, որոնք կը ներկայանան այնքան կենդանի եւ հարազատ կերպով :

1957ին Երեւանի Հայպետհրատը լոյս ընծայած է Վահան Թոթովենցի ԵՐԿԵՐԸ, հեղինակին կեանքին եւ գրականութեան մասին խօսած է Վաղարշակ Նորենց. 1936ին Պէյրութի Էտվան հրատարակչականը լոյս ընծայած է «Կեանքը հին Հռովմէական ճանապարհի վրայ» հատորը միայն :

Վահան Թոթովենցի անունը ինծի սիրելի է երկու պատճառներով : Առաջին՝ ան Խարբերդի գրագէտներուն արժանաւոր սերունդին կը պատկանի : Երկրորդ՝ աշակերտական յուշերով կապուած եմ իրեն հետ ; 1905 – 1908ին Մէզրէի Կեդր. վարժարանին մէջ ուսուցչական պաշտօն ունէի : Հոն էր որ ճանչցայ Վահան Թոթովենցը իր մէկ ընկերոջ՝ Նշան Տէստէկիւլին հետ, նոյնքան արժանաւոր գրագէտ մը :

Այս վէպին մէջ ընթերցողները պիտի նշմարեն հեղինակին ոչ միայն պատմելու եւ տիպարները կենդանի կերպով տալու, այլեւ երգիծանքով ներկայացնելու շնորհքն ալ, որ այնքան հազուագիւտ է մեր մէջ :

Ուրեմն շուտով ընթերցողները պիտի ըմբոշխնեն այս ինքնատիպ վէպը, որ կուտայ նաեւ մօտաւոր անցեալի գաւառական կեանքին հայեցի նկարագրին մանրամասնութիւնները :

Մ. Գ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԷՆ

"ՊԵՐԼԻՆ ՊԷՏՔ Է ԱԶԱՏ ՄՆԱՅ"

(ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԻ ՄԵԾ ՑՈՅՑԸ.— 16.400 ՀՈԳԻ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆ ԱՊԱՍՏԱՆԱԾ ԱՊՐԻԼ ԱՄՍՈՒԱՆ ՄԷՋ.— ԳԵՐՄԱՆՆԵՐԸ ՆԵՐԿՓԵՂԿՈՒՄԻՆ ԴԷՄ.— ԱԶԱՏ ԳԵՐՄԱՆԻԱ)

« Մայիս մէկ»ի հրապարակային ցոյցը, որ տեղի ունեցաւ հին կիսաւեր Թայխսթակին առջեւ 750.000 հոգիի ներկայութեան, գործաւորական դատէն աւելի նուիրուած էր քաղաքական դատին: Տասնըհինգ տարի է որ Բ. Աշխարհամարտի զինադադարը կնքուած է (8 Մայիս 1945), բայց հաշտութեան դաշինքը կ'ուշանայ, մանաւանդ այն պատճառով, որ յաղթականները համաձայն չեն իրարու հետ: Գերմանիոյ եւ Պերլինի երկու մասի բաժանումէն ետք, այդ վիճակը տեւական դարձնելու ձգտումը ակներեւ է, որ կը հետապնդուի Մոսկուայի կողմէ: Այն խօսքը թէ երկու Գերմանիաները իրարու հետ թող համաձայնին վերամիանալու համար, կը նշանակէ ճանչնալ համայնավարական Գերմանիա մը եւ բանակցիլ կառավարութեան մը հետ որմէ դժգոհ Գերման քաղաքացիներ ամէն օր կը փախչին դէպի արեւմտեան Գերմանիա: Աւելին կայ, արեւելեան Գերմանիոյ մէջ կը բնակին մօտ 17 միլիոն հոգի, մինչդեռ արեւմտեան Գերմանիոյ բնակչութիւնը 54 միլիոն է: Իսկ Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը կը պահանջէ հաւասարազօր կազմ մը միացեալ ժողովներու եւ վերամիացման նախապատրաստական հանդիպումներու կամ ժամանակաւոր կառավարութեան համար: Կը մերժէ հանրաքուէ կամ ազատ ընտրութիւն բառած բաները՝ իբրեւ միրաւորական: Մինչ այդ՝ «ժողովուրդին ձեռքը» յանձնած է ամէն բան. արդիւնաբերութիւնը, առեւտուրը եւ վերջերս նաեւ գիւղատնտեսութիւնը, հողագործը հողային ատացուածքի բարենորոգման 1946ի բաշխումներով հողի տէր դարձած կը կարծէր ինքզինքը, բայց պարտաւոր էր արտադրութեան մեծագոյն մասը յանձնելու պետական հաւաքիչ հաստատութիւններուն: Աւսոր յաջորդեց հիմա, 3 Յունիս 1959ի օրէնքը, ըստ որու «հողատնտեսական արտադրութեան համագործակցականը ընկերվարական հողատնտեսական մեծ հաստատութիւն մըն է, որ կը կազմուի իրենց ազատ կամքով գործակցող գիւղացիներով եւ ուրիշ քաղաքացիներով »: Ահա այս օրէնքը ամբողջ Մարտ ամսուան մէջ «գործադրուած» է և գիւղացիութիւնը իր արտը տրամադրած է համագործակցականին,— ինք եւ իրեններն պիտի աշխատին համագործական ընկերութեան մէջ:

Պոնի մէջ հրատարակուած «Սպիտակ Գիրքը» փաստերով կը բացատրէ գիւղացիներուն վիճակը արեւելեան Գերմանիոյ մէջ եւ կը հետեւցնէ անկէ փախուստ տուողներու թիւին յաւելման իրողութիւնը: Ապրիլ ամսուան մէջ 16.400 հոգի Պերլինի արեւմտեան կողմը անցած են, առանց բան մը միասին առնելու, հեռանալով իրենց տուն ու տեղէն: Իսկ Մայիսեան առաջին օրերուն օրական հազար հոգի կը ներկայանան ընդունելութեան կեդրոններ, Մարիընֆելդը բառուած արեւմտեան Պերլինի արուարձանին մէջ:

Գերմանիոյ վերամիացման հարցը գերման ժողովուրդին վարիչներուն հետապնդած կարեւորագոյն քաղաքականութիւնն է, եւ անոնք այն համոզման եկած են թէ Մոսկուա. *Միութեան վարիչները չեն ուզեր քաշուիլ Միջին Եւրոպայէն եւ կը պահեն մինչեւ Էլբը գետը գտնուող երկրամասը իրենց հսկողութեան տակ, այնտեղ տեղաւորելով համայնավարութեան պաշտպանողական գիծը: Այս պատճառով է որ Մոսկուա արեւմտեան Պերլինը կը համարէ խոչընդոտ եւ կը յայտարարէ թէ դաշինք պիտի կնքէ արեւելեան Գերմանիոյ հետ առանձին, եթէ արեւմուտքը չհամաձայնի արեւմտեան Պերլինը միջազգային քաղաք ընդունիլ, ուր Մոսկուա. Միութիւնն ալ իր ներկայութիւնը պիտի ապահովէ եւ թոյլ պիտի չտայ այն կապակցութիւններուն, որոնցմով իր գոյութիւնը կը պահէ արեւմտեան Պերլին, վայելելով Պոնի նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը, այլ եւ կը ներկայանայ իբրեւ «պատուհան» համայնավարական գօտիէն ներս, ուրկէ աշխարհ կը դիտէ անցքերը եւ յոյս կը ներշնչէ վերամիացման, ճամբայ բանալով նաեւ փախուստի դիմող դժգոհներուն:*

Պերլինի Մայիսեան ցոյցին ցուցատախտակները կը կրէին պերճախօս վերտառութիւններ.

« Ազատութիւն ամէնուն համար » :
« Ինքնորոշման իրաւունք Գերմանացիներուն համար »:

Ճառախօսներէն առաջինը գործաւորական կազմակերպութեան նոր վարիչ Զիքերտն էր, որ պահանջեց ընկերային բարեփոխումները փութացնել եւ թուեց կարգ մը հարցեր, որոնք ներկայիս խորհրդակցութեան նիւթակայ են:

Պունտեսթակի նախագահ Գերսթընմայեր խօսեցաւ աղդու ճառ մը թէ «բոլորովին ապահով ենք որ արեւմտեան պետութիւնները, որոնք Պերլինի ազատութիւնը երաշխաւորած են, թոյլ պիտի չտան որ պայմանադրութիւնները չյարգուին եւ Մոսկուա թող յոյս չունենայ որ Գերմանիա համայնավարութեան համար պիտի հասուննայ »:

Վիլլի Պրանտ յայտարարեց ի մէջ այլոց թէ «լուռ պիտի չմնանք կամ պիտի չընկրկինք, Պերլինցիները գիտեն թէ ինչ ըսել է ազատութիւնը, մեր այս ցոյցով մեր բարեկամներուն օժանդակ կ'ըլլանք եւ մեր հակառակորդներուն իրատես դառնալու կոչ կ'ուղղենք, կ'ուզենք որ, մեր տունին տէրը մենք ըլլանք, մենք անչափահաս մանուկներ չենք, մենք մեր իրաւունքը կ'ուզենք եւ ատոր համար մինչեւ վերջը պիտի պայքարինք »:

Երգուեցաւ գերման ազգային երգին երրորդ տունը, որ օրեր առաջ քանի մը անգամ տպուեցաւ թերթերուն մէջ, ողբովհետեւ... այդ տունը այնքան ծանօթ չէ հասարակութեան...

Միութիւն, արդարութիւն եւ ազատութիւն՝
Գերման հայրենիքին համար:
Առ այդ ձգտինք մենք ամէնս
Եղբայրօրէն, սրտագին եւ գործնապէս:
Միութիւն, արդարութիւն եւ ազատութիւն,
Երաշխիք են յաջողութեան:
Ծաղկէ՛ յաջողութեան փայլին մէջ
Ծաղկէ՛, ո՛վ գերման հայրենիք:

Մայիսեան կոմիտէին կողմէ կարդացուեցաւ եւ հաւանութեան ենթարկուեցաւ հետեւեալ յայտարարութիւնը.—

Մանիֆէսթ 1960 Մայիս 1ի

« Գերմանիոյ եւ Պերլինի երկփեղկումը դուրսէն պարտադրուած անբնական, բիրտ միջոցառում մըն է, որ պէտք է վերցուի: Մենք Պերլինցիներս կը դաւանինք վերստին ազատութեան եւ ռամկավարական գաղափարականներուն:

Մենք կը դաւանինք վերստին 7 Դեկտ. 1958ի ընտրութեան բացայայտ որոշման:

Ինչպէս այն ատեն, հիմակ ալ կը մերժենք այն պահանջքը, որով Պերլին անպաշտպան քաղաքի մը վերածել կ'ուզեն:

Պերլինի երկփեղկումը պէտք չէ որ խորանայ:

Պերլինի քաղաքամասին սահմանը պէտք չէ որ պետական սահման դառնայ:

Արեւմտեան Պերլին կը պատկանի ազատ Գերմանիոյ կողմին:

Թոյլ պիտի չտանք որ մեզ դատեն դաշնակցային հանրապետութենէն:

Պերլին պէտք է մնայ Գերմանիոյ մայրաքաղաքը, որ այսօր ալ բոլոր Գերմաններուն հանդիպման քաղաքն է:

Որեւէ համաձայնութիւն գերագոյն ժողովին մէջ՝ պէտք է Պերլինցիներու ինքնորոշման իրաւունքը ապահովէ.

Մեր ազգին պատկանող կենսական հարցին մէջ, հարկ է որ ամէն կուսակցականի համար սահմանները վրայէն անցնելով, բոլոր Գերմաններու կողմէ միասնական կեցուածք մը գոյութիւն ունենայ:

Մենք կը վստահինք մեզ պաշտպանող պետութիւններուն եւ մեր բարեկամներուն՝ ամբողջ աշխարհի մէջ:

Պերլին պէտք է ազատ մնայ »:

Այս յայտարարութիւնը ցոյց կուտայ ամբողջ գերմանական տեսակէտը, մանաւանդ Գերագոյն Ժողովին առթիւ, որ տեղի պիտի ունենայ 16 Մայիսին Փարիզի մէջ: Պերլինի քաղաքապետութիւնը ղրկած է նաեւ իր ներկայացուցիչները Ուաշինկթըն, Լոնտոն, Փարիզ եւ ... է հրապարակային յայտարարութ... տպել տալ երեք մեծ պետութիւն... բացատրելով գերմանական տեսակէ... Ամերիկայի մէջ ամբողջ էջերու... տպուած են այդ յայտարարութիւ... 110 թերթերու մէջ, անուանի Գերմ... ցիներու ստորագրութեամբ:

Կը տեսնուի որ Գերմանացիներ... ջանան աշխարհի մէջ համակրութի... հիլ: Երանի թէ յիսուն տարի... հետեւէին այդ գաղափարին եւ ... ին Պիսմարքի պատահական ... թիւններէն եւ բիրտ ուժի պաշտա... քէն, այն ատեն աշխարհի ճակատ... ուրիշ կ'ըլլար:

Գ. ՑՐՈՒՆՆԵ...

ՀԱՅ ԳՐՉՈՒՀԻՆԵՐ

Հայ գրչութեան զարգացման մէջ ա... մասն չեն մնացած կիները, որոնք ... սումնասիրելով գրչութեան արուես... կարողացած են մեծ ջանասիրութեա... ընդօրինակել ձեռագիրները:

Բազմաթիւ օրինակներ կան, որ... ցոյց կուտան հայ կնոջ մասնակցութ... ձեռագիրներու ընդօրինակման, ծաղկ... մին եւ անոր հետ կապուած շարք մը ... խատանքներուն մէջ: Հակառակ միջն... դարին գոյութիւն ունեցող այն սահմ... նափակումներուն, որոնք կ'արգի... կնոջ ասպարէզ դուրս գալու, այնու... մենայնիւ կիները կարողացած են ... դեր կատարել հայ մշակոյթի պարգ... ման ու անոր պահպանման գործին ... նոնք աշխատած են մեծ խանդավառու... քով, աշխատած են ամբողջ օրը եւ յա... ճախ գիշերներ լուսցուցած են ճրագի ... դօտ լոյսին տակ ձեռագիրներ ընդօրինա... կելով:

Այսպէս, ծանօթ փաստ է, որ մեզ ... նեցած ենք բանաստեղծ – երաժիշտ ... ներ, որոնք ապրած են Ցրդ դարուն ... առաջինը Սահակադուխտ է, Սահա... Սիւնեցիի քոյրը, իսկ երկրորդը՝ ... Գողթնեցիին քոյրը: Ասոնց բանաստեղ... ծութիւններու պահպանուած են ու հաս... մինչեւ մեր օրերը:

Կիլիկիոյ մէջ հմուտ գրչուհիներ ... են, ինչպէս Կոստանդին Բարձրբեր... քահանային դուստր Զապէլը, որ «լի ... մուտ ընթերցողութեան եւ արուես... գրչութեան », — կը գրէ Ղ. Ալիշա...

Ալիծ կոյսը Տարօնի մէջ, որ ժամա... նակակից է Լեւոն Գին (1236 - 12...) ... ղած է նշանաւոր գեղագիր, եւ անոր ... սին ժամանակակիցները կը պատմեն ... այրուբենը գրած է եւ ըսած.

Ով որ գրէ
Զծայրն ծային, զծակն ծային.
Նու կու լինի փեսայ Ալիծին:

Դիմողներուն չէ հասնած եւ բառ...

Անի
ԱՆՑԵԱԼԻՆ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչի եւ Տրդատ թագաւորի պատմութիւնը պատմուած է բազմաթիւ նկարներով՝ սիրուն մութ կապոյտ խորքի մը վրայ:

Այս կապոյտ գունահիմը Սասանեան աւանդութիւն մըն է, շատ տարածուած էր միջին դարերուն՝ Վրաստանի, Հայաստանի եւ նոյնիսկ Կապադովկիոյ մէջ, երկար ատեն պահուած է ամէնէն աւելի արեւելեան շրջաններուն մէջ:

Որմնանկարները կը պատմեն, թէ իր դարձէն առաջ, Տրդատ ինչպիսի արիւնարբու բռնակալ մըն էր: Ան գլխատել կուտայ Հռիփսիմէն եւ ընկերուհիները, որովհետեւ երիտասարդ կոյսը դիմադրած է իրեն: Ան կը չարչարէ Գրիգորը, որ կը մերժէ իր կրօնքն ուրանալ: Յետոյ, երբ հիւանդ, կ'երթայ սուրբ մարդը գտնելու, հեթանոսաց մկրտութեան եւ քահանաներու ձեռնադրութեան տեսարաններ միայն կը պարզուին: Հայաստանի եւ Անդրկովկասի քրիստոնէացման պատմութիւնը մանրամասնող տեսարանները, դժբախտաբար շատ քիչ պահուած են: Թերեւս քաղաքական մտահոգութիւնով մըն է, որ վրացի նկարիչը ընտրած է Հայաստանի աւետարանիչ՝ Ս. Գրիգորի պատմութիւնը:

Միւս կողմէ, 1218ին, երբ Վրացի կաթողիկոսը եկաւ եկեղեցին օծելու, ան կրօնական խաղաղութիւն քարոզեց Անիի իր հօտին, առժամեայ բան մը անկասկած այս քաղաքին համար, ուր արեւելքի բո-

Տիգրան Հոնենցի Ս. Գրիգոր եկեղեցին: Հարաւային ճակատը: ԺԳ. դար:

լոր քրիստոնեայ ծէսերը կը կիրարկուէին: Այս առեւտուրի եւ տարանցումի հարուստ քաղաքին համար աննպաստ էր կրօնամոլութիւնը:

Մահմետականներն ալ իրենց սրբատեղին ունէին: Սելճուքեան մզկիթ մը դեռ կանգուն է, անզարդ շէնք մը՝ 11րդ դարու վերջին շրջանէն մնացած: Ոսկեգօծ եւ գորշ քարերով շինուած բարձր մինաըէի մը մօտ, կամարաձեւ առաստաղով գեղեցիկ սրահ մը, կարմիր մեծ սիւներով, իր պատուհանները կը բանայ Ախուրեան հեղեղատին եւ անկէ անդին ռուս. հողամասի սարահարթին վրայ:

Ներկայիս աւերակ ուրիշ մզկիթի մը վրայ, հայերէն եւ պարսկերէն երկլեզու արձանագրութիւն մը, 1198 թուականով, պատկերալից մանրամասնութիւնը կուտայ քաղաքին կեանքին մասին: Կ'ըսէ թէ ոչխարներու եւ ուղտերու առուծախը արգիլուած է աղօթատեղիին առջեւ:

Այդ շրջանի իսլամական յիշատակարաններէն կը մնան պալատի մը պատերը եւ դրան զարդերը, որոնք պարսկական ամէնէն հարազատ ոճով շինուած խճանկարներ են:

Վերջապէս, այս պալատին մօտը կայ օքանչելի գաւիթը Սրբոց Առաքելոց եկեղեցիին, կառուցուած 11րդ դարուն, շատ աւերակ վիճակի մէջ է ներկայիս, բայց իր մեծ գաւիթը՝ մոնկոլեան շրջանէն, դեռ կը պահէ իր կամարներով առաստաղը եւ գեղեցիկ պարսկական եւ արաբական ոճով ճակատները: Դեռ կը տեսնուին 13րդ եւ 14րդ դարերու արձանագրութիւնները, ուր կ'ըսուի թէ սա կամ նա տուրքը ջնջուած է կամ ջնջուած: Վերջին արձանագրութիւն մը, 1303 թուականով, կը նշէ, թէ հոն թաղուած ճգնաւորի մը մասունքները կը բժշկեն բոլոր հիւանդութիւնները:

Այսպէս, Հայերը կը վարժէին ... նուաճողներուն, անոնց կը ... տուրքերը, կը գործածէին անոնց ... կ'իւրացնէին անոնց քաղաքակրթութ... բայց կը պահէին իրենց հաւատքը ... ւանդութիւնները, եւ լեզուն, որոնց ... նորհիւ, Հայերը կրցան երկար ատե... հել իրենց անկախութիւնը, նախ քա... րենց միակ հայրենիքը դարձնելու ... նոնք:

Կարելի չէ մեկնիլ Անիէն առանց ... լելու Հոռոմոսը, յիշատակարան... խումբ մը, որ Հայաստանի թագաւո... րու պանթէոնն է: Հոն կը տանի կա... եանի հիւսիսէն ընթացող քանի մը ... մեթրնոց նեղ ճամբան:

Ցաղթանակի հին դրան մը քովէ... րուն տակէն ժամանակին կ'անցնէին ... քայական թափօրները, կ'իջնենք գե... նալ հարթավայր մը, ուր կը ... 10րդ դարու երկու պզտիկ եկեղեցի... մնացորդները, դուշագոյն գեղեցիկ ... տուններ, կանաչ խոտերու մէջ եւ ... քային ջուրի աղբիւրի մը քով. Փոք... ճակի մէջ կայ երրորդ մատուռ մը ... ժամանակին եղած է Աշոտ Գ. Ողոր... դամբարանը:

Աւելի վեր, ժայռին վրայ, կը բա... նան Սուրբ Յովհաննէս մեծ վանքի ... քերը: Քիչ բան գիտենք այս մենաստ... մասին:

(5 Տար.)

Մ. եւ Ն. ...

Մայրն ծայրն, ծակն ծայրին
Զի մայրը գրքն Ալիծին :

Բայց վերջապէս զտած է մէկը, որուն լուծած է եւ ըսած ․

Մայրն ծայրի, ծակն ծայրին՝
Եւ մայրի գիրն Ալիծին :

Այնուհետեւ Նիկողայոս քահանայի Վաժարը՝ Գոհարը, 1418 Թուականին Վա-ժարի մէջ ընդօրինակած է Գրիգոր Տա-թեւացիի «Քարոզգիրքը»: Գրիչ Թարոսի Թեւացիի «Քարոզգիրքը»: Գրիչ Թարոսի ծոյր տիկին Գոհարը 1420 Թուականին Ե-ւոյր տիկին Գոհարը 1420 Թուականին Ե-բուսաղէմի մէջ ընդօրինակած է «Ցայսմաւուրքը»: Մարգարիտ կոյսը 1669 Թը-ւականին, Երնջակ գաւառի Շոռոթ գիւղի Ս. Աստուածածին կուսանոցին մէջ ըն-դօրինակած է Ներսէս Շնորհալիի «Գիր Հաւատոյ» աշխատութիւնը եւ 1676 Թը-ւականին՝ աւետարան մը:

Իսկ Շուշան միանձնուհին Շոռոթի կուսանոցին մէջ ընդօրինակած է Խորե-նացիի, Եղիշէի եւ այլ պատմիչներու գործերը, Թէեւ ինքզինք նուաստացնելով համեստօրէն կը գրէ ․ «Ցոյս անպիտանս կրօնս տապաշխարութեան, եւ տղէտ իմ խիստ գրչարուեստութեան »:

Բայց, ինչպէս կը նկատէ բանասէր Վ․ Հացունի, ան մեզի ձգած է գրչութեան արուեստի գեղեցիկ օրինակներ ․ Ցախէփ քահանային կինը եւ Ալիքսիանոս եպիս-կոպոսին մայրը՝ Ակլիմնիքէը, Արքայի վանքին մէջ 1486 Թուականին ընդօրինա-կած են աւետարան մը:

Հայ գրչուհիներուն մէջ իր գեղեցիկ նոտր գիրով փայլած է 18րդ դարու գըր-չուհի Բրաբիոնը (1750 – 1835): Անոր ընդօրինակած ձեռագիրները ցրուած են տարբեր երկիրներու մէջ, մասնաւորա-պէս Պոլիս, ուրտեղ ապրած ու գործած է գրչուհին: Այս շնորհալի գրչուհիին ըն-դօրինակութիւններէն 7 ձեռագիր կը գտ-նուի Երեւանի Մատենադարանը, որոնք հիացում կը պատճառեն իրաքանչիւր ուսումնասիրողին:

Բրաբիոն գրչուհին քսան տարեկանէն գրաած է ձեռագիրներ ընդօրինակելով : Վերջին ձեռագիրը ան ընդօրինակած է 1815 Թուականին, 65 տարեկան հասա-կին. Տնտեսական ծանր պայմանները բը-տիպած են, որ ճրագի աղօտ լոյսին տակ գրագի ձեռագիր ընդօրինակելով :

Այս բազմաչխատ գրչուհին կը մեռնի 85 տարեկան հասակին, նիւթական շատ ծանր պայմաններու մէջ, ժառանգ ձգե-լով սերունդներուն իր ընդօրինակած մե-ծածաւալ ձեռագիրները:

Գրիչներուն մեծ մասը ապրած են վըր-կաններու ու կարիքի մէջ: Անոնցմէ շա-տերը իրենց կեանքին մասին յիշատակու-թիւններ ձգած են ձեռագիրներուն մէջ : Ղ Ալիշանի «Սիսուան»ի մէջ հրատա-րակուած մէկ յիշատակարանին մէջ կը կարդանք, որ գրիչը վիշտով արձանա-գրած է․ «Զի նիւթս պակաս, Թանաքս աւեր եւ իմ պիտոյքն ոչինչ, բայց միայն ցամաք հաց »:

Ունեցած ենք նաեւ այնպիսի գրչուհի-ներ, որոնք բացի ընդօրինակման ար-ուեստէն կարողացած են նաեւ նկարա-զարդել իրենց ընդօրինակած ձեռագիրնե-րու էջերը նկարչական արուեստի բազ-մազան գեղեցիկ նմոյշներով : Այդպիսի-ներէն է Մարիամ գրչուհին, որ 1456 Թը-ւականին Հին Ջուղայի մէջ ընդօրինակած եւ նկարազարդած է Գրիգոր Տաթեւացիի « Քարոզգիրքը»: Բայց գրչութեան ար-ուեստը չէր սահմանափակուած միայն ձեռագիրներու ընդօրինակութեամբ: Կա-յին նաեւ բազմաթիւ օժանդակ աշխա-տանքներ (մագաղաթ եւ Թուղթ կոկելը, տողեր չափելը եւ գծելը, Թանաքի պատ-րաստութեան աշխատանքներ եւայլն) : Այս ասպարէզին մէջ կիները նմանապէս օգտակար մասնակցութիւն բերած են : Այսպէս․ գրիչ Ստեփանոսի ընդօրինա-կած « Աւետարան»ի Թուղթը կոկած է Շաքար անունով կոյսը, որուն մասին ձեռագիրի յիշատակարանին մէջ գրուած է․ « ․․․ Աշխատեցաւ յոյժ ի կոկել Թըղ-Թոյն»: Գրիչ Աստուածատուրը 1356 Թը-ւականին ընդօրինակած « Ճաշոց »ի յի-շատակարանին մէջ խնդրած է որ յիշուի իր քոյրը՝ Ուստիանէն, որ «աշխատեցաւ ինձ բաղում ի տող չփելն»: Գրիչ Ցովհաննէս երէցը 1621 Թուականին ընդօրի-նակած իր մէկ ձեռագիրի յիշատակարա-նին մէջ իր աղջկան Ալթունի մասին կը գրէ․ «․․․Բազում ժամանակաւ մայրն առ Աստուած փոխել էր, եւ այլ Ալթուն աղջիկս զիմ պէտս կարեաց լնուլով Թէ Թուղթս կոկելով եւ Թէ գիշերն զճրագս վառելով, մինչեւ ի լոյս ի գէմս տքնու-Թեամբ կալով եւ զմարմնաւոր կերակրի-կըս հոգալով »:

Գրիչ Ցովհաննէս Երզնկացիին եղբօր աղջիկը՝ Գոհարը, 1484 – 86 Թուականնե-րուն օգնած է իր հօրեղբօրը Կեսարիայի մէջ ընդօրինակած «Ճաշոց»ին եւ «Աւե-տարան»ին մագաղաթը պատրաստելով եւ Թուղթը «խաղելով» :

Քիչ չէ նաեւ այն կիներուն Թիւը, ո-րոնք հրապարակ եկած են որպէս պատ-ուիրատուներ, գրիչներուն ընդօրինակել տուած են ձեռագիրներ եւ վերջն ալ վան-քերուն նուիրած են :

Այսպէս բազմաթիւ օրինակներ կան հայ կնոջ ջանասէր աշխատանքներուն մասին: Հայ կինը շատ գործունեայ դեր կատարած է հայրենիքի պաշտպանու-Թեան եւ սերունդներու դաստիարակու-Թեան գործին մէջ :

Մատենագրութեան մէջ պահպանուած շարք մը օրինակներէ դատելով, սխալած չենք ըլլար, եթէ ըսենք, Թէ հայ կինը դարերու ընթացքին գիրի եւ գրականու-Թեան ասպարէզին մէջ իր մասնակցու-Թիւնը բերած է: Ինչպէս Զուիկ մայրի-կը, որ դեռ հայ գիրի ու գրականութեան ստեղծիչ, Մեսրոպ Մաշտոցի կենդանու-Թեան օրով, հայ դպրոց մը բացաւ Մա-միկոնեաններու տունին մէջ, եւ յիրաւի առաջին կին մանկավարժը եղաւ հայ ի-րականութեան մէջ :

ԼՈՒՍԻԿ ՄԿՐՏՉԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

« ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՆԱՍՏՈՒԱԾՈՒԹԻՒՆ »

Ապրիլ 26 – 28, Երեւանի մէջ տեղի ու-նեցաւ «գիտական անաստուածութեան համալսարաններու տեսուչներու խորհըր-դակցութիւն մը, նախաձեռնութեամբ Հայաստանի «Քաղաքական եւ գիտական գիտելիքներու ընկերութեան » վարչու-Թեան :

Առաջին օրը ընկերութեան փոխ – նա-խագահը, Խ․ Դանիէլեան, բացման խօս-քով ողջունեց պատգամաւորները: Ցետոյ Ս․ Գինոսեան ներկայացուց գիտական անաստուածութեան պայքարը Հայաս-տանի մէջ: Գաւառներէն եկած պատգա-մաւորները պատմեցին Թէ ի՛նչ արդիւնք տուած է պայքարը :

Այնուհետեւ լսուեցան հետեւեալ դա-սախօսութիւնները — Փրոֆ․ Ա․ Կարա-պետեան՝ «Լենինի պայքարը կրօնքի դէմ», Խ․ Դանիէլեան՝ «Վատիկանը եւ նրա գաղափարախօսութիւնը », Գ․ Գէ-որգեան՝ «Տիեզերքի նուաճումը սովետա-կան գիտութեան կողմից», Ս․ Գինոս-եան՝ «Քրիստոնէութեան մուտքը Հայաս-տան եւ հայ եկեղեցու էութիւնը »:

Ցետոյ ներկայացուեցաւ սինէմայի ժա-պաւէն մը, «Մեծ հերետիկոսը»:

Այս առթիւ, աւելցնենք նաեւ այն որ « Սով․ Հայաստան » պարբերաբար կը հրատարակէ «գիտական անաստուածու-Թեան » յօդուածներ : Այսպէս Ապրիլ 29ի Թիւով՝ Վ․ Սահակեան կը բացատրէ « կրօնքի սոցիալական արմատները » : Գիտի արտատպենք այդ յօդուածը, ի վա-յելումն էջմիածնասէրներուն :

ՄԵԾԱՐԱՆՔ

Ապրիլ 29ին Հայաստանի Ճարտարա-պետներու Տանը մէջ, Երեւան, տեղի ու-նեցաւ մեծարանքի երեկոյ մը, նուիր-ուած վաստակաւոր ճարտարապետ Մարկ Գրիգորեանի ծննդեան 60ամեակին եւ ըս-նարարական գործունէութեան 35ամ-եակին :

Ցոբելենական յանձնախումբին նախա-գահը, Վ․ Ցարութիւնեան ներկայացուց Գրիգորեանի կեանքն ու գործը : Ցետոյ ողջոյնի խօսքն ըսաւ պետական նախագի-ծերու Ինստիտուտին վարիչը, ճարտա-րապետ Կ․ Ցակոբեան: Կարդացուեցու-ցան նաեւ Խորհրդ․ Միութեան ճարտա-րապետներու ընկերութեան վարչու-Թեան, Հայաստանի Նախարարական Խորհուրդին ճարտարապետութեան յանձ-նաժողովին, Հայաստանի ճարտարապետ-ներու ընկերութեան վարիչութեան եւ այլ կազմակերպութեանց ողջոյնները :

Ի վերջոյ շնորհակալութիւն յայտնեց յոբելեարը եւ երեկոն փակուեցաւ համեր-գով մը:

ԴԻԼԻՋԱՆ

Այսօր Դիլիջան դարձած է Հայաստանի գլխաւոր առողջարաններէն մէկը: Այս տեղ բուժուելու կուգան տարեկան հազա-րաւոր աշխատաւորներ :

Քաղաքն ունի հանքային ջուրերու գործարան, կաշ–կարասիներու գործա-րան, առողջարան, մարզարան, մշակու-Թային տուն, չուկայ, ջրմուղ, սինէմա, բազմայարկ բնակարաններ, հանգստեան պուրակներ, հիւրանոց, մանաւանդ եօթը դպրոց, ուր կը գործեն երկու հարիւր ուսուցիչներ: Վերջերս կատարուեցաւ ջերմատան բացումը, — ջերմոցային տնտեսութեան զարկ պիտի տրուի այս ջերմատան մէջ, տարւոյն բոլոր եղանակ-ներուն՝ հասցնելով Թարմ բանջարեղէն :

Ընդլայնելու համար փողոցները, բա-րեզարդելու համար քաղաքը, կանաչու-Թիւն աւելցնելու համար շրջապատը վարկ տրուած է մէկ միլիոն 290 հազար րուբլի:

ՄԱՆՐԱՎԷՊԵՐ

Ալեքսանտր Տիւմա հայրը՝ շատ շռայլ էր: Իր գործերէն Թէեւ առատ դրամ կը շահէր, բայց, միշտ անկումի էր: Ալեք-սանդր Տիւմա որդին, տեսնելով որ հայ-րը ինքզինքը սրբագրելու միտք չունի, սկսաւ դիտողութիւններ ընել անոր: Օր մըն ալ հօրը համբերութիւնը հատաւ եւ ըսաւ ․

— Հետս այնպէս կը խօսիս, որ կարծես Թէ՝ հայրը դուն ես, իսկ ես՝ տղան :

— Դժբախտաբար այդպէս է, պատաս-խանեց տղան: Հայրս մեծ մանուկ մըն է, զոր ունեցայ շատ փոքր տարիքիս :

×

Ֆրանսայի Լուի ԺԴ․ Թագաւորի պա-լատականներէն մէկը, օր մը, Թագաւո-րին խեղկատակին սպառնալով ըսաւ ․

— Եթէ չարունակես զիս ծաղրել սուրս փորդ պիտի խոթեմ:

Ծաղրածուն ահաբեկուած Թագաւորին դիմեց ․

— Վեհափառ տէր, կեանքիս կը սպառ-նան :

— Բնաւ մի վախնար, պատասխանեց Թագաւորը: Եթէ ոեւէ մէկը համարձակի քեզ սպաննել, հինգ վայրկեան ետք պի-տի մեռցնեմ զայն :

— Օ, Վեհափառ տէր, դոչեց խեղկա-տակը, ձերդ Վեհափառութիւնը պիտի չկրնա՞ր հինգ վայրկեան առաջ ընել այդ բանը :

×

Գրական պարբերաթերթ մը, օր մը, բանաստեղծ Փօլ Վերլէնին հինգ հատ մէկ Ֆրանքնոց տուաւ իր գրական աշխատակ-ցութեան փոխարէն:

Օր մը ետք, Վերլէն խմբագրատուն ե-կաւ բարկացած եւ սկսաւ կռուիլ արկղա-կալին հետ :

— Զէ՞ք ամչնար, ըսաւ, կեղծ մէկ Ֆը-րանքնոց մը տուած էք ինծի :

— Մի նեղուիք, պարոն Վերլէն պա-տասխանեց արկղակալը: Ուրիշ մը տամ ձեզի :

Եւ ուրիշ Ֆրանքնոց մը տալով բանաս-տեղծին, հարցուց :

— Ո՞ւր է կեղծը, պարոն Վերլէն :

— Կե՞ղծը, հոգիս եղաւ մինչեւ որ քշե-ցի զայն, յարեց ան :

ՄԵՐ ՎԱՐԺԱՊԵՏՆԵՐԸ

Այս վերջինն ալ գաւառացի է, որ գիւ-ղի մը պատկերը կը վերծինէ քանի մը տողուածով եւ կը նկարագրէ աղբիւրին գիշերուան եղը ձմեռ ատեն:

Զգայուն տղայ մը ըլլալու է: Բառերը, կարծես հնչիւն ու կարկաչ դարձած, կը հասնին մեր ականջներուն, եւ կարծես մենք կը տեսնենք ձիւնապատ դաշտին մէ-ջէն իր ուղին գծող առուին խաղաղ ու ջինջ ջուրերը :

Կ'աշխատինք կարդալ ուսուցչին դէմ-քը, որ ամփոփուած է, անոր աչքերը տարօրինակ ու անանուն բան մը ունին իրենց մէջ, զոր կարելի չէ նկարագրել : Կարծես ան ճիգ կ'ընէ մտաբերելու տե-ղուան մը ու անոր կապուած հնչիւն մը, որ կը խուսափի մոքէն եւ որ բռնուած է անդամ մը, այնտեղ՝ հեռուն, գեղի պարտէզներուն խաղաղ կիսախաւարին մէջ, հին ու երջանիկ օրերուն :

Երբ ընթերցողին ձայնը կը կտրի, Օ-շական, յաջորդ մը կանչելէ առաջ, իր չհասնող «բայց»երէն ու առարկութիւն-ներէն հատ մը երկուք ալ ասոր կուտայ, իր «աղէկ էր»ի գնահատումին պոչին փակցուած :

— Դուն ալ նայիմ, չորպաճի :

Գոռւզ մազերով, աղջկան դիմագծով ազուոր տղայ մըն է աս :

— Ո՞րտեղացի ես :

— Վանեցի :

— Կը յիշե՞ս Վանը :

— Այո, Վան քաղաք բաժանուած է եր-կու մասի՝ Այգեստան եւ Վան, բուն քա-ղաք ․․․

— Լաւ, լաւ, ի՞նչ է գրածդ, կարդա տեսնենք :

— « Զատանցանք » ․․․

— Դժուար նիւթ է․ լաւ մտիկ ըրէք, տղաք :

Անցած օր է, բայց, որքան կը յիշեմ, այս տղան ալ, չգիտեմ՝ դէպքերու ինչ շարայարումով, կը հալէր, կը ձուլուէր, կը կաղապարուէր, կը ծեծուէր ու Թըն-դանօթի մը կլոր ու մուԹ երախին կը փոխուէր, քիչ ետք ռումբի մը ձեւով կ'երԹար պայԹելու Թուրքեւհայ սահմա-նագլուխին վրայ (Կարսի անկման լուրը նոր հասած էր Պոլիս այդ օրերուն), Քեազիմ Գարապէքիրի վրանին վրայ, ո-րուն հողը աճուրդի կը դնէր : Կուտար մեզի ցուրտէն, արեւէն, ծուխէն ու խոր-շակէն սեւցած հայ զինուորներու տանջա-կան դէմքերուն շրջագիծերը, կը կերտէր անոնց չքեղ հասակներուն ձեւերը՝ հրա-ցաններու փողերուն յեցած կամ խրամ-ներու եւ Թնդանօթներու ատուերներուն մէջ դարանակալ : Վերջաւորութեան հետ Կարսը վերագրաւուած էր :

Ու տեսնելու բան էր դասարանին խան-դավառութիւնը : Մշեցի տղան յուզումէն կուլար ․ զարահիսարցի մը բռունցքը աջ ու ձախ կը շարժէր սուրի մը պէս ․ ուր-ֆացի խոշոր տղայ մը սեղանին վրայ կը Թմբկահարէր․ Թողատցի մը մեկանին ա-մանովը գինի կը խմէր․ պոլսեցի մը, նա-պաստակի խոշոր ու կլոր աչքերով, Կար-սի հերոսը կը քննէր հիացիկ․ կարնեցի ուսանող մը օդին մէջէն հայրենիքի փըր-կիչին ձեռքը կը Թօթուէր :

Օշականի դիմագծերը լայնցեր էին, աչ-քերը կը ժպտէին կրկին: Գոհ էր: Գոհ է-ինք մենք ալ ու հաւատացած, Թէ Կար-սը իրապէս, հաստատապէս գրաւուած էր՝ այլեւս երբեք, երբեք օտարին չըլ-լալու համար :

Ո՞վ կը համարձակէր տարբեր խորհիլ :

— Դուն ալ տեսնեմ, Մենծ Աղա, — խօսք կ'ուղղէր Օշական զարահիսարցի տղուն, — աս այժմ սուրդ պատեանը դիր եւ ըսէ Թէ ո՞րտեղացի ես :

— Միւսիւ, ես զարահիսարցի եմ եւ դասս չեմ գրած :

— Գրած է, միւսիւ, — կը մատնէին քանի մը տղաք՝ վախնալով, որ կարգը չուտով իրենց կուգայ :

Ալ ծոյլերու գօտիին կը մօտենայինք :

— Ոչ, միւսիւ, չեմ գրած :

— Լաւ, հոս բեր տետրակդ:

Զանգը կը փակէր վէճը : Աղմուկը գը-լուխ կը վերցնէր դասարանին մէջ եւ խանդակութիւնը ծայր կուտար :

— Կեցէք, դեռ հոս եմ, — գիտել կու-տար Օշական եւ կը պատրաստուէր մեկ-նելու :

— Միւսիւ, տետրակները չէ՞ք տանիր սրբագրելու, — կը հարցնէր անհամար-ձակ պոլսեցի մը:

— Մինչեւ հիմա ըրածնիս ի՞նչ էր :

— Ուղղագրական սխալները ըսել կ'ու-զեմ :

— Ըսէք տնօրէնին, ձեզի քերականու-Թեան ուսուցիչ մը Թող յատկացնէ․ ես գրականութեան դաս տալու կուգամ :

ՄԵՀՐԱԲԵԱՆ

Տիափազոն մը ձեռքը, ակնոցը չտկե-լով, գունատ սեւ վերարկուին մէջ պըլ-լուած, նաւամատոյցին մօտեցող փոքր շոգենաւի մը հանդարտ ու անխռով ճօ-ճումով ներս կը մտնէ: Երաժշտագէտ է, վարպետ մը, որմէ բնաւ չկրցանք օգ-տուիլ :

« Մի խօսիք», «ինչո՞ւ էք աղմկում », «լուռ կացէք», «միաժամանակ երգեցէք », «լաւ հարմոնի է »,— ահա ինչ որ լսե-ցինք ու պիտի լսէինք հաւանաբար, եթէ յաջորդ տարին ալ զայն իբրեւ ուսուցիչ ունենալու դժբախտութիւնը կամ բարե-բախտութիւնը ունենայինք :

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(2 Շար․)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներուն սկսած ենք ղրկել ցայսօր առկախ ձգած իրենց հաշիւներուն համապատասխան թղթատարական վճարագիրներ (Մանտա-Շէք) ։

Մայիս 31ին պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը այն բաժանորդներուն, որոնք մինչեւ այդ թուականը չեն կարգադրած իրենց առկախ հաշիւները ։

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը ։

×

Ջերմապէս կը խնդրենք որ Յառաջի Շէք – Փոսթալի *թիւը՝* 15069 – 82 *օգտագործուի* ՄԻԱՅՆ Յառաջի *վերաբերեալ հաշիւներու համար (բաժնեգին – գործակալութիւն, ծանուցում) ։ Տարբեր նպատակներու յատկացուելիք գումարները (զանազան թերթերու բաժնեգիններ կամ զանազան կազմակերպութեանց նուէրները) ղրկել* միայն Մանտա-Քարթով ։

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՌՈԱՆԷՆ.— Գէորգ Քէօշկէրեան (Պուլկարիա), Այրի Տիկին Արսլանեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Այրի Տիկին Կիւլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գըլըճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գարակիւլեան եւ զաւակները (Սէն Շամոն), Այրի Տիկին Արսլանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Յակոբ Արսլանեան (Սէնթ Էթիէն), Տէր եւ Տիկին Հարիկեան (Մարսէյլ), Վահրիչ Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գույումճեան եւ զաւակները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որ անձամբ եւ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց կնոջ, քրոջ, հօրեղբօր եւ մօրեղբօր հարսին եւ ազգականին ողբացեալ Տիկին ԷՕԺԷՆԻ ՔԷՕՇԿԷՐԵԱՆԻ *(ծնեալ Արսլանեան) զառնալչէ մահուան առթիւ, որ պատահեցաւ 5 Մայիսին, 60 տարեկան հասակին ։*

Այս առթիւ Պ. Քէօշկէրեան կը նուիրէ տասնական Ն. Ֆ. Փարիզի Երկու Թերթերուն ։ (Ստանալ Յառաջէն) ։

×

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Մառի Մովսէսեանէ յիսուն Ն. Ֆ., իր հանգուցեալ մօր, ութերորդ տարելիցին առթիւ ։

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Պ. Ժիրայր, Վաղարշակ եւ Գամէր Տէր Վարդանեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ մօր՝ մահուան առթիւ ։

Նոյնպէս վարչութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Զարուհի Դանիէլեանի իր սիրեցեալ ամուսնոյն մահուան առթիւ ։

×

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին Երուանդ եւ Մելինէ Փօլատեանէ իրենց զաւկին Ալպերիայէն ողջամբ վերադարձին առթիւ Ս. Եկեղեցւոյ նուիրուած Վարդապետական գեղեցիկ զաւազան մը ։

×

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Վիէնէն Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Աբրահամեանէ քսան Ն. Ֆ. շինութեան ֆոնտին նուիրուած ։

ՆՈՒԷՐ

Ֆ. Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները ։

Տէր եւ Տիկին Ներկարարեանէ քսան Ն. Ֆ. կայանի ի նպաստ ։

Պ. Շահրիկեանէ 10 *Ն. Ֆ.*։

Տիկին Մարի Ակոնայեանէ եւ Օր. Անահիտ Ակոնայեանէ 10ական Ն. Ֆ.։

Պէլվիլէն Արփինէ հինգ Ն. Ֆ. ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ
45րդ տարեդարձը Վիէնի մէջ, Մայիս 28ին, շաբաթ օր ։

ՄԱՅԻՍ 28 Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մայիս 28, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ Թաղապետարանի սրահը ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ ետք ։

THÉATRE DES CHAMPS-ÉLYSÉES

Մայիս 17ին, ժամը 20,30ին, ֆրանսական ձայն-պատկերասփիւռը նուագահանդէսի ձեւի տակ կ'ուտայ

ՄԱՐՍԷԼ ՏԸԼԱՆՈՒԱՅԻ
« ԱԲՐԱՀԱՄ ԵՒ ՀՐԵՇՏԱԿԸ »
(օփերա)

Գլխաւոր դերը կը կատարէ

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

Նուագախումբ՝

Orchestre National de la R. T. F.

Մուտքը հրաւէրով ։ Դիմել՝

CENTRE PISTAURE
18 Rue François 1er

ԼԻՈՆԷՆ ԼԱԼՈՒԷ ԵՒ ՆՈԹՐ – ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ՌՈՇ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՁԿՕՍՈՒՅԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յունիս 6ին, Հոգեգալուստի Երկուշաբթին, զբօսացիկ ուխտագնացութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Լալուէ՝ գեղազուարճ տեսարաններով եւ բարեպաշտական յիշատակներով լի Արտէշի այդ սրբավայրը ։ Երթուդարձի փոխադրութեան ծախք կը նախատեսուի 10 Ն. Ֆ. մարդ գլուխ ։

Նոյնպէս Յունիս 19ին Կիրակի ալ Նոթր – Տամ տը լա Ռոշ, փոխադրութեան ծախք հինգ Ն. Ֆ. մարդ գլուխ ։

Արձանագրութիւններու համար դիմել Միքայէլ Վ. Մոմճեանի ։ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով՝ վերջին պայմանաժամ արձանագրութեան մինչեւ ՄԱՅԻՍ 15 ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նոր Սերունդի օրը Մայիս 21ին, Անիէթի Թաղապետարանի սրահը ։

×

Տէօրինի Հայ Աւետ. Եկեղեցւոյ Երիտ. Միութիւնը պիտի ներկայացնէ Թասինի « ԳՈԹՈՂԻԱ»ն (Աթալի), հայերէն լեզուով, Շաբաթ 18 Յունիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ս Ե Ւ Ր

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ։

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Երեք ուժեղ եւ աշխատասէր նոր աշակերտներու համար — վեց տարի շարունակաբար վճարելի — մասնական նպաստ մը ստեղծուած է Սամուէլ Մուրատեան Վարժարանի Ընկերակցութեան կողմէն ։

Ծնողները որոնք կը փափաքին հայեցի դաստիարակութիւն ալ տալ իրենց զաւակներուն՝ բայց նիւթական միջոցները չունին ամբողջական թոշակը վճարելու, կրնան այդ նպաստէն օգտուիլ ։

Պայմաններուն համար նամակով կամ հեռախօսով դիմել Տեսչութեան ։

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Հայաստանէ – Կիրովականէն *Արաքսի Շուքուրեան կը փնտռէ իր եղբայրը Յակոբ Շուքուրեանը, որդի Մանուկի, ծնած է 1920ին Նոր Պայազիտ, իր վզին ձախ կողմը սպի մը ունի ։ Կորսուած Բ. ընդհ. պատերազմի ընթացքին ճակատը ։*

Հայաստանէ – Լենինականէն *Տիգրան Աւետիսեան կը փնտռէ իր որդին Ալէքսան կամ Սանտրօ Աւետիսեանը, ծնած 1923ին Գողորան գիւղը ։ Նոյնպէս կորսուած է պատերազմի ճակատը Բ. ընդհ. պատերազմին ։*

Ռուսիա – Նովորսիսէն *Սաթենիկ Բակտոյեան ծնեալ Ղարիպեան, զաւակը Ղազար Ղարիպեանի, Պայպուրտի Դարեմբակ գիւղէն, կը փնտռէ իր քոյրը Վարդենի Ղարիպեանը, զոր կորսնցուցած է 1918ին, 1947ին իմացած է որ Ֆրանսա կը գտնուի եւ ամուսնացած է ։*

Վերը յիշուած անձերու մասին որեւէ տեղեկութիւն ունեցողները հաճին Լիոնի եկեղեցւոյն տեղեկացնել ։ 295 Ռիւ Պոււլօ, Լիոն ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԻՋ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԼԻՈՆԻ ՍԻԱՄԱՆԹՕ ԽՈՒՄԲԻՆ

Անուանի Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ Մայիս 14, շաբաթ ժամը 21ին կը ներկայացնէ Հայոց պատմութեան անմոռանալի էջերէն՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐՇԻՒԸ **ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ**

(Ողբերգութիւն 5 արար եւ 4 պատկեր)

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՄԻՀՐԱՆ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆԻ

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ եւ ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ԷՍՔԻՃԵԱՆԻ

Դիմայարդար՝ ԿԱՐՊԻՍ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ

6րդ Թաղապետարանի սրահը Ռիւ տը Սէզ ԼԻՈՆ

ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին դպրոցի սրահը ։ Ընտրութիւն պատգամաւորի եւ ընթացիկ հարցեր ։

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Չորեքշաբթի 18 Մայիս ժամը 15ին, Յոյներու սրահը ։ Կարեւոր օրակարգ, պատգամաւորի ընտրութիւն ։

ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ, 26 Ռիւ Քոնվալէսան ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ
ՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 26ԻՆ

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր Բ. երեկոյթը՝

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին,
167, Rue Montmartre, au sous sol de la Casita

Պար, երգ, հաճելի մթնոլորտ, Պերճար Տէտէճեան իր ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբով ։

SALLE GAVEAU

45, RUE LA BOETIE MÉTRO MIROMESNIL

Հինգշաբթի, 19 Մայիս, ժամը 21ին

Concerts Chouteau

ՍԻՆՖՈՆԻՔ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ղեկավարութեամբ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ

Փարիզի Հայկական Երգչախումբին
ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ

Յայտագիրը նուիրուած է հեղինակին գործերուն ։ (Լերան վրայ, Աշնանային, Տարրազոմի հարսը)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳԸ
ԻԲՐ ՕՐԱԹՈՐԻՕ

Նուագախումբի, երգչախումբի, մեներգի եւ երգեհոնի համար
120 հոգինոց խումբի կողմէ ։

Տոմսերու համար դիմել՝ Գարսամեան եւ Բալուեան գրատուները, եկեղեցւոյ դիւանատունը, երգչախումբի անդամներուն եւ Ա. Պարթեւեանի

14, Ռիւ Փըթի, *Հեռ.* Պօզարիս 99-22
Գին՝ 2,50, 4,50, 7, 9, եւ 10 Ն. Ֆ.

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պտիկներու արձանագրութիւնները պիտի փակուին Մայիսի վերջ ։

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13-14 եւ 18-20 ։ Առկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս Թռիւտէն 27-35 ։

5 Բիւ Մէյրան ։

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՔԱՂԱՔ, Տիկ. Թութէլեան, 4 Ռիւ Փարմանթիէ ։

ՊՕՄՈՆ, Տիկ. Տօլպաշեան, 23 Պուլվար տը Պօմոն ։

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ, Տիկ. Ծալճեան ։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ իրիկ. ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը. Կարեւոր օրակարգ ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին. Կարեւոր օրակարգ ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին. Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէն ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։ Կարեւոր օրակարգ.

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները. Ներկա պիտի ըլլան իր ներկայացուցիչները

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէ այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին ։

Զաւարեան ենթակոմիտէն այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին ։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ ենթակոմիտէն այս Կիրակի առտու, ժամը 10ին ։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ։

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 9ին ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը 11 Մայիս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Կը հրաւիրուին նաեւ «Յառաջ» խումբի ընկեր – ընկերուհիները ։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10.30ին հոգեհանգստեան ժամերգութիւն պիտի կատարուի ԼԵՒՈՆ ԵՒ ՍՏԵՓԱՆ ԵՐԱԶԵԱՆի *հոգւոց համար, անոնց մահուան տարելիցին առթիւ ։*

Ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի այս ազդը իբրեւ հրաւէր նկատել ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հաաարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց 22 Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 14 ՄԱՅԻՍ — SAMEDI 14 MAI 1960

... ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 8799 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4600

ՕՐՈՒԱՆ ԽՈՅԹԸ

Ո՞ՒՐ ՄՆԱՑ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԸ

Երբ յետպատերազմեան շրջանի 15 տարիներու հաշուեկշիռը կ'ընենք, չենք կրնար անտեսել Հայկական Դատը, որ շատ բնական համբով վերարծարծուած էր Զինադադարին։

1944 Յունիս 6ին, երբ Գերմանները չկրցան արգիլել դաշնակիցներու ցամաքահանումը Նորմանտիոյ ափերէն, յայտնի էր թէ ճակատագրօրէն դատապարտուած էին կորսնցնելու պատերազմը։

Փարիզ ազատագրուեցաւ նոյն տարուան Օգոստոս 24ին։

Սփիւռքի հայկական գաղութները կտրուած էին դեռ իրարմէ։ Կարելի չէր հաղորդակցիլ մէկ երկրէն միւսը։

Սակայն ամէն տեղ ալ միատեսակ կը ժամծէին հայրենաբաղձ Հայերը։ Կը յուսային գոնէ իրականացնել Միացեալ Հայաստանը։

Ամերիկայի մէջ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կազմեց Հայ Դատի Յանձնախումբ մը՝ 1944ին եւ ձեռնարկեց հանգանակութեան մը, որ կարճ ժամանակի մէջ ապահովեց չորս հարիւր հազար տոլար։

Այս յանձնախումբը 1945ի Մայիսին Սան Ֆրանսիսքոյի խորհրդաժողովին ներկայացուց յուշագիր մը՝ պահանջելով 1920 Օգոստոս 10ի Սեւրի դաշնագրին գործադրութիւնը։ Վանի, Էրզրումի, Բիթլիսի եւ Տրապիզոնի նահանգներու որոշ մասերուն կցումը Հայաստանին, համաձայն Մ. Նահանգներու նախագահ Ուիլսընի 1920 Նոյ. 22 թուակիր իրաւարարական վճիռին։

Նոյն թուականին, առանց Ամերիկայէն լուր ունենալու, Փարիզի մէջ Հայ Գաղթականաց Խորհուրդն ու Կեդրոնական Յանձնախումբը — իբրեւ ժառանգորդները Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Ազգային Պատուիրակութեանց — նոյնաբնոյթ յուշագիր մը կը ներկայացնէին հինգ մեծերուն, — Մ. Նահանգներ, Անգլիա, Ֆրանսա, Խորհրդ. Միութիւն եւ Չինաստան։

Փարիզի «յառաջդիմականներ»ը՝ կըռթնած Ազգային Ճակատին վրայ՝ «դաշնակցական խռովարարութիւն» կ'որակէին այս ձեռնարկը։ Չէ՞ որ Սփիւռքի հակադաշնակցական ճակատը ամբողջ քառորդ դար մը մոռցած էր «Սեւրի դաշնագիրը» եւ «Հայկական Դատը վերջնականապէս լուծուած» հռչակած՝ Հայաստանի խորհրդայնացումով։ Անոնց համար [illegible] մէջ Հայկ. Դատ հետապնդել կը նշանակէր առնուազն «հակասովետական» ըլլալ։

Այս մտայնութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ այն օրը, երբ Գէորգ Զ. Կաթողիկոսի ընտրութեան (1945 Յունիս 16) համար Էջմիածին գացող պատգամաւորները Փարիզ վերադարձան, իրենց հետ բերելով գեղեցիկ յոյսեր ու «մարգարէական երգեր»։ «Ժողովուրդներու առաջնորդ» «Սթալին հայրիկը որոշեր է վերադարձնել Հայաստանի սահմանները, Սեւրի դաշնագրին հիման վրայ...

1945 Օգոստոսին Ազգ. Ճակատի նախաձեռնութեամբ Փարիզի մէջ կազմուեցաւ «Հայկական Դատի պաշտպան յանձնաժողով» մը, մասնակցութեամբ Հայ կուսակցութեանց, զանազան միութիւններու նախագահներուն եւ զանազան հոսանքներու ներկայացուցիչներուն։

Յանձնախումբը երկու տարուան ընթացքին բազմաթիւ ձեռնարկներ կատարեց, յուշագիրներ ներկայացուց, քառասուն հազար հոգիի ստորագրութիւն հաւաքելով 1946ի ամառը ղրկեց Փարիզի Հաշտութեան Խորհրդաժողովին, ուսկից մերժած էր ընդունիլ յանձնախումբէն պատուիրակութիւն մը, հակառակ իր խոստման, հացկերոյթ տուաւ ի պատիւ Փարիզի Խորհրդային դեսպան Պոկոմոլովի, «Թրքահայ Դատի Ֆրանսացի բարեկամներու յանձնախումբ» մը կազմեց, հրապարակային հանդէս մըն ալ տուաւ Սալ Վակրամի մէջ, եւ այլն։

Այս բոլորին արդիւնքն այն եղաւ, որ 1947 Հոկտեմբեր 24ին ՄԱԿի ժողովին մէջ Խ. Միութեան գլխաւոր պատուիրակ Վիշինսքի հանդիսաւորապէս յայտարարեց թէ «Կարսն ու Արտահանը Վրաստանի կը պատկանին եւ պէտք է վերադարձուին իրենց բուն տէրերուն»։

Այս կոպիտ յայտարարութիւնը պաղ ջուր լեցուց ամէն տեսակի Ազգ. Ճակատներուն եւ Ազգ. Խորհուրդներուն վրայ, որոնք բուսած էին այդ օրերուն զանազան գաղութներու մէջ։ 1947ի ամառը Ամերիկայի Ազգ. Խորհուրդը նոյնիսկ մեծածախս եւ շնորհալից համագումար մը հրաւիրած էր Նիւ Եորքի մեծ մէկ պանդոկին մէջ եւ հեռագիրներ ստացած Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսէն եւ Երեւանէն։

Վիշինսքիի ճառը վերջ դրաւ խորհրդային աճպարարութեանց։ Յուսախաբ եղան կրկին բոլոր անոնք, որոնք սրտանց Հայկ. Դատին էին նուիրուած։

Փարիզի Յանձնախումբը անփառունակ վախճան մը ունեցաւ 1948 Փետրուարին։ Ամէն մարդ քաշուեցաւ իր պատեանին մէջ։ Եւ ո՛չ խօսող չեղաւ Սեւրի դաշնագրին ու Հայկ. Դատին մասին։

Այս բոլորին թաղն ու պսակն եղաւ Մոլոթովի 1953 Մայիս 30ի նշանաւոր ծանուցագիրը, որով Խ. Միութեան արտաքին նախարարը պաշտօնապէս կը յայտնէր Անգարայի կառավարութեան՝ յանուն Հայաստանի եւ Վրաստանի՝ թէ, այս վերջինները հողային ո՛չ մէկ պահանջ ունին Թուրքիայէն։

Այժմ կրկին ստեղծուած է 1945էն առաջուան կացութիւնը։ Միայն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է դարձեալ, որ հաւատարիմ կը մնայ իր հիմնական գաղափարականին, Միացեալ եւ անկախ Հայաստանի սկզբունքին եւ ամէն պատեհ առիթ կ'օգտագործէ՝ Հայկական Դատը հետապնդելու համար։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՐԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՍԿՍԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

ՄԱՔՄԻԼԸՆ ԼԱՒԱՏԵՍ Է

Ամերիկեան օդանաւին շուրջ ստեղծըւած ջլամարտէն ետք, աշխարհ անձկութեամբ եւ մեծ յոյսերով կը սպասէ երկուշաբթի օրուան երբ Փարիզի մէջ պիտի բացուի վերին ժողովը։

Այսօր Շաբաթ, ժամը 11.45ին, Խրուշչեւ Փարիզ կը ժամանէ։ Այզընհաուըր՝ Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին իսկ երկու ժամ ետք, Մաքմիլըն իր կարգին Փարիզ կը հասնի։ Գերմանիոյ վարչապետը՝ Ատընաուըր նոյնպէս Փարիզ պիտի գայ ու կարճ խօսակցութիւններէ ետք, վերադառնայ՝ Պոն։

Արեւմուտքի մեծերը նախապատրաստական խորհրդակցութիւն մը պիտի ունենան Կիրակի կէսօրէ ետք։ Բայց Խրուշչեւի ներկայութիւնը դժուարութիւններու դուռ կը բանայ։

Կիրակի օրուան հանդիպումներու ժամանակացոյցը թերեւս փոփոխութեան ենթարկուի, նկատի առնելով որ Խորհրդային վարչապետը կրնայ իր կարգին որոշ հանդիպումներ եւ խօսակցութիւններ ունենալ՝ տը Կոլի հետ։

Քաղաքական անձնաւորութիւններու կարծիքով Խրուշչեւ պիտի աշխատի կարգ մը հարցերու շուրջ տը Կոլին հետ համաձայնութեան գալ։ Վերջին հանդիպումներու ընթացքին Խրուշչեւ նկատած է թէ տը Կոլ անկախ մտածող եւ անհատականութեան տէր մէկն է։

«Մեծեր»ու հաւաքոյթները Էլիզէի պալատին մէջ տեղի պիտի ունենան, իսկ արտաքին նախարարներուն հետ պիտի հաւաքուին՝ Քէ տ'Օրսէի մէջ։ Պատրաստ է նաեւ Ատլանտեան Ուխտի պալատը։

Սպիտակ Տան բանբերը յայտարարած է, թէ Այզընհաուըր որոշած է Յունիս 19ին Մոսկուա երթալ։ Իր կարգին Վիրճինի նահանգի ծերակուտական՝ Արք. Մուր հաստատած է Այզընհաուըրի Մոսկուա երթալը «եթէ անշուշտ վերջին պահուն Խրուշչեւ հրաւէրը ետ չառնէ»։

Անգլիոյ վարչապետը՝ Մաքմիլըն անդրադառնալով Վերին Ժողովին, ի մէջ այլոց ըսած է. «Վերին Ժողովը պէտք չէ գոհանայ մէկ հանդիպումով, ընդհակառակն՝ առաջինը վերջացնելէ ետք պէտք է որոշուի երկրորդին թուականը»։ Իր կարծիքով Պերլինի շուրջ ալ կարելի է համաձայնիլ։ Մաքմիլըն կը գտնէ որ պէտք չէ մեծցնել ամերիկեան օդանաւին միջադէպը։

Վիլլի Պրանտ՝ Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետը ծերակոյտին առջեւ յայտարարած է. «Կը մերժենք [illegible] Պերլինը, խաղաղ գոյակցութեան խորանին առջեւ»։ Ուրիշ խօսքով կը պահանջէ որ Արեւմուտք տէր կանգնի իր ստանձնած պարտաւորութիւններուն։ Այս առթիւ ըսած է նաեւ. «Առժամեայ որեւէ կարգադրութիւն պէտք է պատշաճի եւ յարմարի քաղաքի երկու գօտիներուն ալ. հաւասարապէս»։

X Արեւմուտքի երեք կառավարութիւններուն անունով, տը Կոլ առաջարկեց Խրուշչեւի որ խորհրդաժողովի աշխատանքները գաղտնի մնան։ Խրուշչեւ իր համաձայնութիւնը տուած է միայն առաջին նիստին համար, յետագային ինքզինք ազատ կը նկատէ գաղտնապահ ըլլալու կամ ոչ։

Արեւմտեաններու ընդհանուր կարծիքն այն է որ Խրուշչեւ այս միջադէպին շահագործումով կ'ուզէ պարզապէս անէլի մատնել վեհաժողովը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ընկերային ապահովութեան (Սէքիւրիթէ Սոսիալ) նոր օրինագիծ մը մշակած է։ Ուշադրութեան առնուելիք կարգ մը կէտեր։ Հիւանդի ծախքերուն հարիւրին ութսունը պիտի վճարուի։ Բժիշկներու այցեգինը պիտի ըլլայ տասը Ն. Ֆ. եւ 13 Ն. Ֆ. երբ բժիշկը կ'այցելէ հիւանդին։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Քոնկրէսը վաւերացուցած է օտար երկիրներու օժանդակութեան նախագիծը։ Երկու յօդուածներ արժանի են ուշադրութեան։ Ոչ մէկ օժանդակութիւն Միացեալ Արաբ Հանրապետութեան ցորչափ այս վերջինը արգելք կը դնէ Իսրայէլեան նաւերու՝ Սուէզի ջրանցքէն անցքին։ Քուպայի տրամադրուելիք վարկը պէտք է վաւերացուի՝ Նախագահին կողմէ։

ՖԵՐՀԱԹ ԱՊՊԱՍ Թունուզի մէջ, կոչ մը ըրաւ Ալժերացի ժողովուրդին որ չմասնակցի Մայիս 29ի գաւառական ընտրութեան։ Յայտարարելէ ետք թէ այդ ընտրութիւնները օրինաւոր չեն։ Ֆերհաթ Ապպաս շեշտած է. — «Ձեզի կ'իյնայ չինծու ընտրութեանց նախապատրաստական աշխատանքներուն ոչ բանելու պատիւը»։

ԻՇԽԱՆ ԱԼԻ ԽԱՆ զոհ գացած է ինքնաշարժի արկածի մը, Սիւրէնի մօտերը, հինգշաբթի երեկոյ։ Ալի Խան ինք կը վարէր իր Լանսիան ունենալով իր ծանօթ բարեկամուհին՝ Պեթինա։ Կառքը սահած է եւ ուժգնօրէն զարնուած դիմացէն եկող Առօնտի մը։ Ալի Խան մեռած է, մինչ Պեթինա եւ շարժավարը թեթեւօրէն վիրաւորուած են։ Իշխան Ալի Խան ծնած էր 1912ին, Թորաու Օփորթօ (Իտալիա), 1936ին ամուսնացած էր եւ 1949ին ամուսնալուծուած։ Երկրորդ անգամ ամուսնացած էր՝ Ռիթա Հէյուըրթի հետ ու վերստին ամուսնալուծուած։ Առաջին ամուսնութենէն ունի երկու տղայ որոնց մեծը այսօրուան Աղա Խանն է։ Երկրորդ ամուսնութենէն աղջիկ մը՝ Եասմինա։ Կամաւոր եղած է Ֆրանսայի օտար Լեգէոնի մէջ եւ 1940ին կցորդը եղած է Զօր. Վէկանի Սուրիոյ մէջ։ Ձիարշաւի սիրահար էր։ Ալի Խան պատուոյ լեգէոնի ասպետ էր զինուորական գետնի վրայ եւ Փաքիստանի ներկայացուցիչը ՄԱԿի մօտ։

ՍԷՆԻ ԵՒ ՍԷՆ Է ՈՒԱԶԻ վիրաբոյժ-ատամնաբոյժները գործադուլ ըրին, ուրբաթ։ Բժիշկները պիտի մերժեն ընկ. ապահովութեան թուղթերը ստորագրել երեքշաբթի։

ՄԵՆՏԵՐԷՍ ԵՒ ԶՕՐԼՈՒ, Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Աթէնք պիտի երթան, Մայիս 26ին։ Յոյն պետական անձնաւորութիւններուն հետ քննութեան պիտի առնեն՝ Պալքանեան եւ Միջերկրականեան գօտիներու կացութիւնը։

ՄԱՅԻՍ 13Ի երկրորդ տարեդարձին առթիւ, Ալժերիոյ ընդհ. կառավարիչը Տըլուվրիէ ճառ մը խօսեցաւ Ալժէի մէջ, [illegible] Տըլուվրիէ [illegible] Մայիս 13ի յիշատակելի օրը եւ թելադրութիւններ ըրաւ յառաջիկայ գաւառական ընտրութեանց համար։

ՏԱՍԸ ՏԱՐՈՒԱՆ մէջ առաջին անգամն ըլլալով, ոչ մէկ հանդիսութիւն տեղի ունեցած է, Թուրքիոյ մէջ, Մայիս 14ին։ Ամէն տարի այս թուականին Թուրքիա կը տօնէր՝ դեմոկրատներու իշխանութեան գլուխ գալը։

ՔԱՍԻՆՕՅԻ (Իտալիա) պատմական ճակատամարտին մասնակից՝ 16 ազգերու նախկին զինուորներ կռիւներուն դաշտը հաւաքուած են, Մայիս 13ին։ Ֆրանսայի նախկին զինուորներուն գլուխը կը գտնուին՝ մարէշալ Ժուէն եւ նախարար Թրիպուլէ։

ԹԱՐԶԱՆԻ ժապաւէնները արգելքի տակ առնելու առաջարկ ներկայացուած է Գահիրէի մէջ։ Որովհետեւ Թարզանի բոլոր ժապաւէններուն մէջ ալ սպիտակամորթները կը յաղթեն սեւամորթներուն, իսկ այս վերջինները միշտ ալ խարտեաշ հերոսուհին ուտել կ'ուզեն։

ՊԵՐՆԻ խորհրդային դեսպանը Բօրխուքին խիստ բողոքագիր մը ներկայացուց զուիցերական իշխանութեանց, խորհրդային երկու պաշտօնեաներու արտաքսման առթիւ։ Խորհրդ. դեսպանատունը կ'ըսէ թէ այդ երկու անձերը իբրեւ լրտես ամբաստանելը յետին նպատակ ունի։

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Գաղթականաց գրասենեակը. —
Office Français de Protection
pour les Réfugiés et les Apatrides
23, Rue la Pérouse

Մայիս 16էն սկսեալ գոցէ Շաբաթ առաւօտները։ Բաց է ամէն առաւօտ (բացի շաբաթէի եւ կիրակիէ) ժամը 9էն 12։

"ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿ"

Կ'արժէ դեռ բացատրել «չափահաս» բառը, որ պիտակ տրուեցաւ հայ որբերուն՝ 45 տարի առաջ:

— «Զափահաս» դարձաք այլեւս, ըսին Ամերիկացիները:

Միակ պատճառաբանութիւնը, միակ արդարացումը՝ դուրս նետելու համար որբանոցներէն: Գլխագիր «Ազգը», այսինքն հայ ժողովուրդին առաջնորդները, Ամերիկացիներուն յանձնած էին այդ խլեակները, իբրեւ նուիրական աւանդ, որպէսզի նախ ապաստան մը տրուի անոնց, յետոյ ալիւր — ապուր, կամ միսի կամ հաւկիթի փոշի: Քրիստոնէական այս մե՜ծ գթասրտութեան փոխարէն՝ որբերը կոնակով ազիւս կրեցին յունական կղզիներուն մէջ կամ տաղաւար շինեցին Լիբանանի լեռներուն ստորոտը: Օր մըն ալ, սակայն, երբ նորահաւատ այս քրիստոնեաները տեսան թէ հայ որբերը դադրած էին գթաշարժ ապրանք ներկայացնելէ, աւանդը վերադարձուցին ոչ թէ տէրոջը, այլ ... փողոցին:

Այլեւս ոչ ապուր, ոչ ալ ... ապաստան:

— «Զափահաս» դարձաք, ըսին Ամերիկացիները:

Եւ դուրս նետեցին որբանոցներէն, լքեցին, «նոր տէր» փնտռելու վիճակին մէջ դրած:

Գլխագիր «ազգը», ինչպէս ժողովուրդը վերստին գաղթական էր դարձած այդ օրերուն, — բեռ կը կապէր, շոգենաւ կը նետուէր, ծովերուն վրայ թառ կը փնտռէր, ո՞վ պիտի հարցնէր որբերը:

«Զափահաս» դարձած էին անոնք: Այսինքն, «ձեր գլխուն ճարը նայեցէք, ի՞նչ կ'ուզէք՝ եղէք» ըսուած էր անոնց: Իրապէս չափահա՞ս էին, — կոնակով կղմինտր կրելու վարժուած էին, չափահաս չէին՝ ի՞նչ էին ուրեմն: Եւ ամէնէն անճարակները, աղջիկները, գացին աղախնութեան՝ Աթէնքի կամ Գահիրէի հարուստներուն տուները, իսկ մանչերը՝ անսանձապահութեան, Թրակիոյ լեռներուն մէջ: Բախտաւորները արժանացըրուեցան իբրեւ «վարձու մարդ», փոխադրուելու համար առաւելապէս Ֆրանսա, ուր հասան հաւաքական անցագիրով: Հրապարակներու վրայ կը շարէին զանոնք, երբ գիւղերէն կ'իջնէին ագարակապանները, քննելու համար անոնց ոսկորները եւ զատելու համար իրենց գործին յարմարը:

Աքաղաղին կանչին հետ կ'արթննային անոնք իրենց յատկացուած ... ախոռներուն մէջ, ու նոյն ախոռներուն անխօս բնակիչներուն հետ, — իրենք եւս տակաւին անխօս՝ որովհետեւ լեզու չէին գիտեր, — քրտինքով կ'ոռոգէին հողը մինչեւ որ երկինք ... վառէր իր մոմերը: Տաժանելի՛ աշխատանք, տաժանելի՛ կեանք, — չափահասութի՞ւն, ահա վկայութիւնը:

Երբ վերջին ձեռք ձգեցինք այս խլեակներուն անունի, մականունի, ծննդավայրի, տարիքի արձանագրութիւնները, տեսանք որ շատեր տակաւին հասած չէին իրական չափահասութեան: Տարիքով մեծ գրուողներուն պատմութիւնը եւ ողբերգութիւնը ուրիշ գլուխ մըն է, զոր կը թանանք՝ երբ մէկը ուզէ ճշդել պատասխանատուութիւն ու մեղք, ճիշդ այն ձեւով որ տեղի ունեցած է Կալաթայի քարափներուն վրայ, սմսարներու տագանդին իբրեւ վկայութիւն:

Այս զերիվաճառութենէն ետք, «Զափահաս» որբերը վճռեցին դառնալ իրապէս չափահաս, տէրը իրենց ճակատագրին, նաեւ ... այլ իրաւունքներու:

Ստեղծեցին Զափահաս Որբերու Միութիւնը, պահելով «չափահաս» բառը իր պատմական դարձած նշանակութեան մէջ: Իրենց առաջին գործը եղաւ՝ եթէ ազգը տէր չդարձաւ որբերուն, իրենք որբերը որոշեցին տէր դառնալ բոլոր «չափահաս»ներուն, — լքուածներուն, անապաստաններուն, տէր ու հետաքրքրուող չունեցողներուն:

Հրահանգ տրուեցաւ Փարիզէն, — ձեռնարկել որբահաւաքութեան: Այս շարժումին գլուխը կանգնեցան Վալանսի տըղաքը, — հեծելանիւով արշաւներ կը կազմակերպէին ագարակէ ագարակ, երբեան հանելով ցան ու ցրիւ տարտղնած որբերը, որոնք ոչ մէկ հասցէ ունէին՝ կապ հաստատելու համար, ոչ ալ իրաւունք՝ դուրս ելլելու համար ագարակէն: Անձնաթուղթ չունէին անոնք՝ եթէ փախուստ տային, այնպէս որ կը բանտարկուէին իբրեւ դատարկապորտ (վակապոն): Տառապանքի այս գուբին մէջ, որ ագարակն էր, մարդավայել կեանք մը ապահովելու եւ որոշ ազատութիւն գտնելու համար՝ միակ պայմանն էր ամուսնանալ ագարակապանին աղջկան հետ: Որբերուն մեծամասնութեան մէջ խօսեցաւ բնազդային կամ ցեղային ձայն մը, — տոհմին պահպանութեան ձայնը: Որբեր եղան, որ լալով կը պատմէին թէ չեն ուզեր ամուսնանալ, կը հրաժարին ամէն ճոխութենէ եւ երջանկութենէ, փրկելու համար իրենց տոհմին անունը: «Մեր ճիւղատարած մեծ գերդաստանէն միայն ես եմ փրկուած, ի՞նչպէս կ'ուզէք որ ուրանամ գերդաստանս, մարեմ մեր գերդաստանին վերջին ճրագը»: Այսպէս կը խօսէին անոնք, ընդվզումով եւ արցունքով:

Այսպիսի պարագաներու բերումով էր որ կազմակերպուեցաւ «որբ փախցնելու շարժումը»: Փարիզի մէջ վարձուած էր սենեակ մը, — տեսակ մը իջեւան, ուր կ'ապաստանէին փախչողները: Անոնց գործ կը հայթայթուէր, անձնաթուղթերը կարգի կը դրուէին, որբերը հայ մարդու իրենց դիմագիծը կը ստանային. Ցանկարծ միջամտեց պատկան իշխանութիւնը: Սպառնալիք, պատիժ, եւ ի վերջոյ համաձայնութիւն: Ցեղը ծախու չէր, — եթէ «Ազգը» ուզած էր թեթեւցնել իր բեռը՝ «չափահաս» կոչելով մատղաշ տարիք մը, անոր տալու համար «մաժէօրութեան օրինական իրաւունքները՝ տնօրինելու իր ճակատագիրը ինչպէս որ ուզէր ենթական, պատմութեան ձայնը կը պատասխանէր Զ. Ո. Միութեան բերնով թէ դարերու հալածանքներուն տոկացող, բարբարոսներու կազմակերպած ջարդերէն խոյս տուող այս խլեակները թանկագին բեկորներ են, որոնք մէկ բան միայն բնտրած են իրենց կեանքին մէջ, շարունակել իրենց տոհմը:

Պատկան իշխանութիւնը առարկութիւն չունէր, բայց կը պնդէր գրաւոր պայմանագրութիւնները յարգելու միջազգային աւանդութեանց վրայ: Հայ որբերը պայմանագրութիւն ստորագրած էին, (թէ ի՛նչ պայմաններու տակ՝ ուրիշ խնդիր է ատիկա): Ուստի կը պահանջուէր լրացնել մէկ տարի աշխատելու իրենց յանձնառութեան շրջանը, ագարակներու մէջ: Ետոյ ազատ էին վերադառնալու իրենց «չափահասութեան»:

Զ. Ո. Միութիւնը, դէմ յանդիման այս իրողութեանց, իր աշխատանքներուն ու ձեռնարկած շարժումին ուղեց տալ նոր ձեւ մը, չքսելու համար «գործս կէս մնաց»:

Շարն ընդհուպ, դարձեալ:

(2) ԱՐԱԶ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

"ՀԱՅԱՍՏԱՆ" ԵՒ "ԱՐՄԵՆԻԱ" ՃԱՄԲԱՐՆԵՐԸ

Ամերիկահայ կեանքում հայապահպանման ձեռնարկներ են նաեւ այն երկու քէմփերը, որոնցից մէկը գտնւում է Պոստոնից 25 մղոնի, իսկ միւսը Քալիֆորնիայի Ֆրեզնօ քաղաքից 18 մղոնի վրայ, Մադերա գաւառում:

Պոստոնի «Հայաստան քէմփ»ը պատկանում է Հ. Յ. Դաշնակցութեան: 80 էյքըր տարածութեամբ ծառաշատ մի վայր է, բնական մի լճով, փոքրիկ սրահով, բացօթեայ հանդէսների համար մի հարթակով, նաեւ մօտ երեսուն խցիկներով, ուր ամառը գալիս եւ ապրում են հայ երեխաներ եւ մի քանի տարեցներ:

«Հայաստան քէմփ»ը գնուած է մօտ քսան տարի առաջ, շատ աժան գնով՝ վեց հազար տոլար: Այդ ծառաստանը առաջ եղել է ռուսական դեսպանատան ամառնային բաժինը, ծախու է դրուել, մեր ընկերները շտապել են գնել եւ այսօր 100 – 150.000 տոլար կ'արժէ:

Ի հարկէ, մեր կուսակցութիւնը ամէն տարի գումարներ է ծախսել եւ սրահ, հարթակ, խցիկներ ու ճամբաներ է շինել, այնպէս որ «Հայաստան քէմփ»ը իր սկզբնական տեսքը միանգամայն փոխել է:

Ամէն տարի, ամառուան երկու ամիսներին՝ Յուլիս եւ Օգոստոս, հայ ... խաներ են ընդունւում «Հայաստ... քէմփ»ում, հայկական մթնոլոր... անցկացնելու իրենց արձակուրդը ... վարժուհի կամ ուսուցիչ նրանց սո... րապում է հայերէն, հայ երգ եւ մա... կան խաղեր: Երախաները քնում են ... ցիկներում, սնւում են յատուկ ... նում, ուրախ ժամանակ են անցկացն...

Այժմ քէմփը ղեկավարում է ... րիտ. Դաշնակցութեան մի յանձնախ... Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կ. Կոմիտէի ... հսկողութեան տակ:

Հայաստան քէմփում տեղի են ունե... ամառնային դաշտահանդէսներ ... կազմակերպւում են Հ. Յ. Դ., ... նութեան Միութեան եւ Հայ Երիտ... նակցութեան տարեկան պատգամաւոր... կան ժողովներից յետոյ: Անուանք... 500 պատգամաւորներ եւ 5 – 6000 ... ղիսականներ ներկայ են լինում, ... խօսում են Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի ... ծիչները, տեղի են ունենում հայկ... երգեր, ժողովրդական պարեր, ... նութիւններ, մատուցւում են ... կերակուրներ, ստեղծւում է ... կական մթնոլորտ:

Նոյնպիսի բազմամարդ դաշտահան... տեղի է ունենում նաեւ եղանակի վեր... Սեպտեմբեր ամսին:

Հայաստան քէմփը, այսպիսով, ... ղիսանում է հայապահպանման մի ... դակ, հեռաւոր քաղաքներից անգամ ... տեղ են գալիս ընկերներ եւ համակիր... Նիւ Եորքից, Փրովիտենսից, Ուսթր... Ֆիլատելֆիայից, Պոստոնի շրջակա ... ղաքներից:

×

Քալիֆորնիայի Ֆրեզնօ քաղաքից ... մղոն հեռու, Մադէրա գաւառի այգե... շրջանում, հաստատուած է «Արմե... քէմփ»ը չորս տարուց ի վեր, ... տիկին Անտրէ Տէր Օհանեանի ... նախաձեռնութեամբ:

Այս քէմփը գտնւում է երկու ... էյքըր այգիների կենտրոնում. ... շէնքեր. աղջիկների եւ տղաների ... րանների առանձին շէնքեր, մեծ ... 800 հոգու տարողութեամբ, մի ... րան, խոհանոցի եւ ամառնային ... մի այլ ճաշարան՝ ինքնագործ ... կան երեք օջախներով, ծնողների ... թեան յատուկ երեք շէնքեր, ... մի մեծ լողաւազան՝ 75 × ... ջուրը ախտազերծող կաթսաներով ... կու արհեստական Մասիներ, ... լի, վոլէ պոլի եւ պասկէթպո... տեր, մարզական գործիքներ, ... փոնքի սրահ եւ այլն:

Քէմփին մէջ կը տրուին հետեւեա... բաղումները — Հայոց լեզու, ... նկարչութիւն, ձեռագործ, ... կիր զարդարուեստ, մարզական ... տարեր, որսորդութիւն, ձիավ... (քէմփը ունի ձի), խաղալիքա...

ԱՆԻ
ԱՆՑԵԱԼԻՆ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Հիմնուած 10րդ դարու սկիզբը, Բիւզանդական երկիրներէ գաղթած հայ կրօնաւորներէն, 982ին մահմետականներուն ձեռքով այրած, այնուհետեւ շուտով վերաշինուած, դարձած է պանթէոնը Անիի թագաւորներուն, ինչպէս Սէն Տընին է Ֆրանսացի թագաւորներուն համար: 11րդ դարէն մնացած արձանագրութիւն մը կ'ըսէ թէ Սմբատ Գ. գիւղի մը ամբողջ եկամուտը կը յատկացնէր դամբարաններու պահպանման: Այդ դամբարանները կործանած են այսօր, բայց ըզմայլելի են անոնց գլուխներուն վրայ բարձրացած հրաշալի սալաքարերը: Կամարաձեւ մեծ սրահի մը մէջ, եկեղեցիին հարաւամասին կից, շուքին մէջ կը տեսնուին թագաւորական չորս խաչքարեր, ուր հայկական խաչերը իրենց մանաւոր մանուածազարդին ճոխութիւնը ցոյց կու տան: Անոնց վերեւ պատը ծածկուած է երկրաչափական զարդերով, պատանկարներով եւ ծաղկանկար քանդակներով: Հոն կը տեսնուի դէմ յանդիման տնկուած նռնենիներու դաշտ մը: Հոս եւս արեւելքը կը հաստատէ իր վերապրումը, հին միջագետքեան արդասաբերութեան խորհրդանիշը դարձած է, աստուածային սնունդի խորհրդանշանը, համարժէք որթատունկին: Այս վերջինը կրկին երեւան կուգայ եկեղեցիին դաւիթին մէջ, ուր առատօրէն ծլարձակ ան կը գրաւէ ամբողջ պատ մը եւ իր տարածութեամբ ալ կը մատնանշէ իր արեւելեան ներշնչումը: Միւս կողմէ՝ թերահարթ քանդակներով ծածկուած պատերը, նայուածքը կը տանին ցած սրահին մթութենէն դէպի սիւնազարդ զանգակատան լոյսը, ճարտարապետական մանաւոր դրութեամբ մը: Խաչերով եւ վարդակներով զարդարուած առաստաղը, ուր կը բացուի այդ լոյսը, և բոլոր գաւիթները կը յիշեցնեն Հնդկաստանի կամ Կեդրոնական Ասիոյ սրբատեղիները:

Այսպէս, 11րդ դարէն մնացած մեծ գաւիթին կամարներուն տակ, մարդ զարմանքով եւ հիացումով կը դիտէ հայկական հարուստ քաղաքակրթութեամբ, որ արեւմտեան եւ արեւելեան աշխարհներու խաչաձեւումէն ծնած է: Եւ ըսել թէ յետագային այդ ժողովուրդին ճակատագիր եղաւ աքսորը:

Հռոմոսի Սուրբ Յովհաննու վանքը երկար ատեն պաշտօնի վրայ մնաց: 17րդ դարէն մնացած արձանագրութիւն մը կը յայտնէ, թէ ան վերանորոգուած է Դանիէլի մը կողմէ, Տիգրանակերտցի վանական մը: Այդ շրջանին Անի չատոնց պարպուած էր իր բնակիչներէն եւ Լեհաստանի, մանաւորապէս Լվովի մէջ է որ կարելի էր անկէ գաղթողներու հետքը գտնել:

Բայց անոնց հիմնած այդ պզտիկ գաղութն ալ, իր կարգին, մարեցաւ դարու ընթացքին:

Մ. եւ Ն. Թ...

Տիգրան Հոնենցի Ս. Գրիգոր Եկեղեցին: Հարաւային պատին կամարները: ԺԳ դ...

(6 էջ վերջ)

ղի ուսուցում եւայլն։ Վարիչ ուսուցիչը՝ տիկին Սաթենիկ Տէր Օհանեան, որ թէ Նիւ Եորքի Կոլումբիա համալսարանից է վկայուած եւ թէ վկայեալ նորս (հիւանդապահուհի) է։

Քէմփը ունի նաեւ երեք հայ եւ երեք ամերիկացի ուսուցիչ–ուսուցչուհիներ։ Նպատակը՝ ազգապահպանումն է։ 1959 թուի ամրանը ունեցաւ 104 երախաներ, երկու սեռից։ Քէմփը մեծածախս հաստատութիւն է, ամրան երկու ամիսնե–րէ՝ Յուլիս եւ Օգոստոս՝ գրաղումներ ունի։ Բացման հանդէսին հարիւրաւոր ծնողներ ներկայ են լինում հեռաւոր քաղաքներից՝ Լոս Անճելըսից, Սան Ֆրանցիսկոյից, Ֆրեզնոյից եւ շրջակայ քաղաքներից։

Հետաքրքրականն այն է, որ հայ երախաներու հետ ամերիկացի երախաները եւս հայերէն երգեր են երգում, «Սուրբ–սուրբ»ից սկսած մինչեւ «Մայր Արաքսի ափերով»։

«Արմենիա քէմփ»ը ամբողջ Մաղէրայի գաւառում միակ եւ առաջին քէմփն է։ Ամերիկացիները նոյնիսկ՝ այդ գաւառում քէմփ չունեն։

«Արմենիա քէմփ»ը կոչւում է նաեւ «Հայ նահատակների յիշատակի քէմփ», հաստատուած լինելով ի յիշատակ Ապրիլեան եղեռնին զոհ գնացած մեր մէկ միլիոն նահատակների։ Տիկին Սաթենիկ Տէր Օհանեանի (օրիորդական ազգանունով Արալանեան) հայրը՝ Հանգուցեալ Տէր Վարդան Արալանեան 1915 թուի Ապրիլին ողջ–ողջ այրուած է Խարբերդի բանտում, բարբարոսների ձեռքով, եւ իր ընտանիքի մեծ մասը տարագրուած եւ ջարդուած է։

Հայապահպանման ազդակ է նաեւ «Արմենիա քէմփը», որ իր առաջին տարին ունեցաւ ընդամէնը 12 երախաներ, իսկ չորրորդ տարին՝ 104։ Իր յառաջդիմութիւնը ակներեւ է, իր գրաղումները՝ բազմակողմանի։ Պատանի «Հայաստան քէմփ»ի վարչութիւնը դիմած էր «Արմենիա քէմփ»ին եւ խնդրած նրա գրաղումների ցանկը, ընդօրինակելու համար։

Ամերիկահայոց այս երկու քէմփերը՝ «Հայաստան» եւ «Արմենիա» գնահատելի եւ խրախուսանքի արժանի հաստատութիւններ են։

Ա. ԱՄՈՒՐԵԱՆ

ԿԱՏԱԿԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔԸ

Նոր Զելանտայի բնակիչներէն Սիրիլ Ծարուէլը, վերջերս, իր բարեկամներէն մէկուն թելադրած է որ կատակի համար իր կօշիկ հեռաձայնէ եւ ըսէ, թէ սրտի կաթուածի հետեւանքով մեռած է ինք։ Հեռաձայնէն քիչ յետոյ, տուն դարձած է։ Ճամբան սալի հարուստ պատրաստող (?) երբ մեռած կարծած ամուսինը իր դէմ ելած է, կաթուածահար եղած եւ մեռած է։

ՈՐՈ՞Ւ ԴՐԴՈՒՄՈՎ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՒ ԹՐՈՑՔԻՆ

●

Տասնեւինը տարի, ութ ամիս եւ տասնեւչորս օր ետք, Թրոցքիի սպանութենէն (սպաննուած էր 1940 Օգոստոս 20ին, Մեքսիքոյի արուարձաններէն մէկուն մէջ, իր ապարանքին ներսը) Թրոցքիի սպաննիչը Ժաք Մոնարը ազատ արձակուեցաւ։ Մեքսիկայի իշխանութիւնները իբրեւ անբաղձալի գինքը արտաքսած են անմիջապէս։ Մարդասպանը Ջեխոսլովաք անցագրով մը անմիջապէս Քուպա մեկնած է ու կը կարծուի թէ Եւրոպա պիտի հաստատուի։

Ո՞վ է սակայն Ժաք Մոնարը, կամ ո՞վ է հեղինակը Թրոցքիի սպանութեան։

«Ահա թէ ի՛նչպէս սպաննուեցաւ Թրոցքի» խորագրով գիրքով մը, Մեքսիկայի ապահովութեան մարմիններու պետը, զօրավար Սանչէս Սալազար, որ անձնապէս վարած է քննութիւնները, կը շեշտէ թէ Ժաք Տոնարտ Սպանացի մըն է եւ իր իսկական անունն է՝ Ժէմ Ռամոն Մերքատէր Տէլ Ռիօ։

Մարդասպանը ծնած է Պարսելոնա, 1914 Փետրուար 7ին։

«Մայրը, Քարիտատ, Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան պետերուն յաւերժահարսը դառնալէ ետք, դարձած էր հոմանուհին՝ Լէոնիտ Այթինկթոնի, որ իրականութեան մէջ Ն. Ք. Վ. Տ.ի ընտրանի գործակալն էր եւ Սպանիոյ քաղաքացիական կռիւներուն ընթացքին հանրապետական գնդակահարող ջոկատներուն հայթայթիչը եղած էր։ Ծանչցուած էր «զօրավար Քոթով» անունին տակ։ Այս «զօրավար Քոթով»ն էր որ կազմակերպեց Թրոցքիի սպանութիւնը ու գործը յանձնեց Ռամոն Մերքատերին»։

Մոնարտ իր առաքելութիւնը յաջողութեամբ կատարեց։ Արդարեւ՝ 1940 Օգոստոս 20ին, Մեքսիկայի իր ապարանքին մէջ բրիչի հարուածներով գլուխէն ծանրօրէն կը վիրաւորէ Թրոցքին, որ կը մեռնի յաջորդ օրն իսկ։

Թրոցքիի սպանութեամբ վերջ կը գտնէ միջազգային մեքենայութիւններու եւ զաւերու եղերերգութիւն մը, որ ծայր տուած էր 1928ին, Սթալինի կողմէ՝ երբ այս վերջինը ստիպեց Թրոցքին, որ հեռանայ Խ. Միութենէն։

Յաջորդաբար եւ յաջորդական 12 տարիներու ընթացքին, Սթալին մէկ առ մէկ մաքրագործեց կարմիր բանակի հիմնադիր Թրոցքիի բոլոր գործակիցները եւ համախոհները։

Սթալինի ղայրոյթին զոհ գացած են նաեւ Թրոցքիի ընտանիքին անդամները։ Յաջորդաբար սպաննուած են իր երկու զաւակները՝ Լէօն եւ Սեռժ, Թրոցքիի առաջին կինը՝ Ալեքսանտրա Սոքոլովսքայա եւ աղջիկները՝ Զինա եւ Մինա։

Թրոցքի 1928էն մինչեւ 1939 շրջագայած է Եւրոպա ու 1940ի սկիզբները հաստատուած էր Մեքսիքայի արուարձաններէն՝ Քոյոականի մէջ։

Մոնարտ յաջողած էր Թրոցքիի վստահութիւնը շահիլ ու դառնալ անոր անմիջական գործակիցը եւ հաւատարիմը։

1940 Օգոստոս 20ին կը մտնէ Թրոցքիի աշխատասենեակը ու բրիչի հարուածներով ծանրօրէն կը վիրաւորէ։

Բանտին մէջ կը վարէ հանգստաւէտ կեանք մը։ Արդարեւ, իր խուցին մէջ կային ձայնասփիւռ, հեռատեսիլ, գորգեր եւ հանգստաւէտութեան ծառայող այլ իրեր։ Անկէ զատ խորհրդաւոր աղբիւրէ մը ամսական չորս հարիւր տոլար կը ստանար։

Ազատ արձակուած օրը Ջեխոսլովաք դեսպանատունէն երկու պաշտօնատարներ օդակայան եկած են եւ իրեն յանձնած Ջեխոսլովաք անցագիր մը։

Այս պարագան կասկած չի ձգեր թէ որո՞նք էին իսկական հեղինակները Թրոցքիի սպանութեան։

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ

«ՄՈՒԿԵՐՈՒ ԱԿՈՒՄԲ»

Անգլիոյ մէջ, գոյութիւն ունի ակումբ մը, որ կը կոչուի «Մուկերու Ազգային ակումբ» որուն անդամներուն կէսը՝ 200ի մօտ կիներ են։

Ակումբին ընդհ. քարտուղարը կին մըն է։ Այդ տարօրինակ ակումբին հիմնադրուհիներէն մէկը եղած է Շարլոթ Կրիմիչէթը՝ պառոն Վերոֆանի քրոջ աղջիկը։ Այս ակումբը կը ծառայէ ամէն անոնց՝ որ կը զբաղին մուկերու մշակութեամբ — արհեստ մը՝ որ նորաձեւութիւն է Անգլիոյ մէջ։

Մկնարուծութիւնը միաժամանակ ժենամոլութիւն մըն է հարուստ մարդոց եւ շահաւէտ գործ մը՝ գործ չունեցողներուն համար։

Մուկերու գլխաւոր սպառիչներն են՝ հիւանդանոցները եւ գիտական հաստատութիւնները, որ զանոնք կը գործածեն գիտական գիտարկութեանց եւ փորձարկութեանց համար։

Ամէն մէկ մուկի համար կը վճարեն վեց փեննի։ Մուկեր կը գնեն նաեւ կենդանաբանական պարտէզները, կարգ մը քմայքոտ հիւանդ գազաններ սնուցանելու համար ինչպէս նաեւ կաշեգործարաններ՝ կնոջական ձեռնոցներ պատրաստելու համար։

ԱՆԲԱԽՏ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Անգլիացի հանքագործ Ալուին Մէյըրն, քսան տարի չարունակ փորձած է Հանքագործներու Համադաշնակցութեան նախագահ ընտրուիլ բայց չէ յաջողած, Մինչեւ ալ երկրորդ ըլլած է։ Եւ մանաւանդ երկու կամ երեք քուէի տարբերութեամբ։ Վերջերս յաջողած է ընտրուիլ, բայց աւաղ քիչ մը ուշ այլեւս։ Որովհետեւ, խեղճ մարդը, քուէարկութեան պահուն աւանդած է իր հոգին։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Առիթն ունեցայ ներկայ գտնուելու նկարիչ Թորոսեանի ցուցահանդէսին բացման։ Խուռն բազմութիւն մը, ընկերներ եւ համակիրներ, բայց հայերը կորսուած էին օտար բազմութեան մէջ։ Ուզեցի ծանօթանալ նկարիչին հետ, համեստ երիտասարդ մը, այնքան երկչոտ որ փախուստ կուտար կարծես։

Փարիզի Հայկական Տան տնօրէնը ինծի ըսած էր թէ հինգ տարիէ ի վեր ծանօթ ենք իրեն, բայց չէինք գիտեր անգամ թէ կը հետեւի Գեղարուեստից վարժարանին, այժմ իր ցուցահանդէսն է որ գաղտնիքը կը պարզէ։

— Գոհ է՞ք ձեր առջի օրուան հանդէսէն, բազմութենէն, համակրական արտայայտութենէն։

— Շատ գոհ, բարեկամներ շատ ունիմ. Սակայն ներսիդիս տառապանք մը կայ։ Ես իմ վերջին ձիգս թափեցի։ Ունեցածս չունեցածս այս նեղ սրահին մէջ է։ Գոհունակ եմ պիտի՞։ Քաջալերուելու պէտք ունիմ։

— Նկարչութեան արուեստը, այս վերջին ժամանակներուն չափէն փոխելու պէս չարունակ դպրոց կը փոխէ։ Դուք ո՞ր դպրոցէն էք։

— Ես հաճոյքի դպրոցէն եմ։ Այն գիծը որ աչքս կը տեսնէ եւ սիրէ, այդ գիծը պաստառին վրայ կը դնեմ։ Վերջը՝ գոյները, որոնք դիւրին են մեզի՝ Արեւելցիներուս համար։

Կը բաժնուինք որովհետեւ մեր եւս կեցած են ուրիշներ որոնք կը փափաքին երիտասարդ Թորոսեանը շնորհաւորել։

Կ'արժէ երթալ տեսնել հեղ մը մինչեւ 28 Մայիս, մեր երիտասարդ նկարիչին գործերը։

ԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐ

×

Ինչպէս յայտարարուած է, Արա Պարթեւեանի յառաջիկայ նուագահանդէսին մէջ պիտի գործադրուի նաեւ իր համանուագային պատարագը, նուագախումբի ընկերակցութեամբ։

Ըստ հեղինակին առաջադրութեան, սոյն գործը մեզի ծանօթ եւ նուիրականացած երգեցողութիւնները փոփոխելու միտում չունի, եւ ոչ ալ եկեղեցւոյ մէջ իբր ծիսակատարութիւն գործադրելու նպատակ։ Հետեւողութեամբ դասական վարպետներու հեղինակած օրաթորիօներուն, ամբողջական նոր հեղինակութիւն մըն է նուագախումբի մասնակցութեամբ պատկերացնելու համար պատարագի խորհուրդը ըստ նախադասութիւններու իմաստին եւ անոնց տուած պատկերին։ Գործը ձօնուած ըլլալով Ապրիլեան նահատակներու յիշատակին, երաժշտութեան մէջ նկատի առնուած է կրօնական եւ դիւցազներգական նկարագիրներու միաձուլումով ամբողջութիւն մը տալու պարագան։ Հայ կրօնական երաժշտութեան մարզին մէջ առաջին փորձն է։

ՄԵՐ ՎԱՐԺԱՊԵՏՆԵՐԸ

—o—

Օր մը, երբ ձայնախաղերու չափերը եւ «Դ. Կ.» ու տիկը կը բացատրէր, «տոն–տոն–կէս տոն» ըսաւ, եւ այդ բացատրութիւնը իրեն անուն դարձաւ։

Եթէ մէկը սխալմամբ դասարանին մէջ Մեհրաբեան կանչէր, «Մեհրաբեան Մ. Պ. Տոն–Տոն է»։— կ'ուղղէին ամէն կողմէ։

Եւ այսպէս, ինը ամսուան մէջ, իր նոր անունէն զատ բան չկրցանք սորվիլ։

Ա. ՃԻՒՄՊԻՒՇԵԱՆ

Քաղաքաքացիական կրթութեան ուսուցիչն է, պաշտօնով՝ փաստաբան, դէմքով՝ դեղեցիկ, կազմով՝ առողջ։ Ամէն տարի կը վախնայ անկէ եւ սորված կը մոռնայ, երբ դիմացը ելլէ պատասխան տալու։

Դասարան կը մտնէ եղէգնեայ նուրբ գաւազանով մը, որուն բռնատեղին արծաթ բռնակի մը արծաթէ գլուխը կը ներկայացնէ. երկար գունէջով ու կախ ականջներով։

Փնտռտալէ, փափսուքէ եւ խնդուքէ չախորժիր։

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

Երկաթէ գաւազանով մարդ մը, որ հիւկոյի Ժաւերը կը յիշեցնէ։

Ֆէսը՝ քթին, երկար ու վտիտ հասակը ծռիւելով, դպրոցէ դպրոց կ'որշաւէ։

Պահանջկոտ է եւ բծախնդիր։ Տաճկերէնի իր դասապահերը աշակերտներու ժամանակացոյցին մէջ «քրտինքի դաս» անունով նշանակուած են։

Ամենափոքր աղմուկ մը կամ փսփսուք մը կը ջղայնացնէ զինք ու կը ստիպէ ըսպառնալու։

— Շու գավիլլի էֆէնտիլէ հապրնտա պաշքա մուամէլէ եափաճաղըմ(*),

կամ.

— Իշէկ հերիֆլէր, պուրասը դարրքաւ՞ր համամը մը (**)։

Աններող է լաւ հայերէն չգիտցողներուն հանդէպ եւ ճարտարութիւն ունի այսպիսիները զատելու եւ նեղելու գործին մէջ։

— Էֆէնտի, կախարդներն, այսինքն՝ տարադաճըրն սեռականընը պանա սէօյլէ՛ պիլի՞ր միսին։

— ...

— Ցաւալիսի օ տըր քի,— կը պոռայ ջղայնացած,— մայրենի լեզունըզը պիլմիյորսընըզ։

Կեանքին մէջ մէկ անգամ անճշդապահ եղած է եւ ուշացած դպրոցէն, երբ, Ռամազանի օր մը, հրապարակաւ ծոմը աւրած ըլլալու յանցանքով, ոստիկանները զինք տարած են բանտ, ուր մնացած է՝ մինչեւ որ լուրը հասած է Գում Գափու, եւ Զաւէն Պատրիարք իր ինքնաշարժին երեք անիւներովը փութացած է Բերա եւ իր վկայութեամբ ազատ արձակել տուած է զայն։

Բայց ո՞վ պիտի բռնէր գլայլացունց ուրերու նարօտէն խենդեցած Պոլսոյ պոռոտ օսմաթերթերուն բերանը։

Երեկոյեան թերթ մը, խոշոր վերտառութիւններու տակ, կը գրէր.

«Կուրտիկեան էֆէնտի կը ձերբակալուի Շիրքէթի չողենաւին մէջ»։ Ցետոյ՝ քիչ մը մանր գիրերով. «Սրբազան Պատրիարքը կը դիմէ ոստիկանական տնօրէնութեան», եւայլն։

Կէս գիշերին, Բերայի մայթերուն վրայ, առաւօտեան թերթերը կը ծախուէին անօրինակ թափով։ Կարելի էր ցրուիչներու բերնէն լսել հետեւեալ ախազդուութիւնները. «Թիւրիմացութիւնը կը հարթուի», «Կուրտիկեան էֆէնտիի ազդուութիւնը ստուգուած», «Ոստիկանութեան տնօրէնութիւնը ցաւ կը յայտնէ պատահած շփոթութեան համար», եւն.։

Փառք Տէրոջ, որ Պատրիարք մը ունէինք Պոլսոյ մէջ, այլապէս անպիտան Թուրքերը մեր Ստեփան էֆէնտիին տէր պիտի ըլլային։

Ջուր տեղը չէ, որ առածը կ'ըսէ, թէ տանձին աղէկը արջը ուտել կ'ուզէ։

Հ. ԱՐՍԷՆ ՂԱԶԻԿԵԱՆ

Սխալ տեղ ինկած սուրբ մը։ Անսահմանօրէն բարի եւ հմուտ։ Միակ սխալը, զոր գործած է կեանքին մէջ, մեզի ուսուցիչ ըլլալն է։

Որքան ազնիւ է, նոյնքան ներողամիտ. ամբողջ սրտնեղութիւնը «տղաք, լուռ կեցէք, որ հասկնանք»ին մէջ ամփոփուած է։

Շատ քիչ անգամ, մեզ պատժելու համար, քննութեան նիշերէն կը պակսեցնէ ... խօսքով։

Դասամիջոցին, կարգապահութեան հսկելու համար, իրեն օգնական մը կը նշանակէ, պատուիրելով որ փոքրամասնութիւն կազմող չխօսողներուն անուններ ը նշանակէ թուղթի կտորի մը վրայ։

Գ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

Իր դասաւանդած քիմիաբանութեան ֆորմիւլներուն պէս դժուար ըմբռնելի։

Դասին կէսը կ'անցընէ իր ազնուութիւնը մեզի բացատրելով, միւս կէսին ալ յանցաւորները կը պատժէ։ Եթէ պատահի, որ բան մը աւելնայ, կը ջանայ համոզել մեզ, որ մատմազէլին հետ իր փախացած պահուն մեր խնդալը անտեղի է։

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(3 Շար.)

(*) Սա օրեարանայթե պարանեերուն մասին ուրիշ կարգադրութիւն պիտի ընեմ։

(**) Ավանակներ, միթէ խօս կինեյու բաղնի՞ք է։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներուն սկսած ենք ղրկել ցայսօր առկախ ձգած իրենց հաշիւներուն համապատասխան թղթատարական վճարագիրներ (Մանտա – Շէք) ։

Մայիս 31էն պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը այն բաժանորդներուն, որոնք մինչեւ այդ թուականը չեն կարգադրած իրենց առկախ հաշիւները ։

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը ։

×

Ջերմապէս կը խնդրենք որ Յառաջի Շէք – Փոսթալի թիւը՝ 15069 – 82 օգտագործուի ՄԻԱՅՆ Յառաջի վերաբերեալ հաշիւներու համար (բաժնեգին – գործակալութիւն, ծանուցում)։ Տարբեր նպատակներու յատկացուելիք գումարները (զանազան թերթերու բաժնեգիններ կամ զանազան կազմակերպութեանց նուէրները) ղրկել միայն Մանտա–Քարթով ։

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ԼԻԶԻԷՕ ԵՒ ՏՕՎԻԼ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ եւ ԶԱՒԱՐԵԱՆ խումբերու եւ Ապրիլեան Սերունդին կողմէ ։

ՅՈՒՆԻՍ 6
ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻՆ
(Փանթըքէօթ)

Օթօքարը կը մեկնի Իսիի սովորական վայրէն առաւօտեան ժամը 6ին, Փլաս տը լա Ռեփիւպլիքէն ժամը 7ին (Պուլ. Մաժենթայի անկիւնը)։

Վերադարձ ժամը 23ին։ Ճամբու ընթացքին գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Կարելի է ճաշը միասին բերել։ Երթուդարձ 11.50 Ն. Ֆ. (փոխանակ չոգեկառքով 37 Ն. Ֆ.ի)։

Արձանագրուիլ ճաշարան Արթիւրի մօտ (Փլաս տէ Ֆէթ) կամ նպարավաճառ Մասիսի, 21 Րիւ Սօլնիէ, հեռ. ՓՐՕ. 16-88։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Միքայէլ Եավէրէ տասը Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկ. Գաապարեանէ տասը Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Արման Ճագորեանէ տասը Ն. Ֆ., Պ. Դանիէլեանի մահուան առթիւ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

45րդ տարեդարձը Վիէնի մէջ, Մայիս 28ին, շաբաթ օր։

ՄԱՅԻՍ 28 Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մայիս 28, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Ճրդ թաղապետարանի սրահը։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ ետք։

THÉATRE DES CHAMPS-ÉLYSÉES

Մայիս 17ին, ժամը 20.30ին, Ֆրանսական ձայն–պատկերասփիւռը նուագահանդէսի ձեւի տակ կ'ուտայ

ՄԱՐՍԷԼ ՏԸԼԱՆՆՈՒԱՅԻ
« ԱԲՐԱՀԱՄ ԵՒ ՀՐԵՇՏԱԿԸ »
(օփերա)

Գլխաւոր դերը կը կատարէ
ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

Նուագախումբ՝
Orchestre National de la R. T. F.

Մուտքը հրաւէրով։ Դիմել՝
CENTRE PISTAURE
18 Rue François 1er

ԼԻՈՆԷՆ ԼԱԼՈՒԷ ԵՒ ՆՈԹՐ – ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ՌՈՇ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԶԿՕՍՈՒՑԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յունիս 6ին, Հոգեգալուստի Երկուշաբթին, զբօսացիկ ուխտագնացութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Լալուէ՝ գեղազուարճ տեսարաններով եւ բարեպաշտական յիշատակներով լի Արտէշի այդ սրբավայրը ։ Երթուդարձի փոխադրութեան ծախք կը նախատեսուի 10 Ն. Ֆ. մարդ գլուխ ։

Նոյնպէս Յունիս 19ին Կիրակի ալ Նոթր – Տամ տը լա Ռոշ, փոխադրութեան ծախք հինգ Ն. Ֆ. մարդ գլուխ ։

Արձանագրութիւններու համար դիմել Միքայէլ Վ. Մոմճեանի։ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով՝ վերջին պայմանաժամ արձանագրութեան մինչեւ ՄԱՅԻՍ 15։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նոր Սերունդի օրը Մայիս 21ին, Անիէռի թաղապետարանի սրահը ։

×

Տէսինի Հայ Աւետ. Եկեղեցւոյ Երիտ. Միութիւնը պիտի ներկայացնէ Ռասինի « ԳՈԹՈՂԻԱՆ (Աթալի) , հայերէն լեզուով, Շաբաթ 18 Յունիս, երեկոյեան ժամը 8.30ին ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 26ԻՆ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

Պտոյտներու արձանագրութիւնները պիտի փակուին Մայիսի վերջ.

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20։ Անկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս Թռիւտէն 27–35։

5 Րիւ Մէյրան ։

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՔԱՂԱՔ, Տիկ. Թութէլեան, 4 Ռիւ Փարմանթիէ։

ՊՕՄՌՆ, Տիկ. Տօլպաշեան, 23 Պուլվար տը Պօմոն։

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ, Տիկ. Շալճեան։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԼԻՈՆԻ ՍԻԱՄԱՆԹՕ ԽՈՒՄԲԻՆ

Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ Մայիս 14, շաբաթ ժամը 21ին կը ներկայացնէ Հայոց պատմութեան անմոռանալի էջերէն՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ **ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ**

(Ողբերգութիւն 5 արար եւ 4 պատկեր)

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՄԻՀՐԱՆ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆԻ

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ եւ ՏԻԿԻՆ ԱԼԻՍ ԷՍՔԻՃԵԱՆԻ

Դիմայարդար՝ ԿԱՐՊԻՍ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ

Ճրդ թաղապետարանի սրահը Ռիւ տը Սէզ ԼԻՈՆ

ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին դպրոցի սրահը։ Ընտրութիւն պատգամաւորի եւ ընթացիկ հարցեր ։

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Չորեքշաբթի 18 Մայիս ժամը 15ին, Յոյներու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ, պատգամաւորի ընտրութիւն ։

ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ, 26 Ռիւ Քոնվալէսան։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վալանսի մէջ «Մայիս 28»ը կը տօնուի Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյր պետական թատրոնի չքեղ սրահին մէջ։

×

Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Խանասոր խումբի տարեկան խնճոյքը Մայիս 29ին։

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին, կարեւոր օրակարգ ։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները . Ներկայ պիտի ըլլան իր ներկայացուցիչները

ՀԱՄԱԶԱՍՊ ենթակոմիտէն այս Կիրակի առտու, ժամը 10ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 9ին ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը 14 Մայիս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է. Կարեւոր օրակարգ ։ Կը հրաւիրուին նաեւ «Յառաջ» խումբի ընկեր – ընկերուհիները ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 15 ՄԱՅԻՍ — DIMANCHE 15 MAI 1960

36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4601

ՕՐՈՒԱՆ ԽՈՍՔԸ

ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ ՊԱՀԱՆՋԱՏԷՐ

Այն պահուն երբ աշխարհի աչքերը ուղղուած են Ֆրանսայի մայրաքաղաքին վրայ, որ կրկին դարձած է միջազգային դիւանագիտութեան կեդրոնը, եւ ուր պիտի վճռուին աշխարհի ճակատագրին հետ կապուած բարդ խնդիրներ, ինքնին մեր առջին կը ներկայանայ հարցում մը.

— Հապա Հայկական Խնդիրը :

Ութսունեւերկու երկար տարիներ անցան այն օրէն ի վեր, երբ Հայկական Հարց կամ Հայկական Դատ մըն ալ եկած էր բարդուելու Արեւելեան Խնդիր կոչուած անյուծելի կնճիռին վրայ, որ ամբողջ մէկ դար — տասնեւիններորդ դարը — զբաղեցուցած էր Եւրոպան.

Երբ Արեւելեան Խնդիր կ'ըսուի, առ հասարակ կը հասկցուի Պալքանի քրիստոնեայ ազգերու ազատագրութիւնը օսմանեան տիրապետութենէն : Եւ իսկապէս անոնք բոլորն ալ — Սերպ, Յոյն, Ռումանացի, Պուլկար, Գարատաղցի — անցեալ դարուն աստիճանաբար թօթափեցին Սուլթաններու անարգ եւ բռնակալ լուծը եւ կազմեցին ազգային անկախ պետութիւններ : Իրենց ազատագրական պայքարներուն մէջ անոնք վայելեցին եւրոպական մեծ պետութեանց, մանաւանդ Ռուսիոյ, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի նիւթական, բարոյական ու ռազմական աջակցութիւնը :

Սակայն Արեւելեան Խնդիրը շատ աւելի հին է : Անիկա ծագում առած էր Զ. դարէն շատ առաջ, այն օրէն՝ երբ Յուստինիանոս (527 - 565) իր կայսրութեան սահմաններուն մէջ առաւ Պալքանները, երբ եօթներորդ դարուն ծնունդ առաւ իսլամական կրօնքը եւ Արաբները սկսան իրենց աշխարհակալական նուաճումները ու երբ աւելի վերջ Մոնկոլներու, Հոներու եւ Սելճուկեան Թուրքերու արշաւանքները դէպի արեւելք ուղղեցին քաղաքակիրթ աշխարհի ուշադրութիւնը :

Եւրոպա Խաչակիրներու ութ արշաւանքներ կազմակերպեց — ԺԱ.-էն մինչեւ ԺԳ. դար — Երուսաղէմը եւ Պաղեստինի սրբավայրերը Իսլամներու ձեռքէն ազատագրելու համար : Յետոյ քին Ռուսերու երեւումը բիւզանդական կայսրութեան սահմաններուն վրայ եւ Պոլսոյ գրաւումը Թուրքերուն կողմէ աւելի մեծ կարեւորութիւն ընծայեցին արեւելքին :

Վտանգ մը մեծ վտանգ անցուց Եւրոպա, երբ Օսմանեան զինուորները հասան մինչեւ Վիեննայի դուռները : Սակայն 1683-ին Քահլենպէրկի առջեւ Լեհաստանի թագաւոր Յովհ. Գ. Սոպիեսկիի յաղթանակը Գարա Մուսթաֆա փաշայի բանակին վրայ՝ սկիզբն եղաւ Օսմ. Կայսրութեան անդամալուծման, որ շարունակուեցաւ մինչեւ մեր օրերը.

Մենք ալ երբ Հայկական Խնդիր կ'ըսենք, ընդհանրապէս կը հասկնանք 1878ի Պերլինի դաշնագիրը, որուն 61րդ յօդուածը բարենորոգումներ կը խոստանար Թուրքիոյ հայաբնակ նահանգներուն, վեց մեծ պետութեանց երաշխաւորութեամբ.

Սակայն մեր Դատը շատ աւելի հին է : Անիկա ծագում առաւ այն օրը, երբ 1375 Ապրիլ 15ին Եգիպտոսի Մէմլուքները գրաւեցին Կիլիկիոյ մայրաքաղաք Սիսը՝ գերի վարելով Լեւոն Ե. Լուսինեանը :

Անիկա եղաւ մեր վերջին թագաւորը : Իր փորձերը Հռոմի Պապին եւ Եւրոպայի տէրութիւններուն մօտ՝ նոր խաչակրութիւն մը կազմակերպելու եւ Հայաստանի անկախութիւնը վերականգնելու մասին՝ արդիւնք չունեցան :

Իրմէ վերջ զանազան շրջաններու ունեցանք կաթողիկոսներ եւ ձեռներէց ու յանդուգն հայրենակիցներ, որոնք աշխա–

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԵՒ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ՓԱՐԻԶ ՀԱՍԱՆ ՆՈՅՆ ԺԱՄՈՒՆ

Ամբողջ շաբաթ մը, Փարիզ թատերաբեմը պիտի ըլլայ քաղաքական խօսակցութեանց եւ բանակցութիւններու : Երկուշաբթի Վերին ժողովը կը սկսի իրականութիւն դառնալ :

Շաբաթ օր Փարիզ ժամանեցին՝ Հերթըր, Ատընաուըր եւ Խրուշչեւ, իսկ Կիրակի՝ Այզընհաուըր եւ Մաքմիլըն:

Այս երկու օրերուն շարք մը նախապատրաստական հանդիպումներ տեղի ունեցան մեծերուն միջեւ :

Շաբաթ առաւօտ՝ Տըկոլ տը Միւրվիլ տեսակցեցաւ Ամերիկայի արտաքին նախարար՝ Հերթըրի հետ :

Խրուշչեւ եւ Ատընաուըր նոյն ժամուն հասան Փարիզի Օրլի օդակայանը բայց մէկուն օդանաւը դաշտին ձախ կողմը կ'իջնէ, միւսը՝ աջ ....

Կէսօրէ ետք, ժամը 15.30ին տը Կոլ Ելիզէի պալատին մէջ ընդունեցաւ Դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետը՝ Ատընաուըր:

Գրեթէ նոյն ժամերուն, Քէ տ'Օրսէի մէջ մտքերու փոխանակութիւն ունեցան արեւմուտքի չորս արտաքին նախարարները :

Կիրակի առաւօտ, ժամը 11.30ին Խրուշչեւ եւ տը Կոլ գլուխ գլխի երկար տեսակցութիւն մը պիտի ունենային :

Կը կարծուի թէ տը Կոլ պիտի համոզէ Խրուշչեւը որ անզիջող չըլլայ Պերլինի հարցին համար: Այդ է Ատընաուըր կարծիքը զոր յայտարարեց հեռատեսիլէն Ուրբաթ օր

Վերջապէս երեկոյեան՝ տը Կոլ, Այզընհաուըր, Մաքմիլըն եւ Ատընաուըր գաղտնի խօսակցութիւններ կ'ունենային, սպա Դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետը Պոն կը վերադառնար :

Հասկնալի է որ բոլոր այս խօսակցութիւններուն նիւթը եղած է միջազգային կարգ մը հարցեր եւ Վերին ժողովի օրակարգը: Խօսակցութեան նիւթ եղած է նաեւ ամերիկեան օդանաւի միջադէպը:

Պոն յատուկ ուշադրութեամբ պիտի հետեւի Վերին ժողովին : Արդարեւ շատ հաւանական է որ օրակարգի հարց դառնան՝ Պերլինի եւ Գերմանիոյ խնդիրները: Ատընաուըր Փարիզ հասնելու նախօրեակին կարգ մը տեսակէտներ յայտնած է, հեռատեսիլէն: Գերմանիոյ վարչապետին կարծիքով Խրուշչեւ նկատի պիտի ունենայ խորհրդային ժողովուրդին խաղաղութենէն զգացումները, սակայն Խրուշչեւ խաղաղ գոյակցութիւնը իրականացնել պիտի աշխատի ի հեճուկս արեւմուտքի :

Այս առթիւ Ատընաուըր անգամ մը եւս շեշտած է թէ Խորհրդային Միութիւնը պէտք է ընդունի Գերման ժողովուրդին ինքնորոշման իրաւունքը :

Գերմանիոյ հարցին կարգադրութեան շուրջ, Գերմանիոյ վարչապետը դրական արդիւնքի մը չի սպասեր Վերին ժողովէն :

× Թուրքիա, Փաքիստան եւ Նորվեկիա բողոքագիրներ ստացած են՝ Խ. Միութենէն: Ամերիկեան օդանաւի միջադէպին առիթով, Խ. Միութիւնը կը սպառնայ «համապատասխան միջոցներ» ձեռք առնել եթէ յիշեալ երկիրները թոյլ տան որ Խ. Միութիւն թռչող օդանաւերը հաստատուին իրենց երկիրներուն մէջ :

× Իլիա Էհրընպուրկ խորհրդային ականաւոր գրագէտը տարօրինակ յայտարարութիւն մը ըրած է. «Լրտեսութիւնը բնական երեւոյթ է, ըսած է: Տրամաբանական է որ պետութիւն մը ուրիշ պետութեան մը զինուորական ուժին շուրջ տեղեկութիւններ ուզէ ունենալ»:

× Խրուշչեւի կ'ընկերանան հարիւր հոգի: Ատոնց մէջ է՝ պատերազմական նախարարը՝ Մալինովսքի: Զանազան ձեւերով կը բացատրուի այս վերջինին ներկայութիւնը խորհրդ. պատուիրակութեան մէջ, ոմանց կարծիքով Խրուշչեւ ճնշում բանեցնելու նպատակով իր հետ բերած է կարմիր ուժերու պետը, ուրիշներու համար ապահովութեան խօսակցութիւններուն մասնակցելու համար :

տեցան հայ ժողովուրդի օտարի լուծէն ազատագրութեան համար :

Անհատական եւ հաւաքական բոլոր ձեռնարկներն ալ անհետեւանք մնացին : Զունեցանք օտար հզօր ու անշահախնդիր պաշտպաններ: 61րդ յօդուածն ալ փորձանք դարձաւ հայ ազգի գլխուն, ինչպէս դառնութեամբ Կլէտսթընին կը գրէր Խրիմեան Հայրիկ :

Վեց մեծ պետութեանց մրցակցութիւնը օգտագործեց Ապտիւլ Համիտ՝ բարենորոգումներ չմտցնելու համար հայկական նահանգներուն մէջ:

Յեղափոխական կուսակցութիւնները կազմուեցան՝ երբ յայտնի եղաւ, որ՝

Ո՛չ, եղբարք, ո՛չ, օտարներէն չկայ յոյս :

Մի՛ աչուրնիդ դարձրնէք այս, այն կոյս:

Մեր ազատագրական պայքարներուն պսակումն եղաւ Մայիս 28ը: Հայկական Խնդիրը մասամբ լուծուեցաւ :

Սակայն մեր պատմական հայրենիքին մեծագոյն մասը՝ Թրքահայաստանը մնաց թշուառ, անտէր, մեր թշնամեաց ոտնակոխ :

Հայկական Հարցը կը լուծուի ա՛յն օրը միայն, երբ այդ «թշուառ - անտէր»ը կը վերադարձուի իր բնիկ, հարազատ տիրոջ, — հայ ազգին :

Մինչ այդ, Սփիւռքի վտարանդի հայութեան պարտականութիւնն է՝ տէր կանգնիլ իր Ազգային արդար Դատին, իբրեւ հաւատարիմ պահանջատէր, եւ ամէն առթիւ աշխարհի Մեծերուն յիշեցնել իրենց հանդիսաւոր խոստումները :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ համաձայնագիր մը ստորագրեց Ֆրանսայի հետ, ըստ որուն Գերմանիա 500 միլիոն նոր Ֆրանք կը տրամադրէ իբրեւ վնասուց հատուցում Նացի վարչաձեւէն վնասուողներուն: Գումարը պիտի բաշխէ Ֆրանսական կառավարութիւնը իր հայեցողութեամբ :

ԱԼԻ ԽԱՆ Սուրիա պիտի թաղուի: Ուրբաթ ամբողջ օրը ընտանեկան պարագաներ եւ բարեկամներ իրենց յարգանքի վերջին տուրքը բերին իշխանին : Տղան՝ Քարիմ Աղա Խանը եկաւ Լոնտոնէն, ինչպէս նաեւ իր մայրը՝ Թերեզ Մալիանօ որ հօրը երկրորդ կինը եղած է եւ Իտալուհի է :

ՊՈԼՍՈՅ պաշարման վիճակի հրամանատար տուող կառավարիչը՝ նոր զեկոյցով մը կը յայտարարէ թէ պիտի հետապնդուին բոլոր անոնք որոնք արգիլուած հրատարակութիւններ եւ յայտարարութիւններ պահած են: Համաձայն այս հաղորդագրութեան ըմբոստութեան հրաւէր կարդացող թռուցիկներ բաժնուած են գաղտնօրէն ժողովուրդին :

18 ԻՐԱՔՑԻՆԵՐ, ի բացակայութեան, մահուան դատապարտուած են ժողովրդական ատեանին կողմէ: Բոլորն ալ ամբաստանուած են զօրավար Քասըմի դէմ մահափորձին իբրեւ մասնակից :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 264 լրտեսներ ձերբակալուած են, Դաշնակցային Գերմանիոյ մէջ, 1959 տարեշրջանին :

Ծ.

Շիրմաքարիդ վըրայ տեսայ
Մեծ անունիդ տառն առաջին,
Ան, որ կեանքի բուքէն եսկայ՝
Առաջ մըղեց քա՛յլն Ցառաջին :

Կոպերուս տակ արցունքն առած,
Մեզմ շոյեցի խաչն ու մարմար,
Մինչ շրթներն իմ կարդացին ցած՝
Բա՛րձր անունիդ վանկերը վառ :

Լռեցաւ իմ շուրջ, ու տեսայ քեզ
Արեգական մէջ յարուցեալ,
Կը թռէիր երկնի դէմ վէս,
Ելխտասա՛րդ ու անայլայլ :

Կա՛նգ առ, ըսի, մի՛ լըքեր զիս,
Տես, եկած եմ քեզի այցի,
Երկնի բացէն դարձար առ իս,
Շիրմիդ առջեւ կանգնած ոտքի :

Խօսեցար ինձ, անոյշ ու հեզ,
Խօսքը վերջին՝ շիջող շունչիդ,
Խօսք՝ զոր հիմա կը պահեմ ես
Խորը սրտիս՝ գերդ մարգարիտ :

Շիրմաքարիդ վըրայ տեսայ
Մեծ անունիդ տառն առաջին,
Ան, որ կեանքի բուքէն եսկայ՝
Առաջ մըղեց քա՛յլն Ցառաջին,

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՄՐԱՊԵԱՆ

Փարիզ, 28 Ապրիլ 1960

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԿՈՆԴԱԿԻՆ ՇՈՒՐՋ

ԽՄԲ.— Նոր ստացանք Ազդակի վերջին թիւերը (Մայիս 9 եւ 11), ուրկէ կ'արտատպենք հետեւեալ տեղեկութիւնները

ԱԶԴԱԿ, Մայիս 9.— Սերովբէ Եպիս.ի հետ՝ նոյն առաքելութեամբ շուտով Պէյրութ պիտի ժամանեն նաեւ Էջմիածնայ Հոգեւոր Ճեմարանի ուսումնապետ Գեր. Հայկազուն եպիսկ. (նախկին միաբան Երուսաղէմի) եւ աշխարհական պատուիրակ մը, յանուն Վեհ. Վազգէն Կաթողիկոսի զբաղելու համար Երուսաղէմի պատրիարքական հարցով :

Երկու եկեղեցականներէ եւ մէկ աշխարհականէ բաղկացեալ այս պատուիրակութեան առաքելութիւնը պարզելու նպատակով, Վազգէն Կաթողիկոս նաեւ մասնաւոր կոնդակ մը գրկած է արտասահմանեան բոլոր թեմերուն : 25 Ապրիլ թուակիր այս կոնդակը տակաւին Պէյրութ հասած չէ :

ԱԶԴԱԿ, Մայիս 11.— Քանի մը օրէ ի վեր խնդրոյ առարկայ են, մամուլի եւ հանրային շրջանակներու մէջ, Վեհափառ Վազգէն Կաթողիկոսի 25 Ապրիլ 1960 թուակիր կոնդակը և Էջմիածնայ Գերագոյն Խորհուրդի նախաձեռնութիւնը՝ Երուսաղէմի պատրիարքական հարցը քննութեան նիւթ դարձնելու, բարւոք կարգադրութեան մը առաջադրանքով :

Վեհ. Վազգէն Կաթողիկոսի կոնդակը կարդացինք լրիւ: Հոն, յանուն Հայց. Եկեղեցւոյ գերագոյն շահերուն, կը յայտնուի նաեւ ակնկալութիւնը՝ Հայ Մամուլը տեսնելու շինարար ուղղութեան մէջ :

Հետեւաբար, չենք աճապարեր մեր խօսքը ըսելու Կոնդակին մէջ արծարծուած կարգ մը «առաջարկ»ներու, չօշափուած խնդիրներու կամ խնդրական ու անորոշ կէտերու առթիւ: Կոնդակը որոշ չափով նոր շունչ մը կը մատնէ. սակայն անհրաժեշտ ու կենսական կը նկատենք սպասել, բաւերէն անդին գոյութիւն ունեցող յստակ տրամադրութիւնները տեսնելու համար :

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

"ՀԱՄԱՍՓԻՒՌ"
ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ
(ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ)

Պէյրութ, 1959

Պէյրութի Սուրբ Նշան Ազգային Վարժարանի Շրջանաւարտներու Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ իրենց վաստակաւոր ուսուցչին հանդէպ զգացած երախտագիտութեան իբրեւ արտայայտութիւն, աճաւասիկ լոյս կը տեսնէ պատմուածքներու հաւաքածոյ մը ՀԱՄԱՍՓԻՒՌ խորագրով։

Սիմոն Վրացեանի քանի մը տողերէն ետք իբրեւ յառաջաբան, հեղինակը ինքզինքը կը ներկայացնէ, տալով մանաւորաբար ուսուցիչ – մանկավարժի, ինչպէս նաեւ գրագէտի դիմագիծը։ Զինքը կը ճանչնայինք մանկավարժութեան եւ դաստիարակութեան նուիրուած մէկը, որ տարիներէ ի վեր այդ ասպարէզին կը հետեւի իբրեւ նուիրեալ մը, որ պատրաստուած է այդ կոչումին եւ որուն հաւատարմօրէն եւ անշեղ կերպով ծառայած է, հակառակ ասպարէզին դառնութիւններուն եւ ապերախտութեան, պատնէշին վրայ մնալով, ինչպէս յաճախ կը գործածենք այդ բացատրութիւնը։

Իբրեւ գրագէտ պարբերականներու եւ օրաթերթերու մէջ իր ստորագրութեան տակ կարդացած էինք ազգային կեանքէ ինքնատիպ էջեր, գաւառական շունչով ու բարբառով, միշտ պահելով գրական հակումները, որուն առաջին վկայութիւնն էր Մանկապատում խորագրով, եւ բացառաբար մանկական աշխարհին նուիրուած հատորը։

«Համասփիւռ»ը գրական արժանիքներով կը ներկայանայ, իբրեւ երկրորդ վկայութիւն, ապացոյցը տալով թէ հակառակ ուսուցչական ասպարէզին դժնդակ պայմաններուն, մանաւանդ մեր իրականութեան յատուկ, գրագէտը միշտ ապրած ու շնչած է Եդուարդ Տարօնեանի մէջ։

Եւ սակայն հատորին վերջին էջը ցաւագին տպաւորութեամբ է որ կը փակենք։ Եւ ինչպէ՞ս կ՚ուզէք որ ընթերցողը չցնցուի, երբ կը կարդանք. «զայն արտադրող աղէտեալ կեանքին վերջին էջն է, ինչպէս Ճախը իբրեւ հուսկ հրաժեշտ»։

Ինքնակենսագրական քանի մը հակիրճ տողերը շատ բան կ՚ըսեն։ 1896ի ջարդի տարին կը ծնի, չորս տարեկան է երբ հայրը կը սպաննուի։ Մայրը, իր իսկ վկայութեամբ, բացարձակապէս անուս կին մը, ուսումը ոչ միայն աւելորդ, այլ եւ աղետալի կը նկատէր, քանի որ իր ամուսինը ուսեալ մարդ ըլլալուն համար նախանձորդներ շահած եւ ի վերջոյ անոնց թշնամութեան զոհ գացած էր։ Թշուառ վիճակի մը ենթակայ, կ՚ընտրէ ուսուցչական ասպարէզը եւ կը պատրաստուի ատոր համար թէ Պոլիս եւ թէ Ժընեւ։

«Համասփիւռ»ի մէջ յաճախ կը հանդիպինք այնպիսի էջերու, որոնք կ՚ամբողջացնեն իր ինքնակենսագրութիւնը։ Շատ անգամ ուզած է զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծել եւ լաւատես ոճով մը դրի առնել իր մտածումները, բայց իր քայլերը յաճախած են այն խրճիթները, ուր իրեն պէս որբեր թափառած են եւ մօրը պէս այրիներ ողբերգած։

Իր գրականութեան նկարագիրը, թէ՛ իբրեւ միջավայր եւ թէ իբրեւ տիպարներ, հարազատ են մեր երէկի գաւառական կեանքին։ Հակառակ որ տարիներ առաջ բաժնուած է այդ միջավայրէն, Տարօնեան պահած է այդ նկարագիրը, գրեթէ իր ամէն մէկ պատմուածքին մէջ, պատմուածքները երբեմն հէքեաթի բնոյթ կը ստանան, եւ երբեմն ալ, մանաւանդ վերջին երկուքը, «Անտոն Գօշ» եւ «Օրհնեալդ ի կանայս» իրական ապրուած էջեր են, առաջինին մէջ Ժընեւի Դաշնակցութեան տան ամէնուն ծանօթ, բայց անսովոր դէմքը «Անտոն Գօշն» է, իսկ երկրորդին մէջ Աղբիւր Սօսէն է, երկուքին յիշատակն ալ այնքան դեղեցկօրէն ոգեկոչուած եւ իրապաշտօրէն գծուած։

Իրապաշտ էջերը բազմաթիւ են, գրեթէ բոլոր պատմուածքներուն մէջ։ Օրինակ համանուն «Համասփիւռ» գրուածքը երբ կը կարդանք, մեր յիշողութեան մէջ կ՚արթննան Մելքոն Կիւրճեանի (Հրանտ) «Պանդուխտի կեանքէն նամակներ»ը։ Ինչպէս նաեւ Կոստան Զարեանի «Տատրագոմի հարսը»։ Համասփիւռ ալ կ՚անհետանայ, որովհետեւ շրջանին ազդեցիկ քիւրտ աշիրաթապետին զինեալ ծառաները կ՚առեւանգեն զինքը. թէև «Տատրագոմի հարսը իր կամքովը կը հեռանայ իր սիրած երիտասարդին հետ, տարիներով հեռու ապրած ըլլալով իր ամուսինէն։

Հակառակ երբեմն երգիծական ոճեր ու բացատրութիւններ գործածելուն, որոնք կը համեմեն իր պատմուածքները, Տարօնեան ունի «Տէր փոթորիկ»ը եւ «Օրիորդ Քարմազը», որոնք բնոյթով երգիծական են։ Երկրորդին տիպարը Հայր Անանիայի սպասուհին է, որուն բազմաթիւ անունները կուտային եւ ժողովրդական յօրջորջումով կ՚ըսէին թէ, «Գլորեր է խուփը, դտեր է պուտուկը»։

Մեծ մասը իր պատմուածքներուն, ողբերգական վերջաւորութիւն մը ունին։ Հոն ուր լաւատես է, մանաւանդ պատմուածքներուն սկիզբը, իր ոճը տաքուկ է եւ արեւոտ։ Պէտք է դիտել տալ, որ մինչեւ այդ վախճանական վիճակին, յաճախ երկար թափառումներու պէտքը կը զգայ, մինչեւ որ հասնի վերջաւորութեան։ «Ակամայ դիմադէտը» մասնաւորաբար այդպիսի նմոյշ մըն է։

Ուսանողական կեանքը ամէնէն աւելի իր գրական հակումներուն սնունդ տուած է եւ պատմուածքները այդ յիշատակներով սկիզբ կ՚առնեն։ Որոնց կուզան միանալ նաեւ ազգային կեանքէ գրուագներ ու անհատներ։ Այդպիսի օրինակ մըն է «Սուրբ Մեսրոպի նշանածը» գրուածքը, որուն տիպարն է անձնազոհ դաստիարակուհի Փառանձեմ։

Հայկական կոտորածներու եւ դէպքերու կապուած էջեր են «Նարօտը ձիւնին վրայ» կամ «Նոր ուխտ»։ Վագրիկ եւ Թաթուլ փոխվրէժով լեցուած ճշմարիտ յեղափոխականներ կը ներկայանան։

«Խորոտիկ Օրեր»ը ոչ միայն կը խտացնէ գիւղական կեանքին կորսուած անուշութիւնները եւ սպաննուած հօր մը ցաւագին պատկերը, այլեւ հեղինակին անձին կապուած քանի մը էջերը, որոնք պատանեկական յուշերով կազմուած են։ Հօրը մահով տունը որբանոցի մը կը վերածուի, երբ շատ անգամ հացի պատառ մը կորեկ – հաց ու պնակ մը թանապուր կը գտնուի, երբ գիւղական կտաւէ կիսամաշ շապիկ մը կը ծածկէ արմունկները, երբ կաշիէ տրեխները, ամառ առէն, որբին ոտքերը կ՚արիւնէին ...։

Գեղեցիկ պատմուածք մըն է «Խայոց Ազգ» վերնագրով էջը, որուն տիպարն է Նարման Տուտուն։ Վստահ եմ որ «Յառաջ»ի ընթերցողները մասնաւոր հաճոյքով պիտի կարդան այս կենդանի պատմուածքը։

Այսպէս մէկը միւսէն սիրուն պատմուածքներ են «Խոզին գին չունի», «Ճամէր»ը, «Զօրս եղանակները», «Քոմայի լի՞ը», եւ «Անուրանալին»։

Պատմուածքներու գրականութիւնը, որ հինէն ի վեր տաղանդաւոր ներկայացուցիչներ ունեցած է մեր մէջ, երբ օտարութեան մէջ կը մշակուի, հեղինակներէն կը պահանջէ մասնաւոր հետաքրքրութիւն եւ փնտռտուք հայրենի սովորութիւններու եւ բարքերու։ Եդուարդ Տարօնեանի խուզարկու աչքերը փրկած են շատ հարստութիւններ եւ գեղեցկութիւններ։ Ընդունակ է ան մշակելու նաեւ գաւառական խօսակցութիւններ, տիպարներուն հարազատ բարբառով, ուր կը նըշմարենք սրամտութիւններ եւ գեղջուկ շեշտ մը։ Երբ կը կարդանք հատորին առաջին պատմուածքը «Համասփիւռ», մեր մէջ կ՚արթննան բոլոր այնպարբրողութիւնները, երբ մայր կամ քոյր, վերջին անգամ համբուրելով մեկնողը, իրենց օրհնութիւնները կ՚ընկերացնեն համբոյրին. «Ձեմ ըսեր հայրդ ու մայրդ չմոռնաս, մեզի իրիկուան արեւ մը մնացեր է, այսօր կանք, վաղը չկանք։ Բայց նայէ որ քու պատիւդ չմոռնաս եւ քու հոգիդ չուրանաս ...»։

Հայրենի սովորութիւններուն հետ մէկտեղ Եդուարդ Տարօնեան մեծ քանակութեամբ արձանագրած է պատմուածքներու ընթացքին օրհնութիւններ, անէծքներ եւ ասացուածքներ, որոնք կորուստէ փրկուած են։

«Համասփիւռ» հատորը 1960 տարուան գրական առաջին լաւագոյն պտուղն է։ Կը հաւատամ որ Պէյրութի Սուրբ Նըշան Ազգային Վարժարանի Շրջանաւարտներու Միութեան բարոյական քաջալերութեան պիտի ընկերանայ նաեւ ընթերցողներուն հետաքրքրութիւնը, որուն ... բաղձայ ամէն մէկ հեղինակ։

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Les Bonnes Femmes

Չորս մանկամարդ աղջիկներ անգոյն կեանքի մը զոհերն են այս ժապաւէնին մէջ։ Չորսն ալ նոյն խանութին աշխատաւորուհիներ։ Միօրինակ կեանք մը որ կը սկսի առաւօտեան ժամը իննին եւ վերջանալու համար երեկոյեան ժամը ...ին։ Այս ժամանակամիջոցը աշխատանքին յատկացնելու փոխարէն անոնք ... յատկացնեն իրենց երազներուն. Այդ երազներուն առանցքը՝ այր մարդը. Միայն ... լու բնական պահանջը չէ որ զիրենք ... մղէ դէպի մարդը, այլ նոր կեանք ... սկսելու տենչը, աշխատանոցէն ... ազատելու բաղձանքը։ Այս կացութեան առաջին զոհը, խանութպանն է, ... գրամարկղը, թղթադրամներու ... բաղներով կը լեցուի, իսկ երկրորդ ... հերը՝ այդ աղջիկները։ Օր ցերեկով ... բաղողներու ճակատագիրն է այս ... շինչով կը զարմացնէ մեզ։

Քլօտ Շապրոլ, բեմադիրը այս ժապաւէնին ու նաեւ՝ «Նոր հոսանքին» պատկ... — ինչպէս կ՚անուանեն զինքը.— ... հետաքրքրուած է այս աշխատաւորուհիներուն վայրագութեամբ ։ Եւ այս ոչ միայն իբրեւ երազահան, այլ նաեւ իբրեւ ... երազող մը։ Ժապաւէնին մէկ անկ... դերասանն ալ ինքն է։ Բայց եթէ ... տեսներ զինքը, այդ չի նշանակեր ... չենք լսեր իր ձայնը։ Այս մարդը ... չար բախտէն կը խուսափ իր երազած ... հուն։ Եւ ինչ արտառոց խուսափ, ... սատեսը քունէն դուրս քաշող բան ... Այս համերգը իր գաղաթնակէտին ... հասնի՝ երբ Շապրոլ կը սկսի զատան... փիլիսոփայել, եւ այս, ցոյց տալու ... մար իր հերոսուհիներուն հոգեկան ... բնորոշող պարագաները։

Ճիշդ է որ գոյութիւն ունին ... աշխատաւորուհիներ, որոնք, ... գործը կը սկսին յօրանջելով, իսկ ...

Ց. Գ.— Միեւնոյն առեն Աղասի Ցա... Հաննիսեանի «Գիւղի ճամբան» պատմուածքներու ժողովածուն մեզի կը ... նի Թեհրանէն։ Ինչպէս հեղինակը կը ... տովանի իր «Երկու խօսք»ին մէջ, ... գիւղական պատմուածքները գրուա... գրագէտ Համաստեղի ազդեցութեան տակ, այն ատեն որ «Կոյլի եր... հատուածին մէջ «Սպիտակ Ձիաւոր ... ղինակին անունները կրկնուելին կը ... ինչպէս Զալօն եւ Կիւրեղը։ Գիւղական մթնոլորտը եւ խօսակցութիւնները ... քան հարազատ են գիւղագիրներու ... կանութեան։ Արեւմտահայ եւ արեւե... հայ բարբառներուն, ինչպէս նաեւ ... բառերու գործածութեան տարբերութիւն... նը զգալի է որոշ կերպով։

Մ. Փ.

"ԽԱՅՈՑ ԱԶԳ"

Նուէր Գ. Մ.-ին

«Խայոց Ազգ...» Անիկա մէկն էր այն տղուական բացատրութիւններէն զորս Նարման տուտու ձեռք բերած էր, երկրէն դուրս իր յիսնամեայ երբեմն կեանքի ընթացքին։ Իսկ անգիր հռետորութեան այս փունջը այնքան վտիտ, եւ անոր ծաղիկները այնքան անփոյթ էին որ մեծ մեղք մը չէ անոնցմէ մէկ քանին պարտադրել ընթերցողի ուշադրութեան։

Առաջնորդ Սուրբ եկեղեցին, բազմաբոց ծոցով, տիրոջ ամպհովանին, ջոջերու պատուիրանք, խաչապաշտ տէրութիւներ, միամիտ բան զաղուենին, Սադոյէլի խորհուրդ նայոյն։

Քիչ մը աւելի նեղելով յիշողութիւնս, թերեւս կարենայի կրկնապատկել Տուտուի այս մեծով վայել ասութեանց հաւաքածոն, բայց ներելի չէ եղծանել «Հօթը» թիւին խորհրդաւորութիւնը։ Ինչ որ արժանի է ամէնուս հիացումին այն իրողութիւնն է որ Տուտուն տէր ըլլալով հանդերձ այնպիսի անմահ դոհարներու խիստ ժուժկալօրէն երբեւան կը հանէր ռանոնք։ Ճիշդ է որ խօսիլ կը սիրէր, բայց ամէն խօսակիցի առջեւ յարմար չէր տարածել այս խորունկ խօսքերը, ինչպէս զոր օրինակ ամէն հիւրի համար անհրաժեշտ չէ բալի հատիկներով քաղցրախառնուած քռնեաքի շիշն ու վարդի անուշի բղուկը հանել հեշտաղարանի խորէն։ Այսպէս ալ Նարման տուտու դրացի պառաւներուն հետ խօսած ժամանակ հարկ չէր զգար ըսելու. Առաջեւոց Սուրբ եկեղեցին կ՚երթամ, այլ երբ թաղին խեղկատակ փռապանը որ տարբի էր, Տուտուի ձեռքը խնդրելու կ՚ելլէր այն ատեն էր որ Ս. Գիրքին փոխարէն իր զանգուածեղ հացը զրկած, Տուտուն կը պատգամէր, «Առաջեւոց Սուրբ եկեղեցին է զիս կնքեր, Առաջեւոց սուրբ եկեղեցին ալ տի թաղէ»։ Կամ, երբ Վարդան աղայի ծեռուն բարեկամները համբիչի ծանր ու դանդաղ հատիկներուն հետ մութ ու պայծառ զուշակութիւններ կը գլորէին հայ ժողովուրդի ապագային մասին, Նարման Տուտուն, համադրելու համար արտայայտուած թեր ու դէմ միտքերը, ժամարար քահանայի մը լրջախոհութեամբ կը հառաչէր. «Աստուած խաչապաշտ տէրութիւններուն ուժ ու զօրութիւն տայ որ զմեր գերի աշխարհն ալ ազատեն»։

Իրիկուն մըն ալ քիչ մը հեռաւոր բարեկամուհիի մը տունէն վերադարձին, խեղճ տուտուն պատերը շօշափելով քալած ժամանակ, կը նշմարուի յոյն կառապան մը որուն ամէնէն վեհանձն յաճախորդներէն մէկն էր Վարդան աղան։

Մէյ մըն ալ տեսանք որ Տուտուն աղնուազարմ տիկնոջ մը պէս կառքին մէջ ընկողմանած դուռին առջեւ կեցաւ։ Պարտիզպանն ու սպասուհին ժամանողին ինքնութիւնը իմանալով փութկոտութեամբ ընդառաջ վազեցին։ Ցոյնը մերժեց որեւէ վարձք ընդունիլ, յայտարարելով որ ինք իր մօրը հոգւոյն համար էր որ այդ ծառայութիւնը ըրած էր Տուտուին։ Վերջինս, մարդուն մօրը հոգւոյ կոյտը պէս պէս օրհնութիւններով դրասնդելէ յետոյ իրեն, կառապանին համար ալ տիրոջ ամպհովանին աղերսեց։ Ու մինչ, մենք, զրոց բրոցներս պատէ պատ կը զարնուէինք ցոյնին հասկցնելու թէ ինչ ըսել էր Տիրոջ ամպհովանին, տանին զաւառացի խոհարարը որ խոբոյկին առջեւէն դուրս վազած էր՝ Տուտուին արկածին ծանօթանալու, զորդեան հանդոյցը լուծեց ձեռքի շերեփը տեղաւորելով կառապանին գլխուն վրայ։

— Տղայ, իշտէ կ՚ըսէ քի Աստծու չատրը էպէս գլխուդ վերեւ եղնի։

Ցոյնը որ բաւական հայերէն կը հասկնար, այնքան գոհ մնաց այս անտիպ մաղթանքէն որ խոստացաւ ուրիշ անգամներ ալ Տուտուն կառքով տանիլ բերել։

Սակայն Նարման Տուտուին պերճախօսութեան ածուէն յիշատակուած թէ զանց առնուած բոլոր ծաղիկներուն մէջ ... որ վարդի մը շքեղանքով կը ... «Խայոց Ազգ»ն էր։ Զերմեռանդ ... տոնեայի մը պէս որ Ս. Հաղորդութ... նախորդող ու յաջորդող վայրկեան... րուն՝ ուրիշ բան չի դներ բերանը, ... տուն ալ այս բացատրութիւնը արտա... րած է միշտ երկու դադարներու մէջ ... հակելով որ ոչ առջեւէն, ոչ ետեւէն ... մը, կամ բացականչութիւն մըխառնուի ... նոր։ Բաւական էր, լոկ մէկ անգամ ... տուն դիտել այս զոյգ բառերը արտա... նած միջոցին, համոզուելու համար ... այդ պահուն անիկա ոչ միայն կը ... նար թէ անոնք պառաւ մըն էր որ ... դասիրաբար հիւրընկալուած էր ... աղայի յարկին տակ, այլ եւ կը ... եօթնապատկուած կը զգար ու կը ... ծէր նաեւ դէթ կրկնապատկել իր ... վուրդին արժէքը։ Նարման ... «Խայոց Ազգ»ը բարձրօրէն տարբեր ... թուէր հայ ժողովուրդ։ «Խայոց Ազգ» ... շուշփայով քօղարկուած սկիզբ մըն ... րուն աղօթք ու ծանրադրութիւն կը ... տին բոլոր անոնք որ կ՚անցուդարձ... սրբութեան առջեւէն։ Անիկա կրնար ... ռանց բողոքելու հանդուրժել որ ... ծանր տեսակէն ամբաստանութիւն... նեառւէին Հայերու ճակտին։

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

(1 Շար.)

ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՇԵՐԸ

(ՎԻՊԱԿ)

Ա.

Երբ Օրիորդ Մաքրուհիին քոյրը Թօ-ղան մեռաւ, տունը օրերով կիներ լեցուեցան, սեւ հագուած կիներ, դէմքերը երկնցած կիներ:

Մաքրուհի չուսլած վիճակ մը ունէր: Այս մահով ալ խարհին վրայ ունեցած միակ անձն ալ կ'երթար իր քովէն: Եւ երբ ամէն բան լմնցաւ, եւ օրերու ընթացքին կիներն ալ կամաց կամաց մեկնեցան եւ մնացած վերջին կինն ալ, Նէմ-գոր հանըմը, երիկուն մը վերջապէս մեկնեցաւ, այն ատեն Մաքրուհին, դրան ետին փայլէն ներս առաւ Բամպուխը, իր գոգ կառոյն, դուռը ամուր մը գոցեց, ներս դրաւ.

Իրեն համար, կեանքին բոլոր տեսարանները խաղացուած էին այսպէսով, միայն վերջին երկաթէ վարագոյրին վար առնուիլը մնացած էր, կեանքին կրակներու մահէն զատող:

×

Մաքրուհիին տունը, Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցիին ճիշդ քովն էր: Նեղ ճամբայ, երկու յարկով, ծուռիկ մը վեր ելած, սեւցած փայտէ տուն մը, քովէ քով պատուհաններով: Կարծես քիչ մը ապահովութիւն եւ կարեւորութիւն ստանալու համար՝ եկեղեցիին պատին կըռթնած էր. Մաքրուհին եւ իր քոյրը Թօղան, հոն ծնած էին: Ծնողքն ալ հոն մեռած էին, այսպէս, եկեղեցիին ճիշդ քովը:

Թօղան ամուսնացած էր եւ անմիջապէս դժբախտացած՝ գինով ամուսինի մը ձեռքէն, որմէ չուտով բաժնուած էր:

Մաքրուհին, տեսնելով իր քրոջ դժբախտութիւնը, մոռցած էր ամուսնանալ: Եւ ալ անկէ ետքը երկու քոյրերը մնացած էին միշտ, իրենց հին տանը մէջ:

Ծերանալն անգամ զգացած էին: Այն օրէն երբ Թօղային ամուսինը ձգած գացած էր, երկուքն ալ իրենքզիրենք այրի համարած էին, եւ այլեւս այրիներու վայել երեւոյթ մը, հագուստ եւ սովորոյթ առած էին:

Բարեբախտաբար իրենց տունը շատ լաւ տեղ կը գտնուէր, եկեղեցիին ճիշդ քովը, Սկիւտարին ամէնէն բանուկ եւ միակ ճաշակաւոր վայրը:

Քահանաներուն հետ, ամէնէն շատ իրենք կը հետաքրքրուէին տօնական օրերով, հարսնիքներով եւ մեռելներով: Երբեմն ալ, կը պատահէր որ, երբ եկեղեցիին դուռը գոց ըլլար, Մաքրուհիենց դուռը կը զարնէին լուր առնելու ամար՝ բանկային, ժամկոչին կամ քահանաներուն մասին, — Հէլլէթ կուզան հիմա. Տէր Վարդանը նոր դուրս ելաւ, ժամկոչն ալ Սէլամսըզ գնաց ..

Տունը բաղկացած էր երկու սենեակէ. մէկը վարը, նստելու համար, միւսը վերան՝ պառկելու համար: Առնցմէ զատ կար մարմարէ նեղ բակ մը, ետեւը՝ խոհանոցը եւ պզտիկ խոնաւ պարտէզ մը, որ կը գտնուէր, եւ կուզար մինչեւ վարի սենեակին քովի պատուհանին առջեւ: Խարխլած սանդուխ մըն ալ բակին անկիւնը, հազար անգամ հառաչելով, վեր կը հանէր ամէն գիշեր երկու քոյրերը:

Բոլոր պատուհաններէն կախուած էին ճերմակ վարագոյրներ, եւ անոնց առջեւը, ամբողջ երկայնքին, բազմոցներ, վրան մինտէրներով: Տօնական օրերուն այս բոլոր պատուհանները եւ բազմոցները գրաւուած կ'ըլլային եկեղեցի եկողները դիտելու: Այդ օրերը, Թօղան եւ Մաքրուհին, կանուխէն պատրաստ՝ ընդունելութեան կը սպասէին:

— Հարամմեցէք, հրամմեցէք, հայտը, ինչո՞ւ չէ: Պաամաճեանին կնիկը հիմա եկաւ. տակա Իճատիէի հարուստները չեկան. Հէլլէթ կուգան. Հրամմեցէք:

Եւ սուրճ, ձեռքով պլորուած սիկարէթ: Իրաւ ալ դիտուելիքները չէին պակսեր, երբ Իճատիէի հարուստ կիները կը սկսէին գալ, եւ անոնց կօշիկներուն մինչեւ յատակը, գնելէ վերջ, պարսաւները կը տեղային, բսելով.— Քա մեղայ, մօտա է ըէյէր, աս ալ չէինք տեսեր ···

Հիանալի օրեր չէն, բայց հիանալի տեղ էր չիտակը Մաքրուհիէնց տունը:

×

Եւ տարիները այսպէս անցեր էին, միօրինակ: Երկու քոյրերը, ապրելու համար, կար կը կարէին մօտակայ քոյրերու վանքին համար. մայրապետներու շապիկներ, հաստ կտաւներով, ժարտիրոսանալ ուզող մարմիններու համար:

Մէկ ալ, Պոլսոյ գոց չուկային մէջ խանութ մը կար, որուն չորս տիրէկը իրենցն էր: Ամէն ամիս, այս խանութին վարձքէն իրենց բաժին ինկած քանի՝ մը մէջիտիյէն իրենց կը բերէր հեռաւոր ազգական Պ. Սուքիասը.

Պ. Սուքիաս ամուրի էր, եւ ամուրիներու յատուկ, անճրկած կերպարանքը եւ բծախնդիր բնութիւնը ունէր: Առնէնին վարժապետ եղած ըլլալով, այդ օրերէն սրածայր մօրուք մը պահած էր: Նիհար էր, կռկիկ, եւ քթին վրայ կը կրէր ծուռ կեցած ակնոց մը, որուն քովէն, սեւ թել մը ճամբայ ելլելով, կ'իջնար վար, եւ կուգար անցնիլ արտէնկօթին ծակին մէջ:

Պ. Սուքիասին գալիք կիրակիները, երկու քոյրերուն կեանքին ամէնէն մեծ տօնի օրերն էին: Առջի օրուընէ ամէն բան պատրաստ, անոր կը սպասէին, եւ իրենք ալ բնազդաբար, կարծես հարսնցուներու կերպարանքը կ'առնէին:

Մնաց որ, այդ օրերուն, Սուքիասն ալ մասնաւոր կերպով գեղեցկացած, վերարկուին մէջ կը կրէր ազնիւ տեսակէ պիստակ, իսկ մատէն վար ալ կախած կ'ըլլար, ծովէն նոր նոր ելած՝ խոշոր պլուխով ձուկ մը: Ամբողջ կիրակին այդպէս, երեք հոգի նստած, ձմեռը մանկալին չուրջը, իսկ ամառը բաց պատուհաններուն առջեւ, ուր կը փչէր Վոսփորէն եկած անորոշ հով մը, կ'անցընէին, ուտելով, օղի, սուրճ խմելով, եւ անվերջ խօսելով հինէն մանաւանդ, որ քանի կ'երթար, տունին եւ խանութին հետանալուն հետ, կ'աղօտանար իրենց ծերացած գլուխներուն մէջ ···

Այսպէս մինչեւ ուշ ատեն, երբ ձմեռը ցեխերուն մէջէն, ամառը փոշիներուն մէջէն, Պ. Սուքիասը, վերջին շոգենաւին հասնելու համար, կը մեկնէր եկեղեցիին փողոցէն վար, մինչդեռ երկու քոյրերը ետեւէն կը նայէին անքթիթ···

Յետոյ դարձեալ ամիսը կը գլտորէր միօրինակ: Դարձեալ Պ. Սուքիասին գալիք կիրակին կուգար: Սուքիասը այս նիհար, գրեթէ ճղճիմ երեւոյթով մարդը կրցած էր կայծ մը միշտ վառ պահել այս երկու քոյրերու սրտերուն մէջ, իրենց երիտասարդ աղջիկի օրերէն, մինչեւ այս օրերը, ուր երկար եւ հաստ փէշերու տակ կորսնցուցած իրենց կլոր ու կարճ մարմինները դեռ կը խանդավառուէին անով ···

×

Բայց հիւանդութիւնը զարկաւ երկու քոյրերուն դուռը: Թօղան պառկեցաւ: Անիկա Մաքրուհիէն աւելի փոքր էր, բայց այդ արագ եւ իր լրումին մէջ կէս մնացած ամուսնական կարճ փորձը, անոր դաղարումէն ետքը, ջղային ու տկար պահած էր զինքը: Մինչդեռ Մաքրուհին, իր մարմինը դաժան կերպով մը զերծ պահած էր մարդոց պիղծ հպումէն՝ տոկուն կուսութիւն մը պահելով:

Թօղային հիւանդութիւնը ամիսներ տեւեց: Այդ միջոցին անոնց միակ սփոփանքը դարձեալ եղաւ Սուքիասը: Եւ նաեւ եկեղեցիին տօն օրերուն չէնութիւնը, երբ Մաքրուհին եւ քանի մը հիւրեր, դարձեալ պատուհաններուն առջեւ նստած հեռուէն լուր կուտային անկողինին մէջ պառկած Թօղային. — « Իճատիէէն Մարկոսեանին կնիկը Պառնասեանին աղջկան հետ եկան, տեսնաս ի՜նչ սիւս, ի՜նչ սիւս ··:

— Ինչո՞ւ չըննեն, ինչու չըննեն, «կը մըրմնջէր Թօղան, պատերէն անդին, երեւակայութեամբ, դեռ տեսնելով եկեղեցիէն ելող հարուստ կիները:

Բայց կարելի չեղաւ փրկել Թօղան: Թերեւս ալ շատ դարմանուեցաւ, եկող գացող կիները մէյմէկ խմելիք խոտ առաջարկելով եւ գործածելով:

Շաբաթ օր մը, սակայն, կարծես աւելի աղէկ էր: Սկսաւ Կիրակի օրուան Սուքիասին գալուն վրայ խօսիլ. — «Այս անգամ ալ մէկտեղ ազուոր ճաշ մը կուտենք», բսաւ նոյն իսկ:

Եկող գացող կիները, ուրախացած, սկսան տուներէն կերակուր կրել: Ով գիտէ, թերեւս ալ խեղճ Թօղան բան մը ըրաւ բերանը՝ կեանքին վերադառնալը տօնելու համար: Բայց այսպէս է այս խարող կեանքը. մեռնողներն անգամ կը խաբէ, կեանքի ու մահու խաղեր կ'ընէ:

Եւ նոյն շաբաթ իրիկունն իսկ, յանկարծ փոխուեցաւ Թօղային նայուածքը, շունչը կարճցաւ: Ինքն իսկ չհասկցաւ ինչ ըլլալը, քանի որ առտուն այնքան աղէկ էր: Ձիգ մը, դէպի առաջ, դէպի ետ, բռնելու համար տակաւին կեանքը ··· բայց չէ, ամէն բան մութցաւ:

Մաքրուհիին առտուան ուրախութիւնը չկրցաւ յանկարծ հասկնալ գալիք աղէտը, — « Աղէկ էր, ի՞նչ եղաւ. ինտո՞ր ասանկ կ'ըլլայ ···» :

Այնքան այդպէս կ'ըլլայ, որ մութը բոլորովին չիջած, երբ տունը լեցուած կիները, նորէն դեղեր եւ տաք լաթեր գնելու ելած էին, եւ տանը երերացող սանդուխէն անդադար վեր վար կ'ելլային կ'իջնային, Թօղան մեռաւ, Մաքրուհին քովը կեցած, որ կը պաղատէր. — «Քա, քուրիկս, մի ըներ աս բանը ինծի ···»:

ՄԱՆՆԻԿ ԳԵՐԳԵՐԵԱՆ

(Շար.)

[illegible] ···ուոյթեան ընթացքին ալ՝ իրենց աչքերը չեն հեռացներ ժամացոյցի սլաքներէն: Հասկնալի է նաեւ, որ Շապրօյ հետաքրքրուած ըլլայ այդ էակներով, գաղտնօրէն նկատելով ընկերային երեւոյթի մը պտուղները: Բայց ոչ հասկնալի, եւ ոչ ալ ներելի է այդ անհրապոյր տարրերուն յուզումնարութիւնը ժապաւէնով: Եթէ Շապրօյի հերոսները ձանձրացած են իրենց ···րած միօրինակ կեանքէն, ինչու ուրիշն հանդիսատեսն ալ ձանձրացնել նոյն այդ նեղացուցիչ մթնոլորտին մէջ: Բեմադիրը, առանձնայատկանօրէն ճշգրիտ գործ մը ներկայացնելով, կարծած է յաջող ժապաւէն մը տալ: Բայց արուեստի մարզին մէջ, ճշմարիտ անպայման հոմանիշ չէ ստեղծագործութեան եւ իբր այդ ալ՝ յաջողութեան:

Երեւալի է Շապրօյ, որ իր ժապաւէնին մասին գրիչ չարժողներ ունեցաւ: Եթէ նոր հասանքը ի պատուի չըլլար այս պահուս, իր այս գործը շուքի մը պէս պիտի անցնէր: Անկէ երեք տարի առաջ, դժուար պիտի ըլլար գտնել հանդիսատես մը, որ տասը վայրկեանէն աւելի դիմանար նման տափակութեան մը: Իսկ այսօր, երբ գտնուեցան քննադատներ՝ որոնք Շապրօյի նկարներուն մէջ թաղնուած միտքեր գտան եւ չհերոսացուցին, հանդիսատեսն ալ, ետ չմնալու համար անոնցմէ, ահա կը փորձէ, իր կարգին, հասկնալ ներկայացուած պատկերներուն անյօս իմաստները:

Այսուհանդերձ Շապրօյ ուշիմ մարդ է: Եթէ այդ բաւական չէ ստեղծագործ ըլլալու, գէթ բաւական է բանագող դառնալու: Իտալացի բեմադիր Ֆելլինին կրնայ հպարտ ըլլալ, որ հետեւողներ ունի: Բայց հանդիսատեսը եթէ կը սիրէ Ֆելլինին, կը նախընտրէ երթալ ու անոր ստեղծագործութիւնները տեսնել եւ ոչ թէ ուրիշի մը կատարած.. ընդօրինակութիւնները: «Վիթէլլօնի»ն եւ «Իլ Պիտոնէ»ն ընդօրինակող Շապրօյը, եթէ անպայման կ'ուզէ «Պապ» յորջորջուիլ, կարելի է բանագողներու պապ մակդիրը տալ իրեն, որ արուեստի մարզին մէջ իր փառաւոր տեղը ունի ··· լուսանցքի վրայ:

ՌՈՒԲԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՄԵՐ ՎԱՐԺԱՊԵՏՆԵՐԸ

Բ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

Ամէն անգամ որ դուռը բացուի Պ. Շահնազարին ճամբայ տալու համար, եւ ամէն անգամ որ իրմէ առաջ ճամբայ ելած փորը տեսնեմ, կը կարծեմ, թէ Դիօգինէսն է, որ իր տունով ներս կը գլորի, մինչեւ որ ինք անձնապէս գայ ապացուցանելու, թէ սխալած եմ:

Հիւտ, բարեացակամ, ջանասէր ու ազնիւ հոգի մը, բայց շատ անկարող՝ կառավարելու մերինին պէս բազմանդամ ու անշնորհ դասարան մը:

Աշակերտները Ֆրանսերէնէ աւելի նըրկարչութիւն սորվեցան՝ գծելով իր պատկերները, որոնց կարելի է հանդիպիլ պատերուն վրայ, գետինը, Ջրաւազանի կողին, Դրան ճակատը, կամ սեւ տախտակին կեդրոնը, բժշկական գործողութիւններու սեղանի մը վրայ տարածուած, փորը բաց. վարժարանի վիտական բաժինն հետեւող աշակերտներու փորձերուն եւ գիտութիւններուն ենթակայ: Իսկ իր դասաւանդութիւնը մեթոտիկ է եւ համեմատութիւններով դուարճալիքներով, որոնք աղոց բերանն են միշտ:

Ամէն տեղ եւ ամէն վայրկեան կարելի է լսել նման բացատրութիւն մը. «զաղզիական ապտակ», «ձկնորսի զաւակ», «կրկին ապուշ», «խորամարդ կամ քաոսկուսի ապուշ» (այս վերջին երկուքին ստեղծագործման պատիւը աշակերտներուն կ'երթայ):

Դասը կը սկսի հետեւեալ նախաբանով.

— Լիզէ ա հօթ վուա ,— ու կը կրկնուի այս հրահանգը, մինչեւ որ կարդացողին ձայնը իշխող դառնայ:

Վերջապէս կուգայ պահ մը, երբ, բարկացած, խօսք կ'ուղղէ աղմկողի մը.

— Հոս եկուր տեսնեմ, խելացի պարոն, քեզ տնօրէնին պիտի յանձնեմ, ի՞նչ կ'ըսես:

— Միսիւ, ան բան մը չէր ըներ կոր,

— կը պաշտպանէ մէկը անկիւնէ մը:

— Լռէ, Էտէպսիզ: Եղբայր, ես այս անկարգութիւնը միայն այս դպրոցին մէջ կը տեսնեմ կոր, հոս կատարեալ պաշը-պօզուքլուքութիւն կը տիրէ:

Յետոյ անմիջապէս, խօսքը ուրիշներու ուղղելով.

— Էյ, ինծի նայեցէք, ձկնորսի զաւակներ, դուք հոս անկարգութեան պատճառ կ'ըլլաք կոր:

— Միսիւ, մենք բան մը չենք ըներ կոր:

— Լռէ, քառակուսի ապուշ. ծօ եթէ դուք խանութպանի աշկերտ ըլլայիք, ձեզ դուրս կը վռնտէին:

— Միսիւ, մենք առեւտրական կամ խանութպան պիտի չըլլանք, մենք «գրականք» ենք:

— Սուս... քոմանսէ:

Այս անգամ զանգակն է, որ կը հնչէ եւ Պ. Շահնազար, թեւերը կողն ի վար ճօճելով, կը փախչի դասարանէն դուրս:

Գ. ԳԱՎԱՖԵԱՆ

Թուաբանութեան գիրքերու նշանաւոր հեղինակն է այս ծերունին: Կարող, փորձառու ուսուցիչ մը, որուն չեն պակսիր օգտակար ըլլալու ճիգն ու նպատակը, բայց տարիքին բերումով՝ շատ կը յոգնի, եւ եթէ «ինչու»ները այդ յոգնութեան պահերուն հանդիպին, «ինչուն ալ գալ տարի պիտի սորվիք» կ'ըսէ:

Բարկանալ չի գիտեր գրեթէ. բայց երբ դասը չգիտցողի մը նեղանայ, կ'ըսէ — « Փոքրիկ յիմարներ էք դուք, դաս սորվելու ձեւը չէք գիտեր. գիրքը կը բանաք, վրան կը նայիք եւ քովերնիդ նստող ծոյլի մը դառնալով.

«— Տօ դուն բան մը կը հասկնա՞ս կոր աս Գափաֆեանին դասերէն:

« — Չէ:

« — Տօ դո՞ւն:

« — Ես ալ չէ:

« — Տօ ես ալ բան մը չեմ հասկնար կոր: Ու չըփ, գիրքը կը գոցէք: Ի՞նչ կայ, որ չհասկնալիք,— պարկ մը Ֆասուլիա, տակառ ու կէս գինի, չորս չուալ փաթաթէս »···

Խօսքը աւարտած ըլլալով՝ պեխին թել մը կը քաշէ ու մեզի՝

— Խաֆանիդ մտա՞ւ:

— Այո, պապա, հասկցանք:

ԳԵՂԱՄ ԳԱՎԱՖԵԱՆ

Վարժարանին տնօրէնն է:

Տեսքով՝ բժիշկ, խելքով՝ մաթեմաթիկոս, մօրուքով՝ գաղղիացի եւ վարչական կարողութեամբ մէկ հատիկ մարդն է:

Եթերին անկայունութիւնը իր պատկառանքին հետ ուղիղ կը համեմատի:

Հօրը հետ կռիւ ունի միշտ, որովհետեւ ան չուզեր խտիր դնել մաթեմաթիկի բարձրագոյն դասընթացքներուն եւ միւսներուն միջեւ:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(4 Շար.)

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԼԻՈՆ — Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Չորեքշաբթի 18 Մայիս ժամը 15ին, Ցողներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ, պատգամաւորի ընտրութիւն :

ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ, 26 Ռիւ Քոնվալէսան: Կարեւոր օրակարգ :

Կ. ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Հինգշաբթի, ժամը 15·30ին, Պոմոնի Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ:

Օրակարգ — Ա). Զեկուցում երկու տարուան գործունէութեան եւ Բ) 17րդ պատ. ընդհ. ժողովի համար պատգամաւորուհիներու ընտրութիւն :

Ընկերուհիներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ
ՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 26ԻՆ

SALLE GAVEAU

45, RUE LA BOETIE METRO MIROMESNIL

Հինգշաբթի, 19 Մայիս, ժամը 21ին

Concerts Chouteau

ՍԻՆՖՈՆԻՔ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
Ղեկավարութեամբ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ
Փարիզի Հայկական Երգչախումբին
ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ

Յայտագիրը նուիրուած է հեղինակին գործերուն: (Լերան վրայ, Աշնանային, Տարբազոմի հարսը)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳԸ
ԻԲՐ ՕՐԱԹՈՐԻՈ
նուագախումբի, երգչախումբի, մեներգի եւ երգեհոնի համար
120 հոգինոց խումբի կողմէ:

Տոմսերու համար դիմել՝ Պարսամեան եւ Բալուեան գրատուններ, եկեղեցւոյ դիւանատունը, երգչախումբի անդամներուն եւ Ա. Պարթեւեանի

14, Ռիւ Փըթի, Հեռ. Պոցարիս 99-22
Գին՝ 2,50, 4,50, 7, 9, եւ 10 Ն. Ֆ.

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԱՅԻՍ 28 Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մայիս 28, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ Թաղապետարանի սրահը:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ ետք:

Ֆ. Կապ. Խաչի հանդէսը Հ. Օ. Մ.ի յիսնամեակին առթիւ, Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ

ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Իսիի Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Ռաաւը խումբի տարեկան խնճոյքը ... 29ին:

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ ...

Տեղի պիտի ունենան 15 - 22 Մայիս երեկոները ժամը 8·30ին, Լիոնի Հ. Աւետ. Եկեղեցւոյն մէջ, ... Տէրիւզ. Պիտի խօսի Վեր. Ս. ...ԵԱՆ, (քանաստեղծ եւ աւետարան...) Կարեւոր նիւթերու շուրջ:

Մուտքը ազատ է :

Կ
Պ+Ո+Ն
Ի

Պ
Կ—Ո—Ի
Ն

ՊՈՆԿՈՒ

Ամէնօրեայ ուժ եւ կորով,
— Bongoût —
Հեղմ եւ յոխում ուտելով:

Société des Conserves BONGOUT

MARSEILLE — 40, la Canebière — MARSEILLE

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12, ԺԱՄԸ 15էն 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներ եւ աւանդ ական շամփուրով խորոված :

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

200 հոգինոց բացօթեայ ճաշ, կէսօրին ժամը 13ին, գին 10 Ն. Ֆ.: Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել սեղանները : Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը,

32, Ռիւ Տը Թրէվիզ (Հեռ. ՓՐՕ. 77-73)

ՄՈՒՏՔ 1 Ն. Ֆ.

ԾԱՆՕԹ — Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն: Անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով իջնալ Կրօշէի կայանը. Շոգեկառք ժամը 10·15, 10·32, 10·45, 11·13, 11·55, 12·20, 12·32, 14: Վերադարձ. — ժամը 18·30էն իւրաքանչիւր 20 վայրկեանը :

ՇՔԵՂ ՀԱՆԴԷՍ - ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Լիոնի Հայ Մշակութային ակումբին կողմէ :
21 Մայիս, Շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, Սալ Ռամոյի մէջ,

PLACE SATHONAY, LYON

Միութեանս 40 հոգինոց երգչախումբը բեմին վրայ Ղեկավարութեամբ

ՅՈՎՍԷՓ ՎՐԴ. ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ

Պիտի ներկայացուի « ՏԻԿԻՆԸ ԿԸ ՆՆՋԷ ... »
Յակոբ Աբրահամեանի, որուն կը մասնակցին — Սրբուհի Գզարեան, Մա... Սերովբէ, Ոստանիկ Գաբրիէլեան, Գէորգ Պառաւեան :
Գեղջկական պարեր, առաջնորդութեամբ՝ Տէր եւ Տիկ. Մութաֆեանի
Կը մասնակցի երգիչ Բիւզանդ Ֆրնտըգեան (Փարիզէն)
« ՎԵՑ ՈՒ ԿԷՍ ՊՈՐՏԻ ԺԱՌԱՆԳ ՄՆԱՑԱԾ ՄՆՏՈՒԿԸ»

Ջութակ մը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Մարգէն Օփլագի
Մասնակցութիւն Օր. Լեա Դաւիթեան Պ. Պ. Ստ. Չրաճեան, Արթիւր Պր...եան, Փօլ Փորթուգալեան, Ժաքի Օրջանեան:
Տոմսերու գիներ — Հրաւիրատոմս, Ա. կարգ 5 Ն. Ֆ., Բ. կարգ 3 Ն. Ֆ

ԵԹԷ ԿՈՒԶԷՔ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ — ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՄԵՆԷՆ ՇԱՀԵԿԱՆ ԳԻՆԵՐԸ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

Tourist Romea France

Organisation Internationale de Voyages

10, Rue Pasquier - PARIS 8e Métro : Madeleine
Cable ROMATOUR Lic. Ag. Voyages 360
TÉL. ANJ. 47-05, 41-83, 48-47

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԵՒ ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Représentant à Marseille : VOYAGENCE

31, La Canebière Marseille TÉL.: 20-21-66 20-07-37

Կտրեցէք եւ մեզի ղրկեցէք այս կտրօնը, որ պիտի ստանաք դէպի Հայաստան 1960ի համար մեր կազմակերպած ճամբորդութեանց յայտագիրը :

Veuillez m'envoyer votre programme de voyages 1960
NOM PRENOM
ADRESSE VILLE

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ :
Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք : Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք խորհրդ. Միութիւն :
Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

ԾՐԱՐՆԵՐ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՄԱՌ ԹԷ ՁՄԵՌ
ՅԻՇԵՑԷՔ ՁԵՐ ԱԶԳԱԿԱՆՆԵՐՆ ՈՒ ՄՏԵՐԻՄՆԵՐԸ

SICOMEX

Առաքումի միակ Տունը որ Ֆրանսական Կառավարութեան եւ Մոսկուայի Ինթուրիսթի արտօնութիւնն ունի :

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մաքս, առաքումի արտօնագիր, ապահովագրութիւն, ծրարում, յանձնառատագիր եւ այլ ծախքերը մէջն ըլլալով՝

ՄԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐՆ ԵՆ

Շրջազգեստ, Թերկալ, Փրէնս տը Կալ, բաց գոյներ,	45 Ն. Ֆ.
Քարտիկան, վերջին նորոյթ,	35 —
Շրմիզիէ, պաթիսթ. բանած,	45 —
Շրմիզիէ, նիլոն.	39 —
Կօշիկ, կանացի, ամառնային ձեւոյթ, Ա. գին՝	35 —
Ներքնազգեստ, նիլոն.	22 —
Բաճկոնակ, կանացի եւ մայրական, բուրդէ,	41 —
Գուլպայ, նիլոն. կանացի, երկու զոյգը,	15 —
Գուլպայ, նիլոն. այրական, երկու զոյգը,	15 —
Զգեստ, ժերզէ. կանացի, բուրդէ,	75 —
Թայէօր, նորոյթ,	150 —
Բաճկոն, այրական, բուրդէ,	120 —
Կերպաս, կանացի եւ տպագրեալ, մեթրը՝	5 —
Կերպաս, այրական զգեստի համար, մեթրը՝ Ա. գին,	39 —
Կօշիկ, այրական, պոքս-քաֆ.	62 —

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ կերպասներ, Բովրբոր, կապարտին, սերժ, վերարկուի եւ միրնազգեստի կերպասներ:

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ, ածելի, խուզող եւ այլ օգտակար առարկաներ՝ շատ գոհ գիներով :

ՄԵԶՄԷ գնուած ապրանքներուն համար ԱՌԱՔՈՒՄԻ ծախքն է միայն 2 Ն. Ֆ., մինչեւ 20 քիլօ:

ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ծրարը ստացողին կողմէ :

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ. 2-3 շաբաթէն :

SICOMEX 20, Rue Royale, PARIS 8e
Téléphone : OPE. 67-77
Métro : CONCORDE et MADELEINE

ՄԱՔՍԻ ՏՈՒՐՔԵՐԸ ՄԵՐ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋՆ ԸԼԼԱԼՈՎ
ՄԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ԳՆԵԼՈՎ՝ ԴՈՒՔ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ Կ'ԸՆԷՔ

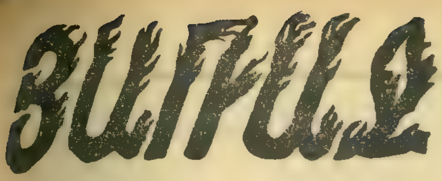

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՄԱՅԻՍ — MARDI 17 MAI 1960

Թիւ 8801 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4602

ՓԱՐԻԶԻ ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԱՌԱՒՕՏ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԱՍԻՆ ԶԻՋՈՒՄՆԵՐ ԳԻՏԻ ԸՆԵՆ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐԸ

Շաբաթ օրէն ի վեր, Փարիզ Թատերաբեմը եղած է միջազգային տենդոտ գործունէութեան մը.

Մեծերէն երեքը՝ Խրուշչեւ, Այզընհաուըր եւ Մաքմիլըն, ինչպէս նաեւ Ատընաուըր Փարիզ հասան ու անմիջական քաղաքական խօսակցութիւններու ձեռնարկեցին:

Օռլիի օդակայանին մէջ, երեք Մեծերն ալ յաջորդաբար յոյս եւ պատրաստակամութիւն յայտնած են Վերին Ժողովը յաջողութեամբ եւ դրական արդիւնքով վերջացնելու համար:

Խրուշչեւ՝ «Ամէն ինչ պիտի ընենք որ ժողովը յաջողութեամբ պսակուի. Առաջին նպատակ՝ ապաքինում»:

Այզընհաուըր՝ «Ապահովութեան եւ պատուի սահմաններուն մէջ, Մ. Նահանգները պատրաստ են ամէն քայլ առնելու. Այն պահուն երբ աշխարհի աչքերը դէպի Փարիզ ուղղուած են, կ'աղօթեմ որ Աստուծոյ շնորհքը մեզի հետ ըլլայ առաջնորդելու համար մեր ճիգերը եւ օրհնելու մեր ջանքերը»:

Մաքմիլըն՝ «Հիմնական պատճառներ կը պարտադրեն որ չձախողինք»:

Շաբաթ-Կիրակի, զանազան հանդիպումներու շարքին իրենց կարեւորութեամբ աչքի կը զարնեն տը Կօլ–Ատընաուըր եւ տը Կօլ–Խրուշչեւ խօսակցութիւնները

Ֆրանսայի նախագահին եւ Դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետին միջեւ տեղի ունեցած խօսակցութիւններուն ընթացքին պարզուած է երկու կողմերուն միասնական եւ նոյնանման մտածելակերպը Գերմանիոյ եւ Պերլինի հարցերուն շուրջ

Արեւմտեան Գերմանիոյ պատուիրակութեան մօտիկ շրջանակները գիտել տուած են թէ Ֆրանսա համակարծիք է Ատընաուըրի տեսակէտներուն:

Առաջին առթիւ տը Կօլ եւ Ատընաուըր կ'ուզեն որ Վերին Ժողովը զբաղի եւ իրականութիւն դարձնէ՝ ապազինումը: Ինչ կը վերաբերի Գերմանիոյ միացման եւ Պերլինի հարցին՝ պետական ղեկավարներն ալ համոզուած են որ ներկայիս համաձայնութիւն մը կարելի չէ գոյացնել, ուրեմն աւելի նպատակայարմար է բանակցութիւնները առկախ ձգել:

Հարցերուն վերարծարծումը պատճառ պիտի դառնայ Վերին Ժողովի ձախողութեան

Դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետը մեկնած է Փարիզէն այն հաստատ համոզումով որ Արեւմտեանները տէր պիտի կանգնին իրենց յանձնառութեանց եւ պիտի պաշտպանեն Դաշնակցային Գերմանիոյ շահերը:

Ատընաուըր վերադարձ եկած է սակայն մեկնած է նոյն տրամադրութեամբ: Ինչ որ Արեւմտեանները վճռած են չընդունիլ երբ «Անկարելի է զիջիլ» եւ Այզընհաուըր պատրաստ է կէս ճամբան ընել. բայց մեծ բան չի սպասեր ժողովէն:

Տը Կօլ–Խրուշչեւ խօսակցութիւնը տեւած է, Կիրակի:

Խրուշչեւի կողքին ներկայ եղած են՝ Կրոմիքօ, մարաջախտ Մալինովսկի, դեսպան Վինոկրատով:

Տը Կոլի կողքին՝ վարչապետ Տըպրէ, արտաքին նախարար՝ Քուվ տը Միւրվիլ, եւ Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպան Տըժան

Պաշտօնական հաղորդագրութիւն մը կը նշէ խօսակցութեանց բնոյթին եւ առ-

դիմքին շուրջ: Լավոնական ոճով զեկոյց մը կ'ըսէ թէ «քննութեան առնուեցան երկու ճակատները հետաքրքրող հարցեր»:

Ամերիկեան «Իւ 2» օդանաւին խնդիրը խօսակցութեան նիւթ եղա՞ծ է: Ցայտնի չէ: Այս մասին կատարեալ լռութիւն:

Ցամենայն դէպս միջազգային քաղաքական անձնաւորութիւններու կարծիքով Խրուշչեւ եւ տը Կօլ խօսած են Գերմանիոյ հարցին շուրջ, անշուշտ նաեւ այլ խնդիրներու. կ'արժէ նշել որ հակառակ քաղաքական մարդոց նախատեսութեան ներուն Այզընհաուըր չէ տեսակցած Խրուշչեւի հետ: Ամերիկեան բանբեր՝ Հէկըրթի շեշտած է թէ երկու կողմերէն ոչ մէկը նման նախաձեռնութիւն մը ձեռք առաւ.

Այսուհանդերձ անհաւանական չէ որ Այք եւ Խրուշչեւ գլուխ գլխի տեսակցութիւն մը ունենան:

× Ժողովին օրակարգն է.—

1. Ապազինում.— Արեւմուտք կը յուսայ Խրուշչեւին հետ համաձայնութեան մը գալ, առնուազն ընդհանուր կէտերուն եւ սկզբունքներուն շուրջ:

2. Գերմանիա եւ Պերլին.— Տարակարծութիւնը մեծ է: Արեւմուտքի տեսակէտը մօտաւորապէս հետեւեալն է.

— ՄԱԿի եւ չորս պետութեանց հսկողութեան ներքեւ ազատ ընտրութիւններ կազմակերպել, Պերլինի արեւել. եւ արեւմտեան մասերը միացնելու համար:

— Երկու Գերմանիաներու ներկայացուցիչներով ընտրական օրինագիծ մը պատրաստել ընդհանուր Գերմանիոյ համար:

— Ազատ ընտրութիւն ամբողջ Գերմանիոյ համար:

— Գերմանիոյ հետ հաշտութեան վերջնական դաշնագիր ստորագրել: Միեւնոյն ատեն համաձայնութեան գալ զինաթափութեան եւ Եւրոպայի ապահովութեան շուրջ: (1959ին Ժընեւի մէջ Խ. Միութիւնը մերժեց այս ծրագիրը):

Խորհրդային ծրագիրը Գերմանիոյ միացումը կը նկատէ միայն Գերմանիոյ վերաբերեալ հարց մը: Ոչ մէկ խօսք ազատ ընտրութեանց շուրջ:

Կը նախատեսէ սահմանափակ ազատութիւն մը ապագայ գերման պետութեան համար քանի որ պաշտպանութեան եւ արտաքին յարաբերութիւններուն շուրջ սեղմումներ կը նախատեսուին:

Արեւելեան Գերմանիան պիտի քաշուի Վարշաւայի Ուխտէն, իր կարգին Դաշնակցային Գերմանիան՝ Ատլանտեան Ուխտէն:

Օտար ուժերը պէտք է պարպեն Գերմանիան.

(1959 Ժընեւի մէջ Արեւմուտք մերժեց ընդունիլ այս ծրագիրը):

3) Պերլին.— Արեւմուտք կ'ուզէ տէր մնալ իր իրաւունքներուն զորս ստացած է 1944ին Խորհրդային, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու միջեւ կնքուած համաձայնութեամբ մը:

Ֆրանսա յետպայքին իր կարգին մաս կազմեց գրաւման ուժերուն:

1958 Նոյեմբերին Խրուշչեւ վերջնագիր մը տուաւ եւ պահանջեց որ Արեւմուտք՝ Արեւմտեան Պերլինէն հեռանայ: Հաւանական կը նկատուի որ այս կնճռոտ հարցին շուրջ Արեւմուտք հետեւեալ ծրագիրը ներկայացնէ:

— Ուժերը պահել (11.000 զինուոր):

— Հիւլէական զէնքեր չպահել Արեւմտ. Պերլինի մէջ:

— Վերջ տալ քարոզչական հակամարտ

պայքարին ՄԱԿի հսկողութեան ներքեւ.

— Հինգ տարի ետք վերստին քննել Պերլինի հարցը:

— Որեւէ տարակարծութեան պարագային՝ քննել Զօրսերու կողմէ կազմուած յատուկ քննիչ յանձնախումբի մը կողմէ:

Հաւանական է որ Խ. Միութիւն համաձայն գտնուի Արեւմուտքի ներկայացուցած կարգ մը կէտերուն: Այսուհանդերձ վճռած է չճանչնալ Արեւմուտքի իրաւունքները Պերլինի մէջ:

Իրականին մէջ Արեւմուտքը պիտի նախընտրէ խուսափիլ Պերլինի մասին խօսելէ ժողովը չձախողեցնելու համար:

ՆԶԳԷՍ ԱՆՑՈՒՑԻՆ ԿԻՐԱԿԻՆ

Խրուշչեւ Շաբաթ եւ Կիրակին անցուց Վինոկրատովի տաչայի մէջ, Գրիմուա եւ նոյնիսկ պարտիզպանութիւն ըրած է գրացին պարտէզը:

× Ատրնաուըր Կիրակի առաւօտ ներկայ եղած է գերմանական եկեղեցիին պատարագին, ուր աղօթած է խաղաղութեան համար: Վարչապետը ապա այցելած է Քլիւնիի թանգարանը եւ Պոն վերադարձած է իրիկունը:

× Մաքմիլըն Կիրակի օր թէյի հրաւիրած էր Խրուշչեւը անգլիական դեսպանատան մէջ:

× Տը Կօլ ամբողջ օրը յաջորդական տեսակցութիւններ կ'ունենար Էլիզէի մէջ:

× Երկուշաբթի առաւօտ ամերիկեան դեսպանատան մէջ Այզընհաուըր նախաճաշի հրաւիրած էր Մաքմիլընը հաւանաբար հասկնալու համար թէ ինչ եղած էր Խրուշչեւի հետ խօսակցութեանց նիւթը:

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿԸ

ԶՕՐՍՈՒԿԷՍ ԹՈՆ

ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՒ ՌՈՒՍԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ

Սպուտնիկ Գ.ի արձակումի թուականէն (1958 Մայիս 15) ճիշդ երկու տարի ետք, Խ. Միութեան գիտնականները յաջողութեամբ արձակած են իրենց չորրորդ Սպուտնիքը:

Միջերկրային մրցակցութեան մէջ Խորհրդային Միութիւնը իր առաջին յաջողութիւնը արձանագրեց 1957 Հոկտեմբեր 4ին: Արդարեւ այդ օրը 83 քլ. կշռող արուեստական արբանեակ մը արձակեց: Նոյն տարին, Նոյեմբեր 4ին Սպուտնիքը (500 քլ. 300) կը հաստատուէր աշխարհի ծիրին վրայ: Ասոր յաջորդեց Սպուտնիք Գ.ը եւ վերջապէս 1959 Յունուար երեքին՝ Լունիք Ա.ը, որ 1472 քլ. կշռող հրթիռ մըն էր: Լունիքը փոխանակ Լուսին երթալու Արեգակի ծիրին վրայ հաստատուեցաւ:

1959 Սեպտեմբեր12ին արձակուած թիւ 2 Լունիքը իր առաքելութիւնը յաջողութեամբ կատարեց հասնելով Լուսին:

Լունիք Գ.ը՝ արձակուած 1959 Հոկտեմբեր չորսին Լուսնի ծիրին վրայ պիտի հաստատուէր ու պիտի նկարէր Երկրի «անծանօթ երեսը»:

Սպուտնիկ Դ.ը 4.554 քլմ. կը կշռէ Արուեստական արբանեակին մէջ զետեղուած յատուկ խուցի մը մէջ արուեստական մարդ մը (Մանրքէն):

Խուցը ամէն յարմարութիւններով օժտուած է իրական մարդ մը զետեղելու համար: (Տեղական ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ կրնայ ըլլալ որ իրական մարդ մը նստած է խուցին մէջ որ յանձն առած է՝ զոհուիլ քանի որ ետ վերադառնալու միջոցներ չեն նախատեսուած):

Արուեստական արբանեակը արդէն իսկ սկսած է հաղորդումներ փոխանցել՝ երկրին:

Գիտական այս յաջողութեան առթիւ՝ Փրոֆ. Վլատիմիր Տոպրոնրարով ի մէջ այլոց յայտարարած է թէ «մօտ ատենէն կարելի պիտի ըլլայ մարդիկ ուղարկել դէպի միջերկրային տարածութիւնները»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ տօնավաճառը բացուեցաւ Շաբաթ օր: Շաբաթ եւ Կիրակի ընդունեցաւ 800.000 այցելու:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ Ֆրանսական ախոյենութեան բաժակին արժանացաւ Մոնաքօ Չի դէմ չորս կէտով պարտութեան մատնելով Սէն Էթիէնը: Հակառակ աւանդութեան տը Կօլ չէր կրցած ներկայ ըլլալ Քոլոմպի մարզադաշտին մրցումին, ներկայ էին սակայն Մոնաքոյի իշխանը եւ իշխանուհին:

ՌԷՆԻ մէջ ցոյցեր եւ կռիւներ տեղի ունեցած են Կիրակի օր «զինադադարականներու եւ փեթենիստներու» միջեւ: «Մառեշալ Փեթէնի յիշատակի պաշտպանութեան ընկերակցութիւնը» համագումար մը ունէր, բայց վերջին վայրկեանին քաղաքապետը մերժեց Գեղարուեստից սրահը տրամադրել եւ ժողովը տեղի չունեցաւ: Կիրակի առաւօտ կրցան սակայն ներկայ գտնուիլ Մառեշալին յիշատակին հոգեհանգստեան պատարագի մը: Փաստաբան Իզորնի որոշած է բողոքել հանրային բապասարկութեանց թերացումներուն դէմ (սրահը չտրամադրել եւն.):

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ «չէզոք» դահլիճ մը փոխարինած է Քարամէի հրաժարեալ կառավարութիւնը: Ըստ աւանդութեան փոխանցման շրջանի դահլիճը ոչ մէկ թեկնածու ունի յառաջիկայ ընտրութեանց: Նախագահն է Փարիզի նախկին դեսպանը՝ Ահմէտ Տաուք:

ԻԶՄԻՐԻ մէջ, 40.000 հոգիի առջեւ Մենտերէս յայտարարած է թէ չհրաժարիր, միայն պարկեշտ ընտրութիւնները ցոյց պիտի տան թէ ժողովուրդը ինչ կ'ուզէ: Կռիւներ եղած են Հալքեաններու եւ դեմոքրատներու միջեւ. Անգարայի մէջ 2500 ուսանողներ ցոյցեր կատարած են: Ապահովութեան ուժերը արտասուաբեր ռումբեր գործածած են:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը Ամերիկացի օդաչուորդ՝ Փաուըրսի յայտարարութիւնները հաղորդեց: «1956էն ի վեր գնդապետ Շէլթընի հրամանատարութեան տակ 10 – 10 ջոկատին մէջ աշխատած եմ: Ջոկատին պարտականութիւնն էր գտնել խորհրդային հրթիռներու արձակայաններն ու ձայնասփիւռի կեդրոնները:

ԱԼԻ ԽԱՆԻ մարմինը առժամապէս պիտի հանգչի Կոլֆ Ժուանի Հօրիզոն ապարանքին մէջ: Իշխանը երեք հարիւր միլիոն նոր ֆրանքի հարստութիւն մը ձգած է, ցարդ յայտնի չէ սակայն թէ կտակ ունի՞: Տղան՝ Քարիմ Աղա Խան հրաժարած է իր բաժինէն, արդէն շատ հարուստ ըլլալով:

ՄԱՕ – ՑԷ – ԹՈՒՆԿ յայտարարեց թէ Չինաստան համաձայն է վերին ժողովին. ամերիկեան օդանաւին միջադէպին առթիւ շեշտած է — Այս միջադէպը ցոյց կուտայ ամերիկեան աշխարհակալութեան իսկական դիմագիծը, որ նոր պատերազմ կը պատրաստէ:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ վտանգներ կան Փարիզեան շրջանի մէջ: Երկաթուղիի, թղթատարական պաշտօնեաներ, ինչպէս նաեւ հանրակառքերու եւ մեթրոյի, կրնան այս օրերս աշխատանքը դադրեցնել:

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Գաղթականաց գրասենեակը.—

Office Français de Protection
pour les Réfugiés et les Apatrides
23, Rue la Pérouse

Մայիս 16էն սկսեալ բաց է ամէն առաւօտ, ժամը 9էն 12, բացի Շաբաթ օրէն:

ԿԱՐՄԻՐ ՍՈՒԼԹԱՆԻ ՈՃՐԱԼԻ ԿԵԱՆՔԸ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԻՏԻ

Անգլուհի Տիկին Ճ. Հասլիփ վերջերս հրատարակեց «Ապտիւլ Համիտի Կեանքը» ծնունդէն վախճանը։ Հեղինակը մօտէն ծանօթ է արեւելեան կեանքին եւ պալատական անցուդարձերուն. Գործը կը կարդացուի հետաքրքրութեամբ վէպի մը նման, որովհետեւ վիպական կողմեր ալ ունի, յիշած չէ տեղեկութեանց աղբիւրները։

«Կարմիր Սուլթանը» զաւակն է չերքեզուհիի մը որ Սուլթան Մեճիտի հարեմէն անցած է փաշայի մը հարեմէն, պարուհի մը արեւելեան գաւառներէ եկած եւ Մեճիտի հինգ հարիւր կիներուն մէջ տեղ մը գրաւած։ Մեռած է լքուած, որովհետեւ ծիւրախտաւոր էր երիտասարդ տարիքի մէջ։ Որբացած Համիտ հարեմական կեանքին մէջ կը ստանայ տխուր կրթութիւն մը, որ կը զօրացնէ նոյնքան տխուր ժառանգականութիւնը։

×

Ախտաւոր էր հայրն ալ, կը գահակալէր տակաւին պատանի, պիտի շարունակէր շռայլ կեանքը, բարենորոգումներու խոստումները պիտի մնային թուղթի վրայ։ Կ'ապրէր միշտ վախի տակ։ Ներքինիներ պալատական մեքենայութիւնները պատմելով ահ ու սարսափ կը ներշնչէին Ջղագար երախային։ Երախայ մըն էր՝ երբ Ճըրիմի պատերազմը տեղի ունեցաւ։ Ցայտնեցին իրեն թէ կայսրութեան թշնամին ռուսն է, բարեկամը՝ Անգլիա։

Ռուս պարտութիւնը տօնելու համար անգլիական դեսպանատունը պարահանդէս մը կը սարքէր դեսպանատան մէջ։ Մեճիտ ներկայ կ'ըլլար հանդէսին աւագանիին հետ։ Ներկայ կ'ըլլային նաեւ յոյն, հայ պատրիարքները, խախամապետը։ Հանդէսը տեղի ունեցած է Հինգշաբթի օր 3 Փետրուարին եւ ոչ թէ 31 Ցունուարին։ Մոռցուած է յիշելու՝ թէ երկու օր առաջ ալ Մեճիտ ներկայ եղած էր Ֆրանսական դեսպանատան պարահանդէսին ուր ներկայ չէին պատրիարքները։

×

Մեճիտ յաճախակի դուրս կուգար պալատէն գիշերային այցելութիւններ տալու համար Բերա բնակող հայ կարուհիի մը։ Կը զուարճանար եւ կը խմէր ոգելից ըմպելիներ, սպառած էր 30 տարեկանին։ Գեղուհիին սնանկութեան դուռն էր, Սուլթանը մեծածախս պալատներ շինել կուտար ճարտարապետ Պալեանի։

Ներքինիներ Համիտի կը պատմէին. «Քրիստոնեաներ կը մերժեն զինուորական ծառայութիւնը։ Հայերը Վանի մէջ զօրանոց շինած են ռուս զինուորներու համար, Կարսի մէջ ջարդած են մահմետականները Ռուսերու դալուստէն առաջ»։

Անգլիական դեսպանը, Լորտ Քանինկ հետեւելով Փիթի քաղաքականութեան կը ջանար պահպանել Օսմ. կայսրութեան ամբողջականութիւնը, կը փափաքէր որ Թուրքիան բարեկարգուի եւ զօրանայ, որպէս չդառնայ ռուսին։ Լորտ Քլարենտընի կը գրէր. «Հին Հռոմը զէնքով կը տարածէր իր տիրապետութիւնը, բայց ամենուրեք որ կը ծածանէր հռովմէական դրօշը, քաղաքակրթութիւնը կը յայտնուէր։ Ռուս գիշակեր թռչունը այդ առաքելութիւնը չունի։ Արեւին կը դառնայ, բայց իր թեւերուն ստուերը մնասակար է, իր թռիչքը ամայութիւն կը բերէ»։

×

Համիտ հօրեղբօր հետ կ'այցելէր Փարիզ, Լոնտոն, Վիեննա։ Եւրոպական հաստատութիւնները ոչ մէկ տպաւորութիւն կը ձգէին իր վրայ։ Կը կրկնէր միշտ թէ Օսմ. կայսրութեան ժողովուրդները հասուն չեն սահմանադրական կեանքի։ Այդ գաղափարը պիտի պահէր՝ երբ պալատական ոճիրէ մը յետոյ, անդրանիկ եղբօր Մուրատի գահընկեցութեամբ Սուլթան պիտի հռչակուէր, կասկածամիտ տղան, չափահասութեան ատեն աւելի կասկածամիտ, հալածախտէ բռնուած Սուլթան մը պիտի ըլլայ։ Մանկութեան ատեն կը լրտեսէր եղբայրներն ու քոյրերը, գահին վրայ լրտեսներով պիտի շրջապատուէր։ Ատելութիւն պիտի ունենայ Միտհատի հանդէպ, որովհետեւ կ'ուզէր սահմանադրութեամբ չափաւորել ինքնակալութիւնը, կ'ուզէր պահել հայրերուն իշխանութիւնը «Հրամանատար հաւատացեալներու, իշխան վեց ծովերու, երկրի վրայ ստուերն Աստուծոյ»։ 1877 Փետրուար 5ին Միտհատ կը կանչուի պալատ, առաջին քարտուղարը կը համբուրէ ձեռքը եւ կը յանձնէ Սուլթանին խրատէն, որով վարչապետին կը հրամայուի անմիջապէս մեկնիլ Պոլսէն. Անգլիասէր Միտհատ անակնկալ կերպով պաշտօնանկ կ'ըլլար, անգլիական դեսպան Սըր Հայըրտ կը գրէր արտաքին նախարարութեան. «Սուլթանը ինծի թուեցաւ խիստ հաճելի, պարկեշտ, մարդկային, անկեղծօրէն փափաքող իր հպատակներուն բարեկեցութիւնը»։

×

Պատերազմէն վերջ դեսպանը տեսաւ թէ Սուլթանը ոչ մէկ տրամադրութիւն ունէր բարենորոգում ներմուծելու կայսրութեան մէջ։ «Պարկեշտ» մարդը ոչ մէկ խոստում կը յարգէր։ «Կիպրոսի համաձայնութենէն ի վեր կը կասկածէր Անգլիայէն, կը կարծէր թէ կը քաջալերէր Հայերը միջադէպեր հանելու, որպէսզի միջամտէ ներքին գործերուն»։

Երկու գլուխներու տակ կը խօսի «Հայկական Խնդիր»ի մասին։ Ամպեր կը կուտակուին Հայաստանի վրայ։ Սուլթանը ամէնէն հեռաւոր անկիւններէ տեղեկագիրներ կը ստանայ, մտքի հանդարտութիւնը չի կրնար գտնել, որովհետեւ անիշխանութիւնը կը տիրէ Մակեդոնիոյ մէջ, Կրետէ եւ Եմէն կը շարժին, Հայաստանի մէջ յեղափոխական ընկերութիւններու աղդեցութիւնը հետզհետէ կ'աճի։ «Հայաստան Սուլթանին համար դայրոյթի շարունակական նիւթ էր, որովհետեւ մարդկութեամբ եւ արդարութեամբ վարուած էր իր բնակիչներուն հետ, մինչեւ այն օրը՝ երբ ռուս գործակալներու գրգռումով եւ քաջալերութեամբ եւ ամերիկեան միսիոնարներու ժողովրդավարական ուսուցումներով անկախութեան իրաւունք կը պահանջէին։ Ս. Ստեփանոյի մէջ Ռուսիան հայ նահանգներու մէջ բարենորոգումի մը անհրաժեշտութեան վրայ պնդեց։ Պերլինի մէջ Անգլիա պահանջեց որ ռուս բանակը ետ քաշուի Թուրք հողամասէն, այսպէս անդնահատելի ծառայութիւն մը բրաւ Համիտի»։

×

Մինչեւ հոս ճիշդ է հեղինակին գաղափարը, բայց անգլիական տեսակէտով դիտուած է «հայ դաղտնի ընկերութեանց նպաստ ստանալը ռուս հիւպատոսներու կողմէ»։ Հայերու պահանջը տեղական բարենորոգումներ էին, կեանքի, ինչքի ապահովութիւն եւ բարւոք վարչութիւն մը։ Հեղինակն ալ կ'ընդունի փաշաներու կեղեքումները։ Կ'ընդունի նաեւ Քիւրտերու հարստահարութիւնները վալիներու անզօրութիւնը քիւրտ պէյերուն հանդէպ։ Համիտ ալ քաջալերուեցաւ դերման կայսեր այցելութենէն եւ որոշեց «ջախջախել հայ ըմբոստութիւնները»։ Ջղագար վիճակ մը ունէր եւ կը տառապէր անքնութենէ։ «Միշտ սարսափի մէջ, անկարող էր ուսումնասիրելու պաղարիւն կերպով հայ հարցը»։ Հնչակները ըմբոստութեան կոչեր կ'ուղղէին Տրապիզոնէն Զէյթուն, Ատանայէն Տիարպէքիր։ Այդ թուին կը սկսի արդէն երկաթուղիներ շինելու պայքարը պետութեանց ներկայացուցիչներու միջեւ, ուրկէ կ'օգտուի Սուլթանը։

Զարմանալի կը գտնենք այն գաղափարը թէ միսիոնարները յարած էին Հնչակ կուսակցութեան, որուն հիմնարկութեան թուականն ալ, 1885, ճիշդ չէ։ Այդ գաղափարը կը հիմնուի Թերեւս Մարզուանի գոլէճին երկու ուսուցիչներու 1893ի ձերբակալման վրայ։ Կ'ակնարկէ Թումայեանի եւ Գայայեանի, որոնք Անկարայի դատարանին կողմէ մահուան դատապարտուեցան, բայց ազատ ձգուեցան Թուրքիայէն հեռանալու պայմանով, անգլիական եւ ամերիկեան դեսպաններու միջամտութեամբ։ «Անգլիական դեսպանատան գործակատար Նիքըլսըն փոթորկալի տեսակցութիւն մը ունեցաւ Սայիտ փաշայի հետ եւ ուժգնօրէն պահանջեց երկու ուսուցիչներու ազատ արձակումը։

ՍԹԱԼԻՆ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ...

Անցեալին Հնդկաստանցիներուն եւ ... չեւ վերջերս Լեհերուն ... կութիւնը չունենալով հանդերձ ... անգամ որ խորհրդային գրակ... կարծած են թէ սեղմումները կը ... նան, քննադատած են Սթալինի ... րը՝ մինչեւ անգամ ոճիրները ... ին է որ գրական եւ քաղաքական ... րուն մէջ երեւան կուգայ ... նացումը» որոշ անվախութեամբ ... Այդ շրջանին Ն. Միւթիւն ... Թուրք գրագէտը՝ Նազըմ Հիքմէթ ... տեսակ մը կը գրէ. — «Իվան Իվան... դոյութիւն ունեցա՞ծ է»։ կատակ... գիծաբանութիւն մը «անձի պաշտ...» քին դէմ եւ որուն ներկայացու... սակայն չուտով կ'ընդհատուի ...

Դեռ այն շրջանն էր ուր նաեւ ...

Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ դեսպան... վերապահ դտնուեցան, Քամպոն բաց... յայտ կերպով Թուրքերու կողմ բռնեց։ «Հայկական կոտորածները» ... տակ կը ներկայացնէ սարսափելի ... թիւնը արեւելեան նահանգներու ... «Ցարական Ռուսիան երբեք պիտի ... դունէր Թուրք Հայաստանի ինքնավար... թիւնը»։ Քամպոն քանի մը օր վերջ ... լատ հրաւիրուեցաւ ճաշելու, ... տրամադրութիւնը բարձր էր։ ... փաշա, դամասկոսցի արաբ մը ... նած էր չնաշխ խօսք մը՝ ջնջելու ... հայ հարցը ջնջելու է Հայերը ... թանին կատաղութիւնը Հայերու ... Իզզէթին թելադրուած է։ Վերջ... խօսքը Իզզէթին չէ սակայն, ինչպէս ... կը կարծէ Տիկին Հասլիփ, Սայիտ ... քըն է տարիներ առաջ ... երբ Հայաստանի մէջ շարժում ...

×

Գերմաններէն ետք Ամերիկացի... կան Միջազգային հանքերով ... ռուած, հակամարտողներու թիւ... ցնելու եւ Սուլթանը իւրաքանչիւր... ժին մը հանելով կարկանդակին ... վրայ մնաց մինչեւ Երիտ. Թուրք ... փոխութիւնը։ Գահընկէց հակայ... խական շարժումի հետեւանքով ... դրուեցաւ Սելանիկ, անկէ Պոլիս, ... վերջին օրերը անցուց մոռացութեան ...

Հեղինակուհին յատակօրէն ներկա... ցուցած է Սուլթանին հոգեբանութիւ... մոռցած է յիշելու թէ պառաւութեան ... թողած է կարմիր երիզ մը, ... է մարդկային հրէշ մը, որ ... կայսրութիւնը պահած է զինուորներ... պատրաստուած է վերջնական քայք... մը եւ անդամահատութիւնը։

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

“ԽԱՅՈՑ ԱԶԳ”

Նուէր Գ. Մ.-ին

Նման վերաբերումի մը յաճախ ինքն ալ կը բերէր իր հաւանութիւնը, լրացուցիչ հառաչանքներով. «Ի՞նչ ընենք որդի, առանց ուզելորդ ա որ մենք Խայերս իրաբու միս կ'ուտենք»։ Բայց երբ կարիք կը զգար՝ այս յոռետես խորհրդածութիւններ մաղթանքով մը փարատելու եկոյն կը փոխուէր ենթակային տրտմութ. «Աղօթենք որ Աստուած «Խայոց Ազգ»ին սէր միութիւն տայ»։

Բնականաբար, խեղճ Տուտուն չէր գիտեր թէ երբ ծնած էր. բայց ութսունը անց կ'երեւար։ Ցառաջացած այս տարիքին մէջն իսկ, անիկա բաւական պայծառամտութիւն պահած էր՝ գիտակցելու համար իր տնանկ կացութեան, որուն իրբեւ հետեւանք միշտ ներող ու զուարթ ժպիտով կ'ընդունէր իր հասցէին ուղղուած կատակներն ու քաշքշուքները։ Գիտէր նաեւ որ իր խօսքերը սոէպ կը կորսուէին ներկաներուն խոր անուշադրութեան մէջ, բայց այդ արհամարանքին ալ համակերպած էր։ Տուտուին վրդովումը այն ատեն կը գծագրուէր դէմքին վրայ, երբ իր «Խայոց Ազգ»ն ալ կը հանդիպէր նոյն վարմունքին։ Եւ երբ «կը գծագրուէր» կ'ըսեմ ոսկորով ձեռքով փոխաբերութեան կալուածին մէջ չեմ, իրաւ ալ Տուտուին այտերը որ առհասարակ խամրած տերեւներու պէս անգոյն ու անաւիւն էին, յանկարծ կը շիկնէին զայրոյթի վաղանցուկ բոցով եւ ան կէս-գոց բերնով ու շքեղ ակնարկ մը տալով իր դառնութիւնն էր որ կը մրթմրթար դէպի դահլիճին վայելչագգեստ բազմութիւնը. «էն մարդը որ «Խայոց Ազգ»ին չխանըրեր, յէնոր յերես մեռոն չկայ»...։ Ամէնէն զիւրազգած երաժիշտն անգամ հազիւ այսքան սրտնեղէր, երբ իր նուագին հետ վերացած, անէացած պահուն յանկարծ անճոռնի խոկոց մը լսէր սրահին խորէն։ Իսկ եթէ Տուտուն քեզ հեզ մը իբրեւ անմեռոն հռչակեց ան գնա եօթը տարի ծոմ ու պահք պահէ որ դուրս գաս դատապարտութեան տակէն։

Տուտուին դէմքին վրայ՝ յուզումի ազդեցութեամբ երեւցող այլակերպութիւնը հանրածանօթ էր, եւ փոքրիկն Տիգրան որ անոր ծունկերուն վրայ օր ու արեւ կը տեսնէր, երբ ուզէր իր ընկերներուն զըւարճալի տեսարան մը ընծայել, անոնց կ'առաջնորդէր, «Կ'ուզէ՞ք որ Տուտուն կարմրցնեմ»։ Ցետոյ պառաւէն քանի մը քայլ հեռու կեցած՝ կը պոռար.

— Տուտու, Հայոց ազգը աղուոր չէ...։

Արդիւնքը անվրէպ էր, Տուտուն կը բորբոքէր ու սա կորովի սաստը կը շպրտէր Տիգրանի երեսին.

— Դու գնա քիթդ սրբել սորվէ, քոթոթ (լակոտ)։ Շիտակն ըսելով, Տուտուն այս յանձնարարութիւնը Տիգրանիկի մարմնին մէկ ուրիշ կէտին էր որ կ'ուղղէր բայց տիպ ու տառի հարկադրած ակնածանքը չի թոյլատրեր ամէն բան իր անունով կոչել։

Այն հեռաւոր օրերէն ի վեր. որ Տուտուին խելքը գլուխ եկեր էր, անիկա ինչ փառաւոր քաջագործութիւն որ իմացեր էր, ինչ զմայլելի հրաշք որ լսեր էր եւ ինչ հռչակաւոր անուն որ իր ականջը ինկեր էր, բոլորը նետած էր «Խայոց Ազգ»ի գանձանակին մէջ։

— «Կեղնի չեղնիր, ի հնդուչինու յոշխարհ վիշապ օձ մի կ'եղնի։ Էաս անիրաւ դազան զաղըըրի ակ բռներ ու ջուր չէր ի տար։ Ց'Արարատանէն քաջորդի մի գնաց ու չկրցաւ յաղթեր էր վիշապ-օձուն. ի Հռոմոց, երկրէն ուրիշ քաջորդի մի գընաց ու էն էլ ընկաւ։ Ի «Խայոց Ազգ»էն խովիւ մի գնաց, սպաննեց զէն վիշապ-օձ ու առաւ զթագաւորի աղջիկ»։

Ու դեռ ինչեր...։

«Աստուած «Խայոց Ազգ»ի խամար էր որ մանանայ թափեց յերկնքէն։ Վերոնիկ խաթուն որ զՔրիստոսի քրտնք սրբեց էն էլ «Խայոց Ազգ»էն էր. Աստուած յենոր սայլէն մեզի էլ ողորմի։ Ցուդան չէ, Ցուդան «Խայոց Ազգ»էն չէր, էնոր մօր մէջքը չորնէր որ զէտի աշխարհ չբերէր»։

Կը կարծեմ որ մեր հետախուզութիւններ քիչ մը աւելի յառաջ մղելով Տուտուի մտածումի հնօրեայ խորշերուն ... հոն պիտի տեսնենք որ Աստուած ... իր հրեշտակներու փաղանգով եւ ... րէներու կաճառով «Խայոց Ազգ»էն ...

Իջնելով մեր մոլոր ու խելար երկ... գունդին վրայ պատրաստ եմ ենթադ... լու որ Վիքթորիա թագուհին նոյն... պարտանք կը դնէր իր շեշտին մէջ ... կայսրութիւնս», պատգամած ... քան Նարման Տուտու «Խայոց Ազգ... սած ատեն։ Այս գայթակղալից ... կովս, գուցէ Տուտուին մեզքը կ'ան... բայց առկէ մազաչափ չեմ վախնար ... րովհետեւ խեղճ Տուտուն ի՞նչ մեղ... նէր։

Տարի մը, օդափոխութեան եղանակ... մօտաւորապէս շարաթը անգամ մը ... ըը՝ Վարդան աղայենց այցելու... կ'երթայի, Տունին երախաները մեծ ... րախութեամբ կը դիմաւորէին զիս. ... միշտ երկար աղուոր հէքեաթ մը պատ... րաստած կ'ըլլայի իրենց համար փոք... շարքին մէջ կար նաեւ Տուտուն որ ի... մէնէն հաւատաւոր ունկնդիրն էր ... մածներուս մէջէն Սասունցի Դաւիթ ... որ ամէնէն աւելի շնորհ գտաւ ... ջեւ։

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆ...

(2 Տար.)

մակերպած պարբերաթերթերը խոշական հրատարակին։ Այս — պարբերագրիներ կը հրատարակեն: Այս — պէս «Գրական Մոսկուա» տարեգիրքը իր էջերուն մէջ տեղ կուտար այլաբանական քերթուածի մը՝ Եւտուշենկոյի ստորա-գրութեամբ: Հեղինակը կ'երգէ այգը որ զրութիւնը կը փարատէ եւ միեւնոյն ա-տեն կը ձաղկէ «գարշելի արարած մը որ իր անխարդախ կամքին կ'ենթարկէր ու կը ստիպէր որ անոնք հնա-զանդին եւ ծառայեն անձնապէս իրեն եւ զանգին իրեն»: Գիշերը, այս քերթուա-ծին մէջ, հետեւեալ տողերով կը խօսի :

«Դիտումնաւոր կերպով ինքզինքս ա-ւելի սեւցնելի, որպէսզի ձեր խիղճը հանգստանայ, որպէսզի չտեսնաք ցերեկը»:

Մոսկուայի գրական շրջանակներուն մէջ սեւ զայթակղութիւն պատճառեց այդ գրութիւնը: Գրադէտներու վերին տնօրէնութեան լիակատար ժողովը որ գումարուեցաւ 1957 Մայիսին, ամբաս-տանեց հրատարակիչները թէ կորսնցու-ցած էին իրենց պարտականութեանց գի-տակցութիւնը, իսկ քննադատները՝ թէ պէտք եղածին պէս չէն ուղղեր «փիլիսոփա-յական շեղումները»: Խրուշչեւ անձնա-պէս կը միջամտէ: Մտահոգ որ իր երկ-րին մէջ չկրկնուին այն փորձերը որոնք զէջ արդիւնք տուին Վարշաւայի եւ Փեշ-թայի մէջ, վարչապետը ցուցմունքներ կու տայ հաշիներու ճարտարապէտներուն: Բաւական երկար ժամանակ Սթալին գը-րականութենէն ներս թապու անձնաւո-րութիւն մը դարձաւ :

Արդ, Ապրիլ 29ին «Փրաւտա յի ընթեր-ցողները զարմանքով տեսան թէ իրենց թերթին գրական ամբողջ էջը նուիրուած էր Տվարտովսքիի գիւցազներգութեան մէկ հատուածին՝ զա տալիու, տալ («Հե-ռաւորը՝ հեռաւորէն անդին է»), որ կը նկարագրէր Սթալինի արժանիքները եւ միեւնոյն ատեն անոր թերութիւնները: Այս անգամ գրագէտը պաշտօնական հո-սանքներուն անտեղեակ գրիչ մը չէր, այլ կուսակցութեան վերադոյն մարմին-ներուն կողմէ վաւերական նկատուած գրագէտ մը : Տվարտովսքի Սթալինեան մրցանակաւոր եղած է 1946ին եւ 1947ին: Գրողներու ընկերակցութեան պաշտօնա-կան բանբերն է, նոյնպէս կուսակցու-թեան ներկայացուցիչը իր գրչեղբայրնե-րուն մօտ եւ ինքն էր որ 21րդ համագու-մարին պատիւն ունեցաւ խօսելու յանուն խորհրդային գրողներուն :

Բաղդատական եւ գրական շրջանակներու կարեւոր ուշադրութիւն մըն է որ կը խօսի, աւելին՝ այն ինչ որ կ'ուզէ ըսել ներքին համարում կը վայելէ բարձր շր-ջանակներուն մօտ որ պաշտօնաթերթը յոյն կը բանայ իր սիւնակները :

Անշուշտ ին չոր կ'ըսէ — յանդուգն — նման չէ Եւտուշենկոյի պոլըմիկին կամ Նոպել Հիքմէթի դառն հեգնանքին : Խորհրդային պատմութիւնը զոր կ'երգէ Տվարտովսքի վերջին հաշուով կը համա-պատասխանէ կեդրոնական կոմիտէի 1956 Յունիս 30ի յայտարարութեան, որ նուազ ժահրոտ էր քան նշանաւոր գաղտնի զե-կոյցը, որովհետեւ նուազ մանրամասն եւ աւելի հաւասարակշռուած : Սակայն բանաստեղծական պատկերները նոր կո-րով կուտան պաշտօնական այն գաղա-փարներուն որոնք ճանչցուած են «պայ-քար անձի պաշտամունքին դէմ» անուա-նակոչութեամբ : Կարդանք Տվարտովս-քին :

Սթալինի սխա՞լները. «Երբ կ'ապրէր կեանքէն կտրուած՝ Կրեմլինի պատերով, մեր վերեւ էր սպառնական ոգիով, ուրիշ անուն չէինք ճանչնար »:

« Հարց կը դնէինք թէ ինչպէս պէտք էր զինքը աւելի եւս փառաբանել, մայ-րաքաղաքին եւ գիւղերուն մէջ: Ոչինչ կայ աւելցնելիք եւ կրճատելիք, այսպէս էր աշխարհի մէջ»:

« Այսպէս էր — կ'աւելցնէ ան — քա-ռորդ դար չարունակ, այս մարդուն ա-նունը հնչեց հայրենիք բառին հետ, իբ-րեւ պայքարի եւ աշխատանքի կանչ »:

Իր ամենագիտութի՞ւնը: « Տարրական չափի գաղափարը չունէր, եւ ինքն իրեն կուտար այն իրաւունքները որ աստու-ծոյ մը անուան կապուած են հաւատաց-եալին համար : Համակերպած էինք որ ան արար աշխարհը տեսնէր իր ծխամոր-ճի ծուխերուն ընդմէջէն, ու բոլորիս կառավարէ Աստուծոյ մը նման, որ իր ձեռքերը հասնէին աշխարհի ամէն կարե-ւոր խնդիրներուն, բոլոր արտադրու-թիւններուն վրայ, որեւէ գիտութեան, ծովերու խորքը եւ երկնային մարմիննե-րու վրայ : Եւ կանխաւ կը նշէր անհա-մար իրագործումներ... Մինչեւ իսկ հե-րոսները իրենց յետ մահու փառքը իրեն կը պարտէին »:

Սթալինի բռնակալութի՞ւնը : « Մեր տաղերը միմիայն դառն պահերուն չէ որ երգեցին այս։ Դրժելով օրէնքները, ան կրնար յիշեցնել իր դերապոյն զայրոյթը բովանդակ ժողովուրդներուն »:

Տվարտովսքի կը մեղադրէ նաեւ հան-գուցեալ մենատէրը փառքը իւրացուցած ըլլալուն համար: «Անոնք որ սկիզբը իրա-րու հետ գալած էին, միասին ճանչցած ու ապրած զաղտագողի կեանքը, բանտը, տիրացած իշխանութեան եւ պայքարած, իրարու ետեւէ խաւարեցուց— ցանկը եր-կար է — իրենց վախճանին չհասած ծե-րերու նման »:

« Շատերուն համար ամբողջական մո-ռացութիւն կ'որոշէր, կարծես թէ երբեք գոյութիւն ունեցած չըլլային անոնք իսկ ուրիշներուն համար ալ կը ճշդէր դարե-րուն մէջ իրենց գրաւելիք դիրքերը: Այս ձեւով ապրեցաւ ան այս աշխարհի վրայ, այս ձեւով ղեկավարեց ան, իր անողոք ձեռքին մէջ բռնելով սանձը: Չկայ մարդ, որ իրեն ներկայութեան զէնքը զոհած, փառաբանած չըլլայ: Ի զուր չէ հաւանա-բար, որ Արեւելքի այս զաւակը մինչեւ վերջը ցոյց տուաւ իր անարդարու-թեան անողոք, անգութ կողմերը եւ իր արդարութիւնը»:

Բայց մենք չե՞նք, կը հաւատայ բա-նաստեղծը, որ աստուածացուցինք զինքը, յօժարեցանք պարզապէս լսելու աշխար-հին թէ «ինքը անձնապէս մեր բերանները դրաւ իր մասին գրուած քերթուածները»: Ամէն մարդ չէ՞ր որ «Հանդիսասրահին մէջ, բերանը բանալու ատեն չձգած, յո-տընկայս՝ հուռա՛, այս անգամ ալ իրա-ւունք պիտի ունենայ կը պոռար: Ուրեմն ինչ, փորձը ձախողեցաւ :

Ո՞վ զինքը պիտի մեղադրէ որ էր ինչ որ էր:

Մեծ Լենինը աստուած մը չէր եւ մեզի չսորվեցուց աստուածներ ստեղծել»:

«Վերջապէս յանուն Սթալինի է որ հան-դուրժեցինք առօրեայ դժուարութիւննե-րը, որ մեր զինուորները Վոլկայէն Պեր-լին գացին, որ մենք յաղթանակներ տա-րինք»: Բանաստեղծը այսպէս կը փառա-ւորէ հանգուցեալին «դրական կողմը »: Բայց այսօր «ժամանակները բոլորովին տարբեր են, կենդանի հողը, կանաչա-զարդ, կը ծլարձակէ ամէն ինչ որ պէտք է մեծնայ : Ժողովուրդը յառաջ կը տա-նի իր մեծ շարժումը իր եւ իր զաւակնե-րուն ապագան, երկրին մէկ ծայրէն միւսը, իր ընտրած ճամբով առանց անոր կառա-րումը աստուածութեան մը յանձնելու : Ան կը վստահի միմիայն իր ողջամտու-թեան: Ասոր համար է, կ'ըսէ քիչ անդին բանաստեղծը, որ ես աւելի ժպիտներ նշ-մարեցի ու նուազ զառնութիւն մարդոց դէմքին վրայ »:

Այս երկար բանաստեղծութիւնը որուն հրատարակութիւնը պիտի շարունակուի, ամէն կերպով համաձայն է 1956ին որոշ-ուած եւ յետագային սրբագրուած ընդ-հանուր տրամադրութիւններուն: Սա-կայն, Խորհրդային մտաւորականներուն ինչպէս նաեւ արտասահմանի երկիրներուն համար կարեւոր պատահար մըն է այս : Զօրս տարիէ ի վեր փակուած ուղի մը վերստին կը բացուի: Խոհեմութեամբ այլ բաց ճակատով անոնք կրնան ապաստա-լինացումի պայքարին լծուիլ, պայմանաւ որ հլու հնազանդին կուսակցութեան ցուցմունքներուն :

ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ՆՈՒԷՐԸ
(ՔՈՒՐԹԻՆ ՏԵՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ)

●

Բարեկամիս՝ Քուրթին հանդիպեցայ :

— Առտուընէ այս խանութները կը դառնամ, ըսաւ ինծի :

— Ի՞նչ կը փնտռես, հարցուցի: Ի՞նչ կ'ուզես գնել :

— Նուէր մը, պատասխանեց ան :

— Բարեկամուհիի մը համա՞ր, ըսի խորամանկ ձեւով մը :

— Այս անգամ կնոջս համար, պատաս-խանեց Քուրթ հաստատ կերպով : Շատ լաւ գիտես թէ, երկու ամիս է որ Իսէն ամարանոց գացած էր: Առանձին մնացած միջոցիս, — դուն ալ այր մարդ ես եւ կը հասկնաս, — կը խոստովանիմ թէ շատ մը անհաւատարմութիւններ ըրի : Եւ Իսէն՝ բացարիկ կին մըն է, Պէտք չէ որ ընէի : Բայց, նորէն եղաւ։ Փորձութիւնները շատ են եւ երբ մինակ ըլլաս՝ կ'ենթար-կուիս անոնց :

Քուրթ մտածումներս ըղհատելով շա-րունակեց.

— Այս պատճառով է որ առտուընէ այս խանութները կը դառնամ: Կ'ուզեմ նուէր մը գնել, նուիրելու համար Իսէնին, որ կը վերադառնայ վաղը առաւօտ: Այս մասին ես իմ տեսաբանութիւնս ունիմ : Այսպէսով միայն քիչ մը պիտի թեթեւ-ցնեմ խղճմտանքս: Ասոր համար գիտ-ցած է որ, ամուսիններէն մէկը որքան շատ խաբէ միւսը, կը ջանայ այնքան ա-ւելի սուղ նուէր մը ընել անոր: Ուրեմն, խանութները պիտի դա՞ս ինծի հետ :

— Այո, Քուրթ, ըսի: Եթէ կարծիքիս պէտք ունիս՝ կուգամ :

Քուրթ մէկ խանութէն կ'ելլէր եւ միւ-սը կը մտնէր:

Շատ մը փորձութիւնէ յետոյ, Քուրթ որոշեց փղոսկրեայ ծխափող մը գնել, ոսկեզօծուած ծայրամասով եւ ոսկ-եայ փրագրութիւններով :

— Գիտե՞ս, Իսէն շատ կը ծխէ, ըսաւ Քուրթ, ինքզինքը արդարացնելու հա-մար : Կը կարծեմ թէ՝ այս անակնկալով պիտի ուրախացնեմ զինք: Այսպէս, այս-քան սուղնոց նուէրով՝ հետեւողական պի-տի ըլլամ իմ տեսաբանութեանս :

Ամէնէն սուղնոց ծխափողն էր: Եւ՝ ըստ բարեկամիս տեսաբանութեան, ասի-կա կ'ապացուցանէր որ ան ծայրայեղօ-րէն... խաբած էր իր կինը: Այլապէս, ամէնէն սուղնոց ծխափողը պիտի չընտ-րէր:

Բաւական օրեր անցան: Գիշեր մը, ա-կումբին մէջ հանդիպեցայ Քուրթին : Որեւէ տրամադրութիւն չունէի հարցնե-լու թէ կնոջը վրայ ի՞նչ տպաւորութիւն գործած էր իր թանկարժէք նուէրը, բայց, ան էր որ փութաց իմ մօտ: Մտա-հոգ կը թուէր եւ նեղուած :

— Իսէնը եկա՞ւ, հարցուցի :

— Բնականաբար, պատասխանեց ան :

— Ծխափողը նուիրեցի՞ր իրեն :

— Բնականաբար, բայց ···

— Բայց, ի՞նչ ···

— Ան օրուընէ ահռելի կասկած մը կը կրծէ սիրտս: Իսէն ամարանոցէն դառնա-լէ անմիջապէս յետոյ, իր կարգին, նը-ւէր մը տուաւ ինծի ··· Ամէնէն սուղնոց ծխատուփ ··· Որով, կը հասկնաս թէ՝ ըստ իմ տեսաբանութեան, երբ ամէնէն սուղ նուէրը կուտայ ինծի, կը նշանակէ թէ ···

— Կարեւորութիւն մի տար, ըսի: Շատ անգամ տեսաբանութիւնները ճիշդ չեն ըլլար գործնականին մէջ :

Այդ «շատ անգամ»ը եղաւ մահահիթ հարուածը : Ինքնիրմէ ելած՝ մեկնեցաւ ան: Եթէ այս օրերս ինքնասպանութեան փորձի մը մասին լսէք, գիտցած եղէք որ բարեկամիս Քուրթինը պիտի ըլլայ :

ՓԻԹԸՐ ՏՐԱՅԳԻՆ

ՄԵՐ ՎԱՐԺԱՊԵՏՆԵՐԸ

ԳԵՂԱՄ ԳԱՎԱՖԵԱՆ

«Խուժան» բառը հայ լեզուն անոր կը պարտի. ինք կերտած է զայն՝ բողոքող-ները անով որակելու համար :

Չի սիրեր խուժաններու, այսինքն՝ լրբերու հետ գործ ունենալ. միշտ կը փախչի անոնց ներկայացուցիչները, ո-րոնց կը սպառնայ ու կ'որակէ «ամբոխա-վար» պատուանունով :

ՌՍՏԵՄ ԳԱՎԱՖԵԱՆ

Ան ալ, բարի քրթոթի դէմքով, հի-անդ հօրը կը յաջորդէ երբեմն : Կար-ծես հօրին Սուրբն է, որ Հօր ու Որդ-ւոյն հետ երրորդութիւնը կ'ամբողջա-ցնէ :

Դասարանին մէջ ի պատիւ իրեն նո-րոգուած մարզ մը ունի, որ «Լօ Լօին մարզ» անունով կը ճանչցուի : Ուսանելու համար Փարիզ գացած է ու հոն որդեգրութիւն սորված :

Ա. ԽԱՉԽԱՆԵԱՆ

Յղայ մը, զոր կարելի է մեր դասարա-նի հսկաներէն մէկուն գրպանը դնել կամ ծոցիկին մէջ ձնցնել :

Մտերմական անունը «Ֆիզիքոս» է, որմէ բնաւ չախորժիր : Այս բանը ապա-ցուցանելու համար օրուան մէջ չորս ան-գամ բողոքելու կ'երթայ տեսչարան, ուր հաճելի ու առատ կրակ մը կ'ըլլայ ձմեռ օրերուն :

Գ. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Ինքն ալ անունին պէս քէօսէ, չորս աչ-քով տղայ մըն է, ուսուցիչ մը՝ պիտի ըսէի :

Քննադատ, գրագէտ, պատմագիր ու հայկաբան ըլլալով՝ ջրած է այն խօսքը, թէ մէկ ձեռքով երկու ձմերուկ չի բռ-նուիր, քանի որ ինք մէկ գլխով չորս բան բռնած է :

ՄԱՏՄԱՋԵԼՆԵՐԸ

Շատ կը սիրենք ասոնք՝ մատմաջել ըլ-լալնուն համար, մանաւանդ որ դասերէն զատ՝ օրուան նորոյթներն ալ կը ծանօ-թացնեն մեզի :

Նոյնիսկ, օր մը, դասարանական դաստ-նի ժողովի մը մէջ, պոլսեցի տղայ մը առաջարկեց, որ մատմաջելները դպրոցին մէջ մայրապետի վերէն վար սեւ ֆիստան հագնին: Բարեբախտաբար, դասարանի աղաս - արուեստեանները, մեծամասնու-թիւն կազմելով, պարտութեան մատնե-ցին այս առաջարկը :

ՓԱՅԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

Մէկն է այն վառվռուն ու անսպառ ե-ռանդով լեցուած երիտասարդներէն, ո-րոնք զաւակէն կուգան: Կարնոյ սարե-րուն ահաւոր ցուրտին մէջ ծնած հրա-բորբ տղայ մը :

Ունի կապոյտ աչքեր, դեղին մազ, փոքրիկ բերան մը, որ կրնայ առատ խօսք ու թուք արտադրել, երկուքը միա-սին ցայտեցնել ու քիչ անգամ կլլել : Եր-բեմն զանոնք կը նետէ պոլսեցի «հաս-հոսներուն», որոնք «փճացած ու խաւա-րամիտ» են: Ինք կը հաւատայ, թէ լոյ-սը զաւակէն պիտի գայ. ինքզինք երջա-նիկ կը համարի այն տեղէն ըլլալուն :

Կը զայրանայ, կ'աղմկէ, չարաթը ինը գծաքաշ կը ջարդէ սեղաններուն վրայ, որոնք մաշիլ սկսած են: Ամբողջ դասա-րանը կը հաւատայ, թէ իր ամսականին մէկ ութերորդով գծաքաշ կը գնէ, յատ-կապէս այս նպատակին գործածելու հա-մար :

Հաճելի ու գովելի սովորութիւն մը ու-նի, — բողոքող չէ, ու առով մեզ կ'ա-ղաւէ, իր բարկացած ակնարկին քով, անօրէնին քննախնդիր աչքերը տեսնելու անախորժութենէն :

Խնամքով կը պահէ անհէ քանակներուն ջարդի պատմութիւնը, որով կը փրկէ մեզ հին ու նոր, կոտրած ու կոտրելիք քանակներուն գինը վճարելու նեղութե-նէն :

Գ. Փայլակ, եթէ Հայաստանի մաքսա-յին նախարար ըլլայ, այնպիսի տուրքեր պիտի դնէ Պոլսէն գացող մեր դասարա-նի աշակերտներուն վրայ, որ չյաջողին վճարել մուտքի այդ մաքսը եւ իրենց ա-նախորժ ներկայութեամբ չնեղեն Հայաս-տանն ու իր մաքսային նախարարը :

ՅՈՎՀ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Ծաղկուէտ դէմքով, քնացող նայուա-ծքի բարի ու արդահատելի դիմագծով մարդ մըն է :

Օժտուած է նայուածքով մը, որ կար-ծես ըսել կ'ուզէ. «Լաւ կ'ընէք, որ քնա-նաք եւ զիս չլսէք, քան թէ ծիծաղիք»:

Թօթովախօս կամ դժուարախօս է, երբ դասաւանդած նիւթը լաւ չէ սերտած :

Կենդանաբանական անվերջ եւ սովորա-բար նուազ գործածելի անունները կը թուէ, իւրաքանչիւրին առջեւ իր կողմէ յարմար ածական մը դնելով : Օրինակ, եզներուն կ'ըլլայ «ահեղավագ», դիշա-տիչը՝ «երկնաալաց», վագրը՝ «բոցակէզ աչքերով», ձուկերը՝ «ծառ ելնող», եւ-այլն:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(5 Տար.)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
★
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներուն սկսած ենք ղրկել ցայսօր առկախ ձգած իրենց հաշիւներուն համապատասխան թղթատարական վճարագիրներ (Մանտա-Շէք) ։

Մայիս 31էն պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը այն բաժանորդներուն, որոնք մինչեւ այդ թուականը չեն կարգադրած իրենց առկախ հաշիւները ։

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը ։

×

Ջերմապէս կը խնդրենք որ Յառաջի Շէք-Փոսթալի թիւը՝ 15069-82 օգտագործուի ՄԻԱՅՆ Յառաջի վերաբերեալ հաշիւներու համար (բաժնեգին-գործակալութիւն, ծանուցում)։ Տարբեր նպատակներու յատկացուելիք գումարները (զանազան թերթերու բաժնեգիններ կամ զանազան կազմակերպութեանց նուէրները) ղրկել միայն Մանտա-քարթով ։

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆ ԼՈՒԻ Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները .—

Տէր եւ Տիկին Գ. Գաբրիէլեան իրենց մօր մահուան առթիւ 20 Ն. Ֆ.։

Պ. Կի Մաքարեանէ 10 Ն. Ֆ., Տիկին Պ. Աճէմեանի մահուան առթիւ ։

Պ. Գ. Փիլիկեան 10 Ն. Ֆ. Թաղի հանգուցեալ ընկերներու յիշատակին ։

Ամերիկա ընկեր Ս. Գալուստէ 10 Ն. Ֆ.։

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Գէորգ Ահարոնեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Սօթերատիս եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Հալաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խորէն Աւագեան, Տէր եւ Տիկին Փունարճեան եղբարք, Այրի Տիկին Լուսի Մխիթարեան, Տէր եւ Տիկին Զուլֆեան Ցարութիւն, շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ որոնք ներկայ եղան իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԼՈՒՍԻ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

թաղման եւ կամ այդ առթիւ իրենց ցաւակցութիւնն ու համակրական զգացումները յայտնեցին գրաւոր կամ բերանացի ։

Մասնաւոր շնորհակալութիւն կը յայտնեն նաեւ Կրընոպլի Կապոյտ Խաչին ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տօքթ. Մ. Գարաճեան եւ զաւակները, իրենց հանգուցեալ կնոջ եւ մօր մահուան Ա. տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել պիտի տան այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 11ին, Ալֆորվիլի Հայոց Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ։ Այս առթիւ հանգուցեալի յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ, սոյն տխուր արարողութեան ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան վարչութիւնը կը շնորհաւորէ ընկեր Սիմոն Աւագեանի աղջկան Օր. Գոհարիկի նշանախօսութիւնը եւ այս ուրախ առթիւ կը նուիրէ 20 Ն. Ֆ. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը կէս օրուան (ժամը 14էն 17) աշխատանքի համար։ ԱՆՁԱՄԲ դիմել Յառաջի վարչութեան կէս օրէն յետոյ։

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Տեղի պիտի ունենան 15-22 Մայիս երեկոները ժամը 8·30ին, Լիոնի Հայ Աւետ. Եկեղեցւոյն մէջ, 21 Պուլվ. Էօժէն Տէրիւէլ։ Պիտի խօսի Վեր. Ս. ՊԱԳՊԱԼԵԱՆ, (քանասարեղծ եւ աւետարանիչ)։ Կարեւոր նիւթերու շուրջ։

Մուտքը ազատ է ։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԱՅԻՍ 28 Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մայիս 28, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 6րդ Թաղապետարանի սրահը։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ ետք։

×

Վալանսի մէջ «Մայիս 28»ը կը տօնուի Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյր պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ։

×

Լիոնի մէջ «Մայիս 28»ը կը տօնուի Մայիս 28ի շաբաթ իրիկունը Թիւ Տինուսուի սրահին մէջ։

Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն։

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԻԷՊԻ ԼԻԶԻԷՕ ԵՒ ԾՈՎԻԼ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ եւ ԶԱՒԱՐԵԱՆ խումբերու եւ Ապրիլեան Սերունդին կողմէ ։

ՅՈՒՆԻՍ 6
ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻՆ
(Փանթըքօթ)

Օթօքարը կը մեկնի Իսիի սովորական վայրէն առաւօտեան ժամը 6ին, Փլաս տը լա Ռեփիւպլիքէն ժամը 7ին (Պուլ. Մաժենթայի անկիւնը)։

Վերադարձ ժամը 23ին։ Ճամբու ընթացքին գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Կարելի է ճաշը միասին բերել։ Երթուդարձ 12 Ն. Ֆ. (փոխանակ շոգեկառքով 37 Ն. Ֆ.ի)։

Հեռաձայնել ՍԷՎ. 06·20։

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ի ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

Ֆ. Կապ. Խաչի հանդէսը Հ. Օ. Մ.ի յիսնամեակին առթիւ, Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ

ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Խանասոր խումբի տարեկան խնջոյքը Մայիս 29ին։

THÉATRE DES CHAMPS-ÉLYSÉES

Մայիս 17ին, ժամը 20,30ին, Ֆրանսական ձայն-պատկերասփիւռը նուագահանդէսի ձեւի տակ կ'ուտայ

ՄԱՐՍԷԼ ՏԸԼԱՆՈՒԱՅԻ
« ԱԲՐԱՀԱՄ ԵՒ ՀՐԵՇՏԱԿԸ »
(օփերա)

Գլխաւոր դերը կը կատարէ

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

Նուագախումբ՝

Orchestre National de la R. T. F.

Մուտքը հրաւէրով։ Դիմել՝

CENTRE PISTAURE
18 Rue François 1

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ
ՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 26ԻՆ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

Պզտիկներու արձանագրութիւնները պիտի փակուին Մայիսի վերջ։

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13-14 եւ 18-20։ Անկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօս Թռիւտէն 27-35։

5 Ռիւ Մէյրան ։

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՔԱՂԱՔ, Տիկ. Թութէլեան, 4 Ռիւ Փարմանթիէ։

ՊՕՄՈՆ, Տիկ. Տօլպաշեան, 23 Պուլվար տը Պօմոն։

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄ, Տիկ. Շալճեան։

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Չորեքշաբթի 18 Մայիս ժամը 15ին, Ցոյներու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ, պատգամաւորի ընտրութիւն ։

Կ. ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Հինգշաբթի, ժամը 15·30ին, Պոմոնի Սահակ-Մեսրոպ սրահին մէջ։

Օրակարգ.— Ա) Զեկուցում երկու տարուան գործունէութեան եւ Բ) 17րդ պատ. ընդհ. ժողովի համար պատգամաւորուհիներու ընտրութիւն ։

Ընկերուհիներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղի անդամական ընդհ. ժողովը 23 Մայիս ... կուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը ... Դ. Տան ներքնայարկը ։ Կարեւոր օրակարգ։ Զեկուցում վարչութեան ... ներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի ... կատուի ։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճ... ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը ... ին դպրոցին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ. ... խնդրուի ընկերուհիներէն բացակ... պահ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, ... սրահը։ Կը խօսի Պ. Պասմաճեան ... «Արդի գիտութեան մասին ընդհ. ծանօթութիւններ»։ Կը խնդրուի բացակ... պահ ։

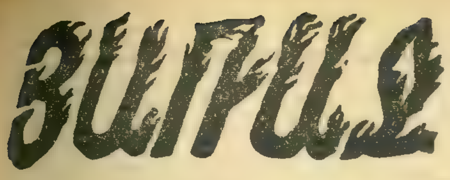

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ՄԱՅԻՍ

MERCREDI 18 MAI 1960

ԱՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8802 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4603

ՕՐՈՒԱՆ ՆՇՄԱՐ

ԱՊԱԶԻՆՈՒՄ ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՌԱՋ

Մայիս 1ին խորհրդային երկինքին վրայ հետախուզական առաքելութիւն կատարող ամերիկեան օդանաւին միջադէպը առանձնայատուկ չափով օգտագործուեցաւ Խրուշչեւի կողմէ, որ կ'ուզէ դիմացի ճակատի գլխաւոր խօսակիցը յանցաւորի դիրքին մէջ դնել, նախ քան Փարիզի գագաթնաժողովին բացումը :

Միացեալ Նահանգներու զինուորական իշխանութիւնները ի լուր աշխարհի յայտարարեցին, թէ առաջին անգամը չէ որ ամերիկեան օդանաւեր կը լուսանկարեն Խորհրդային Միութեան ռազմական խարիսխները, հաստատեցին, որ նման աշխատանքներ կը կատարուին չորս տարիէ ի վեր հետեւողական կերպով եւ Ամերիկայի ընդհանուր ապահովութեան համար ոչ մէկ գաղտնիք կայ այս մարզին մէջ : Աւելցուցին նաեւ որ ամերիկեան օդանաւերը պիտի շարունակեն իրենց հետազօտութիւնները՝ ցորչափ հակակշիռի չեն ենթարկուած սպառազինումները :

Վերին ժողովի օրակարգին գլխաւոր հարցերէն մէկն էր ապազինումը, որուն մասին ջուր կը ծեծեն աշխարհի մեծերը տասնեհինգ տարիէ ի վեր՝ կանայ սեղաններու շուրջ :

Ինչպէս Գերմանիոյ եւ Պերլինի կնճիռին, նոյնպէս ապազինման բարդ հարցին մասին բոլորովին հակոտնեայ տեսակէտներ ունին «ազատ աշխարհ»ի եւ Խորհրդային Միութեան ներկայացուցիչները :

Ծախնի հետ պատերազմը չէր վերջացած տակաւին, երբ 1945 Յունիս 26ին ստորագրուեցաւ Միացեալ Ազգերու Ուխտը : ՄԱԿի գլխաւոր գործերէն մէկը պիտի ըլլար յաջողցնել ապազինումը, իբրեւ ամէնէն կտրուկ միջոցը խաղաղութիւնը ապահովելու :

Նոյն տարուան Հոկտեմբեր 3ին Միացեալ Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա, Խորհ. Միութիւն եւ Չինաստան Մոսկուայի մէջ կը ստորագրէին յայտարարութիւն մը, որով փափաք կը յայտնէին «կնքել գործնական համաձայնութիւն մը՝ սպառազինման կարգ-կանոնի դնելու համար» :

Հիւլէական եւ ջրածին նոր զէնքերու սարսափազդու կը դարձնէին ոչ ապազինումը՝ այլ սպառազինութեանց հակակշիռը :

1946 Յունուար 24ին ՄԱԿը ստեղծեց «Հիւլէական ուժի յանձնախումբ» մը : Քանի մը ամիս վերջ՝ Յունիս 14ին ամերիկեան պատուիրակը ներկայացուց մանրամասն ծրագիր մը՝ հիւլէական ուժը միջազգային հակակշիռի ենթարկելու մասին : Խորհրդային պատուիրակ Կրոմիքօ ... արտաքին նախարարը — ներկայացուց ուրիշ ծրագիր մը : Ընդունիլ համեցեր որ հիւլէական զէնքերու արտադրութիւնն ու գործածութիւնը արգիլուին միջազգային օրէնքով մը, կը մերժէր հակակշիռի սկզբունքը եւ Խ. Միութեան համար վէթոյի իրաւունք կը պահանջէր Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ :

1946 Դեկտեմբեր 30ին «Հիւլէական ուժի յանձնախումբ»ը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ ընդունեցաւ հակակշիռի ամերիկեան ծրագիրը (ծանօթ «Պարուխի ծրագիր» անունով), որ կը յանձնարարէր հիւլէական ուժի միջազգային հեղինակութեան մը ստեղծումը : 1948 Յունիսին այս ծրագիրը ընդունուեցաւ ՄԱԿի ընդհ. ժողովին կողմէ, որ մերժեց խորհրդային հակառաջարկը :

Այդ Օրերուն ՄԱԿի կողմէ կեանքի կոչուած էր նաեւ «Դասական զէնքերու յանձնախումբ» մը : 1952 Յունուարին հիւլէական եւ դասական զոյգ յանձնախումբերը միաձուլուելով կազմուեցաւ ապազինման միակ մարմին մը :

1954 Ապրիլին Մ. Նահանգները, Անգլիա, Քանատա, Ֆրանսա եւ Խ. Միութիւն կազմեցին «Ապազինման ենթայանձնախումբ» մը : 1955 Ապրիլ 19ին Ֆրանսա եւ Անգլիա պահանջեցին արգիլել եւ քանդել կորիզային զէնքերը՝ երբ դասական զէնքերը 75 առ հարիւր զեղչուած ըլլան : Մայիս 10ին Մոսկուա կը պահանջէր հակակշիռի միջազգային մարմնի մը հսկողութեամբ քանդել օտար հողի վրայ հաստատուած հիւլէական խարիսխները :

18 Յուլիս 1955ին Ժընեւի անդրանիկ Վերին Ժողովը զբաղեցաւ ապազինման հարցով, առանց արդիւնքի մը յանգելու : Նոյն բախտին արժանացան վերջին հինգ տարիներու փորձերը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

“ԿԸ ԶԳԵՄ Կ'ԵՐԹԱՄ ԵԹԷ...”

ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԽՐՈՒՇՉԵՒ

ԺՈՂՈՎԸ ԿՐՆԱՅ ԵՐԲԵՔ ՉԳԱՍԻԼ

ՄԱՔՄԻԼԸՆ ԿԸ ՓՈՐՁԷ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՓՐԿԵԼ

Ամէնէն յոռետես անգամ չէր կրնար նախատեսել Վեհաժողովի ձախողութիւնը, այսքան հապճեպ եւ անակնկալ կերպով :

Երկուշաբթի առաւօտեան առաջին նիստի ընթացքին Խորհրդային վարչապետը գրաւոր ճառով մը ամբաստանած է Մ. Նահանգները որ յարձակողական նպատակներ կը սնուցանեն ու այս առթիւ պահանջած է :

1.— Մ. Նահանգները հրապարակաւ եւ պաշտօնապէս պէտք է ընդունին որ «իրենց քաղաքականութիւնը դատապարտելի է, որ յարձակողական գործունէութիւն ունին եւ ցաւ պէտք է յայտնեն իրենց այդ գործունէութեան համար :

2.— Պէտք է յանձն առնեն չբռնաբարել Խ. Միութեան սահմանները եւ այս առթիւ դատապարտեն անցեալի դէպքերը » :

3.— «Իւ 2»ի միջադէպին պատասխանատուները պէտք է պատժուին :

Այս առթիւ Խրուշչեւ շեշտած է թէ եթէ գոհացում չստանայ Վերին Ժողովի գումարումը ապարդիւն պիտի նկատէ ու պիտի առաջարկէ վեց-ութ ամսով յետաձգել

Այզընհաուըրի Խ. Միութիւն այցելութեան հրաւէրը ետ առած է :

Այզընհաուըրը իր կարգին յայտարարած է թէ Խ. Միութեան վրայ լրտեսական ոչ մէկ օդանաւ պիտի ղրկուի այսուհետեւ, ուրեմն աւելցուցած է ան, խորհրդային պատճառաբանութիւնը կը կորսնցնէ իր իմաստը : Այս առթիւ Մ. Նահանգներու նախագահը դիտել տուած է որ ամերիկեան օդային գործունէութիւնը Խորհրդային սահմաններէն ներս յարձակողական նպատակներ չի հետապնդեր :

Այզընհաուըր աւելցուցած է թէ «պարզ է որ Խրուշչեւ որոշած է ձախողեցնել վեհաժողովը » :

Անել կացութենէն դուրս ելլելու մտադրութեամբ Անգլիոյ վարչապետ՝ Մաքմիլըն եւ Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը՝ տը Կոլ ամէն ճիգ ի գործ դրած են որ Խրուշչեւ գոհանայ Այզընհաուըրի յայտարարութենէն եւ ետ առնէ իր վերջնագիրը :

Տը Կոլ ի մէջ այլոց ըսած է .— «այսօր, այս պահուն իսկ, Խորհրդային արբանեակ մը կը թռչի Ֆրանսայի վերեւը : Այս մեքենաները ռումբեր կրնան փոխադրել : Ուրեմն հարցը ընդհանրական է եւ պէտք է կարգադրել : Լաւ չէ որ մասնակի դէպքի մը պատճառով բաժնուինք անմիջապէս » :

Խրուշչեւ անդրդուելի մնացած է սակայն, ու ջղագրգռուած բացականչած է. — « Ո՞ր սատանան մղեց Ամերիկացիները որ նման քայլ մը առնեն» : Տը Կոլ պատասխանած է .— «Աշխարհի մէջ շատ սատանաներ կան եւ ճիշդ անոնք չէզոքացնելու համար է որ հոս հաւաքուած ենք» .

Ապարդիւն սակայն : Զորսերը կը բաժնուին առանց նոր ժամադրութիւն մը ճշդելու :

Ժողովը առանց սկսելու վերջ գտած է ժամը 14.30ին : Արդէն սկսած էր ժամ մը ուշ շնորհիւ Խրուշչեւի որ առանց պատճառի ուշացուցած էր : Վարչապետ Տըպրէ եւ անոնք որ լուր չունէին կը սպասէին Էլիզէի սանդուխին վրայ :

Վեհաժողովի նիստին մասնակցողներուն ուշադրութիւնը գրաւած է որ Խրուշչեւ յաճախ ձախ՝ Կրոմիքոյի եւ աջ՝ մարաջախտ Մալինովսկիի կը նայէր :

— « Նեղ կացութեան մատնուած մէկու մը երեւոյթը ունէր, կարծես թէ մէկը վրան կը հսկէր» դիտել տուած է ներկաներէն մէկը լրագրողի մը :

Երկուշաբթի երեկոյ Մաքմիլըն վերջին փորձ մը եւս ըրած է համոզելու Խրուշչեւը որ ետ կենայ իր մտադրութենէն : Արդիւնքը ցարդ յայտնի չէ : Երեքշաբթի օր երկրորդ տեսակցութիւն մը պիտի ունենար

Միջազգային դէտերու կարծիքով Խրուշչեւ ներկայիս բանակին ճնշումին ենթարկուած է (Մալինովսկիի ներկայութիւնը ապացոյց կը նկատեն այս կարծիքին) : Այս վերջինները դժգոհ են վերջին զօրաթափումէն եւ «Իւ 2» դէպքին առիթով դիտել տուած են՝ վարչապետին որ Խորհրդային ուժերը անբաւարար են եւ ուժեղացման կը կարօտին :

Մտածողներ կան նաեւ որ «ընկերվարական պլոք»ի շատ մը երկիրներու ղեկավարները ու յատկապէս համայնավար Չինաստան դժգոհ են՝ Արեւելք-Արեւմուտք հաւանական մերձեցումէ մը : Արդարեւ Մաօ-Ցէ-Թունկ դեռ վերջերս կը յայտարարէր .— « Ամերիկեան օդանաւին միջադէպը աչքերը բանալ պէտք է տայ բոլոր անոնց որոնք կը հաւատան Այզընհաուըրի խաղաղատենչ զգացումներուն » :

Երեքշաբթի առտու ժամը 9ին, Խրուշչեւ յամպատրաստից մամուլի ասուլիս մը տուաւ : Կրկնեց թէ նոյն իրիկուն կը մեկնի եթէ Ամերիկացիները չդատապարտեն Իւ 2ի միջադէպը, չպատժեն անոր պատասխանատուները եւ ցաւ չյայտնեն եղածին համար :

Շատ քիչ հաւանականութիւն կայ կացութիւնը փրկելու, ոմանք կ'ըսեն նոյնիսկ թէ Խրուշչեւ կիրակի օր արդէն յայտարարած էր թէ երեքշաբթի պիտի մեկնի : Խորհրդային ժողովուրդը շատ գոհ է եւ Մոսկուայի մէջ կը հաւաքուին յայտնելու համար իրենց ուրախութիւնը .— « Պրավօ , ընկեր Խրուշչեւ, այսպէս պէտք է խօսիլ ամերիկեան աշխարհակալներուն հետ » :

Միւս կողմէ Միացեալ Նահանգներու հանրային կարծիքը — դեմոկրատ եւ հանրապետական — Այզընհաուըրին կը թելադրեն տեղի չտալ : Այզընհաուըր շատ աղդուած է հրաւէրին ետ առնուելէն եւ անձնական նախատինք կը նկատէ այդ միջադէպը :

× Տը Կոլ Ընծեց Էլիզէի մէջ տեղի ունենալիք ճաշը (երեքշաբթի ցերեկ) զոր կուտար երեք մեծերու ի պատիւ եւ 80 հոգիի մասնակցութեամբ :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ինչպէս ասկէ առաջ գրած էինք, Երուսաղէմի կառավարիչը Պատրիարքարանի վարչական պատասխանատու նշանակած ըլլալով Հայրիկ Եպիսկ. Ասլանեանը, այս վերջինը էջմիածին դիմած էր մասնաւոր նամակով մը, խնդրելով որ բաւ համարուի Եղիշէ Եպիսկ.ի տրուած պատիժը եւ կատարուի նոր կարգադրութիւն մը : Այս դիմումին պատասխանած է էջմիածնի Գեր. Հոգեւոր Խորհուրդը, հեռագիրը ղրկելով Երուսաղէմի պատրիարքարանին.—

21 Ապրիլ, 1960, Էջմիածին

Տնօրէն ժողով Հայոց Պատրիարքարանի

Հին քաղաք, Երուսաղէմ

Կը հաստատենք Հայրիկ եւ Եղիշէ եպիսկոպոսներու 11 Ապրիլի թուակիր նամակները, ինչպէս նաեւ հեռագիրը 13 վարդապետներու՝ Եղիշէ Եպիս.ի ներումի մասին : Վեհ. Հայրապետին համար անհրաժեշտ է ունենալ Երուսաղէմի Միաբանութեան բացարձակ մեծամասնութեան համաձայնութիւնը խնդրին վերանայման, ստորագրուած Եպիսկոպոսներու կողմէ :

Կաթողիկոսի յանձնարարութեամբ, Սերովբէ Եպիսկ.ը կը մեկնի Երուսաղէմ, յստակացնելու համար այդ հարցի առընչութեամբ խնդիրները՝ տեղւոյն վրայ :

Ողջոյնիւ Սիրոյ

ՍԱՀԱԿ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Գեր. Հոգ. Խորհուրդի նախագահ

×

25, Ապրիլ 1960, Էջմիածին

Հայոց Պատրիարքարանին

Հին քաղաք, Երուսաղէմ (Յորդանան)

Հոգեւոր Խորհուրդը, Ն. Ս. Կաթողիկոսի նախագահութեամբ, որոշեց անմիջապէս ղրկել յատուկ պատուիրակութիւն մը դէպի Երուսաղէմ, տեղւոյն վրայ անձամբ ծանօթանալու կացութեան հետ, Սուրբ Աթոռիդ խաղաղութեան եւ համերաշխութեան, եւ մեր եկեղեցւոյ միութեան ու եղբայրական սիրոյն մէջ Քրիստոսի, գալու համար վերջնական եղրակացութեան, առաջադրուած խնդիրներու մէջ : Մայր Աթոռի պատուիրակութիւնը, որ կը բաղկանայ Հայկազուն Եպիսկ.է եւ Հոգ. Գեր. Խորհուրդի անդամ Արարատ Ղարիպեանէ, անյապաղ կը մեկնի Երուսաղէմ : Մենք պիտի հեռագրենք իրենց մեկնումի թուականը :

ՍԱՀԱԿ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Հոգ. Գեր. Խորհուրդի նախագահ

Այս առթիւ, Ֆրանսայի Հայոց Կաթ. Նուիրակը Սերովբէ Եպ. Մանուկեան եւս, Պէյրութ ժամանեց Մայիս 6ին եւ քանի մը օր մնալէ վերջ, Մայիս 10ին օդանաւով մեկնեցաւ Երուսաղէմ : Հայկազուն Եպիսկ. Աբրահամեան եւ Փրոֆ. Արարատ Ղարիպեան արդէն Փարիզի գծով ճամբայ ելած են եւ շուտով կը հասնին Պէյրութ, իրենց կարգին անցնելու համար Երուսաղէմ :

«Ազդ» կը գրէ թէ Երուսաղէմի Միաբանութիւնը անհամբեր կը սպասէ Մայր Աթոռի պատուիրակութեան ժամանումին ու կարելի կարգադրութեանց :

ՎԱՂԸ ...

Յառաջի նոր թերթօնը զոր բոլորդ պիտի սիրէք ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑԻ

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

ԿՐՕՆՔԻՆ
ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ

ԽՄԲ. — Այս յօդուածը կ'առնենք «Սով. Հայաստան» թերթէն (Ապրիլ 29), անգամ մը եւս հաստատելու համար թէ էջմիածին կը խօսի եկեղեցիներու բացման մասին, երբ Երեւան կը խօսի եկեղեցիներու փակման մասին, յիշեցնելով Ֆենըլոնի առակները, որոնք կը խօսեցընեն գայլն ու գառնուկը՝ քով քովի դրած: Ընթերցողին կը թողունք եզրակացնել: (Արեւմտահայերէնի վերածուած):

Աստուածաբանները ու իտէալիստ փիլիսոփաները, կրօնքը մարդկային բնածին զգացում մը նկատելով, կը պնդեն թէ յաւիտենական է ան: Այս տեսակէտը ատենին հերքուած է հին աշխարհի նիւթապաշտ մտածողներուն, ինչպէս նաեւ ԺԸ. դարու Ֆրանսայի նիւթապաշտներուն կողմէ, որոնք գիտել կուտային թէ մարդիկ Աստուածները ստեղծած են՝ ըստ իրենց նմանութեան ու պատկերին: Բայց եւ այնպէս անոնք չկրցան բացատրել գիտական հիմունքներով կրօնքին իսկական արմատները: Լենին բարձր գնահատելով հանդերձ Ֆրանսացի նիւթապաշտներուն անաստուածեան տեսութիւնները, կը նշէր թէ կրօնքին ծագումը եւ գոյութեան պատճառը միայն ժողովրդական խաւերուն տգիտութեան մէջ փնտռելը մակերեսային, քաղքենի սահմանափակ մտածողութեան արդիւնք է: Քաղքենի մտածողութիւնը ոչ բաւարար խորութեամբ, ոչ ալ նիւթապաշտ ձեւով, այլ իտէալիստ կերպով կը բացատրէ կրօնքին արմատները:

Գիտութիւնը հաստատած է թէ կրօնքը ոչ միայն բնածին չէ, այլ եւ հրապարակ իջած է մարդուն ծագումէն հարիւր հազարաւոր տարիներ ետք միայն: Կրօնքին էութիւնը եւ ծագումին պատճառները գիտականօրէն բացատրած է մարքս–լենինիզմը: Ֆ. Էնգէլս կը գրէ. «Ամէն մէկ կրօնք ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ այն արտաքին զարմանահրաշ արտացոլումը մարդոց գլուխներուն մէջ, որոնք մարդոց վրայ կ'իշխեն ամէնօրեայ կեանքի մէջ. արտացոլում մը, որուն մէջ երկրային ուժերը վերերկրային ուժերու ձեւ կը ստանան»:

Կրօնքի ծագման պատճառը նախադարեան ընկերային կարգի տնտեսական զարգացման ամէնէն ցած մակարդակն էր եւ անկէ բխող՝ նախադարեան մարդուն անզօրութիւնը բնութեան տարերային ուժերու դէմ մղուող պայքարին մէջ: Այդ անզօրութենէն էր, որ մարդիկ իրենց երեւակայութեամբ ստեղծեցին գերբնական ուժեր եւ պաշտեցին զանոնք:

Մասնաւոր սեփականութեան յառաջացումին պատճառաւ հասարակութեան մէջ թշնամի դասակարգերու հրապարակ գալը մարդոց վրայ իշխող բնութեան տարերային ուժերուն աւելցուց նաեւ հասարակութեան նոյնչափ տարերային եւ ոչ պակաս աղետաբեր ուժերը: Չկարենալով բացատրել ընկերային անարդարութեան եւ չարիքներուն պատճառները, առաւել եւս չկարենալով յաղթահարել զանոնք, մարդիկ դիմեցին երկնային ուժերուն, անոնց կապելով օգնութեան, երկնային դժոխքէն փրկուելու ու անդրշիրիմեան «դրախտ» երթալու յոյսը: Այդ մասին Լենին կը գրէ — «Շահագործողներու դէմ մղած կռւին մէջ չահագործուողներուն անզօրութիւնը անխուսափելի կերպով հանդերձեալ լաւագոյն կեանքի մը հաւատքը կը ստեղծէ, ինչպէս բնութեան դէմ մղած պայքարին մէջ վայրենիին անզօրութիւնը՝ աստուածներու, սատանաներու, հրաշքներու ուրիշ բաներու հաւատք կը ստեղծէ»:

Այսպէսով, կրօնքը ծագած է իբրեւ ապացոյց բնութեան, ապա նաեւ հասարակութեան զարգացման տարերային ուժերուն հանդէպ մարդու թուլութեան եւ անզօրութեան, գաղափարական արտայայտութիւն տալով այդ անզօրութեան:

Մարքսիզմ – լենինիզմը հաստատած է թէ կրօնքը դասակարգային հասարակարգին մէջ միջոց մըն է, որով շահագործող դասակարգերը կ'ամրապնդեն իրենց տիրապետութիւնը աշխատաւորներուն վրայ: Ըստ Մարքսի, քրիստոնէութեան ընկերային սկզբունքները կ'արդարացնէին հնադարեան ստրկութիւնը, կը գովաբանէին ճորտատիրութիւնը եւ կը նաեւ անհրաժեշտ պարագային, թէեւ խեղճուկ ծամածռութիւններով, պաշտպանել աշխատաւորներու ճնշումը: Այս իրողութիւնը կարելի է յայտնել բոլոր կրօնքներուն նկատմամբ:

Դասակարգային հասարակարգին մէջ եկեղեցին կը դառնայ հասարակական որոշ ուժ մը, իբրեւ շահագործող դասակարգերու անբաժանելի մասը, խոշոր սեփականատէր: Ան Աստուծոյ անունով կը նուիրագործէ գոյութիւն ունեցող շահագործող կարգերը, հաւատացեալներունկը քարոզէ այն գաղափարը թէ մասնաւոր սեփականութիւնն ու հասարակութեան բաժանումը ըստ դասակարգերու հաստատուած են Աստուծոյ կողմէ, յաւիտենական են եւ անփոփոխ, ուստի անոնց դէմ գալ, կը նշանակէ մեղք գործել Աստուծոյ հանդէպ: Կրօնքը կը յորդորէ հընազանդիլ շահագործողներուն, կոչ կ'ընէ աշխատաւորներուն համբերել երկրային կեանքին, լռութեամբ տանիլ ամէն տեսակ զրկանք ու թշուառութիւն՝ «դրախտ» երթալու համար: Անդրշիրիմեան աշխարհին մէջ: Ան կը թմրեցնէ ժողովրդական խաւերու գիտակցութիւնը, կ'արդարացնէ տգիտութիւնը, կը տկարացնէ անոնց աշխուժութիւնը շահագործողներու դէմ մղուած պայքարին մէջ:

Լենինը կը նշէր, թէ ճնշող դասակարգերը իրենց գերիշխանութիւնը պահպանելու համար ընկերային երկու գործօններու պէտքը կը զգան, — դահիճի եւ տէրտէրի: Դահիճը պէտք է ճնշէ շահագործուողներու բողոքն ու դժգոհութիւնը, իսկ տէրտէրը՝ մխիթարէ եւ քայքայէ անոնց յեղափոխական վճռականութիւնը: Այս ամէնը լաւ կարելի է ցոյց տալ քրիստոնէութեան օրինակով:

Ցայտնի է թէ սկզբնական տեսքով քրիստոնէութիւնը ծագած է իբրեւ ստրուկներու, ընչազուրկ ու քայքայուած ամբոխներու իղձերու, յոյսերու արտայայտութիւն: Այս ձեւով ստեղծուեցաւ Քրիստոսի առասպելը, որուն կը կապէին ընչազուրկները իրենց փրկութիւնը ընկերային ծանր ճնշումէն ու շահագործումէն: Այդ ժամանակ քրիստոնէական նըպատակներուն մէջ կային ընդհանուր հաւասարութեան, հարստութեան դատապարտման, արդարութեան մասին որոշ գաղափարներ: Այդ պատճառով ստրկատէրերը մէկ քանի դար հալածեցին քրիստոնեաները: Սակայն անոնք վերջ ի վերջոյ եկան այն եզրակացութեան թէ շատ աւելի ձեռնտու է ոչ թէ քրիստոնէութիւնը ընդհանրապէս վերցնել, այլ զայն մաքրել բողոքի տարրերէն, եւ յարմարցնել իրենց դասակարգային շահերուն: Այդ նպատակով ալ քրիստոնէութիւնը անոնք դարձուցին պետական կրօնք և անոր օգնութեամբ սկսան արդարացնել գոյութիւն ունեցող կարգերը:

Կրօնքի յետադիմական դերը ամէնէն աւելի ցայտուն կերպով յայտնի կ'ըլլայ դրամատիրութեան ժամանակ: Այստեղ քաղքենի յետադիմականներու յուսալի յենարանն է, որ կը ծառայէ բանուոր դասակարգի շահագործումն ու թմրեցումը պաշտպանելու:

Ներկայիս կրօնքը դրամատիրական երկիրներուն մէջ ամէն կերպով կը փորձէ պաշտպանել դրամատիրութեան խարխըլած հիմերը, ծառայել կայսերապաշտ յատուկ շրջանակներուն, արդարացնել անոնց յարձակողական ծրագիրները: Աւելին՝ յետադիմական դերք բռնած է կաթողիկէ եկեղեցին՝ Վատիկանի գլխաւորութեամբ, որ կայսերապաշտներու ձեռքին դարձած է խաղաղութեան, ժողովրդավարութեան եւ ընկերվարութեան դէմ պայքարելու գործիք: Սակայն երթալով կը թուլանայ կրօնքի ազդեցութիւնը լայն խաւերուն վրայ, աւելի ու աւելի մեծ թիւով մարդիկ դուրս կուգան անոր հոգեւոր ճնշումէն:

Մարքսիզմ – լենինիզմը կը գտնէ, թէ կրօնքը վերցնելու համար անհրաժեշտ է ամէնէն առաջ ոչնչացնել անոր ընկերային արմատները, դրամագլուխի տիրապետութիւնը, հասարակութեան պառակտումը, թշնամական դասակարգերու մարդու կողմէն մարդուն շահագործումը: Միայն ընկերվարութիւնն է, որ հիմնապէս կը չնչէ կրօնքի ընկերային արմատները, կ'ոչնչացնէ այն հիմը, որուն վրայ կը յենու եկեղեցին:

Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան, ընկերվարութեան յաղթանակին շնորհիւ Հայաստանի մէջ վերցուած է կրօնքի ընկերային հիմը, որուն հետեւանքով դիկ ազատագրուած են անոր ազդեցութենէն: Սակայն մեր մօտ դեռ կան փիչ թիւով մարդիկ, որոնք կը շարունակեն հաւատալ կրօնական գաղափարներու ու նախապաշարմունքներու, կ'այցելեն եկեղեցի, կը կատարեն կամ ծէսեր: Խորհրդային մարդոց մասին գիտակցութեան մէջ ի յայտ կրօնական այդ նախապաշարումները դրամատիրութեան մնացուկներ են, որ անցեալի միւս մնացուկներու հետ խանդարեն խորհրդային մարդոց գործունէութիւնը:

Մեր երկիրը թեւակոխած է համայնավար հասարակարգի ծաւալուն կառուցումներու ժամանակաշրջանը։ Միութեան Կոմունիստ Կուսակցութեան Կենդրոնի որոշումին մէջ, առանձնայատուկ կարեւոր նշանակութիւն տրուած է գաղափարական – դաստիարակչական խնդիրներու ... խնդիրները, համայնավարական գիտակցութեամբ եւ բարոյականութեամբ օժտուած նոր մարդու ձեւաւորումը ... մար՝ մարդոց գիտակցութենէն դրամատիրութեան մնացուկները, նաեւ կրօնական նախապաշարումներու վերացման խնդիրները:

Անոնց իրականացումին համար նոր կայիս բացառիկ նպաստաւոր պայմաններ ստեղծուած են: Մեր Հայրենիքը հզօր վերելքի մը մէջ է, յաջողութեամբ կը կատարէ եօթնամեայ պլանի առաջադրութիւնները: Վերջին տարիներս զգալի կերպով բարձրացան աշխատաւորներու նիւթական բարեկեցութիւնը եւ մշակութային մակարդակը: Անհամեմատ ... է լայն ժողովրդական խաւերու ստեղծագործական աշխուժութիւնը: Մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերած է խորհրդային գիտութիւնը, յատկապէս տիեզերքի նուաճելու ուղղութեամբ: Այս ամէնը ... կ'ամրապնդէ մարդոց հաւատքը ... դէմ գիտութեան, մարքսիզմ – լենինիզմի գաղափարներու ճշմարտութեան նկատմամբ:

Խորհրդային ժողովուրդը համայնավար կուսակցութեան գլխաւորութեամբ յաղթականօրէն յառաջ կ'ընթանայ ... համայնավարութեան կառուցման ուղիով:

Այդ ճանապարհին վրայ հիմնովին կողմ կը նետէ այն ամէնը, որ կը խանգարէ մեր յառաջխաղացութիւնը, կը ... գիլէ համայնավարութեան արագ կառուցումը: Ան ամբողջովին կ'ազատագրուի նաեւ անցեալի այնպիսի մնացուկներէն, ինչպէս են կրօնական նախապաշարումները:

Վ. ՍՄԵՀԵԱՆ

ԳԻՏԷ՞Ք ԹԷ ...

Գերմանիոյ մէջ իւրաքանչիւր հոգին ... գին ճամակադրոշմ կը հաւաքէ ... մէջ՝ 13 հոգիէն մէկը, իսկ Մ... ներու մէջ՝ 50էն մէկը:

"ԽԱՅԹՈՑ ԱԶԳ"

Նուէր Գ. Մ.-ին

Կարգ մը դրուագներ, մանաւանդ անզուսպ խանդավառութիւն կը յառաջացնէին այս մատաղ հոգիներուն մէջ: Իսկ երբ կը հասնէինք այն անցքին, ուր Քեռի Թորոս ռազմագաշտ կ'իջնէ Տիգրանին՝ Տուտուին ծունկերուն վրայէն իմ գիրկս կը նկատուէր ներեսս մերթ շոյելով, մերթ ճանկելով կը ստիպէր որ անգամ մըն ալ պատմեմ, թէ ինչպէս հայ հսկան՝ ձեռքը ահագին բարտի մը բռնած իբրեւ աւել, անով կ'աւլէր թշնամի վրանները՝ մէջի զինուորներով միասին: Զգօն որ տասը տարեկան էր եւ իր խելքով սկսած էր իրականը ու երեւակայականը զանազանել իրարմէ, պարտք կը համարէր զգուշացնել իր եղբայրը:

— Տի՛գ, Տի՛գ, ամբողջ բամբ սուտ է:

Խեղճ Տուտուն որ կարծես ինքզինքը պատասխանատու կը զգար իր ձեռնատուն մանչուկի անպատկառութեան համար, խոր վրդովումով եւ անհուն քաղցրութեամբ կը ջանար ուղղել զանի:

— Ջէ, որդի, Տուտուն մեռնի քո կանաչ արեւուն, մեղք է, այդպէս չեն խօսիր: Էն ինչ որ պարոնը պատմեց, գրուկա մէջ գրքին: Գիրքը սուտ կը խօսի՞, մեղա՛յ ըսէ, որդի՛:

Եւ որովհետեւ Զգօն կը յամառէր իր ամբաստանութեան մէջ, Տուտուն ինքն էր որ կը պաղատէր բազկատարած:

— Մեղայ, Տէր մեղա՛յ: Աստուած զըրեխի առաց վերայ չրանես (հաշիւի չառնես):

Գիրի ու գիրքի հանդէպ ունեցած այս անխոցելի հաւատքն էր որ զինքը դէպի իմ անկիւնս կը մղէր վիլլայի ընդարձակ պատըշգամին վրայ, ուր կ'առանձնանայի թերթ կարդալու: Իր տալիք հարցումներուն պարզամտութիւնը վայելելու համար տնեցիներն ալ կուգային միանալու մեզի: Այն ատեն, իր եւ իմ միջեւ ծայր կուտար տրամախօսութիւն մը որ հետզհետէ կը տաքնար:

— Տղայ, լաօ, էտ ի՞նչ ա գրուկ մէջ յէտա գազիթին:

Ես որ կը ճանչնայի իր յուսացած պատասխանը կը յայտարարէի.

— Բան չկայ մէջը. Տուտու, բնաւ բան չկայ:

— Տղայ, դու գիս ցնդածի տե՞ղ ես դըրեր: Ժամու վարժատուրի չափ գազիթէն բացեր կը կարդաս ու կ'ասես բան չկայ ի մէջ...: Մեղա՛յ մեղա՛յ իմ Ստեղծողին:

Դրացի ընտանիքին մեծ մայրը որ յաճախ կ'այցելէր Տուտուին եւ տարեկցութեան մենաշնորհին բերումով միակն էր որ զայն աւազանի անունով կը կոչէր, իբրեւ թէ ի նպաստ ինծի կը միջամտէր.

— Նարման, խելօք մը տեղդ նստէ: Պարոնը ինծի ու քեզի պէս պառաւներուն համար չէր որ էվռոփաները գնաց ուսումնք սորվեցաւ: Թող հիմա մեր տեղը երկու հատ ռընտիկ աղջիկ ըլլային պարոնը անոնց գազեթա կը կարդար, յայսմաւուրք ալ կը կարդար:

— Քա, մեղայ, կը յամառէր Տուտուն որ պառաւեր ենք, երթանք սաղ սաղ թաղուի՞նք: Մենք ալ երիտասարդ եղեր ենք, մենք էլ մօրէ ծներ ենք, խօմ քարի տակէն չենք բուսեր:

Ու իմ կողմս դառնալով հետեւեալ արտացաւ խրատականը կ'ուղղէր ինծի.

— Էն մարդ որ ուսմունք ունի, կը նըմանի էն մէկէլ մարդուն որ դրամ ունի: Հարուստը պէտք է որ աղքատին ողորմի. գիտնականն ալ պէտք է որ տգէտին ողորմի:

Աստուած քեզի ուսմունք ա տուեր, պէտք է որ չունեցողին բաժին խանես: Ջէտա գազիթէն փշուր մի ամուր կարդա՝ մենք էլ լսենք, խօ բերանդ չի ցաւիր:

Նահանջի ճամբան այսպէս ամէն կողմէ փակուած գտնելով, գարկառբուած կը սկսէի կարդալ:

— Լօէ, Տուտու,— Փարիզէն կը հաղորդեն թէ տեղուոյնՓափիյօն տ'Օր անուն մեծ վաճառատան սեփականատէրը՝ այրի Տիկին Մեսօք լքուած ըլլալով իր չիկահեր սիրահարէն, պաշտօնէ... չարքերէն արձակեց բոլոր անոնք ... մազերուն գոյնը կրնար իր անհաւատ... րիմ բարեկամը յիշեցնել: Ռամբուած... դատարան դիմելով հատուցում պա... ջած են:

Երբ վերջացուցի, Տուտուն վայրկեան մը կասկածանքով արտայայտ... դիտեց, եւ երբ ինծի հետ ուրիշներ ... հաստատեցին թէ կարդացուածը թերթին մէջէն էր, այն ատեն իր ... բանը բացաւ ընդդէմ Տիկ. Մեսօքին ...

— Ջէտա անամօթ կնկան ծամը կտ... դնեմ իւր ծոց, յետոր յերեւ բակի ... չէն քաշած: Էտանկ խայտառակութիւ... յէ՞ր կը գրեն մէջ գազիթին: Ուրի... մի կարդա:

— Լաւ, ահա քեզի ուրիշ բան.— ... վեկիոյ թագաւորը Հաաքօն է, բա... օրէ ի վեր Քոփէնհակ կը գտնուի ... հիւր Տանըմարքայի Քրիստիան Ժ ... դաւորին, որը ինչպէս յայտնի է ... բազատ եղբայրն է. վեհապետ եղբա... րը առաւօտները միասին կը նախա... իրենց վազեմի դաստիարակին հետ ... տոյ կ'իջնեն թենիս խաղալու:

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

(3 Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»

ԴԱՐԵՐՈՒ ՄԷՋԷՆ

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՀՍԿԱՆ ԵՒ ՓՈՔՐԻԿԸ

Երեւանի Մատենադարանին մագաղաթեայ հսկան 758 իսկ փոքրիկը 525 թերթ ունի. Անոնք զանազան երկիրներ երկար համբորդութիւններ կատարելէ ետք հասան մատենադարան, ուր կը գտնուին բազմաթիւ պատմական հնութիւններ: Դարաւոր այդ հնութիւնները կը հանգստանան կախուած թաւիշներու վրայ ապակեայ դարակներու մէջ:

Այս գիրքը կազմելու համար հարկ է եղած 700 հորթի մորթ: Ձեռագիր մագաղաթները կը պարունակեն երկու տարբեր զանազան անցքերը պատմական յունական եւ այլ աղբիւրներու պատմութիւններէն: Ասիկա կազմուեցաւ Աստուածատուր Հայու մը՝ Աստուածատուր բարերարի յանձնարարութեամբ: Գիրքը գրուած էր երեք տարիի ընթացքին 1201-1204 թուականներուն, Վարդան կարնեցիի կողմէ: Այդ գիրքէն կը տեղեկանանք որ 1204 թուականին Սելճուքներ... ձեռագրին տէրը եւ միւսին անոր գոյքերը: Այդ շրջանին զանազան վայրեր ապրող Հայերը մեծ գումարներու փոխարէն գնեցին այդ գիրքը: Աւելի քան 7 դար մագաղաթեայ հսկան պահուեցաւ հայկական վանքի մը մէջ: Աւելի յետոյ Մուշի Հայերը իրենց հետ փախցուցին եկեղեցւոյ իրեղէնները եւ այդ 34 քիլօ ծանրութեամբ գիրքը երկու մասերու բաժնելով իրենց հետ տարին: Երկու երեք տարի յետոյ առաջին կէսը հասաւ մատենադարան իսկ միւս մասը տակաւին երկար ժամանակ պահուած մնաց հողի տակ մինչեւ որ, 1921ին այն ալ գտնուելով բերուեցաւ մատենադարան: Մագաղաթեայ հսկային 17 թերթիկները փրցուելով հասած են Իտալիա եւ մինչեւ այսօր կը պահուին Վենետիկի մէջ:

Գալով փոքրիկ ձեռագրին,ան լուցկիի տուփի մը մեծութիւնը ունի, կը կշռէ 19 կրամ եւ կը բաղկանայ մագաղաթեայ 101 թերթիկներէ: Պարունակութիւնը կարելի է կարդալ խոշորացոյցի օժանդակութեամբ:

Այս ձեռագիրը գրի առնուած է գեղանիի Օգոյնթի կողմէ 1434 թուականին Երեւանի մէջ: Գիրքը հինգ դարերէ ի վեր սերունդէ սերունդ փոխանցուած եւ թափառած է քաղաքէ քաղաք: Այդ փոքրիկ մագաղաթը 1873ին գտնուեցաւ Երեւան քաղաքի մէջէն, ուր քշուած էր հնդեկներու միջոցաւ:

Այդ գիրքը վերջին անգամ կը պատկանէր փլեհերպուրկի «Արաքս» թերթի խմբագիր Սիմոն Գուլամեանի, որուն տան մէջ 17 տարի մնաց ապակեայ դարակի մը մէջ:

Այս ձեռագիրները, որոնց մէջ կը գտնուի նաեւ վիմափոր տախտակ մը, կը պահպանուին այսօր Երեւանի Մատենադարանին մէջ:

ԳԷՈՐԳ ԱԲԳԱՐԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Մայիս 8ի Կիրակի օրը, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ տեղի ունեցաւ Փարիզի Հայ Կարմիր Խաչի տարեկան հանդէսը:

Միութեան նախագահ Պ. Վահէ Ֆրէնկեանի բացման խօսքէն ետք, խօսք առաւ Ֆրանսական Կարմիր Խաչի ներկայացուցիչը՝ Պ. Բուաշ, որ բացատրելէ ետք համաշխարհային մարդասիրական մեծ կազմակերպութեան մարդկութեան ընծայած անհամար բարիքները, անդրադարձաւ հայկական համեստ քոյր կազմակերպութեան՝ Փարիզահայ Կարմիր Խաչին արդիւնաւէտ գործունէութեան։

Կազմակերպութեան ընդհանուր քարտուղարը՝ Պ. Սեդրակ Քարեան, ֆրանսերէն ճառով մը անդրադարձաւ գութի եւ մարդասիրութեան զգացումներուն, որոնք բուն, հիմը կը կազմեն անկասկած համաշխարհային բարօրութեան: Մէջ բերաւ առակներ Եզովբոսի օրինակելի կեանքէն եւ վերջացուց իր խօսքերը հրաւիրելով ներկաները ընթանալ բարիին ու գեղեցիկին ճամբէն:

Ապա խօսքը տրուեցաւ օրուան հանդիսութեան նախագահութիւնը ստանձնած ֆրանսական Բժշկ. Կաճառի անդամ եւ մեծանուն գիտնական Փրոֆ. Քամիյ Լիանի:

Ցարգելի փրոֆէսէօրը խանդավառ ճառ մը արտասանեց, որուն ընթացքին ի յայտ եկան իր անվերապահ սէրն ու համակրանքը դէպի հայ ժողովուրդը եւ անոր դարաւոր մշակոյթն ու քաղաքակրթութիւնը: Շեշտեց այն սերտ կապը որ դարերէ ի վեր գոյութիւն է ունեցած Ֆրանսացի եւ հայ ժողովուրդներուն միջեւ: Այդ կապը, ըսաւ, աւելի ամրացած է արեան այն մկրտութեամբ որ տեղի ունեցած է համաշխարհային երկու մեծ պատերազմներու ընթացքին, երբ հայ ժողովուրդը իր արիւնը թափած է, ազատութեան յաղթանակին համար, Ֆրանսայի կողքին: Ցիշեց մեր բոլոր հերոսները որոնք ինկան հայ ազատագրութեան արիւնոտ ճամբուն վրայ եւ ընդհանուր խանդավառութեան մէջ սրտաբուխ շեշտով մը բացագանչեց. «Կեցցէ Ֆրանքօ-հայկական բարեկամութիւնը»:

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ գործադրուեցաւ գեղարուեստական գողտրիկ բաժին մը, ուր հայ եւ օտար արուեստագէտներ ստեղծեցին տաքուկ մթնոլորտ մը:

Հաճոյքով ունկնդրեցինք ծանօթ դաշնակահար Սեդրակ Եավրուեանը եւ նոյնքան հաճոյքով դիտեցինք Օր. Ալիս Գօյաճեանի եւ Պ. Պ. Մելքոնեանի եւ Պէրպէրեանի հայկական տոհմիկ պարերը:

Գեղեցիկ ելոյթներ ունեցան նոյնպէս Օր. Աժտէրեան (դաշնակ), Պ. Նահապետեան (հարմոնիքա), Պ. Հանրի Մարգարեան (իր հեղինակած երգերը), Գէորգ Եանպէկեան (մեներգ), Արտաշէս Գմրէթեան (արտասանութիւն) եւ Ֆրանսացի արուեստագէտներէն՝ Օր. Մարսել Տիգէս (ջութակ) եւ Տիկին Տը Մոնսօ (թաւջութակ):

Համակրելի էր խօսնակը՝ Օր. Իրմա Պասմաճեան որ իր մասնակցութիւնը բերաւ նոյնպէս գեղարուեստական բաժնին, Վ. Հիւկոյի մէկ քերթուածին արտասանութեամբ:

«Սիփան - Կոմիտաս» երգչախումբը, իր տաղանդաւոր ղեկավարին՝ Կարպիս Ափրիկեանի առաջնորդութեամբ երգեց հայկական երգեր, որոնք չեշտեցին փայլը օրուան հանդիսութեան: Ն. Մ.

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

ԼԻՈՆ — Երկու տարիէ ի վեր, Լիոնի Հայութեան երաժշտասէր հասարակութիւնը, գոհունակութեամբ եւ հպարտութեամբ կը հետեւի Փարիզի Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ կազմակերպուած Հայ երգի փառատօներուն: Այս անգամ կրկին Փարիզէն Առնուվիլի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Կաւմարենց» խումբը, հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի տեղւոյս Սիամանթօ խումբին, 14 Մայիս՝ Շաբաթ երեկոյ Զ. Թադապետարանի սրահին մէջ ներկայացուց Հայոց Պատմութեան փառաւոր եւ անմոռանալի էջերէն Վարդանանց պատերազմը: Երկար ատենէ ի վեր, մեր քաղաքի Հայութիւնը հայ թատրոնին կարօտը ունէր. Անշուշտ ինչպէս երգի փառատօները, նմանապէս «Վարդանանցի»ներկայացումը, հոս ծնած եւ հասակ նետած երկսեռ մեր երիտասարդներուն կողմէ ջերմ քաջալերութիւն գտան, վառ պահեցին Արմենական ցեղին ջահը այս հիւրընկալ ափերուն վրայ:

Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ ԵՒՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Սիրելի «Ցառաջ» — Գոյժ մը որ կուգայ հեռաւոր Ամերիկայէն: Ալիքսան Կիւլեան, «Պուլվար Օտտօ»յի Նոր Սերնդականներէն, լաւ գնդակ խաղացող մըն էր Արծիւ խումբէն, մեկնած էր Ամերիկա:

Հոն Հայուհիի մը հետ ամուսնանալով՝ շատ համեստ բոյն մը կազմած էր: Այժմ ոչ եւս է: Ապրիլ 24ին, Տիթրոյթի մարզադաշտին վրայ ինկած է, յաւիտենապէս բաժնուելով սիրելիներէն, թողլով երկու որբեր եւ այրին:

Սիրելի Ալիքսան, ընկերներդ, երբ այս սեւ լուրը առին, սիրած խաղդ կը խաղային Ֆրանսական խումբի մը հետ: Սուգի նշան՝ վայրկեան մը դադրեցուցին իրենց խաղը եւ բարեւի կեցան: Ծնողքդ, ազգականներդ եւ ընկերներդ մահդ կ'ողբան: Դուն ալ հեռացար, հեռու սիրած հայրենիքէդ ինկար դաշտին վրայ՝ զինուորի պէս:

Սոյն տողերս փունջ մը ծաղիկ համարէ թարմ հողակոյտիդ վրայ:

ՍՈՆԱ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ Հայկական գիտական կաճառին կից հաստատուած է քրտական բաժին մը, ուր պիտի ուսումնասիրուին քրտական պատմութիւնը եւ ցեղագրութիւնը:

Ծրագրուած է հրատարակել քրտական պատմութեան եւ գրականութեան նուիրուած երկեր, անոնց կցելով հայերէն եւ ռուսերէն թարգմանութիւնները:

Խորհրդային Միութեան քրտական երկրորդ կաճառն է այս: Առաջինը կը գտնուի Լենինկրատի մէջ:

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ եւ Վարդան Մամիկոնեանի արձաններէն ետք, պիտի շինուի Մհերի արձանը: Արդէն լրացած է Մեսրոպ Մաշտոցի պղալթէ շինուած գեղակերտ արձանը, որ պիտի զետեղուի Մատենադարանի նորակառոյց շէնքին մուտքին:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ բացուած է ձեռնոցի գործարան մը: Գործարանը օժտուած է հիւսող, ձեւող, կարող եւ այլ նորագոյն մեքենաներով եւ սարքաւորումներով: Այստեղ պիտի պատրաստուին կնոջ, տղամարդու եւ մանուկներու զանազան տեսակի բամպակէ, մետաքսէ, եւ այլ նիւթերէ ձեռնոցներ:

Ընթացիկ տարուան մէջ գործարանը պիտի արտադրէ շուրջ ութ հարիւր հազար զոյգ ձեռնոց: Յառաջիկայ տարի այդ թիւը պիտի կրկնապատկուի, իսկ եօթնամեակի վերջաւորութեան՝ գործարանին արտադրական կարողութիւնը պիտի հասնի երեք միլիոն զոյգ ձեռնոցի:

ՎԵՐՋԻՆ տարիներու ընթացքին Հայաստանի գիտականներուն պատկանող աւելի քան երեսուն աշխատութիւններ հրատարակուեցան արտասահմանի մէջ: Խումբ մը հայ տարրագէտներ պատրաստեցին գիրք մը, որ լոյս տեսաւ Լոնտոնի մէջ, Մեծն Բրիտանիոյ Խորհրդակցական գրասենեակին կողմէ: Հայ տարրագէտները այդ գրքին մէջ կը բացատրեն կարգ մը բաղադրութիւններու յատկութիւնները, եւ առաջին անգամ՝ թէ ինչպէս կը պատրաստուին նախանիւթեր, որոնք կը նպաստեն նոր օրկանիկներու կազմութեան: Հայ տարրագէտներու այս գիրքը պիտի հրատարակուի նաեւ Ֆրանսայի, Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Զուիցերիոյ մէջ:

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ աւազահանքերուն մէջէն յաճախ երեւան կ'ելլեն հնագարեան առարկաներ: Վերջերս գտնուեցաւ մամութի ամբողջ ակռայ մը, որ կը կշռէ չորս քիլօ, այժմ այս ակռան ցուցադրուած է Ղարիբջանեան գիւղին եօթնամեայ վարժարանին բնագիտութեան թանգարանին մէջ:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ՄԵՐ ՎԱՐԺԱՊԵՏՆԵՐԸ

ՕՐԻՈՐԴ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Անոնց իւրաքանչիւրին յաջորդականութիւնը բացատրելու համար մէջտեղները «ակէ յետոյ» մը կը նետէ, որ տասն անգամ կրկնուելէ ետք, տասնըմէկերորդին արդէն փոխուած կ'ըլլայ «անկէ–ռայի»:

Տղաքը մրցումով կը հաշուեն զանոնք, ազգութեան տեսրակի կողքին կը նշանակեն եւ ուսուցչին մեկնելէն ետք խոշոր ու ընթեռնելի գիրերով կը գրեն սեւ տախտակին ճակատը.

«Ութսուներեք անկէտոյ,
Քսանեւհինգ յետոյ»:

Եւ ասիկա՝ նուազագոյն թիւն է: Սպասնալու միակ ու սիրելի ձեւ մը ունի.

Տղայ, քեզ հիմա քովս կը կանչեմ ու կ'ապտակեմ:

Մտերմական անունը գլխագրով գըրուած «Անկէտոյ» է:

Օր մը, լաւ չեմ յիշեր՝ ինչ հարցումի պատասխանելու համար, ամբողջ գիտցածս, շատ սահուն ոճով մը իրեր պատասխան չարելէ ետք, երբ տեղս կ'անցնէի, ըսաւ լրջութեամբ եւ յօնքերը վեր քաշելով.

— Գիտցած ըլլաս, որ քեզմէ բանաստեղծութիւն կամ ճարտասանութիւն չէ, որ կ'ուզէի:

Այս քննադատականին յաջորդեց ծիծաղ մը մեր շարքերուն մէջ. եւ անուն մը՝ ինծի.

— «Ընկեր Ճարտասան» կամ «Պարոն Բանաստեղծ»:

Պ. ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ

Գծագրութեան ուսուցիչն է ան, փոքրակազմ ու ճաշակաւոր մարդ մը, որ հաւանաբար եղած է մանուկ եւ ունեցած կնքահայր մը, որ մեզի ծանօթ իր մականունէն զատ՝ առաջին անուն մը ալ տուած է անոր: Բայց մենք չէինք գիտեր, թէ ինչու ենք ամսուան մէջ ոչ լսեցինք, ոչ ալ կրցանք գուշակել այդ անունը:

Հաւանաբար այդ անպատեհութիւնը դարմանելու համար էր, որ դասարանը ժողովի նստաւ եւ «Միւսիւձափոն» անունով մկրտեց զինք:

Այս մարդը կը տեսնէ ականջներով, վասնզի երբ աղմուկը շատնայ դասարանին մէջ, կ'ընդհատէ դասը եւ ձեռքի կաւիճը մէջտեղէն կոտրելով կ'ըսէ. «Տղաք, ձայն մի հանէք, որ տեսնեմ ինչ դծելս»:

Երբ յուսահատի անվերջ աղմուկէ, իր կաշիէ պայուսակը խեղդելու չափ ուժով թեւին տակ սեղմած՝ արշաւանք մը կը կազմակերպէ դէպի դուռը, որուն առջեւ չհասած, չլարուած ժամացոյցի ճօճանակի մը պէս կը դանդաղի մինչեւ որ տղաքը վրայ հասնին ու սկսին համոզել զինք, որ բարի ըլլայ վերադառնալու իր տեղը: Եւ կը խոստանան խելօք կենալ ու հետեւիլ դասին ուշադրութեամբ:

Միւսիւն կը վերադառնայ եւ հարկ կը տեսնէ փոքրիկ բացատրութեամբ մը ինքզինք ճանչցնել մեզի:

— Էյ, ինծի նայեցէք, ես ձեր գիտցած մարդերէն չեմ. ես վարժապետութիւնով եմ ապրեր. ես ափարթըմաններ ունիմ:

— Միւսիւ, քանի՞ յարկնոց է, — կը հարցնէ տղայ մը լրջութեամբ:

— Միւսիւ, պատուհանէն ծովը կ'երեւի՞, — կը հետաքրքրուի ուրիշ մը:

— Միւսիւ, վերի յարկը շատ հով կա՞յ, կ'ուզէ գիտնալ ուրիշ մը:

Միւսիւն ժեկնել կը փորձէ, բայց գրեթէ բոնի եա կը բերուի սեւ տախտակին առջեւ:

Այս անգամ իրապէս քիչ մը խելօք կը կենանք:

Միւսիւն չուզեր առիթը փախցնել:

— Ես Հինդլեան ալ դաս կուտամ, Պէզազեան եւ Պէրպէրեան ալ կ'երթամ, էսայեան ալ կը յաճախեմ, բայց ոչ մէկ տեղ ամսականի համար կ'երթամ եւ ոչ մէկ տեղ ձեզի պէս անշնորհներու կը հանդիպիմ:

— Միւսիւ, քանի որ ամսականի պէտք չունիք, մեզի «շնորհք» գնեցէք:

— Ոչ, — կը ժխտէ մէկը, միւսիւն այդ դրամով ուսանող որբերուն մեկան ու թուղթ պիտի գնէ:

— Կը գնեմ, ի՞նչ կայ որ, — կը համաձայնի միւսիւն:

— Ի՞նչ կայ որ, մեծ բան մը չէ, միւսիւն կը գնէ:

— Ամսականէն զատ՝ ափարթըմանին վարձքն ալ կայ:

— Լռէ, թշուառական, — կը սպառնայ միւսիւն, — հիմա աթոռին թաշիլը կը ցուցնեմ քեզի:

Հնչող զանգակին ձայնը միւսիւն դասարանէն դուրս ... կը թռցնէ:

ՄԵՐ ԴԱՍԱՐԱՆԸ

Հոս, երեսփոխանական ժողովի մը պէս, Հայաստանի բոլոր մասերէն ու գաւառներէն հաւաքուած տղաք կան, որոնց թիւը կը հասնի քառասուներեքի:

Ասոնք, ըստ իրենց հետեւած մասնագիտութեան, կը բաժնուին հետեւեալ կերպով, — 31 առեւտրական, 9 գիտական, երեք գրական:

Վերջին երեքէն մէկը սալմաստեցի է, երկրորդը՝ Նախիջեւանցի, երրորդը՝ Ղարաքիասրցի:

Ջղակոտոր Հայաստանի երեք մասերէն երեք տղաք եղբայրօրէն ճամբայ ինկած են դէպի Տաճարը Գեղեցիկին:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(6 եւ վերջ)

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Մարսէյլ. — ՍէՆ Լուի մեր գործակալէն ստիպողաբար կը խնդրուի ցանկը ղրկել, աշխատելու թիւրիմացութիւններ չստեղծելու համար :

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ԼԻԶԻԷՕ ԵՒ ՏՕՎԻԼ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. ՌՈՍՏՈՄ եւ ԶԱՒԱՐԵԱՆ խումբերու եւ Ապրիլեան Սերունդին կողմէ :

ՅՈՒՆԻՍ 5
ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ ԿԻՐԱԿԻ
(Փանթըքոթ)

Օթօքարը կը մեկնի Իսիի սովորական վայրէն առաւօտեան ժամը 6ին, Փլաս տը լա Ռեփիւպլիքէն ժամը 7ին (Պուլ. Մաժենթայի անկիւնը) :

Վերադարձ ժամը 23ին: Ճամբու ընթացքին գեղարուեստական ճոխ բաժին : Կարելի է ճաշը միասին բերել: Երթուդարձ 12 Ն. Ֆ. (փոխանակ շողեկառքով 37 Ն. Ֆ.ի):

Հեռաձայնել ՍէՎ. 06·20:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քաֆէի սրահը: Կը խօսի Պ. Պասմաճեան: Նիւթ՝ «Արդի գիտութեան մասին ընդհ. ծանօթութիւններ»: Կը խնդրուի ըլլալ ճշդապահ :

—ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ—

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Չորեքշաբթի 18 Մայիս ժամը 15ին, Ցոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ, պատգամաւորի ընտրութիւն :

Կ. ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Հինգշաբթի, ժամը 15·30ին, Պոմոնի Սահակ-Մեսրոպ սրահին մէջ:

Օրակարգ.— Ա) Զեկուցում երկու տարուան գործունէութեան եւ Բ) 17րդ պատ. ընդհ. ժողովի համար պատգամաւորուհիներու ընտրութիւն :

Ընկերուհիներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղի անդամական ընդհ. ժողովը 23 Մայիս, Երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկը : Կարեւոր օրակարգ: Զեկուցում վարչութեան: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի ներկայացնէ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 20·30ին դպրոցին մէջ: Կարեւոր օրակարգ, Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ըլլալ ճշդապահ:

ՎԻԷՆԻ Կ. ԽԱՉԻ վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Շաբաթ, ժամը 20ին, Օհանջանեան Ակումբին մէջ: Օրակարգ՝ պատգամաւորի ընտրութիւն եւ ընթացիկ հարցեր :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Չորեքշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 4ին եկեղեցիին մէջ: Կարեւոր օրակարգ, պատգամաւորի ընտրութիւն: Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ :

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի ժամը 10·30ին հոգեհանգստեան պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի ՏՕՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻ հոգւոյն համար, անոր մահուան Ա. տարելիցին առթիւ Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի այս ազդը հրաւէրի տեղ նկատել :

ՄԻԵՏԱՐԱՆՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Տեղի պիտի ունենան 15 — 22 Մայիս երեկոները ժամը 8·30ին, Լիոնի Հայ Աւետ. Եկեղեցւոյն մէջ, 21 Պուլվ. Էօժէն Տէրիւէլ: Պիտի խօսի Վեր. Ս. ՊԱԳԳԱԼԵԱՆ, (յայտնի քարոզիչ եւ աւետարանիչ) ; Կարեւոր նիւթերու շուրջ :

Մուտքը ազատ է :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Հայկուհի Կիւլպոլեան իր ամուսնոյն Սեդա Կիւլպոլեանի ապաքինման առթիւ հետեւեալ նուէրները կ'ընէ :

Իսիի եկեղեցիին 50 Ն. Ֆ., «Հայ-Բոյժ»ին 30 Ն. Ֆ., Կապոյտ Խաչի կայանին տասը Ն. Ֆ., Կարմիր Խաչին եւ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար տասնական Ն. Ֆ.:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ի ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ: Անդամատետրները միասին բերել :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ
ՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 26ԻՆ

"ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ ՕՐԸ" ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Համասեբաստահայ Վերաշ. Միութեան Մարսէյլի, Օտտօ, Գապիւսէլի եւ Սէնթ Անթուանի քոյր մասնաճիւղերու նախաձեռնութեամբ եւ մեծ պատրաստութեամբ կազմակերպուած Սեբաստահայերու Օրուան տօնակատարութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին, Գապիւսէլի հայկ. դպրոցի օդասուն պարտէզին մէջ, 9, Թրավէրս Տէր Մարտիրոսեան:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին կարող ուժերու կողմէ :

«Շիրվանզադէ» թատերախումբը կը բեմադրէ «ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ» խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտը :

Մուտքը ազատ է

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

ԵՒ
ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 6
ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31

Հռոմի Ողիմպիական Խաղերը զբօսաշրջիկներու խճողում պիտի պատճառեն այս տարի Իտալիոյ մէջ :

Մեր խումբին հանգիստ ճամբորդութիւնը եւ լաւագոյն բնակութիւնը օր առաջ ապահովելու համար, կազմակերպութեան աշխատանքները սկսած են :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օրերը շուտ կ'անցնին, ցանկը շուտով կ'ամբողջանայ :

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ՝

Պ. ԹԱՐՈՆ
58, Bd. Serrurier, PARIS 19 - Métro Pré-St-Gervais

Ն. ՄԱՅԻՍԵԱՆ
45, Rue de Trévise PARIS 9 - Tél. TAI 49-40
(Գաւիթին մէջ)

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
11, Ave. Béranger, ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et).

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՍԻՒ...

Նախաձեռնութեամբ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՆՈՐ ՍԵՐՆԴԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ
Շաբաթ, Մայիս 21, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Անիէռի Սալ տէ Ֆէթին մէջ.

16, Place de l'Hôtel de ville

Կը խօսի ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :
Մասնակցութեամբ Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբի
Ղեկավարութեամբ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Ժամը 20·30էն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր :

Robert Séto et ses Rumberos d'Europe No 1

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Հ.Օ.Մ.Ի ՑԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Կեդր. վարչութիւնը Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով կը կազմակերպէ ընդունելութիւն մը, իր մայր միութեան (Հ. Օ. Մ.) յիսնամեայ գործունէութեան առթիւ :

Այդ հանդէսին կը մեծարուին նաեւ իր վեթերան անդամները :
Օթէլ Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ, 43 Պուլ. Ռասփայլ,
Այս Կիրակի, ժամը 19էն 23

Գեղարուեստական բաժին, ժողովրդական նուագ, երգ, պար, արտասանութիւն
Կը մասնակցին Օր.ներ Տ. Զարափեան, Ա. Գարոյեան, Անի Թարօն: Պ. Պ. Ափրիկեան, Ա. Սերոբեան, Մ. Պօղոսեան եւ Եր. Գրիգորեան:

Տոմսերու մասնակցութիւն 5 Ն. Ֆ.

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 45ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Հովանաւորութեամբ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Այս Կիրակի ժամը 15·30էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ

88, RUE D'AUBAGNE

Հանդէսը կը վարէ Միութեանս փոխ նախագահ Պ. ՅՈՎ. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ
Կը բանախօսէ՝ Պ. Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ

Ներկայացուցիչներ.— Ազգ. Կեդր. վարչութիւն, Կրօնական Ցարա... թեանց, Բարեգործական եւ Հայրենակցական Միութեանց ներկայացուցիչներ
Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին : Ղեկավարութեամբ Տիկին Մ... ՇԱՄԻՐԵԱՆԻ: Կը ներկայացուի՝ ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

ԱՆՈՅՇ

Օփերայէն զանազան պատկերներ, ինչպէս նաեւ ԵՐԿՈՒ ՀՆԱԿԱՐԿԱՏՆԵՐ. ի... ծիծաղաշարժ զաւեշտ :

Պարեր ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր. SERGE GARO նուագախումբով
Պիւֆէ մատչելի գիներով :

ՇՔԵՂ ՀԱՆԴԷՍ - ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Լիոնի Հայ Մշակութային ակումբին կողմէ :
21 Մայիս, Շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, Սալ Ռամոյի մէջ.

PLACE SATHONAY, LYON

Միութեանս 40 հոգինոց երգչախումբը բեմին վրայ Ղեկավարութեամբ

ՅՈՎՍԷՓ ՎՐԴ. ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ

Պիտի ներկայացուի « ՏԻԿԻՆԸ ԿԸ ՆՆՋԷ ... »
Յակոբ Աբրահամեանի, որուն կը մասնակցին — Սրբուհի Գզիրեան, Ս... Սերովբէ, Ռոստանիկ Գաբրիէլեան, Գէորգ Պառաւեան :
Գեղջկական պարեր, առաջնորդութեամբ՝ Տէր եւ Տիկ. Մութաֆեան...
Կը մասնակցի երգիչ Բիւզանդ Ֆրնտըգեան (Փարիզէն)
« ՎԵՑ ՈՒ ԿԷՍ ՊՈՐՏԻ ԺԱՌԱՆԳ ՄՆԱՑԱԾ ՄՆՏՈՒԿԸ»
Զաւեշտ մը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Մարթէն Օփլագի
Մասնակցութիւն Օր. Լենա Դաւիթեան Պ. Պ. Ստ. Զրաճեան, Արթիւր Պ... ճեան, Փօլ Փորթուգալեան, Ժաքի Օր ջանեան:
Տոմսերու գիներ.— Հրաւիրատոմս, Ա. կարգ 5 Ն. Ֆ., Բ. կարգ 3 Ն. Ֆ.

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 19 ՄԱՅԻՍ
JEUDI 19 MAI 1960

... — Թիւ 8803 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4604

ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԸ ՄԵՌԱՒ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՊԵՐԼԻՆ Կ'ԵՐԹԱՅ, ԻՍԿ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ՝ ԼԻԶՊՈՆԱ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐԸ ՉԿՐՑԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՓՐԿԵԼ

Անորոշութիւններով եւ անակնկալնե-րով լեցուն օր մը եղաւ Երեքշաբթի : Անցանելի եւ հակասական դէպքեր իրար ու-յաջորդեցին չորս պետերու անսարան-ներու մասին :

Առաւօտ ժամը 8·30, ինչպէս գրած է-ինք Խրուշչեւ յամպատրաստից ժամուլի ասուլիս մը տուաւ : Շեշտեց թէ նոյն ի-րիկուն իսկ կը մեկնի եթէ Այզընհաուըր չպատասխանէ իր 2ի միջադէպը, չպատ-ժէ անոր պատասխանատուները եւ այս տեսակի գործ չյայտնէ եղածին համար :

Ժամը 9·30. Մորիս Թորէզ եւ իր կի-նը խորհրդային դեսպանատուն կ'այցելեն եւ սիրալիր տեսակցութիւն մը կ'ունեն-նան Խրուշչեւի հետ :

11·05ին — Արեւմուտքի երեք Մեծերը Էլիզէ կը հաւաքուին : ժողովը կը տեւէ մէկ ժամ :

11·30ին. Խրուշչեւ Մեկալն (Մառն) կը մեկնի, իրեն կ'ընկերանայ՝ մառեչալ Մա-լինովսկի : Այս վերջինին համար տեսակ մը ախոյանացութիւն կ'ըլլայ քանի որ առաջին աշխարհամարտին Ցարական բա-նակներու շարքին կռուած է այս վայրին մէջ :

15ին — Անգլիական դեսպանատան մէջ կարճ հանդիպում մը նոր՝ Այզըն-հաուըր եւ Մաքմիլըն Մառն յա Քոլէն կը ժեկեն :

2 ժին — Հիւրընկալող պետութեան՝ Ֆրանսա կը հրաւիրէ երեք Մեծերը խոր-հրդակցական հանդիպումի մը համար, նոյն օր ժամը 3ին : Հոն պիտի քննուին Վեհաժողովին կարեւոր հարցերը, ժողո-վը սկսելու համար : Այզընհաուըր եւ Մաքմիլըն սիրով կ'ընդառաջեն : Սակայն խրութիւն մը երեւան կ'ելլէ : Խրուշչեւ Փարիզէն դուրս է : հեռու կը գտնուի : Իրեն ուղղուած նամակը նախ կը յանձ-նուի խորհրդային դեսպանատուն (Բիւ-...) հուսկ ուրեմն ոստիկան մո-...սր սրընթաց Սեդան կը մեկ-նի փոխանցելու համար հրաւէրը :

...ին — Ամերիկեան բանբեր մը դիտել ...տալ որ Զօրավար տը Գոլին հրաւէրը ...նելով՝ Խրուշչեւ «ընդհրկում» մը ...ծ պիտի ըլլայ : Այս առթիւ կը շեշտէ ...թէ Վերին ժողովը իր օրակարգով պիտի ...

...— Երկրորդ յանպատրաստից ա-...լիս մը Խրուշչեւի կողմէ, Սեդանէն 14 ...մ հեռու ագարակի մը մէջ : Լրագրողի ...մը այն հարցումին թէ ընդառաջ պիտի ...ի՞ տը Գոլի հրաւէրին, Խրուշչեւ ա-...կ : Այսուհանդերձ ուրիշ լրա-...ի մը հարցումին պատասխանելով կը ...թէ ցարչափ իր պայմանները չեն ...ուած, իրենց ժամանակցութեամբ ...Վերին ժողով տեղի պիտի չունենայ :

...ին — Խրուշչեւ Փարիզ կը վերա-...ժամը 140 քմ. արագութեան ...րներու եւ Խրուշչեւի ինք-...եւ միջեւ «հետապնդում» մը տե-...ունենայ : Կատարեալ մրցում մը :

...ին — Խրուշչեւ Խորհրդային դես-...պանատուն կը հասնի :

...ին — Մաքմիլըն եւ Այզընհաուըր ...Էլիզէ կը հասնին :

...ին — Խրուշչեւի կը սպասեն ժողովի ...սկսելու համար :

...ին — Երեք Մեծերը կը սկսին ի-...րենց ժողովը : Խրուշչեւի բացակայութը ...յայտնի է միշտ : Այս վերջինը Խորհրդա-...յին դեսպանատան մէջ ճաշի նստած է, մի-...տեղ մը առնելէ ետք : Խորհրդային դես-...պանատունը հաղորդագրութիւն մը կը ...հրապարակէ . Խրուշչեւ իր պայմաններէն ...չի հրաժարած .

16·19ին — Խրուշչեւի մամուլի ասու-լիսը տեղի չունենար :

16·55ին — Էլիզէ զեկոյց մը կը հրա-տարակէ շեշտելով . — «Խորհրդային վար-չապետին բացակայութիւնը հաստատ-ուած է : Զօրավար տը Գոլ նկատի կ'առնէ որ այս պայմաններուն մէջ խորհրդակ-ցութիւնները չեն կրնար շարունակուիլ» :

17·05ին — Արեւմտեաններու խորհր-դակցութիւնը վերջ կը գտնէ :

17·30ին — Քոնտրաթեւ, խորհրդային դեսպանատան խորհրդատու Էլիզէ կը մեկնի եւ նամակ մը կը յանձնէ տը Գոլին, ոչ մէկ նորութիւն : Խրուշչեւ միշտ նոյն պայմանները կ'առաջարկէ :

18ին — Արեւմուտքի բանբերները կը հաղորդեն թէ ժամը 21·30ին Երեք Մեծե-րը վերստին պիտի հաւաքուին : Շուտ, Է-լիզէի բանբերը կը յայտնէ թէ ժամը 14·55ին Խրուշչեւ հեռաձայնած ու հար-ցուցած է թէ ժողովը՝ նախապատրաս-տակա՞ն բնոյթ պիտի ունենայ թէ բուն Վերին ժողովը պիտի ըլլայ : Առաջին պա-րագային յանձն կ'առնէ ներկայ գտնուիլ երկրորդին՝ ոչ, մինչեւ այն ատեն որ Այզընհաուըր ներողութիւն չէ խնդրած :

18·30ին. Կրոմիքօ եւ Մալինովսկի Անգլիական դեսպանատուն կ'երթան տե-սակցելու համար՝ Սելվին Լոյտի հետ :

19ին — Տը Գոլի մէկ նամակը կը յանձ-նուի՝ Խրուշչեւի :

20ին — Կրոմիքօ դեսպանատուն կը վերադառնայ : Ոչ մէկ դրական լուծում գտնուած է :

21ին — Կը լսուի թէ Օռլիի մէջ «Քո-լոմպին» (Այզընհաուըրի), «Վիքթա-ուընթ» (Մաքմիլընին) եւ «Իլիուշին» (Խրուշչեւին) օդանաւերը պատրաստ գտ-նուելու հրաման ստացած են :

21·30ին — Արեւմուտքի երեք Մեծերը Էլիզէի մէջ երրորդ անգամ ըլլալով կը հաւաքուին : Ժողովը քառորդ ժամ ... -այն կը տեւէ :

21·55ին — Մամուլին կը յանձնուի Խորհրդային յայտարարութիւն մը :

Այզընհաուըր՝ պէտք է ընդունի Խրուշ-չեւի պայմանները, այլապէս Վերին ժո-ղով տեղի չունենար :

22·30ին — Արեւմուտքի երեք Մեծե-րու զեկոյցը կը հրատարակուի : Կարճ եւ լակոնական ոճով նախ կը հաստատէ Վերին ժողովի ձախողութիւնը Խորհր-դային վարչապետին բռնած ընթացքին պատճառով, ապա յոյս եւ պատրաստա-կամութիւն կը յայտնեն «ապագային, որեւէ մէկ պատեհ ժամանակ» քննու-թեան առնել միջազգային հրատապ խըն-դիրները :

Զեկոյցը կ'ըսէ ի մէջ այլոց : «Առկախ մնացած բոլոր հարցերը պէտք է կարգա-դրուին ոչ թէ ուժով եւ սպառնալիքով, այլ խաղաղօրէն եւ բանակցութեանց ճամբով» :

X Կանոնիկոս Քեռ, Տիժոնի քաղաքա-պետը, այցելութիւն մը տուած է Խրուշ-չեւի եւ համբուրած վարչապետը : Կանո-նիկոսը որ երեսփոխան է Ազգ. Ժողովին, խստօրէն քննադատուեցաւ այս այցելու-թեան համար իր կուսակիցներուն կողմէ (Անկախ) :

X

Ոչ ոք կը սպասէր նման արդիւնքի մը : Եթէ նոյնիսկ մեծ յոյս չկար ժողովի յա-ջողութեան մասին, կարելի չէր սակայն նախատեսել թէ ժողովը կրնայ նոյնիսկ չսկսիլ : Բոլորը համակարծիք են ըն-դունելու համար թէ նոր Խրուշչեւ մըն էր Փարիզ եկողը : Տը Գոլ եւ Այզընհաուըր կ'ընդունին թէ Ռամպուլէի եւ Քէյփ Տէյվիտի մարդը ուրիշ էր : Երկուքն ալ տեսած էին միայն սիրալիր եւ ժպտադէմ մարդը, «խաղաղ համակեցութեան ա-խոյեան» մոռնալով համայնավարը :

Ցաւալի է սակայն թէ Նիքիթա Խրուշ-չեւ ծանր ճնշումի տակ է, շատ խօսուե-ցաւ բանակին մասին եւ մարաջախտ Մալի-նովսկիի ներկայութեան, կայ նաեւ Զի-նաստանը եւ Խորհրդային վարչապետը իր տէրը չէ այլեւս : Փարիզի երեք օրուան անցուդարձերը ցոյց տուին բոլորին, ինչպէս կը գրէր միջազգային մամուլը թէ ճենթըլմէնի մը (Այզընհաուըր) եւ «կոպիտ գիւղացիի մը» (Խրուշչեւ) միջեւ տարբերութիւն մը կայ :

Եթէ շատ խօսուեցաւ Մալինովսկիի ներկայութեան մասին, հարկ եղածին չափ նկատի չառնուեցաւ սակայն Ամերի-կայի պատերազմական նախարարին ներ-կայութիւնը : Ան ալ փաստ մը՝ որ Այ-զընհաուըրն ալ բանակի ճնշումին տակ է :

Զարմանք եւ յուսախաբութիւն կը տիրեն բովանդակ աշխարհի մէջ : Միացեալ Նա-հանգներու մամուլը կատղած է Խրուշ-չեւի դէմ որ համարձակեցաւ նախատել Այզընհաուըրը :

Այս անսպասելի ձախողութեան հետե-ւանքները բազմազան են : Առաջին ազդե-ցութիւնը պիտի ունենան Ամերիկայի նա-խագահական ընտրութեանց վրայ, Այ-զընհաուըր եւ իր կուսակցութիւնը խա-ղաղութեան ախոյեան էին այլեւս : Այզըն-հաուըր սխալ կարծիք ունէր Խրուշչեւի վրայ :

X Զորեքշաբթի առտու Խրուշչեւ հրա-ժեշտ պիտի առնէր տը Գոլէն, կէսօրէ վերջ Շալոյի մէջ մամուլի ասուլիս մը պիտի տայ եւ Հինգշաբթի առտու պիտի մեկնի Պերլին :

Այզընհաուըրի ի պատիւ ճաշ մը տըր-ուեցաւ Զորեքշաբթի օր տը Գոլի կողմէ, Հինգշաբթի օր Միացեալ Նահանգներու Նախագահը Լիզպոնա կը մեկնի :

X ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ — Էլիզէ, երթալէ ա-ռաջ, Խրուշչեւ անակնկալ այցելութիւն մը տուաւ Մաքմիլընի, Զորեքշաբթի առ-տու :

ՎԵՐԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ

«Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի մէջ (Մայիս 17) ծանօթ լրագրող Ռ. Տրիմոնտ կարգ մը խորհրդածութիւններ կ'ընէ վերին ժողո-վի ձախողութեան շուրջ : Կասկած չկայ թէ Կրեմլին, գիտաւորեալ եւ նախասահ-մանուած ճշգրտութեամբ ուզեց որ Վե-րին ժողովը ձախողի :

Խրուշչեւի ելոյթը, որ ռումբի պայ-թումի տպաւորութիւն թողուց, արկածի եւ պատահականութեան արդիւնք չէր :

Պատրոյգը վառած էին Մոսկուայի մէջ, Խրուշչեւի Փարիզ գալէն առաջ : Փաստ է որ չորս մեծերու խորհրդաժողո-վը ձախողութեան դատապարտուած էր ի յառաջագունէ :

Կը նշանակէ թէ մօտիկ օրեր կը սպասեն մեզի :

Երբ այս տողերը կը գրենք, դեռ եւս յոյս կայ թէ խօսակցութիւններ կրնան տեղի ունենալ յամառ, փոփոխամիտ եւ ինքզինք պարտադրող խորհրդային ղե-կավարին եւ նախագահ Այզընհաուըրին, տը Գոլին եւ Մաքմիլընին միջեւ :

Սակայն նուազագոյն յոյս անգամ չկայ թէ այս խօսակցութիւնները արդիւնքի մը հասնին եւ կարելի կ'ըլլայ համաձայնու-թիւն մը գոյացնել որեւէ կարեւոր հարցի շուրջ :

Ճշմարտութիւնը այն է թէ Արեւելք-Արեւմուտք յարաբերութիւններուն մէջ ոչինչ փոխուած էր Քէմբ Տէյվիտի խօ-սակցութիւններէն ի վեր, երբ Խրուշչեւ կը ջատագովէր Վերին ժողովի մը գու-մարումը եւ ստացուելիք արդիւնքը :

Վերին ժողովը որ իր ըսելով այնքան բաղձալի էր, քանդեց իր իսկ ձեռքով :

Խորհրդային աշխարհին եւ Արեւմուտ-քին միջեւ գոյութիւն ունեցող յարուցած կացութիւնը, զոր կ'ուզէր մեղմել, այժմ իր իսկ ձեռքով աւելի եւս կը պրկուի :

Այժմ կարելի է հետեւցնել թէ Փարիզի վեհաժողովը, որ իր շարքին առաջինը պիտի ըլլար, դատապարտուած է վերջի-նը դառնալու :

Նախագահական այցելութիւն տեղի պիտի չունենայ Խ. Միութիւն եւ այն հե-ռանկարը, որ խորհրդային եւ ամերիկա-ցի ղեկավարները իրարու հետ կրնան տե-սակցիլ Այզընհաուըրի պաշտօնի վրայ գտնուելու միջոցին, ի դերեւ ելած են :

Գաղ պատերազմը աւելի պիտի պաղի եւ տաք պատերազմի մը հաւանականու-թիւնը կարելի չէ մէջտեղ հանել : Թէեւ քիչեր կը մտածեն թէ Խորհրդային Մի-ութիւնը պատերազմ ուզէ :

Զինաթափումի վերջ տալու հեռանկարը եւս չքացած է :

Փաստը, թէ Խրուշչեւ վճռած էր ձա-խողեցնել Վերին ժողովը, այն տեղ ար-տայայտութիւններն էին որ ուղղեց Այ-զընհաուըրի հասցէին՝ զայն ներկայացնե-լով հովանաւորողը «աւազակաբարոյ քա-ղաքականութեան» մը : Ցետոյ այնպիսի անպատեհ պայմաններ դրաւ, որ գիտէր թէ Մ. Նահանգներու նախագահը չէր կըր-նար ընդունիլ եւ հարկադրաբար պիտի մերժէր :

Ամերիկայի նախագահը յայտարարեց թէ դէպի Խ. Միութիւն ամերիկեան օ-դանաւերու թռիչք «պիտի տեղի չունենայ այսուհետեւ» :

Բայց, Խրուշչեւ թոյլ պիտի չտար որ այս յայտարարութեամբ խնդիրը կար-գադրուած նկատուէր : Ուստի պահանջեց որ Այզընհաուըր ներողութիւն խնդրէ «Իւ 2»ի միջադէպին համար եւ յանձն առնէ պատժել միջադէպին պատասխա-նատուները :

Անվիճելի է որ Խրուշչեւ փակել ուզեց խորհրդաժողովին բոլոր դուռները : Իր մեքենայութիւններուն մէջ չմոռցաւ մին-չեւ իսկ մերժել Այզընհաուըրի երկարած ձեռքը, խորհրդաժողովի մուտքին, որ-պէսզի շատխօսի խօսիլ Ամերիկայի նա-խագահին հետ :

Ինչ կը վերաբերի Խորհրդ. Միութեան լրտեսական գործունէութեան, Խրուշչեւ ձեռքերը իր գլուխէն վեր բարձրացնելով եւ անմեղ մարդու տպաւորութիւն մը կեղծելով, յայտարարեց : «Վկայ է Աստ-ուած որ ձեռքերս պիղծ չեն եւ սիրտս մաքուր է» :

Լրտես օդանաւին միջադէպը բաւարար պատճառաբանութիւն չէ այն դիրքին համար, զոր Խրուշչեւ բռնած է Փարիզի մէջ : Անպայման ներքին քաղաքական պատճառներ կան, որոնք իր սովորած խա-ղաղութիւնը զոհելու գինով, պահել իր դիրքը Կրեմլինի մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖԵՐՀԱԹ ԱՊՊԱՍ երեք հեռագիրներ ուղղած է Այզընհաուըրի, Մաքմիլընի եւ Խրուշչեւի Ալժերիոյ մասին : Կը մեղա-դրէ՝ Ամերիկան եւ Անգլիան, որոնք ուղ-ղակի եւ անուղղակի զօրավիգ կը կանգ-նին Ֆրանսայի : Խորհրդային վարչապե-տին նամակին մէջ կը շեշտէ թէ ցորչափ Ալժերիոյ պատերազմը շարունակուի աշ-խարհի մէջ խաղաղութիւն չի կրնար հաս-տատուիլ եւ զինաթափումը պիտի չարու-նակուի :

ՓԱՐԻԶԻ ոստիկանապետը Փափոն ա-պահովութեան ուժերու կատարած աշ-խատանքներուն հաշուեկշիռը ներկայա-ցուցած է Սէն նահանգի խորհրդարանա-կաններուն : Սէնի մէջ 150·000 Ալժերա-ցիներ կ'ապրին ներկայիս : 1959 տարե-շրջանին երկու հազար հոգի ձերբակալ-ուած են : 70·000 քննութիւններ կատար-ուած են : 53 միլիոն ֆրանք գրաւուած է եւայլն :

ՊԱՐԿԵՇՏ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՉԷ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Ցատկալէս «Ար» շաբաթաթերթին ի պատասխան այս գրութիւնը, պատասխան մըն է նաեւ Փարիզի կարգ մը ուրիշ թերթերու եւ քննադատներու արտայայտած կանխակալ եւ կողմնակալ կարծիքներուն։ Արամ Խաչատուրեանի Փարիզ եկած օրերուն զուգադիպող քաղաքական մթնոլորտէն տարուած եւ սուրբ արուեստն ու պիղծ քաղաքականութիւնը իրարու հետ շփոթելով, մեծ երաժիշտը եւ իր վաստակը կոյրօրէն նսեմացնել փորձող քննադատները՝ պարզապէս իրենք զիրենք արգահատելի դարձուցին։

Փարիզի «Ար» շաբաթաթերթի 6 – 12 Ապրիլի թիւին մէջ Ժաք Գուրժուա ստորագրած է Արամ Խաչատուրեանի մասին յօդուած մը, զոր անչուշտ հաճոյքով չէ կարդացած ոեւէ Հայ։

Սկզբունքով անտեղի է քննադատականի մը պատասխանել կամ վիճիլ քննադատի մը կողմէ հրապարակուած դատաստանի մը մասին։ Խնդիրը կը փոխուի, երբ հրապարակուած դատաստանը կը պարունակէ արուեստի քննադատութենէն կալուածէն հեռու եւ քաղաքականիրթ քննադատի մը գրչին անվայել տողեր, որոնք ուղղակի կը վնասեն Հայութեան։

Այսպէս՝ Ժաք Գուրժուա անվայել ձեւով մը եւ հեգնանքով կը գրէ —

«Այս սրահին մէջ դժբախտաբար (կամ բարեբախտաբար) մէկ հատ Փարիզցի չկար, բացի կէս երկվեցեակ մը զարմանահար քննադատէ։ Հայկական, վրացական, կովկասեան, թրքական, եւայլն դաղութները բաւարար էին լեցնելու Փլեյէլ սրահը զարմանալի բազմութեամբ մը, որուն մէջ արծուեռունգ դիմաստուերներ, նշաձեւ աչքեր եւ իւղոտ մազեր կը վխտային խայտաբղէտ ու անդորրծածական կերպասներու միջեւ …»։

Ուրեմն, ըստ իրեն Սալ Փլեյէլ մտնելու արժանի չեն Հայերը, Վրացիները, Կովկասցիները եւ առհասարակ անոնք որ արծուեռունգ են, նշաձեւ աչք ունին, եւայլն։

Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ, ուր արուեստի ըրեթէ բոլոր մարդերը շատ բան կը պարտին օտար ծագումով արուեստագէտներուն եւ ուր՝ Փարիզցիները յաճախ կը ծափահարեն Կապրիէլ Արութի, Արթիւր Ատամոֆի, Շառլ Ազնաւուրի, Գառզուի, Շարթի, Ժանսեմի պէս քանի՛ ուրիշ Հայերու գործերը, ուրեմն կան եւ Ժաք Գուրժուաներ որ կը համարձակին ստորադաս նկատել Հայը։

Այս տողերը, որոնք որոշ կերպով գրըուած են անձնական թշնամութենէ կամ նեղմտութենէ մղուելով, ոչ մէկ կերպով տեղ կրնան ունենալ երաժշտական քննադատութեան մը մէջ։ Անոնք միայն կը պակսեցնեն գրութեան արժէքը եւ կը վարկաբեկեն հեղինակը։

Աւելի ծանրակշիռ նախատինք մը կը տեսնուի Ժաք Գուրժուայի հետեւեալ տողերուն մէջ։

«Խաչատուրեանի Բ. Համանուագին մէջ գործածուած «մոթիֆ»ները արեւելեան ամէնէն գռեհիկ մոթիֆներն են։ Նըկատի ունենալով երգահանին ծագումը, այդ մոթիֆները պէտք է հարազատ ըլլան, եւայլն …»։

Ուրեմն արեւելեան ամէնէն գռեհիկ մոթիֆներն են Խաչատուրեանի կողմէ գործածուածները։ Ժաք Գուրժուա գիտէ որ Խաչատուրեան Հայ է եւ վերի տողերով ըսել կ՚ուզէ որ հայկական փոլքլորը արեւելեան ամէնէն գռեհիկ փոլքլորն է։

Եթէ նախապէս ան-յայտնած չըլլար որոշ արհամարհական զգացում մը հանդէպ Հայերուն եւ նշաձեւ աչքերուն, թերեւս ըսէինք որ մեր փոլքլորը գռեհիկ կը թուի քննադատին եւ անցնէինք։ Բայց իր այս դատաստանը ոչ միայն կասկածելի ու անտեղի կը դառնայ, այլ նաեւ իր կանխակալ արհամարհանքին յայտաբար մէկ փաստին կը վերածուի։

Հարկ կա՞յ յիշեցնելու այս քննադատին թէ գռեհիկ ածականը երբեք չի տրուիր ինքնատիպ փոլքլորի մը։ Ամէնէն վայրենի ազգերուն փոլքլորն իսկ, երբ իր գեղարուեստական յատկանիշերով ինքնատիպ է, երբեք չորակուիր գռեհիկ (վուլկէր բառն է, զոր այս իմաստով գործածած է Ժաք Գուրժուա) ածականով։ Փոլքլոր մը այդ ածականին կ՚արժանանայ, երբ ուրիշ ազգի մը ինքնատիպ փոլքլորին անարուեստ կապկումն է։

Արդ՝ երաժշտական քննադատ մը՝ այն ալ «Ար»ի պէս միջազգային բարձրորակ արժէքով թերթի մը քննադատը, փոլքլորի մը գռեհիկ ածականը տալէ առաջ պարտաւոր է ուսումնասիրել զայն, ինտել իմէ առաջ ուսումնասիրող երաժշտագէտներուն կարծիքները եւ ըստ այնմ արտայայտուիլ։

Խաչատուրեան հայկականէն զատ ուրիշ փոլքլորներէ ալ մոթիֆներ օգտագործած է։ Ժաք Գուրժուա առանց յիշելու հայ բառը (զովելի զգուշութիւն) Խաչատուրեանի ազգային ծագումին կը կապէ «գռեհիկ» մոթիֆները։ Եթէ աւելի յստակութեամբ ըսած ըլլար որ հայ երգահանը իր ազգին մոթիֆները կը գործածէ, որոնք արեւելեան ամէնէն գռեհիկ մոթիֆներն են, ապահովաբար Ֆրանսացի մասնագէտներու կողմէ ի կարգ պիտի հրաւիրուէր։

Այս կերպ գրող քննադատի մը դատաստանը կասկածելի է անշուշտ։ Խաչատուրեանի վաւերական յաջողութիւններով հպարտ Հայերը աւելորդ վրդովումէ մը զերծ պահելու համար, տեղին է տալ հետեւեալ լուսաբանութիւնը։

Ժաք Գուրժուա ապահով յաջողութիւն մը կը նկատէ «Գայեանէ»ն իսկ դաշնակի «Քոնչերթօն», «յաջողած կրնայ նկատուիլ, բայց զուրկ է երաժշտական որեւէ չահեկանութենէ»։

«Գայեանէ»ի մասին ամբողջ աշխարհ համաձայն է Ժաք Գուրժուայի, բայց դաշնակի քոնչերթոյին մասին գրեթէ ամբողջ աշխարհ ճիշդ հակառակը կը մըտածէ։ Հիանալի, բանաստեղծական ու ինքնատիպ փոլքլորի մը մոթիֆներով կառուցուած գեղեցիկ ու փայլուն գործ մը կը նկատեն Ամերիկայի եւ Եւրոպայի երաժշտագէտներն ու երաժշտասէրները։

Բ. Համանուագը Փարիզցի երաժշտասէրներուն համար «չափը անցուցեր է» ըստ Ժաք Գուրժուայի, որովհետեւ վերջին ընդհ. պատերազմը կ՚ոգեկոչէ եղեր։

Պէ՞տք է հետեւցնել որ Բ. ընդհ. պատերազմը ոգեկոչել մեղանչում է արուեստի սկզբունքներուն։ Նոր տեսակէտ…

«Բ. Համանուագին ներդաշնակումը աղքատ է, բայց գործիաւորումը չափազանց հարուստ է եւ ապացոյց երգահանին շատ վստահ գիտութեան»։

Երաժշտական գործի մը ներդաշնակումին աղքատ ըլլալը իրականին մէջ մեծ դեր չի խաղար։ Թավլէէն մինչեւ Մոցարթ եւ Իտալացի «Փոլիֆոնիսթ»ները աղքատ ներդաշնակումով բազմաթիւ հըռչակալի գործեր գրած են։ Գործածուած նիւթերու որակը եւ քանակը չեն որ կ՚որոշեն արուեստի գործին արժէքը։ Ոսկիով շինուած անարուեստ արձանը աւելի չարժեր (արուեստի տեսակէտով) ձեխով շինուած արուեստի գործէ մը։

Վերջապէս Ժաք Գուրժուա կ՚եզրակացնէ որ Խաչատուրեան «դիւրին» (այսինքն հասարակ) երաժշտութիւն մը կը գրէ եւ միայն Խորհրդային Միութեան մէջ կրնայ ապրիլ ու յարգուիլ։ Քննադատը կը մոռնայ այն համաշխարհային չահագրգռութիւնը, որուն արժանացած է Խաչատուրեան քառորդ դարէ ի վեր։

Եղածը պարկեշտ քննադատութիւն մը չէ։

Մ. ՀԱՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ

Երեւանի հիւսիս – արեւելեան կողմը, ներկայ Նոր Արէշին եւ Վարդաշէնին մօտ բարձրացող Արինբերդի բլուրին ստորոտը, 1879 թուականին հայ գիւղացի մը արտը հերկած միջոցին, պատահաբար կը գտնէ քար մը, որուն վրայ սեպագիր արձանագրուած էր. «Արգիշտի որդի Մենուայի այս բերդը շինեց այս 10100 քարէն»։

Այս անակնկալ գիւտը պատճառ կը դառնայ որ հնագէտները մօտէն հետաքրքրուին Արինբերդով։ Այժմ, գտնուած զանազան յուշարձաններէն եւ արձանագրութիւններէն յայտնի է, թէ մեր թըւականէն ութ դար առաջ, Մենուայի որդի Արգիշտին նոյն վայրին մէջ բերդաքաղաք մը շինել տուած է եւ անուանած է Էրեբունի, որմէ Երեւան քաղաքին անունը։

Երեւան 2742 տարուան անցեալ մը ունի։

Այժմ Երեւանի բնակչութեան թիւն է՝ կէս միլիոն։

Ի՞նչ պատկեր պիտի ներկայացնէ Հայաստանի մայրաքաղաքը 1965ին։

Ստ. Կուրտիկեան «Սով. Գրականութիւն» ամսաթերթին մէջ հետեւեալ ձեւով կը ներկայացնէ.—

Քանաքեռի եւ Նորքի բարձունքներէն մինչեւ Շէնգաւիթ ու պատմական Կարմիր Բլուր, մինչեւ Շահումեան եւ ուրարտական Արինբերդ տարածուող 700 հազարնոց մայրաքաղաքին վրայ եւս պիտի չծանրանայ հայկական [illegible] նարկութիւններու ծուխը։ Մայրաքաղաքի արդիւնաբերութիւնը ծուխ արտածուխի, մազութի եւ քարիւղի փոխարէն՝ պիտի օգտագործէ բնական [illegible] ինչպէս նաեւ Սեւան – Հրազդան [illegible] տրակայանները, նաեւ ջերմակայան [illegible] արտադրած ելեկտրականութիւնը։

Ցիսուն հազար նոր բնակարաններ [illegible] ուած պիտի ըլլան, 500.000 քառ. [illegible] տարածութեան վրայ։ 60.000 հազար [illegible] մար կառուցուած պիտի ըլլան [illegible] տիպար բնակարաններ։

Ամէն մէկ թաղամաս պիտի ունենայ [illegible] խանութները, դպրոցը, մանկապարտէզը, մանկամսուրը, չարժապատկերի [illegible] րահը, անհատական ինքնաշարժներու համար կառատուններ, մարզական [illegible] մանկական հրապարակներ, պարտէզներ։

26 կոմիսարներու շրջանին մէջ [illegible] հազար քառակուսի մեթր տարածութեան մը վրայ պիտի կանգնեցնեն ութ [illegible] արդիական բնակարաններ, ուր [illegible] տեղաւորուին 40.000 նոր բնակիչներ։

Քանաքեռի շրջանը քաղաքին մասն [illegible] տի կազմէ։

Քաղաքի հարաւ – արեւելեան [illegible] մէջ եւ բուսաբանական պարտէզին [illegible] բազմահազար նոր բնակարաններ շինուած պիտի ըլլան։

Փոխուած պիտի ըլլայ նաեւ քաղաքի մէջի պատկերը։

Լենինի ձուաձեւ հրապարակին [illegible] կողմերուն վրայ բարձրացած պիտի [illegible] յան՝ յաղթական կոթողներ, [illegible] ներ, գագաթներուն վրայ թեւաւոր [illegible] արծիւներով։

Հրապարակին կեդրոնը, բաւական [illegible] տարածութեան վրայ բազմագոյն [illegible] ներով, երփներանգ խճանկարներով [illegible] մարմարով՝ արուեստական ծաղկ[illegible] մը տպաւորութիւնը ձգող բան մը [illegible] տի ստեղծուի։

Փողոցներ, հրապարակներ պիտի [illegible] ունին, լայնցուին կամ ծաղկազարդ[illegible]

Կառուցուած պիտի ըլլան [illegible] բաղնիք – լուացարան, ութ փող[illegible] բազմաթիւ խանութներ, հիւանդա[illegible] ներ, եւայլն։

Ցուցահանդէսներու համար սրահ [illegible] եւ գեղատեսիլ շէնք մը շինուած [illegible] ըլլայ։

Մարքսի եւ Սթալինի պողոտա[illegible] հանդիպման հրապարակին [illegible] րուն ուշադրութիւնը պիտի գր[illegible] մարտաչեղ ու սիւնազարդ շէնք մը [illegible] զարդուած գեղարուեստական [illegible] բով։ Սունդուկեանի անուան կրթ[illegible] կան թատրոնի շէնքն է այն, որու[illegible] դահլիճին մէջ հազար հանդիսատե[illegible] րելի պիտի ըլլայ տեղաւորել։

Բուշկինի հանրային պարտէզի [illegible] ձունքին, բլուրի վրայ, Երեւանի [illegible] կողմերէն տեսանելի պիտի [illegible] Երիտասարդներուն պալատը՝ [illegible] քարով, մետաղով եւ լայն ապակ[illegible] բեսպատուած։

Երիտասարդներու պալատը պիտի [illegible] նենայ մեծ դահլիճ մը՝ հրկու [illegible] գի համար, չարժանկարի սրահ[illegible] թեան, մշակոյթի, արուեստի [illegible] ճիւղերու համար առանձին գա[illegible] մարմնամարզի յատուկ սրահներ [illegible] գրադարան, ընթերցարաններ [illegible] Հրջապատուած պիտի ըլլայ [illegible] խիտ ծառերով, աւազանով եւ [illegible] ներով։

Քաղաքին արուարձանը կազմող [illegible] մայի խաղողի 450 հեկտար [illegible] պահպանուած են, անփոփոխ [illegible] կանաչ – լայնարձակ փողոցի մը [illegible] րութիւնը պիտի թողու։

Թիֆլիսի պողոտային երկու [illegible] րուն՝ 1200 բնակարաններ շինուած [illegible] ըլլան։

Քաղաքը աւելի եւս պիտի գեղ[illegible] ուի շնորհիւ գեղաքանդակ [illegible] ցայտաղբիւրներու, շատրուաններ[illegible] ւազաններու եւ հարուստ լուսա[illegible] թեան։

Հրապարակներուն եւ հանրային [illegible] տէզներուն մէջ անցորդը [illegible] պիտի դիտէ հայ գիրերու հնարի[illegible] րող Մաշտոցի, պատմահայր [illegible] Խորենացիի, հայ երգի մեկնի[illegible] տասի, Սայաթ – Նովայի, [illegible] հայրենասէր՝ Միք. Նալբանդեան[illegible] տարագէտ՝ Ալ. Թամանեանի, Ա[illegible] գիարեանի, Յ. Թումանեանի, Ա[illegible]

"ԽԱՅՈՑ ԱԶԳ"

Նուէր Գ. Մ.ին

Երէկ, զոյգ թագաւորները յետ – միջօրէի իրենց ժամերը անցուցին ձկնորսութեամբ Սալթհօլմ կղզիակի եզերքներուն վրայ։

— Էսա թագաւորներ խաչապա՞շտ են, հարցուց Տուտուն, եւ իմ հաստատական պատասխանիս վրայ՝ ժամանցի հետեւեալ ծրագիրը առաջարկեց աքանտինաւեան այս աշխոյժ միապետներուն։

— Էտանկ թագաւորներու պատանքը կարեմ։ Ձե՞ն ամչնար որ իպալըխչիներու *ձեռքէն մարդոց խաց կը խլեն ու փողոցի անառակ լաճերուն պէս* թոփ *կը խաղան։ Թէ որ էտոնք իրաւ թագաւորներ են, թող թագաւորաց ժողով մը կազմեն, գիւրենց սուրն ու թուր առնեն գան ու «Խայոց Ազգ» ազատեն ի գալըմ Օսմանցու լուծէն։*

Ըմէն օր Ստամպօլ ժամուններով ծուխ կը բռնեն, գէտի յէ՞տ չեն գրեր մէջ գազեթին։ Մեղայ, մեղայ, իմ կարճ խելքիս նայելով գազեթաներու մէջ պէտք է ծանր, քեամիլ *բաներ գրուին։*

— Հա, վերջապէս քեամիլ *լուր մը, Տուտու, վստահ եմ որ առոր պիտի հաւնիս։ — Բերայի Փիկմալիոն վաճառատան տնօրէնութիւնը կը հրաւիրէ մայրաքաղաքին գեղուհիները՝ այցելելու իրենց արդուզարդի առարկաներու բաժանումը ուրտեղ, ուրիշ ընտիր արտադրութեանց կարգին, անոնք պիտի գտնեն շրթունքի նորագիւտ կարմիր մը որ կը դիմանայ ամէնէն երկար համբոյրին իսկ եւ…*

Այս անգամ Տուտուն առանց լուրին վերջաւորութեան սպասելու, նողկանքի շարժումով մը թերթը մէկդի հրեց եւ ոտքի ելաւ քրթմնջելով.

— Վերցուր, վերցուր, քո գազիթէն էլ քեզի, քո լուրերն էլ։

Եւ սկսաւ հեռանալ։

— Տուտու, կանչեցի։

Չպատասխանեց, բայց քովինները զինքը կեցուցին եւ ես կրցայ հարցնել իրեն։

— Տուտու, հապա քու ուզածդ ի՞նչ է։ Տուտուն անհրաւուած աշխատաւորի մը պէս որ իր օրավարձը կը պահանջէ, գարբոյթն ու թախիծը իրար խառնելով, այսպէս ձեւակերպեց իր միտքը։

— Ես կ՚ուզեմ գիտնալ թէ «Խայոց Ազգ»ին ե՞րբ լուս ու ճար մը տեղնի, մեր հալի վրայով բան մի չկա՞յ գրուկ մէջ յէտա գազիթին։ Դու ըլեր ես վռթկած կնիկներուն ու պարապ պտըտող թագաւորներուն պատմութիւնը կը կարդաս ինծի։

Ուզեցի ինքզինքս արդարացնել։

— Տուտու, յանցանքը իմս է որ «Խայոց Ազգ»ի մասին լուր չկայ թերթին մէջ։

Այս պաշտպանողականս այնքան ջախջախիչ թուեցաւ ինծի որ ես պահ մը խղճահարեցայ՝ զայն Տուտուին ողղած ըլլալուս համար։ Բայց Տուտուն որ աւելի լաւ զինուած կ՚երեւար, գրեթէ յարձակողական շեշտով մըն էր որ ինծի հարցուց.

— Թէ որ «Խայոց Ազգ»ի խամար բան չկայ ի մէջ, հապա էլ յէտ գազիթէն կ՚առնես ձեռք։

Պատասխան չկրցայ տալ Նարման Տուտուի այս հարցումին։

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

(4 եւ վերջ)

...րաչեանի, Եղ. Չարենցի, Ակսել Բակունցի եւ գիտութեան, գրականութեան ու արուեստի բազմաթիւ ականաւոր դէմքերու արձանները :

Քաղաքի մուտքերուն պիտի կառուցուին կոթողներ : Լարակառք (ֆիւնիքիւլէր) մը պիտի բանի Նալբանտեան փողոցէն՝ Նորքի բարձունքը, 700 մեթր վեր

Մարահարթէ մը մինչեւ ստորոտը պիտի իջնէ բազմաստիճան սանդուխ մը, որուն կեդրոնէն վճիտ եւ զովաշունչ ջուրը փրփրալով պիտի հասնի աստիճանաւոր Ջրվէժի ստորոտին գտնուող մեծ ջրաւազանին մէջ :

Մայրաքաղաքին Հիւսիսային Ջրվէժն է այս Այստեղ զետեղուած բոլոր արձանները պիտի կենդանացնեն հայկական ազգային զինուորական փառքերու հերոսները : Ահա Մայիսեան, որ Ջրվէժին վրայ քարացած է ջուր խմած պահուն, Խանդութ խաթունը, որ կանգնած է դիւթական տեսքով Ահա անմահ Մհերը, որ յաղթահասակ լոյս աշխարհ եկած է քարայրէն Ահա Դեղծուն Սամը, Ջենով Օհանը, Բեռի Թորոսը, Դաւիթը՝ Մսրա Մելիքին հետ մենամարտ բռնած պահուն :

Սանդուխ — Ջրվէժի երկու կողմերուն կառուցուած ճոպանուղիները ձիգ պիտի բարձրանան դէպի «Ցաղթանակ» հանրային պարտէզը :

Հանրային պարտէզներու թիւը եւ տարածութիւնը բազմապատկուած պիտի ըլլան : Լողաբաններ, արուեստական լիճեր, բացօթեայ համերգներ տալու «սրահ»ներ ալ աւելի հաճելի մթնոլորտ մը պիտի ստեղծեն.

Չարենցի պողոտայէն երբ անցորդը Գետառի կամուրջը անցնի, իր առջեւ գեղեցիկ թաղամաս մը պիտի ցցուի : Համալսարանական թաղամասն է այդ :

Նորքի բարձունքէն դէպի Քանաքեռի սարահարթը, ձորի վրայէն, վեհատեսիլ կամուրջ մը իրար պիտի միացնէ քաղաքին երկու անջատուած բարձրադիր հատուածները :

Երախտապարտ Հայր գլուխը խոնարհեցնելով պիտի մտնէ Պանթէոն, ուր թաղուած են հայ ժողովուրդին գիտութեան, մշակոյթին եւ արուեստին մեծ ծառայութիւններ մատուցած ականաւոր գիտնականներ, գրողներ, արուեստագէտներ : Բրոնզաձոյլ եւ կրանիտէ արձաններ հարազատ դէմքեր պիտի պատկերեն.

Դպրոցներու ներկայ թիւին վրայ պիտի աւելնան, ութսուն դպրոցներ, տասը գիշերօթիկներ եւ քսան մասնագիտական եւ բարձրագոյն ուսումնարաններ :

Տասը նոր շարժանկարի սրահներ, որոնցմէ մէկը 1600 հանդիսատես ընդունող համայնապատկերի պաստառով օժտուած պիտի ըլլայ :

Էջմիածնի խճուղիին մօտ շարժանկարի քաղաք մը իր տաղաւարներով, տարրալուծարաններով եւ աշխատանոցներով պիտի նպաստէ հայկական շարժանկարի զարգացումին :

Նոր գործարաններու եւ արդիւնաբերական կեդրոններու շնորհիւ Երեւան 1965ին պիտի դառնայ ճարտարարուեստի կարեւոր կեդրոն մը :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Tendre et violente Elisabeth

Նորեկ մը չէ շարժանկարի բեմադիր Հանրի Տրքուէն : Իր անունը շատ մը յաջող գործերու կապուած կը մնայ : Տաղանդ մը չէ բառին բուն իմաստով, բայց շատ կանկարր գարոնից չունի իրեն համար : Անուանի խոհարար մը, իր մարզին մէջ : Հակառակ իր հասուն արուեստին, յաւակնութիւնը չունի մեծ միտքերու առաջեալ մը հանդիսանալու, ինչպէս կ'ընեն այժմ, շատ մը նորեկներ հազիւ իրենց մասնագիտութեան տարրական օրէնքները սերտած ըլլալով : Տրքուէնի միակ առաջելութիւնը, հանդիսատեսը հետաքրքրելուն մէջ կը կայանայ : Մտքի աւելորդ մարզանքներու մարդը չէ, անոր համար ալ, իր բեմադրութեան համար ընտրած նիւթերը պարզ են : Փաստ, իր այս ժապաւէնը, առնուած, Հանրի Թրուայայի մէկ վէպէն որ այս հեղինակին գործերուն ամենամատչելի շարքին (Լէ Սըմայլ է լէ Մուասոն) կը պատկանի :

Ձմեռնային արձակուրդներու կայանի մը մէջ ենք : Էլիզապէթ տասնութամեայ աղջիկ մը, շատ հաճելի իգական յատկութիւններով հարուստ, իր օրերը կ'անցընէ մերթ ծնողքին պանդոկին մէջ բասպասարկելով, մերթ զուարճանալով եւ բնականաբար, — նկատի առնելով իր տարիքը ...—, այր փնտռելով : Այս մարզին մէջ, Էլիզապէթ բաւական ընդունակ է, իր աչքերը ոչ միայն գիտեն այլեւ տեսնել գիտեն, իսկ երբ այդ տեսածը տպաւորիչ առու մը ըլլայ, այդ պարագային իր աչքերը կը սեւեռին անոր վրայ՝ ի վերջոյ քամուելու համար հոն : Այսպիսի մարզանքներուն հետեւանքը դիւրին է գուշակել : Բայց Էլիզապէթ ըլլալով սկզբունքի տէր մէկը կ'ուզէ ամուսնանալ իր սիրած մարդուն (Քրիստիան Մարքան) հետ : Բայց ան, իր կարգին սկզբունքով դէմ է ամուսնութեան : —Չէ՞ որ ամուսնութիւնը, իսկական սիրոյ գերեզմանն է : Եւ որովհետեւ ինքը շատ կը սիրէ ... եւայլն :

Այս յանկերգը ծանօթ ըլլալով բոլորին, զանց կ'առնեմ այդ խօսակցութեանց մանրամասնութիւնները, ըսելու համար միայն որ աղջիկը չհամոզուելով այդ բացատրութիւններէն կը նախընտրէ յեղ...

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՍՈՆԻԱ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ
ՎԵՐՋԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ
(Փէյնթինկ – կուաշ եւ գծագրութիւն)

Պիտի ցուցադրուին Մայիս 27էն Յունիս 15, Հ. Բ. Ը. Միութեան գրասենեակը, 11 Սֆուար Ալպօնի :

...գայն եւ ամուսնանալ պարկեշտ երիտասարդի մը հետ :

Երիտասարդ ամոլը կը հաստատուի Փարիզ խաղաղ եւ երջանիկ օրերու հեռանկարով : Բայց ինչպէս երգերուն մէջ, ամառէն յետոյ դարձեալ ձմեռ կուգայ : Ու այդ ձմեռ, երկու ամուսինները դարձեալ լեռ կ'երթան արձակուրդի : Եւ հոն, ինչ զարմանք, ամուսնութեանց, սկզբունքով դէմ եղող նախկին սիրահարին կը հանդիպին : Այս վերջինը, ինչպէս միշտ, ձմեռնային օրերու... հետախուզութեամբ զբաղած : Էլիզապէթ կը պայքարի իր բնազդին դէմ բայց ճակատագրականը կը պատահի, սակայները դարձեալ ամուսնոյն հետ Փարիզ կը վերադառնայ, կը զգայ որ արգիլուած պտուղին սերմերն ալ հետը բերած է : Էլիզապէթ, ինչպէս ըսինք, սկզբունքի տէր ըլլալով, չուզեր ուրիշին զաւակը հրամցնել իր կողակիցին, ու այդ պատճառաւ ալ կը լքէ ընտանեկան յարկը :

Կը տեսնէք ուրեմն որ անբարոյական արարք մը իր բարոյական վախճանը կ'ունենայ այս ժապաւէնին մէջ : Այս նրբութիւնը կը պարտինք Թրուայա — Տրքուէն ամոլին որ գիտէ թէ մինչեւ ուր կարելի է անբարոյական ըլլալ առանց հանդիսատեսը խրտչեցնելու : Այս մտավախութեամբ կառուցուած է ժապաւէնին ամէն մէկ մասը : Չափի գիտակցութիւնը գերծ պահած է այս գործը գռեհկութենէ, հակառակ անոր որ վրան բաց տեսարաններ անպակաս են հոն : Թրուայայի շարադրած խօսակցութիւնները շատ յաջող են : Լիւսիլ Սէն Սիմօն, Էլիզապէթի դերին մէջ մարժ խաղարկութիւն ի յայտ կը բերէ : Էլիզապէթի ընկերուհիի հակակրելի դերին մէջ, Հանրի Թրուայայի աղջիկը, Միշէլ Ժէրմիէ... որուն դիմագիծէն կարելի է գուշակել իր ... գերման — չերքէզ ծագումը : Հակառակ այս միջանկեալին, իր ընտրած այս նոր ասպարէզին մէջ կրնայ յաջողութիւններ ունենալ : Իսկ Քրիստիան Մարքան, իր գեղեցիկ հասակով ներկայ է :

Այս ժապաւէնը անվերապահօրէն կրնայ տեսնուիլ շարաթ երեկոյ մը :

ԱՒԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հայ Կաթողիկէ Ս. Եղիա եկեղեցւոյ մէջ, Մայիս 8ին հանդիսաւոր պատարագ մը տեղի ունեցած է ի ներկայութեան նախագահ Շեհապի եւ կառավարութեան ներկայացուցիչներուն : Պատարագիչն էր Գերապայծառ Պաթանեան որ խօսած է նաեւ իմաստալից քարոզ մը :

ՊՀԱՄՏՈՒՆԻ (Լիբանան) զոհերու մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Էշրէֆիէի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ : Արարողութեանց նախագահած է Լիբանանի Հայոց առաջնորդ Խորէն Արք. Բարոյեան :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ Ապրիլ 26ին բացումը կատարուած է Ֆրանսահայ տաղանդաւոր նկարիչ Ժերանեանի ցուցահանդէսին : Արուեստասէր հասարակութիւնը մեծապէս գնահատած է Ժերանեանի ինքնատիպ ոճը :

ԼԱՐԻ (Պարսկաստան) աղէտին առթիւ Լիբանանի ազգային դաւառական ժողովի ատենապետ Պ. Միսաք Ազիրեան տասը վրաններ (արժէք երեք հազար լիբ. ոսկի) նուիրած է աղէտեալներուն : Այս առթիւ Պէյրութի պարսկական դեսպանատունը մասնաւոր նամակով մը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Ազիրեանի :

ՏԷՐ ԶՕՐԻ, Դամասկոսի եւ Բաղդադի մէջ ոգեկոչուած է Ապրիլեան նահատակներու յիշատակը : Ապրիլ 28ին Տէր Զօր ժամանած է Բերիոյ թեմին առաջնորդը՝ Ղեւոնդ Արք. : Յաջորդ օրը առաջնորդը պատարագ մատուցած է, որուն ներկայ եղած են Ճէզիրէի հայ կաթողիկէ առաջնորդ՝ Գերապայծառ Ճէնճէնեան եւ խուռներամ բազմութիւն մը հաւատացեալներու :

Դամասկոսի մէջ Ապրիլեան Սգատօնը կազմակերպուած էր նախաձեռնութեամբ Համազգային Մշակութային Միութեան : Յիշատակի պատարագ մը տեղի ունեցած է նաեւ Բաղդադի մէջ :

ԳԻՏԷ՞Ք ԹԷ ...

Իտալիոյ հռչակաւոր Վենետիկ քաղաքը շինուած է 118 պզտիկ կղզիներու վրայ, որոնք իրարու միացած են չորս հարիւր կամուրջներով : Վենետիկի փողոցները՝ ջրանցքներ են եւ բնակիչներու փոխադրական միջոցները՝ կոնտոլները : Գրեթէ բոլոր տուները շինուած են ծովու մակերեսին հաւասարութեան վրայ :

Կղզիներուն ու Վենետիկի գլխաւոր շրջակայքը, կ'ապրի 338.125 հոգիէ հաշուող բազմութիւն մը :

×

Մինչեւ 1900 առնուազն խաղացողները գլխարկի պէս բան մը կը դնէին իրենց գլխուն եւ ամէն անգամ երբ ուղէին գլխու հարուած մը տալ գնդակին, գլխարկը կը հանէին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԿԵԱՆՔԸ
ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Մայրս գնում է գոմ՝ կովը կթելու : Գնում է եւ երկար ժամանակ չի վերադառնում.

— Քա, աղջի, հարսն ի՞նչ եղաւ, — յանկարծ բացականչում է հօրաքոյրս, — գոմ գնաց ու չեկաւ :

Վազում են գոմ, տեսնում են մօրս՝ կովի մօտ նստած, գրկում — մի կապուտաչեայ երեխայ :

Այդ երեխան ես էի :

×

Մայրիկս ինձ գրկել էր, կանգնել կտուրի վրայ եւ կանչում էր.

— Լուսինկա պապա, լուսինկա պապա, էկ, էս չար աղան տար ...

Ես նայեցի մօրս կանչած ուղղութեամբ եւ տեսայ լուսինը, որ ժանիչակագոյն, մթնշաղում, մուգ կապոյտ լերան վրայ նստել էր : Այնքան մեծ էր այդ լուսինը : Դրանից յետոյ ես երբեք չտեսայ այդքան մեծ լուսին : Նայելով եւ հրճուելով նրա բոցագոյն փայլից՝ մի ձեռքով բռնեցի մայրիկիս մազերը, կախուեցի առաջ, — ուզում էի աւելի մօտ լինել լուսնին — եւ միւս ձեռքով ես էլ սկսեցի կանչել : Մայրիկս նայեց ինձ եւ յանկարծ սղմեց ինձ կրծքին — այնպէս պինդ, այնպէս գորովալից : Թէեւ ես կորցրի լուսինը, բայց զուրեկան էր ինձ համար մօրս սղմումը, ինձ դուր էր գալիս մօրս բուրումը :

Առաջին անգամն էր, որ ես այդքան բարձրից դիտում էի շրջապատը — ընդարձակ եւ զմրուխտեայ մի դաշտ՝ կապոյտ լեռների շղթայով երիզուած : Մայրիկիս թեւի վրայ նստած՝ մի ձեռքով բռնած մօրս մազերը, ես ինձ նետում էի առաջ, ուզում էի թռչել դէպի զմրուխտեայ դաշտերը. ինձ այնպէս էր թւում, որ եթէ մայրիկս թողնի՝ ես պիտի կարողանամ ցատկել դիմացի կտուրը եւ այդ կտուրից էլ դէպի դաշտը : Հարեւան կտուրը բարձրացաւ մի կին եւ, տեսնելով լիալուսինը, խաչակնքեց եւ մեզ դառնալով, ասաց .

— Ջօճուխը տէներն(*) ես հանել ...

— Հա ...

— Քա, ինչքան գիշեր է, աչք չիտամ :

Մայրիկս քնքոյշ կշտեց իմ ամենափափուկ տեղը :

Ես այլեւս չլսեցի թէ ինչ խօսեցին. ինձ յափշտակել էր ընդարձակ եւ անդորր տարածութիւնը. Դաշտում իմ աչքին խըփում էին մինարէները եւ կաղամախիները, երկուսն էլ դէպի երկինք էին թըռչում, երկուսն էլ օրօրւում էին մթնշաղում : Կտուրից ես սկսեցի տեսնել եւ տները. հէնց առաջին անգամ տեսայ մեր տունը : Մինչեւ այդ ինձ միայն փողոցի դուռն էին հանում կամ շատ շատ լուսամուտի առաջ կանգնած բռնում էին, որ դիտեմ. ես տեսել էի մեր դիմացի տունը եւ նրա ձեւը. մեր տունը դեռ չէի տեսել. չէի տեսել այնպիսի կէտից, որ կարողանայի ամբողջականապէս ըմբռնել նրա ձեւը : Երբ մայրիկս ինձ տարաւ կտուրի միւս ծայրը, ես ներքեւ նայեցի եւ տեսայ մեր պարտէզը, տեսայ աւազանը, որ փոքրացել էր. տեսայ Գոզոյին, որ ծաղիկներն էր ջրում. նա էլ կարճացել էր, թփերը, մեծ ծառերն անգամ թզուկացել էին : Դարձայ մայրիկիս զարմացած. մայրիկս էլ փոքրացել էր.

Մթնշաղի ժանիչակագոյն մշուշում սուրում էին ծիծեռնակներ, բիւրաւոր ծիծեռնակներ, որոնցից ոմանք իմ գլխի վրայով, շատ մօտիկից, սուր խիչ արձակելով՝ անցնում էին : Երբ ես հետեւում էի նրանցից մէկն ու մէկի թռիչքին եւ պատկերացնում էի նրա թռիչքի գիծը իբրեւ թել, իմ առաջ դիզւում էր խառնուած թելի մի կոյտ :

Մայրիկիս գրկում ես այնքան խաղացի եւ թռչելու փորձեր արի, որ յոգնեցի, փաթթուեցի մայրիկիս վզով, կամացկամաց գլուխս կախուեց ստինքների վրայ, չբթներս հպան նրա ջերմ պտուկներին : Միայն առաւօտեան աչքերս բացի : Արեւ էր : Մայրիկս քնած էր, կուրծքը բաց : Վեր կացայ, մօտեցայ նրան, գլուխս թաղեցի նրա կրծքի մէջ : Մայրիկս, առանց աչքերը բանալու, մի թեւով պինդ գրկեց ինձ :

Ա.

Հայրս կալուածատէր էր եւ մեր գաւառում պետական բարձր պաշտօնատար :

Բայց ես պէտք է սկսեմ նրա մահից :

Նա մահուան պատրաստուեց այնպէս, ինչպէս նորափեսան է պատրաստւում իր հարսանիքին :

Մեռնելուց մի ամիս առաջ (դեռ եւս ոտի վրայ էր եւ բաւականին առոյգ, բայց գիտէր, որ յաղթում է մահուան որդը) կանչեց հիւսնին, միասին ջոկեցին երկար ընկոյզէ տախտակներ :

— Էս տախտակին վրայ սատ կայ, — ասաց հայրս եւ մէկզի նետեց տախտակը, փոխարինելով մի ուրիշ մաքուր տախտակով :

Ապա պառկեց յատակին, պարսկական քիրմանշահ գորգի վրայ, հիւսնը վերցըրեց նրա հասակի չափը :

— Զինարի բոյ ունիս, հաջի էֆէնդի, — ասաց հիւսնը՝ չափը վերցնելուց յետոյ.

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

(*) Կտուր :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի ընկերներէն 150 Ն. Ֆ.։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ալիքսանեանէ 101.000 հին ֆրանք իբրեւ փոխարժէք կայանի բանջարեղէն մաքրելու մեքենայի մը։

×

Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Մալխասեանէ շնորհակալութեամբ ստացած է քսան Ն. Ֆ., Պ. Պարոյր Դանիէլեանի, իրենց սիրեցեալ փեսայի կսկծալի մահուան առթիւ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտոյի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Տէր եւ Տիկին Վահան Յակոբեանի, նաեւ բոլոր պարագաներուն, ողբացեալ Պ. Յակոբ Մինասեանի մահուան առթիւ։ Այս առիթով փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն հազար Ֆր. Մշակութային տան, Հազար Ֆր. Կապոյտ Խաչի կայանին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի Սէն Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Ազգ. հերոս Զօր. Անդրանիկի, Սեբաստացի Մուրատի եւ զինակից ընկերներու հոգւոց համար։

Կը խնդրուի յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ։

×

Տօքթ. Մ. Գարաճեան եւ զաւակները, իրենց հանգուցեալ կնոջ եւ մօր մահուան Ա. տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել պիտի տան այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 11ին, Ալֆորվիլի Հայոց Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ։ Այս առթիւ հանգուցեալի յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ, սոյն տխուր արարողութեան։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ
ՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 26ԻՆ

—ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ—

Կ. ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Հինգշաբթի, ժամը 15.30ին, Պոմոնի Սահակ-Մեսրոպ սրահին մէջ։

Օրակարգ.— Ա) Զեկուցում երկու տարուան գործունէութեան եւ Բ) 17րդ պատ. ընդհ. ժողովի համար պատգամաւորուհիներու ընտրութիւն։

Ընկերուհիներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Տէօյինի մասնաճիւղի անդամական ընդհ. ժողովը 23 Մայիս, Երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։ Զեկուցում վարչութեան։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 20.30ին դպրոցին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ, կը խնդրուի ընկերուհիներէն ըլլալ ճշգապահ։

ՎԻԷՆԻ Կ. ԽԱՉԻ վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Շաբաթ, ժամը 20ին, Օհանջանեան Ակումբին մէջ։ Օրակարգ՝ պատգամաւորի ընտրութիւն եւ ընթացիկ հարցեր։

ՀԱՄԱԽՄԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ իր ընդհ. անդամական ժողովին, այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 9–11, սովորական սրահը, Պառ տիւ Կլօպ։

ԾԱՆՕԹ.— Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ սոյն կարեւոր ժողովին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Շաւիլէն Ալէքսանտր եւ Նաստիկ Փանոսեան եղբայրները կը փնտռեն իրենց քրոջ զաւակը Յակոբ Տէր Պօղոսեան (Կիւրլէցի), հօրը անունը Սուրէն, մօրը անունը Ազաւնի, եղբօրը անունը Զատիկ։ 1915ին մնացած է Զախոյի մէջ, Մուսուլի շրջան։ Իմացնել Փանոսեանի։

6. RUE J. J. ROUSSEAU, CHAVILLE - S. ET O.

Կը խնդրուի արեւելքի հայ թերթերէ արտատպել։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Գալուստ Մինասեանէ քսան Ն. Ֆ., փոխան ծաղկեպսակի Այրի Տիկին Փեփրոնէ Տէր Վարդանեանի մահուան առթիւ։

×

Պ. Հայկ Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տէրտէրեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Մուրատ Տէրտէրեան (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Նեկտար Տէրտէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Աչիկեան (Հայաստան), Այրի Տիկին Վարդուհի Գայաճեան, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Էլոյեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Արեւիկեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Մեծիկեան, Սէնթ Ան Յարութիւն Մարգարեան, Մամիկոն Աստուրեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Սէնթ Անի հայ հասարակութեան և բոլոր բարեկամներուն ու ծանօթներուն, որոնք թէ ծաղկեպսակով եւ թէ անձամբ ներկայ գտնուեցան յուղարկաւորութեան, իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ եւ ազգականին ողբացեալ Տիկ. ՆԱԶԻԿ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ, որ կնքեց իր մահկանացուն 63 տարեկան հասակին, խոր սուգի մատնելով իր սիրեցեալ բարեկամները, 1960 Մայիս 11ին, Սէնթ Ան։

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ի ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ։ Անդամատետրները միասին բերել։

"ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ ՕՐԸ"
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Համասեբաստահայ Վերաշ. Միութեան Մարսէյլի, Օտտօ. Գապիւսէլի եւ Սէնթ Անթուանի քոյր մասնաճիւղերու նախաձեռնութեամբ եւ մեծ պատրաստութեամբ կազմակերպուած Սեբաստահայերու Օրուան տօնակատարութիւնը տեղի կ՚ունենայ այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին, Գապիւսէլի հայկ. դպրոցի օդասուն պարտէզին մէջ, 9, Թրավէրս Տէր Մարտիրոսեան։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին կարող ուժերու կողմէ։

«Շիրվանզատէ» Թատերախումբը կը բեմադրէ «ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ» խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ։

Մուտքը ազատ է։

SALLE GAVEAU

45, RUE LA BOETIE MÉTRO MIROMESNIL

Հինգշաբթի, 19 Մայիս, ժամը 21ին

Concerts Chouteau

ՍԻՆՖՈՆԻՔ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ղեկավարութեամբ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ

Փարիզի Հայկական Երգչախումբին

ԻՐԻՍ ՊԻԻԼՊԻԻԼԵԱՆԻ

Յայտագիրը նուիրուած է հեղինակին գործերուն։ (Լերան վրայ, Աշնանային, Տատրագոմի հարսը)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳԸ

ԻԲՐ ՕՐԱԹՈՐԻՕ

Նուագախումբի, երգչախումբի, մեներգի եւ երգեհոնի համար

120 հոգինոց խումբի կողմէ։

Տոմսերու համար դիմել՝ Գարսամեան եւ Բալուեան գրատուները, եկեղեցւոյ դիւանատունը, երգչախումբի անդամներուն եւ Ա. Պարթեւեանի

14, Ռիւ Փրթի, Հեռ. Պօզարիս 99–22

Գին՝ 2.50, 4.50, 7, 9, եւ 10 Ն. Ֆ.

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՍԻ[ՐԱՀԱՒԱՔ]

Նախաձեռնութեամբ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՆՈՐ ՍԵՐՆԴԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

Շաբաթ, Մայիս 21, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Անիէռի Սալ տէ Ֆէթին մէջ,

16, Place de l'Hôtel de ville

Կը խօսի ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Մասնակցութեամբ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի

Ղեկավարութեամբ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր։

Robert Séto et ses Rumberos d'Europe No 1

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Հ.Օ.Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Կեդր. վարչութիւնը Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով կը կազմակերպէ ընդունելութիւն մը, իր մայր միութեան (Հ. Օ. Մ.) յիսնամեայ գործունէութեան առթիւ։

Այդ հանդէսին կը մեծարուին նաեւ իր վեթերան անդամները։

Օթէլ Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ, 43 Պուլ. Ռասփայ,

Այս Կիրակի, ժամը 19էն 23

Գեղարուեստական բաժին, ժողովրդական նուագ, երգ, պար, արտասանութիւն կը մասնակցին Օր. Ներ Տ. Զարափեան, Ա. Գարոյեան, Անի Թարօն; Պ. Պ. Կ. Ափրիկեան, Ա. Սերոբեան, Մ. Պօղոսեան եւ Եր. Գրիգորեան։

Տախքերու մասնակցութիւն 5 Ն. Ֆ.

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ
45ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Հովանաւորութեամբ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Այս Կիրակի ժամը 15.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ

88, RUE D'AUBAGNE

Հանդէսը կը վարէ Միութեանս փոխ նախագահ Պ. ՅՈՎ. ՀԱՑԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կը բանախօսէ՝ Պ. Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ

Ներկայացուցիչներ.— Ազգ. Կեդր. վարչութիւն, Կրօնական Ցարանու մեր... թեանց, Բարեգործական եւ Հայրենակցական Միութեանց ներկայացուցիչներ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին։ Ղեկավարութեամբ Տիկին Ս. ՇԱՄԻՐԵԱՆԻ։ Կը ներկայացուի՝ ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

ԱՆՈՒՇ

Օփերայէն զանազան պատկերներ, ինչպէս նաեւ ԵՐԿՈՒ ՀՆԱԿԱՐԿԱՏՆԵՐ, խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ։

Պարեր ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր, SERGE GARO նուագախումբով

Պիւֆէ մատչելի գիներով։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

CLUB, 51, Rue Grignan, Marseille

Շաբաթ, Մայիս 21, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

ORCHESTRE EDDY TOURNEL ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԿԱԶՄՈՎ

Հայկական նուագ եւ պար, ծանօթ արուեստագէտներու կողմէ

Կ'երգեն՝ ՕՐ. Ժ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Պ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Կը նուագեն Պ. Պ. ՀԱՄՕ եւ ՊԱՐՈՅՐ Մենապար՝ Պ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Մուտք՝ 5 Ն. Ֆ.

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ, ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան

Տեղի պիտի ունենայ 29 Մայիս, Կիրակի օր, տեղւոյն Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ։

Այս առթիւ Ուրբաթ երեկոյ 27 Մայիս, Եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, պիտի կատարուի հանդիսաւոր արարողութիւն, եւ զենումը մատաղցու ոչխարներու, որ Կիրակի օր Ս. պատարագէն յետոյ, իբրեւ աւանդական հաւենաշ, պիտի բաշխուի, հաւատացեալ ժողովուրդին։

Հոգաբարձութիւնը որոշած է, նոյն արարողութիւնը ամէն տարի կրկնել մայրերու տօնին առթիւ։

Մատաղի ծախքերուն մասնակցելու համար դիմել հոգաբարձութեան։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախմբ. Միութեան տարեկան մեծ դաշտապարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին, Կիրակի Զօխուրեանի ագարակին մէջ, Սէն Լու, Կրան Փէն։ Ծանօթ.— Թրագօշը իր խումբով կը մասնակցի։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԱՒԵՏԱՐԱՆՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Տեղի պիտի ունենան 15 – 22 Մայիս իրիկունները ժամը 8.30ին, Լիոնի Հայ Աւետ. Եկեղեցւոյն մէջ, 21 Պուլվ. Եօժէ Տէրիւէյ։ Պիտի խօսի Վեր. Ս. ՊԱԳԳԱԼԵԱՆ, (յայտնի բանաստեղծ եւ աւետարանիչ)։ Կարեւոր նիւթերու շուրջ։

Մուտքը ազատ է։

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téleph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր. վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 20 ՄԱՅԻՍ — VENDREDI 20 MAI 1960

ԺԼԷ ՏԱՐԻ — Թիւ 8804 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4605

Օրուան Խօսքը

Ո՞Ր Կ'ՈՒԶԷ ՀԱՍՆԻԼ

Խաղաղասէր մարդկութիւնը ամիսներէ ի վեր ակնդէտ կը սպասէր «Մայիս 16»ի պատմական թուականին, որ դարձակէտ մը պիտի կազմէր ժամանակակից պատմութեան մէջ:

Կրեմլինի վարիչները Սթօքհոլմի համագումարէն ի վեր չէին դադրած իրենց սիրթական քարոզութեանց կարգախօսը դարձնելէ «խաղաղութիւն»ը, որուն «կողմնակիցները» ցարդ ամէն առիթ կ'օգտագործեն՝ այն տպաւորութիւնը տալու համար, որ մինչ արեւմտեան ճամբար պատերազմի կը պատրաստուի, Խորհրդային Միութիւնը «խաղաղ համակեցութեան» ճամբան բռնած է:

Բոլոր այն բարեմիտներն ու լաւատեսները, որոնք միամտօրէն հաւատացած էին բոլշեւիկեան ճամարտակութեանց, յուսախաբ հիասթափուեցան:

Անոնք կը սպասէին, որ Նիկիտա Խրուշչեւ խաղաղութեան տաճարէն — Էլիզէի պալատէն — ներս պիտի մտնէր հանդարտ քայլերով, ձեռքը բռնած ձիթենիի ոստ մը, աջ ուսին վրայ ունենալով Փիքասոյի հաշտութեան սպիտակ աղաւնին: Մինչ անիկա փոթորկայոյզ արշաւով մը թատերաբեմ եկաւ՝ նստած Արէսի մարտակառքին վրայ:

Յաժանելի տպաւորութիւն ձգեց այս առաջին «պատկերը» կամ «տեսիլք»ը՝ թատերական լեզուով:

Բան չարարբը չսկսած՝ վախճանեցաւ վարագոյրը «մեծնարար»ին համար, որ, ի վիճակի երբ պիտի վերջանայ:

Խորհրդային բարքերուն ծանօթ սաստիկ իրագեկ մարդիկ միայն չզարմացան կատարուածին համար:

Կրեմլինի մենատէրը իր խորամանկ դիւանագիտութեամբ անգամ մը եւս ցոյց տուաւ թէ ո՛չ մէկ կերպով ետ կը մնայ իր վրացի նախորդէն:

«Վերին Ժողով»ին գլխաւոր ջատագովը ինքն էր: Արեւմտեան դաշնակիցները կուզէին հաւատալ իր անկեղծութեան: Այս պատճառով ալ ընդ առաջ գացին իր փափաքին, երկուստեք համաձայնութեամբ ճշդելով նաեւ օրակարգի հարցերը:

Երեքի դէմ մէկ ձայն ունէր ինք: Պերլինի եւ Գերմանիոյ հարցերուն, սպառազինութեանց կրճատումին եւ հակակշիռին, նոյնպէս համակեցութեան պայմաններուն մասին երկու ճակատները հակառակ տեսակէտներու վրայ կանգնած էին եւ կը կանգնին ցարդ:

Ինչպէս հաւասարակշռել ուժերը: Ինչպէս դուրս գալ ստորակայութեան դիրքէն: կամ աւելին. ինչպէս պարտադրել իր տեսակէտը:

Այս նպատակներուն կը ձգտէին իր անակնկալ նոյթները:

Յիշեցէք ապրիլ 25ին Պաքուի մէջ խօսած ճառը, որով Խրուշչեւ բացէ ի բաց կը հաստատէր թէ «ո՛չ մէկ զիջում պիտի ընէ Պերլինի եւ Գերմանիոյ հարցերուն մէջ», կը հարցնէինք. «Ինչո՞ւ կը գումարուի ուրեմն Վերին Ժողովը»: (Յառաջ, 11 Մայիս)՝:

Դէպքերը ցոյց տուին, որ իրաւունք ունէինք սկեպտիկ ըլլալու:

Ամերիկեան օդանաւը բառին իսկական առումով շիրկինքէն ինկած բախտ մը եղաւ: Խրուշչեւ լիուլի օգտագործեց այս բացառիկ պատեհութիւնը, իբրեւ դատափոխ ներկայանալու համար Միացեալ Նահանգներու նախագահին առջեւ, անտեսելով դասական դիւանագիտութեան բոլոր պատշաճութիւնները:

Ժողովի նախօրեակին նոր եւ հսկայ արբանեակի մը դէպի անջրպետ արձակումը կը ձգտէր ազդելու դաշնակիցներուն վրայ:

Գիտական այս կարեւոր նուաճումին նպատակն էր աշխարհին ցոյց տալ Խ. Միութեան ռազմական ուժը՝ զիջումներ կորզելու համար ժողովի ընթացքին:

Պատերազմական նախարար Մալինովսքիի ներկայութիւնը իր կողքին՝ յատկանշական երեւոյթ մըն էր նոյնպէս:

Ամէն պարագայի մէջ Խրուշչեւ շատ լաւ կատարեց իր դերը:

Այզընհաուըր եւ դաշնակիցներն ալ մնացին իրենց բարձրութեան վրայ եւ տեղի չտուին սպառնալիքներու առջեւ:

«Վերին Ժողով»ը իր սաղմին մէջ խեղդելով, ո՞ւր կ'ուզէ հասնիլ Խրուշչեւ:

Աշխարհ ակնդէտ կը սպասէ իր առնելիք յաջորդ քայլերուն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

''ԱՒԱ՜Ղ ՈՐ ՌՈՒԶՎԵԼԹ ՄԵՌԱԾ Է'' Կ'ԸՍԷ ԽՐՈՒՇՉԵՒ

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

ԲՈԼՈՐԸ ՄԵԿՆԵՑԱՆ

Անորոշութիւնները եւ անակնկալները վերջ գտան: Վեհաժողովը որուն աշխարհ անձկութեամբ եւ յոյսերով կը սպասէր, վերջ գտաւ, առանց իսկ սկըսած ըլլալու:

Չորեքշաբթի, Խրուշչեւ Շայոյի մեծ սրահին մէջ երկուքուկէս ժամ տեւող մամուլի ասուլիսով փորձեց արդարացնել Խորհրդ. Միութեան դիրքը եւ Վերին Ժողովի ձախողութեան պատասխանատուութիւնը Մ. Նահանգներու նախագահին վրայ նետեց:

Ժամը 14.35ին, Խորհրդային վարչապետը, շրջապատուած արտաքին նախարար՝ Կրոմիքոյի, պաշտպանութեան նախարար՝ մառաջալ Մալինովսքիի եւ խորհրդային դեսպան՝ Վինոկրատովի կողմէ հասաւ Փալէ տը Շայօ:

Առաւօտուն սակայն երբ Էլիզէ կ'երթար հրաժեշտ առնելու տը Կոլէն, Խրուշչեւ արժանացած էր թշնամական ցոյցերու: «Անկցի Խրուշչեւ», «Փեչտաս» կը պոռային պալատին առջեւ հաւաքուած ցուցարարներ:

Երկու հազար լրագրողներ, խորհրդային եւ արեւմտեան երկիրներէ տեղ գրաւած էին, լսելու համար Խրուշչեւը:

Ժամը 15ին Խրուշչեւ իր ճառը կը սկըսի: Հագուած վայելուչ մոխրագոյն զգեստ մը, երկուքուկէս ժամ պիտի խօսի, մերթ ուժգին մերթ մեղմ եւ շատ անգամ ալ ամբարտաւան ոճով մը:

Նախ կը շեշտէ թէ Վերին Ժողովի ձախողութեան պատասխանատուն ինք չէ այլ Ամերիկայի նախագահը որ մերժեց ընդունիլ իր պայմանները: Այս առթիւ ազդարարութիւն մը կ'ուղղէ Մ. Նահանգներուն եւ դաշնակիցներուն ըսելով. — «Եթէ Ամերիկայի օդանաւերը կ'ուզեն թռիչք կատարել մեր սահմաններուն վրայ, պատրաստ պիտի ըլլանք դիմաւորելու ինչպէս որ հարկ է, ու պիտի քանդենք, ոչնչացնենք այն կայանները ուր հաստատուած են»:

Անդրադառնալով Այզընհաուըրի վերջին յայտարարութեան, Խրուշչեւ կը յայտարարէ թէ Այզընհաուըր փորձեց պատասխանատուութենէ խուսափիլ: «Իր յայտարարութիւնը թէ այսուհետեւ ամերիկեան օդանաւեր թռիչք պիտի չկատարեն Խորհրդային սահմաններէն ներս ոչ խոստովանութիւն է ոչ ալ կէս-խոստովանութիւն: Պետական գործերու մէջ մինչեւ ծայրը երթալու է»:

Ցաւոք, Խրուշչեւի համար ի մօտոյ պաշտօնանկ ըլլալիք մէկուն խոստումը արժէք չունի: Արդարեւ Այզընհաուըր ինք կը խոստանայ բայց իր յաջորդը պիտի տէ՞ր կենայ այդ խոստումին:

Իր խօսքի շարունակութեան մէջ այն միտքը կը յայտնէ թէ «Թերեւս վեց կամ ութ ամիսէն կարելի ըլլայ վերստին հանդիպում մը ունենալ»: Այդ հնարաւոր պիտի ըլլայ, Խրուշչեւի ըսելով, եթէ Արեւմուտքը ստեղծէ հարկ եղած պայմանները:

Ճառին վերջաւորութեան, Խրուշչեւ իր երախտագիտութիւնը կը յայտնէ՝ Ֆրանսայի նախագահին որ Վերին Ժողովի գումարումին նախաձեռնութիւնը ստանձնեց: Երախտագիտութիւն կը յայտնէ նաեւ Անգլիոյ վարչապետին, Մաքմիլըն:

Խրուշչեւ մասնաւոր երախտագիտութեամբ յիշեց Ռուզվելթը՝ աւա՜ղ որ մեռած է, շեշտեց: Ան կրնար լուծել մեր խնդիրները: Մե՛ղք որ մեռաւ եւ իր քաղաքականութիւնն ալ հետը:

Ճառէն ետք, լրագրողներ զանազան հարցումներ կ'ուղղեն:

Հարցում. — Խ. Միութիւնը պիտի շարունակէ՞ զինաթափութեան շուրջ բանակցիլ:

Պատասխան. — Պիտի շարունակենք Ժընեւի մէջ բանակցիլ: Համոզուած ենք որ Արեւմուտք կ'աշխատի ձգձգել այս խնդրին կարգադրութիւնը որովհետեւ ապազինում չեն փափաքիր:

Հ. — Ինչո՞ւ կ'ուզէք վեց կամ ութ ամիսով յետաձգել Վերին Ժողովը:

Պ. — Այո, կ'ուզենք որ Վերին Ժողով մը գումարուի, ատոր համար է որ Փարիզ եկանք: Սակայն որպէսզի Վեհաժողով մը տեղի ունենայ անհրաժեշտ է որ Մ. Նահանգները ընդունին որ յարձակողական նպատակներ ունէին, կը զղջան եւ այսուհետեւ պիտի չկրկնեն: Մ. Նահանգները կը մերժեն այդ ընել: Ի՞նչպէս կ'ուզէք որ Վեհաժողովի մասնակցինք երբ յարձակողը չընդունիր իր յարձակող ըլլալը:

Հ. — Արեւմտեան Պերլինի շուրջ ձեր առաջարկները միշտ ի զօրու՞ են:

Պ. — Միշտ նոյն քաղաքականութեան հետամուտ ենք: Ուրիշ ելք չենք տեսներ, կ'առաջարկենք որ Արեւմտեան Պերլինը ազատ քաղաքի վերածուի որպէսզի արեւմտեան Պերլինցիները կարենան ընտրել իրենց նախասիրած կարգ ու սարքը:

Հ. — Առանձին դաշնագիր մը պիտի ստորագրէ՞ք Արեւելեան Գերմանիոյ հետ:

Պ. — Նպատակ ունինք հաշտութեան դաշնագիր մը ստորագրել Արեւելեան Գերմանիոյ հետ: Այս ձեւով Արեւմուտք իր իրաւունքներէն զրկուած պիտի ըլլայ: Ինչ կը վերաբերի թէ ե՞րբ պիտի ստորագրենք, այդ մեր գիտնալիք բանն է:

Ճառին եւ հարց ու պատասխաններու ընթացքին բացականչութիւններ, ակնարկներ եւ սուլոցներ լսուած են սրահին մէջ նաեւ ծափահարութիւններ:

Անդրադառնալով անոնց որոնք իր խօսքերը կ'ընդմիջէին, Խորհրդային վարչապետը ըսած է, զայրոյթով: «Կ'ուզեմ խօսիլ այն խմբակին որ աղմուկ կը հանէ: Իմացայ թէ Ատենաուըր յատկապէս խմբակ մը ղրկած է որ խանգարէն, այնպէս ինչպէս անցեալին Սթալինկրատ ղրկուած էին աղմուկ հանելու համար: Քաջ գիտեմ թէ կարգ մը հիթլերականներ են որոնք ազատած են իրենց արժանի պատիժէն: Պէտք է գիտնաք թէ գործ ունիք Խ. Միութեան հետ, որ ուժեղ երկիր մըն է, երկիր մը որ ընկերվարութիւնը հիմնած է:

Վերստին բացականչութիւններ եւ սուլոցներ:

Խրուշչեւ ջղագրգիռ, պատշաճութեան սահմանները անցնելով կը յայտարարէ. — «Ձեր ծածկեր հաճոյքս որ կը պայքարիմ աշխատաւոր դասակարգի թշնամիներուն դէմ: Հաճոյք կը զգամ դիտելով անոնց կատաղութիւնը: Որովհետեւ Խ. Միութիւնը հսկայ մըն է որ ոչ մէկ բանէ կը վախնայ»:

Խորհրդային վարչապետը երբ կը պատրաստուէր ամբիոնէն վար իջնել Հունգարացի լրագրող մը աթոռին վրայ բարձրանալով կը պոռայ՝ «Խրուշչեւ մարդասպան»:

Խրուշչեւ անդրադարձաւ նաեւ Միացեալ Նահանգներու առած վերջին քայլին: Արդարեւ Ուաշինկթըն դիմում ըրած է ՄԱԿի որպէսզի ան ստանձնէ միջազգային հսկողութիւնը, օդէն: Այս առթիւ Խրուշչեւ կ'ըսէ. — «ՄԱԿը Ամերիկայի փենթակոնին (պատերազմական նախարարութիւն) ծառան չէ որ անոր հաշւոյն լրտեսութիւն ընէ»:

Ֆրանսական կարգ մը շրջանակներ վրդովուած են Խրուշչեւի ելոյթներէն: Պիտօ, սակայն զարմացած չէ եւ բնական հետեւանքը կը նկատէ տը Կոլի քաղաքականութեան. — «Արժանի էինք այս դասին, ամէն ինչ եղաւ այնպէս ինչպէս նախատեսած էի: Գինովցանք Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա կատարուած ճամբորդութիւններով, եւ այսօր դէմ դիմաց կը գտնուինք մարդու մը որ տկարացած է իր երկրին մէջ բայց ալ աւելի խիստ է մեզի հանդէպ»:

✕ Տեղի չունեցած ժողովը 600 միլիոն թեթեւ ֆրանք արժած է պետական գանձին:

✕ Հինգշաբթի առտու Այզընհաուըր Լիզպոնա մեկնեցաւ: Օռլիի մէջ, ժամադէմ յայտարարեց թէ Խրուշչեւի դիրքը պատճառ դարձաւ որ արեւմտեան երեք մեծերը աւելի միանան եւ մէկ ճակատ կազմեն, ամուր եւ միակամ:

ՄԻԿՈՅԵԱՆ ՇՆՈՐՀԱԶՐԿՈՒԱ՞Մ

Խ. Միութեան ներքին հարցերու մասնագէտներուն կարծիքով խորհրդային փոխ վարչապետ եւ Կրեմլինի Թիւ 2 անձնաւորութիւնը Անաստաս Միկոյեանը շնորհազրկուած է, թէեւ միշտ կը պահէ իր աթոռը:

Ա. — Մինչ, առաջ բոլոր հանդիսաւոր պահերուն Խրուշչեւի կողքին կը գտնուէր, այժմ իր տեղը ուրիշներ կ'երեւան: Ապրիլ 25ին Պաքու չէր երբ Խրուշչեւ իր հանդիսաւոր ճառը խօսեցաւ: Մայիս 9ին, յաղթանակի տարեդարձի հանդիսութեան ընթացքին իր բացակայութիւնը աչքի զարկած է: Մայիս 14ին օդակայան չէ գացած Խրուշչեւին բարի մեկնում մաղթելու: Բ. — Վերջին Գերագոյն Խորհուրդին խօսք չէ առած: Գ. — Ատրպէյճանի խորհրդայնացման 40րդ տարեդարձին առիթով, Պաքուի համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի քարտուղարը՝ Թ. Ալլահվերտիեւ, կուսակցութեան պաշտօնաթերթին՝ «Կուսակցութեան կեանք»ին մէջ յօդուած մը գրած է ուր «մոռցած» է յիշել Միկոյեանի անունը եւ իր կատարած դերը Ատրպէյճանի խորհրդայնացումին մէջ: Արդ, այս «մոռացութիւնը» աւելի յատկանշական կը դառնայ երբ մտաբերենք թէ Խորհրդային Մեծ Համայնագիտարանի վերջին հրատարակութեան մէջ Միկոյեանի կը վերագրուի կարեւոր եւ պատասխանատու դեր մը, Ատրպէյճանի խորհրդայնացման պատմութեան մէջ: Արդարեւ՝ Խորհրդային Մեծ Համայնագիտարանը կը գրէ. — «Միկոյեան Ատրպէյճանի պատմութեան մէջ ամէնէն յայտնի դէմքերէն էր»:

Խորհրդային Միութեան հարցերու մասնագէտ Անգլիացիներու կարծիքով՝ Միկոյեան «Խ. Միութեան ամէնէն յայտնի գործի մարդը» որ համայնավարու—

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

"ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿ"

Երկար խորհեր եմ այն խորշանքին մասին, զոր ցոյց կուտան շատեր, մեր մէջ, հանդէպ որբութեան ,— նոյն խոր — շանքը գոյութիւն չունի՞ արդեօք այլ ժո — ղովուրդներու մօտ , չեմ գիտեր :

Շատ դժուար է այդ բարդ զգացումին վերլուծումը: Կը խորշին որբերէն ,— որ — բը լման անհատ մը չէ մերոնց համար , կ'ըսեն:Ինչպէսգոյութիւն ունին ֆիզիքա — կան թերութիւններ, որոնք բան մը կը պակսեցնեն անհատին լիութենէն, որբը եւս կը կրէ դասակարգային թերութիւն մը, որ բան մը կը պակսեցնէ բարոյական ամբողջութենէն: Իսկ եթէ ոմանց մէջ, ըստ պարագային, կը ծաղկի որբասիրու — թիւն մը, դժուար չէ հաստատել թէ «որ — բը սիրելու» այդ փութկոտութեան մէջ ենթական պատրուակ մըն է որ կը ստեղ — ծէ, աքանչացումի առարկայ դարձնելու համար ոչ թէ վարդը, այլ վարդին թա — ղարը:

Այսպէս վարդամշակութիւնը մեր մէջ ... թաղար ցուցադրել է միայն: Եւ ի՛նչ թաղար,— փայտէ ամաններ, հողէ ա — մաններ, կաւէ ամաններ:

Այս կաւէ ամանները արհամարհանքով նայեցան եւ խորշանքով մօտեցան .. որ — բերուն: Իրենց գթասրտութիւնը չուկայ հանելու պատրուակով միայն :

Եւ յանկարծ օրին մէկը որբերը դար — ձան արժէք, պարծանք, հպարտութիւն : Վարդը բացուեցաւ, անուշահոտութիւնը տարածուեցաւ, կաւէ ամաններուն վրայ նայող ո՞վ:

Ինծի ծանօթ են գաղութներ, ուր դա — սակարգ մը Հայեր երկար ժամանակ խը — րամատով մը բաժնուած մնացին որբերու ապրած թաղերէն, կամուրջ անգամ չու — զեցին ստեղծել իրենց գրօսավայրերէն մինչեւ որբերու հանդիսարահները :

— Ի՞նչ կ'ուզեն, իրենց տուէք քանի մը ֆրանք , թող հանգիստ ձգեն մեզ, ըսին :

Բայց այն օրը՝ երբ բացուեցան վարդե — րը, հիացում պատճառելով նոյնիսկ օ — տարներուն, գրօսավայրերու բազմութի — նը սկսաւ հետաքրքրուիլ: — Մեր տղա՜ — քը, այո՛, մեր տղաքն են...

Այո՛, երէկուան որբերն էին, որ դար — ձեր էին առաջնակարգ բժիշկներ, գրա — գէտներ, ճարտարապետներ, քիմիկոս — ներ: Օտարներուն բերանն էին անոնց ա — նունները: Ի՞նչ ընէին հիմա մերոնք որ որբ մեծարէին, անոնց լոյսով լուսաւոր — ուէին նաեւ իրենք :

Արդարեւ, միայն ազատ ասպարէզնե — րու մէջ չէր որ փայլեցան որբերը : Ֆը — րանսայի մէջ երկրագործական նահան — գային հանդիսութիւններ կ'ըլլային պար — բերաբար, ու նաեւ մրցումներ: Հայ որ — բերը առաջնութիւն կը շահէին :

Ոմանք քառորդ ժամուան մէջ իրենց կթած կաթին քանակութեան առաւելու — թեամբ : Ոմանք արտ հերկելու իրենց ճարտարութեամբ՝ քանի մը արտավար երկար ակօսներ բանալով մեքենաչարժ արօրով, կարծես գծուած ըլլային քա — նոնով: Այսպէս մասնագէտներ հասան պտղաբերութեան մէջ, ունեցանք նոյն — իսկ օդանաւորդներ, փայլուն առեւտրա — կաններ, տունի տէր, պարտէզներու տէր, զաւակներու հայր:

Սերունդ մը հասաւ, դարձաւ «չափա — հաս» , պարծա՜նք: Ո՞վ հետաքրքրուե — ցաւ այս սերունդին պատմութեամբ :

Ահա այս սերունդն է, որ աչք չունի եկեղեցիին վրայ, բանկային վրայ, աչք չունի թաղականութեան , աչք չունի հոգաբարձութեան, աչք չունի աթոռնե — րու, թիկնաթոռներու, օրրաթոռներու : Այս սերունդը ուզեց տէր դառնալ ազգա — յին հանդիսութեան մը: Ուզեց վառ պա — հել զգացումի մը բոցը, իրենց ծնողքնե — րուն նահատակութեան յիշատակը :

Ապրիլեան եղեռնդութեան մէջ ծնան , կ'ուզեն յաւերժութեան մէջ գրել այդ թուականը: Ազդակել պատմութեան մէջ իրենց ցաւը, իրենց ընդվզումը, ի — րենց մրժմը :

Ապրիլ Տասնըմէկի երեկոյթ կ'ուզեն կազմակերպել :

Ո՞վ դէմ է այս յուղիչ ցանկութեան : Երէկուան որբերն են, որ կ'ուզեն յիշել ու յիշեցնել թէ արեւմուտքը ամչցնող , քաղաքակրթութիւնը ամօթահարող ոճի — րի մը զոհերն են իրենք եւ իրենց հետ՝ հայ ժողովուրդը :

Դեռ մինչեւ երէկ, նոյն այս որբերը հանդէս կը կազմակերպէին՝ նախագա — հութեան հրաւիրելով հին փառքեր, հը — մայք ունեցող անուններ :

Այս տարի, առաջին անգամն ըլլալով , նախագահ եւ բանախօս ընտրեցին իրենց մէջէն, իրենց սերունդէն :

Նախագահ՝ Արշաւիր Խանէտանեան , բեկոր մը Պոնտոսեան շրջանի Հայութե — նէն , — իր կամքին ուժով, սեփական միջոցներով՝ ստացած ե՛ւ միջնակարգ կրթութիւն ե՛ւ համալսարանական ու — սում: Շրջանաւարտ Ժընեւի համալսա — րանէն, գրագէտ եւ մտաւորականի ա — սան ի ձեռին :

Բանախօս՝ Արամայիս Սրապեան , բե — կոր մը Բիւթանիոյ շրջանի Հայութենէն , — իր կամքին ուժով, սեփական միջոց — ներով՝ ստացած ե՛ւ միջնակարգ կրթու — թիւն ե՛ւ համալսարանական ուսում: Շր — ջանաւարտ իտալական բժշկական համա — լսարանէն, բանաստեղծ եւ Հիպոկրատի ասան ի ձեռին :

Համրաւները պակսեցան, ահա նոր համբաւներ կը ստեղծուին: Ջահն է որ կը փոխանցուի ձեռքէ ձեռք, սերունդէ սերունդ:

Այս ամէնէն ետքը՝ եզրակացութիւն , որ ընդհուպ :

ԱՐԱՁ

(3)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՁԼՈՅՍ ԵՐԵՍԱՑ ՔՈՅ

Հայոց պատմութիւնը, երբեք, պիտի չգրէ Հայ Օգնութեան Միութեան համար թէ մեր ժողովուրդին մեծահարուստ եւ շողշողուն կազմակերպութիւններէն մէկն էր, որ իր յորդառատ տոլարներուն շը — նորհիւ էր որ կրցաւ իր հովանիին տակ ամփոփել ազգին նուաղ բախտաւոր զա — ւակները :

Բայց, Հայոց Պատմութիւնը պիտի գրէ — անպատճառ պիտի գրէ — որ Հայ Օգ — նութեան Միութիւնը Կազմակերպութի — նըն էր ազգին խոնարհ մայրերուն եւ քոյրերուն — եւ անոնց եղբայրներուն — որ ունեցաւ ե՛ւ հոգի, ե՛ւ սիրտ, ե՛ւ ջիղ:

Ու անոնց զուղընթաց՝ նուիրումի եւ զոհաբերութեան անմրցելի առաքինու — թիւն մը, որ — ըսենք, առանց վարանու — մի— կը բաժնէ զինքը՝ ուրիշ Կանացի Միութիւններէ :

Ամէն հանրային կազմակերպութիւն կը չափուի, կը գնահատուի նուիրումի այն ոգիով, որ ի յայտ կը բերէ իր գործու — նէութեամբ :

Այս անձման կազմակերպութեան ա — ռաջեալները կրնան հպարտօրէն եւ ար — դարօրէն յոխորտալ թէ իրենք ունեցան այդ ոգին:

Ցիսուն տարիներու ազգանուէր տքնու — թեան մը բեռը ծանրացած է այս կազմա — կերպութեան ուսերուն վրայ :

Մեր ողբացեալ Ակնունին էր որ 1910 — ին, կը հարթէր ճանապարհը այս հաս — տատութեան , այս երկրին մէջ (*):

Այդ շրջանին ալ ունէինք բազմութիւն մը գժբախտներու: Ու կազմուեցաւ Կար — միր Խաչը, որ տարիներ ետք պիտի մկր — տուէր տարբեր անունով մը:

Շատ համեստ պայմաններու մէջ ծնունդ առաւ Կարմիր Խաչը: Բայց, տասնամ — եակներու թաւալումին հետ, հետզհետէ, վերածուեցաւ ծաւալուն կազմակերպու — թեան մը :

Այսօր, ունի բազմաթիւ մասնաճիւղեր այս կիսագունդին վրայ, ինչպէս նաեւ Քոյր Մարմիններ Ֆրանսայէն մինչեւ Մի — ջին Արեւելք: Իր անդամներուն հաւաքա — կան համրանքը տասը հազարէն աւելի :

Արծաթ մազերով մայրիկներ եւ անոնց հրաշուի աղջիկներն ու հարսներն են որ իրենց հոգիով , իրենց սրտով փարած են կազմակերպութեան նպատակներուն .

Ի՞նչ կուտայ այս սքանչելի կազմակեր — պութիւնը՝ մեր ժողովուրդին՝ մեր ժո — ղովուրդէն առնելով :

Ոչ միայն պուտ մը կաթ ու փշուր մը հաց կամ կաթիլ մը դեղ, այլեւ Լոյս :

Արդարեւ, Հայ Օգնութեան Միութեան հասոյթներուն մէկ կարեւոր մասը կը յատկացուի կրթական նպատակներու :

Ցիսնամեայ վաստակի մը փառքն է որ կը տօնենք, ցնծութեամբ: Ու կը ծափենք մեր անզուգական մայրերն ու քոյրերը :

Ու այս բարեբաստիկ առթիւ կը հա — ւատենք իրենց .

Հ. Օ. Մ.Ի ԿԵԱՆՔԻՆ ՀԵՏ ԿԱՊՈՒԱԾ ԿԱՐԵՒՈՐ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

ԽՄԲ.— Ստորեւ կուտանք, ժամ... կագրական կարգով, այն գլխաւ... ւականները՝ որոնք Հայ Օգնութեան ... ութեան յիսնամեայ փառաւոր գործ... նէութիւնը կ'ընդգրկեն .

1910ին կը հիմնուի՝ իբրեւ Հ. Յ. Դ... «Հայ Կարմիր Խաչ» ;

1915 – 19ին պատերազմ.— Վիրա... ներու խնամք, որբերու օգնութիւն, ... խատանոցներու հիմնադրութիւն՝ Պ... եւ Ցուպաստան, ուր կը տեղաւորուին ... բեր :

1920 – 21 Ազատութեան շրջան — Ո... բերու ազատագրութիւն, հաղուստ... դեղօրայք կը ղրկուին Սուրիա, Ցուպ... տան, Պոլիս, Պուլկարիա, Իրան

1927 Շիրակի երկրաշարժ.— Հայ Կա... միր Խաչը կը փութայ աղէտեալներ... ժանդակութեան՝ խորհրդային կարգ... տակ ապրող Հայաստանի ժողովուրդը... թէեւ անորոշ է, թէ ինչ չափով այ... նութիւնը իր տեղը հասած է :

1930 – 46 Աշխատանք՝ Ամերիկայի մ... — Հայ լեզուի դասընթացքներու գոր... ցում :

Սանճագի տեղահանութիւն. — Աղէ... եալներու օգնութիւն: Դրամ, հագուստ... դեղ :

Դպրոցներու հաստատում եւ նո... տատուած վարժարաններու օգնութիւն

— Ջաւարեան վարժարան (Ցուպաստան...

Համազգային Ճեմարան (Պէյրութ...

Քարէն Եփփէ Ճեմարան (Հալէպ...

Այս վարժարաններուն կը ղրկուէր ... րեկան 2 – 5000 տոլար :

Օգնութիւն ուսանողներու՝ անհատ... պէս. — Փարիզ, Վենետիկ, Գերմանիա... եւայլն:

Պնակ մը կերակուր.— Բոլոր գաղթ... րուն մէջցաւ, անխտիր, պնակ մը ... կերակուր՝ չքաւոր աշակերտներու ... կարօտեալ ծերերու :

1947 Անչա.— Գերմանիայէն ազատ... գրուած հարիւրաւոր ընտանիքներու ... զաւորում, նախ՝ ընկերուհիներու տո... ներուն մէջ, յետոյ՝ հայթայթում գործ... բնակարանի եւ կահաւորումի :

1950 – 59 Ամերիկա.— Կրթաթոշ... ամերիկահայ ուսանողին :

Օգափոխութեան կայաններու ... տում՝ Ցուպաստան եւ Ֆրանսա ...

Մայրեր եւ քոյրեր, մեր ժողով... գին նուաղ բախտաւոր զաւակներ... վրայ իջաւ հովանին ձեր մայրական քրիստոնեական սիրոյն, երախտապարտ ձեզի, եւ միաբերան կ'օրհնեն ձեզ եւ ... սէն.

— Ձլոյս երեսաց քոյ տեսանեմք Տ...

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

(*) Ամերիկա :

ԱՆՏՈՆ ԳՈՃ

Տարաշխարհիկ հայ վանքի մը նուիրա — կան հրապոյրն ունէր, Ժընեւի մէջ, « Դրօշակ»ի խմբագրատունը զոր մենք , յաճախ, աւելի արժանավայել վերացու — մով մը, «Դաշնակցութեան Տունը » կը կոչէինք : Իսկ հայ անցորդը, ինչ ալ ըլ — լար իր գաղափարական դաւանութիւնը , երբ այս շէնքի սեմին վրայ ոտք կը դը — նէր, հարազատի մը վերհանդիպողի սար — սուռով՝ պահիկ մը մեր խօսակցութեանց կ'ունկնդրէր, այնքան զգոյշ եւ խանդա — ղատած երեւոյթով մը որ կարծես թէ «Խորհուրդ խորին»ը երգելու վրայ ըլլա — յինք. յետոյ երկիւղած քայլերով դէպի ընթերցասրահին մուտքը յառաջանալով , յուզումէն տկարացած ձայնով մը մեզի կը դիմէր .

— Ներեցէք տղաք, որ ձեզ կը խանգա — րեմ, բայց ես հեռուէն կուգամ, ո՞ւր է Քրիստափորի սենեակը, Զաւարեանի գը — րիչը, Անդրանիկի դաշոյնը, «Դրօշակ»ի առաջին թիւը ... ;

Կարօտի մորմոքը խեղդն մեզի կը փո — խանցուէր, եւ գրեթէ միահամուռ պատ — րաստակամութեամբ մըն էր որ ընդառաջ կ'ելլէինք այցելուին որուն մէջ կը փոր — ձուէինք երկրէն եկած սուրհանդակ մը տեսնել , ապա մեր յանձնարարական նայուածքները կ'ուղղուէին դուռին մօտ տեղ գրաւող ընկերոջ :

— Տղայ, լուր տուր Տիար Անտոնին որ դայ հարկ եղած տեղեկութիւնները տայ հայրենակցին :

Այս վաղնջական անունին արտասանու — թիւնը գգալիօրէն կը խորացնէր այցելու — ին չփոթութեան սահմանը եւ դայն կը տրամադրէր ընդունելու անձնաւորու — թիւն մը՝ դասական արտաքինով ու հան — դիսաւոր կերպարանքով, եւ ահա ան ինքզինք կը գտնէր դէմ առ դէմ անսովոր արարածի մը, որուն մարդկային ծագու — մը ճիշդ է որ կասկած չէր վերցներ , բայց որուն սեռը ստուգելու համար ան — դամագիտական քննութիւն մը անհրա — ժեշտ կ'երեւէր :

Մութ – կապոյտ կիսամաշ լաթերու մարդակերպ կապոց մը, որ աւելի կը ծառայէր իր խարխլած մարմինին խո — ռոչները խծկելու քան թէ զանի հագուե — ցնելու: Այս ապաւորութիւնը եղերական — օրէն կը զօրանար իր լօղիկին թեզանիք — ներով, որոնք հորիզոնաբար կը տարած — ուէին հնեւորական պահանջի մը համար: Իսկ տարատին խողովակաձեւ մասերը կրնային երկրորդ փաթոյթ մըն ալ ընել իր եզգանման սրունքներուն շուրջ, ա — ռանց զանոնք շատ սեղմելու :

Նոյնը կարելի էր ըսել նաեւ իր երեսի մորթին համար: Արդարեւ այտերուն վայրընկէց ծալքերովը՝ խնայաւէր վի — րաբոյժ մը կրնար երկրորդ դէմք մըն ալ զգեստաւորել, եթէ կտորը քիչ մը քիչ մաշած ըլլար: Դէմք մը՝ որ աւելի պիտի յարմարէր՝ աղօթքով, ծոմապահու — թեամբ եւ բազում այլ զրկանքներով կեանք անցընող ճգնաւորի մը, դուք ը — սէք ճգնաւորուհիի մը, քանի որ հակի — թի կճեպին պէս միշտ լերկ ու մերկ մնա — ցած էր այդ դէմքը: Բան մը, որ կը հա — մարուի զաղտնի յանցանքի մը յայտնի վկայագիրը, բնութեան քմայքով պատ — րաստուած եւ Աստուծոյ կնիքով վաւե — րացուած :

Ինչ որ սակայն, Անտոն Գոչի մօտ կա — տարեալ ներհակութիւն մը կը կազմէր իր վտիտ ու աղեսաւոր դոյութեան հետ, ատ իր արճիճի գոյն առատ ու երկայն մազերն էին: Որքան յոխորտանքով ա — նոնք կը ծածանէին իրենց եօթանասուն տարիներու բարձունքէն ընդդէմ մեր քը — սան տարեկան գիսակներուն, որոնք ար — դէն կը սկսէին նօսրանալ: Ցուցալով հա — ճոյք պատճառել իրեն, անգամ մը խո — րունկ հառաչանքով մը դիտել տուի :

— Ինչ փառաւոր վարսեր ունիս, Տիար Անտոն :

— Դո՞ւն ալ, ըսաւ, ժուրացիկին ցըն — ցոտիներուն վրայ նոր կարկտա՞ն մը տե — սար: Հապա երեւակայութեամբդ այս անճոռնի դէմքիս վրայ ջայլամի հաւկի — թին պէս ճաղատ գլուխ մը գետեղէ ու քանի մը քայլ հեռուէն դիտէ թէ ինչ ան — հանդուրժելի տեսարան կը առաջ... Մի վրդովիր, հավրում, Աստուած կը... մըն, անուշադրութեամբ, այսպիսի ... մունր բաներ մը կ'ըլլորմի նոյնիսկ ... տոնի պէս ազորմելիներուն :

Գիտնալով հանդերձ որ Տիար ... լայնօրէն կատակ վերցնող էր, մենք ... հանրապէս կը քաշուէինք ակնարկել ... կազմախօսական տկարութեան : Այս ... ինք ըսաւ չէր զգուշանար ատկէ, եւ ... հաղուադէպօրէն կը բերուէր իր կեանք... խօսելու, յատկապէս կ'ընարէր այն... դէպքեր, որոնք կը ծառայէին քողարկ... ծելու այդ դժբախտութիւնը : Այս բո... առաջին ապացոյցը՝ իր ծածկանուն... Գոչ, քանի որ Գոչ բնականէն անհր... ըսել է: Անշուշտ մենք կը գգայինք ... այս անդուր ինքնաքննադատութեան ... կսկծալի տրտունջ մը կար: Երեւի ... վիշտը ամոքելու համար էր որ օր... Միհրդատ ըսաւ .

— Ախ, Տիար Անտոն, դուն ի զուր ... գանգատուիր որ բնութիւնը այդ ... կանիչ կրակը չի վառել քու մէջ .

Դուն չգիտես թէ դրա մոխիրներէ... ինչքան ցաւեր կան.— Հիասթափու... հիւանդութիւն, դաւաճանութիւն եւ ... չեւ անգամ ոճիր: Շնորհակալ եղիր ... կատարելից որ հէնց սկզբից քեզ ազա... պահել էդ բոլորից :

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

(1 Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՂԻՇԷԻ ՄԱՍԻՆ

Հայպետհրատի հրատարակութեամբ լոյս տեսած է Ե. դարու պատմիչներէն՝ Վարդանանց պատերազմին ողեշունչ երգիչ Եղիշէին նուիրուած նոր գրքոյկ մը, որուն հեղինակն է՝ Վ. Նալբանդեան։

Այս գործին մէջ հեղինակը քննութեան կ'առնէ Եղիշէի կեանքին, ապրած ժամանակաշրջանին եւ «Վարդանանց պատերազմի» հետ կապուած հետաքրքրական հարցեր ու կու տայ ընթերցողին համար մատչելի բացատրութիւններ։

Վ. Նալբանդեան ճշգրիտ փաստերով ցոյց կու տայ, թէ պատմագիր Եղիշէն իսկապէս Ե. դարուն ապրած է, ականատես եւ մասնակից եղած է իր պատմած դէպքերուն։

Նշելով ընթեռնելով Եղիշէի գրքին բանաստեղծական կողմին վրայ, նշելով որ ան իր նկարագրած դէպքերուն նկատմամբ «ազգայնական վերաբերմունք» ցոյց տալած է, անցեալին շարք մը բանասէրներ աշխատած են ժխտել իր ժամանակաշրջանը խորապէս պատկերացնող այս մեծ երկին պատմագիտական արժանիքները, կասկածի տակ առած են անոր վաւերականութիւնը։ Բացատրելով Եղիշէի «Վարդանանց պատերազմ»ին՝ ժամանակաշրջանի քերթողական շունչով գրուած ըլլալու հանգամանքը, գնահատելով անոր գեղարուեստական կողմը, Վ. Նալբանդեան միաժամանակ Եղիշէի գիրքէն քաղուած զանազան փաստերու հիման վրայ ցոյց կու տայ գործին պատմագիտական մեծ արժանիքները։

Վ. Նալբանդեանի գրքոյկը արժէքաւոր է նաեւ անով, որ այդտեղ հեղինակը պարզ կերպով ցոյց կու տայ այդ պատերազմին ընկերային, քաղաքական եւ տնտեսական շարժառիթները։

Նշելով, որ «պարսկական արքունիքի վարած զաւթողական, ասիմիլատորական (աւելի հայավարի չէ՞ր ըլլար՝ եթէ գրէր խարտաշիչ եւ ձուլում բառերը) քաղաքականութիւնը եւ ծանր հարկային քաղաքականութիւնը Վարդանանց պատերազմի հիմնական դրդապատճառներն են», Վ. Նալբանդեան իր այդ թեզը կը պաշտպանէ բազմաթիւ համոզիչ փաստերով։

Վկայութեան բերելով պատմագիրը, հեղինակը ցոյց կու տայ, «որ Ե. դարում ծանր էր հայ գիւղացու սոցիալական (ընկերային) վիճակը», որ «հայ նախարարական դասը պարսկական արքունիքի քաղաքականութիւնից դժգոհ մի օպոզիցիա (ընդդիմադիր հոսանք) էր կազմում»։ Եւ «Յազկերտի սահմանած նոր հարկային քաղաքականութիւնը հարուածում էր հայ քրիստոնէական եկեղեցու եւ հոգեւորականութեան շահերին ...»։

Նշելով այս փաստերը, գրքոյկի հեղինակը այն եզրակացութեան կը յանգի, որ թէ հայ նախարարութիւնը եւ թէ հոգեւորական դասը, բացի «համընդհանուր ազգային շահերից», օտար նուաճողներուն դէմ մղուած այդ պատերազմով կը պաշտպանէին իրենց դասակարգային շահերը, որոնք վտանգուած էին Յազկերտի քաղաքականութեան հետեւանքով։

Վ. Նալբանդեան ցոյց կու տայ, որ Վարդանանց պատերազմին ժամանակ քրիստոնէական կրօնքի կրքոտ պաշտպանութիւնը Հայերու կողմէ, պաշտպանութիւնն էր ոչ միայն հայ լեզուին եւ բնեղծուած մշակոյթին, այլեւ յամառ կռիւ մըն էր ընդդէմ պարսկական ձուլողներուն՝ յանուն ազգային անկախութեան եւ ինքնուրոյնութեան։

Վ. Նալբանդեանի «Եղիշէ» գրքոյկը գրուած է պարզ, յստակ լեզուով։ Խմբագրուած է Փրոֆ. Մ. Մկրեանի կողմէ։

Վ. ՅՈՎԱՍԱՓԵԱՆ

հանգներու մէջ կը գործեն ՀՕՄի 84 մասնաճիւղ

ՀՕՄը ունի 12 Շրջանային վարչութիւններ.— Ամման, Եգիպտոս, Երուսաղէմ, Թրակիա – Մակեդոնիա, Իրաք, Իրան, Լիբանան Հայֆա, Հարաւային Ամերիկա, Ցունաստան, Սուրիա, Ֆրանսա Անցեալի մէջ՝ մասնաճիւղեր գոյութիւն ունեցած են նաեւ Պոլիս, Պուլկարիա եւ Ռումանիա։

Ներկայ անդամներու թիւ.— Հիւս. Ամերիկա 2254, Հարաւային Ամերիկա 1870, Սուրիա 2286, Ֆրանսա 1500, Լիբանան 2650, Եգիպտոս 180, Ամման 127, Յունաստան 676։ Ընդհ. գումար 11543։

ԹԻՒԵՐՈՒ ԼԵԶՈՒՆ

(ՀՕՄի մասնաճիւղային պատկերը 1958 – 1959 տարեշրջանին)

Հիւսիսային Ամերիկա 84 մասնաճիւղ, 2254 անդամ, նիւթական գործունէութիւն 71.072 տոլար, Հարաւային Ամերիկա տասը մասնաճիւղ, 1870 անդամ, 45.971 փեսօ, Ֆրանսա քսան մասնաճիւղ, 1500 անդամ, 6.251.994 ֆրանք, Յունաստան չորս մասնաճիւղ, 420 անդամ, 93.400 տրախմի, Իրան մէկ մասնաճիւղ, 74 անդամ, 203.106 ռիալ, Ամման մէկ մասնաճիւղ, 127 անդամ, 405 տինար, Երուսաղէմ մէկ մասնաճիւղ, 110 անդամ, 573 տինար, Եգիպտոս երկու մասնաճիւղ, 180 անդամ, 1951 եգ. ոսկի, Լիբանան 18 մասնաճիւղ, 2650 անդամ, 82.196 լիբ. ոսկի, Սուրիա քսան մասնաճիւղ, 2286 անդամ, 57991 սուր. ոսկի, Թրակիա–Մակեդոնիա չորս մասնաճիւղ, 256 անդամ, 55.000 տրախմի։

ԾԱՆՕԹ.— Իրաքի եւ Մեքսիքայի մասնաճիւղերու թիւերը կը պակսին։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԵՐԸ ԷՎԷՐԷԿԻ (ԿԵՍԱՐԻԱ) ՄԷՋ

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՔԱՐՈԶ ՆՈՐ ԿԻՐԱԿԻԻ ԱՌԻԹԻՒ

Պոլսոյ Մարմարայի թղթակիցը կը գրէ Էվէրէկէն (Կեսարիա).—

Ամեն. Տ. Գարեգին Պատրիարք Խաչատուրեան, նկատելով որ Էվէրէկի մէջ երկար ժամանակէ ի վեր եկեղեցական արարողութիւն չի կատարուիր եւ տեղւոյն Տ. Թէոդորոս քհնյ. Զալկըճեանն ալ Տիարպաքըր կը գտնուի, հրամայած էր քաղաքիս բարեջան հոգեւոր հովիւ Արժ. Տ. Հայկազուն Աւագ քհնյ. Կարապետեանի որ Էվէրէկ երթայ Ս. Զատկի տօնին առթիւ, Նոր Կիրակիի օրը պատարագելու եւ հոգեւոր մխիթարութիւն ընծայելու տեղւոյն փոքրաթիւ ժողովուրդին, Ֆէնէսէի թաղի Ս. Թորոս եկեղեցիին մէջ։

Տ. Հայկազուն Հայր, Գայսէրիի թաղ. խորհուրդի անդամները եւ ժողովուրդէն քառասուն հոգի Ապրիլ 23 Շաբաթ օր, կէս գիշերէն երեք ժամ վերջ, մասնաւոր ինքնաշարժներով մեկնեցան Էվէրէկ, ուր հասան առտուան ժամը վեցին։ Տեղացի ազգայինները նախապէս տեղեկացած ըլլալով Տէր Հօր ժամանումին, գինք եւ հետեւորդները դիմաւորեցին եւ առաջնորդեցին Ֆէնէսէի եկեղեցին, ուր վեցուկէսին սկսան կրօնական արարողութիւնները, ի ներկայութեան տեղւոյն 25 տնուոր Հայութեան որոնք երկար ատենէ ի վեր զրկուած էին այսպիսի փառաւոր հանդիսութիւններէ։

Տ. Հայկազուն քահանայի մատուցած տաղաւարի պատարագին երգեցողութիւնները կանոնաւորաբար կատարեցին Գայսէրիէն բերուած դպիրները, որով հետեւ Էվէրէկ դպիր չունի, մեծ ուրախութիւն եւ հոգեկան հրճուանք պատճառելով տեղւոյս հայ բնակչութեան, որ երկիւղածօրէն կը հետեւէր սրբազան արարողութեանց, որոնցմէ շատոնց զրկուած էր։

Ժամը 11ին աւարտեցաւ եկեղեցին եւ Տէր Հայրը եւ իր հետեւորդները 2, 3 կամ չորսական հոգիով կէս օրուան ճաշի հրաւիրուեցան եւ հիւրասիրուեցան գիւղին բնակիչներուն կողմէ, մեծապէս զգացուելով անոնց այդ ջերմ վերաբերումէն։

Ֆէնէսէի եկեղեցին, որ կիսաւեր վիճակ մը ունի ներկայիս, շինուած է 1780 թուականին, երբ կը բազկանար տակաւին եօթը բնտանիքէ, մէջը ըլլալով նաեւ Տէր Հայկազուն քհնյ.ի գերդաստանը։ Ասոնք եկած են Զմշկածագէն եւ ժամանակ մը քարայրներու մէջ կրօնական պաշտամունք կատարած են, Նորժամ եւ Ս. Գրիգոր կոչուած վայրերուն մէջ։ Անկէ քսան տարիի չափ վերջն ալ Ս. Յակոբ անունով մատուռ մը հաստատած են ձորի մը մէջ, որուն առաջին քահանան եղած է Տէր Հայկազուն Հօր պապերէն Տէր Պետրոս Պէշքիւրենց։Եկեղեցիին տակէն գետակ մը կը վազէ, սակայն ուրկէ գալը եւ ուր երթալը յայտնի չէ։

Ներկայիս, Էվէրէկ բնակող 25 տնուոր Հայութիւնը լաւ վիճակի մէջ է։ Ամէն ոք իր արհեստը, խանութը եւ զբաղումը ունի։ Տէր Հայկազուն Հայր այցելեց նաեւ իր ապրած եւ մնած տունը եւ չկրցաւ զսպել իր յուզումը։ Այս տունը 280 տարուան հնութիւն մը ունի ու մինչեւ այսօր անաղարտ մնացած է։

×

ԷՎԷՐԷԿԻ ԴԱՐԱՒՈՐ Ս. ԹՈՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՓԼԱՒ

Տէր Հօր եւ Թաղականութեան անդամներուն ու հետեւորդներուն Կեսարիա վերադարձէն մէկ օր վերջ, Ապրիլ 26 Երեքշաբթի օր, հեղեղանման անձրեւին ազդեցութեամբ յանկարծ փլած են 280 տարի առաջ շինուած Ս. Թորոս եկեղեցիին պատերը եւ առաստաղը եւ Աւագ Սեղանին վրայի գմբէթն ալ մասամբ դէպի ներս կքած է, ահ ու սարսափի մատնելով տեղւոյն բնակչութիւնը։

Այս դէպքին վրայ, նոյն օրը, հեռաձայնով Էվէրէկ հրաւիրուած ըլլալով Տէր Հայկազուն Հայրը իսկոյն հոն փութացած եւ տեսած է որ տաճարը բոլորովին անգործածելի դարձած է, որով Թաղապետական տնօրէնին կողմէ կատարել տրուած ճարտարապետական քննութեամբ եւ տեղեկագրով ամբողջութեամբ փլցնել որոշուած է։ Այս առթիւ պատրաստուած տեղեկագիրն ալ տեղւոյն Թաղականութեան կողմէ առ ի տեղեկութիւն Ս. Պատրիարք Հօր պիտի ղրկուի։

Եթէ այս աղէտը Նոր Կիրակի օրուան պատարագի միջոցին պատահած ըլլար, հաւանաբար մարդկային մեծ եւ անդարմանելի կորուստներ տեղի ունենային։ Բայց Աստուած փրկեց ժողովուրդը այս տեսակ ահռելի փորձանքէ մը։

Այս առթիւ, Մայիս մէկի Կիրակի օրը գոհաբանական եւ շնորհակալութեան հանդիսաւոր պատարագ մատուցուեցաւ եւ մաղթանք կատարուեցաւ քաղաքիս Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ձեռամբ Տ. Հայկազուն Աւագ քահանայի։

ՃՇԴՈՒՄ

Նկարիչ Թորոսեանի ցուցահանդէսին առթիւ գրուած տոմսին մէջ՝ «Արուեստասէրը», իր գնահատութիւնը յայտնելէ ետք, կը խօսեցնէ նկարիչը. «Քաջալերուելու պէտք ունիմ»։ Նկարիչ Թորոսեան կը բողոքէ՝ յայտնելով թէ ճիշդ չեն իրեն վերագրուած խօսքերը, տառադրողը իր բաղձանքն է միայն որ արտայայտած է։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ԿԵԱՆՔԸ

ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Հայրս ժպտաց անտարբեր։

Եւ հօրս ներկայութեան, նրա խստադոյն ցուցմունքների եւ հրահանգների համաձայն՝ հիւսնը շինեց հօրս դագաղը։ Մայրս, առանձին սենեակում, որբում էր աղիողորմ, մինչդեռ հիւսնը, հօրս հետ կատակելով, պատմութիւններ պատմելով եւ մէկ մէկ օղի ճնկելով, չափում էր ընկոյզէ տախտակը, կտրում, յղկում, ապուգում եւ փայլեցնում։

— Ուստա Մարգար, հէչ գամ չի պիտի գործածես, — պատուիրում էր հայրս։

— Գլխուս վրէն, հաջի էֆէնդի։

Իսկ ես միամտօրէն, թեթեւագոյն հոգով, դիտում էի ուստա Մարգարի աշխատանքը։ Կարծում էի, որ հայրս պատրաստւում էր ճամբորդութեան, գնալու էր Սամսուն կամ աւելի հեռու քաղաքներ եւ ինձ նուէրներ էր բերելու։

Ամէն անգամ երբ նա վերադառնում էր ճանապարհորդութիւնից՝ ողողում էր տունը նուէրներով։

Ուստա Մարգարը շինեց դագաղը, վերջացաւ։ Կարծես մի սեղան շինեց կամ մի պահարան։ Այնքան անտարբեր։

— Հաջի էֆէնդիիս պատմեմ, ասկէ 20 տարի առաջ ... — պատմում էր ուստա Մարգարը, ծիծաղում եւ յղկում տախտակը։

Բայց երբ հայրս ընտանիքի բոլոր անդամներին դուրս հանեց, որպէսզի դագաղի մէջ պառկի վերջին անգամ տտուգելու՝ ուստա Մարգարն էլ դուրս ելաւ սենեակից սարսափով։

— Ղուրբան ըլլիմ Աստծոյ զօրութեան, սալանի ջիգեր ունի, — ասաց ուստա Մարգարը։

Դուրսը բոլորն էլ լաց էին լինում, բոլորն էլ մասնակցում էին մօրս ողբին։

Իմ աչքերն էլ լցուեցին արցունքով։

Իմ հոգու թեթեւութիւնը փոխուեց մի մթին ծանրութեան։ Ականջիս շշուկ ընկաւ, որ հայրիկը շուտով պէտք է մեռնի ...

Ինձ պատեց մի վախ։ Այդ վախը գնալով աճեց։ Մինչեւ երեկոյ նա տիրեց ամբողջ իմ հոգուն։

Սկսեցի վախենալ տան բոլոր իրերից, ժամանակաւոր դուռը բաց թողնուած պահարանից, ջրհորից, սանդուխների տակը դրուած մեծ սնտուկից, որի մէջ երբեմն մենք պահւում էինք խաղի համար։

Երբ հայրս դուռը բաց արաւ, ոչ ոք չգնաց մօտը, բացի ինձանից։

Գնացի, փաթաթուեցի նրան, գլուխս խրեցի նրա կրծքի մէջ, խորը, խորը շնչեցի նրա շապկի հոտը։

Այդ հոտը տաքացրեց ինձ, փարատեց իմ սարսափը։

Հայրս գրկեց ինձ, նայեց աչքերիս մէջ։ Ես տեսայ արցունքի կաթիլներ նրա աչքերում։

Մօրս արցունքները շատ էի տեսել, բայց հօրս արցունքները — երբեք։

Առաջին անգամ տեսայ այրող արցունքը։

Եավրում, մավի գէօզլի եավրում (*), — շշնջաց նա ինձ ու ողողեց համբոյրներով։

Հետզհետէ բոլորն էլ եկան, շարուեցին հօրս առաջ։ Նա նստած էր իր անկողնի վրայ, ես՝ նրա գրկում։

Գլուխը վեր բարձրացրեց, նայեց շուրջիններին եւ, տեսնելով լացից ուռած աչքերը, բարկացաւ։

— Ի՞նչ էք դէմս կայներ, հեռացէք։

Նրանք հեռացան։

Ծառան դագաղը շալակեց եւ տարաւ դուրս։

Հայրս գլուխը հակեց իմ վրայ, ինչպէս մի մթին եւ ծանր ամպ։

Քիչ անց՝ եկաւ ուստա Մարգարը։

Հայրս գովեց նրա աշխատանքը, վճարեց եւ մի քանի բաժակ օղի տուեց։

Ուստա Մարգարը բարձրացրեց առաջին բաժակը։

— Շնորհակալ եմ, հաջի էֆէնդի, բարով... յանկարծ լռեց եւ ապշահար կանգ առաւ։ Բաժակը վեր բարձրացած՝ մնաց օդում։

— Վնաս չունի, խմէ, — ասաց հայրս եւ ժպտաց։

×

Երկու օր անց՝ մտայ փայտանոցը։

Սպիտակ սաւանով փաթաթուած երկար մի բան էր դրուած պատն ի վեր։ Մօտեցայ։ Բաց արի — հօրս դագաղն էր։

Սարսափով վազեցի դուրս։

Հանդիպեց մայրս։ Մի ակնթարթ նայեց աչքերիս եւ անմիջապէս փակեց իր ձեռքերով եւ ինձ սեղմեց կրծքին։ Ով է իմանում, ինչ էր տեսել նա իմ աչքերում։ Դողում էի ամբողջ մարմնով, կարծես մերկ թողնուած էի ցուրտ քամու առաջ։

Մայրս ոչինչ չհարցրեց ինձ։ Երեւի նա զգաց, որ հօրս դագաղն էի տեսել։

×

Հայրս պաշտօնատեղին էր գնում բարձր, սպիտակ եւ ռէհվան(*) ձիի վրայ նստած, որի թամբը զարդարուած էր արծաթեայ աստղերով եւ փիրուզեայ քարերով։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

(*) Տղաս, կապուտաչեայ տղաս։

(*) Քայլքի տեսակ։

թեան չարքերը մտած էր 1915ին կը մնայ Գերագոյն Խորհուրդի դիւանին անդամ եւ փոխ – վարչապետներէն մէկը, սակայն, իրականութեան մէջ իր դերը խախտած է: Հաւանաբար «զոհ» գացած է Կրեմլինի ներքին իրադարձութիւններուն: Միկոյեան խաղաղ գոյակցութեան կողմնակից էր միշտ: 1959 Յունուար չորսին Մ. Նահանգներ մեկնած էր «ճամբայ բացած» Խրուշչեւի այցելութեան եւ Նպաստած Քէմփ Տէյվիտի ոգիին:

Այս դէպքերը ուշադրութեան առնուած են մասնաւորաբար Լոնտոնի Տէյլի Թէլէկրաֆի եւ Տէյլի Էքսփրէսի կողմէ: Միկոյեան առաջին զոհն է, եթէ Արեւմտեաններու տպաւորութիւնները հաստատուին, Խ. Միութեան քաղաքականութեան խստացման, որուն առաջին ելոյթը տեսանք Փարիզի մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մենտոր Տէր – Գէորգոֆ, Տէր եւ Տիկին Ալեքսանդր Տէր Գէորգոֆ, Տէր եւ Տիկին Վիքթոր Տէր Գէորգոֆ, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Էլչիբեկոֆ, Տէր եւ Տիկին Պրուսմիշ, Տէր եւ Տիկին Ատտա եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Րաֆֆի Աճնազարեան եւ զաւակը Գաբըրիէն շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, անձամբ, հեռագրով կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, եղբօր, աներձագին եւ մօրեղբօր՝

ՄԵՆՏՈՐ ՏԷՐ-ԳԷՈՐԳՈՖԻ

եղերական մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի հիմնարկութեան 81րդ տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, հիմնադիրներուն եւ պաշտօնեաներուն յիշատակին:

×

Այս Կիրակի Սէն Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Ազգ. հերոս Զօր. Անդրանիկի, Սեբաստացի Մուրատի եւ զինակից ընկերներու հոգւոց համար:

Կը խնդրուի յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ:

—ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ—

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղի անդամական ընդհ. ժողովը 23 Մայիս, Երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկը: Կարեւոր օրակարգ: Զեկուցում վարչութեան: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 20·30ին դպրոցին մէջ: Կարեւոր օրակարգ, կը խնդրուի ընկերուհիներէն ըլլալ ճշդապահ:

ՎԻԷՆԻ Կ. ԽԱՉԻ վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Շաբաթ, ժամը 20ին, Օհանջանեան Ակումբին մէջ: Օրակարգ՝ պատգամաւորի ընտրութիւն եւ ընթացիկ հարցեր:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ իր ընդհ. անդամական ժողովին, այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 9–11, սովորական սրահը, Պառ տիւ Կլոպ:

ՏԱՆՕԹ.— Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ սոյն կարեւոր ժողովին:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԻՍԻ. – Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ: Անդամատետրերը միասին բերել:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները: Ներկայ պիտի ըլլան իր ներկայացուցիչները:

ԱԿՆՈՒՆԻ այս Ուրբաթ իրիկուն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթակոմիտէ այս Շաբաթ իրիկուն:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն այս Շաբաթ իրիկուն:

ԹԱԹՈՒԼ խումբ, այս Կիրակի կէսօրէ ետք:

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ խումբ, այս Կիրակի կէսօրէ ետք:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ
ՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 26ԻՆ

"ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ ՕՐԸ" ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Համասեբաստահայ Վերաշ. Միութեան Մարսէյլի, Օտտօ. Գապիւսէլի եւ Սէնթ Անթուանի քոյր մասնաճիւղերու նախաձեռնութեամբ եւ մեծ պատրաստութեամբ կազմակերպուած Սեբաստահայերու Օրուան տօնակատարութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին, Գապիւսէլի հայկ. դպրոցի օդասուն պարտէզին մէջ, 9, Թրավէրս Տէր Մարտիրոսեան:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին կարող ուժերու կողմէ:

«Շիրվանզադէ» թատերախումբը կը բեմադրէ «ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ» խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտը:

Մուտքը ազատ է:

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՋՐԻ ՑԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՑԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-93 et 60-38

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան կողմէ

Զ. Դասախօսութիւն

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ
(Գ. ՄԱՍ)

Այս Ուրբաթ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներու: Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ.Օ.Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Կեդր. վարչութիւնը Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով կը կազմակերպէ ընդունելութիւն մը, իր մայր միութեան Հ. Օ. Մ.ի յիսնամեայ գործունէութեան առթիւ:

Այդ հանդէսին կը մեծարուին նաեւ իր վեթերան անդամները:

Օթէլ Լիւթեսիայի մեծ սրահին մէջ, 43 Պուլ. Ռասփայ,
Այս Կիրակի, ժամը 19էն 23

Գեղարուեստական բաժին, ժողովրդական նուագ, երգ, պար, արտասանութիւն կը մասնակցին Օր.ներ Տ. Զարաֆեան, Ա. Գարոյեան, Անի Թարօն: Պ. Պ. Վ. Աֆրիկեան, Ա. Սերոբեան, Մ. Պօղոսեան եւ Նր. Գրիգորեան:

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 Ն. Ֆ.

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 45ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Հովանաւորութեամբ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Այս Կիրակի ժամը 15·30էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ

88, RUE D'AUBAGNE

Հանդէսը կը վարէ Միութեանս փոխ նախագահ Պ. ՅՈՎ. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ
Կը բանախօսէ՝ Պ. Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ

Ներկայացուցիչներ.— Ազգ. Կեդր. վարչութիւն, Կրօնական [illegible]թեանց, Բարեգործական եւ Հայրենակցական Միութեանց ներկայացուցիչներ. Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին: Ղեկավարութեամբ Տիկին Ս. ՇԱՄԻՐԵԱՆԻ: Կը ներկայացուի՝ ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

ԱՆՈՒՇ

Օփերայէն զանազան պատկերներ, ինչպէս նաեւ ԵՐԿՈՒ ՀՆԱԿԱՐԿԱՏՆԵՐ. խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ:

Պարեր ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր, SERGE GARO նուագախումբով

Պիւֆէ մատչելի գիներով:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

CLUB, 51, Rue Grignan, Marseille

Շաբաթ, Մայիս 21, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

ORCHESTRE EDDY TOURNEL ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԿԱԶՄՈՎ

Հայկական նուագ եւ պար, ծանօթ արուեստագէտներու կողմէ
Կ'երգեն՝ Օր. Ժ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Պ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ
Կը նուագեն Պ. Պ. ՀԱՐՕ եւ ՊԱՐՈՅՐ Մենապար՝ Պ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ
Մուտք՝ 5 Ն. Ֆ.

TOURIST ROMEA FRANCE

ԿԸ ՅԻՇԵՑՆԷ

Թէ Հայաստանի համար ճամբորդութեանց արձանագրութիւնները բացուած են:

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ ՏԵՂԵՐՈՒՆ ԹԻՒԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ Է

Ամէն շաբաթ օր, ժամը 16էն 18·30, հայ պաշտօնեայ մը ձեր տրամադրութեան տակ է՝ մանրամասն տեղեկութիւններ տալու եւ արձանագրութիւններ կատարելու համար:

Tourist Romea France
Organisation Internationale de Voyages
10, Rue Pasquier - PARIS 8e Métro : Madeleine
Cable ROMATOUR Lic. Ag. Voyages 360
TÉL. ANJ. 47-05, 41-83, 48-47

ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԵԼԻ Է ՇՈՒՏՈՎ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻԼ

ՇՔԵՂ ՀԱՆԴԷՍ - ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Լիոնի Հայ Մշակութային ակումբին կողմէ:
21 Մայիս, Շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, Սալ Ռամոյի մէջ,

PLACE SATHONAY, LYON

Միութեանս 40 հոգինոց երգչախումբը բեմին վրայ Ղեկավարութեամբ՝

ՅՈՎՍԷՓ ՎՐԴ. ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ

Պիտի ներկայացուի « ՏԻԿԻՆԸ ԿԸ ՆՆՋԷ ... »
Յակոբ Աբրահամեանի, որուն կը մասնակցին — Սրբուհի Գզպրեան, Մաննիկ Սերովբէ, Ռուտանիկ Գաբրիէլեան, Գէորգ Պառաւեան:
Գեղջկական պարեր, առաջնորդութեամբ՝ Տէր եւ Տիկ. Մութավէլեանի:
Կը մասնակցի երգիչ Բիւզանդ Ֆրնտըգեան (Փարիզէն)
« ՎԵՑ ՈՒ ԿԷՍ ՊՈՐՏԻ ԺԱՌԱՆԳ ՄՆԱՑԱԾ ՍՆՏՈՒԿԸ»
Զաւեշտ մը, ղեկավարութեամբ,՝ Պ. Մարթէն Օֆլազի
Մասնակցութեամբ Օր. Լենա Դուլիթեանը Պ. Ստ. Զրաճեան, Արթիւր Գիլէմեան, Փոլ Փօրթուգալեան, Ժաքի Օրչանեան:
Տոմսերու գիներ.— Հրաւիրատոմս, Ա. կարգ 5 Ն. Ֆ., Բ. կարգ 3 Ն. Ֆ.:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 21 ՄԱՅԻՍ

SAMEDI 21 MAI 1960

... ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8805 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4606

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐԸ

Հիմնուած 1910ին ողբացեալ Է. Ակնունիի կողմէ իբրեւ Հ. Ց. Դ. Կարմիր Խաչ՝ Ամերիկայի Հայ Օգնութեան Միութիւն (Հ. Օ. Մ.) այս տարի կը տօնէ իր յիսնամեակը :

Միացեալ Նահանգներու 84 մասնաճիւղերը փնտռուարէն ի վեր հրապարակային ձեռնարկներով կը պանծացնեն այս տարեդարձը : Բանաստեղծուհի Տիկին Հայրի Իփէքեան – Գուտաքեան Փարիզէն Ամերիկա հրաւիրուած ամիսներ առաջ Հ. Օ. Մ.ի կեդրոնական վարչութեան կողմէ՝ իր մասնակցութիւնը կը բերէ բոլոր տօնակատարութեանց, վեր հանելով մեր մայրերու եւ քոյրերու զոհաբերութիւնը նոր աշխարհին մէջ, կէս դարէ ի վեր։

Ամերիկայէն վերջ Ֆրանսան ալ իր կարգին կ'ողջունէ Հայ Օգնութեան Միութեան յիսնամեայ վաստակը՝ վաղը կիրակի Լիւթէսիայի շքեղ սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Կեդրոնական վարչութեան եւ մասնակցութեամբ փարիզեան շրջանի իր տասը մասնաճիւղերուն :

Հրատարակուած աղդէն կը տեղեկանանք, որ «այդ հանդէսին կը մեծարուին նաեւ իր վեթերան անդամները » :

Հիմնուած ըլլալով 1928ին՝ իբրեւ մասնաճիւղ Հայ Օգնութեան Միութեան — որ այնատեն կը կոչուէր «Ամերիկայի Հայ Կարմիր Խաչ» — Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը երեսուներկու տարեկան է արդէն։ Երկու տարի առաջ հանդիսաւորապէս տօնեց իր երեսնամեակը։ Ունի սփռուած մաքերով անդամուհիներ, որոնք սոփրուած եւ հաւատարիմ մնացած են անոր՝ հիմնարկութեան թուականէն մինչեւ այսօր :

Ինչպէս իր մայր կազմակերպութիւն Հ. Օ. Մ.ը, այնպէս ալ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը իր շուրջ համախմբած է հայ ազգի տարբեր դասակարգերուն, ժողովրդական խաւերուն պատկանող մեր մայրերը, քոյրերն ու աղջիկները։ Անոնց մէջ չկան մեծահարուստներ կամ շողշողուն տիտղոսաւորներ։ Զոհաբերութեան ոգին է անոնց մեծագոյն դրամագլուխը։

Հ. Օ. Մ.եան 12.000 անդամուհիները Ամերիկաներէն մինչեւ Ֆրանսա, Յունաստանէն մինչեւ Եգիպտոս, Սուրիա, Լիբանան, Իրաք ու Իրան նուիրուած են օգնութեան սրբազան գործին՝ զանազան անուններու տակ — Կապոյտ Խաչ, Օգնութեան Խաչ, Գթութեան Խաչ, Կարմիր Խաչ, եւայլն։

Աւելի քան կէս դար առաջ նոր սերունդն է իրենց վարդուրանքի առարկան։ Հայերէնի դասընթացքներու հաստատում, օգնութեան կայաններու կազմակերպում, «Տնակ մը կերակուր» Մերձաւոր Արեւելքի կարօտ աշակերտներուն, Նիւթական օգնութիւն Յունաստանի, Լիբանանի եւ Սուրիոյ դպրոցներուն, մասնաւորապէս Համազգայինի Ճեմարանին եւ Ազգային Կիլիկեան Թեմին...

Հ. Օ. Մ.ի եկամուտը, որ կարեւոր գումար մը կը ներկայացնէ, կը գոյանայ անդամուհիներու տարեվճարներով եւ ժողովուրդին նուէրներով :

Ամենահամեստ պայմաններով, առանց մեծ յաւակնութեանց, Հ. Օ. Մ.ը յիսուն տարիներու ընթացքին յարաճուն կերպով է արձանագրած եւ մեծ նուաճումներ կատարած՝ դառնալով հայ ժողովուրդի կանացի մեծագոյն կազմակերպութիւնը ամբողջ աշխարհի մէջ :

Իր յաջողութեան մեծագոյն գաղտնիքը ինքնահաւանութեան ծառայութեան այն ոգին է, որով առաջնորդուեցաւ, անիկա իր գոյութեան առաջին օրէն սկսեալ մինչեւ այսօր :

Ժողովուրդէն առաւ եւ ժողովուրդին տուաւ։ «Թրըմթ»ի վերածուած կուսակներ չունի անիկա, ոչ ալ դրամատուներու մէջ պահ դրուած անձեռնմխելի գումարներ :

Հ. Օ. Մ.ի յիսնամեայ վաստակին առջեւ կը խոնարհեցնենք մեր գլուխները, նորանոր յաջողութիւններ մաղթելով իրեն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՆ Է ՈՐ ՁԱԽՈՂԵՑՈՒՑ ԺՈՂՈՎԸ

Կ'ԸՍԷՆ ԲՈԼՈՐԸ

Անցեալ շաբաթ գրեթէ այս օրերուն, Փարիզ կը ժամանէին աշխարհի մեծերէն երեքը։ Այս շաբաթ, միշտ նոյն օրերուն Փարիզէն մէկ առ մէկ մեկնեցան՝ Խրուշչեւ, Այզընհաուըր եւ Մաքմիլըն :

Այզընհաուըր Լիզպոնա (Փորթուկալ) հասած եւ կէս միլիոն ժողովուրդի ջերմ եւ անվերապահ ընդունելութեան արժանացած է : Լիզպոնայի մէջ ճառի մը ընթացքին, ի մէջ այլոց ըսած է. — «Արեւմուտքը պէտք չէ յուսահատի Վեհաժողովի ձախողութենէն : Ընդհակառակն, պէտք է աշխատի խաղաղութիւնը հաստատել արդարութեան եւ ազատութեան մէջ»

Խրուշչեւ, Արեւելեան Պերլին հասած է։ Օդակայան զինքը դիմաւորելու գացած են համայնավար Գերմանիոյ վարիչները։ Խրուշչեւ ճառ մը կարդացած է. — «Պարզ է, որ խաղաղ գոյակցութեան դէմ եղող ուժեր կը գտնուին ներկայիս Մ. Նահանգներու բարձր շրջանակներուն մէջ ու այս ուժերը կ'ուզեն լեռան օրէնքը ի գործ դնել։ Խորհրդ. Միութիւնը խաղաղ գոյակցութեան կողմնակից է »։

Խրուշչեւ Պերլինի հարցը քննութեան պիտի առնէ Արեւելեան Գերմանիոյ վարիչներուն հետ :

Մաքմիլըն Լոնտոն հասած ու յայտարարած է. — « Անկախ մնացած բոլոր խնդիրները պէտք է լուծուին խաղաղ միջոցներով եւ ոչ թէ ուժ գործածելով »։

Ֆրանսայի Նախարարաց Խորհուրդը ժողով գումարած է, Ուրբաթ։ Տը Կոլ զեկուցում տուած է Վեհաժողովի ձախողութեան մասին։ Կառավարութիւնը դժուար կացութեան մը պիտի մատնուի, դիտել կուտան Փարիզի քաղաքական շրջանակները։ Աջակողմեաններ եւ ձախ.. — կողմեաններ պիտի քննադատեն, հաւանաբար կառավարութիւնը՝ ժողովի ձախողութեան առիթով :

Մինչ Ատլանտեան Ուխտի անդամ երկիրներու արտաքին նախարարները Փարիզի մէջ քննութեան կ'առնեն ստեղծուած նոր եւ ծանրակշիռ կացութիւնը, անդին Խ. Միութիւնը պաղ պատերազմի շարունակութեան առաջին քայլը ձեռք կ'առնէ։ Արդարեւ, Ամերիկեան օդանաւի խնդիրը Ապահովութեան Խորհուրդի ուշադրութեան յանձնած է։ Արտաքին նախարար Կրոմիքօ է որ հեռագրով՝ Փարիզէն Ապահովութեան Խորհուրդի գումարումը պահանջած է, քննելու համար Ամերիկայի «յարձակողական նոյթ»ը, եւ Ուրբաթ օր Նիւ Եորք մեկնած :

Իր կարգին, Մ. Նահանգները որոշած են «բաց երկնքի» ծրագիրին գործադրութիւնը պահանջել Մ. Ա. Կ.էն։ Ամերիկեան ծրագրով ՄԱԿ յանձն պէտք է առնէ քննութիւններու միջոցաւ ապահովել՝ ազատ աշխարհը, անակնկալ յարձակման մը դէմ :

Զու էն Լայ, Համայնավար Չինաստանի վարչապետը, Խրիմ Պելքասեմի ի պատիւ տրուած ճաշի մը ընթացքին ազդարարութիւն մը ուղղած է Մ. Նահանգներուն։ «Որեւէ մէկ ընկերվարական երկրի դէմ եղած յարձակում մը, պիտի նկատուի նաեւ Չինաստանի դէմ եղած » :

Կասկածէ դուրս կը թուի Խրուշչեւի նոր քաղաքականութեան պատճառը։ Բոլորը համակարծիք են այսօր ընդունելու որ ժողովը ձախողեցնողը Մալինովսկին էր, եւ այդ որոշումը տրուած էր Մոսկուայի մէջ :

Պերլին երթալէն առաջ Խրուշչեւ հեռաձայնով ջնջել տուաւ 250.000 հոգիի ցոյցը որ կը պատրաստուէր իրեն ի պատիւ եւ որոշեց խօսիլ միայն 10.000 հոգիի առջեւ։ Ինչո՞ւ։ Յայտնի չէ :

X Ձեխոսլովաքիա կը պահանջէ որ Միացեալ Նահանգները ներողութիւն խնդրեն։ Պատճառը : Արտաքին Նախարար Հերթըր Մայիս 9ին ըսած էր «բռնի ուժով գրաւուեցաւ Ձեխոսլովաքիան » : Ձեխ կառավարութիւնը կը պահանջէ որ պաշտօնական բառերով Հերթըր ներողութիւն խնդրէ այս խօսքերուն համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՅ մէջ, 2000 ուսանողներ նոր ցոյց մը կատարած են։ Ցուցարարները Աթաթիւրքի արձանին շուրջ հաւաքուած, պոռացած են — « Քու օրինակիդ պիտի հետեւինք, Աթաթիւրք » եւ «Ազատութեան համար կը պայքարինք»։ Ապահովութեան ուժերը միջոցներ ձեռք առած են որ ժողովուրդը չմիանայ ուսանողներուն։ Նոյն օրը, Անգարայի մէջ եւս կարգ մը ցոյցեր պատահած են։ Մայիս 19ը, երիտասարդութեան օրն է Թուրքիոյ մէջ։ Ձերբակալութիւններ տեղի ունեցած են :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մշակութային պատուիրակութեան անդամներէն մէկը «ապատութիւն ընտրած է» Անգլիոյ մէջ։ Զուգեր Խ. Միութիւն վերադառնալ :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ բանակներու նախարարութիւնը հաղորդեց թէ չորս յարկանի փորձառական հրթիռ մը յաջողութեամբ արձակուած ու հասած է 150 քլմ. բարձրութեան մը։ 1500 մեթր բարձրութեան վըրայ առաջին յարկը բաժնուած է։ Երկրորդը՝ 23.000 մեթրի վրայ։ Փորձառական հրթիռը գիտական կարեւոր տեղեկութիւններ փոխանցած է :

ՕՌԼԻԻ օդակայանին վրայ, 37 ճամբորդներ փոխադրող Քառավել մը թեթեւ օդանաւի մը զարնուած է։ Ճամբորդներէն մէկը ինչպէս նաեւ օդանաւորդը մեռած են։ Ճամբորդներէն 27 հոգի ալ վիրաւորուած են :

ՃԱՓՈՆԻ խորհրդարանի երեսփոխանները բուռն վիճաբանութիւններէ եւ ընդունցքներու փոխանակութիւններէ ետք, վաւերացուցած են Ճափոն – Մ. Նահանգներ երերօղնութեան եւ զինուորական դաշնագիրը.

ՆԻՒ ԵՈՐՔ հրատարակուող թերթի մը համաձայն, Անգլիոյ Մայր – Թագուհին վերստին ամուսնանալու հրաման ուզած է, իր աղջիկէն, Անգլիոյ Թագուհիէն :

Պրքհինկէմ հերքեց :

ՀԱՆՐԻ ՄԱՍԻ, 12ի դէմ 16 ձայներով, Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ ընտրուած է։ Կը գրաւէ Գեր. Կրանթի աթոռը։ Նոր Ակադեմականը Փարիզ ծնած է, 1886ին։ Քոնտորսէի լիսէն եւ Սորպոնը աւարտելէ ետք նուիրուած է գրականութեան եւ փիլիսոփայութեան : 1928ին, արժանացած էր Ֆրանսական ակադեմիայի գրականութեան մեծ մրցանակին : Պատուոյ Լեգէոնի ասպետ է։ Իր գլխաւոր գործն է «Արեւմուտքի պաշտպանութիւնը »։

ԱԼԻ ԽԱՆԻ մարմինը մասնաւոր կառախումբով մը Կոլֆ – Ժուան փոխադրուեցաւ, ուր Օաիզան վիլլային մէջ պատրաստուած մասնաւոր տեղ մը պիտի հանգչի մինչեւ որ տարբեր կարգադրութիւններ ըլլան :

ԳԵՂՕՆ

ՎԱՆԱՅ ՏԱՌԽԵԽԻՆ ԵՒ ԿԱԽԷԹԻ ԳԻՆԻՆ

●

Դժբախտ անշո՛ւշտ հաստատուած էր հող,
Բարբեր երկիր, դժբա՜խտ հայրենիք ...
Հունձքըդ առատ էր, մարգըդ բազդրահոտ
Եւ վըրադ ապրող մարդո՛ց երջանիկ
Ամէն օր տօն էր, ամէն օր հարսնիք ...
Արիւնը հողին եւ բերքն ալ ծովին
Ձաշակելով յար՝ կ'օրհնէի՜ն նախնիք
Վանայ Տառեխն ու Կախէթի գինին ...:

Ջըկախկոտըուած չըմընա՜ց արօտ ...
Ամէն անկիւնէ զազանն իր ժանիք
Ցուցուց եւ բանդեց... եւ ամէն ջըրտտ
Դաշտերը չորցան... ամէն մէկ տանիք
Սուգի քօղ կապեց... մանկունք, պատանիք
Երգելը մոռցան, եւ իրենց հանին
Ա՛լ մոռցաւ բերել մառանէն անհիգ
Վանայ տառեխն ու Կախէթի գինին ...

Ո՞վ երջանկութեան անհրաւ՜ն կարօտ ...
Լոյս մը կը ծագի ճամբուն վրայ մեհիկ..
Ահա՛ կը դառնայ հօտը հովուին մօտ,
Եւ ահա՛ այգին, մանկամա՛րդ կնիկ,
Կ'զգայ իր ծիծերն հայզով նորէն լիք ...
Եւ սեղաններուն վրայ կ'երեւին
— Միւնչդեռ օրհնութեամբ, բաշե՛ր կը յիշուիք —
Վանայ տառեխն ու Կախէթի գինին ... :

×

ԶՕՆ

Շարա՛յ, զէր իշխա՛ն Շիրակայ, հերի՛ք
Որբան ամբարներդ պարապ հեծեցին.
Ողջունէ՛ կրկին երկնային բարիք՝
Վանայ տառեխն ու Կախէթի գինին ... :

1903 ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ԿՈՄՍՈՄՈԼՍԿԱՅԱ Փրաւտա կալուփ մը կազմակերպած էր եւ արդիւնքն այն է որ խորհրդային ժողովուրդին հարիւրին 98ը չի հաւատար պատերազմի մը հաւանականութեան :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ բժիշկներու «վարչական » գործադուլը կը շարունակուի :

ԻՏԱԼԻՈՅ արտաքին նախարար Սէնեի մտահոգ է ժողովին ձախողութենէն : Փափաք յայտնած է որ մինչեւ այն օրը երբ բանակցութիւններ պիտի վերսկսին կողմերը ոչ մէկ վտանգաւոր քայլ առնեն։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ԼԻՈՆԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներուն սկսած ենք ղրկել ցայսօր առկախ ձգած իրենց հաշիւներուն համապատասխան թղթատարական վճարագիրներ (Մանտա-Շէք) :

Մայիս 31էն պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը այն բաժանորդներուն, որոնք մինչեւ այդ թուականը չեն կարգադրած իրենց առկախ հաշիւները :

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը :

×

Ջերմապէս կը խնդրենք որ Յառաջի Շէք – Փոսթալի թիւը՝ 15069 – 82 օգտագործուի ՄԻԱՅՆ Յառաջի վերաբերեալ հաշիւներու համար (բաժնեգին – գործակալութիւն, ծանուցում)։ Տարբեր նպատակներու յատկացուելիք գումարները (զանազան թերթերու բաժնեգիններ կամ զանազան կազմակերպութեանց նուէրները) ղրկել միայն Մանտա-քարթով :

Շնորհակալութիւն

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԿՆ ԸՆԴ ԱԿԱՆ

Մեր հանգուցեալ ընկերը՝ Շաւարշ Միսաքեան, որ հիւրաբար Գահիրէ կը գտնուէր 1955 Ապրիլին, մեր խնդրանքին վրայ գրեց այս «Ակն ընդական»ը, որ հրատարակուեցաւ *Ցուսաբեր*ի 1955 Մայիս 7ի թիւով, ամբողջովին նուիրուած՝ Վասպուրականի հերոսամարտի քառասնամեակին:

Անգամ մը եւս եւ գուրգուրանքով կը հրատարակենք այս կարճ, բայց գեղեցիկ «գիր մեծարանաց»ը, անգամ մը եւս ոգեկոչելով մեր սիրելի ընկերոջ քաղցր յիշատակը : «ՑՈՒՍ.»

Վիճակը ծգուած էր: Որեւէ տատանում կամ ընկրկում պիտի նշանակէր դասալքութիւն եւ անձնասպանութիւն :

Ծնունդէն կը պահանջէր ինքնապաշտպանութիւնը կազմակերպել վճռական եւ միակամ: Դիմադրական պայքարը մղել հաւաքաբար: Զարնել եւ զարնուիլ անվըկանդ :

Մանաւանդ որ թշնամին չատոնց արձակած էր իր մահավճիռը :

Եւ ամբողջ Վասպուրականը ոտքի կանգնեցաւ, վառ պահելու համար իր աբեւը՝ Ազատութեան չողերուն տակ :

Անձնուէրները ամեհի պատնէշներ կանգնած էին իրենց բազուկներով, մղելու համար ղոյամարտը : Ճակատ ճակատի եւ ակն ընդ ական :

Օրհասական էր պահը, մեծին թէ փոքրին համար :

Եւ մարտակոչը հնչեց — Մենք պիտի յաղթենք :

Այլեւս ո՛չ ես ու դուն, ո՛չ աս ու ան : Ո՛չ տարիք, ո՛չ ալ դասակարգ: Ո՛չ սեռ, ո՛չ ալ դիրք :

Մե՛նք, — բոլոր տրամադրելի ուժերով :

Կրակ ամէն ուղղութեամբ: Ռազմական բոլոր միջոցներով եւ հերոսական խոյանքով :

Երբ առաջին դնդակը որոտաց, թշնամին խուճապի մատնուած էր արդէն եւ կը մոլտար անզօր կատաղութեամբ:

Որո՞ւ մաքէն կ'անցնէր, որ երէկուան ռայաՆ պարտութեան պիտի մատնէր ամբողջ բանակ մը, դիրքեր գրաւելով յաղթահատական քաջութեամբ :

Դէպի ծով, դէպի լեռները կը խուժէին ջարդի եւ աւարի վարժուած բազմութիւնները :

Հրամանատարը ինք, անարդ դաւաղիր և արիւնարբու հրէշ, փրկութիւն կը փնտռէր անպատիւ նահանջով մը:

Ինք, որ Իշխանի եւ երեք ընկերներու արիւնը լակած էր դեռ երէկ եւ դէպի ըսպանդանոց առաջնորդած Վռամեանը :

Ահա նորէն փոթորիկ մը: Թերեւս վերջինը :

Զարկ չեչտակի: Եւ անխնայ: Ահա հնչած է ժամը՝ վերջ տալու դարաւոր տառապանքիդ :

Զարկ: Եւ թող Գաղանը լճանայ իր արեան ճապաղիքներուն մէջ, որպէսզի բացուին Ազատութեան ճամբաները :

Այնքան դար լացիր, եւ այժմ վառօդին ծուխն է, որ պիտի ցամքեցնէ արցունքներդ :

Վատ է թշնամին եւ անողորմ: Կ'ուզէ իր տիրապետութիւնը պահել ջարդուփըշուր ոսկորներուդ վրայ, գերեզմաննոցի վերածելով ծաղկաւէտ երկիրդ :

Զարկ, որպէսզի շինարար բազուկդ կարենայ գործել ազատ ու անխափան, հայկական ստեղծագործութեան բարիքները փռելով Աստուծոյ արեւին տակ :

.. «Ակն ընդ ական եւ ատամն ընդ ատաման »:

Դարերու պատգամն էր, որ կրկէս կը նետէր ամբողջ ժողովուրդ մը, յանուն վերջնական փրկութեան :

Կա՞րճ տեւեց յաղթանակը :

Ոչինչ : Քառասուն տարի ետքն ալ, պատմութիւնը կ'ըսէ .

— Ժողովուրդ մը կար Մեծ. Արեւելքի լեռներուն մէջ, Արարատի ստորոտը :

Ճակատագրական պահու մը, այդ ժողովուրդը գերագոյն ղոյամարտը մղեց իբրեւ մէկ մարդ, փշրելով արիւնադանդ բռնակալութեան մը ժանգոտած շղթաները :

Ազատութեան եւ ստեղծագործ աշխատանքի դրօշը պարզեց ան աւերակներու վրայ: Եւ երբ կը շարունակէր վարել ու հերկել, դաւադիր թշնամին դաշոյնը խըրեց անոր կողերուն :

Այդ ժողովուրդին բեկորները, մասամբ Արարատեան դաշտին մէջ հաստատուած, մասամբ ցիրուցան ի սփիւռս աշխարհի, միշտ երկիւղածութեամբ ու հպարտութեամբ կ'ոգեկոչեն 1915 Ապրիլ – Մայիս ամիսները, իբրեւ ներշնչարան հաւատքի եւ յարատեւութեան :

Ու պիտի ոգեկոչեն դեռ ուրիշ քառասուն տարիներ՝ այն վստահութեամբ, թէ ցորչափ բուն իրաւատէրը չէ վերադարձած, միայն բուեր պիտի վայեն Վասպուրական աշխարհին, ինչպէս ամբողջ Արեւմտեան Հայաստանի մէջ :

Երբ ժողովուրդ մը Ազատութեան կամքըն ունի, Աստուած անգամ «Առաւօտ լուսոյ» կ'երգէ :

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

"ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿ"

Այս տարի, ուրեմն, առաջին անգամն ըլլալով, Ապրիլեան Սերունդը ոչ միայն ինքն էր որ կը կազմակերպէր Ապրիլ Տասնըմէկի երեկոյթը, այլ եւ ինքն էր որ կուտար նախագահ ու բանախօս :

Երեկոյթ մը, որ պատկառանք կ'ազդէր իր լրջութեամբ, իր մթնոլորտով :

« Համազգային սպահանդէս» որ կ'ըսէք՝ այսպէ՛ս միայն կը կազմակերպուի, — ո՛չ եկեղեցական թեմականներով, ոչ տօնավաճառային բեմականներով :

Ազատ խօսինք, պատմութիւն եւ քաղաքակրթական վաստակ ունեցող ժողովուրդի մը մտաւորականին վայել լեզուով :

Անպատշաճ է եւ վիրաւորիչ՝ մեր ժողովուրդը ներկայացնել իբրեւ կրօնական համայնք: «Ցարանուանութիւն» կոչուած յիմար բառի մը տակ: Եթէ տակաւին կ'ապրինք այն շրջանին մէջ՝ ուր մեզ ծանօթացնելու համար հարկ էր խաչակնքել մեր երեսը, աւելի լաւ կ'ըլլայ որ մեռնինք Եւրոպայի պարիսպներուն տակ՝ որպէսզի չկրկնուի յանդիմանութիւնը թէ ինչո՛ւ չմեռանք Բաբելոնի պարիսպներուն տակ :

Հայոց պատմութիւնը չըացուեցաւ երբեք խաչով ու խաչվառով : Մենք, Հա՛յ, նախ Հայ՝ յետոյ ուրիշ բան, աւելի հին ենք քան խաչը կամ Էջմիածինը, — այս ճշմարտութիւնը պէ՛տք է ըսել մեր ժողովուրդին, մեր եկեղեցականներուն, ափսո՜ս, նաեւ մեր մտաւորականներուն :

Կը սիրեմ Հայոց եկեղեցին իբրեւ ազգային ժառանգութիւն: Բայց կը համարիմ անարգանք՝ որ՝ մասը ներկայացուի իբրեւ ամբողջութիւն: Հայութիւնը ընդունելով պատմական ամբողջութիւն՝ կրօնական կեանքի արտայայտութիւնը մաս մըն է միայն, ժամանակով եւ որակով փոքրիկ մաս մը միայն: Ուստի, երբ Հայութեան մասին կը խօսուի, ներելի չէ որ Քրիստոսի սրբվեցուցած «Հայը մերն»ին մէջ վերջ գտնէ մեր պատմութեան հանդանակը կամ ազգային խոէսալը :

Ատեն է, ուրեմն, որ աշխարհականացնե՛նք ազգային ցանկութիւնները՝ չշփոթելու համար կրնօական մաղթանքներու հետ: «Վարդանանց» տօնին տրուած վարժապետական բովանդակութիւնը եթէ վկայութիւն մըն է հին սերունդին խըմբագրած տիսեոքաաիոնին, պատուաբեր չէ որ նման տիսեոքաաիոն մը կախուի Նոր Սերունդին վիզէն՝ Ապրիլ Տասնըմէկի առիթով պատրաստուած .

Այսքանը՝ Ապրիլ Տասնըմէկի հանդիսութեանց խորանին աջակողմեան ներկայացուցիչներուն :

Ձախակողմեան ներկայացուցիչներուն դառնալով .

— Փարիսեցինե՛ր, դուք չէ՞ք որ, երէկ, կը ծաղրէիք յիշատակի նման երեկոյթներու կազմակերպութիւնը : Դուք չէ՞ք որ կը խանգարէիք այդ հանդիսութիւնները: Հո՞վը դարձուց ձեր գլուխը իբրեւ հողմացոյց: Մեզի ապահովութիւն կուտա՞ք թէ վաղը հակառակ պիտի չդառնայ ձեր հողմացոյցին ականջը:

Ահա քննադատութիւնը, զոր կ'ուղղենք ձեզի: Ապրիլ Տասնըմէկը քաղաքական « ռեժիմ » գովելու բեմ չէ, — Հայաստա՞ն, ղուրպա՞ն իր անուան եւ իր ... յութեան: Ի՞նչ ռեժիմի տակ ալ ... Հայաստանը, պէտք չէ մոռնալ ... Տասնըմէկը, — այս թուականը կը ... կայացնէ նոյն Հայաստանին արեւմ... ինկած հողերուն պատմութիւնը, քաղ... քակրթութիւնը, աղաղակը :

Լաւագոյն ձեւով լսելի դարձնելու ... մար այդ աղաղակը, պէտք է բարձրա... նոյն հողերուն ժառանգորդներուն ըն... նէն :

Ահա տարօր համար Ապրիլեան Սերու... դին փութկոտութիւնը՝ ստանձնելու ... րիլ Տասնըմէկի երեկոյթին կազմակեր... պութիւնը: Մենք դէմ չենք որ ուրիշ... ալ տօնեն, — դուք ալ տօնեցէք, ա... թող տօնէ, ձախն ալ: Թող թշնամին ... մանայ թէ Հայը կը տօնէ միասնաբա... անհատաբար, ընկերովի կամ առան... Կարեւորը տօնելն է: Չմոռնալ թուակա... նը, յիշատակը, երդումը :

Այս տարի տօնեց Ապրիլեան Սերունդ... վեհութիւն ու պատկառանք տալով ... դիսութեան: Ներկայ էր խուռն բազմ... թիւն մը, — կը նշանակէ՝ ժողովու... գնահատեց կազմակերպութեան ... կութիւնը :

Մենք գոհ եղանք, որ նոյն օրը ... Հայոց առաջնորդը փառաւոր քարոզ... խօսած է եկեղեցին մէջ:

Եկեղեցին կատարեց իր պարտակա... թիւնը: Մենք կատարեցինք մեր պար... կանութիւնը: Ժողովուրդը յայտնեց ... գնահատութիւնը, լեցնելով եկեղեց... լեցնելով հանդիսարահը, պարտա... լով այն սրահը՝ ուր սինեմա կը ներկա... յացուէր, Հայաստանի անունով, ... ճախ կ'օգտագործուի, ինչպէս ... մոռցնելու համար Ապրիլ Տասնըմ... թուականը :

Ամէն մարդ մոռնայ, չի մոռնար Ապ... րիլեան Սերունդը :

ԱՐԱՄ

(4 եւ վերջ)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏ

ԽՄԲ.— Մեր ողբացեալ ընկեր Տէր Թովմասեան, Վասպուրակա... սամարտին նուիրուած յօդուած ... բագրած էր, Ցառաջի 1957 Մայ... թիւին մէջ,— Վերստին կը տպ... տօնին առթիւ:

« ... Հայ ցեղը իր գոյութեան ... քում շատ անգամ է փարել զէնքին ... գոյութիւնը պահելու համար, շա... գամ է հրապարակ բերել կորով, ... այն կորովը, հերոսական այն ... նա հրապարակ բերեց մի քանի ... բում իր ներկայ գոյութիւնը ... համար... կարելի է ասել, բազմաթիւ եղածների մէջ»: (Ա – Դօ, «Մեծ ... րը Վասպուրականում 1914 – 191... բեւան, 1917):

ԱՆՏՈՆ ԳՈՑ

Միհրդատի այս խորիմաստ քարոզը ունկնդրելու ժամանակ, Տիար Անտոն, ոտքէն գլուխ մոմիա կտրած, անշարժ ու անձայն, կը զմայլէր, ծխամորճը սեղմած շրթունքներուն մէջ, որոնցմէ հազիւ նշմարելի ժպիտ մը կը հոսէր: Երբ Միհրդատ լռեց, Տիար Անտոն ուզեց հասկընալ թէ Մահարաճան վերջացա՞ւ : Բայց Հնդկաստանի աւագամողովներու սովորութեան համաձայն, իր հարցումը փափսաց Լեւոնին, որ իր անմիջական դրացին էր, ան ալ իր քովինին սա ալ իր բարձակցին, վերջինս ալ Միհրդատին, որ, իր կարգին, նուիրապետական միեւնոյն աստիճանաչարը օգտագործելով, իր «այո»ն հասցուց Տիար Անտոնին: Իսկ ան բաւականացաւ սիկարէթի մուխի քուլայ մը արձակել այս անգամ ուղղակի Միհրդատի երեսին: Մենք ամէնքս միաբերան ծիծաղելով Միհրդատին ըսինք. « Հիմա պատասխանդ առի՞ր, մուխ ու մշուշ ... քու քարոզիդ պէս ...»:

Իմ սենեակս մօտ ըլլալով «Դրօշակ»ի խմբագրատան, ես աւելի յաճախ կ'այցելէի Տիար Անտոնին, քիչ մը իրեն կ'օգնէի վարչական մանր մունր գործերուն մէջ, յետոյ միասին կ'ուղղուէինք դէպի Ժընեւի Լէման եւ Հոն սեղանին շուրջ, դէմ առ դէմ նստած, սուրճերու բուրումնաւէտ գոլորշիի գլխանքին մէջ, նոր ժամանած՝ հայերէն թերթերը աչքէ կ'անցընէինք: Անգամ մը, այս երանաւէտ ըմբոշխնելու վրայ էինք, երբ պարտէզին դուռը խոնչաց: Հազուադէպ երեւոյթ մը չէր սակայ. փողոցէն անցուդարձող երախաները յաճախ կը խաղային դուռին հետ. այնպէս որ ես հարկ չտեսայ ընթերցումս ընդհատելու: Բայց Տիար Անտոն՝ պահակ-տանուտէրի իր պաշտօնին բերումով՝ աչքերը դէպի դուռը դարձուց եւ խանդավառութեամբ ինծի աւետեց .

— Տղայ, բախտերնիս բանեցաւ, մեր պարտէզին մէջ զոյգ մը նոր վարդեր ծաղկեցան :

Ետեւ դարձայ եւ տեսայ որ երկու պատանի մայրապետ տոտիկ տոտիկ դէպի մեզ կը յառաջանան :

— Ասոնք անպայման մեր մայրերուն ՔԷյՓը հարցնելու կուգան, ըսաւ Տիար Անտոն, եւ այս գուշակութիւնը քիչ մը պաղեցուց մեր սուրճերը, այն պատճառաւ որ երբ կրօնաւորուհիները մեր քով հասան, մենք փոյթ չըրինք ոտքի ելլելու : Այցելուհիներէն ամէնէն տարեցը շնորհալի շարժումով մը նախ իմ կողմս դարձաւ եւ շշնջաց ժպտագին .

— Բարե՛ւ պարոն:

Ցետոյ միեւնոյն կանոնաւորութեամբ Տիար Անտոնի դիմաց խոնարհեցաւ եւ մրմնջեց մեղմագին.

— Բարեւ, Տիկին :

Գարտաւոր եմ ըսելու թէ Տիար Անտոն նստած էր սեղանին ետեւ որ բոլորովին կը քօղարկէր իր տարատակիր սրունքները, իսկ կուրծքը, հակառակ իր տափատակեայ հարթութեան, չէր կրնար անտարակուսելի ապացոյց մը կազմել Տիար Անտոնի արամական արժանիքին: Մայրապետները, որոնք անտէր ու անկար աղքատներու համար հանգանակութեան ելած էին, մեր լուծմանը ստանալէ յետոյ մեկնեցան: Ես քիչ մը աւելի խորասուզուեցայ իմ թերթիս մէջ, այն տպաւորութիւնը տալու համար թէ այցելուին կոզմէ սխալ արտասանուած կոչականը չէի իմացած: Բայց մեր մարդը այդպիսի մանր խորամանկութիւններէ խաբուող չէր :

— Լսեցի՞ր. ըսաւ, քիչ մնաց որ Քրիստոսի քոյրերը զիս հրաւիրէր անդամակցելու իրենց միաբանութեան, կ'երեւայ թէ հասկցաւ որ իմ ներկայութիւնս որեւէ փորձութեան պիտի չենթարկէր կուսանոցին երիտասարդուհիները :

« Քանի որ չյաջողեցայ կեղծել, գոնէ չըմեղեմ», խորհեցայ :

— Տիար Անտոն, ըսի, գթոտ շեշտով մը, խեղճին աչքերը իրարմէ սրդողած կ'երեւէին, մէկը հիւսիս կը նայէր, միւսը՝ հարաւ :

Իրաւ ալ բարեւող մայրապետը շիլ էր: Բայց Տիար Անտոն այս չըմեղանքս ... չկլլեց :

— Չէ, եավրում, ըսաւ, եթէ ... աչքերը ձեր գիւղին արտերը հերկող ... ներուն պէս զուգընթաց ալ ... տեսնելիքը այն էր ինչ որ տեսաւ

— Հասկցայ, այս բոլորին ... իմ գիւղացիութիւնս երեսիս տալ էր ... ի՞ր կրնար Ժընեւի ինքնաշարժներու ... նիւներուն պէս ըսել, տոտնջալի ... դժնդակ տրամախօսութեան ուղղութիւ... փոխելու ճիգով :

1918ի աշնան, երբ ընդհանուր պատ... րազմը վերջացաւ, եւ ճամբաները ... ուեցան, ուսանողները սկսան մէկիկ ... կէկ ցրուիլ: Այս մեկնումները տեղ... տային ողջերթի փոքրիկ հաւաքոյթ... ուր գինին ու գարեջուրը համեստ... հոսէին քանի մը ժուժկալ աղանդեր... հետ ընկերակցաբար: Բնականաբար ... հաւաքոյթին հերոսը մեկնողն էր ... ճառերը, մաղթանքները եւ բաժակ... բախումները կը ձօնուէին անոր ... ճամբորդութեան, բարւօք ժամանման ... ապագայ յաջողութեանց, եւայլն.

Այս հաւաքոյթներէն մէկուն ընթացքին, սակայն, օրուան մեկնողը ... մոռցուեցաւ եւ բաժակները, մեծ ... Տիար Անտոնին կենացն էր որ ... ցին:

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՊՕՆՑ

(2 Տար.)

Քառասուն տարի առաջ, երբ Ա. Դօն հրատարակութեան կուտար իր գիրքը, ծանօթ էր Վասպուրականի մէջ կատարուած դէպքերուն միայն. Իր ծանօթութիւնները արդիւնք էին 1915ին, տեղին վրայ կատարած լայն պրպտումներուն եւ քննութիւններուն :

Առանց ստորագնահատելու հերոսական այն հոյակապ էջերը, որ մեր ժողովուրդը արձանագրած է իր երկարամեայ գոյութեան ընթացքին, Ա.— Դօն, այն անխախտ համոզումն ունէր, որ Վասպուրականի հերոսամարտը «բացառիկ է եղածներուն մէջ»:

Այս նոյն գնահատութիւնը ունեցած են օտար հեղինակութիւններ ալ, որոնք ծանօթ են Վասպուրականի հետ, նաեւ, Մուսա Տաղի, Ուրֆայի, Այնթապի, Մարաշի, Սասունի եւ դեռ ուրիշ վայրերու հերոսական պայքարներուն :

Ընդհանրացած այս գնահատութիւնը հիմնաւորելու բազմաթիւ պատճառաբանութիւններէն, մատնանշենք մէկ քանի կարեւորները միայն :

Ա - Դէպքերու ծաւալումը :

Վասպուրականի դիմադրական շարժումը չսահմանափակուեցաւ մէկ կեդրոնի մէջ 1914ի վերջերէն մինչեւ 1915ի առաջին ամիսներուն, զանազան գաւառներու մէջ տեղի ունեցած, համեմատաբար մասնակի բնոյթ կրող դէպքերուն յաջորդեց ընդհանուր — իրական ապստամբութիւնը Ապրիլեան գրեթէ միաժամանակ եւ բոլոր գաւառներուն մէջ :

Այսպիսով, Վասպուրականի երկու հարիւր հազար Հայութիւնը, միասնաբար եւ միաժամանակ կռուի դուրս կուգար թիւով եւ զինական պատրաստութեամբ անհամեմատաբար զօրաւոր թշնամիին դէմ. ցրուած ամբողջ նահանգին մէջ :

Հայութիւնը իր դէմ ունէր ոչ միայն Թրքական կանոնաւոր բանակը, ոչ միայն ուրիշ շրջաններէ փոխադրուած քրտական «հէմէյական» մասերը, այլեւ տեղացի Թուրք եւ Քիւրտ տարրը :

Եթէ մեր բոլոր շրջանները անկարող եղան երկար ժամանակով տոկալ թշնամու գերակշիռ ուժին, եւ ստիպուած եղան լքել իրենց դիրքերը ու մեծ կորուստներու գնով միանալ պայքարը շարունակող կեդրոններուն, այս իրողութիւնը սակայն, փաստօրէն չսահմանափակեց գործողութիւններու ընդհանուր շրջագիծը :

Այսպիսով, Վասպուրականի դիմադրական շարժումները, սկիզբէն իսկ տարածուեցան ամբողջ նահանգին մէջ, եւ մնացին ամենածաւալունը մինչեւ վերջ :

Բ — Պայքարի տեւողութիւնը :

Վասպուրականի դիմադրական պայքարի տեւողութեան շրջանը, ճիշդ պիտի ըլլայ սահմանափակել օրերով : Անիկա, այն պատճառով, որ 1915 Ապրիլէն առաջ, 1914 վերջին ամիսներուն սկսած, շարք մը շրջանները — մասնաւորապէս Նորդուզ - Արեւմտեան — փաստօրէն թատերաբեմ դարձեր էին տեւական ընդհարումներու :

Իբրեւ հետեւանք այս իրողութեան, խանգարուած էր այդ շրջաններու բնականոն կեանքը : Հայութիւնը կը մտածէր ապահովելու եւ զօրացնելու իր դիմադրական հնարաւորութիւնները, իսկ Թուրքը՝ նորանոր զաւեր կը ծրագրէր աւելի արմատական եղանակով իրականացնելու իր հայաջինջ ոճիրը :

Այս պայմաններուն մէջ, Վասպուրականի դիմադրական պայքարի սկիզբը պէտք է առնել ոչ թէ 1915 Ապրիլի առաջին օրերը, այլ յետ տանել առնուազն 5 – 6 ամսով, եւ վերջացած նկատել 1915 Մայիս 15ին :

Գ.— Համաժողովրդական բնոյթը :

Խաղաղութեան շրջանին, Վասպուրականցին ընդհանրապէս «կռուազան» է եւ նուազ համերաշխ էր : Ծայրայեղ, անզիջող, յախուռն եւ կրքոտ՝ ներքին վէճերու եւ քաղաքներու մէջ : Արմատացած եւ պատմական հին Թուականներէն ժառանգած իր այս գիծը չփոխուեցաւ երբեք : Ընդհակառակն, աւելի ցայտուն դարձաւ մեր ազատագրական շարժման ընթացքին հետ զուգահեռաբար : Անկէ ալ, կուսակցական տեւական եւ յարաճուն վէճերը, մեր օրերուն, մասնաւորապէս Վանի եւ իր արուարձաններուն մէջ :

Առով մէկտեղ, Վասպուրականցին զարմանալիօրէն գիտէ միանալ եւ միացեալ ճակատ ստեղծել իր գոյութեանը սպառնացող վտանգներու եւ աղէտներու պահուն :

Համագործակցութեան եւ համերաշխութեան ոգիի շնորհիւն էր, որ Վասպուրականը համեմատաբար նուազագոյն կորուստով ազատեցաւ 1895 – 96ի կոտորածներէն :

Այդ նոյն ոգին էր, որ 1915ին մէկտեղեց Վասպուրականի բովանդակ Հայութիւնը, վերածելով զայն դիմադրական ամրակուռ ուժի մը :

Կարեւորը այս պարագային, այն չէ թէ ո՞վ ի՞նչ դեր կատարեց համաժողովրդական այս միացեալ ճակատով մղուած պայքարին մէջ : Փաստերն եւ իրողութիւնները պատասխանած են արդէն այս կրկնակի հարցումներուն :

Էականը այն է, որ Վասպուրականի Հերոսամարտի ամբողջ տեւողութեանը, մեր ժողովուրդի ամբողջական միութիւնը՝ գլխաւոր եւ զօրաւորագոյն ազդակներէն մէկը հանդիսացաւ վերջնական յաղթանակին մէջ :

Մեր կուսակցութիւնները առանց այս միութեան դժուար թէ կատարէին իրենց վրայ ինկած ծանր եւ պատասխանատու դերը :

Անկէ ալ, մեր Հերոսամարտի համաժողովրդական նկարագիրն ու բնոյթը :

Դ.— Արդիւնքը :

Սկիզբը յիշեցինք տարբեր շրջաններու հերոսամարտներն ալ : Ամէն տեղ մենք կը գտնենք յանդգնութեան, քաջութեան եւ զոհաբերութեան միեւնոյն ոգին : Առով մէկտեղ, այս բոլորի արդիւնքը նոյնը չեղաւ :

Վասպուրականի Հերոսամարտը բացառիկ եղաւ նաեւ այս տեսակէտէն ալ :

Երկարատեւ եւ մեծ զոհաբերութիւններով մղուած պայքարը վերջացաւ կատարեալ եւ ամբողջական յաղթանակով :

Երկու հարիւր հազարի հասնող Հայութենէն փրկուեցան աւելի քան 150 հազար հոգի :

Բարոյական մեծագոյն շահէն զատ, 150 հազար Հայութեան փրկութիւնը՝ գերագոյն շահը, փառապսակը եղաւ Վասպուրականի Հերոսամարտին :

Մեր յիշած այս պատճառները միայն բաւակա՞ն չեն արդարացնելու այն բացառիկ գնահատութիւնը, որ կը տրուի Վասպուրականի Հերոսամարտին :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՄԷՆԷՆ ՄԵԾ ՍԽԱԼԸ ···

— Դուն լուր ունի՞ս թէ մենք, ժամանակին, ինչ մեծ Հայեր ունեցեր ենք, բայց անոնց խօսքը մտիկ չենք ըրեր ···

— Անունները, խնդրեմ ···

— Գրէ՛ — Մաղաքիա Արքեպիսկոպոս Օրմանեան, Գաբրիէլ էֆէնտի Նորատունկեան, Ոսկան էֆէնտի Մարտիկեան, Պետրոս էֆէնտի Հալաճեան, Յարութիւն էֆէնտի Ազարեան··· Այս մարդիկը խելացի, դիւանագէտ, ծանրագլուխ մարդիկ էին··· Լաւ սերտած էին Թուրքին հոգին եւ միշտ կ'ըսէին մեր ազգին որ չանը հետ տապակ մտնելը խելացութիւն չէր ··· Եկուր տես որ իրենց [illegible]ները ձայն բարբառոյ յանապատի մնացին ···

— Ինչպէ՞ս ···

— Ինչպէ՞ս կա՞յ ··· Կովկասէն խումբ մը նորելուկ մարդիկ եկան Ստամպոլ եկան··· Ծուռ գլխարկով, սեւ «քալէ երթանք» ֆրակով, մօրուքով եւ ակնոցով մարդիկ ··· Մեր ազգը ազուոր անուն մը գտած էր իրենց համար — փայթօսըզ, այսինքն անկուտի··· Ահաւասիկ, այդ մարդիկն էին որ մեր տունը քանդեցին ···

— Ի՞նչ ըրին որ ···

— Ի՞նչ պիտի ընեն ··· Մարդու տեղ չդրին Օրմանեանը, Նորատունկեանը, Հալաճեանը, Ազարեանը ··· Եւ անոնց համար եկան ըսին թէ «հին - գլուխ շէ - րիաթճիներ են» : ··· Չկրցանք իրենց հասկցնել որ անոնք Թուրքին հետ վարուիլ գիտէին ···

— Թուրքին հետ վարուիլ գիտնալ ի՞նչ կը նշանակէր ···

— Երէկ ըսի, նորէ՞ն ըսեմ ··· Թուրքը աշխարհ եկած է որ կողոպտէ, քանդէ, մեռցնէ··· Ատիկա ամէնքս ալ գիտենք ··

— Լաւ, ատանկ մարդու մը հետ ինչպէ՞ս կրնաս ···

— Էֆէնտիմ, աչք կը գոցես, չտեսնելու, չլսելու կը զարնես ··· Եկաւ ցորե՞նդ առաւ տարաւ, «Բարի եկար, հազար բարի» կ'ըսես··· Եկաւ, աղջի՞կդ փախցուց. ձայն - ձուն չես հաներ ··· Եկաւ աղբօրդ տղա՞ն սպաննեց, մարդու բան չես ըսեր ··· Եկաւ եկեղեցիիդ խաչե՞րը գողցաւ, գլուխդ անդին կը դարձնես եւ կը սպասես որ Աստուած տայ իր պատիժը ··· Բայց, մենք ատանկ չըրինք, ոտքի ելանք ··· Մենք ո՞վ էինք որ ոտքի պիտի ելլէինք, քանի՞ հոգի էինք··· Մեզ ոտքի հանողն ալ սա քու բարեկամներդ ···

— Ըսէ նայիմ, երբ Թուրքը այդ հերոսութիւնները կ'ընէր, ձեր Օրմանեանն ու Նորատունկեանը ի՞նչ կ'ընէին, ի՞նչ կ'ըսէին ···

— Իմաստուն խորհուրդներ կուտային ··· Օրմանեանը կ'երթար փատիշահին աջը կը պագնէր և թաքրիր մը կուտար նոր՝ խնդումերես ··· Նորատունկեանը Սատրազամին քով կ'երթար եւ խօսակցութեան ընթացքին, կ'ըսէր անոր թէ Հայերուն հարսները չփախցնէին աւելի աղէկ կ'ըլլար ··· Սատրազամը կը խնդար, քահ, քահ եւ «ճանըմ, բան մը կ'ընենք, դուն ատոր համար քունդ մի փախցներ» կ'ըսէր··· Ատանկով խնդիրը անուշի կը կապուէր, կը լմննար ···

— Մեր հարսները, մեր ցորենը, մեր խաչերը ետ կուգայի՞ն ···

— Ճանըմ, ատ ինչ խօսք է··· Ո՞ր հըպատակ ազգը տուրք չի տար ··· Մենք ալ մեր գեղացիներուն ունեցածները տուրք տուինք ··· Գեղացիին հարսը, աղջիկը Ստամպոլցիին հարսն ու աղջի՞կն է, ոչ··· Բայց, ինչպէս ըսի, ձեր ազբարիկները եկան ու կրակին վրայ իւղ լեցուցին ··· Ըսելս ան է որ ատ «դուրսեցի»ներուն երեսէն, ազգերնիս ջարդուեցաւ, 1915ին ···

— «Դուրսեցի»ն Ստամպոլցիին եղբայրը, քո՞յրը չէ ···

— Հա, հասկցանք, բայց իմ ըսածս այն է որ ատանկ պզտիկ բաներ մատերնիս փաթթելու չէինք ···

— Շիտակ ես··· Ատանկ պզտիկ բաներ մատներնիս փաթթելու տեղ, ձեզի պէս խոշոր գդումներ չուանով փաթթելու եւ «դուրսեցի»ներուն երկիրը ղրկելու էինք որ երթայիք եւ հասկնայիք թէ Հայը ինչ կը քաշէր այնտեղ ··· Ատիկա չըրինք եւ ատիկա եղաւ Դրօշակեանին կամ Հնչակեանին ամէնէն մեծ սխալը, Ստամպոլցի բարեկամ ···

ՆԻՐԱՊԱՅԻ

ՍԱՐԷՆ ԶՈՐԷՆ

ԳՈՂԻՆ ԽՕՍՔԸ

Պէրտոյի մօտ, Լա Ռէոլի շրջանին մէջ, երկար ատեն հաւու գողութեամբ զբաղելէ եւ հետապնդուելէ ետք, վերջերս ձերբակալուած է Էմիլ Ալիր : Սակայն, Պորտօ փոխադրուած միջոցին, յաջողած է փախուստ տալ : Քանի մը ժամ յետոյ, Ալիր հեռագրած է Պորտոյի ոստիկանութեան, թէ յաջորդ օրը ժամը 11ին պիտի ներկայանայ : Եւ իրապէս՝ խօսքը յարգած եւ ներկայացած է :

ՅԱՌԱՋ.Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Էշը փոքրիկ քարերից կայծեր էր թըռցնում վազելիս : Ծառան վազում էր նրա ետեւից հեւ ի հեւ, որպէսզի պաշտօնատեղին հասնելուն պէս, մի ձեռով սանձը բռնի եւ միւս ձեռով էլ ասպանդակը, որ հայրս ցած իջնի :

Ծառան էշը տուն էր բերում առանց հանելու. Եւ ոչ ոքի էլ թոյլատրուած չէր այդ Երեւանյեան նոխից էր տանում, որ հայրս վերադառնայ : Եւ ամէն օր միեւնոյնը :

Մենք մի ձի էինք պահում, որպէսզի հօր ազգականներից եւ բարեկամներից մէկն ու մէկը գար եւ ասէր թէ՝ «Հայրս բարեւ ըրաւ, բաւ քի՛ էշը թող տաս, գեղ գնամ գամ», էշի փոխարէն ձին տայինք :

Հայրս չէր սիրում, որ իր էշի վրայ ուրիշն էր նստում : Եւ դժուար թէ ինքը՝ էշը թոյլ տար, որ, բացի հօրիցս, որեւէ մէկը նստէր վրան : Նստողի դիակով անդամն մի փոս կը լցնէր :

Հօրս արիստոկրատիզմից շատ բան էր անցել էշին. Նրա հոգեբանութիւնը նոյնպէս զարգացել էր այդ ուղղութեամբ :

Հօրս տուն վերադառնալուց առաջ՝ ամբողջ տունը շարժման մէջ էր — ընտանիքի ամէն մի անդամը մի բան էր անում, դարսում, սրբում, դասաւորում, տեղափոխում : Տունը պէտք է լինէր խստագոյն կարգապահութեան մէջ — կօշիկները դարսուած, պահարանների դռները փակ, այգու ծաղիկները ջրած, երեխաները սանրուած, ընտանիքի բոլոր անդամների շորերը փոխուած, ջրի բաժակը ջրամանի մօտ՝ կոթը ոչ դէպի պատը դարձուած, աւելն իր անկիւնը, շորերի կախարանի վրայ վերարկուի մեխը բոլորովին ազատ :

Դրան առաջ նա իջնում էր էշից : Մի պահ սպասում էր, մի սիկարէթ էր այրում, որպէսզի ամբողջ տունն իմանայ, որ եկել է :

Դրան կարիք էլ չկար, որովհետեւ փողոցի անկիւնից էշը սկսում էր զռալ եւ յայտարարել ժամանումը :

Մայրս հանդիպում էր նրան բակում, միասին բարձրանում վեր : Մեզանից ոչ ոք նրա մօտ չէր գնում : Նա ինքը բոլորին կանչում էր հատ հատ, համբուրում, շոյում, կշտամբում եւ ճանապարհ դըցում :

×

Կիրակի օրերը նա գնում էր ագարակ եւ մինչեւ կէս գիշեր մնում այնտեղ : Մարմարեայ աւազանի եզրին օղի էր խըմում, տնից յատուկ ուղարկուած ընթրիքն անում : Այդ ընթրիքը մօտաւորապէս պատրաստուած էր լինում տասը մարդու համար — մի զուգէ յանկարծակի հիւրեր յայտնուէին :

Կէս գիշերին վերադառնում էր էշով : Եթէ երբեք օր էլ ուշանար — մայրս անքուն պէտք է սպասէր նրան, մի քանի խօսք փոխանակէր եւ ապա գնար քնելու :

Իմ մանկութիւնն անցել է այդ ագարակում, մարմարեայ այդ աւազանի եզրին, անցել է եւ աղաւնու սպիտակ թեւերի վրայ :

Գիշերը՝ կապոյտ երկնքից այնքան աստղեր էին թափւում նրա պայծառ, աստղազարդուած խորութեանը մէջ :

Ցերեկն արեգակը լողում էր նրա մէջ, կարծես զովանում էր նրա ցուրտ ջրերում, իսկ գիշերը տիեզերական էր, խորհրդաւոր, խորին, խորին ···

Գիշերը սպիտակ յատակը կապտանում էր, ջուրը մուգանում եւ աստղեր, բիւրաւոր աստղեր : Լռութիւն, անսահման լռութիւն : Ուռիները կռանում էին աւազանի վրայ, ամբողջ ագարակի ծառերը շշնջում էին, յանկարծ մի սուրալ ճեղքում էր աւազանը եւ կորչում : Համատարած, մեծ մեծ թեւերով գիշեր, երկար, համասփիւռ մի երազ, կապոյտ, մուգ - կանաչ եւ վերեւում սպիտակ ամպեր : Կապոյտ երկնքից կարծես կաթկըթում էր շիթ առ շիթ, եղնիկի արցունքների նման, անիմանալի մի բան, դողի նման, սարսուռի նման ծայր էր առնում, տարածւում, տարածւում եւ տիեզերանում :

Մրգեր, մրգեր, մրգեր, որ գոյն էին ճչում, խոտը հրավառ կանաչ, կանաչի մէջ կարմիր կակաչներ : Սարալանջ, որ ներկւում էր արեւային արիւնով : Սարալանջի ետեւը կապոյտ լեռներ, այդ լեռների գրկում, բարձր, ջինջ, փիրուզեայ մի լիճ, կարծես բիւրաւոր մանկական աչքեր էին քթթում :

Խաղողի հատիկները կախւում էին ինչպէս մանկական պայծառ ջինջ աչքեր : Կարմիր, սեւ, դեղին եւ սպիտակ խաղողի ողկոյզները ծծում էին արեւից լոյս, գոյն եւ քաղցրութիւն, կարծես հէնց արեւն էր խտացած, կաթիլ կաթիլ մըղուած, ապա լեր դացած եւ կլորացած :

Աշնան այդ ագարակը ծոցուորւում էր, հողը կարծես պատռւում էր իր սեռային անզուսպ կատաղութիւնից, յորդում էր միրգը, վարարում լեռներից հոսող ջրերի նման, հնձանը լցւում, խաղմուզը փրփրում, վազում, լցւում կարասների մէջ իբրեւ հողի ուրախութիւն, իբրեւ արեւի ճիչ, իբրեւ արեւի եւ հողի եւ միասնական երգ :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Առլէն Փափազեան իրենց քրոջ եւ քեռայրին Տէր եւ Տիկին Էտի Էմիրզեանի (Գրիւսէլ) ամուսնութեան Ա. տարեդարձին առթիւ 100 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Կարապետ Մաղունճեան, իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէին եւ ընկերներուն, Ֆ. Կ. Խաչին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ բոլոր անոնց, որոնք իր հիւանդութեան տաժանելի օրերուն իրենց այցելութիւններով եւ համակրանքի անկեղծ արտայայտութիւններով մխիթարեցին եւ նոյնքան սփոփեցին զինքը:

Իր ապաքինման ուրախ առթիւ՝ քսան Ն. Ֆ. կը յատկացնէ Վիէնի Կապ. Խաչի դպրոցներուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի հիմնարկութեան 81րդ տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, հիմնադիրներուն եւ պաշտօնեաներուն յիշատակին :

—ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ—

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Տէօյինի մասնաճիւղի անդամական ընդհ. ժողովը 23 Մայիս, Երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկը : Կարեւոր օրակարգ: Ջեկուցում վարչութեան: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 20·30ին դպրոցին մէջ: Կարեւոր օրակարգ, կը խնդրուի ընկերուհիներէն ըլլալ ճշդապահ :

ՎԻԷՆԻ Կ. ԽԱՉԻ վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Շաբաթ, ժամը 20ին, Օհանջանեան Ակումբին մէջ: Օրակարգ՝ պատգամաւորի ընտրութիւն եւ ընթացիկ հարցեր :

ՀԱՄԱՍԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ իր ընդհ. անդամական ժողովին, այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 9–11, սովորական սրահը, Գառ տիւ Վլոպ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վալանսի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Տիկին Նուարդ Քէշիշեանի բնակարանը : Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ սոյն կարեւոր ժողովին :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի ժամը 10·30ին հոգեհանգստեան պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի ՏՕՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆի հոգւոյն համար, անոր մահուան Ա. տարելիցին առթիւ: Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի այս ազդը հրաւէրի տեղ նկատել :

ՎԱՐՁՈՒ Է

Յունիս, Յուլիս եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն համար վարձու է գեղեցիկ յարկաբաժին մը Անթիպի բարձունքին վրայ, ծովէն մէկուկէս քիլոմեթր հեռու :

Ունի երկու ննջարան (հինգ հոգիի), մէկ ճաշարան, խոհանոց, տուշ եւ պալքոն, հիանալի տեսարանով : Մաքուր կարասիներ եւ սառնարան: Մանրամասնութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցէին :

Ghara Kén

(VILLA SAYAT NOVA)

La Constance, Antibes (A. M.)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Շաւիլէն Ալէքսանտր եւ Նաւիկ Փանոսեան եղբայրները կը փնտռեն իրենց քրոջ զաւակը Յակոբ Տէր Գօզոսեան (Կիւրէմեցի), հօրը անունը Սուրէն, մօրը անունը Աղաւնի, եղբօրը անունը Զատիկ: 1915ին մնացած է Զախոյի մէջ, Մուսուլի շրջան: Իմացնել Փանոսեանի :

6. RUE J. J. ROUSSEAU, CHAVILLE - S. ET O.

Կը խնդրուի արեւելքի հայ թերթերէ արտատպել :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Երեք ուշիմ եւ աշխատասէր նոր աշակերտներու համար — վեց տարի շարունակաբար վճարելի — մասնական նպաստ մը ստեղծուած է Սամուէլ Մուրատեան Վարժարանի Ընկերակցութեան կողմէն :

Ծնողքները որոնք կը փափաքին հայեցի դաստիարակութիւն ալ տալ իրենց զաւակներուն՝ բայց նիւթական միջոցները չունին ամբողջական թոշակը վճարելու, կրնան այդ նպաստէն օգտուիլ :

Պայմաններուն համար նամակով կամ հեռախօսով դիմել Տեսչութեան :

DIRECTION DU COLLEGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél. : OBS. 18-28

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

SALLE PAUL FARALICQ

21, Rue Yves-Toudic (Métro ; Bonsergent et République)

Երեքշաբթի, 24 Մայիս, ժամը 21ին

ՆԱԶԱՐԷԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ կուտայ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ,

ուր Փարիզահայ ամենասիրուած դերասաններու կազմով կը ներկայացուի՝

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգ. 3 արար *Մոլիէրի «Ակամայ Բժիշկը» համբաւանոր գործէն հայկական կեանքի վերածուած ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆի կողմէ*

Կը մասնակցին՝ Օր. Շուշանիկ Գէորգեան, Պ. Պ. Արտաշէս Գմբէթեան, Ն. Մարգարեան, Ն. Պշտիկեան, Ժագ Սեփանօ, Աշոտ *եւ այլ երիտասարդ ուժեր, ինչպէս նաեւ*

Հ. Խրտըշեան — Լա Շաաններ

Մուտքի գիները ժողովրդական :

"ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ ՕՐԸ" ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Համասեբաստահայ Վերաշ. Միութեան Մարսէյլի, Օտոօ. Գապիւսէլի եւ Սէնթ Անթուանի քոյր մասնաճիւղերու նախաձեռնութեամբ եւ մեծ պատրաստութեամբ կազմակերպուած Սեբաստահայերու Օր- *ուան տօնակատարութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին, Գապիւսէլի հայկ. դպրոցի օգտասուն պարտէզին մէջ, 9, Թրավէրս Տէր Մարտիրոսեան:*

Գեղարուեստական խնամուած բաժին կարող ուժերու կողմէ :

« Շիրվանզատէ» Թատերախումբը կը բեմադրէ «ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ » խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտը :

Մուտքը ազատ է :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

TRICOTEUSE OU TRICOTEUR PALISSIER

ԴԻՄԵԼ՝

Le Tricot des Lilas

15, Rue Bruyère, Les Lilas

Tél. VIL. 91-91

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մարսէյլէն ուղղակի Օտեսա, կամ աշխարհի որեւէ կողմէ նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով, որեւէ ընկերութեամբ եւ նոյն գիներով :

Վճարումը՝ հոս կամ արտասահման: Կ'ապահովենք վիզայի գործողութիւնները ձրի, *կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի :*

Դիմել՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

որ 35 տարուան փորձառութիւն ունի :

AMERICAN LLOYD

48, RUE DE LA RÉPUBLIQUE

MARSEILLE

Tél. : 20-47-22

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել Մարսէյլի հասցէին :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՍԻ[ՐԱՀԱՆԴԷՍ]

Նախաձեռնութեամբ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՆՈՐ ՍԵՐՆԴԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

Շաբաթ, Մայիս 21, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Անիէռի Սալ տէ Ֆէթին *մէջ,*

16, Place de l'Hôtel de ville

Կը խօսի ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Մասնակցութեամբ Սիփան – Կոմիտաս *երգչախումբի*

Ղեկավարութեամբ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆի

Ժամը 20·30էն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր :

Robert Séto et ses Rumberos d'Europe No 1

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Հ.Օ.Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Կեդր. վարչութիւնը Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով կը կազմակերպէ ընդունելութիւն մը, իր մայր միութեան (Հ. Օ. Մ.) յիսնամեայ գործունէութեան առթիւ :

Այդ հանդէսին կը մեծարուին նաեւ իր վեթերան անդամները :

Օթէլ Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ, 43 Պուլ. Ռասփայ, Այս Կիրակի, ժամը 19էն 23

Գեղարուեստական բաժին, ժողովրդական նուագ, երգ, պար, արտասանութիւն. *Կը մասնակցին Օր-ներ* Տ. Զարափեան, Ա. Գաբոյեան, Անի Թարօն: Պ. Պ. Լ. Ափրիկեան, Ա. Սերոբեան, Մ. Պօղոսեան *եւ* Եր. Գրիգորեան:

Տախքերու մասնակցութիւն 5 Ն. Ֆ.

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ: Անդամատետրները միասին բերել :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ սեռական խումբերն ու ենթակոմիտէները. Ներկայ պիտի ըլլան իր ներկայացուցիչները :

ԱԿՆՈՒՆԻ այս Ուրբաթ իրիկուն

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթակոմիտէ այս Շաբաթ իրիկուն :

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն այս Շաբաթ իրիկուն :

ԹԱԹՈՒԼ խումբ, այս Կիրակի կէսօրէ ետք :

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ խումբ, այս Կիրակի կէսօրէ ետք :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 26ԻՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՑԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 45ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Հովանաւորութեամբ՝ *ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի*

Այս Կիրակի ժամը 15·30էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ

88, RUE D'AUBAGNE

Հանդէսը կը վարէ Միութեանս փոխ նախագահ Պ. ՅՈՎ. ՀԱՑԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կը բանախօսէ՝ Պ. Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

Ներկայացուցիչներ.— Ազգ. Կեդր. վարչութիւն, Կրօնական Ցարանց ներկայացուցիչներ, Բարեգործական եւ Հայրենակցական Միութեանց *ներկայացուցիչներ* *Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին : Ղեկավարութեամբ Տիկին Ս. ՇԱՄԻՐԵԱՆի : Կը ներկայացուի՝ ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի*

ԱՆՈՒՇ

Օփերայէն զանազան պատկերներ, ինչպէս նաեւ ԵՐԿՈՒ ՀՆԱԿԱՐԿԱՏՆԵՐ. *խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ :*

Պարեր ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր, SERGE GARO *նուագախումբով*

Պիւֆէ մատչելի գիներով :

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԵԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE

(Rue Marbeuf) PARIS - 8e

TÉL. : BAL. 31 21

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

Metro · F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր. ,վեց 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 22 ՄԱՅԻՍ — DIMANCHE 22 MAI 1960

[illegible] — ԹԻՒ 8866 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4607

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ԱՍՊԱՐԷԶ»Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Քալիֆորնիոյ մեր պաշտօնակիցը՝ Ասպարէզ՝ իր հիմնադրութեան յիսնամեակին (1908 – 1958) առթիւ հրատարակած է պատկառելի ծաւալով, ընտիր թուղթի վրայ, խնամուած տպագրութեամբ, պատկերազարդ հատոր մը, աւելի քան 300 մեծադիր զոյգ սիւնակնոց էջերով։

Ասպարէզ – յիսնամեակը կը պարունակէ բազմաթիւ կենսագրութիւններ, որոնք կը ներկայացնեն թերթին հիմնադիրներն ու յաջորդական խմբագիրները, ազգ. ու յեղափոխական դէմքեր ու զանազան խմբակներ։ Աչքառու նկարներ են Հայկական Եռագոյնը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Հայաստանի Հանրապետութեան զինանշանները՝ գեղարուեստական բազմագոյն տպագրութեամբ, գործ՝ Յովհ. Գ. Գալէմեանի, որ հատորին մէջ գրութիւն մըն ալ ունի տպագրութեան պատմութեան եւ լրագրութեան ծագումին մասին։

Բացի Ասպարէզի եւ Հ. Յ. Դ. Քալիֆորնիոյ շրջանի պատմութեան վերաբերեալ նիւթերէն, յուշագիրքը կարեւոր բաժիններ յատկացուցած է արեւելահայ եւ արեւմտահայ գրականութեան, պատմա – բանասիրութեան եւ Հայկական կեանքին հետ կապուած զանազան հարցերու, առաջադրուած ծանօթ գրողներէ։

Հրատարակիչները ուզած են ոչ միայն պատմական, այլեւ գրական արժէք ներկայացնող հատոր մը տալ հայ ընթերցողին։ Նեւանդ մը տարեգիրք կամ հաւաքածոյ ընտիր գրութեանց։

Ասպարէզը հրատարակելու գաղափարը յղացուած է 1907ի վերջերը, սակայն առաջին նկատուած է լոյս տեսնել Ֆրէզնոյի մէջ [illegible], այն պատմական տարին՝ երբ Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումով, վերածնունդի նոր շրջան մը կը բացուէր արեւմտահայութեան առջեւ։

Հիմնադիրներն են եղած Աբրահամ Կ. Սէրմէեան, Յովհ. Գասպարեան (Քաւոր), Ալեան Ասլանեան, Աւետիս Թիւֆէնքճեան, Պետրոս Ցակըրեան, Լեւոն Ցակըրեան եւ Արփաքսատ Սեդրակեան. Սրանց վերջինն է որ ողջ է եւ կը շարունակէ իր գործօն մասնակցութիւնը բերել [illegible] – հանրային կեանքին [illegible] [illegible] Հայ Կրթական Հիմնարկութեան.

[illegible] բնակչութեան օրերուն [illegible] մը ծայր առած էր Թուրքիոյ հայկական նահանգներէն ու Կիլիկիայէն դէպի Հիւսիսային Ամերիկա, որ [illegible] էր «Աւետեաց երկիր» մը Հայերուն համար։ Սահմանադրութենէն վերջ, երբ զինուորական ծառայութիւնը պարտադիր դարձաւ նաեւ քրիստոնեաներուն համար, բազմաթիւ երիտասարդներ [illegible] եւ բախտ փնտռեցին Եանքիներու երկրին մէջ։

Իր առաջին խմբագրականին մէջ (1908) [illegible] կը գրէր.—

«Ֆրէզնոյի եւ շրջականներուն հայ գա[illegible] [illegible] կ'անի։ Վերջին վեց[illegible] [illegible] հասանք, որ [illegible] Ամերիկայի արեւելեան նա[illegible], թէ Հայաստանի ամէն կող[illegible] դէպի Քալիֆորնիա, մանաւանդ [illegible] Ֆրէզնօ կը քշէ, Ամերիկայի [illegible] մէջ եզական դիրք մը [illegible] է Ֆրէզնոյին»։

«[illegible] հայրենի հողին հայածական [illegible] [illegible] հայ բնակիչն է, որ Ֆրէզնոյի [illegible] շրջականներուն հայ գաղութը կը կազմէ»։

Այս «հայածական» բեկորներուն համար [illegible] դեր է կատարած Ասպարէզ, որ անհուն զոհողութիւններով հրատարակուած է անընդհատ իբրեւ շաբաթաթերթ, վերջին տարիներուն միայն վերածուելով եռօրեայի։

1908ին «բուռ մը Հայեր» միայն կային Քալիֆորնիոյ մէջ, ուր ներկայիս մեր հայրենակիցներուն թիւը 80.000ը կ'անցնի։ Երէկի անճար բանուորներն ու աղքատ գիւղացիները այսօր փայլուն դիրքեր գրաւած են երկրագործութեան, ճարտարարուեստի եւ առեւտուրի մարզերուն մէջ, նախանձը շարժելով տեղացիներուն։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հայկական կազմակերպութեանց մէջ ամէնէն հինն է ու ամէնէն ծաւալունը։ Ազգային հանգամանքներուն առթիւ Քալիֆորնիայի միջավայրին առաջնութիւն է շահած իր աշխատանքներով։

«Ասպարէզ» ունի արդիական տպարան՝ երկու առաջաւոր մեքենայով։ Իր մեծ սրահը ժամադրավայր է դարձած տեղւոյն Հայութեան։ Շնորհիւ Տիկին Սօֆի Ցակըրեանի նուիրատուութեան՝ երեք հասութաբեր խանութներու տէր է եւ դարձած է ինքնաբոյս։ Քալիֆորնիոյ հայ գաղութը օրէ օր կ'աճի ու կը բարգաւաճի։

Ասպարէզ թեւակոխած է արդէն իր 52րդ տարին։ Կրտսեր եղբայրն է Հայրենիքին, որ լոյս կը տեսնէ 1899էն ի վեր Ատլանտեանի ափերուն վրայ։

Սակայն մինչեւ ե՞րբ այսպէս օտար աստղերու տակ։

Ե՞րբ պիտի ծագի արշալոյսը տարագիր Հայութեան համար։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՎԱԾՆԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ՊԻՏԻ ԽՕՍԻ ՄԱՅԻՍ 31ԻՆ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ, ՄԱՔՄԻԼԸՆ ԵՒ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԱՐԴԷՆ ԽՕՍԵՑԱՆ

Վեհաժողովի ձախողութենէն ետք, Զօրավար Մեծերէն իւրաքանչիւրը հաշուետուութեան բնոյթ ունեցող ճառ խօսած է, առջի օր։

Արեւելեան Պերլինի մեծագոյն սրահին մէջ, 10.000 հոգիի ներկայութեան, Խրուշչեւ շուրջ մէկ ժամ խօսած ու պարզած է՝ Վեհաժողովի ձախողութեան պատճառները եւ Խորհրդային կառավարութեան քաղաքականութիւնը, յառաջիկային։

Նախ կրկնած է յանկերգը։ Մ. Նահանգները պատճառ եղան Վեհաժողովին ձախողութեան։

Ապա անդրադարձած է Գերմանիոյ եւ յատկապէս Արեւմտեան Պերլինի հարցերուն։ Խորհրդային վարչապետը յայտարարած է թէ մտադիր են համբերել մինչեւ վեց կամ ութ ամիս եւ խնդրոյ առարկայ հարցերը կարգադրել նոր վեհաժողովի մը ընթացքին։

«Եթէ վեց կամ ութ ամիս կ'ըսեմ, իմ անձնական առաջարկս չէ զոր կը ներկայացնեմ, ըսած է ան։ Մայիս 18ի հաղորդագրութեամբ մը Արեւմուտք համաձայն գտնուած էր այս ծրագրին։ Արդ, պատճառներ ունինք սպասելու մինչեւ այդ թուականը եւ չստորագրելու հաշտութեան առանձին դաշնագիր մը Արեւելեան Գերմանիոյ հետ։ Բայց, թող դժնդակ լաւ հասկնան։ Պէտք չէ որ այդ ժամանակամիջոցին Արեւմտեան պետութիւնները միակողմանի քայլեր առնեն որոնք արգելք կը դառնան յառաջիկայ ժողովի գումարման։»

Այս առթիւ ազդարարութիւն մը ուղղած է.— «Պէտք չէ մեր համբերութիւնը չարաչար գործածեն։ Խաղաղասէր երկիրները թոյլ պիտի չտան որ Արեւմտեան Պերլինի գրաւման գոյավիճակը տեւէ մշտնջենապէս»։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ Խորհրդային Միութեան նոր քաղաքականութիւնը։ Այս մասին Խրուշչեւ ըսած է.— «Միջազգային կացութիւնը ծանրացնող եւ պաղ պատերազմը ծայրագոյն, վտանգաւոր աստիճանին հասցնող ոչ մէկ քայլ պիտի առնենք։ Ընդհակառակն, ամէն ինչ պիտի ընենք որպէսզի մթնոլորտը խաղաղի։ Եթէ հասարակաց լեզու չգտնենք Այզընհաուըրի հետ, պիտի փորձենք լեզու գտնել իր յաջորդին հետ»։

Մէկ ժամ տեւող ճառին տասը վայրկեանը յատկացուցած է ամերիկեան օդանաւի միջադէպին։ Դատապարտած է «Այզընհաուըրի, Նիքսընի, Հերթըրի եւ Տիլընի Ամերիկան» բայց ջատագոված է «Լինքընի, Ճեֆըրսընի, Ռուզվելթի Ամերիկան»։

Ատընաուըրի համար ըսած է.— «Այս կացութեան համար ուրախ մի ըլլաք, Ատընաուըր, յաւիտենապէս չի տեւեր»։

Գրոտեօլ (Արեւմտ. Պերլինի քաղաքապետը) ըսած է.— «Զգոյշ եղէք եւ կրակին հետ մի խաղաք, անդարմանելի կացութիւն մը կրնաք առեղծել»։

Միջազգային քաղաքական շրջանակներ գիտել կուտան թէ Խրուշչեւ զգաստ ճառ մը խօսած է։ Վերջին հաշուով Խ. Միութիւնը ինք ալ չուզեր կրակին հետ խաղալ։

Խորհրդային վարչապետը Մոսկուա վերադարձած է։

Այզընհաուըր Ուաշինկթըն հասած ու անհախընթաց ընդունելութեան մը արժանացած է։ Օդակայանին մէջ ճառ մը խօսած ու յայտնած է թէ «ամէն ինչ կարելի է լուծել»։

Այլ գիտել տուած է թէ ինք այնպէս ունէր թէ որոշ հարցերու մէջ (զինաթափութիւն, Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութիւն) հասարակաց լեզու կարելի պիտի ըլլար գտնել Խ. Միութեան հետ։

Այզընհաուըր հաղորդած է թէ ամերիկեան ճամբորդատար օդանաւ մը կորսուած է ու կը կարծուի թէ Արեւելեան Գերմանիա ինկած ըլլայ։ Օդանաւին մէջ ինը ճամբորդներ կային։

Վերջապէս Այզընհաուըր գոհունակութիւն պատճառող չորս կէտեր նշած է։

1.— Մ. Նահանգները զօրավիգ կեցան իրեն։ Խորհրդարանը, ընդդիմադիր հատուածը, բովանդակ մամուլը եւ հանրութիւնը իրենց խաղաղասէր զգացումները յայտնեցին

2.— Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի բռնած ընթացքը։ «Նախագահ տը Կոլ եւ Մաքմիլըն աքանչելի վերք բռնեցին»։

3.— Ատլանտեան Ուխտը զօրավիգ կեցաւ իրենց։

4.— Փորթուկալի մէջ իրեն վերապահուած ընդունելութիւնը։

Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ, վարչապետ Մաքմիլըն յայտարարած է.— «Փարիզ մեկնելէս առաջ, գիտէի թէ Խրուշչեւ Վերին ժողովի արդիւնքին շուրջ որոշ վերապահութիւններ ունէր։ Այս վերապահութեան պատճառներէն մէկն ալ օդանաւի միջադէպն էր։ Սակայն չէի երեւակայեր որ Խրուշչեւ պիտի մերժէր շինարար բանակցութեանց մտնելու։

«Պնդեցի, աւելցուցած է վարչապետը, որ երկար առենէ ի վեր բովանդակ աշխարհին սպասած Վեհաժողովը սկսի իր աշխատանքները։ Հակառակ տը Կոլի եւ իմ միջամտութեանս որպէսզի խօսակցութիւնները վաղանի պահուին Խրուշչեւ պնդեց թէ կ'ուզէ հրապարակել։ Ճիչդը ըսելով կը յուսայի միացեալ ցեկոյցի մը շուրջ համաձայնութեան գալ»։

Մաքմիլըն, ինչպէս նաեւ տը Կոլ փորձած են յաջողցնել Վեհաժողովը, սակայն ապարդիւն անցած են իրենց ճիգերը։

Հաշուետուութեան վերջաւորութեան, Մաքմիլըն յոյս յայտնած է որ վերստին ժողով մը հնարաւոր պիտի ըլլայ գումարել։

Ելիզէի մէջ գումարուած նախարարաց խորհուրդի ընթացքին, վարչապետէն եւ արտաքին նախարարէն ետք, խօսք առած է տը Կոլ ու անդրադարձած է Վեհաժողովի ձախողութեան պատճառներուն շուրջ։

Հանրապետութեան Նախագահը այս առիթով շեշտած է Ֆրանսայի վերապահուած դերը միջազգային դետնի վրայ։ Համոզուած է որ այդ դերը չափազանց օգտակար եւ նպաստաւոր կրնայ ըլլալ աշխարհի խաղաղութեան համար։ Որպէսզի Ֆրանսա կարենայ լիովին կատարել այդ դերը, անհրաժեշտ է որ ունենայ բարոյական եւ քաղաքական ներքին միանականութիւն։

Տը Կոլ ժողովուրդին պիտի խօսի Մայիս 31ին, տեղական մամուլը կը գտնէ որ շատ ուշ է։

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

ԿԱՐՏԻՆԱԼԸ ՆՈԹՐ ՏԷՅՄԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ ԻՐԱՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՏԻՏՂՈՍ ՍՏԱՑԱՒ

Կարտինալ Աղաճանեան Մայիս 10ին Նիւ Եորք հասաւ եւ անմիջապէս Ուաշինկթըն մեկնեցաւ։

Մայիս 11ին, Ուաշինկթընի, Ճորճ Ուաշինկթըն Կաթողիկէ Համալսարանը Պատկաւորի տիտղոսով պատուեց մեր մեծ ծիրանաւորը։

Նոյն օրը կէսօրէ ետք Նախագահեց Կաթողիկէ մամուլի ընկերակցութեան համաժողովին ինչպէս նաեւ կրօնական արարողութեան եւ նոյն ընկերակցութիւնը ճաշասեղան մը սարքեց իրեն ի պատիւ Ուաշինկթընի Սթաթլէր պանդոկին մէջ։

Մայիս 16ին, Նոթր Տէյմ համալսարանէն պիտի ստանայ իրաւաբանական վարդապետի տիտղոսը։

Կարտինալ Աղաճանեան այցելեց նաեւ Նիւ Եորք, Պոսթըն, Տրպիւք, Շիքակօ, Փիցպուրկ, եւ Ֆիլատելֆիա։

Այս զանազան քաղաքներու մէջ հանդիպումներ ունեցաւ հայ գաղութի անդամներու հետ։

Մայիսի 21 Շաբաթ առաւօտ պիտի այցելէ նաեւ Հայ Կաթողիկէ համայնքին Ս. Խաչ եկեղեցին եւ այնտեղ՝ պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, հայկական ծէսով վարդապետ պիտի ձեռնադրէ Մարոնի եկեղեցական մը։

✕ Մայիս 22ի իրիկունը Կարտինալ Քուշինկ եւ Պոսթընի հայ գաղութը, մեծ ճաշ մը կազմակերպած են իրեն ի պատիւ։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԱՄԵՐԻԿԱ ԳՆԱՑ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հիւսիսային Ամերիկայի Հայոց Թեմական Խորհուրդի հրաւէրին ընթացք տալով, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Նորին Ս. Օծութիւն Վազգէն Ա., որոշած է հովուական այցելութիւն մը տալ Ամերիկայի Հայաստանեայց եկեղեցիներուն, անձամբ տանելով Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռին օրհնութիւնները ամերիկաբնակ բոլոր հաւատացեալ Հայերուն, մեր Ս. Հաւատքին անսասանութեան եւ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ներքին խաղաղութեան եւ միութեան համար։

Նորին Սրբութեան ուղեւորութեան ընթացքին իրեն պիտի ընկերանան Վրաստանի Հայոց Առաջնորդ Կոմիտաս Սրբազան Տէր Ստեփանեան, Գաւազանակիր հոգեշնորհ Տէր Եղիշէ վարդապետ Սարգիսեան եւ Ս. Աթոռոյ Դիւանապետ Հայկ Առաքելեան։

Փրկչին ողորմութեամբ Նորին Սրբազնութիւնը ճամբայ պիտի ելլէ 20 Մայիսին։

ՀՈԳԵՒՈՐ ԳԵՐ. ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՆՔԵՐՈՒ ԵՒ ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Դ.

Թոլսթոյ, իր պատմուածքներէն մէկուն մէջ, կը ներկայացնէ բարի եւ պարզամիտ գիւղացի մը, որ երկար տարիներ հետեւելէ ետք Քրիստոսի՝ համաձայն Աւետարանին սկզբունքներուն, կուգայ հարցնելու թէ դեռ ի՛նչ կրնայ ընել՝ Աստուծոյ հաճոյ :

Թէ մոռցեր է աշխարհը, բաժներ է հարստութիւնը, չէ մտածեր սեփականութեան մասին, աղօթեր է, շարունակ աղօթեր, առաւօտէ մինչեւ իրիկուն :

Դեռ ի՞նչ կրնայ ընել՝ Աստուծոյ հաճոյ :

Թոլսթոյ կը լեցնէ գաւաթը ջուրով՝ մինչեւ բերանը: Կը յանձնէ գիւղացիին ու կը յանձնարարէ որ եօթն անգամ դառնայ բնակարանին շուրջ, բաժակն ի ձեռին, զգուշանալով որ ջուրը չթափի երբեք, բայց աղօթելով շարունակ «Հայր մեր որ յերկինս...»:

Գիւղացին կը կատարէ յանձնարարութիւնը, յետոյ կը վերադառնայ բաժակն ի ձեռին: Մէկ կաթիլ իսկ չէր թափած ջուրը:

— Բարի՛, բարի՛, բայց աղօթեցի՞ր միշտ:

— Տէ՛ր, ջուրը չթափելու համար՝ ուշադրութիւնս այնքա՛ն կեդրոնացուցած էի գաւաթին վրայ, որ երբեմն կը մոռնայի աղօթել :

Աշխատանքի ժամանակ աշխատանք: Եւ ի՞նչ է կեանքը. — Աշխատա՛նք: Ձեռքերը պարապ, մտածման տունը պարապ մա՛րդն է միայն որ, օրն ի բուն, կը ջանայ աղօթքով լեցնել իր հոգին՝ տեղ չտալու համար գայթակղութեան: Հեռու պահելու համար սատանան:

Վանքի անգործութիւնը կը ծնի անբարոյութիւն: Ծուլութիւնը եղբայր է սատանային:

Ահա թէ ինչո՛ւ չեմ հաւատար թէ սուրբ մարդիկ էին անապատականները, մենակեացները, ճգնաւորները, եթէ դեռ խեւ չէին :

Ինչ որ կը կոչենք մարդկութիւն՝ աշխատանքի ընկերութիւն է, եւ ոչ երբեք ուրիշ բան :

Վանքերու պատմութեան նուիրուած ամէն գիրք, — Թուել կարելի չէ, — կը յեղյեղէ այն տեսութիւնը թէ մարդկային հոգիին հարազատ պահանջ մըն է մեկուսանալ երբեմն եւ ինքնամփոփուիլ լռութեան մէջ՝ ղեղեցիկ բնանկարներու ներշնչումով: Այս պահանջէն անկախ, շրջաններ կան պատմութեան մէջ, երբ ձանձրոյթով ու զզուանքով կը լեցուի մարդկային հոգին, կ'աճի, կ'ուռի ընդվզումով, կը սարսռայ ըմբոստութեամբ մը ընդդէմ ժամանակի ժանդին, ընդդէմ բարքերուն, ընդդէմ սովորութիւններուն, ընդդէմ անիրաւութեանց, ընդդէմ երազներու եւ իտէալներու բացակայութեան, ի նշան հիասթափութեան: Ու վերջապէս կը պատահի որ դէպքերը այնքան մեծ ըլլան որքան վարիչ դէմքերը ճղճիմ՝ ինչպէս մեր այս ժամանակաշրջանին մէջ, պատճառ դառնալով որ պատմութիւնը ոստում մը կատարէ դէպի ետ: Այն ատեն գլուխ կը վերցնէ անիշխանութիւնը կամ մարդկային ապիկարութիւնը՝ քանդելու համար ամէն փառաւոր ժառանգութիւն: Նման կլիմաներու մէջ կը ստեղծուի փսիխոզ մը, յուսախաբութեան, ոդեթափութեան, անձնատուութեան, ընդհանուր լքումի հոգեվիճակ մը: Նման պայմաններու մէջ, դարձեալ, զարմանալի չէ տեսնել մարդիկ որ ձերթեալ լեռնակեաց սորամուտ ծակախիթ եղեալ զառօրէական զկերակուրն խոտաբուտ ճաշակօքն վճարեն » :

Հետաքրքրական ուսումնասիրութիւն մը կ'ըլլար ներկայացնել պատմութեան այն երկար շրջանը, որ կը մատնէ յոգնութիւն մը՝ զոր շահագործեց քրիստոնէութիւնը, — երբ անապատներն ու լեռները կը լեցուէին ճգնաւորներով, տասնմենակեացներով եւ անասուններու բարեկամներով :

Այս կեանքն ալ, հազիւ կազմակերպուած, իր կարգին՝ տեղի տուաւ նոր գայթակղութեանց եւ անկարգութեանց :

Ս. Բենեդիկտոս ուզեց վերջ դնել այդ գայթակղութեանց՝ միացնելով մենակեացները: Հիմնեց լաւագոյն միաբնակութիւնը կամ միաբանութիւնը՝ տալով վանական կանոնագրութիւն մը, որ, կրած փոփոխութիւններէն անկախ, երկար ատեն կը վայելէր բոլորին գնահատութիւնը :

Արեւմուտքի այս մեծ վանահայրը չորս խումբերու կը բաժնէր միաբանութիւնները.

1.— Մենակեացները (անաքօրէթ), որոնք միաբանութիւն չէին կազմեր, — կ'ապրէին ազատ եւ անկաշկանդ՝ իրենց փոսերուն կամ քարանձաւներուն մէջ :

2.— Միաբնակները (սենօպիթ), որոնք կ'ենթարկուէին համակեցութեան պարտադրութեանց՝ առաջնորդ ունենալով վանահայր մը:

3.— Սարաբաիտները, (բառը, սարաբ, կը ծագի եբրայերէնէ ու կը նշանակէ ըմբոստանալ), որոնք միաբնակութենէ հեռացածներն էին, մերժելով համակերպիլ կանոնագրական խստութեանց, ու կ'ապրէին ազատ եւ ինքնիշխան, անցորդներու ողորմութեամբ :

4.— Թափառաշրջիկները (ժիռովակ), — ասոնք կոչուած են նաեւ դատարկապորտ կամ «եղբայր ամէնուն» կամ կարօտ ... ամէնուն նպաստին :

Ինչպէս կը տեսնուի, միայն միաբնակներն որ կը կազմեն իսկական միաբանութիւն: Ահա այս միաբնակներուն համար է որ տրուած է բենեդիկտեան կանոնագրութիւնը, հիմնուած՝ ոչ միայն կրօնա-բարոյական սկզբունքներու վրայ, այլ եւ միաբանութիւնը աշխատանքով մը յաւերժացնելու առաջադրութեան մը վրայ, — ակէ՝ բենեդիկտեան սոսրօղելէն որ կը տրուի յոգնաշունչ աշխատանքներու :

Բենեդիկտեան կանոնագրութիւնը կը բաղկանայ 73 գլուխներէ, որոնք կը բաժնուին հետեւեալ ձեւով :—

9 գլուխ՝ բարոյական պարտականութեանց մասին :

13 գլուխ՝ կրօնական պարտականութեանց մասին:

29 գլուխ՝ պատժական պարտականութեանց մասին:

10 գլուխ՝ վարչական — տնտեսական պարտականութեանց մասին:

12 գլուխ՝ զանազան պարտականութեանց մասին (հիւրընկալութիւն, ճամբորդութիւն, եւայլն):

Գաղափար մը տալու համար բոտ բովանդակութեան, ահաւասիկ քանի մը մանրամասնութիւն :—

Ամէն վանական, որ կը միաբանի, կը հնազանդի մեծաւորին կատարեալ նուաստութեամբ, ոչ իսկ մրմունջ մը իբրեւ տրտունջ, ամէնէն անկարելի պարտականութիւններու մէջ: Կը հրաժարի ամէն սեփականութենէ, ոչի՛նչ, բացարձակապէս ոչինչ կրնայ պահել իր մօտ իբրեւ սեփականութիւն, ոչ իսկ գրիչ ու գիր թուղթ, — ամէն բան պէտք է խնդրել մեծաւորէն որ կը շնորհէ օրուան մէջ գործածուելու համար, ոչ երբեք վաղուան պահելու պայմանով: Սեփականազրկութեան այս զգացումը կը պահպանուի խստօրէն՝ կանխարգիլելու համար չարաշահումները, որոնք շատ են պատահած: Սեփականազրկութեան այս պայմանը կը սկսի մինչեւ իսկ այն կանոնով, որ կ'ըսէ թէ միաբանը տէրը չէ նոյնիսկ իր մարմինին եւ հոգիին: Միաբանը չի կրնար նուէր ստանալ, ոչ իսկ նամակ՝ իր ազգականներէն, առանց մեծաւորին գիտութեան եւ արտօնութեան :

Նուազագոյն թերացումը կը պատժուի հրապարակային նուաստացումով, ու կրկնուելու պարագային՝ մարմնական պատիժով :

Ճաշի սպասարկութիւնը՝ ամբողջ միաբանութիւնը մէկ սեղանի վրայ: Երկու պնակ (եփած) եւ մէկ պնակ (հում), հաց եւ գինի, — միս՝ երբեք: Լռութիւն ճաշի պահուն, այլ ունկնդրութիւն կրօնական ընթերցուածքի մը: Ծոմապահութիւն համաձայն եկեղեցական կանոններու, (գրեթէ տարւոյն կէսը):

Քիչ քնանալ, անկողին մտնել առանց հագուստ ու գուլպայ հանելու, (Մոնթալեմպէր կը գրէ թէ հինները անկողին կը մտնէին բոլորովին մերկ):

Աղօթասացութիւնը կը սկսի առտուան ժամը երկուքին: Կը մասնակցի ամբողջ միաբանութիւնը, բարձրաձայն, ու շարունակաբար մինչեւ արշալոյս: Իսկ օրուան ընթացքին՝ եօթն անգամ: Այլ ժամերու մէջ՝ աշխատանք, առաւելապէս ձեռական :

Ունենալ եւ հագնիլ միայն մէկ պատմուճան, — աղօթասացութեան ժամանակ՝ կնդուղով, աշխատանքի ժամանակ՝ լանջակալով: Սկիզբները ճերմակ էր պատմուճանը, բայց երբ արտօնուեցան միաբանները չապիկ եւս հագնելու, պատմուճանը դարձաւ բոլորովին սեւ :

Կ'արժէ գաղափար մը եւս տալ բենեդիկտեան աշխատանքին մասին, որ կը շահագրգռէ մեզ յատկապէս :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

ԺԱՔ ՌԸՔԼԻՒ

ՀԱՅ ԱԶԳԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄ ՄԸ

Ապրիլ 23ին Փարիզի մէջ իր մահկանացուն կնքեց Ժաք Ռըքլիւ 81 տարեկանին :

Ժաք Ռըքլիւ Ֆրանսական հողատարութեան առաջին տասնամեակին մարզպանութեան պատուիրակի պաշտօն վարեց Հալէպի մէջ: Այդ դիրքի բերմամբ մշտական շփում ունեցաւ հայկական շրջանակներուն հետ: Ասոնց եւ իր միջեւ ստեղծուեցան փոխադարձ յարգանք եւ համակրանք :

Կը պատկանէր պատմական գերդաստանի մը որուն հռչակաւոր ներկայացուցիչները եղած են աշխարհագէտներ Էլիզէ Ռըքլիւ, Օնեզիմ Ռըքլիւ եւ անուանի վիրաբոյժ եւ գիտուն Փօլ Ռըքլիւ .

՝ Հալէպի մէջ իր պաշտօնավարութ… ընթացքին Հիւսիսային Սուրիան … ազգային յարձակումներու կ'ենթ… կուէր. Թրքական սահմանին մերձ… բութիւնը ապաստան կ'ընծայէր … գործներուն: Ներս միջոցներու … վերջապէս դադրեցան ասպատակութ… ները :

Ժաք Ռըքլիւ ժառանգած էր … կորով նկարագիր մը: Հալէպի … հիւպատոսը, անձաչ եւ կարիւ… դատ մը ունեցաւ հաշտարար … տարանին առջեւ, որուն այդ ատեն … խաղահէր: Հիւպատոսին փաստաբ… Սուրիացի մը, իմ հարցումիս … խանելով, հաստատեց թէ հիւպատ… որեւէ դիւանագիտական անձեռնմխ… ութիւն չի դներ եւ կ'ընդունի … նին իրաւասութիւնը :

Դատաւորութիւնը … ուրեմն բնականոն կերպով: Վճիռը … ուելէն առաջ Պէյրութէն … բողոքագիր մը զոր հիւպատոսը … գործավարութեան ղրկած էր, … յայտնէր թէ չընդունիր Հայազգի … ւոր մը որմէ անկողմնակալութիւն սպասեր: Հալէպի պատուիրակին … քը կը հարցնէր: Ռըքլիւ պատասխ… թէ հիւպատոսին դիմումը … ցութեան արտայայտութիւն մըն էր … որակելով նախատական: Հիմնուե… Ռըքլիւի կտրուկ պատասխանին … Պէյրութի Վերին գործավարը … բողոքեց հիւպատոսին ընթացքին …

Շատ չանցաւ հիւպատոսը փոխուե… եւ անոր տեղը նշանակուեցաւ … որ դիւանագիտական մարզերուն մէջ … ծուած էր եւ բատ այնմ կրթեալ. … որ երբ իր աղջիկն ամուսնացաւ … մէջ, հրաւիրեց զիս կնոջս հետ … նիքին...

Անգամ մը Ռըքլիւ Անգարա … տօնական առաքելութեամբ. Վերադ… ձին պատմեց թէ հոն հանդիպած … էր խորհրդային յանձնախումբի մը … մանումին Քարախանի գլխաւորութ… Չէ մոռցուած թէ Քարախան այն ժամանակ հայազգի խորհրդային առաջ… անձնաւորութիւն մըն էր: Մեծ դեր … տարած էր մանաւորապէս Չինաստան… մէջ (Թերեւս Հայերու եւ Չինացի… միջեւ անտեսանելի կապ մը … Մամիկոնեաններէն ի վեր...) Ինչ… Ռըքլիւ կէս ժպիտով մը ինձ … «Թուրքերը ձեր հայրենակիցին … տի մը արժանի ընդունելութիւն …

1929ին Ռըքլիւ մեկնեցաւ Պէյրութ … Վերին գործավարութեան … ապսպարկութեանց վարիչ … սիրալիր յարաբերութիւն … շրջանակներուն հետ :

Հայ ազգին բարեկամ մըն է որ … տացաւ :

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼ…

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ԱՆՏՈՆ ԳՕՃ

Ծիշդն ըսելով՝ Տիար Անտոն բողոքեց այս շեղումին դէմ եւ ներկաները յորդորեց որ իրենց ուշքն ու միտքը կեդրոնացնեն սեղանի հերոսին վրայ : Սեզանն հերոսը ինքն էր որ խնդրեց Անտոնէն թոյլ տալ որ ներկաներու խանդավառութիւնը հետեւի իր բնականոն ընթացքին եւ աւելցուց.

— Տիար Անտոն, դուն այսպիսի հաւաքոյթներ հարիւրներով տեսած ես, կը մաղթեմ որ դեռ հարիւրներով տեսնես, աւելի փայլուն, աւելի պատկառազդու : Մենք բոլորս ալ հոս ենք, քեզի շատ յաճախ խօսած ենք մեզ զբաղեցնող խնդիրներու մասին, մեր ուրախութիւններու եւ մտահոգութեանց մեր ցաւերու մասին: Մեզմէ իւրաքանչիւրիս հոգեկան պատկերը, մարմնականին քով, արդէն սեղմեւուած է քու անդիր ալպօմիդ մէջ, իրենց թերութիւններով, եւ թերեւս մէկ երկուք ալ իրենց առաքինութիւններով, ո՞վ գիտէ : Մենք դժգոհ չենք որ մեզ հիւրընկալեր ես յիշատակներուդ անդաստանին մէջ. ընդհակառակն ամէնէն ասողնաուածներս ալ ամէնէն փայփայուածներուն չափ գոհ ենք որ տեղ գտած ենք այդ հաւաքածոյին մէջ : Շատ բարի, բայց դուն ինքդ քու կեանքիդ անցքերը մեզի վստահեր . ես կաթլաչափով (fnGp — կուբ պիտի ըսէի, բայց վախցայ որ Տարօնեան բաժակը գլուխս նետէ): Գոնէ հիմա ելիր ու կարգին բան մը պատմէ կեանքէդ, իմ սիրոյս համար, որովհետեւ ասոնք դեռ ժամանակ մըն ալ քեզի հետ են եւ միջոցը կը գտնեն գաղտնիքներդ կորզելու :

Տիար Անտոն այդքան դիւրաւ թակարդ իյնողներէն չէր, բայց կարծեմ թէ գլուխը տաքցեր էր ... ուստի ոտքի ելաւ եւ մեզի յանձնարարեց :

— Դէհ, ձեր յուշատետրերը բացէք եւ գրիչներդ ալ պատրաստեցէք որ շրթունքներէս տեղալիք մարգրիտները հոն շարէք :

« Ծնած եմ ի Կարին ,— ի հնումն Թէոդոսուպոլիս կոչեցեալ — Արդուինցի կաթոլիկ ընտանիքի մը մէջ: Իմ ծնողքս ինձմէ առաջ տասնըմէկ աղջիկ ունեցած են. կ'երեւայ թէ խեղճերը զիս ալ մանչ կարծելով աշխարհ բերեր են: Վայ ես ասանկ մանչուն ...

Տիար Անտոն այս յայտարարութիւնը լրացուց բիրտ հայհոյանքով մը, զոր աւելի դիւրին է գուշակել քան գրել, ո-րովհետեւ մեր եօթնիցս երանելի Ս. Մեսրոպը հայհոյանքներու համար ուղղագրութիւն չսահմանեց :

— Բայց ծննդեան տարին չըսիր, Տիար Անտոն, անդթօրէն պնդեցին մէկ քանին :

— Ծօ եթէ ես այդ թուականը ճանչնայի, կը թողուի՞ որ անիկա մանչերու համրանքին մէջ: Սաչափ բան… աշխարհ գալու աղէտը պատահած 1840ի եւ 1850ի միջեւ մոլորած տարի մը Սեպտեմբերին, բայց, հաշիւի … րութեան համար, ես այդ ամիսն … յաջորդները դուրս վտարած եմ եւ … տեւեալ տարուան Յունուար մէկը … նած եմ իբրեւ «սկիզբն ծննդեան … Անկարողութեան Տեառն Անտոնի … եւ անկատար վարդապետի ».

« Պատանեկութիւնս անցուցի ծննդ… վայրիս մէջ, ան ալ ինչ պատանեկու… թիւն ... փոթորկայոյզ եւ ալեկոծ … ողարար շրջելով հասակակից ընկերներուս շարքին մէջ, քանի որ այդ ատեն … անոնք ալ դեռ չէին տիրացած … մարդկութեան արմաւքին նշաններ… —պեխին եւ մօրուքին: Բայց այս … տասնակ տարիները մեր բնաւոր հաւ… չեն նմանիր որ բանես բանտարկե… թոյլ չտաս որ հեռուները թռչին … կը նմանին լպրծուն ձուկերուն որ … մէջէն կը խուսափին եւ կ'երթան … սուելու ժամանակի անեզր … ովկիանին մէջ: (Հա տղաք, ձեզ … այս վերջին պատկերը լաւ դծեցէք … ընդգծեցէք ձեր յուշատետրերուն մէջ …

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

(3 Շար.)

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՈՐՈՆՈՒՄՆԵՐ

ԳՐՔԻ ՄԸ ԱՌԻԹՈՎ

Գրեթէ երկու տարի անցաւ այն օրէն ի վեր, երբ մեր յուշատետրին մէջ կ'արձանագրէինք երկու արձակ եւ մէկ տաղաչափուած բանաստեղծութիւն տարբեր գրականութեամբ :

Առաջինը անոնցմէ Համաստեղին «Աղօթարանն» էր : Սրտառուչ երգ մը, հովուերգութիւն մը, փառաբանութիւնը հայրենիքին, բարութեան, յաւիտենականութեան եւ բնութեան, արշալոյսին եւ աստղերուն, արեգակին ու սիրոյ, կեանքին յաղթանակին ու իր բոլոր երեւոյթներուն. Գրուածք մը որ արձակ քերթուածով մը կը հաղորդուէր բնութեան հետ, որուն համար, « Ես կը զգամ յաւիտենականութիւնը, երբ մեղուն ոսկեզօծ ընձիւղով ծանրացած, թեւ կ'առնէ ծաղիկի մը բաժակէն, երբ կնոջ մը աչքերուն ու ժպիտին ջերմութիւնը կը տարածուի իմ մարմնի մէջ ու երբ կը տեսնեմ երեխայ մը իր մօր գրկին ու կրծքին » :

Երկրորդը՝ բանաստեղծ Մ. Իշխանի «Ուշ՚ է քեզ, կեանք»ն էր, դարձեալ արձակ քերթուած մը, փառաբանութիւնը բնութեան, մարդկային կեանքին, «Տուներուն երդիքին յառեալ եւ տխուր բոլորակներով հակառակ, լաւատես երգ մը, այլասիրութեան շունչով : Ողջոյն՝ նոյն աղօթքով առատ լոյսին, ծառին ու ծաղկին, մտերիմներուն ու բարեկամներուն, «Տիեզերքին վսեմ ու արարչական ոգիին, որ Հզօր Սէրն է», ինչպէս նաեւ կեանքի այրիքը եւ տիեզերքի ճարտարապետ Արարիչին : Այս երգն ալ ինչպէս Համաստեղինը, սրտաբուխ էր :

Երրորդը՝ Յ. Գեղարդի «Լիբանանեան Համանուագ»ն էր, տարբեր արուեստով ու շունչով, ուր կ'ոգեկոչուէր հոս ալ բնութեան տարբերուն կենդանութիւնը, իբրեւ թէ ապրող էակներ ըլլային, ուր կը գտնէիր օրինակ «Մենաւոր Հիւղակ»ին բանաստեղծութիւնը, երաժշտական համանուագներու սարսուռը զգալով :

Ինչո՞ւ համար յիշատակութիւնը այս երեք ստեղծագործութիւններուն :

Առաջինի՝ Լիբանանէն կը հասնի նոր գրքոյկ մը, որուն հեղինակն է երիտասարդ մը, Վաչէ Փափազեան եւ որուն տիտղոսն է «Անթեղուած կոհակներ» (*), արձակ բանաստեղծութիւն մը, ինչպէս վերը յիշուած երեք գրքոյկները, քնարերգութիւններ կը պարունակէ, մեր իմացականութեան կը խօսի քան թէ մեր զգացումներուն, պահելով եզակիով խօսելու յատկանիշը : Յօդեւէ առաջ գրքոյկին մասին, ինչպէս որ Ս. Վրացեան կը ներկայացնէ զայն եւ հեղինակը, լեզուի եւ ոճի վկայութիւնը ցոյց կուտայ, որ բնագիրն եղած է Ֆրանսերէն եւ յետոյ թարգմանուած հայերէնի : Հետեւանքը՝ անհարազատութիւն, նախադասութիւններու սխալ կազմութիւն, բառերու սխալ գործածութիւն, պատճառներ, որոնք ընթերցումը կը դժուարացնեն եւ քանի մը գեղեցկութիւններ, զոր պիտի մատնանշէինք, երկրորդական գծի վրայ կուգան : Մէկ երկու օրինակ. «Ինչպէս զայն գտնես պիտի ապա» էջ 23. «Նստած եմ ես Նորէն Ջուրերու ու ճիչին ամէն» էջ 24 : Քերականական սխալներ նմանապէս կը մատնեն Ֆրանսերէն բնագրէն թարգմանուած ըլլալը : Ներգործական բայերուն քով փոխանակ հայցական հոլով սեռի խնդրի, տրական հոլով բնութեան խնդիր դրուած է. օրինակ «որոնք կը մերժեն չափ ամէն եւ որոնց կ'արհամարհէ ժամանակը» էջ 51. «կը հալածէ ինծի» փոխանակ զիս ըսելու, էջ 61 : Արձակ բանաստեղծութիւնը իրաւունք չի տար նման սխալներ ընելու : Կէտադրութիւնն ալ մեր ուշադրութիւնը գրաւեց : «Քերթուածներու ոգին»հատուածի խոստովանութիւն մըն է : Առանց հեղինակին բնագիրը տալու, ի՞նչ կ'ըսէ ան, անշուշտ մեր հասկցած ձեւով.— սրբազան քերթողներու կանոնր մոռացութեան տըւած, ճամբայ մըն եմ բռներ որ նեղ է եւ հրապուրիչ : Լքեր եմ, կ'ըսէ, յանգ, չափ, որոնք չեմ գիտեր, կարծես կը թուին ազատ, անկաշկանդ : Երգիս կշռոյթը բուռն է, կէտր միայն : Եւ մինչ արդի աշխարհաբարին մէջ գրեթէ անտեսուած է բուռը, Վաչէ Փափազեանին գրքոյկը անոնցմով կը վխտայ : «Վտակի մը եզերքին» հատուածը թարգմանութեան, շարադասութեան, նախադասութեան կազմութեան վրէպներու օրինակ մըն է, էջ 24 :

Վաչէ Փափազեանի գրքոյկը փոխաբերութիւններու, այլաբանութիւններու, համանիշներու եւ հականիշներու յատուկ ստեղծագործութիւն մըն է : Գրքին խորագիրն իսկ, 'Անթեղուած կոհակներ », ճիշդ արտայայտուած չէ : Տաք մոխիրին մէջ թաղուած կրակին կ'ըսենք անթեղուած, կոհակները ի՞նչպէս կարելի է թաղել, նոյնիսկ փոխաբերական իմաստով .

Մատնանշուած լեզուական ու քերականական թերութիւններէն անկախաբար, ի՞նչ կը բերէ ուրեմն Վաչէ Փափազեան մեր գրականութեան՝ իր առաջինփորձով, իբրեւ արդիւնք երիտասարդական որոնումներու. Քանի մը հիմնական գաղափարներ, որոնք կը կրկնուին նաեւ իբրեւ յուշեր, երբեմն յստակ, երբեմն չփոթ, հարցնելու համար, թէ «կրնա՞յ մարդ պատմել ինքնիրեն՝ սեւ խաղերը հողին ու չնետել, որպէս խաղեր մահերգի՝ սիրելիներն անոնցմէ, մարգարիտնե՞ր՝ նըման խիճերու անարժէք » :

Կան քանի մը յարաբերաբար նուազ խորհրդաւոր եւ գրեթէ բացատրելի էջեր, ինչպէս «Ցայտնութիւն»ը էջ 41, որուն մէջ կը կարդանք. «Երբ որ գայ իրիկուն մը, ու յանկարծ զգանք թէ թոշնեցանք մե՛նք ալ արդէն, երբ թերթատենք, մէկ առ մէկ, դանդա՛ղ, երիտասարդ օրերը մերին՝ տաղտուկին ընդմէջէն ու չողէ մեզ վերջին անգամ կեանքն առկայծող, տեսնենք պիտի՝ լուսաւոր ասուպ յանկարծ, թէ պահերն անցած վաղեմեր, եղած են նո՛յն ու նման՝ տարիներ չարունակ : Մենք, շլացած լուսեղէն ու հրաշակերտ տեսիլքներո՛վ խարուսիկ, չենք նկատած վերադարձն իրենց յուշիկ, անցքն անոնց՝ մեր կեանքի՛ն իսկ ընդմէջէն, զայն բոպէ բոպէ մաշելով » :

Հեղինակը իրաւունք ունի հարցնելու թէ «ինչո՞ւ թուղթին ուղեցի յանձնել մտքերս եւ զացի անընտել ուղիով մը : Ինչո՞ւ բացի սիրտս ու լացի մարդոց առջեւ, որոնք զիս պիտի չհասկնային : Գիտակցութեան վայրկեանի մըն է որ մօրը կորած դժնդակ ճանապարհը տխուր յուշեր կ'արթնցնէ իր մէջ : Գրքին լաւագոյն եւ զգայուն տողեր պարունակող հատուածը առաջինն է, որ ձօնուած է մօրը, կարծես թէ միւս մասերը նոյն հեղինակին կողմէ մտածուած ու գրի առնուած չըլլային : Այդ հատուածին մէջն է, որ Վաչէ Փափազեան, աշխարհէն ու բարեկամներէն կտրուած, կը վերապրի երիտասարդ մօրը կենդանի պատկերը, երգով ու ծիծաղով, եւ այս օրուան հակոտնեայ վիճակը, կնճիռներով ակօսուած ճակատով :

Հատորին ընթերցումը վերջացնելով, երբ կը մտամփոփուինք պահ մը մեր տըպաւորութիւնները դասաւորելու, տխուր մտածումը կ'ունենանք, որ Վաչէ Փափազեանն ալ մէկն է այն բազմաթիւ երիտասարդներէն, որոնք կրնային ուրիշ ըլլալ, եւ որոնք կեանքի դժբախտ զասաւորումի մը հետեւանքով, ուրիշ արահետներու հետեւեցան : Վրիպած կեանքեր ... տրդարեւ : Հեղինակը իրաւունք ունի հարցնելու, «երկար թափառելէ ետք, այլեւս չեմ գիտեր, ինչո՞ւ բռնեցի կածանն այս անհրապոյր, որ ոչ մէկ տեղ կը տանի» : « Արուեստագէտի հոգին» հատուածը էջ 68, դառնութեան, ջղայնութեան եւ հիասթափութեան բարախուն խտացումն է : Վրիպած կեանքեր արդարեւ, որոնք դարձեալ դէպի լոյս խոյանք մը ունին եւ երիտասարդական որոնումներու հետամուտ են :

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

(*) «Անթեղուած կոհակներ», Վաչէ [illegible], Ս. Վրացեանի յառաջաբանով. [illegible] 1960 :

Կրթական բննիչը նախակրթարան մը կ'այցելէ եւ պզտիկ աշակերտ մը դասի հանելով կ'ըսէ.

— Նայէ, տղաս, գիտենք որ մէկ – մէկ ալ կ'ընէ երկու, երկու – երկուք ալ՝ կ'ընէ չորս : Սակայն կրնա՞ս ըսել թէ չորս – չորս ալ քանի՞ կ'ընէ :

— Պարոն, կը պատասխանէ տղան : Արդար գործ չտեսաք : Դիւրին պատասխանները դուք տուիք եւ դժուարները ինծի թողուցիք :

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԺԻՒԼ ՍՈՒՓԵՐՎԻԷԼԻ ՄԱՀԸ

Անցեալ երեքշաբթի, Փարիզի իր բընակարանին մէջ մեռաւ բանաստեղծ Ժիւլ Սիւփերվիէլ, 76 տարեկանին :

Վիպագիր, հրաշալի պատմող, թատերագիր Ժիւլ Սիւփերվիէլ, ի սղայ տիոց էր եւ մնաց մինչեւ վերջը նրբալար բանաստեղծ մը :

Ծնած էր 1884ին Մոնթէվիտէոյի մէջ, սակայն իր հայրը Պասքեան ծագում ունէր :

Երիտասարդ տարիքին որբանալով, Ժիւլ Սիւփերվիէլ իր կեանքին առաջին տասը տարիները կ'անցընէ Հարաւային Ամերիկայի մէջ, եւ ապա Ֆրանսա գալով իր ուսումը կը ստանայ Ժանսոն տը Սայիի լիսէին մէջ, եւ ապա մտնելով Սորպոն կը ստանայ գրականութեան պսակաւորի կոչում :

Ժիւլ Սիւփերվիէլի քերթողական գործերու առաջին հատորը՝ «Անցեալի մըշուշները» լոյս կը տեսնէ 1900ին :

1910ին շարունակաբար լոյս կ'ընծայէ ուրիշ հատորներ, որոնցմէ կարելի է յիշատակել՝ «Անմեղ Թիապարտը», «Անծանօթ բարեկամներ», «Աշխարհի առակը» եւայլն : Եւ վերջապէս, 1944ին հրապարակ կ'ելլէ իր լաւագոյն գործը՝ «Ընտիր քերթուածներ»ը :

Գրական շրջանին բոլորովին առանձնացած, հեռաւոր մենութեան մէջ իր հայրենապաշտ հոգին չի դադրիր երգելէ զարնուած հայրենիքին ցաւը, «Քերթըւածներ դժբախտ Ֆրանսային համար» հատորին մէջ :

Ժիւլ Սիւփերվիէլ գրած է նոյնպէս թատերակ մը՝ «Պոլիվար» որ շուտով անցած է Քոմէտի Ֆրանսէզի խաղացանկին մէջ եւ յետագային Տարիուս Միլհոյի դաշնաւորումով իբրեւ օփերա ներկայացուած է Փարիզի Օփերային մէջ՝ 1950ին :

Իր պատմուածքներուն մէջ հանրածանօթ են՝ «Փամփայի մարդը» (1923) եւ « Մանուկներու գողը» (1926) :

Իբրեւ թատերագիր Ժիւլ Սիւփերվիէլ ունեցած է աչքառու գործունէութիւն մը : Իր «Արշաւի մը վերջաւորութիւնը» թատերակը մեծ յաջողութեամբ բեմադրըուած է Ժան Լուի Պարոյի կողմէ : Շէյքըսփիրի «Ամառնային գիշերուան մը երազը» իր ջանքերով է որ փոխադրուած է Ֆրանսական բեմին վրայ եւ որ վերջերս ներկայացուեցաւ Ժան Վիլարի բեմադրութեամբ, Ազգային Ժողովրդական Թատրոնի բեմին վրայ :

Երբ անցեալները Ֆրանսայի Քերթողներու — Իշխանը Փօլ Ֆոռ մեռաւ, այս պատուաբեր կոչումը միաձայնութեամբ փոխանցուեցաւ Ժիւլ Սիւփերվիէլի, 4 Մայիս 1960ին :

Դժբախտաբար, սակայն, Ժիւլ Սիւփերվիէլ միայն տասնըհինգ օր մնաց « Իշխան Քերթողաց» :

Մահուան գերանդին խլեց ազնուական բանաստեղծին բեղուն կեանքին թելը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՑ

Ես էլ ուզում էի երգել, երգել լիաձայն, արեւալից եւ արեւակոծ :

×

Աշնան այդ լխտատ օրերին հայրս պատրաստւում էր գնալ Ստամբուլ :

Ասում էին, որ Ստամբուլում մի կին դիւթել է նրան :

Բայց այս մասին այն ժամանակ, երբ կ'անեմ մօրս պատմութիւնը :

×

Ծաչում էնք — լուռ :

Լռութիւնը գաժանագոյն պայման էր. ոչ մի ծիծաղ, ոչ մի խօսք — այսպէս էր պահանջում հայրս :

Մայրս դէմ էր այդ լռութեան : Նա սիրում էր որ ճաշն անցնէր ճիչերով, ծիծաղով, թէեւ անկարգ, բայց ուրախ կանչերով, մէկը փրթկացնէր, պատառ բերանում, միւսների երեսը (այսպէս էինք ճաշում, երբ հայրս բացակայ էր), բայց երբ հայրս ներկայ էր, մայրս էր, որ լռութեան էր հրաւիրում բոլորին, որովհետեւ այդպէս էր ամուսնու կամքը :

« Ծիծաղ եւ խօսակցութիւն ճաշից առաջ եւ յետոյ, բայց երբեք — ճաշի ժամանակ » – այս էր հօրս փիլիսոփայութիւնը :

Երբեմն փորձում էինք չուռ տալ կարգը, հայրս սաստում էր.

— Ծօ, ձանդ ...

×

Տարին երկու անգամ հայրս հագնում նշանազգեստը, հագնում էր հայհոյելով, որովհետեւ այդ զգեստով դժուար էր նստել էշի վրայ : Այդ նշանազգեստը երկար, սեւ սիւրտուկ էր, առաջը վերից վար կոճկուած, բարձր օձիքով՝ վրան սրմայով բանուած, ծոպաւոր, ոսկեհուռ ուսադիրներ կրծքի վրայ աջ ուսից չեղակի իջնում էր ալիքաւոր լայն կանաչ ժապաւէնը : Գնում էր պետական շքերթի, վերադառնում տուն եւ անմիջապէս հանում, կրկնելով. «օֆ, օֆ, օֆ, օֆ, ազատուայ » :

Այդ օրն ամբողջ տունը լուռ էր, տօնական խաղաղութիւն. տան բակի սալայատակն այնքան մաքրուած էր լինում, որ աղօտօրէն անդրադարձնում էր վրան քայլող մարդկանց ստուերները : Տան ճակատը զարդարուած էր լինում թրքական մահիկազարդ դրօշակներով, դուռը կամարուած կանաչ ուռու ճիւղերով, որոնց մէջ կախւում էին գոյնզգոյն լապտերներ գիշերուայ համար :

×

Ամառը հայրս անցկացնում էր երկար ժամեր տան պարտիզում, Ջրհորի մօտ, մի մեծ վարդենու կողքին :

Առաւօտեանից Ջրհորն էին իջեցնում մի փոքրիկ կողով : Այդ կողովում մի փոքրիկ շիշ օղի, կանաչի եւ մրգեր : Հօրս նստելն ու Ջրհորի կողովը վեր բարձրացնելը մէկ էր լինում : Կողովի բովանդակութիւնը մայրս ինքը դարսում էր վարդենու տակ դրուած սեղանի վըրայ :

Քոյրերիցս մէկը հանում էր հօրս կօշիկը, փոխարինելով հողաթափով :

Մէկ մէկ երկարում էր հայրս, բռնում վարդենու ճիւղը, մօտեցնում քթին եւ հոտոտում մուգ — կարմիր, մեծ վարդը :

Այդ անէացած աշխարհի կապոյտ մոխրում այժմ էլ, զգում եմ, կաթում է այդ վարդենու արիւնը, կաթում է արցունքի նման, ցօղի նման, կաթում է եղեւնու խէժի նման :

Այդ բոլորի վրայ փլուեց կապոյտ երկնակամարը, փլուեց, ինչպէս հին տաճարի փերուզեայ գմբէթ, երկրաշարժից :

×

Նոր տարու գիշերը, երբ մենք՝ մանուկներս, սպասում էինք ձմեռ – պապիկին որ մեզ բերէր Նոր Տարու Նուէրներ, մեր դուռը բախեց մահը, բռնեց հօրս ձեռքը, սեղմեց ջերմագին եւ նրանք, մահն ու հայրս, թեւանցուկ դուրս եկան տնից, քայլեցին սպիտակ ձիւնի վրայով :

Գնացին եւ էլ չեկան :

Բ.

Ես կարծում եմ, որ աշխարհում եղել են երկու քրիստոնեայ : Մէկը ինքը՝ Քրիստոսը, հրեայ, իսկ միւսը՝ մայրս, Հայ :

Նա միայն մի գիրք էր կարդում — Աւետարանը : Ամբողջ օրը նա ջանում էր միայն մի բան անել — իրագործել Աւետարանի պատուէրները : Աղքատների հետ ճաշի էր նստում, բարեգործութիւններ էր անում, պայմանով, որ ոչ ոք չիմանայ եւ... աղօթում էր :

Խոնարհ էր այդ կինը մինչեւ ոսկորների ծուծը : Նրա խոնարհութիւնն օրգանական էր, որովհետեւ այդ խոնարհութեան համար խոր տարաձայնութիւններ էին ստեղծուել նրա եւ հօրս միջեւ :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման տօնին առթիւ, այս Հինգշաբթի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է Հայ Մանուկներու Հաղորդութեան օր :

Փարիզի եւ շրջանի բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալու հանդիսաւոր Ս. պատարագին :

Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակութիւնը :

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

SALLE PAUL FARALICQ

21, Rue Yves Toudic (Métro ; Bonserge.t et République)

Երեքշաբթի, 24 Մայիս, ժամը 21ին

ՆԱԶԱՐԷԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ կուտայ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ, ուր Փարիզահայ ամենասիրուած դերասաններու կազմով կը ներկայացուի՝

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգ. 3 արար *Մոլիէրի «Ակամայ Բժիշկը» հանրածանօթ գործէն հայկական կեանքի վերածուած* *ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ կողմէ*

Կը մասնակցին՝ Օր. Շուշանիկ Գէորգեան, Պ. Պ. Արտաշէս Գմբէթեան, Ն. Մարգարեան, Ն. Պշտիկեան, Ժագ Սթեֆանօ, Աշոտ *եւ այլ երիտասարդ ուժեր, ինչպէս նաեւ*

Հ. Խրտրշեան — Լա Շասաներ

Մուտքի գիները ժողովրդական :

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղի անդամական ընդհ. ժողովը 23 Մայիս, Երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկը : Կարեւոր օրակարգ : Զեկուցում վարչութեան : Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նըկատուի :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վալանսի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Տիկին Նուարդ Քէչէճեանի բնակարանը : Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ սոյն կարեւոր ժողովին :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ

ՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 26ԻՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ս Ե Ւ Ր

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Երեք ուշիմ եւ աշխատասէր նոր աշակերտներու համար — վեց տարի շարունակաբար վճարելի — մասնական նպաստ մը առերծուած է Սամուէլ Մուրատեան Վարժարանի Ընկերակցութեան կողմէն :

Ծնողքները որոնք կը փափաքին հայեցի դաստիարակութիւն ալ տալ իրենց զաւակներուն՝ բայց նիւթական միջոցները չունին ամբողջական թոշակը վճարելու, կրնան այդ նպաստէն օգտուիլ :

Պայմաններուն համար նամակով կամ հեռախօսով դիմել Տեսչութեան :

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél. : OBS. 18-28

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

28 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Զ. Թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահասրահին մէջ, *Ցփլաս Սէն Սիւլփիս :*

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ ԸՆԿ. ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ՝ ԸՆԿ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

եւ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին

Երգ՝ Յարութիւն Ճապուրեան (*կիթառի ընկերակցութեամբ* Լեւոն Պօյաճեանի) *եւ ծանօթ երգիչ՝* ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ :

Արտասանութիւն՝ Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան *եւ ընկեր* Երուանդ Գրիգորեան

Հայկ. պարեր, մենապար եւ զոյգ պար Լիւսի եւ Վիգէն :

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի

Խօսնակ՝ Ընկ. Գ. ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ

Կէս գիշերին կը սկսին եւրոպական պարերը :

Robert Séto et ses Rumbero, vedette d'Europe No1

Առատ եւ մատչելի պիւֆէ : ՄՈՒՏՔ 4 Ն. Ֆ.

Հաղորդակցութեան միջոցներ մեթրօ Սէն Սիւլփիս :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

28 Մայիս, Շաբաթ գիշեր

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

29 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ ետք

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

27 Մայիս, Ուրբաթ գիշեր :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

28 Մայիս, Շաբաթ գիշեր :

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

29 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԱՄԵՐՍՖՈՐԹԻ ՄԷՋ (Հոլանտա)

29 Մայիս, Կիրակի ժամը 3 – 6 «Ասթորիա»յի սրահը

Կը խօսի ՆՈՒՊԱՐ ԵՍԱՅԵԱՆ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԻՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12, ԺԱՄԸ 15էՆ 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏ ԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

36, AVENUE DE GAULLE, MONTMORENCY

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ — ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներ եւ աւանդական շամփուրով խորոված :

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

200 հոգինոց բացօթեայ ճաշ, կէսօրին ժամը 13ին, գին 10 Ն. Ֆ. : Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել սեղանները : Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը,

32, Րիւ Տը Թրէվիզ (Հեռ. ՓՐՕ. 77–73)

ՄՈՒՏՔ 1 Ն. Ֆ.

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն : Անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնալ Կրօլէի կայանը : Շոգեկառք ժամը 10.15, 10.32, 10.45, 11.13, 11.55, 12.20, 12.32, 14 : *Վերադարձ. — ժամը 18.30էն իւրաքանչիւր 20 վայրկեանը :*

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍ 29, ԺԱՄԸ 20,45ԻՆ

SALLE CHOPIN 8, Rue Daru Paris 8e

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Թատերական ներկայացում, երգ, արտասանութիւն

Տեղերը ապահովել դիմելով հինգշաբթի օրերը ժամը 5էն 7, 32 Րիւ տը Րյէ ... վարժարանը, ինչպէս նաեւ Արաքս վաճառատունը : Հանդէսին օրը կարելի չէ ... սակ գտնել :

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՄԱՅԻՍ
MARDI 24 MAI 1960

36րդ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 4607 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4608

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ԱՆԳԱՐԱ

Ամերիկեան հետազօտիչ օդանաւի մը Ռուսիոյ մէջ վար առնուիլը ո՛չ միայն պատրուակ ծառայեց Խրուշչեւին պայթեցնելու Փարիզի Զօրսերու Վեհաժողովը այլ նաեւ առիթ ընծայեց անոր ըսպառնալիքներ ուղղելու Փաքիստանի, Իրանի, Նորվեկիոյ եւ մանաւանդ Թուրքիոյ, որուն հողամասէն — Ատանայէն — ճամբայ ելած էր հարիւրապետ Փաուըրս:

Այժմ սեղանի վրայ դրուած է կրկին Թուրք-խորհրդային յարաբերութեանց հարցը:

Վերջին տարիներու ջիղերու պատերազմը բոլորովին մեղմացած էր անցեալ ամիս, երբ պաշտօնապէս յայտարարուեցաւ որ Ատնան Մենտէրէս Մոսկուա պիտի այցելէ այս ամառ, Խրուշչեւ ալ փոխադարձ այցելութիւն պիտի տայ Թուրքիոյ:

Սիրալիրութիւնը կատարեալ էր երկու երկիրներուն միջեւ: Մոսկուայի Թուրք դեսպանը հանդիսաւոր ընդունելութիւն մըն էր սարքած այդ առթիւ, Կրեմլինի մեծաւորներուն ի պատիւ:

Կնքուած էր նաեւ առեւտրական դաշնագիր մը, որուն համաձայն 21 միլիոն ոսկի արժէքով ապրանքի փոխանակութիւն պիտի կատարուի Թուրքիոյ եւ Խ. Միութեան միջեւ: Այս վերջինը պիտի հայթայթէ ինքնաշարժի ձղախէժ, 500000 տոննայի լրագրի թուղթ, զանազան մեքենաներ, բեռնատար եւ մարդատար մեծ կառքեր եւայլն: Իսկ Թուրքիա փոխարէնը պիտի տայ կաղին, չամիչ, նարինջ, ծխախոտ, բամպակ, մորթ եւայլն:

Խրուշչեւի սպառնագրէն ետք ի՞նչ կացութիւն պիտի ստեղծուի: Այս հարցումն է որ կ'ուղղեն այժմ քաղաքագէտները:

Թուրք-խորհրդային մերձեցումը որոշ մտահոգութիւն սկսած էր պատճառել Ատլանտեան Ուխտակիցներուն, որոնք Մենտէրէսի քաղաքականութեան մէջ որոշ փոփոխութիւն մը կը նշմարէին:

Այդ մտահոգութիւնը աւելի եւս շեշտուեցաւ վերջերս, երբ Ատլանտեան Ուխտի Խորհուրդին Պոլսոյ մէջ գումարուած օրերուն իսկ զանգուածային ծաւալ առնող ցոյցեր տեղի ունեցան դեմոկրատ կառավարութեան դէմ, ցոյցեր, որոնք պարբերաբար կը կրկնուէին Պոլսոյ, Իզմիրի եւ Անգարայի մէջ, հակառակ պաշարման վիճակին:

Համալսարանական ուսանողներու այս ցոյցերը, որոնց հանդէպ բարեացակամ կը ըլլայ բանակը, ինչպէս նաեւ Իսմէթ Ինէօնիւի Հալք կուսակցութեան հզօրացումն եւ ուժգին դիմադրութիւնը այն տպաւորութիւնը գործեցին դաշնակիցներուն վրայ, թէ Մենտէրէսի դիրքը այնքան ալ ապահով չէ:

Արդէն 1957ի ընտրութեանց մէջ դեմոկրատները ձայներու հարիւրին 49ը շահած էին, մինչ ընդդիմադիր Հալքը, Միլլէթն ու Հիւրրիյէթը հարիւրին 51ը առած էին: Նոր ընտրութեան մը պարագային դեմոկրատներու յաղթութիւնը կասկածելի է:

Արդ, դաշնակիցները շատ լաւ գիտեն թէ Ինէօնիւ ու իր կուսակցութիւնը Աթաթիւրքի օրերէն սկսեալ սիրալիր յարաբերութիւններ ունեցած են Լենինի եւ Ստալինի հետ: Ու վաղը երբ կրկին իշխանութեան գլուխ գան՝ կրնան վերադառնալ հին քաղաքականութեան, լքելով դաշնակիցները, կամ առնուազն կապը թուլցնելով:

Մոսկուայի ձայնասփիւռը թուրքերէն լեզուով քարոզչութիւններ կ'ընէ շարունակ, քաջալերելով ուսանողները, որոնք «ազատութի՛ւն» կը պահանջեն: Խօսնակը Նամըք Քէմալի եւ Թէվֆիք Ֆիքրէթի հայրենասիրական եւ ազատաշունչ գրութիւնները կը կարդայ դերասանական ձեւերով, մինչ կրկնելով «հայրենի՛ք» եւ «ազատութի՛ւն» բառերը:

Կասկած չկայ, որ հակառակ վերջին օրերու սիրաբանութեանց, Կրեմլին կը փափաքի գործ ունենալ Իսմէթի եւ Հալքի փորձուած բարեկամներու — քան դեմոկրատներու հետ, որ ձեռքով ոտքով կապուած են արեւմուտքին:

Դժուար կացութիւն է ստեղծուած այժմ Մենտէրէսի համար:

Ի՞նչպէս դուրս պիտի գայ անկէ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲՈՂՈՔԸ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԱՌՋԵՒ

*

Ինչպէս գրած էինք, ամերիկեան օդանաւին միջադէպը քննութեան պիտի առնուի Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ, Նիւ Եորքի մէջ: Վեհաժողովի ձախողութենէն անմիջապէս ետք, առանց ժամանակ կորսնցնելու Խորհրդային արտաքին նախարարը՝ Կրոմիքօ, Փարիզէն քաշուած հեռագրով մը Ապահովութեան Խորհուրդի գումարումը պահանջեց, քննելու համար Մ. Նահանգներու «յարձակողական ելոյթը»:

ՄԱԿի մօտ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը՝ Քապոթ Լոճ Ուաշինկթընի մէջ երկու օր խօսակցած է, արտաքին նախարար՝ Հերթըրի եւ այլ պետական անձնաւորութիւններու հետ:

Նիւ Եորքի մէջ, լրագրողներուն այն հարցումին թէ ի՛նչ դիրք պիտի բռնէ ու ի՛նչ ձեւի «ռազմավարութիւն» պիտի գործադրէ՝ Լոճ պատասխանած է. — «Նպատակ չունիմ մէջտեղ հանելու մեր ծրագիրը եւ տեղեակ պահելու Խորհրդային Միութիւնը»:

Այս առթիւ Մ. Նահանգներու պատուիրակը շեշտած է թէ Ապահովութեան Խորհուրդի անդամ երկիրները պիտի տեսնեն որ Մ. Նահանգները որեւէ յարձակողական նպատակ չեն ունեցած, ուրեմն անհիմն է Խորհրդային ամբաստանութիւնը:

Ինչ կը վերաբերի Այզընհաուըրի «բաց երկինքի» ծրագրին: Լոճ պատասխանած է թէ յարմար առիթով նպատակ ունի առաջարկը ներկայացնելու:

Լաւատեղեակ շրջանակներու կարծիքով, Ամերիկա «թարմեցուած», «բաց երկինքի» ծրագիր մը մշակած է: Ըստ այդ ծրագրին ՄԱԿը իրաւունք պիտի ունենայ օդանաւերու եւ քննիչ յանձնախումբերու միջոցաւ հսկել խորհրդային եւ այլ սահմաններն ու երկիրները որպէսզի կողմերէն ոչ մէկը կարենայ անակնկալ յարձակում մը կազմակերպել: ՄԱԿի տրամադրութեան տակ պիտի դրուին «Իւ 2» ամերիկեան օդանաւերը եւ այլ «ստուգում կատարող» գործիքներ:

Կասկածէ դուրս է թէ Խորհրդ. Միութիւն պիտի մերժէ այս ծրագիրը: Խրուշչեւ արդէն յայտարարեց, իսկ Մոսկուայի ձայնասփիւռի խօսնակը անդրադառնալով «բաց երկինք»ի ծրագրին ըսած է. — «Այլեւս կասկած չի վերցներ որեւէ մէկուն համար թէ այսպէս կոչուած նշանաւոր «բաց երկինք»ի ծրագիրը լրտեսութիւն ընելու սահմանուած միջոց մըն է»: Խօսնակը եզրակացուցած է յայտարարելով՝ «խորհրդային երկինքը փակ պիտի մնայ Ամերիկացիներուն առջեւ»:

Միւս լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն Ամերիկա թղթածրար մը պատրաստած է Խորհրդային լրտեսական գործունէութեան շուրջ: Ի հարկին, Ամերիկայի ներկայացուցիչը ցոյց պիտի տայ թէ լրտեսութեան մէջ Խորհրդ. Միութիւնը ուրիշէն սորվելիք չունի:

Դեռ յայտնի չէ Խորհրդային արտաքին նախարարին ռազմավարութիւնը: Ի՞նչ լեզու պիտի գործածէ եւ որքա՞ն ուժգին պիտի յարձակի Ամերիկայի վրայ: Հաւանական է որ պահանջէ Ամերիկայի դատապարտութիւնը: Բայց յայտնի է որ Խ. Միութեան առաջարկը պիտի մերժուի: Արդարեւ որոշում մը ի զօրու կ'ըլլայ եթէ Ապահովութեան Խորհուրդի մնայուն հինգ անդամ – երկիրները — Մ. Նահանգներ, Խ. Միութիւն, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Ազգ. Չինաստան համաձայն գտնուին, առաւել երկու ձայներ:

Ապահովութեան Խորհուրդի որեւէ մէկ որոշում կրնայ մերժուիլ պարզ վեթոյով մը, ինչ որ ցարդ պատճառ դարձած է որ Խորհուրդը գործնական բնոյթ չունենայ: Մնաց որ Խորհրդ. Միութիւնը բացի Լեհաստանէն ոչ մէկ բարեկամ երկիր ունի 11 անդամներուն մէջ:

Ջախջախութեան պարագային, Կրոմիքօ պիտի փորձէ, հաւանաբար՝ ՄԱԿի արտակարգ նիստ մը գումարել տալ: Սակայն դժուար թէ յաջողի:

Ցամենայն դէպս Արեւմուտք կարծում ծին չափ ալ կարեւորութիւն չի տար Խորհրդային բողոքին: Ոչ մէկ արտաքին նախարար Արեւմուտքի կողմէ պիտի մասնակցի Ապահովութեան Խորհուրդի նիստերուն:

Մինչ քաղաքական աշխարհի ուշադրութիւնը կեդրոնացած կը մնայ Նիւ Եորքի վրայ, անդին Այզընհաուըր ոչ համայնավար քսան երկիրներու կառավարութիւններուն նամակ մը ղրկած է ուր կը շեշտէ թէ «Խրուշչեւի յարձակումը նախապատրաստուած էր» ու այն եզրակացութեան կու գայ թէ Խրուշչեւ ամէն գնով կ'ուզէր ձախողեցնել Վեհաժողովը:

ԱՆԳԱՐԱ ՄՏԱՀՈԳ Է

ԲԱՆԱԿԸ ԽԱՂԱՂ ՑՈՅՑ ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ

Ցարդ կառավարութեան դէմ եղած բոլոր ցոյցերն ալ տեղի կ'ունենային ուսանողական շրջանակներուն կողմէ: Բանակը կը խուսափէր դիրք ճշդելէ: Ընդհակառակն, կը ձգտէր երկրին անդորրութիւնը ապահովել: Դեռ առջի օր, Նեհրուի Անգարա այցելութեան առթիւ երբ 30.000 ուսանողներ Աթաթիւրքի պողոտային վրայ ցոյց կատարեցին, ապահովութեան ուժերը եւ յատկապէս բանակը փորձեցին առաջքը առնել ծայրայեղութիւններուն եւ արիւնահեղութեանց:

Կիրակի, Անգարայի զինուորական վարժարանի ուսանողները խաղաղ ցոյց մը կատարեցին մայրաքաղաքին մէջ: Տողանցքը տեւած է երեք ժամ: Խաղաղ ցոյցին գլուխը գտնուած են՝ պաշտպանութեան նախարարը, լուսարգելին հսկող ընդհանուր հրամանատարը, բարձրաստիճան սպաներ եւ զօրավարներ:

Ոչ մէկ ընդհարում տեղի ունեցած է:

Ոստիկանութիւնը սակայն արտասովոր ձեռնառումներ գործած է ժողովուրդին դէմ երբ ասոնք իրենց կարգին ցոյցին մասնակցիլ ուզած են:

Վերջին դէպքերուն առիթով վերստին լուսարգել յայտարարուած է եւ խիստ հրամաններ տրուած են, ապահովութեան ուժերուն: Այս առթիւ նախարարաց խորհուրդը հրահանգ տուաւ որ բոլոր համալսարանները եւ բարձրագոյն վարժարանները փակ մնան պաշարման վիճակի ամբողջ տեւողութեան: Գրաքննութիւնը վերահաստատուած է նոյնիսկ նամակներու եւ հեռագիրներու համար: Բոլոր հաւաքոյթները արգիլուած են: Ոչ-ելից ըմպելի սպառարկելը արգիլուած է ժամը 17էն ետք:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՆԻՒ ԵՈՐՔ ՀԱՍԱՅ Է

Փարիզի ձայնասփիւռը հաղորդեց որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Վազգէն Ա. Ուրբաթ օր մեկնած է Մոսկուայէն եւ Նիւ – Եորք հասած է:

ԷՔՕ Տ'ԱԼԺԷի նախկին տնօրէնը՝ Ալէն տը Սէրինեի որ ձերբակալուած էր, շաբաթ օր բուժարան մը փոխադրուեցաւ առողջական ծանր վիճակին պատճառով:

ԷՔՍ ԼԷ ՊԷՆԻ ինքնաշարժերու վազքին ընթացքին ծանր արկած մը պատահած է Կիրակի օր: Կամուրջ մը փլաւ բազմութեան ծանրութենէն, եւ պատճառ դարձաւ մրցորդ շարժարարի մը մահուան: Զոհերու ընդհանուր թիւն է՝ եօթը մեռեալ եւ յիսուն վիրաւոր: Մօտ երեք հարիւր հոգի սակայն անտեսելով եղերական կացութիւնը կը պահանջէին որ իրենց տոմսերուն փոխարժէքը վերադարձուի:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺՆԵՐԸ կը շարունակուին Չիլիի մէջ: 120.000 հոգինոց Քօնցեփցիոն քաղաքը ամբողջովին բնաջնջուած է: Ցարդ երկու հարիւր մեռեալ եւ ութ հարիւր վիրաւորներ կան: Կառավարութիւնը պարպել տուած է Սանթիակօ տը Չիլի քաղաքը որ վտանգուած է: Մտահոգ են նաեւ Պուէնոս Այրէսի մէջ:

ԻՏԱԼԻՈՅ ՏԷմօ – Քրիսթիանի կուսակցութեան նախագահ ընտրուած է Աթթիլօ Փիչիոնի որ արտաքին նախարար եղած է բայց, 1954ին լքած է այդ պաշտօնը որպէսզի աւելի ազատօրէն պաշտպանէ իր տղան՝ Փիէթրօ որ Մոնթեզի նշանաւոր խնդրին մասնակցած էր: Կուսակցութեան նախկին նախագահն էր Ատոնէ Ծոլի որ վերջերս մեռաւ:

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՅԵԱՆԻ բացակայութիւնը անգամ մը եւս նշմարուեցաւ Խրուշչեւի Մոսկուա ժամանման պահուն:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ «Սթամփա» թերթին վարչական տնօրէնը Մարիօ Կոօմօ որ շատ ծանօթ էր իբրեւ շարժանկարի քննադատ յանկարծամահ եղած է 59 տարեկանին, Թորինոյի մէջ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ, խիստ միջոցներ ձեռք առնուեցան մահմետական ոստիկաններու դէմ, Մայիս մէկի միջադէպին առթիւ: Ծանօթ է որ Էշրէֆիէի ՍԷՆ Վենսան տը Փօլ եկեղեցիին առջեւ ռումբ մը նետուած էր եւ ցոյցեր տեղի ունեցած էին, այն ատեն երբ վարչապետ Քարամէի ներկայութեան դերապայծառ Մէուշի կը պատարագէր:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ վեց համայնավարներ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած են լրտեսութեան համար: Դատավարութիւնը 25 օր տեւած է եւ 46 պաշտպան փաստաբաններ խօսած են:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ Քանի փառատօնին ոսկի յաղթանշանին արժանացաւ Իտալացի Ֆելլինիի շատ խօսուած ժապաւէնը՝ Լա Տոլչէ Վիթա: Լաւագոյն մասնակցութիւնը բերող երկիրը նկատուեցաւ Խորհրդ. Միութիւնը Լա Պալատ տիւ Սոլտա ժապաւէնով: Լաւագոյն դերասանուհին նկատուեցաւ ժան Մոռօ, Ֆրանսուհի Մոտեարօ Քանթապիլէ ժապաւէնին մէջ իր խաղարկութեան համար: Նոյն մրցանակին արժանացաւ յոյն դերասանուհի Մելինա Մերքուրի: Լաւագոյն դերասանի մրցանակը չէ տրուած:

ՊՈԼՈՆԵԻ (Իտալիա) մէջ ծանր ընդհարումներ տեղի ունեցած են համայնավարներու եւ ոստիկաններու միջեւ: Համայնավար երեսփոխան մը՝ Փաշիթթա հրապարակային ելոյթով մը խիստ բառերով քննադատած է՝ Այզընհաուըր, Մ. Նահանգները եւ Իտալական կառավարութիւնը: Ոստիկանութիւնը ուզած է միջամտել:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆ

Չինաստանի կեդրոնական կոմիտէն որոշեց վերջերս «քաղաքային համայնքներ» կազմել քաղաքներու բնակիչներէն։ Գիւղական «ժողովրդային համայնքներ»ը փորձի շրջանէ մը անցան տաժանագին աշխատանքով։ Քաղաքաբնակ Չինացիները պիտի խմբուին համայնքներու մէջ հաւաքական աշխատանքի լծուելու համար։ Չինաստանի ինքնակալը գործի լծելով երախայ, կին եւ այր, կը ջանայ անցնիլ հանգրուանները, մէկ տարուան մէջ մէկ դարու գործ տեսնել, գերազանցել աշխարհի առաջացած երկիրները։

×

Հինգ հարիւր միլիոն գիւղացիներ զինուորական կարգապահութեամբ օրական 10էն 14 ժամ աշխատանք կը կատարեն։ Քաղաքացիները պիտի փոխադրուին գիւղ, գործարան հաւաքական աշխատանքի մէջ հաւասարութիւն ստեղծելու համար։ Մարտի վերջերը քանի՞ միլիոն քաղաքացիներ մէկ միլիոն վարիչներու ղեկավարութեան տակ աշխատանքի եւ հասարակաց խոհանոցներէ ճաշել սկսան, 610·000 երախաներ յանձնուեցան կազմակերպութեան խնամքին։ «Չինական երիտասարդութիւն» հանդէսին մէջ համայնավար խմբագրապետը կը գրէ. «Համայնավար ընկերութեան մէջ մարդիկ մտահոգուելու չեն իրենց զաւակներու կրթութեամբ, ատիկա ընկերութեան պարտականութիւնն է։ Այր եւ կին միասին կրնան ապրիլ, բայց առանձին պիտի աշխատին, տարբեր խոհանոցէ պիտի ճաշեն։ Ծնողք եւ զաւակներ միասին ապրելու չեն, որովհետեւ տարբեր ուղղութեան պիտի հետեւին։ Ընտանեկան նոր դրութիւն մը պիտի կազմուի նոր ընկերութեան մէջ, հինը պէտք է տեղի տայ։ Անհատական սեփականութիւն պիտի չըլլայ, իւրաքանչիւր անհատ կրնայ ունենալ ճերմակեղէն, գրիչ, ժամացոյց, ոչ աւելի։ Ամէն մարդ ըսելու է. «Ով համայնք ինչ որ ունիմ քուկդ է»։

×

Անհատը ծնունդէն մինչեւ մահ ընկերութեան կը պատկանի, մէկ օղակն է համայնքի մը ուր անհատականութիւն չունի, ամէն վայրկեան հսկողութեան տակ է, որոշուած գործին փարած որոշուած արդիւնքը տալու է, ապա թէ ոչ կը պատժուի որպէս խափանարար։ 11էն 12 տարեկան երախաներ շաբաթական ութ ժամ պետական աշխատանք կատարելու են։ 12էն վեր «ընկերութեան զինուորներ» են, այսինքն բանուոր կամ գիւղացի։ Նախակրթարաններն ու երկրորդական վարժարանները մօտ են գործատունին կամ ագարակին, ուսուցիչ եւ աշակերտ դասերէն վերջ պիտի երթան գործատուն կամ ագարակ եւ աշխատին համայնքին մէջ։

Համայնավար վարիչներ կը կրկնեն. «3 տարուան նեղութիւն 1000 տարուան երջանկութիւն պիտի ապահովեն»։ Նոր կրօնն ալ կը յուսադրէ միամիտները, կը քնացնէ խելահասները, ամէն միջոց կը գործածէ նպատակին հասնելու համար։ Միլիոններու տառապանքը, աքսորն ու խոշտանգումը, մահուան դատապարտութիւնը տկար յուզում մը չի պատճառեր համայնավար ղեկավարներու։

×

Մաօ հաւատացեալ մը, մոլեռանդ մըն է, հաւատարիմ աշակերտը Մարքսի, կ'ուզէ յեղափոխել երկիրը, նպատակ ունի փոխելու աշխարհի կերպարանքը։ Ուսանողական շրջանին բարեկամ մը դիտել կուտայ սենեակին անխնամ վիճակը, Մաօ կը պատասխանէ անմիջապէս. «Բարեկամ, ան որ տիեզերքը մաքրելու մասին կը մտածէ, ժամանակ չի կրնար յատկացնել իր սենեակը մաքրելու»։ Չինաստան մաքրելու գործը յանձնած է 25 միլիոն հաւատարիմներու, որոնք զինուորական բրտութեամբ կը ղեկավարեն զանգուածները։

Տենդագին աշխատութեամբ Չինաստան ճարտարարուեստական երկիր մը կը դառնայ, կը դադրի յաճախորդ ըլլալէ, քիչ ատենէն պիտի մրցի ճարտարարուեստական երկիրներու հետ եւ գրաւէ ասիական շուկաները։ Ասիա եւ Ափրիկէ Չինաստանի կը նային։

Խրուշչեւ Ֆրանսացի դիւանագէտի մը կ'ըսէր. «Ափրիկէի ժողովուրդները գոյնին կարեւորութիւն կուտան, կը նախընտրեն դեղին ցեղը սպիտակ ցեղէն, կը վստահին Չիներուն, աչքերնին յառած են Չինաստանին»։ Ասիացին եւ ափրիկեցին թօթափելով գաղթային պետութեանց լուծը, պիտի դառնան արեւմտեան պետութեանց հակառակորդ համայնավար չինացիին։ Արդէն Չինացիները խաղաղ արշաւանքով գրաւած են Մալեզիան, Հնդկաչինն ու Սինկափուրը, շուրջ տասներկու եւ կէս միլիոն Չինացիներ ցրուած են Հնդկաց Ովկիանոսի եւ Ափրիկէի մէջ։ Չին գաղութները յաճախորդներ են մայր երկրին եւ ի հարկին գործակալներ։

×

Տնտեսական մրցումը կը կատարուի առայժմ Ճափոնի հետ։ Կը մերժէ հում նիւթեր տալ ճափոնական ճարտարարուեստին։ Անցեալ տարի երկու հարիւր հազար ճափոնցի գործաւորներ անգործ մնացին, որովհետեւ Չինաստան մերժեց չինական ջնարակ (լաքա) արտածել, որովհետեւ սկսած է ինք գործածել եւ ճափոնական շուկան գրաւել։ Ասիոյ տնտեսական յարաբերութիւնները պիտի կատարուին Չինաստանի հետ, որուն ապրանքները խիստ մատչելի գին ունին, աժանագին արտադրութեան եւ տեղւոյն մերձաւորութեան պատճառով։ Սէյլան Չինաստանի կը ծախէր յիսուն հազար թոն քաուչու, տարբերութիւնը պիտի վճարուէր սթերլինով։ 1957ի սկիզբը Չինաստան, որ պարտական էր կղզին տասներեքուկէս միլիոն սթերլին, յայտնեց որ պարտքը պիտի վճարէր ապրանքներով։ Սէյլան ստիպուեցաւ ընդունիլ առաջարկը, այսպէս Արեւմուտքի մէջ շուկան փակուեցաւ իր առջեւ։

×

Մտահոգիչ է Չինաստանի աճումը։ Իւրաքանչիւր թիք-թաքի չինացի մը կը ծնի, տարեկան 13 միլիոն յաւելում։ Չինացին բրինձի քաղաքակրթութիւն ունի, բրինձը սննդառութեան հիմն է, դէպի հարաւ պիտի մղուի բրինձի դաշտեր գտնելու համար։ Եուննան չինական նահանգը, որ Պիրմանիոյ հիւսիսը կը գտնուի, 420·000 քառ. քիլմ. տարածութիւն եւ 18 միլիոն բնակիչ ունի, հողին, 3 առ հարիւրը մշակելի է միայն։ Պիրմանիան նոյնքան բնակիչ ունի աւելի ընդարձակ տարածութեան վրայ, ուր ընդարձակ, արգաւանդ հողեր դեռ մշակելի են։ Մաօ այժմ կը զբաղի իր երկիրը մաքրելով, ժամանակը պիտի գայ Ասիան մաքրելու, Ասիան եւ Ափրիկէն ողողելու։

Խորհրդ. Միութիւնը կրնայ այժմէն մտահոգուիլ չինական արշաւանքով։ Ամերիկայի հանրապետութեան ռամկավար թեկնածուն միամտութիւն մը կը նկատէր Մոսկուան Փեքինէն բաժնելու բաղձանքը։ Մոսկուայի վարիչը կը ջանայ բազմամարդ քաղաքներ եւ գիւղեր հաստատել արտաքին Մոնկոլիոյ մէջ, Սիպերիոյ ներքին մասերուն մէջ, կանխելու համար ապագայ խաղաղ կամ զինուած չինական արշաւանք մը։ Չին-սովետ առեւտրական դաշնագրի կնքումէն ետք երիտասարդութիւնը հրաւիրեց Սիպերիա մեկնելու. «Ձեզի պէտք ունինք մեր ընդարձակ հողամասին բնակչութիւնը աւելցնելու համար։ Երեք հարիւր միլիոն մարդ բաւական չեն։ Սիպերիա, Ծայր. Արեւելք գացէք բազմամարդ քաղաքներ հաստատելու համար»։ Չինական սահմաններէն հինգ հարիւր քիլոմեթր վեր կը գտնուին Ալմա Աթա կոչուած վայրին քարիւղի ընդարձակ հանքերը, որոնք կրնան քարիւղի հանքերէ զուրկ Չինաստանի ախորժակը գրգռել եւ բաժին պահանջել։

×

Մառեշալ Մոնթկոմրի Մոսկուա այցելութեան հարցուց Խրուշչեւի. «Հարիւր հազար Գերմանն՞երը ձեզի աւելի մտավախութիւն կը պատճառեն թէ մէկ միլիոն Չինացիները»։ Մոսկուայի վարիչը կը պատասխանէ. «Հարիւր հազար Գերմանները»։ Բայց վայրկեան մը խորհելէ յետոյ՝ կ'աւելցնէ. «Առ այժմ»։ Ամրանալ արեւմտեան կողմը պաշտպանողականի անցնելու համար արեւելակողմը, այս ըլլալու է Մոսկուայի վարիչներուն ծրագիրը։

Հռոմի համալսարանին նախաձեռնութեամբ տեղի ունեցաւ ժողովրդագրութեան համագումար մը։ Աթէնքի համալսարանին ուսուցչապետ Եորկի Փանթալիս ներկայացուց շահեկան ուսումնասիրութիւն մը երկրի բնակչութեան մասին (12 Յուլիս 1959)։ «Ժողովուրդներու աճումը կախում ունի երկու ազդակներէ՝ ցեղին բազմածնութիւնը եւ անհատներու մահացումը։ Բազմածնութիւնը կը փոխուի երբեմն ցեղերու մօտ եւ կախում ունի յաճախ սեռային պատճառներէ։ Մահկանացուի վրայ մեծ ազդեցութիւն ունի բնական ընտրողութիւնը, որ կը ձգտի պահպանել գոյութեան պայքարը մղելու կարող անհատներու փոքրամասնութիւն մը, մէկ կողմ կը թողու մեծ թիւով ուրիշներ, պահելով այսպէս հաւասարակշռութիւն մը։ Գիտութիւնը երկարացուց կեանքի տեւողութեան միջինը։

Ծնունդներու թիւն գալով Եւրոպայի մէջ 15 առ հազար է 26 Խորհրդ. Միութեան մէջ, 45 Չինաստանի մէջ։ Արագօրէն կ'աճին մոնկոլակերպներն ու սեւամորթները – Չինաստանի մէջ աճումն է օրական 35·000, 1959ին 650 միլիոն Չինացիներ, 1980ին պիտի ըլլան մէկ միլիառ։ Ճափոնի բնակչութիւնը այսօր 90 միլիոն է, երեսուն տարիէն պիտի ըլլայ 110 միլիոն։ «Սպիտակ ցեղը պի մի դեղին ցեղին մէջ, ինչ որ պի ցայ անհաշիւ հետեւանքներ պատմութեան մէջ»։

ԽՈՐԷՆ ԳԱՒ

ՊԱՏԿԵՐԱԼԻՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԽՄԲ. — Զախողած վեհաժողով տըրուակով, Փարիզի մէջ Խրուշ ջին ելոյթին անդրադառնալով, լրագրող Ճօզէֆ Օլսոփ պատմ ւով կը ներկայացնէ Խորհրդայի պետի նկարագրին յատուկ գծեր

Թերեւս հետեւեալ պատմութիւն լի հասկնալի դարձնէ Խրուշչեւի մունքը Փարիզի մէջ, եւ կամ բացատրէ անոր բռնած ընթացքը կան պատմութիւնն է Սթալինի վերջին տարին, պատմուած Խրու բերնով։

Երբ ծերացող բռնապետը էր, Գերագոյն Խորհուրդի Դիւան լոր անդամներն ալ Կրեմլին կանչ Այս մարդիկը, որոնց յաջորդը պրողը պիտի ըլլար Խրուշչեւ, ունեցան Սթալինի ննջասենեակը արարը խաղալու համար իրենց ստեղծողին եւ տիրոջ հետ.

Անկողինին մէջ երկնցած, նը դեռ տեղը, սակայն խօսել լու եւ զգալու անկարող վիճակի մահամերձը։ Կրեմլինի բժիշկները հեցուցին Գերագոյն Խորհուրդի անդ ները թէ հիւանդը չէր կրնար բժշ եւ աւելի քան վստահ էին թէ երբե գիտակցութիւնը չէր կրնար վերադ Ասոր վրայ, բոլոր ներկաները ընտրի Բերիա՝ Սթալինի գաղտնի լրտեսը եւ դահիճը, Եօթը լենքով որ կը թուէր թէ Սթալինի խասիրածն էր, խեղկատակ Խրուշ Սթալինի հրամանին վրայ «Կոփակ բած էր եւ բոլոր միւսները նիծել մահամերձը։

Վախի բեռը ինկած էր իրենց Սարսափը վերջ գտած էր. Ամէնք բեւս նախատեսեցին թէ դանակ – դանակի իրենց պայքարի հակասութիւնները շատ կարեւոր մըն էր։ Մրցումի ելան եւ իրար գանցել ուզեցին անկողինին մէջ դան միսի կոյտը պախարակելու րին մէջ Բերիա ամէնէն աւելի հանողն ու հայհոյողը եղաւ։

Յանկարծ եւ անակնկալօրէն, թեթեւ մը իր գիտակցութիւնը կը գտնէ։ Մինչեւ իսկ կը յաջողի սենեակին մէջ գտնուողներէն երկ րեք հոգի եւ կը բարեւէ անոնց

Կրնա՞ր իմացած ըլլալ Այս հարցը տուին բոլորն ալ

ԱՆՏՈՆ ԳՈԾ

Այսպէս, հասաւ այն տարիքը ուր ընկերներուս վերի շրթունքն ու վարի ծնօտը սկսան առնական շուքով շքաւորուիլ, իսկ մեր երեսը մնաց անմազ, կամ աւելի ճիշդ՝ անմաս այդ փառքի դրոշմէն։ Տեսայ որ ընկերներս ծաղիկներով կը զարդարէին իրենց կուրծքերը եւ, աղջիկներու պատուհաններուն տակէն անցնելու միջոցին, արտագրաւ եղանակներ կը սուլէին։ Գարուն էր ... կեանքի գարունը։ Խեղճ Անտոնին գարունն էր որ դեռ չբացուած խամրեցաւ, գարուն մը սառնապատ ու ամայի, ուր ոչ մէկ թռչնակ երգեց եւ ոչ մէկ ժպիտ ծաղկեցաւ։

Այստեղ ամէնքս ալ յուզուեցանք, ու թերեւս մէկ երկուքը մեզմէ արտասուէին, եթէ Տիար Անտոն՝ ինքը թաշկինակը հեգնաբար աչքերուն չտանէր։

Լաւ, ասոր ալ համակերպեցանք։ Այն կրակը որ Աստուած մարեր է, մարդը կրնա՞յ վերարծարծել։ Բայց, եղբայր, չձգեցին որ թշուառութիւնս ինծի պահեմ։ Ամէն անգամ որ քաղաքին մէջ թատերական ներկայացում մը պատրաստուէր, աղջկայ դերը ինծի կը յանձնուէր։

— Ատի ապացոյց է որ դուն աղջիկներէն շնորհ մը աւելի ունէիր, դիտել տուաւ Սարգիս։

Ներկաներս հաւաքաբար բողոքեցինք այդ ընդմիջումին դէմ, բայց Տիար Անտոն ներողամտաբար միջամտեց.

— Մանկավարժութեան մեր ուսանողներէն տեղեկացայ որ արդի դաստիարակչական գիտութիւնը բոլորովին բաղձալի կը գտնէ որ աշակերտները ուսուցիչներէն լուսաբանութիւններ խնդրեն, դասաւանդութեան ժամանակ։

Գալով քեզի, սիրելի Սարգիս, այդ յաւելեալ շնորհը զոր իմ քովս կը տեսնես կամ, աւելի ճիշդ, կը գուշակես, որովհետեւ տեսնելիք բան չկայ, վաղը քեզի յանձնեմ, շուկայ տար, եթէ յաճախորդ մը գտնար, ամբողջ շահը քեզի հէլալ ...։

Ուշադրութիւն, կը շարունակեմ, — Տասնեւութերորդ տարին թեւակոխելուս, մեր աստուածավախ ընտանիքին մեծերը, գիտնալով որ այս աշխարհին համար անպէտք էի, որոշեցին հանդերձեալի ծառայութեան նուիրել զիս, եւ այդ նպատակով դիմեցին Վենետիկի Ս. Ղազար վանքի ներկայացուցիչներուն։ Եկուր տես որ այս վարդապետները մարմնական պակասիս համար մերժեցին զիս, կարծես թէ այդ պակասը շատ անհրաժեշտ ըլլար կուսակրօն կեանքին համար։

Այդ օրերէն կը սկսի իմ գրաշարական ասպարէզս, նախ՝ Կարին, Թըքական տպարանի մը մէջ։

— Ի՞նչ, Կարնոյ մէջ ալ տպարան կա՞ր, հարցուց Ներսէս ընդոստ արթնցողի պէս եւ խթանեց մեր բոլորիս հետաքրքրութիւնը։

— Այո, Կարնոյ մէջ տպարան ինք, եւ մեր տպարանը հաւլ տարբեր էր Եւրոպական տպարան որքան մեր ձէթի ճրագները էլեկ լամպաներէն։ Ասկէ զատ բան կը վայելէին աշխատանքի այնպիսի զատուէտ պայմաններ, որոնց նմա րոպան երեւակայել անգամ չի ձակեր։ Օրինակ, մեր վարպետներ ճախ երկուքը կամ երեքը, դէմ նստած, մէկ կողմէն կլկլակ կը միւս կողմէն տառերը կը գրաշարանոցին մէջ։ Իսկ երբ ձեռ չհասնէր հարկ եղած խորշին, ձայն կուտային ծիր ծառային, պահուս պատիւ ունի ձեզի խօսել

— Ֆէննի էֆէնտի, տեղէն (երկարաւոր) էլիֆ մը տուր.

«Ֆէննի», որ կը նշանակէ գի ուսումնական, ծառայականիս անունն էր։

Քանի մը տարի, այսպէս նստ բողներուն տակ հասցնելէս յետ համոզուեցայ որ այլեւս հիմնա բացած եմ գրաշարական անցայ Պոլիս եւ մտայ կարեւոր նի մը մէջ։ Բայց ուր որ գացի, հետս եկաւ։

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՄ

(4 Շար.)

մը, եղերերգութեան դերակատարները սարսափահար եղան: Յանկարծ, վերջ գտնելով ընդհանուր զարմանքին եւ շփոթութեան, Բերիա վազեց դէպի մահամերձին անկողինը եւ ծունկի գալով սկսաւ համբուրել Սթալինի անզգամացած ձեռքերը :

Այս է պատմութիւնը զոր Խրուշչեւ պատմած է ցոյց տալու համար Բերիայի պատեհապաշտութիւնը: Ցաւ եւ նման պատեհապաշտութիւններով նոյն պատմութիւնը իմացած է ծանօթ լրագրող Միշէլ Կորտէ, Լէհաստանի մէջ: Սակայն նորութիւն է երբ Խրուշչեւ իր շրթներով կը պատմէ այս դէպքը, վստահելի եւ կուռ անձնաւորութեան մը, Ֆրանսա իր վերջին այցելութեան ընթացքին :

Արդ, իրապէ՞ս նոր պատմութիւն մըն էր Դէպք առ դէպք, արարը ներկայացուած է Հռոմէայեցի պատմաբան՝ Սուետոնիոսի «Կեսարներուն կեանքը» երկին մէջ: Տարիքը առած բռնապետ՝ Տիբերիոս այնպէս կը կարծուէր թէ վերջնական անգիտակից վիճակի մատնուած էր: Նոր բռնապետը՝ Տիբերիոսի որդեգիրը Կալիգուլա, կայսերական հեղինակութեան մատանին հանելով մահամերձին մատէն, դուրս կ'ելլէ ննջասենեակէն եւ կ'արժանանայ ներկաներուն շնորհաւորութիւններուն :

Յանկարծ, սարսափազդու լուր մը կու գայ. Տիբերիոս իր գլուխը վեր առնելով գոհացուցիչ խմիչք մը խնդրած է: Կարծես մոգական ազդեցութեամբ մը Կալիգուլան շրջապատող բազմութիւնը կը ցրուի, վայրկենապէս : Կացութիւնը կը տնօրինէ երբ պահակապետը լուր կը բերէ թէ Տիբերիոսը սպաննուած է գլուխը բարձին տակ շնչահեղձ ընելով : Արդեօ՞ք Կրեմլինի բժիշկներուն մէկու նոյնիմաստ ձեւով կատարուեցաւ :

Տեղին է այս երկու ատտարոց պատմութիւնները յիշել այս առիթով: Նկատի պէտք է առնել, միշտ, Խրուշչեւի դատախարակութեան պարագաները: Ան թրծուած է այնպիսի պայմաններու մէջ որ մենք, Արեւմուտքցիներս չենք կրնար հասկնալ, բարեբախտաբար: Իր ողջ անցեալը, իր ողջ դատախարակութիւնը, իր բոլոր լաւ եւ վէշ բախտի բերումները բոլորովին տարբեր են եղած՝ Այդպիսաւորի փորձառութիւններէն, ինչպէս որ այս վերջինին դատախարակութիւնը եւ միջավայրը բոլորովին տարբեր եղած են Հռոմէական կայսեր միջավայրէն :

Այնուհանդերձ փորձառութիւնները միշտ ալ այլանդակութեան չեն վերածեր մարդիկը: Բովանդակ պատմութիւնը վկայ է մարդոց ճկունութեան եւ բարեփոխութեան: Սակայն մարդ մը որ այլանդակ միջավայրի մը մէջ թրծուած է, միշտ ալ կրնայ այլանդակ ելոյթներ ունենալ: Այս եզրակացութեան հասանք լսելով Խրուշչեւի Վեհաժողովին բրած այլանդակ մը նոր բարոյ :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

"ԷԱՍ"

Քոմէտի – Ֆրանսէզի տնօրէնութիւնը կարծես կը յամառի դասական գործերու զանցառումի իր ծրագրին մէջ :

Ինչպէս գիտենք, հակառակ առենէ մը ի վեր թատերական եւ նոյնիսկ պետական շրջանակներու մէջ յարուցուած աղմուկին, որով Մոլիէրի Տունը կը մեղադրուէր դասական խաղացանկը անտեսելու յանցանքով, տնօրէնութիւնը որեւէ արտօնանք ցոյց չի տար Տունը՝ իր դարաւոր դասականութեան հունին մէջ մտցընելու տրամադրութեամբ :

Ընդհակառակն, կարծես կրակին վրայ իւղ սրսկելու միտումով, Քոմէտի – Ֆրանսէզը վերջերս բեմադրեց Սաշա Կիթրիի «Նախանձը» կատակերգութիւնը, որ հակառակ Ֆրանսական սրամտութեան գլուխ գործոցի իր բնոյթին, հեռու կը մնար Ռասինի, Քորնէյլի, Մոլիէրի եւ այլոց դասական շունչէն :

Երիտասարդական թատերախումբեր իրենց երէցներուն օրինակ հանդիսանալու ջանադրութեամբ եւ տաղնապին ցանկալի լուծում մը բերելու նպատակով ձեռնարկներ կ'ընեն :

Առանցմէ մէկուն անդրադարձած էինք արդէն այս սիւնակներուն մէջ, նկարագրելով Շան դ'Էլիզէի թատրոնին մէջ երիտասարդ բեմադիր Անթուան Պուրսէյլի ներկայացուցած Սիրանօ տը Պերժըրաքի «Ակրիբինա» ողբերգութեան բեմադրութիւնը, որ այնքան գնահատուեցաւ :

Այժմ, ուրիշ երիտասարդական կազմակերպութիւն մը, Ալիանս Ֆրանսէզի թատերախումբը բեմադրեց հելլէն դասական թատրոնի վարպետ Սոփոկլեսի Էաս ողբերգութիւնը, անգամ մը եւս փաստելով թէ ներկայիս, դժբախտաբար, միայն երիտասարդներու մօտ է որ դասական գործերու հանդէպ սէրը անմար է մնացած :

Սոփոկլեսի գործին բնագրէն Ֆրանսական թատրոնին մէջ փոխադրութիւնը կատարած է ծանօթ հելլենագէտ գրագիտուհի՝ Օր. Ժագըլին Մաաթթի, որուն այս ձեռնարկը արժանացաւ մեծ գնահատանքի :

Ողբերգութեան նիւթը տանք համառօտակի :

Էաս հելլէն դիցաբանութեան այս հերոսը, Աքիլլեսի դէմ մղած իր կռիւի ընթացքին կը մատնուի չարաչար պարտութեան: Այս պարտութիւնը իր մէջ կը հրահրէ քէնի ու ատելութեան կրակը, ու իր վիրաւորուած ինքնասիրութիւնը փրկելու միտումով, Էաս կ'որոշէ սպանել իր հակառակորդները: Իր մոլուցքէն տարուած կը յարձակի իր թշնամիներուն վրայ, սուր ի ձեռին, եւ սակայն, Աթենայի ճարպիկ մէկ խաղով, գազազած զինուորականին սուրը կը ջարդէ միայն անմեղ անասուններ... Էաս յարձակած էր ոչխարներու հօտի մը վրայ: Ու երբ իր սխալին տեղեակ կ'ըլլայ, այս անգամ, բոլորովին դառնացած եւ իր արժանապատուութեան հասած ամօթն ու նախատինքը անսրբագրելի համարելով, հակառակ իր զինակիցներուն եւ հակառակ իր սորուկին՝ Թեքմէսայի թախանձանքներուն, անձնասպան կ'ըլլայ :

Հոս կրնար վերջանալ ողբերգութիւնը: Սակայն, Սոփոկլես այսքանով չի գոհանար :

Էասի մահէն ետք, անզգամութիւնը վերահաստատող օրուան տիրակալները՝ Ակամեմնոն եւ Մենելաւ խստիւ կ'արգիլեն որ թաղմանական պատիւներ ընծայուին անձնասպանին, որ ուրիշ բան չէր եթէ ոչ ըմբոստ զինուորական մը: Թէօքրոս՝ Էասի խորթ եղբայրը կը ստանձնէ անոր պաշտպանութիւնը եւ ապահովելով նաեւ իմաստուն Ոդիսեւսի միջամտութիւնը, ձեռք կը բերէ Ակամեմնոնի և Մենելասի համաձայնութիւնը որպէս զի մեռեալին յիշատակին ընծայուին արժանավայել պատիւներ :

Երիտասարդ բեմադիրը՝ Ժան Թասօ, իր նոյնքան երիտասարդ դերակատարներով՝ Մարիօ Փիլար (Էաս) եւ Էովլին Մօաթթի (Թեքմէսա) յաջողած է գլուխ հանել արուեստի գեղեցիկ գործ մը :

Ֆրանսական մամուլը ջերմ գնահատանքով կը խօսի երիտասարդական այս ձեռնարկին մասին, մաղթելով որ տիրող տաղնապը շուտով փարատի եւ Ֆրանսական Ազգային Թատրոնը դասականանայ առաւելագոյն համեմատութեամբ մը :

Ազգերու Թատրոնի ելոյթները կը շարունակուին: Եւ սակայն, եօթնամեայ այս կազմակերպութեան նախորդ տարիներու փայլէն ու շուքէն բան մը պակսած է կարծես :

Ինչպէս գիտենք, այս տարի, կազմակերպութեան առաջին քայլերը ունեցան զուտ ֆոլքլորային բնոյթ, հեռու իսկական թատերական արուեստի շունչէն :

Առանց ուզելու ստորագնահատել ցարդ տրուած զանազան ցեղերու ազգային պարերու եւ երգի ելոյթները, վստահաբար կրնանք ըսել որ ցարդ Ազգերու Թատրոնի բեմին վրայ չներկայացուեցաւ որեւէ ազգի թատրոնական արուեստի գեղեցիկ նմոյշը ներկայացնող գործ մը :

Թատերասէր հասարակութիւնը ակընդէտ կը սպասէ Արիստոտէլի, Շէյքսփիրի, Շիլլերի, Չեխովի եւայլ աշխարհահռչակ հեղինակներու գործերուն, որոնք նախընթաց տարիներուն այնքան փառաւոր կերպով ներկայացուեցան անգլիական, գերմանական, ռուսական եւ հելլենական ազգային թատերախումբերու կողմէ :

Ներկայիս, կը ներկայացուի գերմանական խումբի մը կողմէ Մոցարթի «Քօզի Ֆան Թութթէ» օփերան :

Աւելի ուշ յուսանք որ Ազգերու Թատրոնը պիտի ճառագայթէ նոր բոցով մը, վերագտնելով նախանցեալ տարիներու իր պերճաշուք կեանքին :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԻՒԹԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔԻ մէջ, ստորագրուած է Համադրական, Ելմտական եւ Խնամատարական նախարարներու հաւաքական մէկ որոշումը, որով կը վաւերացուի ՄԱԿի բարձր կառավարիչի իրաւասութեան ենթակայ Յունաստան բնակող գաղթականներու վերջնական զետեղման ծրագիրը :

Վաւերացուած ծրագրին հիման վրայ՝ 86·904·000 դրախմի պիտի տրամադրուի (Կիւլպէնկեան Հաստատութիւնը կը մասնակցի մէկ միլիոն 139 հազար դրախմիով) նոր բնակարաններու շինութեանց համար, ուր պիտի տեղաւորուին յոյն եւ հայ գաղթականներ :

ԹԵՀՐԱՆԻ «Արարատ» Միութեան սրահին մէջ, «Յուշ – երեկոյ» մը կազմակերպուած է, Դաշնակցութեան աւագ հիմնադիր՝ Քրիստափոր Միքայէլեանի ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ :

Գեղարուեստական հարուստ յայտագրին մէջ խօսք առած է՝ ընկեր Տաճատ Պօղոսեան, որ կուռ բանախօսութեամբ մը եւ հանգամանօրէն ներկայացուցած եւ վերլուծած է այդ օրերու միջազգային քաղաքական կացութիւնը, տուած է հայ ազգային կեանքի տխուր պատկերը եւ այդ լոյսին տակ վեր առած է Ք. Միքայէլեանի կեանքն ու գործը եւ մեծ յեղափոխականը անուանած է «Ազգակերտ» :

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱԼԵԱՆ, 35 տարեկան Կիպրահայ երիտասարդ մը ծրագրած է պատրաստել անգլիերէն խօսուն ժապաւէն մը, որ պիտի ներկայացնէ հայ ժողովուրդը — անոր պատմութիւնը, մշակոյթը, այսօրուան կեանքը, իր գաղութներով: Ծրագրին գործադրութիւնը կը կարօտի 25·000 սթերլինի :

ԽՈՒԼ ՀՈՂԱԳՈՐԾԸ ԵՒ ԻՇԱՄԵՂՈՒՆ

Ֆրանսացի հողագործ մը, Շարլ Լըքուժի, որ 1917էն ի վեր կորսնցուցած էր լսողութիւնը, վերջերս լսել սկսած է :

Անցեալ Սեպտեմբեր 15ին, խոտ կտրած միջոցին, փճացուցած է իշամեղուներու բոյն մը: Իշամեղուները զայրացած յարձակած են անոր վրայ եւ խայթած ձախ ականջին ետեւի կողմը: Յաջորդ օրը, Լըքուժի յստակ կերպով լսած է կնոջը ձայնը եւ կրցած անոր հետ «հասկցուիլ» կանոնաւոր կերպով :

Ան բոլորովին վերագտած է իր լսողութիւնը եւ անկէ ի վեր կը լսէ սքանչելի կերպով :

×

× Թրինիտատ կղզիի հասուն նարինջները կանաչ են, բայց չեն արտածուիր, որովհետեւ, խակ կը կարծուին եւ չեն ծախուիր :

ՅԱՌԱՋ-Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ԿԵԱՆՔԸ
ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Մի կին, որ պատրաստ էր ամուսնու ամէն ասածն անել — թէկուզ ոճիր, բայց չէր կարող ազատուել խոնարհութիւնից : Խոնարհութեան գերին էր այդ կինը. թող բոլորն անզօրնէին իրեն, թէկուզ նէին եւ մէջին — նա տանում էր միայն խոնարհութեամբ — ինչպէս էր պատուիրում Աւետարանը :

Հայրս պահանջում էր որ մայրս զատնայ խանում, նստի դահլիճի վերի կողմը, սենեակի պէս ուսած բարձերով շրջապատուած, ոչ մի բանի չխառնուի եւ հիւրերը, ոչ մի քահանայ չհիւրասիրի տանը: Օրգանական առելութիւն էր ըղձում դէպի քահանաները :

Մայրս ամբողջ օրը լաց էր լինում եւ լուռ, խոնարհութեամբ բայց անրեւակայելի յամառութեամբ, պայքարում էր հօրս այս աղայական փիլիսոփայութեան դէմ .

Գաղտնի, բոլորից պատուիրելով, որ հօրս լուր չի տանք՝ նա գնում էր եւ լըւացարարուհուն օգնում, աւլում էր տունը, աղախինների հետ յատակն էր սրբում փոշու մէջ կորած, ճաշ էր եփում, կրակ վառում, վերջապէս անում էր այն, ինչ մի գաւառացի կին առհասարակ անում է :

Առանց այդ աշխատանքի՝ մեռած էր այդ կինը:

Բայց երբ էշը ճանապարհ էր ընկնում դէպի հօրս պաշտօնատեղին, փոխւում էր ամէն ինչ :

Մայրս եւ բոլորն էլ հագնում էին այնպէս, որ կարծես պէտք է հարսանիք գնան :

Հօրս աչքերից չէր խուսափում, սակայն, մօրս արիստոկրատիզմի սահմաններից դուրս գալը:

— Նորէն, — խստութեամբ շշնջում էր :

Մայրս խոնարհութեամբ ժպտում էր, բռնում հօրս ձեռքը, սեղմում էր երեսին եւ լռում :

Հայրս էլ լռում էր, ընկճւում էր նրա գգուանքի տակ, բայց ներսում զայրոյթի փոթորիկը ծայր էր առնում, բարձրանում էր առանձնասենեակը եւ երկար մտածում :

Երկուսն էլ յամառ էին:

Հայրս յամառ արիստոկրատ էր:

Մայրս՝ յամառ դեմոկրատ :

Մինչեւ վերջն էլ հայրս չկարողացաւ հաշտուել մօրս դեմոկրատիզմի եւ մայրս էլ՝ հօրս արիստոկրատիզմի հետ :

Մայրս գիտէր, որ հայրս Ստամբուլում «դոստ» ունի: Բայց այս մասին մօրս հոգին խաղաղ էր:

Դա բխում էր ոչ թէ նրա անտարբերութիւնից դէպի ամուսինը, այլ խորախոր սիրուց : Սիրելով նրան՝ սիրում էր եւ նրա յանցանքը :

— Էրիկ մարդ է, — ասում էր մայրս, — սիրտը դադար չունի :

Յիշում եմ, որ երբ հայրս մեռաւ եւ մեծ եղբայրս սկսեց ճանապարհորդութիւններ կատարել դէպի Ստամբուլ կամ Սեւ – Ծովեան նաւահանգիստներ՝ մայրս յանձնեց նրան ճոխ նուէրների մի կապոց, որպէսզի Ստամբուլում յանձնի իր ամուսնու սիրուհուն :

Յիշում եմ նաեւ, որ մայրս կապոցը յանձնեց արցունքների մէջ խեղդուած, ոչ թէ Ստամբուլի կնոջ պատճառով, այլ նրա համար որ հայրս չկար այլեւս :

— Թող սաղ ըլէր, հազարը սիրէր, — ասում էր նա :

Մայրս ցանկանում էր, որ հօրս նուիրական յիշատակներից մէկը, Ստամբուլի կինը, յարգուած լինի :

Ստամբուլի կինն էլ մօրս կապոցն ընդունել էր արցունքներով :

Հօրս մահուան մասին նա առաջին անգամ լսել էր մեծ եղբօրից :

Երկու կանայք լաց էին լինում մի մարդու համար, այն մարդու, որ այդ երկու կնոջ հոգին էլ լցրել էր սարսուռով, ծծել էր երկուսի շուրթներից էլ սիրոյ արիւնը :

Մեծ եղբայրս պատմեց, թէ ինչպէս էր գնացել այդ կնոջ մօտ — Ստամբուլում : Կինն անմիջապէս ճանաչել էր եղբօրս, գրկել էր, համբուրել եւ լաց եղել :

— Բոյով — բուսով կնիկ էր, բարակ, երկար մազերով, ընկոյզի գոյն աչքերով, յունական քթով, կոկորդի վրայ սեւ խալ:

Մայրս հրճուանքով լսում էր եղբօրս պատմութիւնը եւ լաց լինում :

— Մեռումը(*) որբ մնաց, — ասում էր մայրս արցունքների միջից :

Մինչեւ այժմս էլ չեմ կարողանում ընդգրկել մօրս սիրոյ խորութիւնը : Երբ փորձում եմ նայել այդ խորութեանը մէջ՝ գլխապտոյտ եմ ունենում եւ սիրտս դողում է այդ խորութիւնից :

Մայրս կրթուած կին չէր, նրա ուսումն աւետարանից դէնը չանցաւ, բայց հզօր սիրոյ ազդեցութեան տակ՝ նա հասել էր հոգու անսահման խաղաղութեան :

Կինը, եթէ սիրի, լերան ծանրութիւն կարող է կրել իր հոգում :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

(*) Խեղճ, անօգնական, որբ :

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ·

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ԼԻՈՆԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի եւ Լիոնի բաժանորդներուն ղրկած ենք այսօր առկախ ձգած իրենց հաշիւներուն համապատասխան թղթատարական վճարագիրներ (Մանտա – Շէք) :

Մայիս 31ին պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը այն բաժանորդներուն, որոնք մինչեւ այդ թուականը չեն կարգադրած իրենց առկախ հաշիւները :

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը :

×

Ջերմապէս կը խնդրենք որ Յառաջի Շէք – Փօսթալի *թիւը*՝ 15069 – 82 *օգտագործուի ՄԻԱՅՆ* Յառաջի *վերաբերեալ հաշիւներու համար (բաժնեգին – գործակալութիւն, ծանուցում)։ Տարբեր նպատակներու յատկացուելիք գումարները (զանազան թերթերու բաժնեգիններ կամ զանազան կազմակերպութեանց նուէրները) ղրկել* միայն Մանտա–քարթով :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԷՐ

Վիէնէն Տէր եւ Տիկին Հ. Թորոսեան, իրենց ազգականին Պ. Արմենակ Թորոսեանի ամուսնութեան առթիւ (Թուլուզ) տասը Ն. Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ալֆորվիլէն Պ. Փափազեան՝ փոխան ծաղկեպսակի քսան Ն. Ֆ. կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին, ողբացեալ Միշէլ Պաղտասարեանի եւ Տուտիկ Տէրվիշեանի մահերուն առթիւ։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հերմինէ Մերամէթճեան և զաւակները՝ Պօղոս, Ալեքս եւ Մարի – Քրիսթին կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԼՈՒԻ ՄԵՐԱՄԷԹՃԵԱՆԻ
մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քասէի սրահը։ Նիւթ՝ Պ. Զ. Խանզատեան պիտի խօսի հայ քարտիսագրութեան մասին, միեւնոյն ատեն ցուցադրելով իր Նորաւարտ հայ քարտիսագրութեան հսկայ Ալպոմը։ Ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Մոնմորանսիի Հայ Տներանոցին մէջ

Այս Հինգշաբթի՝ Համբարձման տօնին՝ հայկական ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Մոնմորանսիի Հայկական Ծերանոցին մէջ կէսօրէ վերջ ժամը 16·30ին :

Սիրով կը հրաւիրուին շրջակայքի հայ հաւատացեալները ներկայ գտնուելու Ս. պատարագին :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Իսիի Խանասոր *խումբը տարեկան իր առաջին ցերեկոյթը կազմակերպած է այս Կիրակի ժամը 16ին, Իսիի Ֆրիմեան դպրոցը :*

Հանելի մթնոլորտ :
Գեղարուեստական բաժին :
Անակնկալներ :

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերնդականները եւ համակիրները :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ
ՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 26ԻՆ

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

SALLE PAUL FARALICQ
21, Rue Yves-Toudic (Métro ; Bonsergent et République)

Երեքշաբթի, 24 Մայիս, ժամը 21ին
ՆԱԶԱՐԷԹ ՊՇՏԻԿԵԱՆ կուտայ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ,
ուր Փարիզահայ ամենասիրուած դերասաններու կողմով կը ներկայացուի՝

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգ. 3 արար *Մոլիէրի «Ակամայ Բժիշկը» հանրածանօթ գործէն հայկական կեանքի վերածուած* *ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ կողմէ*

Կը մասնակցին՝ Օր. Շուշանիկ Գէորգեան, Պ. Պ. Արտաշէս Գմբէթեան, Ն. Մարգարեան, Ն. Պշտիկեան, Ժագ Սթեփանօ, Աշոտ *եւ այլ երիտասարդ ուժեր, ինչպէս նաեւ*
Հ. Խրտրշեան — Լա Շասաներ
Մուտքի գիները ժողովրդական :

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման տօնին առթիւ, այս Հինգշաբթի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է Հայ. Մանուկներու Հաղորդութեան օր :

Փարիզի եւ շրջանի բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալու հանդիսաւոր Ս. պատարագին :

Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակութիւնը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Հինգշաբթի Համբարձումի տօնը պիտի կատարուի օրուան արժանավայել հանդիսութեամբ եւ մասնակցութեամբ դպրախումբին բազմաձայն երգեցողութեան։ Հայ հաւատացեալ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ·

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լաւ կօշկակար մը նորոգութեան : Հեռաձայնել՝
LOUvre 15-96

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐԸ 1960 ԻՆ

(15ՐԴ ՏԱՐԻ)

Մեր բանակումները այս տարի տեղի պիտի ունենան Յուլիս 4–30 եւ Օգոստոս 1–20։ Այժմ մեր գեղեցիկ բանակավայրին մէջ կը շինուին նոր ննջարաններ։ Արձանագրութեան համար դիմել Ժէօնէս Է Աֆսիոնի *Հիմնադիր–Տնօրէն Վեր. Ց. Հելվաճեանի,*

6, Place de la Rotonde
St. Jérôme, arseille 13ᵉ Tel. ; 62-85-10

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

28 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Զ. Թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահարուն մէջ, *6 Փլաս Սէն Սիւլփիս :*

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ ԸՆԿ. ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ
ԿԸ ԽՕՍԻՆ՝

ԸՆԿԵՐՆԵՐ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ ԵՒ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ
եւ Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին
Երգ՝ Յարութիւն Ճապուրեան (*կիթառի ընկերակցութեամբ* Լեւոն Պօյաճեանի) *եւ ծանօթ երգիչ՝* ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ :

Արտասանութիւն՝ Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան *եւ ընկեր* Երուանդ Գրիգորեան
Հայկ. պարեր, մենապար եւ զոյգ պար Լիւսի եւ Վիգէն :
ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ԿԱՐԳԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Խօսնակ՝ Ընկ. Գ. ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ

Կէս գիշերին կը սկսին եւրոպական պար բերը :

Robert Séto et ses Rumbero, vedette d'Europe No 1

Առատ եւ մատչելի պիւֆէ : ՄՈՒՏՔ 4 Ն Ֆ
Հաղորդակցութեան միջոցներ մեթրօ Սէն Սիւլփիս :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Լիոնի « Վարանդեան » կոմիտէին կողմէ :

28 Մայիս, Շաբաթ գիշեր
ժամը 8·30ին, Սթիւտիօ Քրէֆիի մէջ, 24 Րիւ Տիւնուար :

Մասնակցութեամբ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան, Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կ'արտասանեն՝ Օր. Փ. Տապագեան, Օր. Ս. Կարապետեան, Պ. Ս. Ջէքէրեան :

Կը նուագէ ընկեր Ց. Պէրպէրեան :

Կը պարէ Օր. Մութավէլեան, Շամի – րամի *եւ հայկական պարեր :*

Կ'երգեն Օր. Ա. Կարապետեան, Պ. Ժագ Թիսօ, *հայերէն եւ ֆրանսերէն* Տիկին Մ. Կարապետեան :

Մուտքը ազատ է :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

29 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ ետք
Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

×

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

27 Մայիս, Ուրբաթ գիշեր :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

28 Մայիս, Շաբաթ գիշեր :
Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

29 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :
Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

×

ԱՄԵՐՍՖՈՈՐԹԻ ՄԷՋ (*Հոլանտա*)

29 Մայիս, Կիրակի ժամը 3 –
«Ասթորիա»յի սրահը
Կը խօսի ՆՈՒԲԱՐ ԵՍԱՅԵԱՆ

×

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Րիւ ժէ Ս. Լուի *սրահին մէջ, Յունիս 5ին*
Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ, ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան Տեղի պիտի ունենայ 29 Մայիս, Կիրակի օր, տեղւոյն Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ :

Այս առթիւ Ուրբաթ երեկոյ 27 Մայիս, Եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, պիտի կատարուի հանդիսաւոր արարողութիւն, եւ զենումը մատաղցու ոչխարներու որ Կիրակի օր Ս. պատարագէն յետոյ, իբրեւ աւանդական հոգեճաշ, պիտի բաշխուի, հաւատացեալ ժողովուրդին :

Հոգաբարձութիւնը որոշած է, նոյն արարողութիւնը ամէն տարի կրկնել մայրերու տօնին առթիւ։

Մատաղի ծախքերուն մասնակցելու համար դիմել հոգաբարձութեան :

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍ 29, ԺԱՄԸ 20,45ԻՆ

SALLE CHOPIN 8, Rue Daru Paris 8e

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Թատերական ներկայացում, երգ, արտասանութիւն

Տեղերը ապահովել դիմելով հինգշաբթի օրերը ժամը 5էն 7, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, *վարժարանը, ինչպէս նաեւ* Արաքս *վաճառատունը։ Հանդէսին օրը կարելի չէ տոմսակ գտնել։*

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ՄԱՅԻՍ — MERCREDI 25 MAI 1960

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4609

Նոր Շր. – 16. Տ. No 8 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆ

Երեքշաբթի առաւօտ Սան – Ֆրանսիս – քոյէն ստացանք հետեւեալ զուժաբեր հեռագիրը, Մայիս 23 թուականով.—

Անմահ Սողոմոն Թեհլիրեան մեռաւ այս երեկոյ ժամը 7ին :

×

Խոր ցաւով կը հաղորդենք այս գոյժը:

Ինկաւ Հայ Յեղափոխութեան վրիժա – ռու ձեռքը, Հայոց Նեմեսիսը՝ ինչպէս կ'ըսէինք այն որ զարկաւ թուրք ոճրա – գործը (Թալէաթ), հայ մատնիչը (Յա – րութիւն Մկրտիչեան)նոյն անողոք վրէժ– խնդրութեամբ, ու դեռ կատարեց ուրիշ «արդարութեան գործեր »:

Ծնած էր 2 Ապրիլ 1896ին, Դարանաղ – եաց գաւառին (Կամախ) վարի Բագառին գիւղը:

1905 – 1906 կը յաճախէ Երզնկայի հայ բողոքականներու վարժարանը, յետոյ Եզնիկեան վարժարանը մինչեւ 1911: Եր– զնկայէն կը հեռանայ 1913ին, ու կ'եր – թայ Սերպիա, այսպէսով կ'ազատի ջար– դէն, որու զոհ գացած են իր գերդաստա– նէն 85 հոգի :

Պատերազմէն ետքը՝ Սողոմոն սկսաւ « մաքրագործութեան » : Թալէաթի ըս – պանութենէն ետք, իր դատավարութիւնը ծանօթ է ամէն Հայու: Կ'արժէ այստեղ արձանագրել Սողոմոնի պաշտպան փաս– տաբանին խօսքը.—

« Սողոմոն ինքը չէր որ փողոց կ'իջնէր սպաննելու համար Թալէաթ փաշան: Իր հետ փողոց կ'իջնէին դարերը, միլիոնա– ւոր հայ սպաննեալները: Սողոմոն, կարե– լի է ըսել, թէ կը տանէր ամբողջ ժողո – վուրդի մը դրօշակը պատիւին, դրօշակը խոշտանգուածներուն, դրօշակը իր լել – կուած ընտանիքին »:

Դրօշակը Հ. Յ. Դաշնակցութեան, յե– ղափոխական եւ վրէժխնդիր :

Անձնական նամակէ մը կ'իմանանք թէ Ընկ. Սողոմոն հիւանդացած էր Զատիկին եւ հիւանդանոց փոխադրուած : Վիճակը ծանր էր բայց բժիշկները յոյս ունէին որ կ'ազատէր :

Դեռ կ'անդրադառնանք Սողոմոնի կեան– քին: Կը թողու այրի մը եւ երկու զաւակ– ներ, — մին Սերպիա, ամուսնացած, միւսը Ամերիկա, տաղանդաւոր ջութա – կահարը, Զաւէն :

Մեր ցաւակցութիւնները:

ՕՐՈՒԱՆ ՆԻՒԹԸ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզահայ հանդէսներու կարգին ա– տարի տեղ գտած է նաեւ «Մայրերու Օրուան» տօնակատարութեան նախա– ձեռնարկ էր եղած Զաւարեան Որբերու Մայրութիւնը.

Ամերիկայ Կերակի առաւօտ Ալֆոր – ի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը հան– դէս եկեղեցական արարողութեամբ եւ մատաղցու սոսար սարքած էր, «Մայ– րերու Օր» իսկ երեկոյեան Հայկական ...ը Սոֆիէնի կողմէ Սալ Շոփէնի մէջ պիտի տրուի գեղարուեստական հանդէս մը, նոյն առթիւ.

«Մայրերու Օր»ը ներկայիս կը տօնուի ամբողջ աշխարհի մէջ :

Մայրերու հանդէպ ցոյց տրուած միա– համուռ յարգանքի այս ցոյցը փաստ մըն է թէ վերջին տասնամեակներու ընթաց– քին որքան մեծ յեղաշրջում առաջ եկած է մտայնութեանը մէջ մարդոց, որոնք սկսած են բարձր գնահատել կանանց ար– ժէքն ու արժանիքը:

Գիտէք, նոյն հանդէպ յետադիմական գաղափարները տիրապետող էին ոչ մի– այն Արեւելքի, այլ նոյն իսկ Եւրոպայի կարգ մը երկիրներուն մէջ: Դարուս ըս– կիզբը տակաւին քուէի իրաւունք չունէին կիները. Տակաւին երէկուան պէս կը յի– շենք բուռն պայքարը Անգլուհիներու ազ– ատական ցոյցերը Լոնտոնի փողոցներուն վրայ.

Այսօր շատ քիչ երկիրներ միայն կը մերժեն դեռ քուէի իրաւունք տալ կինե– րուն. Արեւելքն իսկ մեծ նուաճումներ է կատարած այդ ուղղութեամբ :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմ– ները ցոյց տուին թէ որքան կարեւոր դեր կրնան կատարել կիները ազգային պաշտպանութեան մարզին մէջ :

Ներկայիս քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ հանրային, պետական, առեւտրա – կան, արտադրութեան, նոյնիսկ երկ – րագործութեան եւ այլ մարզերու մէջ կի– ները այրերուն հաւասար աշխատանք կը կատարեն եւ օգտակար կը հանդիսանան : Եւ այս բոլորէն վերջ, տակաւին կնոջ վրայ կը ծանրանայ մայր ըլլալու, զա – ւակ մեծցնելու նուիրական եւ դժուարին պարտականութիւնը :

Մայրը ամէն երկրի մէջ արժանի է յար– գանքի ու երախտագիտութեան :

Իսկ հայ մայրը աստիճան մը աւելի յարգելի է ու գնահատելի :

Չենք կրնար երբեք մոռնալ, որ մեր բազմաչարչար ազգը եթէ կրցած է դա– րերով կուրծք տալ աշխարհակալներու եւ բռնակալներու անլուր հալածանքներուն ու կեղեքումներուն, ատիկա կը պարտի առաւելապէս հայ չարքաշ եւ առաքինի մօր.

Մեր պատմութեան ամէնէն սեւ օրե – րուն հայ մայրն է, որ բարձր բռնած է ազգութեան պատիւը՝ իր դիմադրական ոգիով, բարձր զոհողութեամբ, աննկուն կամքով եւ անսահման հաւատքով: Ան է, որ ջարդի եւ տարագրութեան դաժան տարիներուն՝ երբ ամուսինը դաւադրա – բար զոհ է գացած ամայի դաշտերին՝ յարաշար աշխատանքով եւ անհուն անձ– նուիրութեամբ ջանացած է փրկել իր ձա– գուկները: Աւազի վրայ այրուբեն գրե – լով մեր մայրենի լեզուն սորվեցուցած է փոքրիկներուն, որպէսզի չմոռցուի Մես– րոպեան ոսկեղէնիկ լեզուն, որպէսզի չհիւծի բազմադարեան հայ ազգը :

Հայոց պատմութիւնը իր արժանի տե – ղը տուած է հայ կնոջ ու մօր՝ հեթանո – սական շրջանէն սկսեալ մինչեւ մեր օրե– րը.

Զգաստութեան մայր Անահիտէն մինչեւ Սահականուշ, Շուշանիկ, Փառանձեմ ու Բիթա, մինչեւ Շաքէ ու Սօսէ, Զէյթունի ու Սասունի հերոսուհիներէն մինչեւ Սուրիոյ եւ Միջագետքի անապատներուն մէջ օրհասական կռիւ մղող մեր մայրերն ու քոյրերը արժանի են եղած ընդհանուր յարգանքի :

Այսօր ալ օտար, հիւրընկալ երկիրնե – րու մէջ դարձեալ հայ մայրն է, որ սըր– բազան պարտականութիւնով մը ծանրա – բեռնուած է: Ան է, որ հայ պիտի մեծցնէ իր զաւակը, անոր պիտի ներշնչէ ազգա – յին ոգի: Ան է, որ պիտի ապահովէ ազ– գին տեւականացումը :

«Մայրերու Օր»ուան առթիւ մեր սըր– տաբուխ երախտագիտութիւնն ու անվե – րապահ յարգանքը՝ հայ մայրերուն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՐՈՄԻՔՕ ԽԻՍՏ ԼԵԶՈՒ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾԷ

Ամերիկեան «Իւ 2» օդանաւին միջա – դէպը քննութեան կ'առնուի , այս օրե – րուն, Նիւ Եորքի մէջ, Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ :

Առաջին նիստին, Մ. Նահանգներու պատուիրակը՝ Քապոթ Լոճ յայտարարած է թէ դէմ չէ ամերիկեան օդանաւին մի– ջադէպի քննութեան : Խորհրդա – յին ամբաստանութիւնը «խարեբայիր » զրպարտութիւն մըն է միայն :

Կրոմիքօ՝ Խորհրդային արտաքին նա – խարարը՝ մէկ ժամ տեւող ճառով մը խստօրէն քննադատած է Ամերիկայի քա– ղաքականութիւնը : Անդրադարձած է « Իւ 2 »ի միջադէպին ու հետեւեալ ձեւով ներկայացուցած է հարցը .

1.— «Իւ 2»ի Խորհրդային Միութեան վրայ թռիչքը, ոչ միայն յարձակողական բնոյթ ունի, այլեւ կը ներկայացնէ մը – տածուած եւ ընդունուած քաղաքականու– թիւն մը :

2.— « Բաց երկինք»ի ծրագիրը կը ձգ– տի Միացեալ Ազգերու Կազմակերպու – թիւնը՝ Փենթակոնի (Ամերիկայի պատե– րազմական նախարարութիւն) հաշուոյն աշխատող եւ այս վերջինին ի նպաստ տե– ղեկութիւններ հաւաքող սպասարկու – թեան մը վերածել :

3.— Միացեալ Նահանգները կանխա – մտածուած կերպով ձախողեցուցին Վե – հաժողովը: Խրուշչեւ՝ Ամերիկայի Նա – խագահ՝ Այզընհաուըրին առջեւ բաց դուռ մը ձգեց որպէսզի ան՝ «Ամերիկեան յար– ձակողական քաղաքականութեամբ » ըս– տեղծուած ծանր անելէն կարենայ դուրս ելլել: Այս առաջարկը մերժուեցաւ, ո – րովհետեւ ամերիկեան կառավարութեան խորհրդականութիւնները սահման չեն ճանչ – նար: Այս պայմաններուն տակ ամերիկ – եան կառավարութիւնը վստահութեան արժանի չէ :

4.— Խորհրդային Միութիւնը կը մեր – ժէ ընդունիլ որ Մ. Նահանգները, դաշ – նակիցներուն եւ աշխարհակալներուն հետ համագործակցաբար իրաւունք պիտի ու– նենան անպատժելի ըլլալու եւ մնալու անպատիժ : «Երեւակայեցէք ինչ պիտի պատահէր, եթէ Խորհրդային օդանաւեր Շիքակոյի վրայ թռչէին: Մ. Նահանգնե– րը կրակին հետ կը խաղան: Ի հարկին Խ. Միութիւնը պիտի դիմնայ փոխա – դարձել :

Վերջապէս, Կրոմիքօ ամերիկեան օդա– նաւին Թուախա թռիչքը նկատած է « պատմութեան ամէնէն մեծ նենգութիւ– նը» եւ որ կարելի է բաղդատել միայն Փըրլ Հարպըրի ճափոնական յարձակու – մին հետ :

Իբրեւ եզրակացութիւն, Կրոմիքօ յա – նուն իր կառավարութեան պահանջած է որ Ապահովութեան Խորհուրդը դատա – պարտէ, Ամերիկան :

Քապոթ Լոճ՝ ՄԱԿի ամերիկեան պատ– ուիրակը, իր կարգին խօսք առած է ու դիտել տուած՝ «Մ. Նահանգները Խ. Մի– ութեան եւ ոչ ալ ուրիշ որեւէ մէկ պե – տութեան դէմ յարձակողական բնոյթ ու– նեցող ոչ մէկ բան ըրած են , ոչ իրենց օդանաւերով եւ ոչ ալ այլ միջոցներով :

«Հակառակ Խ. Միութեան սպառնալի ., Ամերիկա մտադիր չէ նոր թռիչքներ կա– տարելու Խ. Միութեան վերեւ »:

« Ընդհակառակն, Նախագահ Այզընհա– ուըր պաշտօնապէս յայտարարեց թէ այս թռիչքները դադրած են այլեւս ու պիտի չվերսկսին. կը կրկնեմ, պիտի չվերս – կսին» :

Կը յայտարարէ թէ Մ. Նահանգները պատրաստ են խօսելու «բաց երկինք»ին շուրջ, Խ. Միութեան եւ այլ երկիրներու հետ: Այս համաձայնութիւնը ի զօրու կ'ըլլայ տեւաբար ու այս ձեւով ինքնա – պաշտպանութեան համար կատարուած թռիչքները աւելորդ կը դառնան :

Ամերիկայի պատուիրակը դիտել տը – ւած է թէ Խորհրդային լրտեսներուն գործունէութիւնը յարձակողական կարե– լի է նկատել: Այս առթիւ կարդացած է ցանկ մը ուր կը յիշուին Ամերիկայի կող– մէ ձերբակալուած խորհրդային լրտես – ներու անունները : Ասոնցմէ ոմանք ձեր – բակալուած են այն միջոցին երբ Խրուշ – չեւ ՄԱԿի ամբիոնէն խաղաղութեան մա – սին կը խօսէր ... (1959 Սեպտեմբեր):

Վերջապէս, Լոճ յայտարարած է թէ Խորհրդային Միութեան թաքուն նպա – տակն է անակնկալ յարձակում մը կազ – մակերպել:Ազատ աշխարհը չի կրնար ըն– դունիլ նման կացութիւն մը: Խ. Միու – թիւնը կը վրդովի մասնակի միջադէպի մը դէմ երբ ինք աշխարհի ամէն կողմ լրտեսներու հսկայ ցանց մը կը պահէ :

Անգլիա եւ Ֆրանսա իրենց կարգին պի– տի արտայայտուին:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ բազմաթիւ այցելու – թիւններ եւ հանդիպումներ տեղի պիտի ունենան, յառաջիկայ Յունիսին, Փարիզի մէջ: Թուրքիոյ նախագահը՝ Ճ. Պայար վարչապետը՝ Մենտերէս Փարիզ պիտի ժամանեն Յունիս ութին ու մնան մինչեւ 11, երեք օր ետք, 14ին Իսրայէլի վար – չապետը՝ Պէն Կիւրիոն պիտի հասնի, իսկ 22ին Արժանթինի նախագահը՝ Ֆրոնտի – զի : Բոլորն ալ պիտի ընդունուին տը Կո– լի կողմէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՑԻ ԱՑԽՄԱՆ որ 15 տարի է կը փըն– տռուէր Հրեաներու դէմ իր գործած ո – ճիրներուն համար, ձերբակալուեցաւ Իս– րայէլի մէջ եւ հոն ալ պիտի դատուի , յայտարարեց Պէն Կուրիոն: Իսրայէլի մէջ մահապատիժ չկայ , բայց կը կարծուի թէ մասնաւոր օրէնք մը պիտի հռչակուի Այխմանը դատելու համար :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԱՄՈՒԼԸ խիստ լեզու կը գործածէ՝ Նախագահ Այզընհաուըրի դէմ: «Իզվեստիա» եւ «Փրաւտա» իրենց վերջին թիւերով կը ձաղկեն Նախագահին անձն ու արժանիքները: «Աստուածա – վախ, ամէն ինչ ժպիտով ընող, ճենթըլ – մէն, Նախագահ Այզընհաուըր չկրցաւ փոխել իր աշխարհակալ շրջապատը, որ ամէն աղտոտութեան պատրաստ է»: Այ– զընհաուըր որակուած է նաեւ «կեղծաւոր, աշխարհակալութեան հաւատարիմ ծա – ռայ» Եւն. եւն. :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թերթերուն համաձայն Թուրքիոյ մէջ քաղաքացիական կռիւ մը մօտալուտ է: Մենտերէսի դիրքը, միշտ Հելլէն մամուլին համաձայն,կարծուածին չափ հաստատուն չէ: Բանակը դժգոհ է եւ կրնայ ներքին կուսակցական պայքա – րին՝ խառնուիլ : Ձեռք առնուած միջոց– ները միշտ խիստ են: Լուսարդելը ժամը քանէն հինգ նշանակուած է, բոլոր տու– ները եւ գրասենեակները կրնան խուզար– կուիլ որեւէ ատեն : Առանց արտօնու – թեան հարանիքի կամ յուղարկաւորու – թեան հաւաքոյթներ եւ արարողութիւն – ներ տեղի չեն կրնար ունենալ : Միջազ – գային մամուլը խմբագրականներ եւ յօդ– ուածներ կը նուիրէ Թուրքիոյ, այս դէպ– քերուն առթիւ :

ՄԱՐՈՔԻ մէջ կառավարական տագնապ մը ծայր տուած է: Մոհամմէտ Ե. Երկ – րին թագաւորը, որոշած է պետական ղե– կը իր ձեռքին մէջ կեդրոնացնել: Փոխ – վարչապետ նշանակած է իր զաւակը՝ գահաժառանգ՝ Մուլէյ Հասան :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան (Ֆը – րանսա) Կ. Կոմիտէն բանաձեւ մը հրա – տարակեց Իվրիի ժողովէն ետք: «Տը Կո– լին յանձանքն է» կ'ըսէ բանաձեւը եւ կը դատապարտէ ընկերվարականները եւ ինքնավար ընկերվարականները (Մենտէս Ֆրանս) որոնք փորձեցին Խրուշչեւի վը– րայ ձգել վեհաժողովին ձախողութեան պատճառը :

“ԷՋԵՐ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ”

ԽՄԲ.— Վերջերս լոյս տեսաւ « Հայոց Պատմութիւն մը արաբերէն լեզուով, գնահատելի ձեռնարկ մը՝ ծանօթացնելու համար մեզ ժողովուրդի մը, որու մօտ ապրեր ենք դարերով ։ Ձեռնարկը թելադրանք մըն է՝ տալու համար Հայոց Պատմութիւն մը պարսկերէն լեզուով։ Այս առթիւ, Հայոց Պատմութեան արաբերէն այս հատորին հեղինակը հրատարակութեան տուած է կոչ մը, հայերէն եւ արաբերէն լեզուներով ։ Ահաւասիկ այդ կոչը, այնքան վեհանձն զգացումներով թրթռուն.—

Ազնիւ հայրենակից ։

Կ'ապրիս կողք կողքի պատուախնդիր հայրենակիցներու հետ, որոնք իրենց փառքով եւ հերոսական գործերով ծանօթ ժողովուրդի մը զաւակներն են, ժողովուրդ մը՝ որ մեր մեծ Արեւելքի պատմութեան մէջ կը գրաւէ մեծածաւալ էջեր։ Կը ճանչնա՞ք այս ժողովուրդը ։ Հայ մեծ ժողովուրդն է ան, որ թագաւորներ ցնցեց, գահեր տապալեց, ըմբոստացաւ բռնութեան եւ ստրկութեան դէմ, ընչաքաղց արշաւողները ահ ու սարսափի մատնեց եւ վերջապէս մարդկային պատմութեան ամէնէն ահաւոր բռնութեան, ջարդի, տեղահանութեան եւ կողոպուտի կուրծք տուաւ հերոսաբար ։

Սիրելի՛ հայրենակից,

Քաջ գիտէք որ աշխարհի մէջ չկայ անկիւն մը, ուր ոտք կոխած չըլլայ Հայը, ի խնդիր իր Ֆիզիքական եւ տնտեսական ապահովութեան եւ առաւելապէս՝ իր գարաւոր մշակոյթի պահպանման ։ Իր ապաստանարանին մէջ ան շուտով կը դառնայ նախ գործի մարդ, մտաւորական եւ ստոիճանաբար կը բարձրանայ նախանձելի դիրքերու։ Այս ժողովուրդին պատմութիւնը գիտէ՞ք արդեօք ։ Ինչո՞ւ լքած է իր հայրենիքը։ Մարդկային ո՞ր ցեղին կը պատկանի։ Ո՞ւր է իր մայր հայրենիքը։ Ի՞նչ են իր բարքերը, սովորութիւնները եւ լեզուն, իր դաւանանքն ու ծէսերը ։ Ի՞նչ փուլերէ անցած է Հայաստանը դարերու ընթացքին ։ Գիտէ՞ք թէ որ ժողովուրդները բնակած են Հայաստանի մէջ Հայերու հոն հաստատուելէն առաջ եւ անոնք ինչպէ՞ս պատմութեան բեմէն անյայտ կորսուեցան տեղ տալու համար իրենց օրինական ժառանգորդներուն, Հայերուն, որոնք հիմնեցին կայսրութիւն մը, որ ամբողջ աշխարհի ուշադրութիւնը գրաւեց։ Գիտէ՞ք թէ ուրկէ ծագում առին «Արմենիա» եւ « Հայաստան» բառերը ։ Ի՞նչ է պատմաբաններուն կարծիքը Հայոց ծագման եւ գաղթի մասին, Կեդրոնական Ասիայէն մինչեւ Արարատի ստորոտը։ Կ'ուզէ՞ք ճանչնալ Հայաստանի թագաւորները եւ այն տոհմերը, որոնք իշխեցին անոր գահին վրայ։ Թէ Հայոց կայսրութեան ոսկեդարուն, ի՞նչ էր Հայաստանի տարածութիւնը Տիգրան Մեծի ժամանակ, որ Ասիոյ Արքայից Արքայ տիտղոսը կը կրէր։ Կ'ուզէ՞ք գիտնալ թէ Հայերը ինչպէս քրիստոնէութիւնը ընդունեցան եւ ինչպէս այդ կրօնքի լոյսը սփռուեցաւ Հայաստանի վրայ, թէ ի՞նչ չարչարանքներու ենթարկուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ, քրիստոնէական հաւատքին համար եւ կռապաշտութեան դէմ պայքարի ընթացքին ։ Կ'ուզէ՞ք գիտնալ, թէ ո՞վ էր հերոս Վարդան Մամիկոնեանը եւ ի՞նչպէս վարեց Աւարայրի պատմական ճակատամարտը։ Կ'ուզէ՞ք գիտնալ թէ ինչպէս գտնուեցաւ հայկական Այբուբենը եւ ե՞րբ Հայերը իրենց ուժէն թօթափեցին տգիտութեան եւ անգրագիտութեան փոշին։ Եթէ կ'ուզէք գիտնալ այդ բոլորը, կարդացէք՝

« Էջեր Հայոց Պատմութենէն գիրքը »։

Օգտակար պատմաբանական, ուսումնասիրական հատոր մը, ուր պիտի գտնէք այն ինչ որ կ'ուզէք գիտնալ Հայոց մասին, իրենց անցեալին եւ ներկային մէջ, քառասուն դարերէ ի վեր ու մինչեւ մեր օրերը ։

Եզակի գիրք մըն է ան իր տեսակին մէջ, որուն նմանը չէք կրնար գտնել ։ Իր տեսակին մէջ առաջին արաբերէն լեզուով գրուած գիրքն է, որ պիտի խօսի կենսայորդ Արեւելքի մեծագոյն արաբներէն մէկուն մասին, որ աշխարհի քաղաքակրթութիւն տուաւ՝ երբ տակաւին Եւրոպա կը տուայտէր կռապաշտութեան եւ բարբարոսութեան մէջ։

Սիրելի հայրենակից,

Բազմաթիւ հայրենակիցներ կ'անգիտանան այն բարեկամական կապերը, որոնք գոյութիւն ունէին խլամ արաբներու եւ քրիստոնեաներու միջեւ։ Կ'ուզէ՞ք գիտնալ թէ ինչ էին այդ կապերը իսլամութեան արշալոյսին, թէ ի՞նչպէս կը վարուէին Արաբները քրիստոնեաներուն հետ, որոնց կարգին Հայերուն հետ ։

Այս գիրքը հէքեաթներով եւ զգացումով առլցուն պատմուածքներու հաւաքածոյ մը չէ, այլ բազմաթիւ պատմական տուայներէ բխող պատմական իրականութիւններու շարք մը։

Արեւմտեան Ասիան նշաւակ դարձաւ վայրի ցեղախումբերու ներխուժման, որոնք իրենց ահարկու արշաւանքի ընթացքին քաղաքակրթութեան հետքերն իսկ անհետացուցին։ Այսպէս խուժեցին Հայաստան եւ արաբական Արեւելքը։ Գիտէ՞ք թէ ո՞վ էին անոնք։ Գիտէ՞ք թէ Հայերը ինչ չարչարանքներու ենթարկուեցան Պարսիկներու, Բիւզանդացիներու եւ Հռոմէացիներու օրով իրենց կրօնական հաւատալիքներուն համար։ Գիտէ՞ք թէ Հայաստանը ինչ դժբախտութիւններ կրեց այն քաղաքականութեան համար, որ որդեգրեցին իր թշնամիները ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ եւ թէ ի՞նչ էր Արաբներու բռնած դիրքը Հայերուն հանդէպ եւ փոխադարձաբար Հայերու կեցուածքը արաբական աշխարհի մէջ եւ իրենց պատուաւոր կեցուածքը 1945ին ։

Եթէ կ'ուզէք գիտնալ այս բոլորը, ուրեմն կարդացէք՝

« Էջեր Հայոց Պատմութենէն » հատորը, որ արդիւնքն է տարիներու աշխատանքի եւ որ լոյս կը սփռէ հայ ժողովուրդի պատմութեան զանազան փուլերուն վրայ ։

Սիրելի հայրենակից,

Տասներմէկերորդ դարուն՝ Հայերը հիմնեցին նոր կայսրութիւն մը, Կիլիկիոյ մէջ, որ մօտ երեք դարու կեանք ունեցաւ եւ այդ շրջանին տեղի ունեցան Խաչակիրներու արշաւանքները, Արեւելքը գրաւելու համար։ Կ'ուզէ՞ք գիտնալ, թէ ի՞նչ դիրք որդեգրեցին Հայերը այս արշաւանքներուն առթեն։

Գիտէ՞ք թէ Ռուսերը ինչպէս կը վարուէին Հայերու հետ ցարերու կամ համայնավարներու օրով։ Թէ ինչ էր Հայերու կացութիւնը Օսմանցիներու կամ Իթթիհատականներու օրով, որոնք իրենց աւանդական թշնամիներն են ։

Հաւանաբար տեղեակ էք Զէյթունի կամ Սասունի դէպքերուն եւ կամ Պանք Օթթոմանի գրաւման Պոլսոյ մէջ ։ Կ'ուզէ՞ք այդ դէպքերուն մանրամասնութեանց տեղեակ ըլլալ ։ Կ'ուզէ՞ք գիտնալ թէ ինչ տխուր դեր ունեցան Անգլիան, Ռուսիան, Ֆրանսան եւ Ամերիկան հայկական հարցին մէջ։

Արիւնալի պատերազմներ ստիպեցին Հայերը որպէսզի լքեն իրենց հայրենիքը եւ գաղթին բազմաթիւ անգամներ ։

Հայաջինջ ջարդերու ընթացքին ի՞նչ եղաւ հայ զոհերու թիւը, ջարդեր, որոնց նմանը պատմութիւնը չէ արձանագրած. Եթէ այս բոլոր դէպքերը կ'ուզէք գիտնալ, կարդացէք անպայման՝

« Էջեր Հայոց Պատմութենէն» *գիրքը, որ ձեզի կը յիշեցնէ պատմութիւնը ժողովուրդի մը, որ հանգստութիւն չէ վայելած իր ամբողջ կեանքի տեւողութեան եւ որ դառնութեան բաժակը մինչեւ ցըմրուր քամած է եւ սակայն կարողացած է հետեւիլ քաղաքակրթութեան եւ փայլած գիտութեան եւ արուեստի զանազան ճիւղերու մէջ, ըլլայ գրականութեան, մամուլի, թարգմանութեան, ըլլայ երաժշտութեան, երկրաչափութեան քանդակագործութեան, նկարչութեան, ոսկերչութեան, բժշկութեան կամ ուսողութեան եւ վերջապէս ճարտարարուեստական երկրագործութեան եւ վաճառականութեան մարզերու մէջ։ Աւելին ըլլալով, ան ծնունդ տուաւ միջազգային դէմքերու, որոնք կարեւոր դեր ունեցան շատ մը ազգերու վարչական, քաղաքական եւ զինուորական կեանքին մէջ ։*

Հայրենակից ,

Քսաներորդ դարու սկիզբէն ի վեր հայկական ազատագրական պայքարի եւ արաբական պայքարին արտաքին երեւոյթները իրարու մօտեցան։ Ոչ թուրք տարրերը թրքացնելու քաղաքականութեան զոհերն էին Արաբներն ու Հայերը։ Ինչպէս որ Հայերը ազատութեան բագինին տուին իրենց զոհերը, նոյնպէս Արաբները ստրկութեան լուծէն ազատելու համար զոհաբերեցին իրենցմէ կավարութեան եւ մտաւորականութեան մեծ մասը։ Ինչպէս ցարերու Ռուսիան ինքզինքը յորջորջեց « Արեւելքի քրիստոնեաներու պաշտպան»՝ Հայերը սիրաշահելու համար, նոյնպէս Օսմանցիք հռչակեցին «Սրբազան Պատերազմ»՝ սիրաշահելու համար պարզամիտ խլամները։ Արաբներն ալ Հայերուն պէս զոհ գացին ցեղային դեբակչութեան մարկածին ։

Արաբներն ու Հայերը նոյն ճակատագիրը չունեցա՞ն երբ լքեցին իրենց օճախները Կիլիկիոյ եւ Ալեքսանտրէթի մէջ ։ Եթէ այս իրողութիւններուն կ'ուզէք տեղեակ ըլլալ, կարդացէք՝

Այս գիրքը, որուն մէջ գիրար կ'ողջագուրեն մահիկն ու խաչը արաբական հայրենիքին մէջ, որ ազատագրուեցաւ յետադիմութենէն եւ համայնքային գըռութենէն եւ ուր իր նշանաբան ընտրած է «կրօնքը Աստուծոյ եւ հայրենիքը բոլորին »։

Վերջապէս, սիրելի հայրենակից, կասկած չկայ թէ այս պիտի ըլլայ քու նախասիրած գիրքդ որովհետեւ ձեզի պիտի ծանօթացնէ բարեկամ հայ ժողովուրդի հետ առընչութիւն ունեցող ամէն բան ։

Հետեւաբար օրինակ մը այժմէն ա—

ԱՅՑ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Դիլիջանի հովտում ընկերներից կիսաձայն ասաց.

— Այստեղ Թուրքերը շատ Հայեր կոտորել ։

— Դեհ, այս դեղեցկութեան մէջ յեշել այդ, պատասխանեցին նրան

Այո՛, զարմանալի գեղեցիկ է Դի... հովիտը։ Թւում է թէ լեռները կե... ճակների սիրով ու քնքշութեամբ ... ու պահպանում են հովիտը։ 1... բարձրութեան վրայ օդը անսով... պով թափանցիկ է եւ կարծես նիրհ... է մեղմօրէն շողացող կապոյտ երկ... Մեղմութիւնը հովտից առացած ... խող տպաւորութիւնն է։ Հովտի ... անկողինը լցուած է այլինների ... կանաչով, եւ տները կարծես կախ... լի...ների միջով զանգապ լողում են ... լճի ուղղութեամբ։ Հարաւային ... կովկասը չըմեցնում է իր գեղեցիկ... ների բազմազանութեամբ ու ... թեամբ, այս հովիտը ամենագեղեցիկ... րից է նրանում։ Սակայն նրա գեղեց... թեան վրայ անվերանալի կերպով ... նում է ոչ հեռու անցեալի յիշողութ... մռայլ ստուերը ։

Ինձ ցոյց են տալիս.

— Ահա այս կիրճում Թուրքերը ... ու մորթել են մօտ վեց հազար Հայեր. Շատ երեխաներ, կանայք են եղել նր... մէջ։

Ամէնից քիչ Դիլիջանի բնակիչները... օրէն հիասքանչ հովիտը պէտք է ... ձաւանջային եւ արիւնոտ անիրների ... չապատկերների համար ծառայել ... շրջանակ։ Սակայն արդէն ականջ... չողութիւնը յարութիւն է տալիս Հա... տանի 19րդ դարի եւ 20րդ դարի ... ողբերգական պատմութեանը, Պոլ... Սասունի կոտորածներին, «Մեծ Եղ... գատսղանին», « քաղաքակիրթ Եւրոպ... պրւելի անտարբերութեանը, որով ... վերաբերուեց իր «քրիստոնեայ եղբ... ների» կոտորածին, միապետական ... վարութեան կողմից Հայաստանի ... ցական ղոյքերի թալանի ամօթալի ... ծին, վերջին տարիների թրքական ...

...պրոպրէ. Մարդական մրցման մը ... չարժանկարի երեկոյթի մը համար ... տրամադրել ժամանակ եւ դրամ ... տարար ինքզինքդ մի զրկեր դրքէ ... գրադարանիդ զարդը պիտի ըլլայ ... թէ արաբերէն չես կրնար կարդա... նութիւնը հայցէ ազգականի մը կամ ... բարեկամի մը եւ կամ օրինակ մը ընծ... բերելու համար նոր սերունդի քու գա... ներուդ կամ թոռներուդ։

ՕՍՄԱՆ Ն. Թ...

ԱՆՏՈՆ ԳՕԾ

Կրեան կրնա՞յ դուրս գալ իր պատեանէն։ Տպարան մտած օրէս փոխանակ անունս գործածելու, աշխատաւորներուն աւելի դիւրին եկաւ զիս «չօճուխ» կանչել։ « Ջօճուխ, մեքենան սրբէ, չօճուխ, փորձերը սրբագրիչին տար, չօճուխ, սուրճ մը բեր պարոնին ... »։ Վերջապէս, չօճուխը՝ վեր, չօճուխը՝ վար։ Նախապէս ես ալ յօժարութեամբ կը լսէի այս տիտղոսը որ հաւանաբար գայն գործածողներուն այն պատրանքը կու տար թէ օր մը այս չօճուխը մարդ պիտի դառնայ։ Սակայն տարիներ անցան ատպարանի մուրի եւ մելանի մէջ, ես ալ երեսունը գտայ ու երեսունը մէկը մտայ։ «Ջօճուխ» բառը սկսաւ դատակնիքի մը պէս խարանել։ Շատ անգամներ չլսել ձեւացուցի, դէմքիս անախորժ արտայայտութիւն մը տուի, բայց չօճուխ անունը Գրիգոր Շղթայակերի անունին պէս վիզիս կախուած մնաց ։ Օր մը այլեւս համբերութիւնս հատաւ. համարձակեցայ մինչեւ տնօրէնին երթալ։ Լուսահոգին լաւ մարդ էր բանուորներուն համար տեսակ մը խնայողական սնտուկ հաստատեր էր եւ մեր աշխատավարձին մէկ մասը հոն կը պահէր ։

— Տնօրէն էֆէնտի, ըսի, կը խնդրեմ որ իմ խնայողութեանս գումարը ինծի վերադարձնէք. մտադրած եմ ճամբորդութիւն մը կատարել դէպի Երուսաղէմ։

— Վայ քեզ, անխելք, հին գլուխ, պոռաց երեսիս, եթէ ճամբորդութիւն կ'ուզես կատարել, Փարիզ գնա, Լոնտոն գընա, աշխարհ տես, քաղաքակրթութեան բարիքները վայելէ, գիտութեան հրաշալիքներուն վրայ սքանչացիր։ Երուսաղէմ ի՞նչ կայ, քաղաքին կէսը քարայրի նմանող եկեղեցիներէ կը բաղկանայ, միւս կէսն ալ աւերակներէ, մէջը լեցուն վարդապետ, իմամ ու խախամ ։

— Տնօրէն էֆէնտի, ըսի ես չեմ երթար՝ աշխարհ տեսնելու կամ հաճի ըլլալու։ Պիտի երթամ՝ ճակատիս վրայ ծընընդեանս թուականը դրել տալու որպէսզի պաշտօնակիցներս տեսնեն որ ես երեսունըմէկ տարեկան եմ եւ այլեւս ինծի « չօճուխ» չկանչեն ։

Լուսահոգին քահ – քահ խնդաց եւ անմիջապէս տպարանի բոլոր աշխատաւորներուն պատուիրեց որ այլեւս զիս Անտոն կանչեն։ Տնօրէնին հրամանը կատարուեցաւ, փոխուեցաւ անունս, բայց ոչ վիճակս ։

Տիար Անտոն իր ճառը վերջացուց հետեւեալ հիւթեղ մաղթանքով ։

— Աստուած ձեզ այս վիճակէն միշտ հեռու պահէ, որպէսզի հայ ազգը ձեզմով աճի, բազմանայ եւ լցուցանէ զաշխարհն որ կոչի Հայաստան ։

— Կեցցէ Հայաստան եւ կեցցէ Տիար Անտոնը, գոռացինք մեր ... ծափերու ընդմէջէն ։

Շատ ու շատ են Տիար Անտոնի ... գութիւնները, խորհրդածութիւնն... կատակներն ու սրամտութիւններ... զանազան արտայայտութեանց ... մէջ միշտ սուր հեգնանք մը կար... պղպեղի պէս որ կսկծացնելով ... վայելք կը պատճառէ վարժ քիմքեր... Բոլոր անոնք որ «Դրօշակ»ի խմբագր... տուն եղած են.— այր, կին, մեծ, ... տիկ, նշանաւոր, աննշան — ամէնքն... գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար... համաձայն իրենց դիրքին ու առանձն... համաձայն իրենց թերութեանց ու ա... ւելութեանց, բոլորն ալ, բոլորն ալ իր... արդար բաժինը ստացած են Անտոն ... ծաղրանքի նետերէն.— Կարճ, կար... տառծի պէս սեղմ ու իմաստալից ... գրտօրէն յարմար, դիւրաւ կիրարկ... յաղթականօրէն անառարկելի, վերջ... չափու վրայ ... դնահատանքներ, եւ ... նոնցմէ շատեր «արժանի գրոց յիշատա... կի»... որպէս ի յառաջագոյն... պատմահայրն մեր բազմաչնորհ Մով... Խորենացի ։

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵ...

(5 Շար.)

պատակութեանց սարսափներին, — դժուար է յիշել բոլոր ողբերգութիւնները, որ վերապրել է այդ եռանդուն ժողովուրդը :

Փարանալք «խմանխաները», խուլա-կիւաները, քաղաքակրթութեան պաշտպանները զարմանալի կերպով շուտ եւ ճարտարօրէն մոռանում են նման կարգի փաստերը, որոնք հիմնուած են պատմութեան, նախանձի, ժողովրդական զանգուածների ասրկացման եւ շնական բնազդների վրայ։ Այդ «մինչեւ ականջները ցեխի մէջ» քաղաքակրթութեան պաշտպանների սուտն ու երեսպաշտութիւնը հասնում է բացայայտ խեղկատակութեան, ոճրագործութեան որի համար չկայ արժանի պատիժ :

×

Անտառոտ Սեւանի լճի հսկայական կապոյտ հայելին, — կարծես երկնքի մի կտորն է, որ իջել է լեռներում տարածուած հովտի վրայ։ Անսովոր մուգ կապոյտ գոյն ունի ջուրն այս լճի, որ հողից բարձր է մօտ 1395 քառ. կիլոմետր տարածութեան։ Լիճը հարուստ է ձկներով, ամէնից շատ՝ սաղմոնով։ Ինձ ասացին որ յատուկ այդ ձուկը, սառեցնելով, պէտք է ուղարկեն Փարիզ :

Լճի ափին կայ ռուսական մի մեծ գիւղ։ Այնտեղ ապրում են մեծամարմին, յաղթանդամ կանայք, խոշոր մօրուքաւոր տղամարդիկ, լաւ սնուած խարտեաշահեր երեխաներ։ Շատ առողջ ժողովուրդ է, բայց մեծամասնութեան աչքերը անսովոր կերպով թափանցիկ են ու երազուն։ Այդպիսի աչքեր տեսել եմ Շուէյցարեայի լեռների հովիւների մօտ եւ ես մտածում էի, որ դրանք այնպիսի մարդկանց աչքեր են, որոնք ապրում են ժամանակից դուրս, իրականութիւնից դուրս :

Սեւանի ափի բնակիչներից մէկը, լայնաթիկունք, վայելչահասակ, խիտ գորշաւուն մօրուքով, կանգնած էր՝ ձեռքերը պահած մէջքի յետեւ ու նայում էր ինձ հայեացքով։ Կարծես թէ ուզում էր յիշել, տեսե՞լ է ինքն արդէն այդպիսի կարգ թէ ոչ :

— Երեւա՞ն էք գնում, հարցրեց նա թաւ ձայնով :

Այո :

Երեւանը հեռու է, հաղորդեց նա եւ առանց շտապելու քաշուեց գնաց :

Գիւղի տները հաստատուն են, փայտեայ, թեկուզ եւ շրջակայ հողերը անտառապատ են, իսկ լեռները համատարած կերպով հրաբխային ապառներից են, որոնց մէջ ինձ ասացին կան շատ փափուկ ապարներ, որոնք յարմար են շինարարութեան։ Տներից մէկում ձկնաբուծական կայանն է, որտեղ ուսումնասիրում են լճի բնակիչների կեանքը։ Մի հետաքրքրական փորձ է կատարւում։ Սեւանի կապոյտ ջրի մէջ բաց են թողել Լադոգա լճի սիգ ձկան 15 միլիոն ձագ եւ համոզուած կերպով սպասում են, որ սիգ ձուկը կը յարմարուի մօտ երկու հազար մետր բարձրութեան վրայ գտնուող այդ հսկայական ջրամբարի կեանքին :

Այո՛, ամենուրեք փորձեր ու շինարարութիւն։ Այդ շինարարութիւնը այն առաջին բանն է, ինչ աչքի է զարնում՝ երբ մօտենում ես Երեւանին :

Գորշաքար մի քաղաք, բարձրացած արծաթակատար, ամպերի վարդագոյն գլխարկը դրած Արարատ լերան մօտ զանգուածին պատառին վրայ, — այդ քաղաքը հեռուից ինձ վրայ թողեց շինարարական փայտամածների վանդակի մէջ բանտարկուածի տպաւորութիւն, փայտամածներ՝ որոնց վրայ բանուորների մրջնային կերպարները կարծես անմիջապէս աստուածաշնչական լերան քարէ զանգուածից նոր շէնքեր են ծեփում։ Այդպիսի տպաւորութիւն առեղծուեց այն պատճառով, որ շինարարութիւնը կատարւում է քաղաքի շրջակայքում։ Եւ այն տեսնում ես փայտամածների միջից։ Քաղաքում կառուցւում են ոչ այնքան շատ, ինչպէս այդ թուաց հեռուից, — աղքատ է Հայաստանը, նա բազմիցս տրորուել է թշնամիների սմբակների տակ, աւերուել այն անասնական առելութեամբ եւ արեան ծարաւով, որ այնպէս հմտօրէն բորբոքում են քուրմերն այն ոսկէ Աստուծոյ, որի անունն է Դեղին Դեւ :

Այո՛, Հայաստան աղքատ է, սակայն արդէն ուժային մի գերազանց կայան զարդարում է Երեւանը։ Նրա զօրութեամբ աշխատում են բամբակազտիչ գործարանները, ձէթի եւ օճառի գործարանը, — քաղաքն առատօրէն լուսազարդուած է։Եռանդուն կերպով առաջ է գնում բանուորական բնակարանների շինարարութիւնը, — երկու մեծ հսկաներ բնակեցուած են արդէն։ Ամենուրեք ըղձացւում է խելօք տանտիրոջ համարձակ ձեռքը եւ քաղաքի շարժումը մեծ տների նախօրեակին եղած շարժման բնոյթ է կրում :

Հիանալի կերպով է կազմակերպուած թանգարանը։ Նախագծուած են շատ աշխատանքներ, որոնք պէտք է արագօրէն վերակառուցեն քաղաքը, երկրաբանական հետազօտութիւններ են կատարւում ամբողջ երկրում։ Եւ արդէն կատարուած է մի յայտնագործութիւն, որ անտարակոյս Հայերին կը տայ նշանակելի միջոցներ երկրի արդիւնաբերութեան ու մշակոյթի զարգացման համար, — Արարատից ոչ հեռու յայտնաբերուած է հրաբխային տուֆ քարի հարուստ պաշար։ Այդ շինանիւթից է կառուցուած Նէապոլ եւ Նէապոլի ծոցի ափերէն եղած բոլոր քաղաքները։ Սակայն Արարատի տուֆը Վեզուվի տուֆից առաւել ամուր է, նրա մէջ խրուած գամը չի ծակում զանգուածը, ու միաժամանակ հեշտութեամբ կտրւում է, համարեա թէ ինչպէս օճառը։ Տուֆից, մշակման վայրում, կարելի է կտրել սիւներ, պատուհանների եւ դռների շրջակալներ, խոյակներ, սիւնապսակներ, ճարտարապետի յանձնարարութեամբ կարելի է նրանից կտրել ցանկացած ծաւալով խորանարդներ :

ՏՈՄՍԵՐ

ՄԵՐ ԵՐԳԻԾԱՆՔԸ

■

— Գրականութեան բոլոր ճիւղերը մըշակեր ենք՝ առաւել կամ նուազ չափով։ Ըսէ նայիմ, այս ճիւղերէն որո՞ւն մէջ ամէնէն աւելի ետ մնացած ենք ...

— «Ետ մնալ» քանի մը տեսակ բան կը նշանակէ ... Նախ, կը նշանակէ թէ որ ճիւղով քիչ զբաղեր ենք, յետոյ որ ճիւղը մշակեր ենք, բայց մէջին չենք կրցեր ելլել, այսինքն հաստատեր ենք մեր անճարակութիւնը ... Ցետոյ, կը նշանակէ նաեւ թէ որ ճիւղերով բնաւ չենք հետաքրքրուեր ...

— Այո, իրաւունք ունիս ...

— Կարծեմ, ամէնէն աւելի ետ մնացած ենք երգիծական գրականութեան մէջ ...

— Պարոնեանը մոռցար ... Օտեանը մոռցար ...

— Ոչ, բայց մէկ կամ երկու ծաղիկով գարուն չըլլար ... Պարոնեանէն ու Օտեանէն ետք ունեցեր ենք ուրիշ շնորհալի երգիծաբաններ ալ, բայց, դարձեալ, չենք կրնար պարծենալ մեր «ծիծաղ»նեբով ...

— Ինչո՞ւ։ Ես Օտեանին «Թաղականին կնիկը» կարդացած եմ եւ խնդալէն վրաս մարելիք եկած է։ Ժամանակին ալ Կավռօշ մը ունէինք ... Ան ինչ սքանչելի բաներ կը գրէր, մանաւանդ երբ Պէյօղլուի կապելաներէն Փարիզի պիսքոնները փոխադրուեցաւ ... Տարեցոյցը չէ՞ս յիշեր ... Ամա՛ն, ան ինչ վրան-բաց պատկերներ, խօսքեր, պատմութիւններ, քաշքշուքներ՝ ա լա Փարիզիէն ... Անգամ մը, բնաւ մոքէս չելլեր, Հռոմիի Տուտուի արկածները կը կարդայի կնկանս, չեմ յիշեր։ Իրաւ կ'ըսեմ, կնիկս մարեցաւ եւ սոփրուած եղայ տաքթորին ձայն տալու ... Առանց աղուոր, խնդալիք բաներ գրող, իրաւ չէ մնացեր ... Կարծեմ իրաւունք ունիս, ժամանակին երգիծական գրականութիւն ունեցեր ենք, բայց հիմա տափակ տափակ նիւթերու մասին կը խօսինք — ազգ, զպրոց, պոլշեւիզմ, Տէրտէր, վարժապետ, Խրուշչեւ, Միկոյեան, Ամերիկահայերէն, Ֆրանսահայերէն, Եւրոպահայերէն ... Ամերիկեան կամ Ֆրանսական երգիծական թերթերը կ'առնես, բերնիդ ջուրերը կը վազեն, մեր երգիծական յօդուածները կարդաս՝ քունըդ կուգայ ... Այդ տեսակէտէն, քեզի իրաւունք կուտամ — երգիծական գրականութեան մէջ ետ մնացեր ենք ...

— Երկուքս ալ միեւնոյն եզրակացութեան յանգեր ենք, բայց, վախնամ, տարբեր անկիւններէ կը մօտենանք հարցին ... Դուն «ետ մնացեր ենք» ըսելով ըսել կ'ուզես թէ այսօր Կավռօշներ չունինք ... Իսկ ես «ետ մնացեր ենք» ըսելով ըսել կ'ուզեմ որ այսօր ալ մեր ունեցածը ա լա Կավռօշ երգիծանքն է ...

— Աշխարհահրաշ խօսք ...

— Կավռօշը, Եր. Թօլայեան, իր երգիծանքը փողոց իջեցուց ... Որովհետեւ, հաւատաց թէ կրնար Ֆրանսացիին վրան-բաց երգիծանքը Հայուն տունէն ալ ներս մտցնել ... Սխալեցաւ ... Եւ իր օրինակին հետեւեցան ուրիշներն ալ ... Մեր երգիծաբաններէն շատերը — բացառութիւնները յարգելի են — իրենց երգիծանքը կը պտըտցնեն Եւայական վրան-բաց նիւթերու բոլորտիքը ... Կարծես թէ աշխարհի մէջ արուի եւ էգի պատմութիւններէն զատ երգիծանքի ուրիշ նիւթ չըլլար ... Ըսեմ քեզի որ Ֆրանսացիին կամ Ամերիկացիին «վրան-բաց»ը հայերէնով չի պատմուիր ... Եւ պատմելու ալ պէտք չկայ ... Այն երգիծաբանը, որուն ներշնչման աղբիւրը միայն Սեռն է, կիսկատար երգիծաբան է ու ծանօթ չէ երգիծանքի այն տեսակին, զոր Անգլիացիներուն «Փընչ»ը կը մշակէ ... Այսօր, գոնէ մեր արտին մէջ, ալ համը փախած է Գոքաչիոյի մը «Տասնօրեակ»ը յիշեցնող երգիծանքին ... Դիմացինը խնդացնելու համար, անպատճառ Սեռ խաղցնելու պէտք չկայ ... Ինչպէս պէտք չկայ Սեռ խաղցնելու՝ Սէրը ներկայացընելու համար ... Մեր երգիծաբանները լաւ կ'ընեն եթէ փողոցներէն ու սրճարաններէն քանի մը յարկ վեր ելլեն որ — պէտքի ըսել տան մեզի թէ երգիծական գրականութեան մէջ ալ քայլ մը առեր ենք ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Նրա պաշարը հարիւրաւոր միլիոն թոնեռով են հաշւում։ Այդ հարստութեան մշակումն արդէն սկսուած է։ Արդէն գըցւում է ճանապարհ դէպի Անդրկովկասեան երկաթուղին։ Մտածում են որ այդ տուֆը ափիսից աւելի էժան կը լինի եւ լաւ կը գնայ Հիւս. Կովկասի երկրամասը եւ Ուկրայնա, որոնք աղքատ են շինանիւթերով։ Հաւանաբար Հայաստանի հրաբխային հողը իր ժողովուրդին կ'ընծայի եւ այլ հարստութիւններ։ Երեւանից Թիֆլիս վերադարձի ճանապարհին մենք տեսանք հողի երեսը ելած սեւ աքաիդ, — հրաբխային հայելի :

ՄԱՔՍԻՄ ԳՈՐԿԻ

ՍԱՐԷՆ ՋՈՐԷՆ

ՎԱՆՔ ՄՏԷՔ

Ծանօթ է թէ՝ կիները աւելի երկար կ'ապրին քան այր մարդիկը։ Բայց, կիներու ո՞ր դասակարգը աւելի երկարակեաց է։

Մ. Նահանգներու Տայթըն քաղաքի կաթոլիկէ համալսարանի տնտեսական եւ ընկերային գիտութեանց դասախօսփրոֆ. Ֆեչըրի համաձայն, ներկայիս, վանք մտնող քան տարու երիտասարդուհի մը՝ շատ հաւանականութիւններ ունի 80 տարեկան ըլլալու, մինչդեռ պարզ Ամերիկուհիները, միջին հաշուով հազիւ 76 տարի պիտի կրնան ապրիլ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԿԵԱՆՔԸ

ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ինչպէս ասացի, մօրս դերագոյն մխիթարութիւնն էր ամէն երեկոյ կամ կիրակի ցերեկները ծալապատիկ նստել սենեակի մի անկիւնը եւ Աւետարան կարդալ, առաջ մեռած հօրս հոգու, իսկ վերջերն էլ պանդուխտ եղբայրներիս համար։

— Գէորգիս համար գլուխ մը Աւետարան կարդամ, — ասում էր նա եւ մի էջը բաց անում։ Բանալուց յետոյ, նախ քան սկսել կարդալը՝ նրա պայծառ եւ շագանակագոյն աչքերը լցւում էին արցունքի կաթիլներով :

Մի գլուխ կարդալուց յետոյ՝

— Գլուխ մ'ըլ Լեւոնիս համար կարդամ :

Մենք բոլորս լցւում էինք խոր եւ դողահար երկիւղածութեամբ, անծանօթ մի սարսուռ պատում էր մեր հոգին եւ մարմինը դառնում էր մեր աչքին բոլորովին կերպարանափոխուած մի կին։ Ընթերցումից յետոյ՝ լուռ աղօթք էր անում։ Ամէն անգամ, երբ աւետարանի անցքերի եւ անձնաւորութիւնների մասին հարցեր էինք տալիս նրան՝ նա բացատրում էր իւրայատուկ հասկացողութիւններով :

Մի օր ես պառկել էի սադիրի(*) վրայ եւ կիսաքուն վիճակում էի։ Մայրս կարով էր զբաղուած, իսկ մեծ հարսն Աւետարան էր կարդում բարձրաձայն։ Ցանկարծ հարսն իր ընթերցումն ընդհատեց եւ մայրիկիս դառնալով՝ ասաց․

— Մայրիկ, ջըղի բան մի տի հարցնեմ։ Աստուածաշնչի մէջ գրուած է, որ օձը խաբեր է Եւան, օձի խօսքովը խնձոր կերեր է, վերջը այդ խնձորէն Ադամին ըլ կերցուցեր է, Աստուած երկուքին ըլ պատժեր է ու դրախտէն վռնտեր է, աս գլուխը հէչ չիմ հասկնար ...

Քա, հարս, — ընդմիջեց մայրս, — սուս, չոխուխը(**) կը լսէ :

Մայրս ինձ էր ակնարկում։ Մինչեւ այդ՝ ես կիսաքուն էի, կարող էի բոլորովին քնել, բայց մօրս զգուշաւորութիւնը լսելով, բոլորովին զարթնեցի :

— Զօնուխը քնացեր է, — պատասխանեց հարսը :

Մայրս հաստատ լինելով, որ քնել եմ, սկսեց բացատրել օձի պատմութիւնը :

— Հարսնուկ, օղուլ, երկու հատ զաւակ ունիս, ամմա դասա շատ ջահել ես, բան չես գիտեր, — սկսեց մայրս։ — Ինչու համար է, որ կնիկներուն երես չեն տար, ժամուն մէջ չեն թողուր, որ կնիկները խորան ելլեն, կնիկ բսուածը շատ մեղքեր ունի, աշխրքիս շատ մեղքը կնիկներուն վզին է։ Ես քըղի ըսեմ աս պատմութիւնը, դուն մարդու բան մի ըսեր։ Եւան չափահ օյինի (***) հաներ է, Աստուծոյ խօսքին չի եկեր, ինչու որ դահա Աստուած պատկի հրաման չէր տուեր, Եւան չի համբերեր, գացեր մտեր է Ադամին ծոցը, Աստուած ըլ բարկացեր է, անիծեր ու դրախտէն դուրս քշեր, Օձը կնկան միջի կրակն է, քա, հէչ տեսե՞ր ես, որ էրիկ մարդը կնկայ ձեռք դպցնի, մինչեւ կնիկը պոչը չխաղցնէ։ Աչքը քոռնայ Եւային, առանց պսակի չափահ օյինի հանեց եւ մեզ ը ձգեց աս կրակին մէջ, թող քիչ մ'ըլ համբերէր, Աստուած պըսակի հրաման կուտար, էն ատենը թող մտնար էրկան ծոցը, զաթէն ուրիշ կնիկ ըլ չի կար որ ձեռքէն առնէր, մէկ մը ինք, մէկ ըլ Ադամն էին ամբողջ աշխըրքի մէջ։

Հարսը միայն մի բացագանչութիւն արաւ.

Քա՛ ...

Եւան աննամուս կնիկ է եղեր, խօսքը մէջերնիս, — վերջացրեց մայրս :

×

Մինչեւ հիմա էլ չեմ մոռանայ այն տառապը, որ ես պատճառեցի իմ բարի մօրը :

Ամառ էր։ Տապից փախած՝ եւ պառկեր մեր տան մութ խըղնը (****) եւ պառկեր էի հովանալու համար։ Զգիտեմ ինչքան էի քնել. երբ մէկն սկսեց իջնել ցած։ Ես աչքերս բաց արի եւ սկսեցի դիտել, յանկարծ ներքեւ իջնողը սարսափելի ճիչ արձակեց եւ փռուեց գետին։ Ես ցատկեցի անմիջապէս, դրսից վրայ հասան ընտանիքի միւս անդամները :

Գետին փռուողը մայրս էր։ Գրկեցինք եւ տարանք ննջարանը։ Ջանազան կաթիլներով հազիւ կարելի եղաւ զարթեցնել։ Ամբողջովին ուժգունել էր, նայում էր վախեցած աչքերով, մէկ՝ մէկին էր յառում, մէկ՝ միւսին — պարզապէս հօրս էր որոնում։ Վրայ հասաւ մեծ եղբայրս (մեծ եղբայրս 13 տարով փոքր էր մօրիցըս, անմիջապէս գրկեց մօրս գլուխը եւ հարցրեց.

— Ի՞նչ եղաւ :

Մօրս լեզուն բացուեց :

— Խըղնը սատանայ կար, — շշնջաց մայրս, — աչքերը բոցի պէս կը փայլէին :

Մեծ եղբայրս կարծես ցնցուեց։ Նա կարծեց թէ մայրիկին մի բան էր պատահել, խելքին մի արատ էր հասել, բայց ես անմիջապէս գլխի ընկայ, մօտեցայ մայրիկիս, գլուխս դրի Նրա անուշաբոյր կրծքի վրայ եւ լացով ասացի.

ՎԱՀԱՆ ԹՕԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

(*) Թախտ :
(**) Երեխայ :
(***) Ամուսնութիւնից առաջ յղիանալ :
(****) Ներքնայարկ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տօնիկեան եւ զաւակները իրենց կնքահօր՝ Սողոմոն Թեհլիրեանի *կսկծալի մահուան առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնեն ողբացեալին ընտանիքին եւ յիշուն Ն. Ֆ. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան :*

Այրի Տիկին Վարդիթեր Եզեկեան , զաւակները՝ Հայկուհի եւ Արա եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն , հօր եւ ազգականին՝

ԳԷՈՐԳ ԵԶԵԿԵԱՆԻ

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ, Մայիս 21ին, 67 տարեկանին :

Թաղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Չորեքշաբթի, Մայիս 25, ժամը 14·15ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէնի *գերեզմանատունը:*

Մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հերմինէ Մերամէթճեան եւ զաւակները՝ Պօղոս , Ալեքս եւ Մարի-Քրիսթին կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԼՈՒԻ ՄԵՐԱՄԷԹՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Երջանկայիշատակ Մկրտիչ Սանասարեան բարերարին, կտակակատար Կ. Եղեանցի, Սանասարեան վարժարանի տեսուչներուն, ուսուցիչներուն եւ աշակերտներուն յիշատակի հոգեհանգիստը , այս Կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Բոլորին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քաւէի սրահը: Նիւթ՝ Պ. Զ. Խանդաեան պիտի խօսի հայ քարտիսագրութեան մասին , միեւնոյն ատեն ցուցադրելով իր նորաւարտ հայ քարտիսագրութեան հսկայ Ալպոմը: Ճշդապահ ըլլալ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ , ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՆՃՈՅՔ ԵՒ ՎԻՃԱԿ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մուրատ խումբին :

Այս Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին:

Օհանջանեան ակումբին մէջ :

Սիրով կը հրաւիրուին Վիէնի հայրենակիցները :

Հայկական տաք մթնոլորտ :

Հաճելի անակնկալներ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Իսիի խանդավառ *խումբը տարեկան իր առաջին ցերեկոյթը կազմակերպած է այս Կիրակի ժամը 16ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը:*

Հաճելի մթնոլորտ :

Գեղարուեստական բաժին :

Անակնկալներ :

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերնդականները եւ համակիրները :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ

ՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 26ԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման տօնին առթիւ, այս Հինգշաբթի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է Հայ Մանուկներու Հաղորդութեան օր :

Փարիզի եւ շրջանի բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալու հանդիսաւոր Ս. պատարագին :

Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակութիւնը :

ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Մօնմօրանսիի Հայ Ծերանոցին մէջ

Այս Հինգշաբթի՝ Համբարձման տօնին՝ հայկական ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Մոնմօրանսիի Հայկական ծերանոցին մէջ կէսօրէ վերջ ժամը 16·30ին:

Սիրով կը հրաւիրուին շրջակայքի հայ հաւատացեալները ներկայ գտնուելու Ս. պատարագին :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

ԵՒ

ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 6

ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31

Հռոմի Ողիմպիական Խաղերը զբօսաշրջիկներու խճողում պիտի պատճառեն այս տարի Իտալիոյ մէջ :

Մեր խումբին հանգիստ ճամբորդութիւնը եւ լաւագոյն բնակութիւնը օր առաջ ապահովելու համար, կազմակերպութեան աշխատանքները սկսած են :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օրերը շուտ կ'անցնին, ցանկը շուտով կ'ամբողջանայ :

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ՝

Պ. ԹԱՐՈՆ

58, Bd. Serrurier, PARIS 19 - Métro Pré-St-Gervais

Ն. ՄԱՅԻՍԵԱՆ

45, Rue de Trévise' PARIS 9 - Tél. TAI. 49-40

(Գաւիթին մէջ)

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

11, Ave. Béranger, ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. etO.

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

28 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Զ. բազմաթի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ, *6 Փլաս Սէն Սիւլփիս :*

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ ԸՆԿ. ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ՝

ԸՆԿԵՐՆԵՐ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ ԵՒ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

եւ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին

Երգ՝ Յարութիւն Ճապուրեան *(կիթառի ընկերակցութեամբ* Լեւոն Պօյաճեանի) *եւ ծանօթ երգիչ՝* ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ :

Արտասանութիւն՝ Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան *եւ ընկեր* Երուանդ Գրիգորեան

Հայկ. պարեր , մենապար եւ զոյգ պար Լիւսի, Վիգէն եւ Օր. Թարոն :

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ԿԱՐԱՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Խօսնակ՝ Ընկ. Գ. ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ

Կէս գիշերին կը սկսին եւրոպական պարերը :

Robert Séto et ses Rumbero, vedette d'Europe No1

Առատ եւ մատչելի պիւֆէ : ՄՈՒՏՔ 4 Ն. Ֆ.

Հաղորդակցութեան միջոցներ մեթրօ Սէն Սիւլփիս :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի « Վարանդեան » կոմիտէին կողմէ :

28 Մայիս, Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Սթիւտիօ Քրէֆիի մէջ, 24 Րիւ Տիւնուար :

Մասնակցութեամբ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան, Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կ'արտասանեն՝ Օր. Փ. Տապաղեան, Օր. Ս. Կարապետեան, Պ. Ս. Չէքէրեան:

Կը նուագէ ընկեր Յ. Պէրպէրեան :

Կը պարէ Օր. Մութավէլեան, Շամիրամի *եւ հայկական պարեր :*

Կ'երգեն Օր. Ա. Կարապետեան, Պ.Ժագ Թիսօ, *հայերէն եւ ֆրանսերէն* Տիկին Մ. Կարապետեան :

Մուտքը ազատ է :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

29 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ ետք

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

29 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի :

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Պէտագոժի *թատրոնի շքեղ սրահը :*

Կը նախագահէ Ընկ. Գ. ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին

Երգ, մեներգ, արտասանութիւն, մենապար եւ հայկական պար .

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Խմբային *թատերախումբի, ղեկավարութեամբ* Սարգիս Քէփէնէկեանի *եւ մասնակցութեամբ* Պ. Պ. Մ. Թաշճեանի, Մ. Գալաճեանի եւ Ժ. Լուսեղինեանի :

Կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն մը մէկ արար:

Մուտքը ազատ է :

×

ԱՄԵՐՍՖՈՈՐԹԻ ՄԷՋ (Հոլանտա)

29 Մայիս, Կիրակի ժամը 3-ին «Ասթորիա»յի սրահը

Կը խօսի ՆՈՒՊԱՐ ԵՍԱՅԵԱՆ

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Րիւ Ժէ[illegible] Լաւի *սրահին մէջ, Յունիս 5ին:*

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ, ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան

Տեղի պիտի ունենայ 29 Մայիս, Կիրակի օր, տեղւոյն Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ :

Այս առթիւ Ուրբաթ երեկոյ 27 Մայիս, Եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ , պիտի տարուի հանդիսաւոր արարողութիւն , եւ ղենումը մատաղցու ոչխարներու, պիտի բաշխուի որ Կիրակի օր Ս. պատարագէն յետոյ , իբրեւ աւանդական հոգեճաշ, հաւատացեալ ժողովուրդին :

Հոգաբարձութիւնը որոշած է, նոյն արարողութիւնը ամէն տարի կրկնել Մայրերու տօնին առթիւ:

Մատաղի ծախքերուն մասնակցելու համար դիմել հոգաբարձութեան .

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍ 29, ԺԱՄԸ 20,45ԻՆ

SALLE CHOPIN 8, Rue Daru Paris 8e

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Թատերական ներկայացում, երգ, արտասանութիւն

Տեղերը ապահովել դիմելով հինգշաբթի օրերը ժամը 5էն 7, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, վարժարանը, ինչպէս նաեւ Արաքս վաճառատունը: Հանդէսին օրը կարելի չէ տոմսակ գտնել:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12, ԺԱՄԸ 13էն 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ .

36, AVENUE DE GAULLE, MONTMORENCY

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Ճոխ պիւֆէ. մատչելի գիներ եւ աւանդական շամփուրով խորոված :

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

●

200 հոգինոց բացօթեայ ճաշ , կէսօրին ժամը 13ին, գին 10 Ն. Ֆ.: Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել սեղանները : Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը,

32, Րիւ Տը Թրէվիզ (Հեռ. ՓՐՕ. 77–73)

ՄՈՒՏՔ 1 Ն. Ֆ.

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն: Անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնալ Կրօլէի կայանը: Շոգեկառք ժամը 10·15, 10·32, 10·45, 11·13, 11·55, 12·20, 12·32, 14: *Վերադարձ.— Ժամը 18·30էն իւրաքանչիւր 20 վայրկեանը :*

ՅԱՌԱՋ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 26 ՄԱՅԻՍ

JEUDI 26 MAI 1960

[illegible] ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8809 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4610

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Ծառին տակը մանիշակ
Ջան գիւլիւմ՝ ջան, ջան.
Իմ եարը քանց քեզ շիշակ,
Ջան ծաղիկ՝ ջան, ջան :

Հայ աշուղ ժողովուրդը Գողթան երգերէն սկսեալ դարերու ընթացքին յօրինած է հազարաւոր քառեակներ, եղանակն ալ յարմարցնելով անոնց :

Նոյն հազար քառեակներ — ծանօթ Ջան գիւլիւմ անուան տակ — հասած են մեզի [illegible] կ'երգուէին երէկ՝ Երկրին մէջ Համբարձման տօնին՝ Վիճակ հանելու առթիւ :

Ընդհանրապէս ռամկական ոճով եւ միամիտ բովանդակութեամբ խմբագրուած են այս քառեակները, առանց գրական յաւակնութեան, յաճախ Թուրքերէն բառերով խառն : Անունը իսկ Թուրքերէն է՝ Ջան գիւլիւմ Արեւմտահայ հնչումով (ջան կիւլիւմ = հոգիս՝ վարդս) :

Անմահն Կոմիտաս վարդապետ հայկական գաւառներու մէջ իր պրպտումներու ընթացքին երեւան հանած է անոնցմէ մաս մը եւ դաշնաւորած, ինչպէս վերի քառեակը՝ հրատարակուած Մ. Մ. Միանցեանցի Քնար Հայկականին մէջ, տպուած 1868ին՝ Ս. Պետերբուրգ : Միանցեանց 92 տարի առաջ հաւաքած է 104 քառեակ Ջան գիւլիւմ (էջ 158–166) :

Աւելի հեռին մը՝ Հ. Տէր Աստուածատուրեան՝ Կ. Յ. Բասմաջեանի Բանասէրին մէջ հրատարակած է 600 տուն «Ջան-գիւլում – Համբարձման վիճակ», [illegible] նաեւ իբրեւ գիրք՝ Փարիզ, [illegible] Տ. Զիթունի 1919ին Պոլսոյ մէջ [illegible] ընծայած է «Համբարձման վիճակ» [illegible] Իսկ Վիէննայի Մխիթարեան [illegible] 1936ին հրատարակեց՝ «Համբարձում [illegible] եւ հայ ժողովուրդի վի[illegible]» աշխատասիրութեամբ մե[illegible] Հ. Եփրեմ Պօղոսեանի :

Վիճակ հանելու օր էր Համբարձումը : [illegible] աղջիկներու, որոնք ա[illegible] եւ սրտատրոփ կը սպասէին այդ [illegible] օրուան, գիտնալու համար թէ [illegible] պիտի վիճակուէր իրենց … [illegible] Կրօնական – եկեղեցականէն [illegible] այլայլին եւ [illegible] ժող[illegible] տօն էր Համբարձումը [illegible] համար :

[illegible] փոխադրել [illegible] հայկական այս յուզիչ [illegible] Տարագրութեան առա[illegible] պզուշաւոր փորձերէն [illegible] Մոռացութեան տրուեցաւ [illegible] պայմաններու պարտադրանքին [illegible]

Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ ծնած [illegible] աղջիկները «սափորն ու [illegible] չեն վազեր եօթն աղբիւ[illegible] լեցնելու եւ եօթը տեսակ ծաղիկ [illegible] համար դաշտերէն .

Ֆրանսայի [illegible] մէջ Համբարձումը [illegible] է Մանուկներու [illegible]

[illegible] մեր ճիւղերուն մաս[illegible] նաեւ այս արարողութիւնը, [illegible] տարէն ի վեր : Հայ մանուկը, [illegible] Հայաստանեայց ե[illegible], իր ազգութեան կապելու, ա[illegible] հայկականութիւնը արթնցնելու միջոցներէն մէկն ալ այս [illegible]

[illegible] աղջիկն ու տղան կը [illegible] թէ ինչպէ՞ս իրենց ընկերուհիներն [illegible] տարիէ մը հանդէ[illegible] [illegible] նստեցնող հա[illegible] իրենց առաջին Հաղորդու[illegible] Բարի նախանձ մը կը [illegible] իրենց մէջ :

[illegible] օրերու Համբարձումը կուգայ [illegible] կացութիւնը » :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԼ ԱՄԵՐԻԿԱՆ

Ապահովութեան Խորհուրդը կը շարունակէ քննել խորհրդային բողոքը «Իւ 2» օդանաւի միջադէպին առթիւ : Խորհրդային ամբաստանութենէն եւ Ամերիկայի պաշտպանողականէն ետք, խօսք առած են Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ պատուիրակները ու իւրաքանչիւրը բացատրած է իր կառավարութեան տեսակէտը ու դիրքը :

ՄԱԿ-ի մօտ Ֆրանսայի մնայուն պատուիրակը՝ Արման Պերար յայտարարած է՝ « չեմ կարծեր որ Ամերիկա յարձակողական նպատակ ունեցած է : Մինչեւ իսկ Կրոմիքոյի յայտարարութիւնը եւ յայտնած տեսակէտները ոչինչ կը փաստեն այս մասին :

« Իրականութեան մէջ, Մայիս 1ի միջադէպը, զոր կը դատապարտէ Խ. Միութիւնը, կը մտնէ տեղեկութիւններ հաւաքելու գործողութեանց սահմանին մէջ :

« Ֆրանսա կը փափաքի որ պետութիւնները կարենան դադրեցնել նման գործողութիւններ : Սակայն, քաղաքական ներկայ պայմաններուն մէջ, ուր կասկածը եւ անվստահութիւնը բոյն դրած են երկու ճակատներէն ներս, ո՞ր պետութիւնը իրաւունք ունի առաջին քարը նետելու միւսին վրայ այս մարզին մէջ :

« Խ. Միութիւնը որ այսօր կը վրդովի, վստա՞հ է թէ զերծ կրնայ մնալ ամբաստանութիւններէ : Եթէ այն օրէնքը որ կը մատնանշէ ինք գործադրուեան դրուած ըլլար, Խ. Միութիւնը, 1945էն ի վեր բազմաթիւ անգամներ Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ պիտի ամբաստանուէր, Մ. Նահանգներու, Քանատայի եւ Ատլանտեան Ուխտի բոլոր երկիրներուն մէջ գաղտնի աշխատանքներ տարած ըլլալուն համար :

« Եթէ չէ եղած, կը նշանակէ թէ որքան ալ ցաւալի ըլլայ, նման գործունէութիւնները ընդունուած են լռելեան :

« Ֆրանսա չի կարծեր թէ խաղաղութիւնը վտանգող փաստեր ներկայացուած են : Եթէ ճիշդ է որ Խ. Միութիւնը իր երկրին վրայէ կատարուած թռիչք մը կը նկատէ բռնաբարում հողային իր իրաւունքներուն, ապա պէտք չէ մոռնալ որ օդանաւը անզէն էր եւ չէր կրնար միջազգային կարգ ու սարքը փոխել : Այդրնհաւրրի յայտարարութիւնը, Փարիզի մէջ եւ Ամերիկայի պատուիրակին հաստատումը այստեղ ցոյց կուտան թէ Խ. Միութիւնը իրաւունք չունի խաղաղութիւնը վտանգուած նկատելու :

« Ինչ կը վերաբերի հիւլէական ռումբով զինուած ամերիկեան օդանաւերու թռիչքը խորհրդային սահմաններու վրայ, Ֆրանսայի պատուիրակը գիտել տուած է թէ ամէն անգամ որ Արեւմուտք անակնկալ յարձակում մը կանխելու շուրջ դրական եւ գործնական առաջարկներ ներկայացուցած է, Խ. Միութիւնը ձեռք զգած է մերժելու :

« Այս կացութեան պատասխանատուները, աւելցուցած է Ֆրանսայի պատուիրակը, անոնք են որոնք տեւաբար կը յայտարարեն թէ ի վիճակի են աշխարհի միւս մասը ջախջախել : Այս սպառնալիքը կը վերնայ երբ կը հաստատուի ամբողջական եւ հաւասար զինաթափութեան դրութիւն մը եւ հսկողութիւն մը :

« Ինչպէ՞ս կարելի է այպանել օդանաւերու թռիչքը, երբ «Սպուտնիկ»ներ տեւաբար օտար երկիրներէ կ'անցնին : Այս միջոցիս, շեշտած է Պերար, Խորհրդային արբանեակ մը կ'անցնի ամէն օր Ֆրանսայի վրայէն :

« Այս մասին լսուած ու խօսուածները ապարդիւն պիտի մնան ցորչափ ցաւին արմատը չի քննուիր : Պէտք է վերջ դնել հաստատուած քանդումի սպառնալիքին : Բոլոր ժողովուրդներն ալ կը յուսային որ Փարիզի մէջ Չորս Մեծերը պիտի յաջողէին միջազգային լարուած կացութեան վերջ դնելու առաջին քայլը առնել :

« Խորհրդային Միութեան մերժումը, հակառակ անոր որ ինքն էր առաջարկողը, ամէն առիթով, խոր յուսախաբութիւն առթեց :

Ֆրանսայի պատուիրակը եզրակացուցած է թէ այս պայմաններու տակ Ֆրանսա չի կրնար քուէարկել Ամերիկան դատապարտող բանաձեւ մը :

Անգլիոյ պատուիրակը՝ Սըր Տիքսըն իր կարգին յայտարարած է, թէ Խորհրդային ամբաստանութիւնները չափազանցուած են, մեծ չափերով եւ չեն արդարացներ Վեհաժողովը ձախողեցնելու իրենց փորձը :

Արժանթինի, Ազգ. Չինաստանի եւ Իտալիոյ պատուիրակները իրենց կարգին դէմ են Խորհրդային որոշումին (դատապարտել՝ Մ. Նահանգները) : Լեհաստան, ընդհակառակն, համաձայն գտնուած է :

ԽԱՂԱՂԱԿԱՆԸ ԿԱՏՂԱԾ Է

1126 ՄԵՌԵԱԼ, ՃԱՓՈՆԻ ՄԷՋ, ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ, 500.000 ԱՆԱՊԱՍՏԱՆ

Չիլիի աղէտը չվերջացած, Խաղաղական Ովկիանոսը անանխընդհատ կատաղութեամբ կը քանդէ ամէն ինչ : Ջուրը, հողը, կրակը իրար եկած շարաթ օրուընէ ի վեր կը պայքարին մարդոց դէմ :

Ցարդ կարելի չէ գիտնալ Ճափոնի զոհերու ճիշդ թիւը : 1126 մեռեալներ և հազարաւոր վիրաւորներէ զատ, 500.000 հոգի, անապաստան, կը փախչին : 40.000 տուներ փլած են, բայց դժբախտաբար այս թիւերէն ոչ մէկը վերջնական է :

Վերջին լուրերու համաձայն կ'ըսուի թէ աւելի քան 1400 մեռեալներ կան Չիլիի մէջ :

ՆԱՍՐ Կ'ԱԶԳԱՅՆԱՑՆԷ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՕՏԱՐ ԹԵՐԹԵՐԸ ԶԵՐԾ ԿԸ ՄՆԱՆ

Մայիս 24ի հրովարտակով մը Նասր ազգայնացուց թերթերը եւ պարբերաթերթերը : Օրէնքը կը վերաբերի 13 թերթերու. — Կարգ մը օտար լեզուով թերթեր զերծ կը մնան : Նասր կ'ուզէ այս ձեւով բովանդակ մամուլը դնել «Ազգային Միութիւն» կուսակցութեան հակակշռին տակ : Ազգ. Միութիւնը քաղաքական միակ արտօնուած կուսակցութիւնն է : Հրովարտակը կը շեշտէ թէ «Ազգ. Միութիւնը» նոր կազմակերպութիւններ պիտի ստեղծէ եւ նշանակէ նոր տնօրէններ ու խմբագիրներ :

Այս որոշումէն զերծ մնացած թերթերն են. — Ժուրնալ տը լ'Էժիփթ եւ Ռեֆորմ (Ֆրանսերէն) չորս յունարէն թերթեր եւ երկու հայերէն (հաւանաբար Յուսաբերի եւ Արեւի է ակնարկը) :

Հրովարտակը կը ճշդէ նաեւ թէ Ազգ. Միութիւնը տէր կը կենայ նաեւ շէնքերուն եւ թերթերուն առեւտրական բաժնին :

Նասր ազգայնացուց նաեւ Գահիրէի հանրակառքերը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԾԱՆՕԹ ԳԻՏՈՒՆ ԺՈՐԺ ՔԼՕՏ մեռաւ առջի իրիկուն, 90 տարեկանին : Ստեղծագործ բացառիկ միտք մը ունէր եւ գիտութիւնն ու քիմիագիտութիւնը շատ բան կը պարտին իր հանճարին : Գրաւման շրջանին համակիր մը եղած էր Գերմանացիներուն, ինչ որ պատճառ դարձաւ իր դատապարտութեան 1945ին : 1949ին շնորհիւ Գիտութեանց Կաճառին դիմումին, ազատ արձակուեցաւ :

ԼՈՒԻ ՄԱՌԷՆ մեռաւ 89 տարեկանին : Երեսփոխան 1905էն ի վեր, նախարար եղած է զանազան դահլիճներու մէջ : Փոխ վարչապետ էր 1940ին, Ռենոյի կառավարութեան մէջ :

ՅՈՒԼԻՍ 1էն սկսեալ ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի տուրքերը պիտի բարձրանան : Ձայնասփիւռ 25 Ն. Ֆ. (նախապէս քսան), հեռատեսիլ 85 (նախապէս 75) :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. Ժողովը երկուշաբթի օր վերսկսաւ իր նիստերը, 10 օր «արձակուրդէ» ետք : Իսմէթ Ինէօնիւ ներկայ չէր, քանի որ պատժուած է, բայց ընդդիմադիր երեսփոխանները ներկայ էին եւ գիւղացիական Ազգ. կուսակցութեան անունով (չորս երեսփոխան ունեցող պզտիկ կուսակցութիւն մը) բանաձեւ մը ներկայացուցին քննութիւն մը պահանջելով կառավարութեան բռնած դիրքին համար :

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ արբանեակ մը որ երկու թոնէն աւելի կը կշռէ, յաջողութեամբ արձակուած է առջի օր, Ամերիկացիներուն կողմէ : Արուեստական արբանեակին անունն է՝ «Միտաս» : Երեւան պիտի կարենայ հանել ու ճշդել ուղղութիւնը աշխարհի որեւէ մէկ վայրի մէջ արձակուած օտար հրթիռի մը : Պաշտպանութեան համար կարեւոր եւ յատուկ միջոց մըն է քանի որ կարելի պիտի ըլլայ խորհրդային արձակուած հրթիռէ մը տեղեակ ըլլալ անմիջապէս (քանի մը երկվայրկեան ետք) :

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ Գերմանիոյ խորհրդարանին մէջ, Ատընաուըր յայտարարած է « Խ. Միութեան վարչապետին բուռն քննադատութիւնները ցոյց կուտան թէ կարելի չէ համաձայնութիւն գոյացնել Գերմանիոյ հարցին շուրջ» : Ըսած է նաեւ՝ «Փարիզի մէջ Խ. Միութիւնը զարմանալի կերպով պատասխանատուութեան անգիտակցութիւն ցոյց տուաւ » :

ԲՈՐԻՍ ՓԱՍԹԵՐՆԱՔ, նոպէլեան մրցանակաւոր եւ խորհրդային ականաւոր գրող, սրտի տագնապի հետեւանքով, երկու շաբաթ է ծանր վիճակի մէջ է :

ՎԻՇԻԻ մէջ մեռած Այրի Տիկին Էքինա, մէկ միլիառ (հին ֆրանք) կտակած է Փասթէօր հաստատութեան :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը յայտարարած է թէ Խորհրդային փոխ – վարչապետը՝ Միկոյեան տարեկանարձակուրդը անցընելու համար Սեւ Ծով կը գտնուի : Անուղղակի կերպով կը հերքուի Միկոյեանի շնորհազրկումի պարագան զոր անգլիական թերթերը հայթայթած էին :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ համայնավար կուսակցութիւնը համաձայն չէ վարչապետ Խրուշչեւի հետ : Արդարեւ, մինչ խորհրդային թիւ 1ը, Փարիզէն մեկնած պահուն յայտարարեց թէ Զօր. տը Կոլ ամէն բան փորձեց յաջողցնելու համար վեհաժողովը, կեդրոնական կոմիտէն կը շեշտէ թէ տը Կոլն էր որ ձախողեցուց ժողովը :

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ տօնին առթիւ Յառաջ վաղը լոյս չի տեսներ : Մեր յաջորդ թիւը՝ Շաբաթ :

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ընկերվարական Ժիւլ Մոք հրատարակած է փոքրիկ գործ մը ծանօթացնելու համար արդի ընկերվարութիւնը։ Կարեւոր գլուխ մը յատկացուցած է ցոյց տալու համար ընկերվարութեան տարբերութիւնները։ Մոսկուայի վարիչները կը կրկնեն թէ ընկերվարական պետութիւն մըն է Խորհրդ. Միութիւնը, որ կը յառաջդիմէ դէպի համայնավարութիւն։ Ընկերվարականին համար արդէն համայնավար պետութիւն մըն է։

« Համայնավարութիւնը ռուս ընկերվարութեան մէկ ճիւղն է, բաժնուած 1907ին առաջին յեղափոխութեան գլխաւորներէն ետք, որ իշխանութեան տիրացաւ 1917 Նոյեմբերին Քերենսկիի առժամեայ կառավարութիւնը տապալելով »։

Պատմական սխալ մըն է տրուած տեղեկութիւնը։ Ռուս պատմաբան Միլիուքով եւ իրաւաբան Գ. Նոլտէ կ՛ընդունին թէ ազատական շարժումէն ծնաւ ընկերվարութիւնը, որ թափանցելով համալսարաններէն ներս բանի յատկանիշ մը ստացաւ, որուն հակադրեց կառավարութիւնը բուռն ճնշումներով։ Ռուս սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութիւնը հիմնուեցաւ 1898ին, դարձաւ բանուորական կուսակցութիւն։ 1903ին բաժնուեցաւ երեք հակամարտ ճիւղերու՝ բոլշեւիկ կամ մեծամասնական, մենշեւիկ կամ փոքրամասնական եւ յեղափոխական ընկերվարական։ Ռուս յեղափոխութիւնը ծագեցաւ ընկերվարական, ազատական եւ ժողովրդական միացած ճիգերով։ Լենին, որուն բարձր գիրքն էր Ժորժ Սորելի «Խորհրդածութիւններ բռնութեան մասին», յաջողեցաւ տապալել ընկերվարականներէ եւ չափաւորներէ բաղկացած կառավարութիւնը եւ հաստատեց բանուորա-գիւղացիական իշխանապետութիւնը։

« Քառասուն տարուան իշխանութեամբ, միշտ խիստ եւ երբեմն անողոք, Խորհրդ. Միութիւնը թշուառ եւ յետամնաց երկիրը դարձուց աշխարհի երկրորդ ճարտարարուեստական պետութիւնը եւ կը յուսայ գերազանցել Միացեալ Նահանգները տասնամեակի մը ընթացքին։ Միանգամայն ընդլայնեց երկրին սահմանները, խորհրդայնացուց տասնեւմէկ երկիրներ, այսօր մէկ միլիառ մարդ կ՛ապրի համայնավար վարչաձեւին տակ։ Այս ծաւալումը, իրականացած քառասնամեակի մը մէջ, աննախընթաց է պատմութեան մէջ։ Եկեղեցին քսան դարերու հիմնարկութեամբ երեք անգամ նուազ հաւատացեալներ ունի Լենինի նիւթապաշտ կրօնքի հետեւողներէն, հաւատացեալ կամ հպատակ »։

Ֆրանսացի ընկերվարականը կը հաստատէ ամէնուն ծանօթ իրողութիւն մը, կը զգուշանայ բացատրութիւն մը տալէ, կը բաւականանայ ըսելու թէ համայնավարութիւնը կրօնք մըն է, թէեւ կը ժխտէ ամէն կրօնք, որովհետեւ անվիճելի վարդապետութիւն մը կ՛ընդունի համայնավար մտածումի վարպետներուն վարդապետութիւնը, որովհետեւ հաւատացեալները անսահման նուիրում ունին կուսակցութեան եւ պետին հանդէպ, որովհետեւ ուժեղ կարգապահութիւն ունին ընդունուած կամ պարտադրուած, կրօնք մըն է դարձեալ որովհետեւ միութիւն մը կայ մտածումի եւ գործի մէջ։

Միեւնոյն յատկանիշները ցոյց կուտան ընկերվարութեան համար բոլոր ուսումնասիրողները։ «Ընկերվարութեան Հոգեբանութիւնը» գործին մէջ Կիւսթավ Լը Պոն կը գրէր թէ թշուառներու, դժգոհածներու կրօնն է ընկերվարութիւնը, որուն առաքեալները կը ջանան յեղաշրջել մարդկային ընկերութիւնը։

Լենինի համայնավարութիւնը Ժիւլ Կեդի ընկերվարութեան եւ մանաւորաբար Ժօրէսի եւ Լէոն Պլումի ընկերվարութեան նման ծնունդ առած է Մարքսի գործէն։ Ուրեմն աղբիւրը նոյն է, վարդապետութիւնը նոյնը կը մնայ՝ «Վերջ դնել ընկերային արտադրութեան միջոցներու գլխաւոր պատճառին, դասակարգերու ջնջումով»։ Ընկերութիւնը հիմնուած ըլլալու է ոչ թէ շահի հետապնդումին վրայ, այլ պահանջքի գոհացման վրայ։ Այդ ընկերութիւնը պիտի իրականանայ արտադրութեան միջոցներու ընկերականացումով։ « Համայնավարները իրականացուցած են գրեթէ ամբողջապէս ճարտարարուեստի մէջ եւ մասնակի՝ երկրագործութեան մէջ »։

Ընկերվարութիւն եւ համայնավարութիւն կը տարբերին կուսակցական կազմակերպութեամբ եւ գործունէութեամբ։ Բոլշեւիկները «գործող, մարտնչող փոքրամասնութիւններ» ունին, որոնք մարզուած, կարգապահ եւ յանդուգն բջիջներ կը կազմեն եւ բաժնուած են ամէն ձեռնարկի մէջ։ Ընկերվարութիւնը նման կազմակերպութիւններ չունի, մանաւանդ թաքուն խումբեր բանուորներու մօտ գործող եւ կը դատապարտէ ամէն թաքուն կազմակերպութիւն ժողովրդավար իրաւակարգի մը մէջ։

Ընկերվարութեան նպատակն ալ յեղափոխական է, քանի որ կը փափաքի յեղաշրջել սեփականութեան ընկերային եւ իրաւական վիճակը, բայց յեղափոխական միջոցներէ հեռու կը մնայ։ Ընկերվարականը կը պարզէ իր վարդապետութիւնը, կը ջանայ համոզել ունկնդիրները թէ լաւագոյն ընկերութիւն մը պիտի կազմուի, ուր ընկերային անարդարութիւնները վերջ պիտի գտնեն։

Համայնավարները կը պարտադրեն իրենց վարչաձեւը առանց նկատի առնելու ժողովուրդներու քաղաքական, տնտեսական եւ մտաւոր պատրաստութիւնը։ Ռուսիա, Ալպանիա եւ Մոնկոլիա նուազ հասուն եւ նուազ պատրաստ էին նման ձեւափոխութեան մը։ Ընկերվարութեան համար « յեղափոխութիւնը կ՛ենթադրէ պատրաստութիւն մը իրերու մէջ»։ Քաղքենի ընկերութիւնը պատրաստուելու է յամրօրէն ընկերվարական ընկերութեան։

×

Ընկերվարականներու համաձայն երեք տարբեր իրարու յաջորդելու են, նախ պատրաստութիւն միտքերու, յետոյ իշխանութեան տիրացում եւ վերջապէս ձեւափոխում։ Համայնավարները, ընդհակառակն կը շրջեն կարգերը, իշխանութեան գրաւում յեղափոխութեամբ եւ պարտադրութիւն իշխանութեան ինչ ալ ըլլայ երկրին վիճակը։

Համայնավար իշխանապետութիւնը փոքրամասնութեան մը իշխանապետութիւնն է կուսակցութեան անդամներուն վրայ, բանուոր եւ գիւղացի դասակարգերու վրայ։ Այս փոքրամասնութիւնն ալ իշխանապետին կողմէ նշանակուած անձեր են։

Ընկերվարականները կը փափաքին իշխանութեան հասնիլ քաղաքական ազատ ընտրութիւններով եւ մեծամասնութեան քուէարկութեամբ պաշտպանելու իրաւազրկուածներու իրաւունքները։

×

Համայնավարները միակ կուսակցութեան մը տիրապետութիւնն ու գոյութիւնը կ՛ընդունին, կը մերժեն ընդդիմադիր որեւէ կազմակերպութիւն, կը շփոթեն դասակարգ եւ քաղաքական կուսակցութիւն։ Ընտրութիւնները խաբկանք են, որովհետեւ վերէն տրուած հրահանգներու համաձայն նոյն անձերը կ՛ընտրուին։ Ընկերվարականները կը կառավարեն Սկանտինաւեան երկիրները, Աւստրիա, բայց ոչ մէկ երկրի մէջ կը մերժեն փոքրամասնութեան մը, ընդդիմադիր խումբի մը գոյութիւնը, իշխանութենէ կը քաշուին՝ երբ փոքրամասնութեան մէջ կը մնան ընդհանուր ընտրութեանց առեն եւ եթէ երեսփոխանական ժողովի մէջ անվստահութեան քուէ ստանան։

Ընկերվարականները հաւատարիմ կը մնան ժողովրդավար սկզբունքներու։ Օրակարգի որեւէ հարց քննութեան կը յանձնուի իւրաքանչիւր խումբի եւ վարէն վեր կը հասնին որոշումները։ Կուսակցութեան վերին մարմինը, ընտրուած մեծամասնութեան քուէով, կը յարգէ մեծամասնութեան որոշումները։ Ստալին իր շուրջ հաւաքած էր քաղաքական Բիւրոյի անդամները, որոնք իր ստեղծած մարդիկն էին եւ հաստատած էր անսահման իշխանութեան եւ անձնաւորութեան պաշտամունքը։

Ընկերվարական կուսակցութիւնները լայնօրէն ապակեդրոնացած են, մինչդեռ համայնավար կուսակցութիւնը սերտօրէն կեդրոնացած է։ Իւրաքանչիւր խմբաւորում լայն ինքնավարութիւն ունի ընկերվարութեան մէջ, համայնավար կուսակցութեան մէջ ոչ մէկ ինքնավարութիւն գոյութիւն ունի, կեդրոնական կոմիտէն կը ղեկավարէ բովանդակ կազմակերպութիւնը։

Ֆրանսացի ընկերվարականները ամէնէն առաջ Ֆրանսացիներ են, համայնավարները կը հետեւին Խորհրդ. Միութեան վարիչներուն։ Լուռ մնացին «մաքրագործումներ»ու առեն եւ նոյնիսկ երբ Խրուշչեւ դատապարտեց Ստալինի բարբարոսութիւնները։ Ֆրանսացի ընկերվարականները միջազգայնական են եւ կը գործակցին « եղբայր-կուսակցութիւններ»ու հետ, սակայն միշտ նկատի կ՛առնեն իրենց սեփական հայրենիքի շահերը։

Ընկերվարութիւնը կը տարբերի համայնավարութենէն բարոյական տեսակէտով ալ։ Համայնավարին համար նպատակը կ՛արդարացնէ միջոցները։ Իշխանութեան հասնելու համար ամէն միջոց գործածելու է։ Լենին կը յանձնարարէ « Ընդունիլ ամէն զոհողութիւն, խորամանկութեան դիմել, որդեգրել ապօրինի եղանակներ, ծածկել երբեմն ճշմարտութիւնը թափանցելու համար բանուորական միութեանց մէջ, հոն մնալու եւ իրագործելու համար համայնավարի պարտականութիւնը »։

Ցանձնարարելի են խարերայութիւն, ստախօսութիւն։ Ընկերվարական Ժօրէս 1903ին երիտասարդութեան կ՛ըսէր.«Քաջութիւնը խոյալին դիմել եւ իրականութիւնը հասկնալ է, փնտռել [illegible]թիւնը եւ յայտնել, չենթարկուիլ [illegible]թական սուտի օրէնքին »։

Ժիւլ Մոք մոռցած է գրել [illegible] համայնավարութիւնը մօտի [illegible] է, շարունակութիւնն է այն [illegible]տութեան, որ առեւլութիւն կը [illegible] Արեւմուտքի դէմ, արեւմտեան [illegible] կրթութեան դէմ, համոզուած [illegible] պա անկումի մէջ է եւ Ռուսիա [illegible] առաքելութիւնն ունի վերակենդ[illegible] լու մարդկութիւնը։

ԽՈՐԷՆ Գ[illegible]

ՋԻՒԱՆՈՒ ՔՆԱՐԸ

Հայպետհրատը լոյս ընծայեց [illegible] ծանօթ գուսան Ջիւանու հատընտիր բանաստեղծութիւնների [illegible] ժողովածուն՝ «Ջիւանու քնարը» խորագր[illegible]

Ընթերցասէր հայ աշխարհը [illegible] գրասեղանի վրայ ունեցաւ մեծ գ[illegible] ոչ միայն մինչեւ այսօր հանրայայտ[illegible]ձած երգերը, այլեւ այն երգ-բանաստեղծութիւնները, որոնք դեռ ոչ մի [illegible] առանձին հրատարակութեամբ լոյս [illegible] ծայուած չլինելով՝ ցիրուցան ապր[illegible] անցեալի այս կամ այն պարբերական[illegible]

Ճիշդ եւ արդարացի կը լինի, եթէ [illegible] այս գրախօսականի հէնց սկզբում [illegible] որ « Ջիւանու քնարը» ժողովածու[illegible] հեւ կազմող եւ ծանօթագրող Այ[illegible] հակեանի բարեխիղճ եւ մանրակրկիտ [illegible] խատանքի, հրապարակ է եկել [illegible] լիարժէք, կարելի է ասել՝ գիտա[illegible] գործ։

Ժողովածուն բաղկացած է ներած[illegible] թիւնից, վեց բաժիններից եւ [illegible] ծանօթագրութիւններից, որոնք [illegible] մեկնաբանում են Ջիւանու այ[illegible] գրուած երգ-բանաստեղծութիւնն[illegible] մասը։

Ջիւանու ստեղծագործութիւնը [illegible] րականութեան պայծառ էջերից է [illegible] մէջ անդրադարձել են 19րդ դարի [illegible] րորդ կէսի եւ 20րդ դարի սկզբի [illegible] կեանքի բախտորոշ իրադարձութիւն[illegible] րը։ Դա մեր ժողովրդի ազգային [illegible] թօնքի, ինքնապաշտպանման բուռն [illegible] նրն էր, երբ Անդրկովկասի միւս [illegible] ժողովրդների հետ հայ ժողովուրդը [illegible] թափում էր միջնադարեան յետամն[illegible] թեան, ււստապետական կապանքներ[illegible] ռաք էր դնում նոր դարաշրջան[illegible] ջաղարձային յեղաշրջումին, [illegible] ուղեկցում էին մեր պատմութեան [illegible] ռանձնայատուկ բազմաթիւ ծանր [illegible] դամանքներ՝ դաղթ, [illegible] զաւհանութիւն, կոտորած, [illegible] ների վայրի ճնշում եւայլն։ Իր [illegible] պարթօնքի ճանապարհը հայ ժողովուրդը [illegible] անցնում էր հրով ու սրով, [illegible] պանելով իր հոգեւոր մշակոյթի [illegible]

ԱՆՏՈՆ ԳՈԾ

Բայց ինչ ալ ըլլային իր տրամտութեանց արժէքն ու գումարը, ասոնք պիտի չբաւէին իր մուտքը արդարացնելու ուխտեալներու պատմութեան մէջ։ Անտոն Գոչ աւելի յարգելի տիտղոսներ ունի այդ պատւոյն համար։

Նախ իր պայծառ իմացականութիւնը որով անիկա կը յաջողէր այնքան ուղղօրէն դատելու իր միջավայրի դէպքերն ու դէմքերը, եւ որով ինքն իրմով դարձած էր կենդանի պատմութիւնը — ափսոս, անգիր — իր ժամանակի ազգային կեանքին եւ անոր յարակից միջազգային անցքերուն։

Ետքը իր անպարտելի յոյսը զոր անիկա չդադրեցաւ սնուցանելէ նոյնիսկ երբ ցեղային թշնամին արիւնով ու աւերով ծածկեց հայրենի հողը, նոյնիսկ երբ մեր մեծ դաշնակիցները, թշնամիին ժանիքներէն խլուած մեր նորածին ազատութիւնը անմարդավայել մարդահաճութեամբ մը, անգամ մըն ալ դազանին դժոխային կլափը նետեցին։

Վերջապէս իր հերոսավայել յանդգնութիւնը որով անիկա նետուեցաւ հայ ազատագրական պայքարին մէջ։ Յեղափոխականը ոչ միայն իր անձը կը վտանգէր, այլ իր բոլոր սիրելիները կը մատնէր մարդախողխող թշնամիի մը կատաղութեան։ Անտոն Գոչ լաւ գիտէր այս պարագան, բայց այս արիւնոտ հեռանկարը չկրցաւ կասեցնել իր խոյանքը դէպի սուրբ գործը։ Խանդավառութեամբ էր որ մտաւ Երլտըղի ռումբի կազմակերպութեան մէջ եւ, ինչպէս կ՛երեւայ, բաւական կարեւոր մասնակցութիւն մը բերաւ գործին, քանի որ մահուան դատապարտուեցաւ։ Ցաջողեցաւ խուսափիլ ոստիկանական հետապնդումներէն եւ ապաստանիլ Ֆիլիպէ (Պուլկարիա), ուր քիչ ատենէն հիմնեց իր սեփական տպարանը։ Հոս գոհ եւ հանդիստ էր ոչ միայն անոր համար որ իր գործը կը բարգաւաճէր, այլ որովհետեւ կրնար ձեռնարկին հասոյթը յատկացնել կուսակցական նպատակներու։ Բայց իր կեանքի այս խաղաղ շրջանն ալ կարճ եղաւ, քանի որ Ապտիւլ Համիտի լրտեսները իր ինքնութիւնն ու հասցէն երեւան հանած էին եւ վախ կար որ երկրին կառավարութիւնը, որ այդ թուականին տակաւին կը գտնուէր Օսմանեան գերիշխանութեան ներքեւ, պարտաւորուէր զինք յանձնելու Թուրք ոստիկանութեան։ Այս երկրորդ վտանգէն ազատելու համար հեռացաւ Պուլկարիայէն։

Ֆիլիպէէն կ՛անցնի Ժընեւ, «Դրօշակ»ի խմբագրատունը, հսկելու համար ամաթերթի վարչական գործերուն [illegible] պաշտօնի սկիզբէն իսկ, Անտոն Գ[illegible] պարտականութեան արհեստին վերաբեր[illegible] երկար փորձառութեան եւ խղճմտ[illegible] խատանքին շնորհիւ շուտով գնա[illegible] ցաւ կուսակցութեան ղեկավարներ[illegible] Դաշնակցութեան մէջ գնահատու[illegible] չանակէ հետզհետէ աւելի ծանր [illegible] տակ մտնել, առանց նիւթական գո[illegible] տրութեան յոյսի։

Բոլոր այն Հայերը որոնք որեւ[illegible] թով «Դրօշակ»ի խմբագրատունէն [illegible] են եւ հոն Անտոն Գոչին հանդիպ[illegible] ճոյքն ունեցած են, իրենց միտքի[illegible] անքակտելիօրէն զուգորդուած կը [illegible] այս նուիրական յարկին եւ իր [illegible] հին պահակ — տանուտէրին պատ[illegible] րը։

Իսկ մենք, առաջին աշխարհ[illegible] ուսանողներս որ բախտի բերում[illegible] կը գտնուէինք, մենք միշտ մեր [illegible] եաց Տիար Անտոնի հոգեղինացո[illegible] թափանցկութեան մէջէն է որ պի[illegible] նենք մեր հայրենասիրական [illegible] մեր կուսակցական մկրտութիւն[illegible] ազգային յոյսերու ածուն ու մեր [illegible] դաւանութեանց խարոյկը որ [illegible] խմբագրատունը եղաւ։

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՊ[illegible]

(6 եւ վերջ)

գարեան ղանձերը ։ Ահա պատմական այս տպնաւորութեան ողբերգականօրէն տառապանքներն էլ հենց կազմում է ծանր կարաշրջանի ստեղծագործութեան տարերքը ։ Ջիւանու ստեղծագործութեան տարերքը ։ Այս իմաստով սխալ չի լինի, եթէ ասենք, թէ Ջիւանու բանաստեղծութիւնը հայ կեանքի մի իւրայատուկ հանրագիտարան է, նրա պատմութեան տարեգրութիւնը, ժողովրդական ճերի ամէնից արձագանքը, ժողովրդական շերի ուժգին արձագանքը, ժողովրդական շատ ու բանի ակունքներից սնունդ առած պառ ու բանի ակունքներից սնունդ առած տարբեր ... ։ Նրա բանաստեղծութիւնը ժողովրդական կեանքի մեծ ու փոքր անցքերը անդրադարձրել է ոչ թէ կրաւորական դիտողի հանդարտութեամբ, այլ չիկացած սրտի հրայրքով, ժողովրդական իմաստութեան փայլուն ... շողերի մէջ՝ մերթ դառնալով կրակոտ, փոթորկաշունչ երգ՝ արդար կռուի ելած մարդկանց շուրթե - րին, մերթ դարերի ծանր փորձով վաւե - րացուած իմաստուն խրատական, մերթ թախծալի, սրտակեղեք մեղեդի ։ Սակայն բոլոր դէպքերում արդար զայրոյթի յայտ - րով ։

Եւ ինչ փոյթ, որ այդ հանրագիտակ երգիչը ընտրել է գրական մի ձեւ, որ հե - նց անտի կոչւում է աշուղական ։ Ջեն նուց անտի բնաւ չի կաշկանդել արուեստա - գէտին իր խոհերը աշխարհին հաղորդե - լու, ժողովրդի հետ խօսելու նրա իմաս - տութեամբ, նրա ոգով ու ոճով, վերա - դարձնելու նրանից վերցրած գանձերը ։ Այդպիսին չէ՞ր միթէ անկրկնելի Սայաթ - Նովան, նա նոյնպէս գրել է աշուղական տաղաչափութեամբ, բայց դա չի խան - գարել, որ նա արքայաբար բազմի աշ - խարհի ամենամեծ արուեստագէտների կողքին այսօր և առ յաւէտ ։ Ջիւանու գր - քական ժառանգութիւնը ցաւօք սրտի իր արժանի գնահատականը չի գտել ։ Աւե՛ - լին, 22 տարի առաջ լոյս տեսած նրա եր - գերի ու բանաստեղծական յաջող կազմուած ժողովածուն — միակը վերջին 50 - 60 տարիների ընթացքում — վաղուց սպառ - ուել էր, մասամբ դուրս եկել հրապարա - կից, եւ Ջիւանու անունը ժողովուրդը լը - սում էր սոսկ ձայնասփիւռից, բազմաթիւ շարքային տաղասացների հետ միասին ։ Այսօր Սահակեանի կազմած այս ժողո - վածուն գալիս է բառ հարկի վերացնելու այդ բացը ։

Կազմողը ժողովածուի առաջին բաժինը յատուկ կերպով անուանել է «Կուզան ու կ'երթան»՝ կատարելով այդ բաժնին ըն - տրուած երգերի ... ընդհանուր ... ։ Այստեղ զետեղուած են Ջիւանու ստեղ - ծագործութեան ամենահիմնական նիւթը՝ ժողովրդական հայրենասիրութիւնը ար - տայայտող երգերը ։

Խաչատուր Աբովեանի նման՝ Ջիւանու համար այս մէջ մարդկային բոլոր զգա - ցումներից ամենաբարձրը, ամենավսեմը, որին ենթարկուած են միւս բոլոր զգա - ցումները, հայրենիքի, հարազատ ժողո - վրդի հանդէպ ունեցած սէրն է ։ Նրան ա - մէնից աւելի յուզում է անձնազոհութեան գաղափարը՝ յանուն Հայրենիքի ։

Ջիւանու հայրենասիրական երգ - բա - նաստեղծութիւնների մէջ արտայայտը - ւած է ժողովրդական առողջ կենսազգա - ցողութիւնը, հաւատը արդարութեան եւ լաւ ապագայի նկատմամբ ։ Ժողովուրդը իր կեանքի ամենամռայլ ու օրհասական պահերին անգամ պահպանել է կենսա - հաստատ լաւատեսութիւնը, յոյսի անըս - պառ աղբիւրը ։Ժողովուրդն ու գուսանը ձուլուել են միմեանց ,գուսանը դարձել է ժողովրդի իղձերի , ձգտումների, նրա կենսափիլիսոփայութեան հարազատ թարգմանը ։

Ձախորդ օրերը ձմռան նման կուգան ու
կ'երթան,
Վհատուելու չէ, վերջ կ'ունենան ,
կուգան ու կ'երթան ։
Փորձանք, հալածանք եւ ճնշութիւն
ազգերի գլխից ,
Ինչպէս ճանապարհի կարաւան
կուգան ու կ'երթան ։

Ձախորդ օրերը ձմռան նման եկել չը - քել էին աշխարհի վրայ, բայց որքան էլ դաժան էր ժամանակը, երգիչը մարդ - կանց հաւատ էր ներշնչում, որ կը գան կենսաբեր գարնան օրերը՝ երջանիկ ա - պագան, եւ հալածանքն ու նեղութիւնը կը չքանայ ։ Այստեղ խտացուած է հայ ժողովրդի բազմադարեան կենսափորձի իմաստութիւնը՝ արտայայտուած բանաս - տեղծական անկրկնելի, անզուգական ձե - ւերով ։ Ճիշդ է, Ջիւանին չապրեց ու չտեսաւ ձախորդ ձմռանը առյաւէտ փո - խարինող գարունն ու հայ ժողովրդի ա - զատագրումը, սակայն իրագործուեց նրա փափաքը, նրա երազած արեւածագը, ե - կան նրա ցանկացած երջանիկ օրերը ։

« Գիտի դա՞յ արդեօք» բաժնում կազ - մողը ամփոփել է Ջիւանու այն ստեղծա - գործութիւնները, որտեղ ցոյց են տըր - ուած, թէ ինչպէս 19րդ դարի վերջերին դրամատիրութեան արագ զարգացմանը զուգընթաց օրըստօրէ ուժեղացնում էր հասարակութեան երկու ներհակ հատ - ուածների պայքարը ։ Այս պայքարում Ջիւանին կանգնել էր զրկուածների կողմը, եւ իր խօսքն ու ջութակը կռուի զէնք էր դարձրել ընդդէմ տիրող կարգերի ։

Մեծանուն գուսանը ընկերային անար - դար կարգերի դէմ ուղղուած իր պայքա - րում յուսացել էր, որ

Փուշը մեզ կը ճաղեն, որդիք վարդը ,
Նրանք պիտի տեսնեն անուշիկ օրեր ։

Ժողովածուի «Գաղ աղբիւրի մօտ» բա - ժինը ընդգրկում է Ջիւանու սիրային եր - գերը ։

Չորրորդ՝ «Մելքի աչեցէք» խորագիրը կրող բաժինը կազմում են երգիծական գործերը ։ Ջիւանին խարազանել է հարս - տահարողներին, վաշխառուներին, տէր - տէրներին, կեղծ կրթութեամբ հրապա - րակ եկողներին.

Փող է ծախսել, մաճ է եկել Եւրոպա ,
Հագել, կապել, ծածկել է թանգ շլեապա ,
Գլխարկը մեծ, տակը մեծ գլուխ չկայ ,
Շատ կը գտնուի այդ տեսակ մարդ
անուանի...

« Աշուղի խօսքը» խորագրի տակ զե - տեղուած են հեղինակի խոհական - խրա - տական գործերը, որոնք սովորաբար ըղ - գալի տեղ են գրաւում գուսանական բա - նաստեղծութիւնում ։ Դրանք ստեղծւում են գուսանական մրցութիւնների առթիւ, դրուած են լինում ընդդիմախօսութեան , երկարախօսութեան ձեւով ։ Իբրեւ յան - պատրաստից յօրինող Ջիւանին եղել է անզուգական ։ Նրա բնական խելքը, լայն մտահորիզոնը, քաջ ծանօթութիւնը մշա - կոյթի տարբեր բնագաւառներին ցոլացել են այդ գործում ։

Վերջապէս « Ջիւանու քնարը» ժողո - վածուի վերջին բաժինն է « Աշուղը» , որտեղ տեղ են գրաւել հեղինակի մտո - րումներն ու անձնական ապրումները ։ Ջիւանին անկեղծ ներշնչման, խոր ապ - րումների տէր դեղազէտ նուրբ զգաց - ղութիւններով օժտուած բանաստեղծ էր ։ « Սիրոյ երգիչ - աշուղ Ջիւանուն» մա - կագրութեամբ նուիրուած իր գրքի վրայ Թումանեանը գրել է.

«Սիրելի Ջիւան, ընկերդ իմ հոգու,
Մարդկային սիրտը հասկանում ես դու ,
Եւ քո ձայները երգիդ հարազատ ,
Լի են յուզմունքով, անկեղծ և ազատ..» ։

« Ջիւանու քնարը» ժողովածուն , իր յառաջաբանով եւ ծանօթագրութիւննե - րով, ուշագրաւ ու մեծարժէք մի գործ է, հայրենասէր Ջիւանու ցաւ ու ցրիւ երգերը խնամքով հաւաքելու եւ լոյս ըն - ծայելու յաջող մի փորձ ։

ՇԱՐԱ ՏԱԼԵԱՆ

Տասնըրութ տարուան ամուսնական - եւ բնականաբար նաեւ խոհարարական - կեանքէ յետոյ, տիկինը սարսափելի կե - րակուր մը եփած է ։ Բրինձը պէտք ե - ղածէն աւելի խաշած է, միսը՝ կիսով այրուած եւ աղցանին մէջ՝ ամբողջ աղա - մանը պարպուած ։ Ճաշի պահուն, ամու - սինը ձայն չի հաներ ։ Ի վերջոյ, երբ կի - նը կ'ելլէ խոհանոց երթալու համար , ա - մուսինը զայն կը գրկէ եւ կը համբուրէ ջերմօրէն ։

— Ինչո՞ւ համբուրեցիր, կը հարցնէ կինը ։

— Որովհետեւ, սիրելիս, այսօր նոր հարսի պէս եփած էիր եւ խորհեցայ թէ՝ ես ալ պէտք է ըստ այնմ վարուէի հետդ, կը պատասխանէ ամուսինը ։

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ ։

ՇԱՐԼ ԱԶՆԱՒՈՒՐԻ ՄԱՍԻՆ

Հայազգի երգիչ ու երգահան - բա - նաստեղծ Շարլ Ազնաւուրի (Վաղինակ Ազնաւուրեան) մասին, կարճ ծանօթա - գրութեան մը մէջ, «Ֆրանս - Սուար »ի թղթակիցներէն մին կը գրէ թէ՝ «Ազնա - ւուր դեռ շատ փոքր տարիքէն իսկ բեմ է ելած, երբ տարեկանին Սոսիէթէ Սա - վանթի բեմին վրայ հայերէն արտասա - նութիւններ ընելով »։

Այնուհետեւ կուտայ կենսագրական հե - տեւեալ ծանօթութիւնները. —

« Ծնած է 22 Մայիս 1924ին, հայ ծը - նողքէ ։ Հայրը՝ նախկին երգիչ մը, այդ շրջանին տէրն էր ճաշարանի մը Հիւշէթ փողոցին մէջ, ուր շատ կ'երգուէին կեդ - րոնական Եւրոպայի երգերը ։ Ինը տարե - կանին կը յաճախէ Թատերական դպրոց մը եւ ապա կ'երեւի Օտէոնի եւ Մաթըլէ - նի բեմերուն վրայ ։ Կը խաղայ Լուսար Գուրէնի «Մարկօ» թատերակին մէջ փոք - րիկն Հենրիկոս Դ.ի դերը ։ 1940ին«Թատ - րոնի երիտասարդներու ընկերակցու - թեան » մէջ կը շարունակէ իր բեմական ուսումը եւ կը սկսի գրել պարի եղանակ - ներ ։ 1942ին է որ կը յօրինէ իր առաջին երգերը ։ 1950ին ծանօթ երգչուհի Էտիթ Փիաֆի քաջալերութեամբ շուտով կը հասնի երգի մեծ վրտէքներու բարձրու - թեան » ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Առհասարակ, մեր մեծ մտահոգու - թիւններէն մին է նորահաս սերունդին դաստիարակութեան հարցը, ինչպէս նա - եւ անոր ազգային դիմագծի յատկանիշ տալու մեր պահանջը ։

Այս ուղղութեամբ, ջանք չի խնայուիր ամէնուրեք ։ Եւ, երբեմն, կը պատահի որ գրական արդիւնքներ ու պատուաբեր յա - ջողութիւններ ստացուին մեծամեծ զոհո - ղութիւններով ։

Սակայն, անոնք, շատ անգամ կը մնան թաքուն, եւ անծանօթ ։

Վերջերս նման ուրախալի դէպք մը , մեծ յաջողութիւն մը տեղի ունեցաւ Թու - լուզի մէջ ։ Հասարակ հայ բանուորի մը զաւակը Արմենակ Թորոսեան բնապատ - մութեան «լիսանսիէ»ի փայլուն վկայա - կանով փայլեցաւ եւ լայնօրէն գնահատ - ուեցաւ Թուլուզի հայ թէ տեղացի շրջա - նակներու մէջ ։

Մեր երիտասարդ վկայեալը ,այս յա - ջողութեան վրայ իրականացուց նաեւ ծնողքին բուռն մէկ փափաքը, անցեալ Ապրիլ քսանին հիմնեց իր ընտանեկան բոյնը, ամուսնանալով շնորհալի եւ նոյն - քան ուսեալ Օր. Ժանէթ Գապուչեանի հետ, Թուլուզի հայ գաղութին մէջ շատ լաւ կերպով ճանչցուած Գապուչեան ըն - տանիքէն ։

ՏԱՒՐՈՍ

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

— Աղենը պառկողը ես էի, սատանայ չէր ։

Մեծ եղբայրս ուզեց պատժել ինձ , բայց մայրս թոյլ չտուեց ։ Շրթունքների վրայ, այնքան սարսափից յետոյ, ծաղ - կեց մի թեթեւ ժպիտ, գրկեց ինձ եւ ա - սաց .

— Սատանայի աչքեր ունիս ։

Եւ գուրգուրանքով շոյեց նա իմ ոսկե - գոյն մազերը ։

×

Գիշերը ես վեր կացայ իմ անկողնից եւ գնացի մայրիկիս մօտ ։

Տակաւին իմ հոգին չէր հանդստացել նրա պատճառած սարսափից ։ Մինչեւ ա - ռաւօտ ես քնեցի նրա անկողնում վզովը պինդ փաթաթուած ։

Առաւօտեան երբ նայեցի մայրիկիս աչ - քերին եւ հոգով ընկղմուեցի նրանց պայ - ծառութեան մէջ՝ նրա ժպիտն օրօրեց իմ հոգին ։

×

Մայրս առողջ էր, ժիր եւ սիրուն ։

Մօրս յիշելիս՝ ես միշտ յիշում եմ նա - եւ մեր պարտէզի նռենին ։ Նրան շատ էր նման ։

Նա բռնում էր ջրով լցուած տաշտը, վեր էր բարձրացնում եւ, առանց ճիգի , միայն դաստակների ուժով, թափում էր ։ Մի որեւէ սեղան, մի ծանր սարքայ տե - ղափոխելիս՝ չէր կանչի ոչ ոքին օգնու - թեան ։ Բոլորն ինքն էր անում, անում էր թեթեւ, կարծես մի փոքրիկ ճիւղ էր տե - ղափոխում ։

Ծննդաբերութիւնից միայն կէս ժամ ա - ռաջ նա հրաժարւում էր աշխատելուց , դէմքի վրայ հազիւ նշմարւում էր ցաւա - գին ինչ որ ծամածռութիւն, ապա ժըպ - տում էր ջինջ, գնում, առանձնանում , բռնում կողերը եւ ծնուած էր լինում մե - զանից մէկն ու մէկը ։ Ասում էին, որ մե - զանից մէկ երկուսը դեռ ամբողջովին լոյս չտեսած, տանները մօրս մարմնի մէջ, սկսել են ճչալ ։ Անզուգայ, առողջ մա - նուկներ, որոնց արիւնն այնքան շատ էր լինում երբեմն, որ վախենում էին խեղ - դուելուց ։ Մեզանից մէկն այդպէս էլ խեղդուել էր մէկ - երկու ամսական ե - ղած ժամանակ ։

Մօրս կաթը լինում էր յորդահոս ։ Գը - նում էինք, խնդրում կաթ չունեցող մայ - րերից, որպէսզի իրենց լղար երեխաները տան մօրս կերակրելու ։

Ես պայծառօրէն յիշում եմ, դեռ եւս 3 - 4 տարեկան, որ նստում էի մօրս գիրկը եւ սկսում էի ծծել կաթը ։ Մայրս մի մատով սեղմում էր ստինքը, որպէսզի քթիս փոքրիկ ծակերն ազատուեն շնչե - լու ։ Ծծում էի անյագ եւ փափացնելով , ամբողջ հաղագս լցւում էր թանձր կա - թով ։

Յիշում եմ մօրս ստինքները, սպիտակ, մաքրամաքուր եւ բուրումնաւէտ, թուխ եւ ժիր պտուկներով ։Այդ ստինքների հա - ճոյքը ըմբոշխնել էին մի քանի տղամարդ — ես եւ եղբայրներս ։

Մայր, յիշում եմ քո երջանկութիւնը , մայրական բերկրանքը, երբ ես եւ եղ - բայրներս ըմպում էինք կաթը քո մարմնի արեւային խորութիւնից ։

Մայր, յիշում եմ քո խարտեաշ աչքերի զայրոյթը, երբ նոր բուսած սուր ատամ - ներով ցաւացնում էինք ստինքներիդ պը - տուկները ։

Նստել եմ շատ գրկեր, բայց ոչ մի գիրկ, մայր, չի օրօրել ինձ այնպիսի հեշտանքով, ինչպէս քո գրկի քնարը ։

Մայրը — դա յաւիտենական, մշտա - թարմ եւ մշտադալար լիրիկան է, դա ոսկեայ ծառն է երկնքի կապոյտ դաշ - տում բուսած ։

Ամենամռայլ թախիծն է պատում ինձ այժմ, երբ յիշում եմ, որ մի քանի ան - գամ կաթկթել են մօրս արցունքներն իմ անառակութիւնների պատճառով ։

Ես ուզում եմ, որ այժմ մէկն ինձ դա - ժան կերպով խոշտանգի այդ անառակու - թիւնների համար, որպէսզի հանդստանայ իմ թշուառ հոգին, որպէսզի խաղաղի մշտնջենական ողբն իմ ողբացին հոգում ։

Իջնում է թանձրակարմիր եւ մեծաթեւ մի վերջալոյս իմ ճակատի վրայ ։

Կոծում են հողմերը ։ Աշխարհը ցուրտ է ։

Փակեցէք դուռը աշխարհի դէմ ։

Բայց մայրս ժպտում է մեր կապոյտ լեռներից բարձրացող արեւի միջից, տես - նում եմ նրա ծամերը արեւի շողերին խառնուած եւ լսում եմ նրա շողերի ձայ - նը ։

« Տուր թախիծդ ինձ, մանուկ իմ, երգն իմ կողերի, ցնծա գարնան մէջ, գարուն իմ ցնծագին, վազիր, բաց եւ դալար դաշտերում, իմ եղնիկ թեթեւասայր, սու - րա փրփրադէզ ալիքների վրայ, ժպտա ինձնից ծծած կաթի մաքրութեամբ , ջերմագին է աշխարհը, իմ զաւակ, իմ սէր» ։

Եւ բացւում է մի մեծ առաւօտ, որի թեւերը ոսկեզօծում են իմ հոգու մռայլ ափունքները ։

Սաւառնում է տիեզերական ցնծութիւ - նը ։

Արեւի միջից լսում եմ նրա ձայնը ։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու առաջին խումբին արձանագրութիւնները փակուած են: Սակաւաթիւ տեղեր միայն մնացած են Օգոստոսի համար:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20: Անկէ դուրս ժամադրութեամբ, Հեռախօսթիւ 27·35: 5 Րիւ Մէյրան:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

×

ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Կեդր. վարչութեան 101 հազար հին ֆրանքի նուիրատուութիւնը եղած է Տէր եւ Տիկին Ալէքսանեանէ, Փավիյօն Սու Պուայէն:

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Թէաթրը Ժիմնազ:

Rue du Theatre Français, La Canebiere

Հովանաւորութեամբ Ազգ. Առաջնորդարանին եւ յարանուանութեանց:

Կը նախագահէ՝ ՎԱՀՐԱՄ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ:

Կը խօսի՝ ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ:

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական յայտագիր:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Երջանկայիշատակ Մկրտիչ Սանասարեան բարերարին, կտակակատար Կ. Եզեանցի, Սանասարեան վարժարանի տեսուչներուն, ուսուցիչներուն եւ աշակերտներուն յիշատակի հոգեհանգիստը, այս Կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Բոլորին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

×

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միութեան խնդրանօք այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, աւանդական հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, ի յիշատակ բոլոր հայ պատերազմիկներու, որոնք քաջաբար ինկան 1918 Մայիսին, Սարդարապատի եւ ուրիշ պատմական ճակատամարտերու մէջ, յետ մղելով դարաւոր թշնամիին գերազանց ուժերը, փրկեցին Հայութիւնը եւ Ս. Էջմիածինը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Իսիի խառնասեռ խումբը տարեկան իր առաջին ցերեկոյթը կազմակերպած է այս Կիրակի ժամը 16ին, Իսիի Երիմեան դպրոցը:

Հաճելի մթնոլորտ:

Գեղարուեստական բաժին:

Անակնկալներ:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերնդականները եւ համակիրները:

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, Ֆիլիփփի սրճարանը, Գուրվ. Քարնօ. Հաշուետուութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն.

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ՀԱՆԴԷՍԸ, իր սանին չրջանաւարտութեան առթիւ՝

ՅՈՒՆԻՍ 19ԻՆ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Վիէն.— Պատարագին ծանուցումը ուշ ստացանք:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 26ԻՆ

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Լը Փէք

Բացուած են արձանագրութիւնները

1960-1961

Ուսումնական տարեշրջանին համար:

Տասը տարեկանէն սկսեալ երկրորդական վարժարանի որեւէ դասարանի ուսանող աշակերտ կ'ընդունուի. Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (Քուր քըլասիք):

Որ եւ է լուսաբանութեան համար դիմել, գրաւոր կամ հեռաձայնով, վարժարանի տեսչութեան:

ÉCOLE APOSTOLIQUE

3, Ave de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)

Tél. ; 963 0172

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

28 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Զ. Քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ, 6 Փլաս Սէն Սիւլփիս:

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ ԸՆԿ. ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ՝

ԸՆԿԵՐՆԵՐ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ ԵՒ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

եւ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Ընկ. ՕՆՆԻԿ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին

Երգ՝ Յարութիւն Ճապուրեան (կիթառի ընկերակցութեամբ Լեւոն Գոյանեանի) եւ ծանօթ երգիչ՝ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ:

Արտասանութիւն՝ Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան եւ ընկեր Երուանդ Գրիգորեան

Հայկ. պարեր, մենապար եւ զոյգ պար Լիւսի, Վիգէն եւ Օր. Թարան:

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի

Ծանակ՝ Ընկ. Գ. ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ

Կէս գիշերին կը սկսին եւրոպական պարերը:

Robert Séto et ses Rumbero, vedette d'Europe No 1

Առատ եւ մատչելի պիւֆէ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ մեթրօ Սէն Սիւլփիս: ՄՈՒՏՔ 4 Ն. Ֆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէին կողմէ:

28 Մայիս, Շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Սթիւտիօ Քրէֆիի մէջ, 24 Րիւ Տիւնուար:

Մասնակցութեամբ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան, Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Կը նախագահէ Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կ'արտասանեն՝ Օր. Փ. Տապագեան, Օր. Ս. Կարապետեան, Պ. Ս. Չէքէրեան:

Կը նուագէ ընկեր Յ. Պէրպէրեան:

Կը պարէ Օր. Մութավէլեան, Շամիրամի եւ հայկական պարեր:

Կ'երգեն Օր. Ա. Կարապետեան, Պ. Ժագ Թիսօ, հայերէն եւ ֆրանսերէն Տիկին Մ. Կարապետեան:

Մուտքը ազատ է:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Րիւ Ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ, Յունիս 5ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ԱՄԵՐՍՖՈՈՐԹԻ ՄԷՋ (Հոլանտա)

29 Մայիս, Կիրակի ժամը 3 – 6 «Ասթորիա»յի սրահը

Կը խօսի ՆՈՒՊԱՐ ԵՍԱՅԵԱՆ

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

29 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին:

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8·30ին, Համբարձման Տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Արտաւազդ Վրդ. Թրթռեան:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի:

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Գնապա թատրոնի շքեղ սրահը:

Կը նախագահէ Ընկ. Գ. ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին. Երգ, մեներգ, արտասանութիւն, մենապար եւ հայկական պար:

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Թոմանի թատերախումբի, ղեկավարութեամբ Պ. Սարգիս Քէփէնէկեանի եւ մասնակցութեամբ Պ. Պ. Մ. Թաշճեանի, Մ. Գուլաւեանի եւ Ժ. Լուսեղինեանի:

Կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն մը մէկ արար:

Մուտքը ազատ է:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի: Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի

Սէրքըլ Կաթոլիքի սրահը

29 Մայիս, Կիր. կէսօրէ ետք ժամը ...

Կը նախագահէ Նոր Սերնդական Ա. ԼՈՒՍԱՐԵՒԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ... բերդ Նոր Սերնդականներու կողմէ

Օր. Ժանէթ Կիւրեղեան, ... կ'ընկերակցի Օր. Եւա:

Մեներգ Ընկերուհի ... ընկեր Պասմաճեան:

Պիտի արտասանեն ընկերներ Յ. Մ...թոսեան Զաքարեա եւ Քինոսեան, եւ Թուա տիւ Փէնէց Պ. Զաքրեան, ... նէն ընկեր Քէփէնէկեան կը ներկայացնէ դաւեշտ մը՝ «ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿԸ» անակնկալներ:

ԿԻՐԱԿԻ. ՄԱՅԻՍ 29, ԺԱՄԸ 20.45ԻՆ

SALLE CHOPIN 8, Rue Daru Paris 8e

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Թատերական ներկայացում, երգ, արտասանութիւն

Տեղերը ապահովել դիմելով հինգշաբթի օրերը ժամը 5էն 7. 32 Րիւ տը Թրէվիզ, վարժարանը, ինչպէս նաեւ Արաքս վաճառատունը: Հանդէսին օրը կարելի չէ առմսակ գտնել:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ, ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի եւ նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան Տեղի պիտի ունենայ 29 Մայիս, Կիրակի օր, տեղւոյն Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ:

Այս առթիւ Ուրբաթ երեկոյ 27 Մայիս, Եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, պիտի կատարուի հանդիսաւոր արարողութիւն, եւ զինուոր մատաղցու ոչխարներուն, որ Կիրակի օր Ս. պատարագէն յետոյ, իբրեւ աւանդական հոգեճաշ, պիտի բաշխուի, հաւատացեալ ժողովուրդին:

Հոգաբարձութիւնը որոշած է, նոյն արարողութիւնը ամէն տարի կրկնել մայրերու տօնին առթիւ:

Մատաղի ծախքերուն մասնակցելու համար դիմել հոգաբարձութեան:

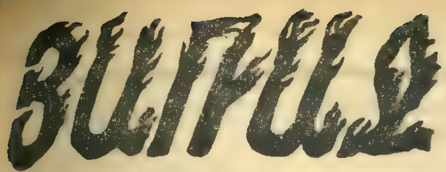

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հաւաքակայեր. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 28 ՄԱՅԻՍ

SAMEDI 28 MAI 1960

ՆՈՐ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 3310 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4611

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻ՞ՇՏ ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ

Այն պահուն, երբ «խաւարակուռն Ափրիկէ»ի խորերէն բարձրացող ազատութեան եւ անկախութեան ճիչերը արձագանգ կը գտնեն Եւրոպայի սատաններուն մէջ, երբ սեփական պետութիւն կ'ունենան եւ ալլային դրօշակի կը տիրանան ժողովուրդներ, որոնք ներկայ քսաներորդ դարուն տակաւին նախնական վիճակի մէջ կ'ապրին, որոնք չունին քաղաքակրթական եւ մշակութային անցեալ մը եւ արիւն չեն թափած ազատութեան ճանապարհին վրայ, «Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը կը ստանայ յատուկ իմաստ մը։

Ակնարկ մը մեր ազգային վերանորոգման եւ յեղափոխական — ազատագրական պայքարներուն վրայ, ցոյց կուտայ թէ այս ժողովուրդները առնուազն մէկ դար ետ են մնացած հայ ազգէն։

Ճիշդ հարիւր տարի առաջ, 1860 Մայիս 24ին ունեցանք մեր Ազգային Սահմանադրութիւնը, որ կարգ մը սրբագրութիւններէ վերջ 1863 Մարտ 17ին պիտի վաւերացուէր պետական հրամանագրով։

Ազգային Սահմանադրութեան հետ զուգընթաց հայկական զարթօնքի առհաւիրայ եկեղեցական ու աշխարհական մեր բանաստեղծներն ու գրագէտները՝ մահամերձ երկու կողմերը՝ ճամբայ բացին դէպի ազատագրութիւն։

«Մայիս 28» պսակումն եղաւ մեր դիւցազնական մարտնչումներուն եւ թափած ահեղ արեան։ Մեծ ու փոքր բոլոր եղեռններու, լեռներու եւ ձորերու մէջ մղուած անհաւասար կռիւներու եւ քաղաքներու ու գիւղերու պատմական հերոսամարտերու ընթացքին ինկած մեր բոլոր մարտիրոսներուն եւ նահատակներու հոգիները խայտացին՝ երբ քառասուներկու տարի առաջ Արարատեան դաշտին վրայ երականացաւ հայ ժողովուրդի դարաւոր երազը, — ստեղծուեցաւ անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը։

Նոր դարագլուխ մը բացուեցաւ Հայութեան համար, որ դարերու ստրկութենէ ետք վերջապէս ունեցաւ սեփական տէրերնի՝ պատմական Հայաստանի մէկ մասին վրայ։ Տիրացաւ նուիրական եռագոյն դրօշակի՝ երբեւ խորհրդանշան իր անկախութեան։ Աշխարհացրիւ Հայերը դարձան «Հայաստանի քաղաքացի»։ Մեծ դաշնակիցները հանդիսաւորապէս նուիրագործեցին «Միացեալ եւ անկախ Հայաստան»ը։

Ցուրտ հովեր փչեցին սակայն հարաւէն ու հիւսիսէն։ Զիջականացաւ «Միացեալ», մարեցաւ «անկախ»ը։ Գնաց եղաւ Մնաց կորիզը։

Այդ կորիզին են ուղղուած բոլոր հայութեան, պատասխանի Հայերու աչքերը։ Աւելի քան մէկուկէս միլիոն հայրենակիցներ քառասուն տարիէ ի վեր իրենց քրտինքը կը թափեն —զաժան վարձքի մը պարտադրած դժնդակ պայմաններուն տակ — հայրենի հողը շէնցնելու համար։

Հիացում եւ երախտագիտութիւն միայն կարելի է ունենալ հանդէպ Հայաստանի ժողովուրդին, որ լուռ համակերպութեամբ եւ արտասովոր հայրենասիրութեամբ նուիրուած է շինարարական աշխատանքի։

Ծղակուած նեղ սահմաններու մէջ, կրկնապատկային ճիգերով խոպան ու քարքարոտ հողերը կը ծաղկեցնէ պատառ մը հացի համար։ Մինչ սահմանէն անդին անհո՜ն տարածութեամբ հայրենի երբեմն հողեր կը մնան ամայի ու անմշակ. «մեր թշնամեաց ոտնակոխ»։

Այդ հողերը մերն էին երէկ։ Մերը պիտի ըլլան վաղը անպայման։

Մեր մեռելներու հոգիները կը բողո —

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՃԱՌԸ

«ՊԷՏՔ Է ԲԱՆԱԿՑԻՆՔ ՌՈՒՍԵՐՈՒՆ ՀԵՏ»

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ 2Ի ԴԷՄ 7 ՁԱՅՆՈՎ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԼ ԱՄԵՐԻԿԱՆ

Ինչպէս յայտարարուած էր, Զօրս Մեծերն ալ, վեհաժողովի ձախողութեան եւ իրենց քաղաքականութեան շուրջ, յայտարարութիւններ պիտի ընէին։ Նախագահ Այզընհաուըր առաջինը եղած է որ Ձայն — պատկերասփիւռէն խօսուած ճառով մը բացատրած է Մ. Նահանգներու դիրքը։

Վեհաժողովի ձախողութեան պատասխանատուութիւնը Խրուշչեւի վրայ ձգելէ ետք, Մ. Նահանգներու նախագահը յայտարարած է, թէ Ամերիկա միշտ պատրաստ պիտի գտնուի բանակցելու, ի խնդիր արդարութեան եւ ազատութեան վրայ հիմնուած խաղաղութեան մը։

Այզ աւելցուցած է, թէ որպէսզի մարդկութիւնը կարենայ ազատութեան մէջ ապրիլ Մ. Նահանգները ու իր դաշնակիցները պիտի շարունակեն գործակցիլ իրարու հետ։ Միեւնոյն ատեն պիտի փորձեն ձեւ մը եւ միջոց մը գտնել որպէսզի սխալ հաշիւի մը պատճառով պատերազմ չծագի, անակնկալօրէն։

Նախագահը դիտել տուած է թէ խորհրդային ժողովուրդը, ինչպէս նաեւ Ամերիկացիները խաղաղութիւն կ'ուզեն։ «Այս մասին համոզուած եմ» ըսած է Այզ։

Այս առթիւ յայտարարած է թէ նպատակ ունին Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան ներկայացնել միջազգային քննութեան եւ հսկողութեան ծրագիր մը որ կը ձգտի արգիլել անկանկալ յարձակումները։ Ցոյց յայտնած է թէ ՄԱԿը սիրով պիտի ընդառաջէ ու պիտի ընդունի Ամերիկայի կողմէ իր տրամադրութեան տակ դրուած՝ օդանաւերը եւ այլ յատուկ մասնագիտական մեքենաները։ (Սպիտակ Տան բանբերը Այզի այս գաղափարը մեկնաբանելով ըսած է թէ Ամերիկա պատրաստ է ՄԱԿի յանձնելու «Իւ 2» օդանաւերը)։

Իր ճառին մէջ, Նախագահը թուած է Ամերիկեան քաղաքականութեան հիմնական երեք գիծերը։

1. — Առանց ջղագրգռութեան եւ քմահաճութեան դիմելու, Ամերիկա պէտք է պահէ զինուորական իր գերակշռութիւնը։

2.— Պիտի շարունակէ բանակցիլ Խորհրդային վարիչներուն հետ, լուծելու համար առկախ մնացած հարցերը, գործ—

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԲԱՆԱԿԸ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ Կ'ԱՆՑՆԻ

Ուրբաթ առաւօտ Փարիզի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ ըստ վերջին լուրերուն բանակը պետական հարուած մը ըրած է Թուրքիոյ մէջ։

Ուրբաթ առաւօտ ժամը 4ին, բանակը իշխանութեան գլուխ անցաւ եւ ձերբակալութիւնները անմիջապէս սկսան։ Առաջին առթիւ յայտարարեցին թէ Թուրքիա հաւատարիմ կը մնայ Ատլանտեան Ուխտին եւ բանակը պիտի կառավարէ մինչեւ որ ազատ եւ անկողմնակալ ընտրութիւններ կատարուին երկրին մէջ։

Անգարայի ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ ճէլալ Պայար եւ կառավարութեան անդամները բանակին ձեռքն են, ոչ մէկ լուր կայ սակայն Մենտերէսի մասին։ Ցայտնի չէ նաեւ թէ որոնք են իշխանութեան գլուխ անցնողները, բայց նկատի առնելով որ Անգարայի ձայնասփիւռը ճշդած է թէ ցամաքային ուժերու հրամանատարը եւ սպարապետը ձերբակալուած են, կը կարծուի թէ բանակին ղեկավարութիւնը չէ պետական հարուածին հեղինակը այլ՝ ենթասպաները եւ զինուորները։ Այս առթիւ կարելի է յիշել առջի օրուան զին. վարժարանի ուսանողութեան ցոյցը։ Անգարայի ձայնասփիւռէն բանակին բանբերը շեշտած է թէ ժողովուրդը պէտք է տունը մնայ, հանգիստ։ Ազատ եւ պարկեշտ ընտրութիւններ ապահովելէ ետք, բանակը պատրաստ է իշխանութիւնը յանձնելու յաղթողին։

Պետական հարուածը տեղի ունեցած է առանց որ կաթիլ մը արիւն թափի։

Նախապէս, Հինգշաբթի, Մենտերէս ճառ մը խօսած էր յայտարարելով թէ քննիչ յանձնախումբին աշխատանքները վերջացած են (Հալքի դէմ)։

Տեղական (թուրքերէն) մամուլին մէջ ոչ մէկ տող կայ նախորդ օրուան խորհրդարանական կռիւներու մասին։ Մենտերէս կը շարունակէր իր շրջապտոյտը եւ Անգարա պիտի վերադառնար Շաբաթ։

Կեանքը դադրած է ամբողջ երկրին մէջ։ Բանակը յայտարարեց թէ իշխանութեան գլուխ անցած է քաղաքացիական կռիւներու առաջքն առնելու համար։ Լուսարգելը կը յարգուի։

նական գետնի վրայ։ Միեւնոյն ատեն պէտք է բարւոքել Ամերիկայի եւ խորհրդային ժողովուրդներու յարաբերութիւնները։

3.— Գործակցաբար ազատ ազգերուն հետ, պէտք է բարւոքել միջազգային կացութիւնը։

Վերջապէս նշելէ ետք թէ Մ. Նահանգները կը ձգտին ազատ ընկերութիւններու աշխարհ մը ստեղծել վերստին այն համոզումը յայտնած է, թէ նոր Փըրլ Հարպըրի առաջքը առնելու համար Ամերիկա իր աչալրջութիւնը պէտք է կրկնապատկէ, որովհետեւ ըսած է ան «սորվեցանք թէ բանակցութիւնները անակնկալ յարձակումի մը պատրաստութիւնները կրնան քօղարկել»։

Այզընհաուըր, ճառի վերջաւորութեան շնորհաւորած է՝ տը Կոլը եւ Մաքմիլընը որոնք «ամուր կառչած մնացին Ամերիկայի կողքին, հակառակ Խորհրդային Միութեան տեւական եւ յամառ ճիգերուն՝ բաժնելու արեւմտեան խմբակցութիւնը»։

Խրուշչեւ ճառ մը պիտի խօսի, այսօր, Շաբաթ։

Տը Կոլ ձայն – պատկերասփիւռէն կարեւոր յայտարարութիւններ պիտի ընէ, Մայիս 31ին եւ Յունիս 10ին։

Ինչպէս կը նախատեսուէր, քսանեւչորս ժամ յետաձգելէ ետք (Կրոմիքոյի առաջարկին վրայ) Ապահովութեան Խորհուրդը մերժեց Ամերիկան դատապարտել։ Միայն Լեհաստան եւ Խորհրդ. Միութիւնը թեր քուէարկած են։ Թունուզ եւ Սէյլան ձեռնպահ մնացած են։

Ամերիկայի պատուիրակը՝ Քապոթ Լոճ պատասխանելով Կրոմիքոյի այն խօսքին թէ Խ. Միութեան դէմ եղած ամբաստանութիւնները, լրտեսական գործունէութեան շուրջ, շինծու եւ երեւակայական են ցոյց տուած է փայտէ փոքրիկ մետալ մը ու ըսած. — «Խորհրդային արտաքին նախարարը կը հաւաստէ թէ մեր ամբաստանութիւնները ռուսական լրտեսական գործունէութեան շուրջ, շինծու են եւ արժանի միայն ոստիկանական վէպերու։ Այս մետալը զոր ունիմ Միացեալ Նահանգներու Մոսկուայի դեսպանին նուէր տրուած է, Խորհրդային կառավարութեան կողմէ։ Փոքրիկ հարազատ վերարտադրութիւնն է Նահանգային կնի —

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

քէն անդենականէն եւ արդարութի՜ւն կը պահանջեն այս անիրաւ աշխարհի մեծերէն։

Անկախութեան տարեդարձը առիթ կուտայ մեզի անգամ մը եւս հանդիսաւորապէս յայտարարելու ի լուր բոլորին — բարեկամին թէ թշնամիին,

Ա.— Որ տակաւին չէ լուծուած Հայկական Դատը։ Ու պիտի չլուծուի՝ քանի հայ ազգին երկու երրորդը պարտաւորուած է ապրիլ հայրենի հողէն դուրս։ քանի չեն սրբագրուած ներքին սահմանները եւ չեն ազատագրուած պատմական Հայաստանի հողամասերը, ու քանի ժողովրդավար, ազատ կարգեր չեն հաստատուած երկրին մէջ։

Բ.— Որ միշտ հաւատարիմ պիտի մնանք մեր հիմնական դաւանանքին, Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանին, ամբողջական հայութեամբ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԵՐԿԻՐԸ ԿԸ ՇԱՐԺԻ

ՉԻԼԻԻ ՄԷՋ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՂԵՏԱԼԻ Է

6000 ՄԵՌԵԱԼ, 2 ՄԻԼԻՈՆ ԱՆԱՊԱՍՏԱՆ, ՈՒ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Շարժ, հրաբուխ, փոթորիկ իրարու կը յաջորդեն Չիլիի մէջ։ Քաղաքներ եւ գիւղեր կործանած են եւ կամ ենթակայ կը մնան բնութեան քմահաճոյքին։ Առջի օր Վալտավիայի, Փուէրթօ – Մոնթէյի եւ Չիլէօ կղզեխումբին մէջ երկրաշարժները իրարու յաջորդած են, պատճառ դառնալով մարդկային եւ նիւթական հսկայ վնասներու։ Մեռեալներու թիւը վեց հազարի հասած է եւ վախ կայ որ բազմապատկուի։ 666 անձեր վիրաւորուած եւ 2300 հոգի կորսուած են։ Անապաստաններու թիւը երկու միլիոնի կը հասնի։

Ինը լեռներու վրայ հրաբուխներ ժայթքած են, ասոնցմէ երկուքը այս շաբաթ մէջտեղ եկած են։ Ծովեզերեայ շրջաններու մէջ ծովուն ջուրերը մինչեւ հինգ մեթր բարձրութեամբ ալիքներ կազմած ու ողողած են՝ դաշտեր, գիւղեր եւ քաղաքներ։ Արուեստական երկու լիճեր կազմուած են։ Զանազան վայրերու մէջ, հողը մինչեւ 300 մեթր էջք ունեցած է։

Չիլիի երկրաշարժին ազդեցութեան տակ, Ճափոնի ծովեզերեայ շրջանները հսկայ փոթորկոտ ալիքներու ենթարկուած են։ 99 հոգի մեռած եւ 46 հոգի անյայտացած են։ Այս կամ այն ձեւով վնասուողներու թիւը՝ 167.147ի հասած է։

Հավայի, Փիլիպեան կղզեխումբերը, Նոր Զելանտա եւ Աւստրալիա իրենց կարգին ալիքներու ենթարկուած են։ Ամէն տեղ վնասները, մարդկային թէ նիւթական, մեծ են։

Նուկոալաւիա Մակեդոնիոյ շրջանին մէջ շարժ տեղի ունեցած է։ Գիրկընի (Նորվեկիա) Թրիէսթէի (Իտալիա) և Ալպանիոյ մէջ եւս շարժեր տեղի ունեցած են։ Ամէն տեղ վնասները մեծ են։

ՅՈՅՑԵՐԸ կը շարունակուին Ճափոնի մէջ։ Հարիւր հազարաւոր Ճափոնցիներ խուժած են խորհրդարանին վրայ պահանջելով վարչապետ Քիշիի հրաժարումը։ Այս դէպքերուն դրդապատճառն է Ճափոնի ստորագրած համաձայնագիրը Մ. Նահանգներու հետ։

ԹԻԶ ԱՌ ԹԻԶ ՊԱՅՔԱՐԵԼՈՎ

●

1917ի Հոկտեմբերին ռուս բանակը կը լքէր հայկական ռազմաբեմը ։

1918ի սկիզբը այլեւս ոչ մէկ ռուս զինուոր հայկական ճակատին վրայ ։

Ու ամբողջ 400 քիլոմեթր Քիլկիթ – Երզընկա – Մուշ – Վան գիծը կը ստանձնէին հայկական զօրամասերը ։ Ընդամէնը վեց հրացանաձիգ հետեւակ գունդ, ու նոր կազմակերպուած արեւմտահայ զօրաբաժին մը Անդրանիկի հրամանատարութեամբ ։

Բնական է որ այս տկար ուժերով Հայութիւնը չէր կրնար ունենալ շարունակական ճակատ ։ Հայկական զօրամասերը հազիւ կը բաւէին պահելու գլխաւոր ուղղութիւնները եւ ռազմական շատ կարեւոր յենակէտները ։

Իմաստութի՞ւն էր որ հայկական հրամանատարութիւնը իր տկար ուսերուն վրայ առնէր այսքան մեծ պատասխանատուութիւն ։ Ռազմական տեսակէտէն ոչ, ի հարկէ ։

Սակայն պէտք է նկատի ունենալ թէ, ճակատի վրայ, մենք ոչ միայն զօրամասեր, այլեւ բազմահազար ժողովուրդ ունէինք ։

Կարելի՞ էր այդ ձիւն ձմրան անգամ մը եւս տեղահանել բազմիցս տեղահանուած ու տառապած այդ դժբախտ ժողովուրդը ...

Շատ ծանրակշիռ հարց էր ։

Անկէ զատ, ռազմական տեսակէտէն իսկ, անհրաժեշտ էր ժամանակ շահիլ եւ ինչքան կարելի է, հեռուն պահել թշնամին ։

Ու պատնէշի վրայ մնալով, հայկական տկար զօրամասերը յամառօրէն ամբողջ վեց ամիս դանդաղեցուցին թրքական յառաջխաղացութիւնը, առանց որու, Թուրքերը վաղուց հասած կ'ըլլային էջմիածնի պատերուն տակ, ու թերեւս Արեւելահայութիւնն ալ Արեւմտահայ հատուածի սեւ բախտին արժանանար ...

1918ի Փետրուարի սկիզբը, Թուրքերը առժամեայ զինադադարը խզելով յարձակեցան Երզնկայի վրայ ։ Կռիւները հետզհետէ սաստկացան ։ Երզրումէ 150 քիլոմեթր հեռու, ու բոլորովին կտրուած վիճակի մէջ, Երզնկայի զօրամասը հերոսական դիմադրութեամբ, ստիպուեցաւ նահանջի ճամբան բռնել ։ Ցիշատակելու արժանի է Մուրատի յանդուգն հակայարձակումը Սանսա կիրճի եւ Ջորսի կռիւներու ընթացքին թրքական եւ քրտական ուժերու դէմ (*) ։ Այս կռիւներու մէջ միայն, հայկական զօրամասը տուաւ 53 սպաննուած եւ 141 վիրաւոր ։

Քայլ առ քայլ կռուելով, Երզնկայի զօրամասը Փետրուար24ին հասաւ Էրզրում ։

Մարտ 11ին Վէհիպ փաշայի յառաջապահները արդէն Իլիճայի առջեւն էին ։ Այստեղ եւս Հայերը բուռն կերպով կը դիմադրէին, մէկ օրուան մէջ տալով 130 զոհ, սպաննուած եւ վիրաւոր ։ Նոյն օրը, դէպի ձախ, Թուրքերը դրոհ կուտան Թէքքէ – Տէրէսիի վրայ եւ հայկական զօրամասը սուինամարտի տակ կուտէ մը վերջ միայն, կը յաջողի Կարին քաշուիլ, կորսնցնելով նոյնպէս 93 մարդ եւ 40 ձի, սպաննուած եւ վիրաւոր ։

Մարտ 12ին, կարճ բայց շատ բուռն կռիւէ մը վերջ Կարին կը մտնեն ։ Հայերը նոյն օրուան կռուին մէջ կ'ունենան 136 սպաննուած, 95 վիրաւոր ու 60 գերի(**) ։

Գերազանց ուժերու ճնշման տակ, Հայերը կը նահանջեն դէպի Սարըղամիշ – Կարս ։

Ու կռիւը կը փոխադրուի Արեւելահայ հողամասի վրայ, Ապրիլ ամսէն սկսեալ ։

Աւելի բախտաւոր չեղան Մուշի եւ Վանի զօրամասերը ։ Մուշի զօրամասը Կարինի գրաւումէն վերջ, ստիպուեցաւ նահանջել դէպի Քէօփրիւ – Քէօյ եւ հոն միացաւ Կարնոյ ջոկատին ։

Աւելի դժուար եղաւ Վանի կացութիւնը ։ Ան դեռ կանգուն կը մնար Կարինի գրաւումէն վերջն ալ ։ Սակայն բոլորովին կղզիացած եւ իր բախտին ձգուած, յուսահատական բուռն կռիւներ մղեց Ոստանի եւ Առնիսի դիրքերուն վրայ եւ Մարտ 21ին միայն նահանջեց, մէկ մասը դէպի Բայազիտ – Իգդիր, այնտեղ իր խոշոր բաժինը բերելով Արարատեան դաշտի մեծ պայքարին ։ Իսկ մնացած մեծագոյն մասը, Իրան անցնելով, Սալմաստ–Ուրմի ճակատին վրայ վեց ամիսներ շարունակ մարտնչեցաւ Ալի Իհսան փաշայի զօրաբաժնին դէմ ։ Այս ռազմաբեմն ալ իր հարգին, յենակէտ դարձաւ Արարատեան հերոսամարտին ։

Ապրիլ 19ին Թուրքերը կը յարձակին Նովօ – Սէլիմի վրայ ։ Հայերը սքանչելի կերպով դիմադրեցին, տալով երեք սպայ եւ 99 զինուոր սպաննուած, 11 սպայ եւ 153 զինուոր վիրաւոր, ինչպէս նաեւ 70 զինուոր անյայտ ։

Ապրիլ 22ին թրքական յարձակումը կը վերսկսի ամբողջ ճակատի վրայ եւ հայկական բանակը կը քաշուի դէպի Կարսի բերդը ։

Տխուր է Կարսի յանձնումի պատմութիւնը ։ Այդ կողմէն չարագուշակ եղաւ մեզ համար Սէյմի կարճատեւ իշխանութիւնը ։

Ցիշէ՞նք Չխենկելիի նենգ ընթացքը, որ առանց պայմանի եւ հրամանատարութեան գլխու վրայէն, հեռագրով Կարսի յանձնումը կատարեց ։ Տեղը չէ մանրամասնութիւնը տալու ։ Զինուորական տարեգրութեանց մէջ այնպիսի նուաստացուցիչ արարք քիչ անգամ տեսնուած է ։ Ջուր անցաւ հայկական հրամանատարութեան ճիգը եւ Ապրիլ 26ին, ժամը 13ին Կարս մտաւ թրքական առաջին զօրասիւնի հրամանատար գնդապետ Քիազիմ պէյ(***) ։

Մայիս 15ի արշալոյսին, Թուրքերը զինադադարը խզելով, յանկարծակի յարձակեցան Ալեքսանդրապոլի վրայ ու Հայերը ստիպուեցան քաշուիլ ։

Ցաջորդական կռուի գիծեր փոխելով հայկական զօրամասերը Մայիս 21ին հասան Ղարաքիլիսէ ։

Մայիս 24 – 25 – 26ին Ղարաքիլիսէի զօրամասերը Նազարբէկեանի հրամանատարութեան տակ կարգ մը յաջողութիւններ ունեցան ու թշնամին շպրտեց Համամլուի եւ Մայմեխի կողմէն ։ Սակայն Մայիս 27 – 28ին թրքական գերազանց ուժերու ճնշման տակ, Հայերը քաշուեցան Զօդիքենտ – Նիկիտին գծին վրայ, փակելով թշնամիի առաջ Դիլիճան – Երեւան ճամբան ։

Ճիշդ նոյն ատենները բուռն կռիւներ տեղի կ'ունենային նաեւ Երեւանի ճակատին վրայ ։

Ապրիլ 27ին Թուրքերը գիշերային յարձակում մը գործեցին Ջէնդէլի վրայ գտնուող Վանի Բ. գունդին վրայ, ուր քաջարար ինկան գունդի հրամանատար Զարուխեանը եւ 80է աւելի սպաննուած ու վիրաւոր ։

Մայիս 18ի գիշերը, Հայերը Կողբը ձգեցին եւ Գարա – Գարա քաշուեցան ։

Մայիս 20ին Թուրքերը ուժեղ յարձակումով գրաւեցին Իգտիրը եւ հայկական զօրամասերը քաշուեցան Մարկարա, Արաքսի հիւսիսը ։

Մայիս 21ին երկաթուղիին ուղղութեամբ Թուրքերը յարձակեցան Սարտարապատի զօրամասի վրայ, քշելով դէպի էջմիածին ։ Սակայն Մայիս 23ին, Զօր. Սիլիկեան իր ամբողջ պահեստի ուժերը (ինչպէս նաեւ Ղամարլու կանգնած մեր գունդի մեծ մասը) կռուի գիծը նետելով, յաջողեցաւ խորտակել թշնամիին յառաջխաղացութիւնը ։

Մայիս 24ին Թուրքերը սկսան տեղի տալ ու մեր զօրամասերը գրաւեցին Գարապուրունը, Ալագեազը, Թալինը եւ Մաստարան ։

Բայց ահա նոյն օրը, Թուրքերը երեւացին Բաշ – Ապարանի առջեւ ։ Այստեղ ալ կատաղի կռիւներ տեղի ունեցան Մայիս 24ին, 26ին ։

Սակայն Դրոյի զօրամասը յաջողեցաւ փակել այդ կողմէն եւս Երեւանի ճամբան (****) ։

Եւ վերջապէս թրքական հրամանատարութեան առաջարկով, զինադադար կընքուեցաւ, իսկ Յունիս չորսին ալ Հայաստան ստորագրեց հաշտութեան դաշինքը ։

Այսպէս ահա, հսկայ տարածութիւններ չափելով, թիզ առ թիզ պայքարելով եւ բնութեան եւ դարաւոր թշնամիին դէմ, յոգնած, ուժասպառ, բոլորովին մինակ, բայց յամառօրէն ու հաւատաւոր, հայ ռազմիկը մնաց պատնէշի վրայ ։

Սարտարապատ – Բաշ – Ապարան–Ղարաքիլիսէ գիծը, վերջին խարիսխն ու առանցքը դարձաւ մեր ազատատենչ պայքարին ։ Մեր գոյամարտի ամենաբուռն մէկ պահը եղաւ ...։

Կաթիլ կաթիլ ու յաճախ յորդառատ հոն, մեր դարաւոր սրբավայրերուն կից, մէկ աւազանի մէջ լեցուեցաւ հայ ժողովուրդին արդար արիւնը, ու անկէ ծնունդ առաւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը ։

Մայիս 28, 1938 — Տ. ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆ

(*) Երզնկայի հայկական զօրամասը կը հաշուէր 1800 մարտիկ ։ Իրենց դէմ կը գործէին թրքական 36րդ զօրաբաժինը եւ հազարաւոր քրտական անկանոն ուժեր ։

(**) Կարինի հայկական ուժերու թիւը մօտ 3500 էր, ընդհանուր հրամանատարութեամբ Անդրանիկի ։ Թուրքերը ունէին 36րդ. հետեւակ զօրաբաժինը, ու մօտ 3500 հեծեալ Քիւրտեր, ընդամէնը մօտ 60.000 մարդ ։ Պէտք չէ մոռնալ որ Կարինի շուրջ կ'ապրէին 20.000 Թուրքեր, որոնցմէ հինգ առ հարիւրը զինուած էին կանոնաւոր զէնքերով ։

(***) Կարսի ճակատին վրայ գործող հայկական բանակը կը հաշուէր 36 գումարտակ, մօտ 15.000 սուին ։ Իսկ թրքական բանակը երեք զօրաբաժին, ուժեղ հրետանի եւ քրտական անհամար զօրամասեր, մեծ մասը ձիաւոր ։

(****) Ամբողջ ռազմաճակատի վրայ հայկական բանակը կը հաշուէին մօտ 17 հազար մարդ ։ Իսկ Թուրքերը ունէին 3րդ, 5րդ, 11րդ, 36րդ կանոնաւոր զօրաբաժինները, ինչպէս նաեւ անկանոն մասեր, ընդամէնը 35.000 մարդ ։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԱՅԻՍ 28 Ի ԱՌԹԻՒ

Թիւրիմացութիւն է մտածել թէ պատմութիւնը դէպքերու եւ թուականներու շարահիւսութիւն մըն է լոկ ։ Նման են – թադրութիւն մը կը նախատեսէ անթօ – վանդակ եւ ներքնապէս պարպուած ժողովուրդի մը քաշքշուած գոյութիւնը ։ Առաջին առթիւ, հիմնական կէտ՝ պատմութիւնը բովանդակութիւն մը ունի կամ ոգի մը ինչպէս կը սիրենք ըսել ։ Արդարեւ՝ ամէն մէկ դէպքի եւ թուականի ետեւ կայ այդ դէպքին առիթ տուող առարկայական պատճառը ու նաեւ այդ դէպքին տուն տուող մղիչ գաղափարը ։

Վարդանանցին եռին ցայտուն կեցած են ազգային պետականութեան պահպանման եւ խղճի ազատութեան գաղափարով եւ հաւատամքով խանդավառուած ըլլալու ներքին այլ դիտակէտ դրդապատճառները ։ Մնացածը՝ պարագայական մանրամասնութիւններ, որոնք գոյութեան պարագային իսկ՝ առիթ պիտի չտային Գատմական Մեծ Ճակատամարտին, եթէ երբեք Հայութիւնը պարպուած ըլլար վերեւ յիշուած գաղափարներէն, իտէալներէն ։

Տասնեւհինգ դարերու ժամանակամիջոցով մը Վարդանանցէն բաժնուած, Մայիս 28ը իր կարգին՝ ժողովուրդի մը գոյատեւելու անյողդողդ որոշումին արգիւնքն էր ։ Թուրքը Սարտարապատէն նոյ կրնար մինչեւ Սեւնեաց աշխարհն ալ ոտքի կոխան դարձնել, առանց դոյզն դիմադրութեան հանդիպելու, եթէ երբեք Հայուն համար այնքան ալ նշանակութիւն չունենար թէ պիտի ապրէր իբրեւ Հայ կամ Թուրք ։

Այս այսպէս ըլլալով՝ 1918ի գարնան տեղի ունեցած մեծ եւ բախտորոշ ճակատամարտը հարկադրաբար խորհրդածութեան կը մղէ ամէն Հայ ։

Հա՞րկ է կրկնել թէ Երեւանի եւ էջմիածնի քթին տակ զէնքի դիմած հայ մարդը՝ զինուորական թէ շինական, մտաւորական թէ հոգեւորական, այր թէ կին, մեծ թէ փոքր առաջին առթիւ որոշած էին պահել իրենց ինքնութիւնը, դիմագիծը, այսինքն Հայ անուանուելու արժանիքը ։ Ուստի Գոյատեւման պայքար էր եղածը ։

Անցողակի նշենք՝ ազգային ինքնութիւնը պահելու եւ պահպանելու միայն մէկ ձեւ կայ եւ ոչ երկու ։ Լիակատար ազատութեան մէջ, առնուազն այդ հեռանկարով ապրելու յոյսին մէջ է միայն որ ժողովուրդ մը կրնայ ամուր կառչած մնալ իր հողին եւ արմատին ։

Քսաւսուն եւ այսքան տարիներէ ի վեր հայ կեանքը այլկոծուած է, աւելի ճիշդ հայ մարդը հոգեկան երկրնտրանքի մը մէջ է ։ Մէկ կողմը՝ վարդապետութիւն մը եւ իրաւակարգ մը, որ տէրն է իր աշխարհին եւ ժողովուրդին մէկ կարեւոր թիւին ։ Միւս կողմը ազգային պատմական զգացումներ, գաղափարներ եւ իտէալներ, որոնք համադրուելով եւ իրարու վրայ բարդուելով կուգան կը յանգին անկախ ապրելու ձգտումին ։

Վարդապետութիւնը օտար է, ուստի՝ խորթ ։ Հայ մարդը չէ խանդավառուած անով ։ Մարքս ու Լենին իր սրտին կը խօսին այնքան որքան մի ուն Չի - ... Ջանկ ։ Սակայն անտարբերութիւնը փոխուի՝ երբ նկատի կ'ունենայ ... մայ – ակամայ այդ օտարը նստած ... սրտին վրայ, հայրենիքի մէջ, ... կրնայ նստիլ երկար ։ Իրերու այս ... մաններուն մէջ սաեղծուած են երկ... ւի Հայեր ։ Աւելի ճիշդ երկու ... մտածողութիւններու տէր Հայեր ... դենք անմիջապէս որ խորքին մէջ ... մարդը մէկ եւ ամբողջական է, ... հայրենասէր, ազգասէր եւ ազատա... Երկուութիւնը կը սկսի՝ երբ Հայ ... սկսի խորհրդածել ներկայի եւ ապագա... մասին ։

Մինչ մէկը կը հաւատայ եւ ... է անկախութեան, միւսը տարակուս... քով հարց կը դնէ ։ Միթէ՝ հնարաւոր... ինծի ալ սիրելի այս բաղձանքին իրա... նացումը ։

Այս հարցումին պատուն իր ... հպի Օտար Ծանօթը — « Ի՞նչ պէտք ... ազատութեան ձգտելու, չէ՞ որ հայր... նիքդ կը ծաղկի, հայ հողին կ'... Տես չէն ու բարգաւաճ քաղաքներ... յուսթի դաշտերդ, ու վերջապէս մ... նրէկուան մասին ։

Զարմանալի՞ է, ուրեմն, որ հայ ... դուն այս տեսակը կ'ըլլէ ու կը յ... բարէ թէ խորհրդային կարգերով ... գործուած են իր եւ իր նմաններու ... գային իղձերը ։

Թերեւս ոչ ։

Մորհեցէք թէ Օտար այս Ծանօթը, կը հրամցնէ վարդապետութիւն մը կը ժխտէ ամէն ինչ որ մօտ է մեր ... ազգ. հայրենիք եւ ժողովրդավար... թիւն ։ Ինչ որ թոյլ կուտայ ժամանա... ւոր եւ հարկադրական է ։ Ինքն իսկ ... տար Ծանօթը — կը խոստովանի այս ... բաղան ։

Զարմանալի՞ է դարձեալ որ ... հողին կառչած հայ մարդը, որ ... ւելի մօտէն ծանօթ է Օտար Ծանօթ... երբեմն լուռ, երբեմն կէս բերան, եր... ալ լման բերանով, կը յայտարարէ –

« Դու Էլ նայիր նրա՝ սէգ գա... անցիր» ։

Կամ՝ «Հայ ժողովուրդ միակ փ... թիւնդ հաւաքական քու ուժին ...»

Միւսը՝ հաւատացողը, այն որ կը ... նայ Օտար Ծանօթը իր ուղին ... այն որ պատմութեան դարաւոր ... ւիրական կանչին ականջալուր է ...

Անկախութիւն պահանջելով մեզ ... սահմանափակուիր տուեալ ժամանա... շրջանի մը մէջ, որովհետեւ անկա... թեան ձգտումը ժամանակաւոր ... ցուկ գոյութեան մը պահանջը ... ղովուրդները տեւական են, ... անոնց տեւականութեանը հետ ... են ։ Երբ սերունդ մը կը խանդավ... անկախութեան համար, նկատի ... իր ժամանակաշրջանը ։

Ուստի երբ անկախութեան մասին մտածենք, մենք պարտաւոր ենք ... տածումը զերծ պահել ներկայի գա... դիչ պայմաններէն ։

Վերջին հաշուով՝ սերունդէ ... նուիրուող այդ ճիգերն են որ կը ... ցնեն եւ իրականութիւն կը դարձնե... պատակը ։

Հետեւաբար հիմնականը ... է ... տութեան զգացումը, որ բնածին է ... մարդուն մօտ, պէտք է դառնայ գա... փար ու քաղաքական հանգանակ ...

Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր հանգանակ... աւելի ճիշդ ի՞նչ կը թելադրէ մեզի ... յիս 28ը ։

Անուրանալի է որ մեր ապագան ... քակտելի կապերով զօդուած է ... հայրենիքի ներկային եւ ապագային ...

Առանց նկատի առնելու Օտար ... թին ներկայութիւնը մեր սրտին ... ամէն Հայու եւ առաջին առթիւ ... 28ի ոգիին ականջալուր եւ հաւա... Հայուն պարտականութիւնն է գո... կանգնիլ մայր հայրենիքի բարգա... մին ։

Այո, ըսենք ու կրկնենք, Մայիս ... պահանջ կը դնէ սիրել ներկայ ... տանը եւ սատարել ժողովուրդին ...

Ամէն մէկ քար – քարի վրայ ... աշխատանք, Հայաստանէն ներս ... հաշուով Մայիս 28ի ոգիին սատար... կը ձգտի ։ Ամէն մէկ նոր բարգաւա... մեր ժողովուրդին ապագայի գոյ... մէկ նոր գրաւականը կը դառնայ ...

Այս այսպէս ըլլալով՝ Մայիս 28...

ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

Օ՛հ, Մայիսեան առաւօ՛տ,
Ցաղթանակի արշալոյս,
Թո՛ղ որ, այրիմ, մոխրանա՛մ,
Քու շունչովդ մահանամ...:

Մեր բոցաշունչ բանաստեղծը, Դանիէլ Վարուժան, մարգարէական շունչով ինչպիսի գեղեցկութեամբ երգած է «Հայ մայրիկներն ու հերոսները»: «Ու պայքար, պայքար, պայքար Երգեցի, Ձեզի համար, հայ մայրիկներ»:

Եթէ իր ճրագը չմարէր, եթէ իր գանկը չփշրուէր, եթէ ողջ մնար տաղանդաւոր բանաստեղծը, հաւատացէք, Աստուածային շունչով պիտի երգէր, Հայոց պատմութեան նորագոյն արշալոյսը, Մայիս 28ի հերոսամարտը:

Հերոսնե՛ր, ինչպիսի անձնուէր մարտիկներ, որոնք, Առիւծ Միհրներու հոգիներուն թռիչքներով, պատմական լուսաւոր էջեր արձանագրեցին Հայոց պատմութեան մէջ:

Ոչ մէկ ժողովուրդ, իր հողին, իր ազատութեան համար այնքան արիւն թափած է, որքան մեր աքանչելի եւ ազնիւ ժողովուրդը:

Քրքրեցէ՛ք ժողովուրդներու պատմութիւնը, դուք դարձեալ պիտի չգտնէք անբասիր եւ կորիճ երիտասարդներու պայքարը, ափ մը հող ունենալու համար Աստուծոյ արեւուն տակ:

Ստեղծագործ եւ շինարար ժողովուրդ մը, որուն միակ մեղքն եղաւ քրիստոնեայ ըլլալը: Որ աշխարհի քրիստոնեայ ժողովուրդներու ննջութեամբն ու դաւաճանութեամբ ողջը դարձաւ, մարդկային խաղալիք մը: Ցեղը, Գողգոթայէ Գողգոթա բարձրացաւ, յանուն «Խաչին ու Մահիկ»ին պայքարին: Եղաւ ժամանակ մը, երբ հոգիները թռիչք էին առած, Սասունցի Դաւիթի շունչն էր, որ Արարատեան հողին վրայ կը սաւառնէր:

Պայքարի վերջին ճակատամարտը, մահու եւ կենաց կռիւը, հայ ապրելու, կամ մեռնելու հարցը:

Հաւատացէք, ստրկացած հոգիներուն տրուած չէ հերոսական ճակատամարտներ մղել, յանուն գոյութեան պայքարի:

Ահա, Մայիսեան աննման հերոսամարտը

Հայոց քաջամարտիկ հսկաները, Սասունի եւ Վասպուրականի, մեր աննման ֆէտայիները, դարձեալ պատնէշին վրայ: Մահ կամ ազատութիւն:

Պատմութեան մէջ չարձանագրուած կռիւ մղեցին, պարտութեան մղելով թշնամին, դարու չարագործը:

Հայոց հայրենիքին այսօրուան կորիզը այդ հերոսամարտին ծնունդն է:

Բաշ Ապարանի հերոսամարտը դիւցազնօրէն վարելու համար, առիւծի սիրտ եւ հերոսական հոգի պէտք էր: Զայն վարեցին Դրոներն ու Նազարբէկեանները, յաղթանակի դափնեպսակը վաստկելով:

Տեսէ՛ք ստրկացած հոգիները, ինչպէս երէկ, այսօր ալ վախով կ'ուրանան մեր աննման ճակատամարտը:

Տեսէք, մարդկութենէ լքուած սա կենդանի դիակները, որոնք Ցուդայի ժպիտով, գաղափարական ընկերներ եւ իտէալիստներ էին երէկ:

Այսօր, վատօրէն, ստրկօրէն կ'ուրանան ամէն ինչ:

Ազգերը իրենց հայրենիքով հպարտ են, ժողովուրդները իրենց ստեղծագործ աշխատանքներով:

Երէկ հայրենիք չունէինք, բայց պայքարի առաջին գծին վրայ էինք: Ունեցանք այդ հայրենիքը:

Խիզախօրէն, արիւնով ձեռք բերուած հայրենիքը, մեր հերոսներուն արեան յաղթանակը:

Եթէ Արարատեան հողն ու քարերը լեզու ունենային, եթէ Արարատեան մեր ժողովուրդին ազատ լեզու տրուէր, հաւատացէք, պիտի աղաղակէին այս կէս Հայերու երեսին, Մայիսեան Արշալոյսով բացուեցաւ հայրենիքին պատմութիւնը:

Մայիսեան յաղթանակին հպարտութեամբ, վառ պահենք հայրենիքի ազատութեան իտէալը:

Հայրենիքին ու սփիւռքին, արեան դաշինքն է այս:

Օ՛հ, Մայիսեան առաւօտ,
Ցաղթանակի արշալոյս,
Թո՛ղ որ համբուրեմ, քու շրթներդ
մեղրածոր,
Մոխրանա՛մ, մահանա՛մ,
Քու շունչովդ բոցավառ:

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ԻՐ ՏՈՒՆԸ

Ինչպէս ընտանեկան պարագաներու մէջ, երբ մարդ, ուր որ ալ երթայ, ուր որ ալ այցելէ, մօտ կամ հեռու, որչափ որ ալ մնայ, կարծեմ նորէն միշտ կը փնտռէ, կ'ուզէ որ վերադառնայ իր ծնած տեղը կամ գիւղը, իր տանը մէջ, ուրտեղ միայն իր հանգիստը կը գտնէ, իր յիշատակներուն հետ անուշ թէ լեղի:

Այնպէս ալ, ազգեր ու ժողովուրդներ կ'ուզեն որ ապրին իրենց բնակած երկրին մէջ: Իրենց գիւղերուն, իրենց սեփական տուներուն, վերջապէս իրենց հայրենիքին սահմաններուն մէջ, ուր մէկը խորթ աչքով չնայի իրենց: Ուր տիրապետէ իրենց մայրենի լեզուն, ուր իրենց դպրոցներն ու եկեղեցիներն, ունենան առանձին, ուր իրենց զաւակները մեծնան ու զօրանան հայրենի կտուրին տակ, ուր իրենց հովանի ըլլայ հարազատ կառավարութիւն մը, պաշտպան ամէն հովերուն դէմ, ուր մանաւանդ ազատ ըլլան իրենց ուզածը ու փափաքածը գործադրելու, ուր անկախօրէն ապրին, ազատ ու համարձակ, առանց վախի ու սարսափի:

Այդ պահանջն ու զգացումը մարդուս տրուած է կարծես, երկինքէն, ի բնէ, իր մանկութենէն, իր ծնունդէն, իր խանձարուրէն, ինչպէս երգած է Մ. Նալպանտեան իր «Ազատն Աստուած»ին մէջ:

Այս գիտնալով հանդերձ ինչո՞ւ կ'ուզեն դեռ կապտել ազգերու ազատութիւնը ու անկախութիւնը, ըլլան անոնք մեծ թէ փոքր, ապրին արեւուն տակ ինչպէս իրենք կ'ուզեն:

Կը ճառեն, կը քննադատեն ուրիշներու բռնաբարումները, ուրիշ ազգերու ընչաքաղցութիւնը, ուրիշներու տիրելու, ուրիշներուն հողը բռնագրաւելու ցանկութիւնները: Բայց չեն նայիր իրենց ըրածին վրայ, որ միեւնոյնն է, կ'ընեն ինչ որ կը քննադատեն:

Մէկը չի համարձակիր բողոքել թէ դուն ինչո՞ւ կը պահես ազգերը հզօր մականի տակ, ճնշած անոնց դարաւոր անկախութիւնը, ու ստրուկ ըրած, գերի դարձուցած:

Ե՞րբ պիտի գայ այն օրը, երբ փարատին մշուշն ու ամպերը մեր երկրին վերեւ, փշրուի մահիկը, կոտրի մանգաղն երկաթէ, որ թէեւ խորհրդանիշ է հողին մշակութեան, բայց ինչ գլուխներ հնձած է ու կը հնձէ դեռ:

Ու ծագի արշալոյսն անգամ մը եւս մեր անբախտ ազգի գլխուն ու օր ու արեւ տեսնենք պայծառ, ամէն մարդ իր պապենական երդիքին մէջ, ամէն մարդ իր տունը, թողած ընդմիշտ թափառականի ցուպն ու մախաղն հինցած ...

ՏԷՆ–ՍԷ

Հ. Օ. Մ.

*

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԸ

Մայիս 22ին, Կիրակի գիշեր, Լիւթեսիա պանդոկի ընդարձակ սրահը ողողուած էր ելեկտրական լոյսերու մէջ:

Խորը, ընդարձակ պատուոյ սեղանի մը առջեւ, տեղ գրաւած էին Փարիզի Կապոյտ Խաչի վեթերան ընկերուհիները:

Մնացեալ բոլոր սեղանները գրաւուած էին ընտիր հասարակութեամբ որոնք եկած էին իրենց յարգանքի տուրքը տալու կանացի այս մեծ կազմակերպութեան:

Ֆրանսահայ Կապ. Խաչը, Հ. Օ. Մ.ի յիսնամեակին տօնակատարութեան առթիւ, համախմբած էր Ֆրանսահայ բոլոր այն անձնուէր տիկինները, որոնք, տարիներ շարունակ իրենց տուրքը բերած էին Միութեան, եւ ոմանք ալ եղած էին անոր հիմնադիրները:

Կեդր. Վարչութեան ատենապետուհի ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ, որ նոր էր վերադարձած Արեւելքէն, ուր կը գտնուէր չորս ամիսէ ի վեր՝ իբրեւ հիւրը Իրանի Հայ Կանանց Միութեան, կատարեց հանդէսին բացումը. —

« Սիրելի հանդիսականներ, 50 տարիներ առաջ Հ. Օ. Մ.ը ծնունդ առած է Ամերիկայի մէջ: Կանացի այս մեծ կազմակերպութիւնը — պատիւ իրեն — այդ թուականէն մինչեւ այսօր կը շարունակէ իր գործունէութիւնը անխոնջ կերպով:

Հրապարակաւ խոստովանինք, որ Հ.Օ.Մ.ը հիմնուած է այն հսկայ կազմակերպութեան կողմէ, որ հայ իրականութեան ճակատագիրը իր ձեռքն է առած, որ կը կոչուի, Հ. Յ. Դաշնակցութիւն: Ան իր եղբայրական օգնութիւնը բնաւ չէ գլացած, ու չի գլանար մինչեւ այսօր »:

Հայ ժողովուրդին ցաւերը ամոքելու համար, եւ գութը միայն նպատակ ունենալով՝ Հ. Օ. Մ.ը կը գործէ ամբողջ գաղութահայութեան մէջ, զանազան անուններով, Կապ. Խաչ, Կարմիր Խաչ, Օգնութեան Խաչ, Գթութեան Խաչ, եւայլն:

Հայը Հայ պահելու մտահոգութեամբ, եթէ մէկ ձեռքով կ'օժանդակէ չքաւորին, միւս ձեռքով կը մատակարարէ կրթական գործը:

Բացի Պէյրութի Ափլանճեան ճեմարանէն, ան կ'օժանդակէ բոլոր այն վարժարաններուն որոնք կարիք ցոյց կուտան: Պէյրութի ազգային վարժարաններու չքաւոր տղոց պնակ մը կերակուրը հսկայ ձեռնարկ մըն է, արժանի ամէն գնահատանքի:

Պարսկաստանէն մինչեւ Յունաստան եւ Ֆրանսա, Ամերիկայէն մինչեւ Իրաք ու Միջին Արեւելք տարածուած Հ. Օ. Մ.ը պատիւ կը բերէ Հայութեան իր 12.000 անդամուհիներով:

Գ. Ճօրճ Մարտիկեան եւ Ձօր. Շէքէրճեան երբ կը յաջողցնէին հայ գաղթականներու Ամերիկա մուտքը, այս Միութիւնն էր որ 10.000 տոլարով կ'օժանդակէր ձեռնարկին:

Ֆրանսայի մէջ 31 տարի է գոյութիւն ունի Կապ. Խաչի կազմակերպութիւնը, որ կը ծառայէ նոյն նպատակին, միեւնոյն ծրագրով: Անցեալ տարի տօնեցինք մեր 30ամեակը:

Ձեզի ծանօթ է որ ան ունի իր սեփական Մանուկներու օդափոխութեան կայանը, Ժիւրայի բարձունքներուն վրայ, ուր ամէն տարի երկու հարիւր մանուկներ կ'երթան կազդուրուելու եւ կ'առաջնորդուին հայ ոգիով:

Այսօր պիտի յիշատակենք անունները ամէն անոնց, որոնք հիմնեցին այս կազմակերպութիւնը Ֆրանսայի մէջ, որոնք, անձնուիրաբար ծառայեցին, ու իրենց մազերը ճերմկցուցած արդէն այսօր, այս պատուոյ սեղանին առջեւ տեղ գրաւած են:

Հոս ընկերուհին կը կարդայ անունները բոլոր վեթերան ընկերուհիներուն, ներկաներուն ծափահարութեանց մէջ:

Ապա շարունակելով իր խօսքը, կ'ըսէ.

Հայ կինը ուրիշ կիներու չի նմանիր, իւրաքանչիւր Հայուհի առիթ մը ունի իր հոգիին մէջ, հայ օճախը, հայ պատիւը պաշտպանելու համար գիտէ զոհաբերուիլ: Յարգանք բոլոր մեր վեթերան ընկերուհիներուն եւ ընկերներուն որոնք իրենց ճիգը չխնայեցին որպէսզի այս Միութիւնը ապրի: Այսօր մենք կ'երթանք՝ նորերը պէտք է հասնին մեր ետեւէն, որպէսզի այս Միութիւնը մնայ ծաղկեալ ու վսեմ:

Ձեզի կը մնայ, սիրելի հայ մայրեր ու քոյրեր, որ վեթերաններու տեղերը գրաւելով վառ պահէք այս կրակը:

Ներկաներու փափաքին վրայ կ'որոշուի շնորհաւորութեան եւ յարգանքի հեռագիր մը ղրկել Ամերիկայի Հ. Օ.Մ.ին:

Խօսք կը տրուի ընկեր Հրանտ Սամուէլին, որ համառօտակի ներկայացնէ հոս ՀՕՄի եւ իր մասնաճիւղերու գործունէութիւնը, կ'ըսէ. —

Յիսուն տարուան վաստակով մըն է, որ կը ներկայանայ ՀՕՄ.ը մեզի այսօր: Փետրուարէն ի վեր բոլոր գաղութներու մէջ հանդիսաւոր տօնակատարութիւններ տեղի կ'ունենան այս առթիւ: 84 մասնաճիւղեր գոյութիւն ունին միայն Ամերիկայի մէջ: Հայապահպանման պարտականութեան ամենամեծ բաժինը կ'իյնայ այս կազմակերպութեան վրայ, որպէսզի հայկ. շունչ ներշնչէ նորահաս սերունդին: Յիսնամեակին առթիւ մեր շնորհաւորութիւնները ՀՕՄ.ին եւ Ֆրանսահայ Կապ. Խաչին, մաղթելով որ անոնք աճին ու բազմանան ծառայելու համար վսեմ նըպատակին:

Պատրաստուած էր ճոխ գեղարուեստական բաժին մը, որ խանդավառ մթնոլորտ ստեղծեց ներկաներուն մէջ:

Ընկեր Պօղոսեան եւ Սերոբեան, մեներգեցին դաշնակի ընկերակցութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի բազմաթիւ երգեր, ծափեր խլելով: Օր. Զառափեան, դաշնակի վրայ վարպետօրէն նուագեց մի քանի խանդավառ կտորներ: Օր. Գարոյեան ապրումով արտասանեց յուզիչ կտոր մը:

Ընկեր Եր. Գրիգորեանին վիճակուած էր նաեւ ընել երկու արտասանութիւններ ազգային ոգիով:

Օր. Թառօն եւ Ճերանեան նախ առանձինն ու ապա զոյգ պարերով ոգեւորեցին ներկաները:

Գեղարուեստական բաժինը վերջ կը գտնէր եռեակով մը, Ափրիկեանի՝ — որ միեւնոյն ժամանակ կ'ընկերանար դաշնակով — Սերոբեանի եւ Պօղոսեանի մասնակցութեամբ, որոնք կրկնուեցան խանդավառ ծափահարութիւններով:

Ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ հանդէսը փակուած յայտարարեց ուշ գիշերին, շնորհակալութիւն յայտնելով փարիզեան 10 մասնաճիւղերուն, ներկաներուն եւ բոլոր անոնց որոնք հաղորդակից են Կապ. Խաչի գործունէութեան:

Փ. ՓԱՐԹԵՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԻԿՏՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ, Հայկական Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահը՝ վերջին տարիներուն արտասահմանի տասը ակադեմիաներու անդամ ընտրուած է:

Այս տարի Յունուարին, Անգլիոյ արքայական աստղագիտական ընկերութիւնը, որուն անդամն է 1953էն ի վեր հայ գիտնականը, անոր պարգեւած է ոսկիէ շքանշան մը՝ աստղագիտութեան բնագաւառին մէջ կատարած իր աշխատանքներուն համար:

Մայիս 4ին, Համբարձումեան Լոնտոն մեկնած է ստանալու համար պարգեւը: Այս առթիւ հայ գիտնականը խօսած է Տարվինի տեսութիւններուն հիման վրայ աստղագիտական ասպարէզին մէջ իր վերջին հետազօտութիւններուն արդիւնքին շուրջ:

Հայ գիտնականը իր հետ տարած է Բիւրականի աստղադիտարանի քանդակապատկերը, որ շինած է մանրափորագրիչ Եդուարդ Ղազարեանը:

ԱՐԱՄ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ « Շիլլէրը հայ գրականութեան մէջ եւ թատրոնում» գիրքը լոյս տեսած է: Փաստերով ցոյց տրուած է, թէ երբ Շիլլէրը հայ գրականութեան մէջ մուտք գործած է, ինչ վերաբերում ցոյց տուած են անոր հանդէպ հայ գրագէտները, երբ կատարուած են անոր բանաստեղծութիւններուն եւ թատրերգներուն թարգմանութիւնը եւ տպագրութիւնը: Ընդարձակ տեղ յատկացուած է հայ բեմին վրայ Շիլլէրի երկերուն բեմադրութիւններուն:

կալ. — Ծառայել հայրենիքին, այո, ոչ սակայն Օտար Ծանօթին, որ ոչինչ ունի հասարակաց մեր երկրին եւ ժողովուրդին հետ:

Հայրենիքը եւ Հայը տեւական եւ մշտնջենական արժէքներ են, ուստի գոյութեան շինուելով պատուաստուած: Միւս՝ այն որ հայերէն կը խօսի սլաւական հնչիւնով եւ տարօրինակ եւ խորթ միտքեր կ'արտայայտէ, այսօր կայ՝ վաղը չկայ:

Պէտք չէ մոռնալ թէ իրաւակարգերը երբեք ալ տեւական չեն եղած, այլապէս քաղաքակրթութիւնը լճացած պատկեր մը պիտի ներկայացնէր՝ մնալով նախնական վիճակի մէջ:

Փաստ: Քառասուն տարուան մէջ քառասուն եւ աւելի անկիւնադարձեր տեղի ունեցան այդ իրաւակարգէն ներս:

Կեանքը կայունութիւն չի սիրեր, այլ շարժում, փոփոխութիւն: Այս վարկածը առաւել ճշմարիտ է քաղաքական կեանքէն ներս, ուր առաւելապէս պէտք է ըմբռնել եւ ակնկալել այն բաները, որոնք չեն ակնկալուիր:

Վերջին տասնամեակներու պատմութիւնը կը վկայէ մեր տեսակէտը:

Յստակ է եզրակացութիւնը: Հայ մարդուն համար անկախութեան ձգտումը պահանջք մը աւելի պարտաւորութիւն մըն է. Շինել, ստեղծել, օգնել այն ամէնը որ Հայութեան դրօշմը կը կրէ ու միշտ յիշել որ քաղաքակրթութիւնը ի վերջոյ իր ծոցէն դուրս պիտի հանէ ամէն մէկ խորթ երեւոյթ.... ու այն ատեն Մայիս 28ով հոգեցած հայ մարդը կը բազմի իր գահին՝ Հայրենիքին մէջ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

քին իր առնենին գետեղուած էր գեսպանին աշխատասենեակին մէջ, պատուոյ տեղ մը: Ժամանակ մը ետք յայտնի եղաւ թէ առարկան խարդախուած էր ու ներքնա–մասին մէջ զետեղուած էր մանրաձայն մը (միքրօ), որուն միջոցաւ «դրսեցիներ» կրնային մտիկ ընել ամէն ինչ որ տեղի կ'ունենար ներսը»:

Ապահովութեան Խորհուրդի մէջ ճա–խողելէ ետք, հաւանական է որ Խ. Միու–թիւնը ամերիկեան օդանաւին հարցը տա–նի Միացեալ Ազգերու Կազմակերպու–թեան լիակատար նիստին:

ԱՊՐԻԼ 11-24 Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Թէաթրը Ժիմնազ:

Rue du Théâtre Français, La Canebiere

Հովանաւորութեամբ Ազգ. Առաջնորդարանին եւ յարմնուանութեանց:
Կը նախագահէ՝ ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ:
Կը խօսի՝ ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ:
Պ. Գ. ՏԷՐ – ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ
Օր. Պ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ (ֆրանսերէն)
ՓՐՕՖ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական յայտագիր:

Սգահանդէսի վերջաւորութեան ծաղ–կեպսակ մը պիտի զետեղուի Մօնիւմանտէ Մօպիլի արձանը, Ռէֆորմէ եկեղե–ցիին դիմաց:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Իսիի խանասոր խումբը տարեկան իր առաջին ցերեկոյթը կազմակերպած է այս Կիրակի ժամը 16ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ն. Գ. Հայ Սպայից Միութեան խնդրա–նօք այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկր–տիչ եկեղեցւոյ մէջ, աւանդական հոգե–հանգիստ պիտի կատարուի, ի յիշատակ բոլոր հայ պատերազմիկներու, որոնք քա–ջաբար ինկան 1918 Մայիսին, Սարդա–րապատի եւ ուրիշ պատմական ճակատա–մարտերու մէջ, յետ մղելով դարաւոր թշնամիին գերազանց ուժերը, փրկեցին Հայութիւնը եւ Ս. Էջմիածինը:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30–ին, Սինեմա Մանեան: Ավընիւ–Քալիֆորնի կը ներկայացուի՝
ՊԱՏՈՒՈՅ ՀԱՄԱՐ
(Շիրվանզադէ)

Դաւիթ Բէկէն եւ Անուշէն կտորներ պատրաստուած Երեւանի մէջ:

Տոմսերու գին 3 Ն. Ֆ., ի նպաստ Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանին:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30–ին, Սինեմա Ռօզսի (65պիս, Րիւ Ռօշը–շուար):

Ի՞ՆՉ Է ՊԱՏՄՈՒՄ ԳԵՏԸ
ՀԱՅԱԽՕՍ ԺԱՊԱՒԷՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Պերճ Զիլինկիրեան եւ զա–ւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհան–գստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկր–տիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ Պերճ Զիլինկիրեանի մահուան 6րդ տարեդարձին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ԺԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մարսէյլէն ուղղակի Օտեսա, կամ աշխարհի որեւէ կողմէ նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով, որեւէ ընկերութեամբ եւ նոյն գիներով:

Վճարումը՝ հոս կամ արտասահման: Կ'ապահովենք վիզայի զոր–ծողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի:

Դիմել՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
որ 35 տարուան փորձառութիւն ունի:

AMERICAN LLOYD
48, RUE DE LA RÉPUBLIQUE
MARSEILLE
Tél.: 20-47-22

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել Մարսէյլի հասցէին:

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

28 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Զ. թաղամասի քաղաք... պետարանի շքեղ սրահներուն մէջ, 6 Փլաս Սէն Սիւլփիս:

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ ԸՆԿ. ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ
ԿԸ ԽՕՍԻՆ՝
ԸՆԿԵՐՆԵՐ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ ԵՒ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ
եւ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ
Ընկ. ՕՆՆԻԿ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին
Երգ՝ Յարութիւն Ճապուրեան (կիթառի ընկերակցութեամբ Լեւոն Գոյաճեանի) եւ ծանօթ երգիչ՝ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ:
Արտասանութիւն՝ Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան եւ ընկեր Երուանդ Գրիգորեան
Հայկ. պարեր, մենապար եւ զոյգ պար Լիւսի, Վիգէն եւ Օր. Թարոն:
ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆի
Խօսնակ՝ Ընկ. Գ. ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ

Կէս գիշերին կը սկսին եւրոպական պարերը:

Robert Séto et ses Rumbero, vedette d'Europe No 1

Առատ եւ մատչելի պիւֆէ: ՄՈՒՏՔ 4 Ն. Ֆ.

Հաղորդակցութեան միջոցներ մեթրօ Սէն Սիւլփիս:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէին կողմէ:

28 Մայիս, Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Սթիւտիօ Քրէֆիի մէջ, 24 Րիւ Տիւնուար:

Մասնակցութեամբ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան, Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Կը նախագահէ Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կ'արտասանեն՝ Օր. Փ. Տապաղեան, Օր. Ս. Կարապետեան, Պ. Ս. Չէքէրեան:

Կը նուագէ ընկեր Յ. Պէրպէրեան:

Կը պարէ Օր. Մութավէլեան, Շամի–րամի եւ հայկական պարեր:

Կ'երգեն Օր. Ա. Կարապետեան, Պ. Ժագ Թիսօ, հայերէն եւ ֆրանսերէն Տիկին Մ. Կարապետեան:

Մուտքը ազատ է:

×

ԿՐԸՆՕԲԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Րիւ Ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ, Յունիս 19ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ԱՄԵՐՍՖՈՐԹԻ ՄԷՋ (Հոլանտա)

29 Մայիս, Կիրակի ժամը 3 – 6 «Աւթ-ոփիա»յի սրահը

Կը խօսի ՆՈՒՊԱՐ ԵՍԱՅԵԱՆ

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

29 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին:

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

- Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարա... ի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեա... Նոր Սերունդի:

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Գեանփա... թատրոնի շքեղ սրահը:

Կը նախագահէ Ընկ. Գ. ՔԻՐԻՃԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին
Երգ, մեներգ, արտասանութիւն, ... նապար եւ հայկական պար:

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Թոմա... թատերախումբի, ղեկավարութեամբ ... Սարգիս Քէփէնէկեանի եւ մասնակցու... թեամբ Պ. Պ. Մ. Թաշճեանի, Մ. Գա... լաճեանի եւ Ժ. Լուսեղինեանի:

Կը ներկայացուի խիստ ծիծաղաշա... կատակերգութիւն մը մէկ արար

Մուտքը ազատ է:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէ... նի կոմիտէի: Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.

Սէրքլը Կաթոլիքի սրահը
29 Մայիս, Կիր. կէսօրէ ետք ժամը ...

Կը նախագահէ Նոր Սերնդական Ա. ԼՈՒՍԱՐԵՒԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ... բերգ Նոր Սերնդականներու կողմէ
Օր. Ժանէթ Կիւրճեան, ... կ'ընկերակցի Օր. Եւա:
Մեներգ — Ընկերուհի Ռստիկեան ... ընկեր Պասմաճեան:
Պիտի արտասանեն ընկերներ Յ. ... թոսեան Զաքարեա եւ Քինոսեան, ... Թաւ տիկ. Փէնէն Պ. Զաքրեան, ... նէն ընկեր Քէփէնէկեան կը ներկա... յացնէ մը՝ «ՎԱՐՉՈՒ ՍԵՆԵԱԿԸ» անակնկալներ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 26ԻՆ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու առաջին խումբին արձա–նագրութիւնները փակուած են: Սակա–ւաթիւ տեղեր միայն մնացած են Օգոս–տոսի համար:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20: Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօսթոփւաէն 27.35: 5 Րիւ Մէյրան:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մաս–նաճիւղերուն:

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍ 29, ԺԱՄԸ 20.45ԻՆ

SALLE CHOPIN 8, Rue Daru Paris 8e

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Թատերական ներկայացում, երգ, արտասանութիւն

Տեղերը ապահովել դիմելով հինգշաբթի օրերը ժամը 5էն 7, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, վարժարանը, ինչպէս նաեւ Արաքս վաճառատունը: Հանդէսին օրը կարելի չէ տոմսակ գտնել:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ, ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան Տեղի պիտի ունենայ 29 Մայիս, Կիրակի օր, տեղւոյն Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ:

Այս առթիւ Ուրբաթ երեկոյ 27 Մայիս, Եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, պիտի կատարուի հանդիսաւոր արարողութիւն, եւ գնումը մատայցու ոչխարներուն, որ Կիրակի օր Ս. պատարագէն յետոյ, իբրեւ աւանդական հոգեճաշ, պիտի բաշխուի, հաւատացեալ ժողովուրդին:

Հոգաբարձութիւնը որոշած է, նոյն արարողութիւնը ամէն տարի կրկնել մայրերու տօնին առթիւ:

Մատաղի ծախքերուն մասնակցելու համար դիմել հոգաբարձութեան:

Հիմնադիր-Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԵԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL.: BAL. 31 21

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

Métro: F. D. Roosevelt

Հանելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված–ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE

ՀԻՆԳՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, որ առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով. Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը:

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակածութ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 29 ՄԱՅԻՍ 1960 — DIMANCHE 29 MAI 1960

Դ. ՏԱՐԻ - Թիւ 5311 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4612

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆ

15 Մարտ 1921։

Այս թուականն մը, որ անջնջելի տառերով արձանագրուած է Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ։

Այդ օրն էր, որ Հայուն վրիժառու բազուկը Պերլին – Շարլոթէնպուրկի Հարտընպէրկ փողոցին մէջ գնդակի մէկ հարուածով գետին տապալեց ազգին ամէնէն անարգ ու գարշելի դահիճը։

Շանթահար Թալէաթի դիակը քննող պետական բժիշկը՝ Տոքթ. Շմուլինսկի 1921 Յունիս 2ին Պերլինի Նահանգային Դ. դատարանին առջեւ հետեւեալ կերպով կը ներկայացնէր իր քննութեան արդիւնքը.

« Գլխուն ետեւի կողմը շրջանակաձեւ իրար բացուածք մը գտայ։ Վէրքը բազմաթիւ ոսկորներ կը պարունակէր։ Մանրամասնելէ վերջ գտայ որ ուղեղը բաւական սեւ էր եւ արեան մէջ կը լողար. Խոկալէս ամբողջ գանկը փշրուած էր եւ ուղեղը արեան խուժումով այնքան վնասուած, որ անմիջապէս մահ պատճառած էր։ Հաւանաբար վայրկենապէս յառաջացած է սրտի կաթուածը »։

Դաշնակցական անձնազոհ ֆէտայի Սողոմոն Թէհլիրեանի գերման զինուորական ատեանին յանձնառարող մէկ հարուածը պատուական էր եղած դժոխք գրկելու դարուս ամէնէն մեծ ոճրագործը, որուն դիւային ուղեղը յղացած էր Հայութիւնը ի սպառ բնաջնջելու սատանայական ծրագիրը։

Ցեղային դաշնակիցներ Թուրք տուին Իթթիհատի ոճրագործ ղեկավարները, Հայ ժողովուրդին դահիճները փախչին եւ Եւրոպայի ազատ երկինքին տակ փարթամ կեանք վայելեն.

« Նիւրնպէրկի դատարան » չսարքեցին մէկ միլիոն Հայերու ջարդարարները պատժելու համար, ինչպէս կ'ակնկալէր քաղաքակիրթ աշխարհը։ 1920 Մարտին Անգլիացիները Պոլսոյ մէջ ձերբակալեցին կարգ մը Թուրք երեւելիներ, որոնց մեծ պատիւներով խնամեցին Մալթայի մէջ, մինչեւ որ օրին մէկը ազատ արձակեցին զանոնք՝ փոխանակելով անգամ մը անգլիացի գերիներու հետ։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Իններորդ Ընդհ. Ժողովը Երեւանի մէջ մահուան դատապարտեց Իթթիհատի բոլոր այն ղեկավարները, որոնք պատասխանատու էին Հայկական ջարդերուն։

Դաշնակցական ահաբեկիչներ մաքրագործելէ վերջ Հայութեան լուսններն ու դահիճները, իրարու ետեւէ տապալեցին՝

1921 Մարտ 15ին Թալէաթը՝ Պերլինի մէջ,

1921 Դեկտեմբեր 6ին Սայիտ Հալիմ փաշան՝ Հռոմի մէջ,

1922 Ապրիլ 17ին միաժամանակ Տր. Պեհաէտտին Շաքիրն ու Ճէմալ Ազմին,

1922 Յուլիս 25ին Թիֆլիզի Մեծն Պետրոս փողոցին մէջ՝ Զեկայի շէնքին առջեւ Ճէմալ փաշան եւ իր երկու սպասեակները։

Իսկ Բաքուի եւ Շուշիի ջարդերուն պատասխանատու Խան Խոյսկի 1920ին աքսորեալ Թիֆլիսի մէջ, Ճիւանշիրն ալ Պոլիս՝ 1921 Յուլիս 19ին՝ ձեռամբ Միսաք Թորլաքեանի։

Նիւրնպէրկէն տասնեւհինգ տարի վերջ տակաւին կը հետապնդեն Հրեաներու ջարդարարները եւ միջազգային մամուլը կը գրադենէն Ատոլֆ Այխմանի ձերբակալութեամբ։

Ալ ոչ ոք կը խօսի հայկական ջարդերուն մասին։ Ատոլֆ Հիթլէր իր փառքի գագաթնակէտին հասած օրերուն՝ երբ կը հալածէր Հրեաները՝ հանդիպում մը մէջ կը հարցնէր թէ այսօր ո՞վ կը խօսի հայկ. ջարդերու...

ՄԵՆՏԵՐԷՍ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆՈՐ ՂԵԿԱՎԱՐԸ՝ ՃԵՄԱԼ ԿԻՒՐՍԷԼ

ԲՆԱԿԱՆՈՆ ԿԵԱՆՔԸ ԿԸ ՎԵՐՍԿՍԻ

Ամսուան մը լարուած կացութենէն ետք, ուր երկրին հակամարտ երկու կուսակցութիւնները՝ Դեմոկրատ եւ Հալք իրար կերան, անխնայ առիթ տալով՝ ցոյցերու, բախումներու եւ ձերբակալութիւններու, Թրքական բանակը պետական հարուածով մը վերջ դրած է անստոյգ կացութեան ու տէր դարձած՝ երկրին։

Զինուորական հարուածը որ անցած է առանց արիւնահեղութեան եւ բախումներու տեղի ունեցած է՝ Հինգշաբթիէն Ուրբաթ լուսնալու գիշերը։

Ժամը 4ին օդակայանները գրաւուած են, սահմանագլուխները փակուած։ Բոլոր գաւառներու մէջ կառավարիչները ձերբակալուած են։ Երբ զինուորները կը մտնեն Ճէլալ Պայարի Նախագահական պալատը, նախագահը կը փորձէ անձնապահներէն ըլլալ բայց սպայ մը անմիջապէս ձեռքէն զէնքը կ'առնէ։ Ժամը 4.15ին բանակը ոստիկանութեան կեդրոնը կ'երթայ, հոն կարճ հրացանաձգութիւն մը տեղի կ'ունենայ։ 4.30ին հեռաձայնը կտրուած է եւ օտար օդանաւերուն լուր կը տրուի որ չեն կրնար թրքական օդակայաններ իջնել։ 4.45ին ձայնասփիւռը անդադար ազգային փառերգը կը հնչեցնէ։

Ժամը 5ին «կրտսեր» սպաները (զինուորական վարժարանի ուսանողներ) տողանցք կատարած են մայրաքաղաքին մէջ։ Ժամը 5.10, ձայնասփիւռը յայտարարեց ետք թէ «կը լսէք Թրքական բանակի ձայնը» հաղորդագրութիւն մը սփռուած է.

« Նկատի ունենալով, որ մեր ժողովրդավարութիւնը տագնապ մը կ'անցնի, նկատի ունենալով նաեւ վերջին դէպքերը եւ ուզելով վերջ դնել ցաւալի պայքարի մը, Թուրքիոյ բանակը ձեռք առաւ երկրին իշխանութիւնը »։

Յայտարարելէ ետք թէ բանակին նպատակն է ազատ ընտրութիւններ կազմակերպել, Թրքական բանակի հաղորդագրութիւնը կ'աւելցնէ. — «Բոլոր այն սպաները որոնք կառավարական պաշտօններու գլուխն են, որպէսզի երկրին յառաջխաղացքը չկասի, պիտի քաշուին իրենց պաշտօններէն երբ օրինաւոր կառավարութիւն մը ստեղծուի յառաջիկայ ընտրութիւններով։ »

Զինուորական իշխանութեան անունն է « Ազգային Միութեան Կոմիտէ »։ Անոր գլուխը կը գտնուի Զօրավար Ճէմալ Կիւրսէլ։

Կիւրսէլ ցամաքային ուժերու նախկին պետն է, Թուրքիոյ ներկայացուցիչն էր Ատլանտեան Ուխտի մօտ եւ Մենտերէս վերջերս պաշտօնանկ ըրած էր զինք։ 64 տարեկան է, մասնակցած է 1920ի անկախութեան կռիւներուն։

Թեհրան հասած լուրերուն համաձայն զինուորական մարմնին գլուխը եղող բոլոր սպաներն ալ Արեւմուտքի կողմնակիցներ են անխտիր։ Արդէն, Անգարայի ձայնասփիւռը իր հաղորդագրութեան մէջ շեշտած է թէ նոր իշխանութիւնը հաւատարիմ պիտի մնայ Ատլանտեան եւ Կեդրոնական (Պաղտատ) Ուխտերուն։

« Կը յարգենք մեր բոլոր դաշնակցութիւնները եւ պարտաւորութիւնները։ Հաւատք ունինք Ատլանտեան եւ Կեդրոնական Ուխտերուն եւ հաւատարիմ կը մնանք անոնց », կը յայտարարէն առաջին առթիւ իսկ.

Ժամը 9.30ին երկրորդ հաղորդագրութեամբ մը կը յայտարարեն թէ Զօրավար Ռէֆիք Թիւնջա Պոլսոյ քաղաքապետ եւ զինուորական կառավարիչ նշանակուած է։ Այս առթիւ հրահանգներ ալ հաղորդուած են։ Բոլոր սահմանագլուխները փակ պիտի մնան։ Արգիլուած է ձայնասփիւռի կայանները գործածել։ Բոլոր պաշտօնատարները պէտք է շարունակեն իրենց աշխատանքները։ Հրահանգ տրուած է ելեկտրականութեան եւ այլ հանրային մատակարարութեան ծառայող հաստատութիւններուն որ շարունակեն իրենց պարտականութիւնները, առանց ընդհատումի։ Միջազգային հաղորդակցութեան ծառայող օդակայանները փակ պիտի մնան։ Լուսարգել որոշուած է ժամը 22էն մինչեւ 5։ Ժողովուրդը պէտք չէ հեռանայ իր տունէն։

Զանազան եւյաջորդական հաղորդագրութիւններով յայտարարած են թէ դրամատան հաշիւները արգելքի տակ առնուած են, օտար դիւանագէտները պէտք է «անձնական թուղթեր» ստանան, եւն.։

Զօրավար Իրֆան Պասթիւկ Անգարայի կառավարիչ նշանակուած է։ Ապահովութեան բաժնին գլուխը կ'անցնի՝ զօրավար Ուլկէն, իսկ զօրավար Նեզիհիֆիրաթ ոստիկանութեան պետի պաշտօնը կը ստանձնէ։

Ոստիկանութիւնը բանակի հակակշռին ենթակայ պիտի ըլլայ։ Զօրավար Իսքիլիփլիկլի Իզմիրի կառավարիչ նշանակուած է։

Վարչապետ Մենտերէս ձերբակալուած է ժամը 13ին, տարօրինակ եւ « Քառու-Պոյի » ժապաւէնները յիշեցնող պարագաներու տակ։ Արդարեւ զինուորական իշխանութիւնները երբ կ'իմանան թէ Վարչապետը եւ Ելմտական Նախարարը՝ Փոլաթքան Էսքիշէհիրէն օդանաւ առած են, անծանօթ ուղղութեամբ մը մեկնելու մտադրութեամբ, իրենց ետեւէն երկու հալածիչներ կը ղրկեն։ Հակառակ տրուած հրահանգին, Մենտերէսի օդանաւը վար չուզեր իջնել, ասոր վրայ երկու հալածիչները «նեղը» կը դնեն օդանաւը որ հարկադրաբար կը ստիպուի իջնել։ Հազիւ գետին հասնելով, Մենտերէս եւ Փոլաթքան օդանաւին դուռը կը բանան եւ իրենք զիրենք ինքնաշարժի մը մէջ կը նետեն։ Զիրենք հալածող երկու օդանաւորդները իրենց կարգին ինքնաշարժ մը կը գտնեն ու կը սկսի հետապնդումը...

Ատրճանակի սպառնալիքի տակ վարչապետը կը յանձնուի։ Կարգ մը լուրերու համաձայն վարչապետին մօտ գտնուած են տարադրամներ։

Մենտերէս եւ Զօրլու պիտի դատուին։ Խորհրդարանը լուծուած է եւ փաստաբաններու եւ համալսարանականներու կոմիտէ մը նոր սահմանադրութիւն մը կը պատրաստէ։

Արտասահմանը մտահոգ չէ։ Ուաշինկթընի, Լոնտոնի մէջ, բանակին յայտարարութիւնը հանդստացուցած է միտքերը։ Թուրքիա հաւատարիմ պիտի մնայ Ատլանտեան Ուխտին։ Մոսկուա ոչ մէկ մեկնաբանութիւն կու տայ։ Հռոմի մէջ կը կարծուի թէ բանակը քաղաքացիական պատերազմի մը առաջքն առած է։

ԱՐԻՒՆԱԼԻ բախումներ եւ մասնակի ընդհարումներ տեղի կ'ունենան տանէն մը ի վեր, Լիբանանի մէջ։ Միշմիշի եւ Ֆնտէքի գիւղերու բնակիչները իրարու դէմ կռուած են։ Սպաննուած է մէկ հոգի եւ երկու հոգի ալ վիրաւորուած են։ Բախումին պատճառը քաղաքական տարակարծութիւնն է որ մէջտեղ ելած է ի մօտոյ տեղի ունենալիք ընտրութիւններուն առթիւ։ Հայերու միջեւ ալ մասնակի դէպքեր պատահած են։

... մասին »։

Ուրբաթ օր, Թուրքիոյ նոր յեղափոխութեան մասին խօսելով, Ֆրանսական ձայնասփիւռի խօսնակը զուգը կ'ընէր Իթթիհատի եւ Թալէաթ, Էնվէր, Ճէմալ եռրորդութեան։ Օսմանեան փտած կառավարութեան մէջ թարմութիւն եւ ժողովրդավարութիւն մտցուցեր են եղեր անոնք։ Ո՛չ մէկ ակնարկութիւն անոնց գործած ոճիրներուն մասին։

Սողոմոն Թէհլիրեան աչքերը կը փակէ հեռաւոր Քալիֆորնիոյ ափերուն վրայ, հեռու հայրենիքէն, որուն համար զոհած էր իր կեանքը։

Իր անունը յաւէտ դրոշմուած պիտի մնայ հայ ազատատենչ Հայերու սրտին խորը, իբրեւ փրկիչը Հայութեան պատուին։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

●

Մեր անփոխարինելի ընկերոջ՝ Սողոմոն Թէհլիրեանի դառնակսկիծ կորուստը մեծ յուզում պատճառած է բոլոր Հայերուն։ Այս տխուր առթիւ ցաւակցական հետեւեալ հեռագիրները ղրկուած են Ամերիկա.

×

Յանուն Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի բոլոր ընկերներուն եւ մարմիններուն, կ'ողբանք Հայութեան պատուի անզուգական փրկիչ եւ հերոս, ընկեր Սողոմոն Թէհլիրեանի անդարմանելի կորուստը։

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷ

×

Խորապէս ազդուած Սողոմոն Թէհլիրեանի անակնկալ կորուստէն, մեր ցաւակցութիւնները կը ներկայացնենք ընտանիքին։

« ՅԱՌԱՋ »

×

Մարսէյլահայ գաղութը խորապէս կ'ողբայ անփոխարինելի Սողոմոն Թէհլիրեանի դառնակսկիծ կորուստը եւ իր ցաւակցութիւնները կը ներկայացնէ ողբացեալին այրիին եւ զաւակներուն։

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէն կ'ողբայ Հայոց կարիճ, անվախ ահաբեկիչ, Դաշնակցութեան վրիժառու առիւծին՝ Սողոմոն Թէհլիրեանի մահը եւ փոխան ծաղկեպսակի Դաշնակցական ընկերները կը նուիրեն 50 Ն. Ֆ. Մշակոյթի Տան։

ՏԽՐՈՒԹԻ.— ԳԻՍԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Գիսակ Փափազեան, Մոնմորանսիի հանգստեան տան մատակարար եւ նախկին տէրը Անի եւ Ֆլորիա ճաշարաններուն, մեռած է Ուրբաթ իրիկուն, Մոնմորանսիի հիւանդանոցը։ Բնիկ Ակնցի, շուրջ 63 տարեկան, ուսումը ստացած է Պոլիս, ապա Ֆրանսայի մէջ գիւղատնտեսական վարժարան աւարտած է։

Իր ճաշարանը կեդրոնատեղին դարձած էր բոլոր Հայ գաղթականներուն, որոնք Փարիզ կը հասնէին 1923էն սկսեալ և ժամադրավայր եղած է գրական հանդիպումներու։ Միշտ օգտակար եղած է իրեն դիմող բոլոր Հայերուն։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ Չորեքշաբթի։

Մեր ցաւակցութիւնները Այրի Տիկին Փափազեանին, աղջկան եւ բնտանիքին։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՆՔԵՐՈՒ ԵՒ ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Ե.

Վանական կանոնագրութեանց մէջ մէկ առաջադրութիւն միայն կար, որ տար-բերական նկարագիր կուտար Արեւմուտ-քի վանքերուն, — աշխատանքի պայմա-նը :

Անձնուրացութիւնը կամ աշխարհա-տեցութիւնը ուսում մըն է, եթէ ոչ ա-ւանդութիւն մը, որ ծագում առած է Ա-բեւելքի անապատներուն մէջ: Նոյն ու-սումը աղուոր պատուաստ մը կրեց Ա-բեւմուտքի մէջ: Ընկերային ու տնտե-սական քայքայումներու պատկերին դի-մաց, մարդկային հոգին ուզեց ձեւ մը տալ այն յուսահատութեան, որ կը բռնէր կեանքէն, միջավայրէն ու գունաթափ սկզբունքներէն, — նուիրուեցաւ աշխա-տանքին :

Աշխատանքը, այն զոր հրէական աստ-ուածխօսութիւնը կը դասէ անէծքներու կարգը՝ տառապանքի իմաստով լեցու-ցած, արեւմտեան վանքերու մէջ կը դառնար յաւերժութեան ճամբայ մը :

Բենեդիկտոսի կը վերագրուի աշխա-տանքը վանքերու մէջ մտցնելու գաղա-փարը եւ ծրագիրը: Վանական կեանքի առաջին պայմանն էր, սկզբնարար, «հը-րաժարումն յիրաց աշխարհի» կամ «յա-ղօթս կալ յամենայն ժամ» այն իմաստով որ աղօթք կը նշանակէ «խօսք ընդ Աս-տուծոյ»: Այս «հրաժարումը» կը ստա-նար անձը քայքայելու, ոչնչացնելու, փճացնելու իմաստ՝ եթէ չփորձուէր պաշտպանել մարմինը, յաւերժացնելու համար ոչ միայն անհատին նուիրումը, այլեւ հաւաքականութեան ուխտը :

Այսպէս աշխատանքը դարձաւ կրօնա-կան պարտաւորութիւն, ինչպէս աղօթքը, ինչպէս անձնուրացութեան այլ ձեւեր :

Առաջին աշխատանքը, որու լծուեցան վանականները՝ Բենեդիկտոսի տնօրինու-մով, հողային աշխատանքն էր :

Կատարեալ յեղափոխութիւն մըն էր որ կը կատարուէր այս տնօրինութեամբ, — արհամարհուած ու լքուած հողը կը ստա-նար ազնուականութիւն: Առաջ, գերինե-րըն էին միայն, ճորտերը, որոնք կ'ապ-րէին հողին եւ անասուններուն մտերմու-թեան մէջ: Այս անգամ մարդն էր, Աս-տուծոյ մարդը՝ եթէ կ'ուզէք, որ կ'եղ-բայրանար հողին և անասուններուն հետ:

Քաղաքակրթութիւնը, հոյատեսիլ պատ-կեր մը ստեղծելէ ետք՝ երկար դարերու ճիգով ու ջանքով, կը մտնէր ուժի բա-պառում մը, քայքայման նշաններ, եւ ա-հաւոր փլուզումի մը վախը: Ցոյնութիւ-նը, դարաշրջանին մէջ, կը բերէր տարօ-րինակ ճաշակ մը գրկանքի, թշուառու-թեան, նուաստացումի, — պայմաններ՝ որոնք կը սնուցանէին քրիստոնէութիւնը:

Քաղաքակրթութիւնը կորսնցուցեր էր իր արութիւնը: Տէրընկալութեան տրա-մադրութիւն մը, կրաւորական եւ իգա-յին յօժարութիւն մը «տալով ինչ յանձ-նէ», — ահա հոգեկան ընդհանուր վի-ճակ մը, որ նկուն կը դարձնէր ամէնէն հպարտ խառնուածքներն անգամ: Այսպէս դարաշրջանը կը կորսնցնէր իր սէգ ու խրոխտ դէմքերը, որոնք թումբի դեր կը կատարեն ապստամբութեանց եւ ա-նիշխանութեան դէմ, — ու պատմութեան հրապարակը կը մնար բարբարոսներուն ձեռքը :

Քաղաքակրթութիւնը աւերակ, մարդ-կային հոգին նկուն, հողը լքուած :

Բենեդիկտոսի մարդիկը, խոնարհ, ի-րենց աչքերը խոնարհեցուցին երկիր, ու փարեցան հողին՝ ինչպէս զաւակ մը կը փարի իր մօր:

Հողն էր որ պիտի բանար փրկութեան ճամբան :

Այսպէս Բենեդիկտեան առաջին վանա-կանները հողագործներ եղան: Վանքերը դարձան տեսակ մը ագարակներ: Ու քա-նի բազմացան վանքերը, այնքան ծաղկե-ցաւ հողագործութիւնը: Եղաւ շրջան մը՝ երբ, ինչպէս կը վկայէ Ֆրանսացի մա-տենագիր մը, ամբողջ Եւրոպայի հերկա-բարները (տէֆրիշէօր) դարձան այս վա-նականները, — մաքրեցին մոլախոտերը, այրեցին փուշ ու մացառ, խափ մխեցին խոպան դաշտերու մէջ, գիշերը աղօթե-ցին, ցերեկին ակօսեցին: Հրաշք գործեց բենեդիկտեան արօրը :

Ցեղագրային վանական աշխատանքը ըն-դարձակուեցաւ տարբեր դաշտերու մէջ, — խափ բռնողին կողքին պատրաստուե-ցաւ գրիչ բռնողը : Ահաւասիկ այս վա-նականներն էին, որոնք հաստատեցին Եւ-րոպայի առաջին համայնավարական կար-գը, — հաւաքական արդիւնաբերութիւն ա-ռանց սեփականութեան իրաւունքի: Խոփ բռնողը կերակրեց գրիչ բռնողը, ու գրիչ բռնողը պաշտպանեց քաղաքակրթութեան ժառանգը :

Դեռ մեքենայ չկար, — մարդը դարձաւ մեքենայ՝ մէկը լծուելով միւսին, ուժերը միացնելով աշխատանքի մէջ, վաստակը ընծայելով հաւաքականութեան :

Բարբարոսներու արշաւանքին ժամա-նակ՝ այս հիմնարկութիւնները, նախ ա-գարակ-վանք, յետոյ դպրեվանք, դար-ձան մշակոյթի կղզիներ, փոքրիկ հոգե-կան հայրենիքներ :

Այս տեսութեան հեղինակն է ռուս մա-տենագիր մը, որու գիրքը աչքի տակ չունիմ այս միջոցիս, — փնտռելն ալ շատ ժամանակ կը խլէ, — որպէսզի վկայու-թիւններ քաղէի : Այս տեսութիւնը կը յիշեցնէ արդի ռազմավարութիւնը, որ փորձուեցաւ երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին՝ վերջ դնելով ռազմաճակատի պայմանին:

Վանքերը, արդարեւ, դարձան ոչ մի-այն դպրութեան կղզիներ, այլեւ ամրոց-ներ, պաշտպանելու համար հայրենական քաղաքակրթութեան ժառանգութիւնը՝ բարբարոսներով հեղեղուած երկրամասե-րու մէջ :

Որոշ չափով չէ՞ յիշեցներ նաեւ մեր վանքերուն դերը:

Ամէն անգամ՝ երբ պիղծ հեղեղով մը կ'ողողուէր մեր հայրենիքը, լեռներուն վրայ կամ ապառաժներու գագաթը թա-ռած՝ հայ վանքերը կը ջանային ազգա-յին դպրութեանց կղզիներ ստեղծել, քա-նի կը ծովանար բարբարոսներու հեղեղը: Մանրանկար հայրենիքներ էին այդ վան-քերը, որովհետեւ այնտեղ կ'ապաստանէր Հայութեան ոգին, — ազգային աւանդու-թեանց գրաւոր վկայութիւնը, նիւթական մշակոյթի ժառանգութիւնը, դարերու պատմութեան ուխտը :

Ի՜նչ յուզիչ յիշատակարաններ ունինք, գրաւոր վկայութեանց պատառիկներ, ո-րոնք կը պատմեն թէ ծերուկ վանական-ներ իրենց աչքերուն մարող լոյսին յետին նշոյլը կ'օգտագործէին՝ դողդոջուն ձեռ-քերով ընդօրինակելու համար Հայոց պատմութիւնը, — յաճախ մելանը պա-կաս, յաճախ անօթի, աւելի յաճախ՝ մին-չեւ այն պահը երբ բարբարոս թշնամին, վարը, կացինով կը խորտակէր վանքին դուռը եւ վեր կը բարձրանար, Հայոց պատմութիւն կը գրուէր :

Քանի՜ քանի՜ վանականներ, այդպէս, գրիչը վար չեն ձգած իրենց ձեռքէն՝ երբ, բարբարոսը, խորտակելով դռները, սպաննելով գիմադրողները, ներս է մը-տած ամբողջացնելու համար ոճիրը :

Հայ վանականին մատները ընդհատած են ընդօրինակութիւնը՝ երբ իջած է կա-ցինը: Մեր պատմութիւնը նման հերոսու-թիւններու գնով հասած է մեզի :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Առաջին փորձը չէ որ կը կատարուի Հայաստանի մէջ, — պատմութիւնը ներ-կայացնել գրական շապիկով: Բայց այս վերջերս բազմաթիւ են այն փորձերը, ո-րոնք կը կատարուին Երեւանի մէջ՝ « պատմութիւն տալու համար» թատերա-խաղերով ու վէպերով :

Ահաւասիկ նոր փորձ մը, — Ա. Արաքս-մանեանի թատերախաղը, Երկունք, որու նիւթը՝ Մեսրոպ Մաշտոց եւ իր գործու-նէութիւնը :

« Հայ գրերի գիւտը խոշորագոյն իրա-դարձութիւն է», կը գրէ Գրիգոր Զարէ-եան՝ գրախօսականի մը մէջ, որ նուիր-ուած է այս թատերախաղին: « Դա մի-այն մշակութային ասպարէզում մինչ այդ չտեսնուած նուաճում ու խիզախում չէր, դա քաղաքական մեծ երեւոյթ էր, եւ դրա համար էլ թէ Պարսկաստանը, թէ Բիւզանդիոնը, թէ երկրի աւանդապետ-ների մի մասը շահագրգռուած էին նրա ձախողմամբ »:

Պատմութիւնը գրականութեան մէջ փո-խադրելու փորձը կը ձախողի անպայ-ման, երբ կը կատարուի՝ գրականութեան վերածելու համար պատմութիւնը: Նախ պէտք է հասկնալ պատմութիւնը, հերոս-ները առնելով ոչ թէ իբրեւ դերասան-ներ, որոնք կը հպատակին իրենց անձնա-կան կիրքերուն եւ զգացումներուն, այլ իբրեւ արտայայտութիւնը պատմական մթնոլորտի մը, որ գաղափարներուն կու-տայ ոգի :

Արաքսմանեան, այս տեսակէտով, յա-ջողած է հոն՝ ուր կը քալէ պատմութեան հետ, ու ձախողած հոն՝ ուր գրականու-թիւն միայն կ'ընէ: Իր դրամանը մեր միւս պատմական թատերախաղերից տարբերւում է հերոսների նկարագիրը ճշմարտացիօրէն եւ հոգեբանական նրբե-րանգներով արտայայտելու, կեղծ պա-թետիկականութիւնից ու ճառայնութիւ-նից հրաժարուելու սկզբունքով»: Երկունքը գրուած է թատրոնը լաւ իմացող, հետա-քրքրական եւ խօսուն դիալոգներ, կեն-դանի տեսարաններ ստեղծելու շնորհքով օժտուած գրչով, սակայն ցաւալին այն է որ այս ճիշդ սկզբունքը մինչեւ վերջ չէ կարողացել գեղարուեստօրէն բացայայ-տել՝ խոր բնաւորութիւնների կրքոտ բախման միջոցով, չէ դրսեւորել պատ-մական միջավայրի շիկացած մթնոլոր-տը, գրերի գիւտի համար Մաշտոցի ու նրա համախոհների ծանր բախումը, ոչ միայն Պարսկաստանի եւ Բիւզանդիոնի, այլեւ ներքին ուժերի հետ » :

Այստեղ Գրիգոր Զարէեան շատ ճիշդ կերպով դիտել կուտայ թէ «հայ գրերի ստեղծման պրոցեսը միայն գիտունի ան-նաջան աշխատանք կամ միայն ստեղծա-գործական որոնում չէ: Դա ամէնից ա-ռաջ պայքար էր, որ պէտք է արտայայ-տուէր գեղարուեստական բախումի մը մէջ: Ահա այդ ուժեղ բախումն է, դարուեստական լիարժէք արտայայ-թիւն չի ստացել: Մեսրոպ Մաշ-թատերախաղում, փաստօրէն մարտի մէջ չէ ոչ Հայաստանում վերակացու Առաւանի մօտ խորամանկ ու ստոր կերպար, սարական իշխանի մօտ (եռուն, եայ եւ խոհեմ կերպար), ոչ Մեհ-մօտ (Բիւզանդասէրների չոր ու հպարտ իշխան մը), ոչ էլ բիշի մօտ: Այս կերպարները, որոն-հեղինակին՝ պէտք է տարբեր քաղաքական հոսանքներ Առաւանը՝ պարսկական բռնապետ-նը, մնացել են աւելի շուտ դափարի պատկերացարդութիւն, հետեւ մասնակցութիւն չունեն դու-թիւնների զարգացման ու մէջ» :

ՈՒՐ ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇԹՈՑ...
ԿԸ ՍԻՐԱՀԱՐԻ

Եւ ահա... դպրոցականի սիրոյ մ-մտութիւնը պատմական թատերա-մը մէջ, մանաւանդ Մեսրոպ Մա-կեանքին մէջ :

Գրիգոր Զարէեան կ'ընդգծէ այս րին եւ աժան «կոնֆլիկտին» դէմ բոպի միակ հակառակորդը դարձել Կամսարական տիկինը, — Գերձու-Ո՞րն է նրա նկարագրին հիմքը, — ռասիրութիւնը: Պարսից արքունի-հմտօրէն օգտագործում է այդ Այս պատճառաբանութիւնը, կարելի է ընդունիլ, սակայն բոլորովի-ւելորդ է Գերձուհի Կամսարականի Մեսրոպ Մաշթոցի միջեւ անցեալ-րային կապերի յիշեցումը » :

ՈՒՐ ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇԹՈՑԻ ...
ԹՈՅՆ ԿԸ ՏՐՈՒԻ

Նոյն ապուշ «կոնֆլիկտը», երբ Արաք-մանեան կը ստեղծէ Մեսրոպ Մաշ-հակառակորդ մը, — « կատակծեր անհամոզիչ են Մեսրոպի միւս հակա-կորդին՝ իշխան Շաւասպի գործու-թեան հիմքերը: Ըստ հեղինակի յանկանում որ ստեղծուեն հայ գրեր-գտնելով որ դա վնաս է հայրենիք-հերին, եւ իբրեւ թէ դրա համար է նում է Աստրիք՝ սպաննելու համար բոպը »:

Ու դարձեալ...: դպրոցականի րը: Շաւասպի այս թշնամութեան դրդապատճառն է «ոէրը դէպի Գերձու-հին»: Եւ այս կամկարը, սպաննե-մար Մեսրոպ Մաշթոցը, կը րեք, կը հետեւի Մեսրոպ Մաշթոց այսպէս քանի մը տարի, եւ երբ Մաշթոցն արդէն յաղթանակ նրա ուղեղում ծնուել են գրերը լցնում նրա բաժակի մէջ: Այդ է Մեսրոպի աշակերտներից մէկը թենիկը, այն ասեն Շաւասպ նրան», բայց աշակերտը կը մեռնելէ առաջ, դաւը տեղեկացնե-թոցի: Հայ գիրերու հնարիչը կը կուի, իսկ Շաւասպ անձնասպան Ամուլ երեւակայութիւն,

ԽՐՈՒՇՉԵՒ
Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Ո՞վ պիտի փոխարինէր Սթալինը : Ի՞նչպէս եղաւ որ բոլորին մէջէն Խրուշ-չեւ յաջողեցաւ Կրեմլինի աթոռը գրաւել: Ի՞նչ հնարքներ ի գործ դրաւ : Այս մասին շահեկան եւ փաստացի տեղեկութիւններ կը հաղորդէ հունգարացի յայտնի գը-րող, Նախկին համայնավար եւ 1956ի հունգարական ապստամբութեան մաս-նակցած՝ Ժ. Փալոցի – Հորվաթ :

1953 Մարտ 4, գիշերուան ժամը 10ին տասը մնացած՝ Սթալին մեռաւ: Իր մահը հաղորդուեցաւ յաջորդ առաւօտ ժամը ճիշդ վեցին: Մինչ այդ՝ կարմիր – կա-պոյտ գլխարկաւոր ԷՄ–Վէ–Տէի (գաղտ-նի ոստիկանութիւն) սոսկատեսիլ ջոկատ-ներ պաշարած էին քաղաքը: Կանաչա-գոյն ինքնաշարժները, հրասայլերը եւ բաց–արծակող զրահապատ կառքերը դիրք գրաւած էին քաղաքին կեդրոնական պողոտաներուն, հրապարակներուն եւ շէնքերուն առջեւ: Կողմնակի երկրորդա-կան փողոցներուն մէջ կեցած էին գաղտ-նի սպասարկութեան զինուորները: Զէ-կան տէրն էր Մոսկուայի :

Դուրսի աշխարհը չէր կրնար գիտնալ թէ ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ Կրեմլինի մէջ: Ո՞վ է երկրին իսկական ղեկավարը: Բանակը որ ազգու զէնք էր իշխանութեան գլուխ գալու համար, հրապարակէն քաշ-ուած էր: Զէր երեւար : Ոեւէ մէկը — ղեկավարներէն կամ զօրավարներէն — չէր կրնար պատասխանատուութիւնը ըս-տանձել եւ ԷՄ–Վէ–Տէի դէմ հանել զին-ուորական ջոկատները: Նման քայլ մը պատճառ կրնար դառնալ ծանր արիւնա-հեղութեանց ու առիթ կրնար դառնալ ներքին յեղափոխութեան :

Երկրի մը մէջ, ուր միլիոնաւորներ գլ-խատուած են, ուր տասնեակ միլիոնա-ւորներ ձերբակալուած և աքսորուած են, վերջապէս երբ ամէն մարդ ահ ու սար-սափի մէջ կ'ապրի, ոեւէ ղեկավար լաւ գիտէր թէ փոքրիկ փորձ մը, թեթեւ խառնաշփոթութիւն մը կրնար պատճառ դառնալ որ ամբողջ բնակչութիւնը ոտքի կանգնէր՝ վերջ տալու համար կուսակ-ցութեան մը զարհուրելի մենակալու-թեան :

Սթալինի յաջորդները լաւ գիտէին այս պարագան: Անոնք Կրեմլին նստած, Մարտ 2էն սկսեալ (Սթալինի կաթուածի օրէն սկսեալ) խորհրդակցութեան մէջ էին :

Զենք գիտեր թէ Բերիա, որ Սթալինի կողմէ պաշտօնէ հեռացուած էր, ինչպէս յաջողեցաւ իր անմիջական եւ կատարեալ հակակշռին ենթարկել՝ Ներքին եւ Ապա-հովութեան նախարարութիւնները քութիւն է սակայն որ այս կամ ալ-ւով յաջողած էր: Այսուհանդերձ նօթ էին իր հակառակորդները, սակայն չէին կրնար դիմել ժողովրդական ժանդակութեան եւ ոչ ալ ժողովուրդ Նման քայլ մը ոչ միայն վարկաբեկ այլեւ կրնար պատճառ դառնալ արիւ-հեղ բախումներու եւ յեղափոխութեան

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՍԿՍԻՆ

Գերագոյն Խորհուրդի նախագահու-թեան անդամները եւ քարտուղարներ-րարու հետ գործակցեցան: Իրենց առա-ջին գործը եղաւ սպաննել տալ Զօրա-Փոսկրեպիշեւը, Սթալինի մենա-քարտուղարը եւ ղեկավարը անձնական զաղտնի ոստիկանութեան Զօրավարին հետ կը սպաննուէին իրեն նականները եւ ստորակարգ սպաններ

Ո՞վ ձերբակալեց — հաւանաբար Զօրա-դակահարեց — նոյն գիշերը Մոսկ-Արթեմեւը (հրամանատարը Սթալինի շրջանի պահակազօրաց), և Սփիր-րամանատարը Մոսկուայի) զօ-վը (հրամանատարը Կրեմլինի կազօրքին) չենք գիտեր: Ոչ ալ գի-թէ ինչո՞ւ սպաննուեցան: Կ'ենթա-թէ փորձած էին արգիլել որ ԷՄ Վէ զինուորները տէր դառնան Մոսկուայ

(1 Շար.)

ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԸ ԵՒ ՄԵՐ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐԸ

Վերջին յօդուածիս մէջ «Երիտասարդական Որոնումներ» խորագրով («Յառաջ», 22 Մայիս), գիտել կուտայի երիտասարդ հեղինակի մը հայերէն լեզուի տարրական անբաւականութիւնը, համէջ ունեցած անբաւականութիւնը, համէջ ունեցած գաղափարներուն ու կառքի իր ունեցած գաղափարներուն Արդի աշխարհաբարի նորոնումներուն Արդի աշխարհաբարի նմոյշ մը կը ներկայացնէր արձակ բանաստեղծութեան այդ հատորը: Բարեբախտաբար բացառիկ օրինակ մըն էր, եւ կատարեալ չէր հարազատ պատկեր մը ընդունելի։

Վերջերս հետեւած ըլլալով այլազան սրտոտ եւ բովանդակութիւն ունեցող գիրքերու, խորհեցայ լեզուական ցուցանակ մը կազմակերպել, հաստատելու համար, որ մեր արդի աշխարհաբարը այսօր ի վիճակի է արտայայտելու ամէնէն բարդ եւ միեւնոյն ատեն ամէնէն անձնական հոգեկան տպաւորութիւններ, գիտական գաղափարներ, գրական բոլոր սեռերուն յատուկ, ազնուական խորութեամբ եւ գեղարուեստական նրբութեամբ։

Ամէն անգամ որ որեւէ երկասիրութիւն քննութեան կ'ենթարկէի եւ հանրութեան կը ներկայացնէի, խղճահարութիւն կը զգայի, տեսնելով որ բան մը պակաս կը մնար եւ ամէն մէկուն լեզուական առանձնայատկութիւնները նկատի չէին առնուեր: Այս զգացումը աւելի շեշտուեցաւ մանաւանդ վերջերս։

Առանց մտնելու լեզուական – բանասիրական պրպտումներու մէջ, փորձենք քանի մը հեղինակներու ունեցած մասնայատուկ գեղեցկութիւնները մատնանշել։

Ճշմարտութիւն մը հաստատած չեմ ըլլար, երբ ըսեմ թէ քանի՛ հեղինակ որ ունինք, այնքան ալ աշխարհաբարի նմոյշներ կրնանք երեւան հանել։

Մեր փորձը պիտի ըլլայ գրական սեռերու մշակողներէն ընտրել քանի մը յատկանշական դէմքեր, ցոյց տալու համար, որ այսօր մեր արդի աշխարհաբարը հասած է հանգրուանի մը, որ ընդունակ է այլեւս արտայայտութեան բոլոր կարելիութիւններուն։ Գիտական, պատմական, փիլիսոփական ու բանաստեղծական մտաւորական աշխատանքները արտայայտող կատարեալ գործիք մը դարձած է, արձակ եւ ոտանաւոր գեղեցկութիւններու բարձրը ընդունակ մեր արդի աշխարհաբարը, առանց չափազանցութեան։ Ե–րէ՜կ տարբե՞ր էր պատկերը։ Այսօրուան մեր աշխարհաբարը գեղեցկագիտական արձակի առաւելութիւնն ալ աւելցուցած է։ Հեղինակները կը ձգտին բան մը աւելի տալ իրենց արձակով ու քերթուածով։ Նոյնիսկ սովորականէն աւելի բծախնդրութեամբ, մտածում մը, զգացում մը, նոր տարազով, հոմանիշներու, հականիշներու, այլաբանութիւններու եւ փոխաբերութիւններու նորօրինակ պատկերներով, երբեմն նոյնիսկ չափազանց ինքնատպութեամբ, ենթակաները իրենց առաքելութիւն մը տուած ըլլալու մտահոգութիւնն ալ մատնելով։

Այս պատկերը ընդհանուր չէ անշուշտ։ Մենք նկատի պիտի առնենք բազմութեան մէջէն քանի մը յատկանշական դէմքեր. Լեզուի գեղեցկութեան ու այլազանութեան հետ, խորքն ալ արդի աշխարհաբարին պատկերը պիտի ներկայացնէ։ Եւ ուրախալի է հաստատել նաեւ որ անոնք բացառիկ չեն, իրենց նման բազմաթիւ գրողներ ունինք, որոնց արձակը եւ քերթուածը ուրիշ առանձնայատկութիւններ կը ներկայացնեն։

Առաջին մէջբերումը պիտի ընենք Համաստեղի «Աղօթարան»էն, արձակ բանաստեղծութիւն մը, որուն մէջ «Սպիտակ Ձիաւորի» հեղինակը, յաջողած է համախմբել ու խտացնել մեր աշխարհաբարին բոլոր գեղեցկութիւնները։ Բազմաթիւ են այդ պարբերութիւնները, բայց մենք պիտի տանք քանի մը հատը միայն, մեր ընթերցողներուն ձգելով անոնց մեկնաբանութիւնը եւ բարձր արժէքը իբրեւ իմաստասիրութիւն, իբրեւ բնապաշտութիւն, իբրեւ փառաբանութիւն տիեզերական Ուժին։

Ը. գլուխէն. —

« Դուն անձրեւն ես առատ, ու անձրեւին ձայնը՝ տռչորուող ցորեաններուն վրայ: Ճամբուն եզերքը շինուած օթեւանն ես, Տէր, ուր հանգիստ կ'առնեն ճամբորդները յոգնած: Դուն խրճիթներուն երջանկութիւնն ես եւ ծուխը երդիքներուն. դուն տուներուն երազն ես եւ այդ տուներէն տարածուող հոտը բարկ հացին: Դուն ժպիտն ես մանկան ու առատութիւնը հունձքին» :(Ձե՞ք վերապրիր Մեծարենցի «Հիւղը խորագրով քերթուածին հովուերգական գեղեցկութիւնը):

ԺԴ. գլուխէն. —

« Շատ են տաժանակիր այն ճամբաները որ քեզի կը տանին ու ես երբեմն կանգ կ'առնեմ արեւոտ սարալանջի մը վրայ եւ կամ ծաղկաւոր հովիտի մը մէջ, ուր ծաղիկներ կը ժպտին իմացական ժպիտով, ուրկէ, գունաւոր երազներու նման թռչուններու թեւերը կ'անցնին ու եղնիկները կ'արածին: Ու ես այնտեղ է որ կը զգամ անսահման բարութիւնը Քու ժպիտին, Տէր: Այնտեղ կանգ կ'առնեմ հիանալու համար ծաղիկի մը վրայ, շոյելու գլուխը եղնիկի մը, որ միտումնաւոր աչքերով ինծի կը նայի»։

Երկրորդ օրինակը բժիշկ Լ. Գրիգորեանի գիտական յօդուածէն պիտի տանք, « Երաժշտութիւնը իբրեւ հոգեբանական ուժ եւ դարման», զոր լոյս ընծայեց «Անդաստան» պարբերականը (Թիւ 11): Արդի աշխարհաբարի ուրիշ նմոյշ մը, որուն մէջ յօդուածագիրը այնքան ծանր ու մասնագիտական նիւթ մը ժողովրդական ու մատչելի ձեւով կը ներկայացնէ ընթերցողներուն: Նմանօրինակ յօդուածներու հեղինակներուն պէս օտար բառերով չի խճողեր իր ուսումնասիրութիւնը, այլ բծախնդրութեամբ մը կը փորձէ ամէն մէկ օտար բառին հաւանական նշանակութիւնը տալ, թողլով որ այդ բառերը քաղաքացիական իրաւունք ստանան, հետզհետէ մշակուելով, դառնալու համար հարազատ արտայայտութիւնը տուող բառեր, մեր բառարաններուն մէջ անցնելու համար։

«Ձայնին հետ երաժշտութեան երկրորդ հիմնական տարրը կշռոյթն է: Կշռոյթն ինքնին անլսելի է, իսկ ձայնը առանց կշռոյթի աղմուկ է: Կշռոյթը բնութեան եւ կեանքին հիմը կը կազմէ: Ամբողջ տիեզերքը, ինչպէս նաեւ կենսական հիմնական երեւոյթները կշռոյթի ենթարկուած են: Երկրի վրայ ցերեկն ու գիշերը, ովկիանոսներու մակընթացութիւնն ու տեղատուութիւնը, եղանակները, բեղմնաւորումն ու արգասաւորումը, ծլումն ու փթթումը, կեանքն ու մահը, ամէն ինչ, կենդանի թէ անկենդան, նոյնիսկ քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային երեւոյթները, հակառակ երբեմն երեւութական անկարգութեան, կշռութաւոր խիստ կարգապահութեան ենթարկուած են» ։

Մեր Գ. օրինակը Ն. Պէշիկթաշլեանի «Լուսաբերդ» հատորէն է, զոր հրատարակած է Տարօն – Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութեան կեդր. Վարչութիւնը: «Սիդոննա» եւ «Բապպի» քնարավէպերու արդի աշխարհաբարէն անկախ, հեղինակին միւս բազմաթիւ երկասիրութիւններն ալ կենդանի վկայութիւններ կը բերեն արդիականութեան։

Խորագիրը « Հրայր» է, որմէ կ'առնենք պարբերութիւն մը. « Գլուխ մը կեղծուկի, սակայն, Տառապանքը ակօսած էր իր ճակատը նման արտի: Դէմք մը մանկունակ՝ բայց բարութենէն անժպիտ, նայուածք մը վշտոտ ու մարմին մը վտիտ ։ Սակայն, հաղորդութիւն էր ու հոգի, մարմին մը ըլլալէ աւելի: Ու ձայն ըլլալէ աւելի՝ սիրերգ էր ստխակի: Գիտէր մոգել մտքերը իր միսթիքութեամբ, գիտէր գրաւել հոգիները իր պարունակութեան պայծառութիւնով ։ Իր ամբողջ կերպարանքը խորհրդանշան մըն էր ցաւի ու ցասումի, իսկ իր զրոյցը վշտի ու վէրքի վարակիչ մեղեդի: Անհնարին էր ունկնդրել զինքը ու չհմայուիլ, այնքան թախիծ ու թարմութիւն կար իր խօսքին մէջ, այնքան լուրջ էր ու լեցուն, այնքան ողոքիչ էր ու ոգեկից: (Նկատեցի՞ք այս ոճին երաժշտականութիւնը, բաղաձայններու կրկնութիւնը, այնքան վարպետութեամբ ու ներդաշնակութեամբ եւ իրեն յատուկ միայն)։

Վերջին օրինակը կ'առնենք Արմէն Ա–նոյնի «Երկիր Նաիրի» քերթուածներու հատորէն, որ բանաստեղծին ինքնակենսագրութիւնը ներկայացնող վերջին հատուածն է, տխուր բայց զգայուն.—

«Ի՞նչ մնաց բոլորէն, ի՞նչ մնաց
գեղեցիկ.—
Գրքերու հեւասպառ ծանրութեան տակ
կքած
Ուղեղ մը պարտասուն,
Ու սիրտ մը՝ աղբիւրի պէս ցամքած.
Ուսերուդ՝ ծանրութիւնը կեանքին ...
Ի՞նչ մնաց. —
Ցուշերու բեկորներ՝ ցանցնուած օրերուդ
էջերուն
Խունացած գոյներու նման
Հոգւոյդ մէջ՝ տանջանքներ քանդուած,
տանջանքներ անաւարտ,
Ու մահեր անհամար,
Որոնց ցուրտ դամբանին առջեւ դուն
Կ'արտասուես աշունի յուսահատ
աչքերով...
Ի՞նչ մնաց .—
Օրերու շղթայ մը ժանգոտած .—
Նոյնիր մը խռովքի ...

Որչափ օրինակ այնքան գեղեցկութիւն։ Գեղեցկութիւն լեզուի, ոճի եւ խորքի ։ Ծաղկեփունջ մը մեր արդի աշխարհաբարը ներկայացնող, որուն մէջ ամէն ծաղիկ իր բոյրն ու հրապոյրը, իր ինքնատպութիւնն ու անհատականութիւնը, իր դրոշմն ունի: Եւ ասիկա սահմանափակ փորձ մըն էր միայն: Մեր արդի աշխարհաբարը ի՞նչ պատկեր պիտի ներկայացնէ վաղը, տակաւին դժուար է գուշակել, նկատի առնելով յարաշարժ մարդկային կեանքը, իր ըստեղծած բարդութիւններով եւ դժուարութիւններով ։

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԷՆ՝ Յարութիւն Հազարեան Երեւանի պետական համալսարանի գրադարանին նուիրած է արաբերէն, պարսկերէն եւ թուրքերէն հին ձեռագիրներու հարուստ հաւաքածոյ մը ։

Ստացուած 277 ձեռագիրներուն մէջ կան լեզուագիտական, փիլիսոփայական, օրէնսգիտական, աստղաբաշխական եւ աշխարհագրական աշխատութիւններ, բառարաններ, գրական երկեր, բանաստեղծութիւններ ։

Ձեռագիրներէն ամենահինը արաբերէն քերականութիւն մըն է՝ գրուած Հիճրէթի 777 թուականին (մեր 1375 թուականը)։ 15, 16րդ դարերու ձեռագիրներ են Օմար Խայեամի, Հաֆըզի բանաստեղծութիւններու ժողովածուները, արաբերէն, պարսկերէն, թուրքերէն բառարանը եւ նամականին ։

« ԱՌԱԿՆԵՐ» խորագիրով Արշաւիր Դարբնի նոր գիրք մը հրատարակած է ։ Հեղինակը այլաբանութիւններու միջոցաւ կը խարազանէ մարդոց քծնանքն ու ստորաքարշութիւնը, կեղծիքն ու անազնուութիւնը, փառամոլութիւնն ու ձեւամոլութիւնը ։

Բրնի հետաքրքրաշարժ դարձնելու պատմական նրբամտութիւն, սէր ու թոյն՝ պատմական այնպիսի դէպքերու մէջ, որոնք մթնոլորտ պէտք է շինէին տարբեր ուժերու բախումով: «Այս բոլորը բեմական էֆեկտի համար է ստեղծուած եւ չէ կատարուած գեղարուեստական այն սիմվոլիկան, որին ձգտել է հեղինակը, — գրքերի գլուխը արխիւով է օծուել »։

ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ ...
ՎՐ. ՄԵՆԱՄԱՐՏԻ

Արաքսմանեան ուրիշ «պատմութիւն»ներ ալ չինած է պատմութեան մէջ: Այստեղ Գրիգոր Զարէեան կը միանայ Արաքսմանեանի՝ յայտնելու համար իր դժգոհութիւնը: Մենք, սակայն, կը թողունք մեր ընթերցողներուն դատաստանին. «Այստեղ էլ, կը խոստովանի Զարէեան, բեմական էֆեկտ է, բայց տեղին ու խորիմաստ: Մաշթոց կատարել է իր գործը, — ստեղծուած են հայ գրերը: Ահա նրանք՝ տախտակի վրայ դրոշմըւած: Ներս է մտնում Առաւանը եւ արհամարհանքով՝ երկդիմի առաջարկում է Մաշթոցին մեկնել Պարսկաստան: Մաշթոց նրան պատասխանում է արժանապատուութեամբ լի խօսքերով և ի պաշտպանութիւն իր գաղափարի եւ հայրենիքի՛ սուր է բարձրացնում նրա վրայ: Մեռնում: Պարսիկը յաղթուած է»:

Զարէեան կը բացատրէ. « Լաւ գաղափար է՝ սրով պաշտպանել գիրը, Հայոց ոգին. էֆեկտիվ է եւ խորիմաստ: Ահա և դրա շարունակութիւնը՝ Մաշթոց իր սուրը յանձնում է սիրելի աշակերտներից մէկին, պապաշ Հայոց մեծ զօրավար Վարդան Մամիկոնեանին: Նորից կրկնուում է սիմվոլիկան »:

Երբեմն սիրուըստուք, երբեմն սիմվոլիկա, ահա ձեզի պատմութիւն... վստահօրէն չափիկով ։

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Արեւը՝ ինքը՝ մայր է խարտեաշ աչքերով եւ ոսկեայ մազերով: Թափւում է կանաչների վրայ նրա ոսկեհնչիւն երգը ։

Ողջ դալարն է սարսռում, մի ջերմագին մօր սիրտն է շնչում բոլոր պարտէզների բոլոր ծաղիկների բաժակներում ։

Ըմպում եմ վարդի բոյրը, թանձր ինչպէս մօրս կաթը ։

Իջնում է նորից գիշերը, խաղաղ, զովագին եւ աստղազարդուն, անհուն մի գիշեր ։

Մայրս գնաց արեւի հետ ։

Սպասում եմ առաւօտին, սպասում եմ, որ մայրս ճչայ նորից արեւի յաղթական օրհնեգով ։

Գ.

Այստեղ անմիջապէս պէտք է յիշեմ պապիս — մօրս հօրը ։

Հակառակ մօրս հեզահամբոյր բնաւորութեան՝ պապս խստաբարոյ մի մարդ էր: Կռւում էր ամէնքի հետ, քսաստուն տարով քէն էր պահում, բոլորին ծոյլ էր անւանում, բայց ինքը, ամբողջ կեանքում, բացարձակապէս ոչ մի աշխատանք չէր կատարել, կերել էր իր հօր հարստութիւնը, մեծագոյն մասը փաստաբաններին էր կերցրել իր մէկ խօսքը անելու համար, եւ երբ հօր հարստութիւնը մսխել, վերջացրել էր, որդիներն էին մեծացել եւ նրանց հաշուին էր ապրում ։

Պատերի թղթի վրայ առաւօտեան գրում էր թէ, եթէ բազար գնայ (եթէ գնայ) ինչ պիտի առնէ: Այդ ցուցակը երեք կամ չորս բանից էր բաղկացած լինում — 2 օխա շաքար, 25 դրամ զէնճէվիլ, մէկ շիշէ քացախ եւ հաց — բայց այդ համարում էր աշխատանք ։

Կ'ըսեն քի գործ չեմ ըներ, էսի գործ չէ՞... Հարց էր տալիս մէկին ու մէկին եւ ցոյց տալիս պատերի թղթի վրայի ցուցակը ։

Ջին նստել եւ այգի գնալ գալն աշխատանք էր համարում, որովհետեւ պահապանին մի քանի հոյհոյանք տուած կը լինէր: Եկեղեցի գնալը, աղօթք անելը եւ տէրտէրին հոյհոյելն էլ աշխատանք էր եւ գերաշխատանք, եթէ սքանչատը մեծ էր լինում ։

Իր հարազատներից եւ ծանօթներից ոչ ոքին իսկական անունով չէր կանչում — « շունը, քչօփակը, սեւ կատուն, փոթոն, աղուէսի պոչը, սատանի քիթը, գէլը, փիսը, թուլ բերանը, կախ կոկովը, փաթլախը, «քոռը» — եւ այսպէս անվերջ ածականներ ։ Օրինակի համար իմ մասին խօսելիս՝ ասում էր.

— Մեր կապոտ շունը:

Եկեղեցում, երբ քահանան տեսնէր, որ Հանճի Առաքել աղան եկեղեցումն է, ոչ մի աղօթք չէր կրճատում, որովհետեւ պապս, նոյն Հանճի Առաքել աղան, իր կանգնած տեղից բարձրաձայն շարունակում էր կրճատուած աղօթքը ։ Պատահեց մի անգամ, որ քահանան գիտենալով հանդերձ, որ Հանճի Առաքել աղան եկեղեցումն է, կրճատեց մի աղօթք, պապս շարունակեց, քահանան ականջ չկախեց. պապս աւելի բարձրաձայն եւ աւելի յամառօրէն շարունակեց՝ խանգարելով քահանայի ժողովրդութիւնը՝ այդ օրը մի քիչ աւելի շուտ վերջացնելու ժամերգութիւնը: Բայց արանով չվերջացաւ. պապս բռպասեց, որ քահանան դուրս գայ եկեղեցուց ։

— Էկէր պատարագիչ չըլլէիր, ոտխ տակը կ'առնէի քեզ, շուն շան որդի ։

Ապա ժամկոչին նկատողութիւն էր անում, որ զանգը քիչ տուեց, լուսարարին հայհոյում էր, որ եկեղեցու մէջտեղի կանթեղը շուտ պրծաւ, եւայլն ։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Օրիորդ Իրմա Գօղոսեան էէս ան Փրո-վանսէն փայլուն կերպով աւարտած է Փարիզի երաժշտական դպրոցը, առաջին հանդիսանալով երաժշտական դաստիա-րակի պետական վկայականին մրցական քննութիւններուն մասնակցող ամբողջ Ֆրանսայի թեկնածուներուն :

Այս առթիւ Տիկին Թորոսեան յաջողու-թիւն մաղթելով 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Յա-ռաջին :

"ՅԱՌԱՋ" ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Մայրերու Տօնին առթիւ Տիկին Եա-գուպեանի (Լը Փէրէօ) մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր աղջիկը :

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Սէրճանեան եւ Տիկին Արապեան իրենց մօր եւ մեծ մօր Մարիամ Յովհան-նէսեանի մահուան 16րդ տարեդարձին առթիւ 30 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Կապ. Խաչի կայանին եւ 20 Ն. Ֆ. «Յառաջ»ին : (Ստա-նալ «Յառաջ»էն) :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Ս Ե Ւ Ր

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐ-ՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒ-ԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝
ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. Վարչութիւնը շը-նորհակալութեամբ ստացած է ՀՕՄ-ի յիսնամեակի տօնակատարութեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Օտապաշեանէ հարիւր Ն. Ֆ.: Նոյն առթիւ կայանի ի նպաստ Ոմն յիսուն Ն. Ֆ.: Գ. Հ. Գալեանէ քսան Ն. Ֆ. Գալեան գերդաստանի հոգեհանգստ-եան առթիւ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.—Փոքրիկներ Յարութիւն և Սարգիս Սիմայեան (Տէօփնէն) իրենց նո-րածին եղբօր Ստեփանի մկրտութեան առթիւ եւ ի յիշատակ իրենց հանգուցեալ մեծ հօր եւ մեծ մօր՝ Ստեփան եւ Տիրու-հի Քաչքճեան, կնքահօր՝ Յարութիւն Օնպաշեանի եւ քեռայրին Անթուան Օ-հաննեանի 30Ն. Ֆ. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան Յարութիւն Օնպաշեան սրահին :

Նորածինին փոխանորդաբար կնքահայ-րը՝ Միշէլ Իւլրիշ եւ իր քոյրը Մարսէլ եւս 70 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Յարութիւն Օնպաշեան սրահին :

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԷՆ Գ. Կարապետ Քէչէ-ճեան Ս. Թեհլիրեանի մահուան տխուր առթիւ, 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի տան :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստա-ցած է ի նպաստ վարժարանին հրապա-րակ հանած նուիրատուներէն —

Ե. ՑԱՆԿ

Գ. Տիրան Խայիկեան	Ն. Ֆ. 500.—
Գ. Մութաֆեան (Լոնտոն)	130.87
Գ. Փ. Կիւլպէնկեան (Լոնտոն)	100.—
Գ. Հ. Ապաճեան (Լոնտոն)	100.—
Տիկին Գապայեան (Լոնտոն)	100.—
Գ. Արամ Ապաճեան	50.—
Գ. Եազուպեան »	50.—
Տիկին Աննա Սառաճեան	100.—
Տիկ. Արաքսի Մալաքեան	100.—
Գ. Տալըքիւփէլեան	100.—
Գ. Գէրպէրեան (Լիոն)	50.—
Տիկ. Սօրաթեան (Մարսէյլ)	50.—
Գ. Հրաչեան (Մարսէյլ)	50.—
Գ. Աղամեան (Վալանս)	50.—
Գ. Արամ Ֆրէնկեան	30.—
Գ. Քամպէրեան	20.—
Ոմն	70.—
Գումար	1650.87
Նախորդ գումար	10.220.
Ընդհ. գումար	11.870,87

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30-ին, Սինեմա Մանեան: Ալբնիւ-Քալիֆօրնի կը ներկայացուի՝

ՊԱՏՈՒՈՑ ՀԱՄԱՐ
(Շիրվանզադէ)

Դաւիթ Բէկէն եւ Անուշէն կտորներ պատրաստուած Երեւանի մէջ :

Տոմսերու գին 3 Ն. Ֆ., ի նպաստ Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանին :

×

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30-ին, Սինեմա Ռօզսի (65պիս, Րիւ Ռօշը-շուար) :

Ի՞ՆՉ Է ՊԱՏՄՈՒՄ ԳԵՏԸ
ՀԱՅԱԽՕՍ ԺԱՊԱՒԷՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսան-վիլիէի օգափոխութեան կայանի բացու-մը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1ին :

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10-12 :

×

Հայ Կարմիր Խաչի օրուան առթիւ Ֆէ-սանվիլիէի օգափոխութեան կայանին կը նուիրեն.— Գ. Գ. Վ. Ֆրէնկեան, Գ. Ֆը-րէնկեան, Տէր Գէորգեան, Վ. Ճէվահիր-ճեան, Արզումանեան, Էզնայեան 50ական Ն. Ֆ.:

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Րու Ժէ Ն. Լուի սրահին մէջ, Յունիս 19ին. Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆԻՍ 26ԻՆ

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայ Գրողներու Ընկերութիւնը, 7 Մա-յիսին գումարուած իր ընդհ. անդամա-կան ժողովին մէջ ընտրած է իր նոր վա-չութիւնը, հետեւեալ կազմով.— Ալեք-սանեան Աւետիս, Անդրէասեան Վազգէն (ղանձապահ), Զարոյեան Պետրոս (նա-խագահ), Թօփալեան Բիւզանդ (քարտու-ղար), Մելիքեան Վաղարշակ եւ Արրուս Զարեհ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

15 – 18 տարեկան օրիորդ մը խանու-թի գործերով զբաղելու համար եւ ծա-խելու (կնոջ մեծաքանակ հագուստի հա-մար) :

Դիմել՝

Alexanian
86, RUE DE CLÉRY CEN 31-11

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 31 ՄԱՅԻՍ — MARDI 31 MAI 1960

36րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 8812 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4613

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

ՓԱՌԱՇՈՒՔ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ գիշեր վեցերորդ թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահներուն մէջ հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ Հայաստանի անկախութեան 42րդ տարեդարձը։

Բեմը զարդարուած էր հայկական եւ ֆրանսական եռագոյններով։

Սրահը նեղ կուգար ամէն դասակարգի պատկանող հանդիսականներուն համար, որոնցմէ շատեր ոտքի մնացին, ոմանք ալ նրբանցքներու պատուհաններէն կը հետեւէին հանդէսին։

Ներկայ էին նաեւ կովկասցի հիւրեր։

Բացումը կատարուեցաւ Միհրան — Կոմիտաս երգչախումբի կողմէ երգուած «Մարսէյեզ»ով, որուն յաջորդեց «Մեր հայրենիք»ը, երկուքն ալ ունկնդրուած յոտնկայս։

Նախագահ ընկեր Հրանտ Սամուէլ իր բացման խօսքին մէջ մանաւորապէս շեշտեց.

«Հայոց պատմութեան ամէնէն փառաւոր եւ պանծալի օրուան տարեդարձն է որ կը տօնենք այսօր։ Միջին դարը չէր վերջացած դեռ, երբ 1375ին վերջ գտաւ մեր անկախութիւնը Կիլիկիոյ մէջ, ուր ամբողջ երեք հարիւր տարի ազատ հայրենիք մըն էր ստեղծած հայ ժողովուրդը՝ 1071ին Մեծ Հայաստանի անկումէն ետք։

«Հինգուկէս դար ապրեցանք անազատ՝ մեր ազգութեան ու կրօնքին թշնամի օտար պետութեանց լուծին տակ։ Միջին դարէն մինչեւ քսաներորդ դար կուրծք տուինք ամէն տեսակ բռնութեանց ու կեղեքումներու, տարագրութեանց եւ ջարդերու։ Եւ չյուսալքուեցանք երբեք։

«Մեր պատմութեան բախտորոշ մէկ շրջանին հրաշք գործեցինք. արարատեան դաշտին վրայ՝ ծունկի բերելով մեր դարաւոր անարգ թշնամին, եւ ստեղծեցինք ազատ ու անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը։

«Այս հանդիսաւոր օրուան առթիւ մեր խոնարհումները կ'երթան այն հազարաւոր անուանի եւ անանուն հերոսներուն, կամաւոր ու կամաւոր զինուորներուն, մեր մէկ միլիոն նահատակներու, որոնք ինկան ազատութեան ճանապարհին վրայ եւ իրենց արիւնով հիմը դրին ազատ Հայաստանի։ Փառք ու պատիւ անոնց անմոռանալի յիշատակին։

Մէկ վայրկեանի յոտնկայս լռութենէ վերջ, ընկերը յիշեց որ հակառակ բոլոր դժնդակ պայմաններու, հայ ժողովուրդը քառասուն տարիէ ի վեր հայրենասիրութեամբ եւ լրիկ համակերպութեամբ կը շինէ հայրենիքը, միշտ սպասելով լաւագոյն օրերու։

«Նման լաւագոյն օրերու կը սպասեն, բայց, հարիւր միլիոնաւոր մարդիկ աշխարհի ամէն կողմը, մանաւանդ քաղաքակիրթ Եւրոպայի մէջ, ուր դարաւոր հայկական ժողովուրդներ բռնակալական լուծի տակ կը հեծեն 15 տարիէ ի վեր։ Ո՛չ մէկ հարց լուծուած է դեռ։ Անկախութեան տարեդարձին առթիւ համախմբուած կուգանք անգամ մը եւս վերանորոգելու մեր հաւատքը թէ անպայման պիտի յաղթանակէ արդարութիւնը եւ վաղ թէ ուշ պիտի իրականանայ Հայութեան իտէալը։ Պիտի կրկնուի «Մայիս 28»ի հրաշքը։ Կարեւորը ներհամախմբուածութիւնն է, տոկալու, դիմանալու, յարատեւելու անյողդողդ կամքը։

Վերջացնելով, ընկեր Հրանտ — Սամուէլ յայտարարեց թէ հակառակ նահանջողներուն՝ որոնք գլուխ կը ծռեն կառավարող իրողութեան առջեւ, հայ ժողովուրդը իր տոկուն մեծամասնութեամբ կը սպասէ այն երջանիկ օրուան, երբ ազատ պիտի տրուի իրեն ալ երթալ շէնցնելու իր պապերու պատմական հայրենիքը, — Միացեալ եւ անկախ Հայաստանը։

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան, որ խանդավառ ճառով մը պատկերացուց համաշխարհային առաջին պատերազմի ընթացքին հայ ժողովուրդին անուցած յոյսերն ու ենթարկուած հիասթափութիւնները։ Ըսաւ թէ Հայութիւնը մեծ հաւատք ունէր ռուսական բանակին վրայ, որ կարճ ժամանակի մէջ պիտի ճզմէր Թուրքիան եւ պիտի ազատագրէր հայ ժողովուրդը։ Գահ մը յուսադրուեցանք, սակայն յուսախաբութիւնը չուշացաւ։ 1917 Փետրուարի յեղափոխութիւնը նոր յոյսեր ներշնչեց։ Արեւմտահայաստանը փոքրիկ ինքնավարութիւն պիտի ստանար։ Սակայն բոլշեւիկեան վարչաձեւի հաստատումով Լենին դէպի տուն կանչեց կովկասեան ճակատի զինուորները։ Ծանր կացութիւն ստեղծուեցաւ Հայերուն համար։ Կ'ուզէինք հայրենիք ստեղծել, սակայն ուժ չունէինք։ Կար միայն գաղափարական հզօր ուժը, որ փրկեց մեզ։ Եւ այսօր հպարտ ենք մեր յաղթանակին համար։ Միայն թրքական բանակը չէր մեր առջեւ։ Շրջապատուած էինք մահմեդական բնակչութեամբ, որ զինուած էր եւ կ'օգնէր թշնամիին։ Մեր քրիստոնեայ հարեւանն ալ չէր օգներ մեզի։ Ճակատէն քաշուած կէս միլիոն ռուս զինուորներուն տեղ մենք մնացինք քանի մը հազար անկանոն հայ զինուորներով։ Ամէնէն վօրաւոր ազգն իսկ դասալիք կ'ըլլար այս պայմաններուն մէջ։ Զօր. Սիլիկեանի կոչին պատասխանելով Հայերը իրենց զէնքը, փամփուշտը եւ երեք օրուան հացը առնելով ճակատ գացին ու յաղթեցին։ Ստեղծեցինք հայրենիք ու պետութիւն, փրկուեցաւ ժողովուրդը։ Հայաստանի այսօրուան վարիչները առելութիւն կը սերմանեն Հայութեան զանազան հատուածներուն մէջ եւ մեզ հայրենիքի թշնամի կը կոչեն։ Անոնք շատ լաւ գիտեն, որ Դաշնակցութիւնը պաշտամունք ունի հայրենիքին հանդէպ, սակայն հակառակ է բոլշեւիկեան խորթ վարչաձեւին։ Սրտանց կ'ողջունենք քրտինքը հայ ժողովուրդին, որ կը ծաղկեցնէ Սարդարապատը։ Կը պահանջենք սակայն Երեւանի վարիչներէն ընդունիլ՝ որ առանց 1918 մայիսեան Սարդարապատին չէինք ունենար հայրենիք, իրենք ալ այսօր իշխանութեան գլուխ չէին ըլլար։ Անոնք կը յայտարարեն թէ ամենայն Հայոց կառավարութիւն չեն եւ թիզ մը հող չեն կրցած աւելցնել Հայաստանի վրայ քառասուն տարիէ ի վեր։

Ընկեր Մկրտիչեան եզրակացնելով ըսաւ թէ հակառակ վարիչներու սերմանած թշնամութեան՝ մենք վաղը եղբայրական ձեռք տուած պիտի երթանք իրագործելու անկախ եւ միացեալ Հայաստանը։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան կողմէ ընկեր Օննիկ Ալթունեան կարդաց գեղեցիկ ուղերձ մը։

Վերջին խօսողն էր ընկեր Ժիրայր Դաւութեան, որ ֆրանսերէն պատրաստուած ճառ մը խօսեցաւ։ Ակնարկ մը նետեց հայկ. վերածնունդին վրայ, որ 1918ին չէ որ սկսած է այլ 18րդ դարու սկիզբը։ Մեր հոգեւորականները կը պահէին հայկական աւանդութիւնները վանքերու մէջ։

Յետոյ եկան մեր գրագէտներն ու բանաստեղծները, որոնք իրենց գրութիւններով արթնցուցին հայկ. ոգին։ Իսկ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԵՆՏԵՐԷՍ ՊԻՏԻ ԴԱՏՈՒԻ

Թուրքիոյ ներքին կացութիւնը բարելաւելու համար կազմուած է առժամեայ նոր կառավարութիւն մը։ Կառավարութեան գլուխը կը գտնուի, վարչապետի հանգամանքով՝ զօրավար Ճեմալ Կիւրսէլ որ կը ստանձնէ նաեւ պաշտպանութեան նախարարի պաշտօնը։ Նոր դահլիճը կը բաղկանայ 18 անդամներէ։ Սէլիմ Սարբեր, ՄԱԿի մօտ Թուրքիոյ մնայուն պատուիրակը, արտաքին նախարարի պաշտօնը կը ստանձնէ։ Առժամեայ կառավարութիւնը գումարած է իր առաջին նիստը։

Պետական հարուածին կազմակերպիչը ու Թուրքիոյ նոր վարչապետը՝ Ճեմալ Կիւրսէլ ձայնասփիւռէն նոր ճառ մը խօսած է։ Յայտարարելէ նաք թէ «այսօր, Ազգային Միութեան Կոմիտէի կազմակերպած շարժումին երրորդ օրն է, ու նաեւ 507րդ տարեդարձն է Պոլսոյ գրաւման, թուած է շարժումին պատճառները եւ իրենց հետապնդած նպատակները։ «Միշտ օրէնքին հետ պիտի ըլլանք։ Ամէն քաղաքացի օրէնքով պաշտպանուած է եւ ամէնքն ալ մէկ ազգի մը զաւակներն են» ըսած է ան ու ապա աւելցուցած՝ «Այժմ պիտի խօսիմ մեր արտաքին քաղաքականութեան մասին։ Մեր նպատակն է հաւատարիմ մնալ Միացեալ Ազգերու եւ մարդկային իրաւանց ուխտերուն։ Այս առթիւ շեշտած է թէ Թուրքիա պիտի յարգէ իր պարտաւորութիւնները եւ պիտի շարունակէ հաւատարիմ մնալ Ատլանտեան եւ Կեդրոնական (նախկին Պաղտատ) ուխտերուն։

Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, Կիւրսէլ յայտարարած է թէ հաւանաբար Մենտերէս, Թուրքիոյ նախկին վարչապետը ձերբակալուած պահուի մինչեւ յառաջիկայ ընտրութիւնները։

Վեց ամիսէն նոր մշակուած սահմանադրութիւն մը պատրաստ պիտի ըլլայ։ Նոր սահմանադրութիւնը կը նախատեսէ երկու ժողովներէ բաղկացած Խորհրդարան մը եւ սահմանադրական ատեան մը որ պիտի հսկէ անոր ճշգրիտ գործադրութեան վրայ։

Ամերիկեան լաւատեղեակ թերթերու համաձայն, Մենտերէս ծրագրած էր չէզոքացնել ընդդիմադիր սարքը եւ աքսորել՝ Իսմէթ Ինէօնիւն։ Փաստաթուղթ մը գտնուած է քննիչ յանձնախումբի նախագահ՝ Համտի Սանքարի բնակարանը։

Յունաստանի, Մ. Նահանգներու եւ Անգլիոյ դեսպանները զօրավարին յայտնած են թէ իրենց կառավարութիւնները պիտի ճանչնան Թուրքիոյ նոր իշխանութիւնը։ Փաքիստան արդէն ճանչցած է։

Պատասխանելով հարցումի մը, Կիւրսէլ ըսած է թէ չի կրնար Մոսկուա այցելել։ Մենտերէս պիտի երթար «Թերեւս, ըսած է ան, քիչ մը հանգիստ օգտակար ըլլայ իրեն եւ կուսակցութեան»։

Կացութիւնը հանդարտ է երկրին մէջ։ Հոս ու հոն ժողովրդային ուրախ ցոյցեր տեղի ունեցած են։ Անգարայի մէջ 20.000 հոգի Աթաթիւրքի նկարը պտտցուցած են։ Աթաթիւրքի պողոտային վրայ ուսանողներ ոտնակոխ կախած են … գնդակի տեղ մեծ գլխարկ մը գործածելով (Ճէլալ Պայարի գլխարկին ձեւը)։

Խուզարկութիւններու ընթացքին, չորս միլիոն թրքական ոսկիի արժողութեամբ գոհարեղէններ գտնուած են Տիկին Զօրլուի (նախկին արտաքին նախարարին կնոջ) բնակարանին մէջ, երբ կը փորձէր մեկնիլ։ Տիկին Զօրլու եւս ձերբակալուած է։ Կեդրոնական Դրամատան տնօրէնը ձերբակալուած է «Ատանա» շոգենաւին վրայ։ Իր վրայ գտնուած է 60.000 տոլար։

Թուրքիոյ նախկին նախագահը, վարչապետը եւ կարգ մը բարձրաստիճան անձեր Մարմարայի Եասսըատա կղզին փոխադրուած են։

Հաւանաբար նախազգալով պատահելիքը, Մենտերէս խաբիշէհիր մեկնած էր, ընկերակցութեամբ ելմտական նախարար՝ Հասան Փոլաթքանի։ Այցելելէ ետք ճարտարարուեստի կեդրոն մը հանդիպում կը ճաշէ տեղւոյն կառավարիչին հետ։

Կ'անդրադառնար թէ օդանաւին հրամանատարը գաղտնի հրաման ստացած էր զինքը ձերբակալելու ժամը ճիշդ 3ին։ Ինքնաթիռին առջեւ պահակ կը կենայ՝ հրամանատարը։ Կէս գիշերին հեռաձայնը կը հնչէ, Մենտերէս լսափողը ձեռք կ'առնէ։

Անգարայէն, իրեն հաւատարիմ մնացած զօրավար Թուրքի Էրիլհում որ բանակի սպայակոյտի պետն էր վարչապետին կը հաղորդէ տեղի ունեցած պետական հարուածը։ Առանց ձայն հանելու եւ զգուշութեամբ կ'արթնցնէ իր ճամբու ընկերակիցը եւ երկուքը միասին փախուստ կուտան…

Ժամը 3ին հրամանատարը կ'ուզէ իրեն վստահուած առաքելութիւնը կատարել, բայց կը տեսնէ թէ ծուղակը ինկած է։

Ամէն կողմ լուր կը տրուի։ Հալածիչներ ցածէն թռչելով ճամբաները կը խուզարկեն։ Մինչ այդ երկու Լիմուզիններու մէջ տեղաւորուած՝ վարչապետը եւ ելմտական նախարարը դէպի Քէօթահիա կը փախչին։

Հինգ գնդապետներ եւ զինուորներ, գնդացիրներով զինուած Քէօթահիա կը հասնին ու տեղի կ'ունենայ հետեւեալ խօսակցութիւնը՝ ձերբակալողներուն եւ ձերբակալուածներուն միջեւ։

— Ուրեմն պիտի ձերբակալէք զիս։

— Այո պարոն։

Ելմտական նախարարը կը նուաղի։ Մենտերէս գլանիկ մը կը խնդրէ։

Ինչպէս կը կարծուի պետական հարուածի պատրաստութիւնը կարելի եղած է գաղտնի պահել շնորհիւ ներքին ապահովութեան տեսուչին որ սխալ տեղեկութիւններ տուած է Մենտերէսի, մանաւանդ բանակին մասին, քնացնելու համար անոր կասկածները։ Նոր սահմանադրութեան մէջ, Կիւրսէլ կ'ուզէ որ մասնաւոր յօդուած մը արգիլէ կրօնքին քաղաքական շահագործումը, ինչպէս եղաւ նախորդ վարչաձեւին մէջ։

Արգիլուած 13 թերթերը արտօնութիւն ստացան վերհրատարակուելու եւ ձերբակալուած լրագրողները ազատ արձակուեցան։

ՎԱՐՁԱՊԵՏ ԽՐՈՒՇՉԵՒ խօսեցաւ բուռն ճառ մը որուն ընթացքին գլխաւորաբար յարձակեցաւ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ վրայ դատապարտելով անոնց գաղթատիրական քաղաքականութիւնը։ Խրուշչեւ խաղաղութիւն կ'ուզէ, այո, բայց ոչ որ եւ է գինով։ Այս ուղղութեամբ իր ճառը տեսակ մը ազդարարութիւն է։ Ատըմասուըրը «տխուր սատանա մըն է, աքսորուած ոգի մը որ մայրաքաղաքէ մայրաքաղաք կ'երթայ հակախորհրդային կրակը արծարծելու համար։ Խրուշչեւ անշուշտ խօսեցաւ Մ. Նահանգներու «ենթադրեալ» քաղաքականութեան մասին։ Քննադատեց եւ ծաղրեց Այզընհաուըր։ Խօսելով նաեւ Միկոյեանի «շնորհազրկման» մասին ըսաւ թէ փոխ-վարչապետը կը հանգչի Կովկաս, ուրկէ հեռաձայնած է թէ ծովը հանդարտ է, բայց քիչ մը պաղ։ Խրուշչեւ կը կարծէ նաեւ թէ վեհաժողովներուն պէտք է ներկայ ըլլան նաեւ Չինաստան, Հնդկաստան եւ Ինտոնեզիա։

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

" ԱՐՁԱՆԱԳԻՐ "

(ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ)

Ա.

Առանց շչուկի ու համեստօրէն, բանաստեղծ Թօփալեան, վերստին, լոյսին կը բերէ ընտրեալ քերթուածներու փունջ մը, իրեն յատուկ նոյն խաղաղ եւ մեղմաչունչ կչռոյթի թրթռումներէն կեանք առած:

Տեսլապաշտ այս ուղեւորը կարծես կը վերադառնայ անկոխ լեռներու բարձրաբերձ դալարթներէն, աղամանդաշող առնապատներէն, խորհրդաւոր անտառներու խորերէն, փրփրալից ու խաղաղ ծովերու ափերէն, ծիրկաթիններու ուղիներէն, մինչեւ իսկ աստուածային մեծութիւններու սահմաններէն բերելու համար մարդոց իր մարգարէաշունչ բաղձանքներուն ծիածանը՝ անկեղծօրէն, կարելիութեան մը հաւատքին ուժգնութեամբ:

Իր մէջ բնազդի է վերածուած ինչ որ ծրագրած է, սիրած է ու պաշտած: Այսպէս, էութիւնը դարձուցած շարժունութեան կեդրոնի մը, իր հոգիին ու մաքին միասնութիւնը՝ փարոսի նման սեւեռած է անցնող օրերուն ոճրաթաթաւ ընթացքին վրայ ....

Անոր բանաստեղծական բնաշխարհին լուսարձակներուն շնորհիւ, իր բաղձանքներուն եւ երազանքին մէջ, շեշտուած կը տեսնենք մարդը մարդուն մօտեցնելու, եւ այդ միութիւնը սիրով եւ լոյսով սրբագործելու կիրք մը, մաքրացուցիչ բոց մը:

Այս կիրքը, այս բոցը կը կազմեն գաղտնագրոշմը (փիլիկրան) *իր բանաստեղծական ստեղծագործութիւններուն:*

Այսօր, արուեստներու ստեղծագործական սահմաններէն ներս, այլեւս, ոչ ոքին թոյլատրուած է ոտք կոխել պահածոյ եւ հասարակ տեղիք դարձած ստեղծագործական մասնակցութեամբ: Արժէքի անցագիր մը ստիպողական պահանջ է այդ սահմաններուն առջեւ:

Վերապարթումի ոգին տարածած է իր կազդուրիչ շունչը, վերստին, արուեստներու պարփակին մէջ: Արուեստը թերեւս դանդաղ, բայց վստահօրէն սկսած է բարձրանալ իր տիրական պատուանդաններուն վրայ, հսկելու համար վերէն, կեանքի երեւոյթներուն գերակայութիւնը, որպէսզի անիկա չեշտուի առանց խախկան ապրումներու եզրերէն հեռանալու:

Մեր ներկայ իրականութեան մէջ, դժբախտաբար, արժէքի կարեւորութիւնը ոչ միայն անտեսուած է, այլ, ենթարկուած է ստեղծագործութեան հետ բոլորովին կապ չունեցող մտայնութեանց եւ ըմբռնումներու: Հիմա, արուեստի վաստակ մը արժեւորելու միջոցն ու եղանակը կը հպատակեցնենք այս կամ այն եղծուած կշիռներու խարդաւանքին:

Ինչ որ արուեստին կը պատկանի դատած ենք, արժեւորած ենք՝ ազգասիրական, խմբակցական, անհատական, կասկածելի ու յետին նպատակներու ու շահերու համաձայն: Այսպէս, միշտ ալ, մեր գնահատանքը կամ թերացումը հակասութեանց մէջ տարրալուծուած է, արժէքի ըմբռնումով սխալ եզրակացութիւններու յանգելով:

Չհեռանալու համար քերթողական արուեստի սահմաններէն, մօտենանք պահ մը, հոն ուր տիրող որոնումները ու արժէքաւորումները իրենց իսկական պարզութեանց մէջ դասաւորելու, որպէսզի կարենանք քննել արժէք մը ճանչնալու հարցը:

Հետեւաբար, նախ անդրադառնանք որոշ հարցերու վրայ:

Ի՞նչ բանով քերթուած մը արժէք կը դառնայ: Ինչո՞վ այդ փորձառութիւնը կը տարբերի ուրիշ փորձառութենէ: Ինչո՞ւ այնկարը կընախընտրենք բաղդատմամբ միւսին: Ի՞նչ բանով աւելի լաւ կը վայելենք երաժշտութիւն մը, այս կամ այն ուրիշ երաժշտութենէ: Քանի անհատներու փորձառութիւնը բաւական կրնայ համարուիլ, արուեստի գնահատման ընդհանրաչափ մը կազմելու համար: Վերջապէս, ի՞նչ է արուեստ մը, ի՞նչ է արժէք մը:

Ահա, երեք շատ կարեւոր իրողութիւններ՝ որոնց վրայ խարսխուած են, ստեղծագործութիւն մը ճանչնալու եւ ըմբռնելու եւ կամ զայն վերլուծելու տեսակէտները:

Բանաստեղծութիւնն ալ, ուրիշ արուեստներու նման եւ առաւելապէս, արժէքներ վերյիշեցնող շտեմարան մըն է: Հոն պիտի գտնենք փորձառութիւնը ամէն անոնց որոնք իրենց ներշնչուած վայրկեաններուն՝ ծնունդ տուած ու դրոշմած են, իրենց սրտին ու հոգիին ամէնէն բիւրեղացած ապրումները, ու որոնց հաղորդականութիւնը՝ զգայուն ու բծախնդիր էակներու համար, կը բանայ փորձառութիւններու վաւերական գաղտնիքները:

Ահա, արդէն արժէքի մասին մեր փնտռած իմաստը կը ստուերագծուի: Կրնանք ճշդել ու շեշտել անոր գիծերը հետեւեալ կարգով:

Ա.— Բանաստեղծութիւն մը կարդալով, մենք միշտ կը ջանանք թափանցել այդ ապրումին գրգիռը կազմող մթնոլորտը, այսինքն մտերմական շփում ունենալ ստեղծագործողին ներաշխարհին հետ:

Բ.— Կը ջանանք կշռել եւ վաւերացնել հոն պարփակուած նշանակութեան՝ ուժն ու հմայքը: Հետեւաբար, հաղորդականութեամբ՝ բանաստեղծութեան արժէքը:

Գ.— Նշանակութեան արդիւնքը, որով մենք պարզ էակներ, այդ փորձառութիւնով կը հարստանանք, կը լարուինք՝ կեանքին նոյն վսեմ նուագին ձայնակցելու: Այսպէս կը տեսնեմ ես արուեստի մը պարունակութիւնը: Այսպէս կ'ըմբռնեմ ես արժէք մը:

Որովհետեւ, բանաստեղծութիւնը էութեամբ հաղորդակցութեան միջոց մըն է գիրկընդխառնելու համար ստեղծագործողին եւ ընթերցողին ներաշխարհները: Այս առընչութեամբ ընթերցողէն կը սպասուի, մինչեւ իսկ կը պահանջուի որ ան կարենայ մտապատկերել, յստակօրէն տեսնել, ինչ որ ներկայացուած է բանաստեղծէն:

Հակառակ պարագային հաղորդականութիւնը պիտի կաղայ եւ ընթերցողը պիտի մնայ անտեղեակ եւ անհաղորդ ոեւէ բանաստեղծի ստեղծագործական վայրկեաններու ապրումներուն:

Բանաստեղծութեան մը հետ լրիւ նոյնանալու միակ միջոցը՝ յաճախակի ընթերցումն է. առանց այս միջոցին, պարզ ոտանաւորն անգամ սխալ եւ անհեթեթ եզրակացութեան եւ ըմբռնումի դուռ կը բանայ: Այս պահանջը պարտադրական է նաեւ քննադատին համար: Քանի մը անկապ եւ անդոյն տողերով բանաստեղծի մը վաստակը կարելի չէ արժեւորել:

×

Առաջին ակնարկով իսկ, անվիճելի եզրակացութեան կը հասնինք թէ Բիւզանդ Թօփալեան, ըլլայ իր թափանցիկ եւ սեղմ ոճով, յղացումի եւ կառուցուածքի արուեստով և արուեստանքով, իր տաղանդին ազնուական շունչին համար, Սփիւռքի բանաստեղծներու մէջ, տիրական դէմք մըն է առաջին շարքին վրայ: Տաղանդաւոր բանաստեղծ մը բառին լայն իմաստով:

Տարիներ առաջ, այս էջերուն մէջ տուած եմ ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը իր նախորդ ստեղծագործութեանց վրայ:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

(1 Շար.)

ՔԻՒՐՏ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— «*Յառաջ*»ի մէջ լոյս տեսան երկու գրախօսականներ, որոնք կը ներկայացնէին Մախմուդովի մէկ գործը, «*Քիւրտ ժողովուրդը*», տպ. Երեւան: «*Յառաջ*» շատ կը հետաքրքրուի քիւրտ ժողովուրդին պատմութեամբ,— իր հաւաքածոն լեցուն է այդ հետաքրքրութեան վկայութիւններով: Ահա թէ ինչո՛ւ հրատարակեցինք երկու գրախօսական, մէկը՝ Վ. Քալաշեանի գրախօսականը (*Յառաջ*, Ապրիլ 22), միւսը՝ Ն. Բամպուքեանի գրախօսականը (*Յառաջ*, Մայիս 5): Գիրքը չենք տեսած տակաւին, ուստի ձգեցինք որ ուրիշները խօսին:

Այսօր հաճոյքով կը հրատարակենք Հ. Յովհ. Մըսըրեանի նամակը, արձանագրելու համար առաջին դիտողութիւնը, առաջին վերապահութիւնը: Գիրքը մեր ձեռքը հասնելէն ետքը թերեւս առիթ կ'ունենանք գրելու բաներ՝ որոնք
ուած չեն դեռ,— գրելու համար
ժողովուրդին պատմութիւնը, ...
ցնելու համար մանաւանդ այն
որ դժբախտ դէպքերու յիշատակութե...
կ'արձագանգէ հայ ժողովուրդին ...
մութեան մէջ, կը պահանջուի որ...
բայաշտ գրիչ, նոյնքան քննական ...
Մախմուդովի միտքը անած չէ այն...
որ կարենայ ըմբռնել երկու «եղբայր...
դերու» ողբերգութեան պատճառ...
որպէսզի լոյս չանցնէր կարգ մը մեղ...
րու վրայէն, փոյթ չէ թէ առանձ...
Լենինեան քաղաքականութիւնը:

Պատուարժան խմբագիր «Յառաջ»ի,
Ձեր՝ միշտ լաւատեղեակ եւ ...
օրաթերթին անցեալ ամսուան մէկ թի...
մէջ (Ուրբաթ, 22 Ապրիլ), զոր վերյ...
տացայ, արեւմտահայերէնի վերածե...
արտատպած էք գրախօսական մը, ...
լոյս տեսած էր, Վ. Քալաշեան ստո...
րութեամբ, «Սովետական Հայաստան...
ամսագիրին Փետրուարի թիւին մէջ: ...
բախօսուած գրքին նիւթն է «Քիւրդ ժո...
ղովուրդը», որուն հեղինակն է Երեւա...
ցի Քիւրտ մը՝ Ն. Ա. Մախմուդով:

Խմբագրութեանդ կողմէ որեւէ վերա...
պահում չէ յայտնուած այդ գրքին մա...
սին, մանաւանդ վեցերորդ գլուխին ...
կատմամբ, որ հատորին ամէնէն երկա...
րն է, պարունակելով հարիւր էջ...
վրայ ամբողջ եօթը գլուխներուն ...
Ձեր արտատպած գրախօսականին ...
ալ բնականաբար այդ վեցերորդ գլուխ...
որ արժանացած է երկարաշունչ ամփ...
փումի:

Նպատակս չէ ներկայիս սոյն հատ...
վրայ ամբողջական գրախօսական մը ...
բել, եւ չեմ ժխտեր անոր կարգ մը ...
հեկան մասերը: Սակայն կ'ուզեմ ձեր ...
թերցողներուն ուշադրութեանը յանձ...
կէտ մը որ կարեւոր է ըստ իս, որովհե...
տեւ ինձ թուեցաւ որ դուք գիրքը ...
ձամբ ձեռքի տակ չէք ունեցած, եթէ ...
վերապահում կ'ընէիք դուք ինծմէ ...
խնամքով: Սոյն հատորէն քանի մը ...
նակ միայն հասած է ցարդ ...
« Յառաջդիմական» միջավայրերու ...
գովակով: Խորհրդ. երկիրներու ...
եւ ռուսերէն հրատարակութեանց ...
տօնական ներկայացուցիչը զայն չէ ...
ցած տակաւին. հաւանաբար ...
մօտոյ 25 օրինակները՝ զորս ...
է: Բնականաբար «յառաջդիմական» ...
մուլն ալ որեւէ դիտողութիւն չէ ...
րած իմ ակնարկած կէտին մասին:

Արդ, այդ գրքէն՝ մասնաւորած վեց...
րորդ գլուխ շատ վարպետութեամբ, ...
դուք ըսէք խորամանկութեամբ, ...
ւոր կերպով խառն ի խուռն թուա...
րու եւ եղեւնագործութիւններով գրուած ...
ոչ թէ խմբագրուած,— որպէսզի ...
կէ (էսֆամոթէ) *հայ ժողովուրդին ...*
տերուն ձեռքէն քաշած կեղեքումն...
կալուածներու եւ անձերու բռնագր...
ները, եւ ընդհանուր առմամբ « ...
տէ» կոչուած եւ Քիւրտերէ ...

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

1953 *Մարտ* 5, *առաւօտ ժամը վեցին պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ՝ Ստալինի մահը: Զեկոյցը ի մէջ այլոց կ'ըսէր «... Կուսակցութեան եւ Կառավարութեան ամէնէն կարեւոր պարտականութիւնն է ապահովել ղեկավար մարմնին միասնականութիւնը ու արգիլել՝ որեւէ տեսակի անկարգութիւն եւ ահաբեկում»:*

Տասնամեակներ տեւող Ստալինի տիրապետութեան շրջանին, իր յաջորդները թրծուած էին բռնատիրի արուեստին մէջ: Արդարեւ՝ բնական պայմաններու մէջ զեկոյցը պէտք է լռութեամբ անցնէր հաւանական անկարգութեան մը վրայէն, սակայն Կրեմլինի նոր վարիչները կը վախնային որ նման բան մը կրնար պատահիլ, ուստի հարկադրաբար կոչ կ'ընէին ժողովուրդին որ հանդարտ իր տեղը նստի:

Տասնամեակներու ահ ու սարսափի քաղաքականութիւնէ մը ետքը, այժմ մտահոգուած էին ու կը վախնային ժողովուրդէն, բանակէն եւ դրամատէր երկիրներու միջամտութենէն: Պաղ պատերազմը իր գագաթնակէտին հասած էր: Ժողովրդական ապստամբութեան մը ուրուականը կը մտատանջէր զիրենք: Իրենք, 15 – 20 *հոգի առժամապէս ապահով էին, հրասայլեր, բոց արձակող դրահապատ էմ Վի Տէի ջոկատներ կը պաշտպանէին զիրենք: Սակայն, Բերիայի էմ Վի Տէն էր, ու ճիշդ ատոր համար պատճառներ ունէին վախնալու:*

Իրենց առաջին գործը եղաւ մեղմացնել ճնշումը եւ այս ձեւով սիրաշահիլ խորհրդային քաղաքացին: Արդարեւ՝ յայտարարելով թէ հաւաքական ղեկավարութիւն մը պիտի հաստատուի, կը ձգտէին իրարու մէջ ապրելակերպ մը ստեղծել: Լայն ծաւալով ընդհանուր ներում շնորհելով, փորձեցին սիրաշահիլ խորհրդային ժողովուրդը: Պատասխանատու պաշտօն մը յանձնելով Զօրավար Ժուքովին, ուզեցին բանակը իրենց կապել: Խոստանալով Ստալինի քաղաքականութիւնը շարունակել էմ Վի Տէի հաւատարմութիւնը ապահովեցին: Իսկ Արեւմուտքի մտահոգութիւնները փարատելու համար՝ տէր կանգնեցան Ստալինի ջատագոված «խաղաղ – գոյակցութեան» նշանաբանին:

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մարտ 5, *ամբողջ օրը, ժամ առ ժամ, Մոսկուայի ձայնասփիւռը կրկնեց թէ Ստալինի մահը, թէ հանդարտութեան կոչը: Մինչեւ յաջորդ օր, երբ Ստալինի դագաղը զետեղուեցաւ Սիւներու սրահին մէջ, հոն ուր տասնամեակներ առաջ Լենինինը զետեղուած էր, արդէն իսկ որոշած էին թէ ի՞նչ ձեւով եւ կազմով պիտի կառավարեն Ստալինի կայսրութիւնը:*

Դիւանը 10*էն* 5*ի իջեցուցած էին եւ Մալենքով առաջին քարտուղար նշանակուած էր: Գերագոյն Խորհուրդի քաղաքական բիւրօն* 36*էն* 14*ի պակսեցուցած էին, իսկ* 52 *նախարարութիւնները՝* 25*ի: Մալենքով վարչապետ նշանակուեցաւ, իսկ չորս առաջին վարչապետները եղան՝ Բերիա, Մոլոթով, Բուլկանին եւ Կագանովիչ: Փոխ – վարչապետի պաշտօնը ստանձնեց՝ Միկոյեան, իսկ պաշտպանութեան նախարարներ նշանակուեցան՝ Զօրավար Ժուքով եւ Վասիլեւսքի:*

Խրուշչեւ քարտուղարն էր Համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէին (Մալենքովէն վերջ՝ երկրորդը), անդամ էր Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութեան եւ Ստալինի թաղումը կազմակերպող յանձնախումբին պատասխանատուն էր: Թէեւ որոշումները «հաւաքաբար» կը տրուէին, այսուհանդերձ՝ Խրուշչեւ առանձնաշնորհումն ունէր որոշելու որ, Ստալինի թաղումին, Մալենքով, Բերիա եւ Մոլոթով խօսք առնեն:

ԵՐԵՒՈՒԹԱՊԷՍ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴ

Մալենքովին երկու պատասխանատու պաշտօններ գրաւելը (առաջին քարտուղար եւ վարչապետ) ենթադրել ...
բոլորին թէ Ստալինի անվիճելի յա...
էր: Մանաւանդ մինչեւ իր նշանակ...
Բերիայի էմ Վի Տէն Մոսկուայի ...
կը շարունակէր մնալ: Այնպէս որ ...
թաղել կուտար թէ Բերիա գո՞հ էր ...
նէ առժամապէս եղած կարգադր...
թենէն:

Կուսակցութեան պաշտօնական ...
թերթը՝ «Փրաւտա», կառավարութեան ...
օրաթերթն «Իզվեստիա» եւ խորհրդ...
բովանդակ մամուլը Մալենքովին կը ...
նորհէր նոր ղեկավարի տիտղոսը ...
բաւտայի առաջին եւ երկրորդ ...
վրայ, այլ խորհրդային ղեկավար...
շարքին՝ Մալենքովի նկարները ...
պատուաւոր տեղ կը գրաւէին: Նկար...
մէկուն մէջ կ'երեւային՝ Ստալին, ...
Ցէ – Թունկ եւ Մալենքով ...
կանգնած Չին եւ Խորհրդային բարե...
մութեան դաշնագիրի ստորագր...
առիթով (1950 *Փետրուար): Չենք ...*
թէ ի՞նչ մտածեցին խորհրդային ...
ները, երբ բացին «Փրաւտա»յի ...
ուան թիւը: Քանի որ գիտէին թէ ...
էր այդ նկարը: Բուն նկարին մէջ ...
հրատարակուած էր «Փրաւտա»յի ...
Փետրուար 15*ի թիւին մէջ, ...*
կանգնած է Ստալինի եւ Չինացի ...
տօնական մարդոց ետեւը, մինչ Մ...
կեցած է Ստալինի ճիշդ աջ կողմը ...

(2 Շար.)

զօրախումբերուն, եւ մանաւորապէս Քիւրտ ստուար ազգաբնակչութեան 1915ին կատարած Թալանները, ըսպանութիւնները եւ Հայ աղջիկ ու կիներու առեւանգումները: Հարկ կա՞յ յիշեցնելու թէ Քիւրտ կիները, նախապէս տեղեակ պահուած, Թուրք կիներուն պէս, «լու լու» պոռալով կը յարձակէին Հայ տարագիր կարաւաններուն վրայ եւ կը կողոպտէին ամէն ինչ, ընտրելով Հայ աղջիկ «ծաղիկ»ները: Քանի մը Քիւրտ աղաներուն բարեացակամ վերաբերումը բացառութիւն միայն կրնայ համարուիլ :

Պարտականութիւն համարեցայ այժմէն մատնանշելով ընթերցողներուս՝ սոյն հակապատմական գիտումնաւոր վարուելակերպը. որուն ըլլալով մանաւանդ ներկայի կարգ մը Հայկական խմբաւորումներու մէջ որդեգրուող անընդունելի դիրքաւորում մը, որով՝ սահելով կ'անցնի Ապրիլեան Եղեռնին, Հայ ժողովուրդին երեսուն դարերէ աւելի տեւած պատմութեան մէջ բացարձակապէս անկիւնադարձ կազմող, աղէտալի իրականութեան վրայէն. անոր մանրամասնութիւնը ինքնին մարդկայնօրէն անհաւատալի ըլլալուն համար, երբեմն ալ տարակուսանքով նկատի կ'առնուի, կամ նոյն իսկ անոր պատասխանատուութիւնը մեծ մասով Հայոց կը վերագրուի, ըսելով՝ «Հայերը ինչ՞ո ըրեր են որ այդ դէպքերը տեղի ունեցեր են»:

Չեմ ուզեր երկարել ներկայ տողս, մատնանշելով՝ Հայոց պատմութիւնը մանաւորապէս օտարներուն եւ նորահաս հայ սերունդին հրամցնող նորանոր հատորները, ուր երեւան կուգայ նոյն տխուր հոգեբանութիւնը: Եւ ըսել թէ այդ հատորները լորձնաչուրթն կը գովաբանուին եւ լայնօրէն կը տարածուին :

Քիչ մը մխիթարուեցայ նշմարելով որ Ն. Ե. Մախմուդովին վերոյիշեալ գործը հրատարակողը՝ Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիան չէ, հապա «Պետական հրատարակչութիւն»ը, որուն լոյս ընծայած երկասիրութիւնները խառն են արժէքի տեսակէտէ, ինչպէս դիտէ ամէն ոք: Արտայայտած վերապահումս նոր կարեւորութիւն կը զգենու, քանի որ տեղեկութիւն կը հաղորդուի հիմա թէ Հայկական Ակադեմիային կից քրտական բաժին մը հաստատուած է, այլ խօսքով Քրտագիտական կաճառ մը (երկրորդը՝ Խորհրդ. Միութեան մէջ, առաջինն է Լենինկրատինը), ուսումնասիրելու համար Քիւրտ ժողովուրդին պատմութիւնն ու ցեղագրութիւնը: Կը յուսանք որ այդ կաճառին հրատարակութիւնները, Հայկական ակադեմիային հակակշիռին տակ, կ'ըլլան աւելի առարկայական եւ աւելի զգուշաւոր :

Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԸՍԸՐԵԱՆ

Պէյրութ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԽԱՌՆԱԿՈՒԹԻՒՆ՝ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Փարիզի «Ֆիկառօ» օրաթերթը իր Մայիս 19 եւ 20 թիւերուն մէջ հրատարակած է Մաքս Գլոյի մէկ թղթակցութիւնը՝ գրուած Անգարայէն: Ստորեւ յօդուածին գլխաւոր մասերը, որոնք կը նախատեսեն եւ կը բացատրեն նաեւ Մայիս 27ին կատարուած պետական հարուածը՝ բաւական նախաձեռնութեամբ :

Երեք շաբաթէ ի վեր Թուրքիոյ մէջ անկարգութիւն կը տիրէ: Անգարայի, Պոլսոյ, Իզմիրի մէջ եւ այլուր, ուսանողները ցոյցեր կը կազմակերպեն փողոցներուն մէջ՝ հակառակ երեք հոգիէ աւելի խմբաւորումները արգիլող պատերազմական օրէնքին, եւ կը պահանջեն կառավարութեան հրաժարումը: Անգարայի մէջ վարչապետ Մենտերէս յարձակման կ'ենթարկուի, կ'ապտակէ ուսանող մը, որ կրկնապատիկ ուժով կը փոխադարձէ: Ապա, Մենտերէս, ողբերգակ դերասանի ձեւերով կուրծքը ցոյց կուտայ ու կը բացականչէ՝ «Զիս մեռցուցէ՛ք»: Ասոր որպէս պատասխան, ցուցարարներէն մին կը պատասխանէ հեգնական ոճով՝ «Մահդ չենք ուզեր, այլ պարզապէս՝ հրաժարականդ»: Ի վերջոյ վարչապետը կը յաջողի խոյս տալ, ո՛վ հեգնանք, ընդդիմադիր լրագրողի մը կառքին մէջ մտնելով: Դէպքին ականատեսներ կը վկայեն թէ հօնգուր-հօնգուր կուլար: Սակայն, յաջորդ օրը, կառավարական տեղեկատուութիւնը կ'ուզէր համոզել օտար թղթակիցները, թէ Մենտերէս ծափերով ընդունուած է բազմութեան կողմէ եւ թէ թշնամական ցոյցերու մասին խօսք տարածողները պարզապէս չարամիտներ են:

Այս բոլորը չափազանց զարմանալի է դուրսէն դիտողներու համար: Աշխարհի վրայ Թուրքէն աւելի կրաւորական եւ հրահանգի ենթարկուող ժողովուրդ չկայ: Կրքոտ եւ անգութ է, բայց միայն երբ ստացած է համապատասխան հրահանգ: Արդ, ղեկավարները տակաւին հրահանգներ չեն տուած: Իշխանութեան գլուխը գտնուող դեմոկրատները իրենց շարքայինները դեռ փողոց իջեցուցած չեն, իսկ ընդդիմադիր հանրապետականներն ալ ցարդ անշարժ կը մնան: Միայն ուսանողներն են, առ այժմ, որոնք կարգ մը մտաւորականներու քաջալերութեամբ, կը մասնակցին հակակառավարական այս ցոյցերուն :

Կառավարութիւնը, անշուշտ, այս բոլորին պատասխանատու կը նկատէ հանրապետականները. սակայն բաց երեւոյթին ձեռքը որեւէ փաստ չունի, այլապէս պատասխանատուները շատոնց բանտ նետուած կ'ըլլային: Միւս կողմէ, հանրապետականներն ալ կը վստահեցնեն, թէ իրենք ոչ մէկ դեր ունին այս բոլորին մէջ... «որովհետեւ՝ ժողովրդավար սկզբունքներու հակառակ է բռնի ուժով իշխանութեան տիրանալը»... (Իսմէթ Ինէօնիւ): Իրականութեան մէջ, այս յայտարարութիւնը կ'ընէ որպէսզի Թուրքիոյ բանտերը հանրապետական շարքայիններով լեցնելու առիթ չտայ Մենտերէսին :

Մինչ այդ, ուսանողները կը սպաննուին (քանի չափ), կը ձերբակալուին (մօտ 1500ի չափ), եւ ոստիկաններու կողմէ ծեծ կ'ուտեն: Համալսարանը ամսուան մը համար գոցուած է. իսկ խիստ լուսարդելը աւելի եւս կը դժուարացնէ Թուրքիոյ հանապազօրեայ կեանքը :

Ի՞նչ է այս բոլորին պատճառը երկրի մը մէջ, որ կը նկատուի Արեւմուտքի յառաջացեալ մէկ կայանը Միջին Արեւելքի մէջ:

Իրականին մէջ, հարցը զուտ ներքին է. սակայն կրնայ միջազգային լուրջ հետեւանքներ ունենալ :

Երկու կուսակցութիւններն ալ կ'երդուին յանուն ժողովրդավար սկզբունքներուն. սակայն, դեմոկրատները, որոնք 1950էն ի վեր իշխանութեան գլուխը կը գտնուին, կատարեալ բռնատիրութիւն մը հաստատած են. այս հարցին դեռ պիտի անդրադառնանք: Բայց նախ քան այդ, պէտք է որոշ ճշդել նաեւ, որ հանրապետականներուն պարագլուխ Իսմէթ Ինէօնիւն ալ բաւական կասկածելի ասպետ մըն է ժողովրդավարութեան: Իր իշխանութեան օրով, 1938էն 1950, Թուրքիան այսօրուընէ աւելի ազատ վարչակարգ մը չունէր :

Ինէօնիւ այսօր 76 տարեկան է. ականջը գրեթէ բնաւ չի լսեր. իր օգնականներէն մէկը անբաժան իր կողքին կը կենայ՝ խօսակիցներուն հարցումները տիրոջ ականջին մէջ գոռալու համար: 1957ի երեսփոխանական ընտրութեանց մէջ կրած պարտութենէն ի վեր բաւական ինկած ու ծերացած էր: Սակայն այս նոր պայքարը իրեն նոր աւիւն տուած է կարծէք. աչքերը աւելի փայլուն են, կոնակը շտկուած է, ձայնն իսկ աւելի բարձր կ'ելլէ :

Ինէօնիւի անցեալը (1921 – 23ի յունական կռիւները, Քիւրտերու եւ Հայերու ապստամբութեան զսպումը, որոնք բացարձակ խստութեամբ գլուխ հանեց), բաւարար փաստեր են մեզ համոզելու համար, որ եթէ Ինէօնիւ դարձեալ իշխանութեան գլուխ գայ, իր վարչաձեւը Մենտերէսի վարչաձեւէն աւելի «ժողովրդավար» բնաւ պիտի չըլլայ: Ինէօնիւ քանիցս յայտարարեց թէեւ, որ իշխանութեան գլուխ անցնելու պարագային որեւէ վրէժխնդիր քայլ պիտի չառնէ կուսակցական իր հակառակորդներուն դէմ, բայց դեմոկրատները ճիշդ հակառակին համոզուած են :

Ուրիշ յատկանշական կէտ մը՝ դուրսէն դիտողին համար: Այն զբօսաշրջիկը, որ կարճ ժամանակ մը կ'անցընէ Պոլսոյ եւ նոյնիսկ Անգարայի մէջ, կրնայ պատրանքն ունենալ, թէ «արեւմտականացած» երկրի մը մէջ կը գտնուի: Կը բաւէ սակայն, որ քիչ մը աւելի երկար ատեն մնայ, կամ գաւառը այցելէ, համոզուելու համար որ թերաճ երկրի մը մէջ կը գտնուի: Գիւղացիութեան 9ը տասներորդը անգրագէտ է եւ հողաշէն խրճիթներու մէջ կը բնակի: Հաղորդակցութեան միջոցներ գրեթէ չկան: Կեանքի մակարդակը շատ ցած է. մարդիկը կը սնանին գլուխ մը սոխով եւ պատառ մը հացով :

Թուրքիա կ'ապրի աւատապետական վարչակարգի տակ: Անհատներն ու համայնքները կը պատկանին երկու կուսակցութիւններէն մէկուն կամ միւսին, ու կը կրեն անոր հետեւանքները: Գիւղ մը, որ հանրապետականներուն ի նպաստ քուէարկած էր, տարիներով կը սպասէ իր ջրանցքին, ելեկտրականութեան բերուելուն կամ նոր ճամբու մը շինութեան:

Վերջերս գիւղացիներ ներկայացած էին պետական գործատեղի մը՝ աշխատանք փնտռելու: Պատասխան՝ «Ընտրութեանց ատեն հանրապետականներուն չէի՞ք քուէարկած. ուրեմն անոնց դիմեցէք»:

Այս բոլորը կը բացատրեն, թէ ինչո՞ւ Թուրքիոյ մէջ ընտրութիւնները կը ստանան տարբեր հանգամանք մը: Մարդիկ իրենց քուէն կուտան ոչ թէ որովհետեւ կուսակցութեան մը ներկայացուցած ծրագիրը կը հաւնին, այլ որովհետեւ ապագայի շահաւէտ նկատումներով կը յուսան թէ այդ կուսակցութիւնը պիտի շահի ընտրութիւնները: Այս պատճառով ալ չափազանց կարեւոր է ընտրութիւններուն նախորդող կարճ ժամանակամիջոցը, որուն ընթացքին մարդիկ կը չափեն ու կը կշռեն ընտրութեան արդիւնքներուն հաւանականութիւնը :

Մէկ խօսքով, կը բաւէ Թուրք գիւղացիները տեսնել, համոզուելու համար, թէ Թուրքիա՝ տակաւին «հասունցած չէ» ժողովրդավար սկզբունքներով ղեկավարուելու համար: Մարդ ինքզինքը Մոնկոլեան անապատներուն մէջ կը կարծէ. տափակ դէմքեր, ցցուն այտոսկրներ, նեղ ճակատներ: Լուռ ու մունջ բազմութիւն մը, առանց դէմքի արտայայտութեան, առանց խնդութի, հրահանգներու ենթարկուող՝ կուրօրէն: Այսպէս է, որ զերոյէն վար 15 աստիճան ցուրտ օդով, Թուրք զինուորը, բոպիկ ու թեթեւ վերարկու մը հագած, ձիւնին վրայ պառկած կը քնանայ, առանց դժգոհութեան շարժում մը կամ արտայայտութիւն մը ունենալու: Թուրք զինուորէն կարելի է պահանջել որեւէ բան, նոյնիսկ՝ անկարելին, պայմանաւ որ հրամանի ձեւին տակ ըլլայ այդ: Աչքերովս տեսայ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին ատեն, թէ ինչպէս Պոլսոյ մէջ սպայ մը բռունցքի հարուածներ կը տեղացնէր չդիտեմ ինչ յանցանք գործած զինուորի մը դէմքին, առանց բարկութեան կամ վախի որեւէ արտայայտութիւն առթելու ենթակայ զինուորին դէմքին վրայ: Այդ ատեն հասկցայ, որ ժողովրդավարութեան սկզբունքներուն մասին Թուրքիոյ մէջ խօսուած գեղեցիկ քարոզները զուտ կեղծաւորութիւն են :

(1 Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Գ.

Տան վերադարձին, տան բոլոր անդամների բերաններից հոտ էր քաշում, թէ պատարագից առաջ բան կերե՞լ են: Ամէն մէկին կանչում էր թէ՝

— Հօ ըրէ :

«Հօ» էինք անում եւ ուտում ապտակը: Ո՞վ կարող էր բան ուտել մինչեւ պատարագի վերջը :

Մենք կաղամբը հում էլ ուտում էինք, որովհետեւ քաղցր էր լինում. ճիշդ մրգի նման բերում էին սեղան, ջարդուած :

Մի անգամ ծառան շուկայից կաղամբի մի գլուխ էր բերել: Մօրեղբայրներից մէկը՝ Գարթեւը՝ ճանկեց կաղամբը եւ ուզեց մի կտոր պոկել: Պապս նրան սաստեց, որ «մինչեւ սեղան չի գայ, չի պիտի ուտես»:

Բացի սաստելուց՝ նրա թաթիկին մի հատ էլ խփեց, բայց երբ կաղամբը ջարդեցին եւ բերին սեղան, Գարթեւը հրաժարուեց ուտելուց: Պապս հրամայեց նրան ուտել. նա յամառօրէն հրաժարուեց: Այս անգամ պապս բռնի մի կտոր կոխեց նրա բերանը եւ սկսեց խփել գլխին :

— Սատկիս նէ՝ տ'ուտես :

Գարթեւը ցաւից սկսեց լաց լինել եւ ճչալ կաղամբի խոշոր կտորը բերանում :

— Հաճի աղա, կ'ուտէ, Հաճի աղա, կ'ուտէ, աղաչում էր տատս, բայց Հաճի աղան խփում էր Գարթեւին եւ գոռում...

— Ուտելու խշրտոցը տի լսիմ ...

Եւ Գարթեւը հարուածներից ազատուելու համար՝ սկսեց կէս լաց լինել եւ կէս ուտել, եւ պապս հանգստացաւ՝ լսելով կաղամբի ատամների տակ տրորուելու իւրայատուկ խշրտոցը :

Պապիս բեխերն այնքան երկար էին, որ հասնում էին մինչեւ ականջները: Նա խորագոյն հպարտութեամբ դիտում էր այդ բեխերը հայելու մէջ — ամէն անգամ ամէն մի պոչը երեք-երեք անգամ շոյում էր եւ հեռանում հայելուց :

Սովորութիւն ունէր նա, որ երբ Ամերիկայից նամակ էր ստանում՝ անպայման ծրարը պէտք է մկրատով կտրէր բանալու համար: Տատս անհամբերութեամբ, եւ երբեմն արցունքոտ աչքերով, սպասում էր իր պանդուխտ որդիներից մէկի նամակի ընթերցման, բայց պապս անսասանական յամառութեամբ չէր բաց անում, մինչեւ մկրատը գտնէր, իսկ եթէ մկրատը օրերով չգտնէր, օրերով չէր բաց անում: Բանալուց յետոյ էլ՝ երկար բարակ ակնոցն էր մաքրում, սիկարէթը փաթթում, մոխրամանը բերում, դնում էր առաջը, մի օղի էր ճնկում, հազում էր, թքում եւ ապա սկսում էր կարդալ : Սկսում էր կարդալ ոչ թէ բարձրաձայն, այլ իր համար, ինչպէս ինքն էր ասում, կարդում էր թիւ, որպէսզի «պարունակութեան վերահասու ըլլայ» եւ յետոյ դարձնի ընտանիքի միւս անդամների սեփականութիւն :

Երբ տատս կենում եւ սպասում էր, որ վերջապէս վերջանան այդ դաժան գործողութիւնները՝ պապս ասում էր.

— Գնա կերակուրդ եփէ, վերջը էկօ :

Տատս փափուկ, սպիտակ ձեռներով, փոքրիկ մի կին էր, խոշոր, սեւ աչքերով, միշտ ժպտուն, միշտ հեզահամբոյր եւ չափազանց մաքրասէր: Նրանից միշտ մենք առնում էինք մաքուր սպիտակեղէնի դղլխիչ հոտը: Խօսում էր մանր-մանր, ախորժելի եւ խելօք :

Ամառը նա սիրում էր նստել պատշգամբը, որի առաջը փռւում էր ատրճանուոր պարտէզը, պարտէզի տակով անցնում էր անվերջ ջրվէժներով մեծ առուն: Առուն գալիս էր բարձրից եւ խոր ձորերով գնում էր դէպի զմայլելի դաշտը : Երբ ծառերի տերեւները շարժւում էին եւ Յուրայի սարից փչում էր զով քամին, տատս մանրիկ բերանով մրմնջում էր.

— Օխ, ակդ սիրեմ :

Այս երկու հակադրութիւններն ի՞նչպէս էին ապրել իրար հետ ողջ 41 տարի — ահա այն դարաւոր զազիր օրէնքի գաղտնիքը, որ հրամայում է «կին, եղիր հնազանդ քու ամուսնուն»:

Մի գիշեր պապս երազ էր տեսել, որ մառանի յատակին, մի արշին խորութեան, ապուպապերից թաղուած է եղել մի կճուճ լիքը ոսկի :

Այդ երազից յետոյ զարթնեց եւ զարթեցրեց բոլորիս եւ կարգադրեց, որ մառանի ճիշդ մէջտեղը փորենք: Սկսեցինք փորել սարսափելի կարծր յատակը եւ իսկապէս, մօտաւորապէս մի արշին խորութիւնից երեւաց կճուճը : Հէնց, որ պապս կճուճը տեսաւ՝ ուրախութիւնից ուշաթափուեց : Տասը հոգով հազիւ կարողացանք նրան բարձրացնել վերի յարկի ննջասենեակը: Յիշում եմ, մի թեւը ես էի բռնել, որպէսզի կախ չընկնի, եւ այդ թեւն անգամ ծանր էր ինձ համար: Առաւօտեան ուշքը եկաւ: Ուշքի գալուն պէս՝ կճուճն ուզեց: Բերին: Կճուճը բոլորովին դատարկ էր: Երբ տեսաւ, որ դատարկ է՝ նորից ուշաթափուեց, եւ այս անգամ տեւեց երկար: Հարկ եղաւ բժիշկների միջամտութիւնը՝ ուշքի բերելու համար :

ՎԱՀԱՆ ԹՕԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Զուիցերիոյ եւ Ռուսիոյ համալսարաններուն մէջ ուսում առած մեր մտաւորականները ռահվիրաները դարձան հայկական զարթօնքին, որ առաջնորդեց մեզ դէպի յեղափոխութիւն եւ ազատագրութիւն: Հայ ժողովուրդը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ ներկայացուցի՛չը դարձաւ արեւմտեան քաղաքակրթութեան:

Հայաստանի անկախութիւնը, բնաւ, ո՛չ Թուրքին, ոչ ալ բոլշեւիկին նուէրն էր, հայ ժողովուրդը չահեցաւ զայն միամինակ, առանց որեւէ օտար բանակի կամ պետութեան օժանդակութեան: Կենսունակ է հայ ժողովուրդը, որ հակառակ իր ա՛յնքան կորուստներուն եւ տառապանքներուն, տակաւին ի վիճակի եղաւ վերջին աշխարհամարտի ընթացքին երեք հարիւր հազար զինուոր հանել ճակատ՝ դաշնակիցներու կողքին: Ղրիմի մէջ եւ Ստալինկրատի առջեւ քաջաբար կռուեցաւ: Հայաստանի խորհրդայնացումէն վերջ Լենին կ'ուզէր Մարքսի և Էնգէլսի գաղափարները ներմուծել Հայաստանի մէջ: Սակայն կը մոռնար թէ Հայաստանի Հանրապետութիւնը իսկապէս ժողովրդավար եւ ընկերվարական պետութեան մը հիմը դրաւ եւ ճշմարիտ ընկերվարութիւն կը կիրարկէր երկրին մէջ: Աշխարհի չահըն ալ կը պահանջէ որ Հայաստան անկախ ըլլայ:

Ընկեր Դաստուրեան եզրակացուց.

«Մայիս 28»ի տարեդարձը համազգային տօն է, անիկա միութեան դիծ մը պէտք է ըլլայ Հայութեան բոլոր հոսանքներուն միջեւ: Անիկա միայն հատուածի մը չի պատկանիր: Սակայն ցաւալի է նկատել չատերու բացակայութիւնը:

Կարգադիր յանձնախումբը գեղարուեստական կոկիկ յայտագիր մը պատրաստած էր: Արտասանութիւններ ըրին Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան եւ ընկ. Երուանդ Գրիգորեան՝ ծափեր խլելով: Օր. Թարոն եւ Պ. Ճերանեան մեծ յաջողութիւն ունեցան իրենց պարերով:

Ամէնէն վերջ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ընկեր Կ. Ափրիկեանի երգեց Ցոլակ ջան, Լուսնակըն անուշ, Անձրեւ եկաւ, Գիշերն երգը եւ Ես իմ անուշ Հայաստանի:

Կէս գիշերին սկսան եւրոպական պարերը, որոնք տեւեցին մինչեւ լոյս: Քովբոտի սրահին մէջ հանդիսականները սեղաններու չուրջ խմբուած՝ զուարթ ժամեր անցուցին՝ հայրենասիրական երգերով եւ բաժակաճառերով:

Հայ Մշակոյթի Տան ի նպաստ կազմակերպուած էր վիճակահանութիւն մը, որ մեծ յաջողութիւն ունեցաւ: Բոլոր թիւերն ալ չահեցան զանազան արժէքաւոր առարկաներ: ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ զաւառական ընտրութիւնները տեղի ունեցան Կիրակի: Մասնակցողներու թիւը համեմատաբար պակաս է (վաթսուն առ հարիւր): Վերջնական արդիւնքը ցարդ յայտնի չէ բայց առաջին պատկերը ցոյց կուտայ թէ Պլետը «տը Կոլ» քուէարկած է մինչ քաղաքները՝ «Ֆրանսական Ալժերիա»: 304 աթոռներու վրայ, ընտրուած են 188 կոլեաններ, 71 «Ֆրանսական Ալժերիա», 34 անկուսակցական եւ 11 ազատական: Ձախակողմեան մամուլը դիտել կուտայ թէ հակառակ բանակին ջանքերուն կիրակի օրուան ընտրութիւնները ձախողած են: Ընդհանուր ձեւով յուսախաբութիւն կը տիրէ բոլորին մօտ: Ընտրուածներուն մէջ կայ Տիկին Լախայատա:

ՍԻՆԿՄԱՆ Ռի Քորէայի նախկին նախագահը ստիպուեցաւ երկրէն հեռանալ «առողջական» պատճառներով: Ընտանիքին հետ Հաւայեան կղզիները հասաւ կիրակի:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ վերջացուց իր համագումարը որ տեղի կ'ունենար Էվիանի մէջ: Կուսակցութիւնը կ'ուզէ աւելի ժողովրդավար դարձնել մարզանքը եւ մօտէն հսկել Տըպրէի վրայ: Հաւատարիմ կը մնայ, աւելի քան երբեք, Ատլանտեան զինակցութեան:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Ընկեր Մկրտիչ Մալաճիկեան սրտի խոր ցաւով կ'ողբայ իր անմահ ընկերոջ Սողոմոն Թէհլիրեանի մահը, իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ՝ Տիկին Թէհլիրեանին եւ իր զաւակներուն: Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան կը նուիրէ 30 Ն. Ֆ.:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ԼԻՈՆԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի եւ Լիոնի բաժանորդներուն ղրկած ենք ցայսօր առկախ ձգած իրենց հաշիւներուն համապատասխան թղթատարական վճարագիրներ (Մանտա-Շէք):

Մայիս 31էն պիտի ստիպուինք դադրեցնել թերթին առաքումը այն բաժանորդներուն, որոնք մինչեւ այդ թուականը չեն կարգադրած իրենց առկախ հաշիւները:

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն, որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը:

×

Ջերմապէս կը խնդրենք որ Յառաջի Շէք – Փօսթալի թիւը՝ 15069 – 82 օգտագործուի ՄԻԱՅՆ Յառաջի վերաբերեալ հաշիւներու համար (բաժնեգին – գործակալութիւն, ծանուցում): Տարբեր նպատակներու յատկացուելիք գումարները (զանազան թերթերու բաժնեգիններ կամ զանազան կազմակերպութեանց նուէրները) ղրկել միայն Մանտա-քարթով:

Շնորհակալութիւն

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Սիրանոյշ Մանուկեանի, Տէր եւ Տիկին Համասեանի եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ եղբօր եւ եղբօրորդւոյն Պ. Վահան Մանթաշեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎ

Պատգամաւորական ժողովին մասնակցող ճամբորդները պէտք է մեկնին Ուրբաթ, Յունիս 3ին, հաւաքավայր, Կառ տը Լիոն, Փլաս տը լ'Օրլօժ, ժամը 22·30-ին:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 13–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ

ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաեւ երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ:

Տախտերու մասնակցութիւն 2·50 Ն.Ֆ.:

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քառէի սրահը: Յարգանքի երեկոյ՝ նուիրուած ԱՐՇԱԿ ՉՈՊԱՆԵԱՆի յիշատակին, (իր մահուան հինգերորդ տարեդարձին առթիւ): Խօսք պիտի առնեն Պետրոս Զարոյեան, Զ. Որբունի, Վ. Մելիքեան եւ ուրիշներ: Մուտքը ազատ է, ճշդապահ ըլլալ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

—

1960·1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ,

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝

ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ԾԱԽՈՒ Է ՓԱՎԻՅՈՆ ՄԸ

Ռոնի-Սու-Պուայի մէջ, 3 սենեակ, խոհանոց, տուշ, գազ, ամէն յարմարութիւնով օժտուած: 20 մեթր ճակատ, 63 մեթր երկարութիւն, ընդամէնը 900 քառակուսի մեթր, չատ լաւ մշակուած, պտղատու ծառերով պարտէզ: Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել Տիկին Պարսամեանի՝

Tel.: MON. 15-75

Imprimerie Spéciale du journal «Haratch»

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

ՎԻԷՆ.— Յառաջիկայ Յունիս 5ին, Հոգեգալուստին, Հ.Մ.Ը.Մ.ի խաղադաշտին վրայ տեղի կ'ունենայ ոտնագնդակի մեծ եւ բարեկամական մրցումը Կրընոպլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի հետ:

Այս առթիւ, կազմակերպուած է փոքրիկ դաշտահանդէս – խնջոյք մը, ուր այցելուները եւ ներկայ հասարակութիւնը պիտի գտնեն հաճելի ընդունելութիւն մը եւ առատ ուտելիք, խմելիք:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ՀԱՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ» ԽԱՆԱՍՈՐԻ տարեդարձի առթիւ: Շաւիլի անտառին մէջ, Յուլիս 24, Կիրակի օր:

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ՀԱՆԴԷՍԸ, իր սանին հրջանաւարտութեան առթիւ՝

ՅՈՒՆԻՍ 19ԻՆ

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբ. Միութեան տարեկան մեծ դաշտապարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին, Կիրակի Զօխուրեանի ագարակին մէջ, Սէն Լու, Կրան Փէն: Ծանօթ — Թրագօշը իր խումբով կը մասնակցի: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու առաջին խումբին արձանագրութիւնները փակուած են: Սակաւաթիւ տեղեր միայն մնացած են Օգոստոսի համար:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20: Անկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօսթոխէն 27·35: 5 Րիւ Մէյրան:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն:

ՎԱՐՁՈՒ Է

Յունիս, Յուլիս եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն համար վարձու է գեղեցիկ յարկաբաժին մը Անթիպի բարձունքին վրայ, ծովէն մէկուկէս քիլոմեթր հեռու:

Ունի երկու ննջարան (հինգ հոգինոց), մէկ ճաշարան, խոհանոց, տուշ եւ պալքոն, հիանալի տեսարանով: Մաքուր կարասիներ եւ սառնարան: Մանրամասնութեանց համար դիմել հետեւեալ հասցէին:

Ghara Kén

(VILLA SAYAT NOVA)

La Constance, Antibes (A. M.)

ՎԱՐՁՈՒ Է

Վարձու յարկաբաժիններ կահաւորուած Նիս քաղաքին կեդրոնը, երեք սենեակ խոհանոց մը բաղնիքով եւ երկու սենեակ խոհանոց: Ամառուան եղանակին համար, ի հարկին տարեկան:

Վարձու է նաեւ հինգ սենեակ, խոհանոց, բաղնիքով յարկաբաժին մը, Մարսէյլի ծովեզերքի մօտ գեղեցիկ տեսարան: Մանրամասնութեանց համար գրել հետեւեալ հասցէին.—

Monsieur GEM - 18, Ave. Pasteur - MARSEILLE

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Րիւ ժէ... Լուի սրահին մէջ, Յունիս 19ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 12 Յունիս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 5ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ ... ատենդական ճառ: Նախօրօք արձանագրուիլ Զաւարեանի ընկերներու մօտ, ... հեռաձայնով՝ ՄԻՇԸԼԷ 89·60 Թօփալեանի:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ԲԱՑԱ... ՕԳՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գ. ՑԱՆԿ

Գ. Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան ... մէ, Աղքատախնամի տրամադրութեան տակ դրուած մասնաւոր գումարէն ... տեւեալ նոր բացառիկ օգնութիւններ կատարուած են մինչեւ Մարտի վերջը Նկատի առնուած են բազմաթիւ խնդրանքներ եւ յետ քննութեան 24 անձերու յատկացուած 2901·40 Ն. Ֆ.ի օժանդակութիւն՝ հետեւեալ վայրերու մէջ:

Փարիզէն տասը անձերու, որոնցմէ երկուքին 150ական Ն. Ֆ., մէկուն 120 Ն. Ֆ., երկուքին հարիւրական Ն. Ֆ. միւսներուն 90, 80, 71, 40, 60 եւ 50 Ն. Ֆ.:

Փարիզի չրջակայքէն 11 անձերու, որոնցմէ երկուքին երկու հարիւրական Ն. Ֆր., հինգ անձերու 150ական Ն. Ֆ. մէկուն 120 Ն. Ֆ., միւսներէն իւրաքանչիւրին՝ 100, 60 եւ 50 Ն. Ֆ.:

Գաւառէն երեք անձերու, որոնցմէ մէկուն երկու հարիւր Ն. Ֆ., միւսին ... Ն. Ֆ. եւ երրորդին հարիւր Ն. Ֆ.:

Ա. ցանկով հրատարակուած 1219·... Ն. Ֆ., Բ. ցանկով հրատարակուած 218,10 Ն. Ֆ., Գ. ցանկ (ներկայ) 2901·40 Ն. Ֆ.: Ընդհ. գումար 6300... Ն. Ֆ.:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Շաւիլէն Սանտր եւ Նասիպ Փափազեան եղբայրները կը փնտռեն իրենց քրոջ զաւակը Յակոբ Տէր Պօղոսեան (Պրուսա ... Կիւոլէ գիւղէն), հօրը անունը Սարգիս, մօրը անունը Աղաւնի, եղբօր անունը ...տիկ, 1915ին մնացած է Զախոյի (Մուսուլի չրջան): Իմացնել՝

M. PANOSSIAN

6. Rue J. J. Rousseau, Chaville - S. et O. FRANCE

Կը խնդրուի Արեւելքի թերթերէն արտատպել:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

15 – 18 տարեկան օրիորդ մը խանութի գործերով զբաղելու համար եւ ... խելու (կնոջ մեծաքանակ հագուստի համար):

Դիմել՝

Alexanian

86, RUE DE CLÉRY